

การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้

วิทยานิพนธ์
ของ
ณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

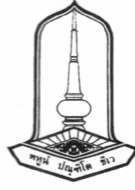

การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้

วิทยานิพนธ์
ของ
ณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล

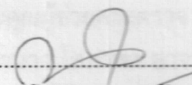
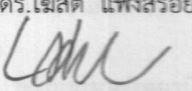
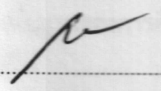
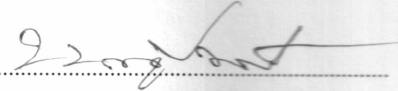
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ..... (ผศ.ดร.โนสรีต แพรงสร้อย)	ประธานกรรมการ (กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)
 ..... (อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี)	กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)
 ..... (อาจารย์ ดร.อภิราตี จันทร์แดง)	กรรมการ (อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำ)
 ..... (พระครูปริยัติสารการ,ดร.)	กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ.ดร.ชิสีกา วรณจันทร์)
คณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์

.....
(ผศ.ดร.กริสน์ ชัยมูล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 31 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2561

ประกาศขอบคุณการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โหมสิต แพงสร้อย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อภิราตี จันทร์แสง และ อาจารย์ ดร.พระครูปริยัติสารการ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง จนสำเร็จ ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่สนับสนุนทุนการศึกษา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์จำนง มหาผล อาจารย์ประดิษฐ์ ศิลานบุตร นายศุภขงค์ ชัยสิทธิ์านนท์ นายปรีชา วรเศรษฐ์สิน ที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมดที่ ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศรี ชัยวงษ์ชยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง อาจารย์นิศานาจ โสภภาพ อาจารย์คมกฤษ ชาญณรงค์ อาจารย์พัชรี ธาณี อาจารย์สุธิดา ตันเลิศ และคุณพ่อคุณแม่ที่เป็นกำลังใจด้วยดีมาตลอด ในคราวที่ท้อแท้เหนื่อยล้า และตลอดจนให้ คำปรึกษาเมื่อมีปัญหา

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณพี่ชาย รองศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ เตชะรุ่งไพศาล คุณพ่อร้อยตรีไพจิตร สืบพงษ์ ผู้ล่วงลับ ตลอดจน บุรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้สร้างพื้นฐานของการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย ได้ประสบแต่ความสุข ความเจริญก้าวหน้า ในการทำงานและการดำเนินชีวิต

ณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล

ชื่อเรื่อง	การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในอีสานใต้
ผู้วิจัย	นางสาวณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี
ปริญญา	ปร.ด. สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2561

บทคัดย่อ

คนไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือล้วนต้องปรับตัว เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพอย่างมั่นคงต่อเนื่องได้ จากรุ่นสู่รุ่น การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในอีสานใต้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ซึ่งทั้งสามจังหวัดอยู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง มีเส้นทางรถไฟตัดผ่าน และมีชุมชนชาวจีนอยู่อย่างถาวร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็นดังนี้ กลุ่มผู้รู้ จังหวัดละ 3 คน รวม 9 คนกลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ คนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพในพื้นที่ดังกล่าว จังหวัดละ 15 คน รวม 45 คน กลุ่มบุคคลทั่วไป จังหวัดละ 10 คน รวม 30 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ตามความมุ่งหมายและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้ สาเหตุเนื่องจากสมัยนั้นประเทศจีนเกิดจากความอดอยากและเกิดภัยสงครามในประเทศจีนเอง โดยเส้นทางที่อพยพมายังประเทศไทย ได้แก่ เส้นทางแรกคือ นั่งเรือมา เมื่อก่อนเมืองไทยไม่มีท่าเรือ มาขึ้นที่ท่าเรือไม่ได้จึงต้องไปขึ้นที่เกาะสีชัง จะมีเรือขนาดเล็กมารับจากเกาะสีชังมาที่ชลบุรี มีบ้างที่อยู่ชลบุรี มีบ้างที่เสียดโคมา เส้นทางที่สองก่อนที่จะมีทางรถไฟมาถึงสุรินทร์ คนจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยใช้แข่งสองใบหาบคนมา เดินหาบมาจากเมืองชัวเถา โผวเล้ง ผ่านมายังเมืองคุณหมิงข้ามแม่น้ำโขงหาบมาถึงเมืองสุรินทร์ เส้นทางที่สามคือ นั่งเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินลัดเลาะข้ามป่าเขา ตามแนวตะเข็บชายแดน ตลอดเส้นทางก็มีครอบครัวกันบ้าง ก่อนมีทางรถไฟเดินทางโดยเกวียนในฤดูน้ำน้อย โดยเรือในฤดูน้ำมาก เมื่อมีรถไฟตัดผ่านจึงทยอยไปตามเมืองต่างๆ ได้แก่ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี 2) สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนบางกลุ่มอาชีพยังคงรักษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประกอบอาชีพรุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นที่ 4 ที่ยังคงประกอบอาชีพเดิม ได้แก่ ร้านทำกุนเชียง โรงโม่หิน ร้านอาหาร ทำน้ำเต้าหู้ ในบางกลุ่มอาชีพมีการปรับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพต่างไปจากอาชีพเดิม การประกอบอาชีพของรุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นที่ 4 เปลี่ยนไปซึ่งประกอบอาชีพที่แตกต่างจากอาชีพเดิม ได้แก่ จากเดิมขายโชห่วยหันมาขายทอง หันขายสังฆภัณฑ์ จากเดิมขายยางรถยนต์ปรับเปลี่ยนไปขายวัสดุก่อสร้าง และพัฒนาร้านเป็นลักษณะโมเดิร์นเทรด เพื่อสามารถแข่งขันกับคู่แข่งระดับประเทศได้ หรือจากเดิมขายข้าวสารหันไปขายปุ๋ย ยาเกษตรเคมี เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการคมนาคมขนส่งเป็นสิ่งสำคัญ ในบางกลุ่มอาชีพต้องเลิกกิจการไป เช่น ขายปลาหู ขายหนังสือ ขายยาจีน ธุรกิจงัดเต็ก เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดกิจการหรือลูกหลานนั้นไปประกอบอาชีพตามวิชาชีพหรือสายอาชีพที่ตนเองเรียนมา เช่น พยาบาล แพทย์ วิศวกร เนื่องด้วยปัจจัยทางการศึกษา ดังนั้นการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน

ในอีสานได้ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ครอบครัว ค่านิยม สังคมและวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ การคมนาคม การศึกษา และเทคโนโลยี 3) การปรับตัวของคนไทย เชื่อสายจีนเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมในอีสานได้มีดังนี้ คือด้านเศรษฐกิจ โดยแต่ละจังหวัดมีองค์กรหรือหน่วยงานที่ผลักดัน ได้แก่ สมาคมหอการค้าซึ่งส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัดร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ในแต่ละจังหวัดมีมูลนิธิต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ศพไร้ญาติ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่งทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมตามเทศกาลต่างๆ ในแต่ละปี ได้แก่ งานสารทจีน งานเทศกาลงานเทศกาลกินเจ ตลอดจนช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยเชื่อสายจีนให้คงอยู่ต่อไป ส่งเสริมด้านการศึกษา ได้แก่ มีทั้งผู้ที่บริจาคทุนทรัพย์ หรือที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนจีน มีทั้งผู้ที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนนานาชาติ จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก 1 และ 2 จังหวัดอุบลราชธานี คนไทยเชื่อสายจีนอีกหลายท่านที่ช่วยบริจาคทรัพย์เพื่อพัฒนาโรงเรียนของรัฐและของเอกชน และมีการส่งเสริมด้านกีฬา ได้แก่ คนไทยเชื่อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ ได้สะสมเงินทุนคนละ 500-1,000 บาทต่อเดือน โดยให้ทุนการศึกษาแก่เด็กในพื้นที่ที่มีความสามารถด้านกีฬาแต่ขาดทุนทรัพย์ ทำเช่นนี้กว่า 20 ปี จนปัจจุบันจังหวัดศรีสะเกษได้ชื่อว่าเป็น “เมืองแห่งกีฬา”

อย่างไรก็ตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีนของคนไทยเชื่อสายจีนในอีสานใต้ ยังคงปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีที่ผ่อนปรนและเน้นความสะดวกมากขึ้น ส่วนการอบรมเลี้ยงดูบุตรของคนไทยเชื่อสายจีนในอีสานใต้ เน้นเรื่องความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ ประหยัดอดออม และความมีระเบียบวินัยทางด้านการเงิน คดีเตือนใจในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื่อสายจีนในอีสานใต้ คือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ขยันหมั่นเพียร อดทน จริงใจ มุ่งมั่น สร้างความเชื่อถือแก่ลูกค้า ทุ่มเทเอาใจใส่ลูกค้า ต่อสู้กับปัญหาทำในสิ่งที่รักมุ่งมั่นให้สำเร็จ เห็นคุณค่าของเงิน พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดี พัฒนาและปรับปรุงงานเสมอ สร้างสรรค์ ทำงานให้เต็มที่ ถ้าเกิดปัญหาก็จะพยายามแก้ไขให้สำเร็จ ที่สำคัญหากรู้ว่าตรงไหนจะเกิดปัญหาจะแก้ไขล่วงหน้าก่อนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา และใช้ชีวิตพออยู่พอกิน

TITLE Thai-Chinese Occupation Adaptation for Social-Economic-Cultural Development in Souththern Isan, Thailand
AUTHOR Ms. Nattapat Techarungpaisan
ADVISOR Dr. Boonsom Yodmalee
DEGREE Ph.D. **MAJOR** Cultural Science
UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2018

ABSTRACT

Thai-Chinese who settled down in the Northeast had to adapt themselves in order to earn their livings permanently and continuously from generation to generation. The purpose of this research was to study the background and the occupation adaptation of Thai-Chinese in the Souththern Isan for the economic, social and cultural development of this group of people. This was the qualitative research which studied Thai-Chinese in the provinces of Surin, Srisaket and Ubonratchathani. Located in the Mun river valley and having the railroad constructed through the areas, these three provinces had Thai-Chinese communities settling down permanently.

The findings indicated that 1) Because of the poverty and the civil war perils at that time the Chinese people immigrated from China to the Souththern Isan of Thailand by 3 ways, first, by ship from China to Srichang Island then by boat from Srichang to the mainland of Chonburi, second, on foot from the districts of Suathao and Pholeng to Kunming then walked along the Khong River to Surin, third, by ship from China to south Vietnam then walked or sometimes took a boat to the city of Phanompehn then to Surin. After the northeast railroad had been constructed, most of the Thai-Chinese people gradually traveled to Surin, Srisaket and Ubonrathcthani by train. 2) The occupations which still remain and have been developed continuously from the first generation to the fourth one were; Chinese sausage producers, restaurant owners, stone mill business and tofu juice sellers while some Thai-Chinese groups changed their occupations from tire shop owners to construction material distributors, from grocery store owners to gold shop owners. They improved their business into modern trade and to international standard. Some Thai-Chinese changed their occupations from rice grain sellers to agricultural product distributors. The main reasons why their occupations were changed are because of the economic and transportation factors. Some occupations such as mackerel sellers, book sellers, Chinese traditional herb sellers were closed down because these occupations had no descendants. Due to the education factor, the new generations' occupations vary differently i.e. engineers, doctors, nurses. The occupation adaptation of Thai-Chinese in

Southern Isan consisted of both the internal and external driving forces. The internal driving force includes family, values, social and culture while the external one includes politics, economics, transportation, education, and technology. 3) Thai-Chinese have developed the three provinces in the Southern Isan in many ways. For economic development, they established the chambers of commerce in each province in order to promote the provincial commercial policies, and also to cooperate with the government sections to develop the economy and trade as the representatives of the private sectors. For culture and social development, each province has the charity foundations to help the poor and the disaster victims. Every year the cultural activities, such as Chinese new year day, food donation day, vegetarian day and other Chinese festivals are organized. For education promotion, Thai-Chinese donate funds and lands to establish the schools called Wanitnukul in Surin, Hua Qiao Gong Xue 1 and 2 in Ubonratchathani. They also donated funds for both government and private schools. For sport promotion, Thai-Chinese in Srisaket have shared 500-1000 baht per month for 20 years to support funds for poor students who are good in sports. At present Srisaket is called a Sport City.

Even though Thai-Chinese occupations have continuously been changed from generation to generation, their Chinese traditions and beliefs have strictly been practiced. The parents always taught their children to be grateful, honest, economical and to have financial discipline. This causes Thai-Chinese in Southern Isan to obviously succeed in their occupations. The guidelines that lead to the success in their occupations are “Honesty, Patience, Sincere, Credibility, Service mind, Problem solving, Good human relationships, Obstacle overcoming, Value of money understanding, Good role model, Creativity, Sufficiency, Perseverance, Diligence, Wisdom and Prudence.”

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
คำถามในการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ชาวจีน การอพยพเข้ามาในประเทศไทย สังคมวัฒนธรรมของชาวจีนและคนไทย เชื้อสายจีน	9
นโยบายที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและพื้นที่ ที่ทำการศึกษศึกษา	42
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	80
งานวิจัยในประเทศ	80
งานวิจัยต่างประเทศ	90
3 วิธีดำเนินการวิจัย	94
ขอบเขตของการวิจัย	94
วิธีดำเนินการวิจัย	97
การจัดกระทำข้อมูล	100
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	100
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	101
ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้	101
สภาพในการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้	154
การปรับตัวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ในอีสานใต้	295
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	317
ความมุ่งหมายของการวิจัย	317
สรุปผล	317
อภิปรายผล	323

ข้อเสนอนแนะ	329
บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	331
ภาคผนวก	339
ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	340
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	347
ภาคผนวก ค หนังสือเก็บข้อมูลภาคสนาม	360
ประวัติย่อของผู้วิจัย	362

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้จากป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ยในสุสาน ทั้งสามจังหวัดได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี (สำรวจ เมื่อเดือน เมษายน 2560)	135
2 สรุปถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้โดยจำแนกจากภาษาพูดของป้ายหิน สลักบนฮวงจู้ยในสุสานทั้ง 3 จังหวัด	139
3 การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนของแต่ละรุ่นในจังหวัดสุรินทร์	174
4 สรุปกลุ่มในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1-4 ในจังหวัดสุรินทร์	179
5 สาเหตุของการคงอยู่หรือปรับเปลี่ยนของกลุ่มการประกอบอาชีพของคนไทย เชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์	182
6 การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนแต่ละรุ่นในจังหวัดศรีสะเกษ	203
7 สรุปการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1-4 ในจังหวัดศรีสะเกษ	208
8 สาเหตุของการคงอยู่หรือปรับเปลี่ยนของกลุ่มในการประกอบอาชีพของคนไทย เชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ	212
9 การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนของแต่ละรุ่นในจังหวัดอุบลราชธานี	242
10 สรุปการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1-4 ในจังหวัดอุบลราชธานี	262
11 จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปตารางในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดอุบลราชธานี	264
12 กลุ่มในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้	268
13 เครือข่ายของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้	315

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	8
2 เส้นทางรถไฟตัดผ่านจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี	35
3 จังหวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัด อุบลราชธานี	50
4 แผนที่จังหวัดสุรินทร์	51
5 แผนที่จังหวัดศรีสะเกษ	54
6 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี	58
7 แผนที่เทศบาลเมืองสุรินทร์ ย่านชุมชนคนจีนของจังหวัดสุรินทร์	102
8 แผนผังแสดงถึงย่านห้วยโหล่วและย่านตึกโก้ย ถนนสนธิทนิคมรัฐ (ย่านห้วยโหล่ว ถนนทางขวาง) และถนนธาร (ย่านตึกโก้ย ถนนทางตรง)	103
9 คณะกรรมการมูลนิธิจิตต์เจียงตั้ง จังหวัดสุรินทร์ : เพิ่ม ปิยพัฒนากร, อนันต์ เทียวเจริญโสภากา, ประเสริฐ ชัยชนะศิริวิทยา, สุพจน์ จตุพรอนันต์กุล, อดิศักดิ์ ต้นชกุลดุษฎี (รูปจากซ้ายไปขวา)	105
10 ปรีชา วรเศรษฐสิริ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559)	105
11 ศาลหลักเมือง จังหวัดสุรินทร์ (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559)	106
12 บรรยากาศเทศบาลเมืองสุรินทร์ (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559)	110
13 แผนที่เทศบาลเมืองศรีสะเกษ	112
14 ย่านชุมชนคนจีนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ เดิมชุมชนจีนอยู่บริเวณตึกดิน ถนนอุบล เรียกว่า “เหล่าตึกถัก” แปลว่า ตลาดเก่า	113
15 จำนง มหาผล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559)	115
16 แผนที่เทศบาลนครอุบลราชธานี	120
17 ย่านชุมชนจีนในเทศบาลนครอุบลราชธานี	121
18 สุวิชัย คุณผล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2559)	125
19 ร้อยตรีไพจิตร สืบพงษ์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559) ด้านหลังเป็น แม่น้ำมูลกั้นระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี	126
20 เส้นทางการเดินทางสายแรก โดยนั่งเรือมาลงที่เกาะสี่ซัง ลงเรือเล็กมาที่ชลบุรี จึงนั่งเรือเดินทางต่อมายังกรุงเทพมหานคร ลงที่ท่าเรือคลองเตย	131
21 เส้นทางการเดินทางสายที่ 2 โดยทางเท้าจากเมืองข้าวเถา ผ่านเมืองโผวเล้งมายัง เมืองคุณหมิงข้ามแม่น้ำโขงเดินมาถึงสุรินทร์	132
22 เส้นทางการเดินทางสายที่ 3 โดยเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินตามแนวตะเข็บชายแดน จนมาถึงสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี	132

ภาพประกอบ

หน้า

23	เส้นทางการอพยพของคนจีนในอีสานใต้โดยเรือและรถไฟ	133
24	ป้ายหินสลักของฮวงจู้ย (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2560)	134
25	แผนที่แสดงถิ่นกำเนิดของชาวจีนในมณฑลทกวางตั้งที่อพยพมายังพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี (อีสานใต้) จากป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ยในสุสาน ทั้งสามจังหวัด ซึ่งผู้วิจัยทำการสำรวจเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 (แสดงค่าเป็นร้อยละ)	138
26	แผนที่แสดงถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้โดยจำแนกจากภาษาพูดจากหิน ป้ายสลักของแต่ละฮวงจู้ยในสุสานทั้ง 3 จังหวัด ซึ่งสำรวจเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 (แสดงค่าเป็นร้อยละ)	140
27	แผนผังแซ่ไคว้ จังหวัดสุรินทร์	158
28	แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์	159
29	แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์	160
30	แผนผังแซ่ลิม จังหวัดสุรินทร์	161
31	แผนผังแซ่จิง จังหวัดสุรินทร์	162
32	แผนผังแซ่ฮึง จังหวัดสุรินทร์	163
33	แผนผังแซ่จิง จังหวัดสุรินทร์	164
34	แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์	165
35	แผนผังแซ่ฮึง จังหวัดสุรินทร์	166
36	แผนผังแซ่แต้ จังหวัดสุรินทร์	167
37	แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์	169
38	แผนผังจังหวัดสุรินทร์	170
39	แผนผังแซ่จิง จังหวัดสุรินทร์	171
40	แผนผังแซ่กัว จังหวัดสุรินทร์	172
41	แผนผังแซ่เตี้ย จังหวัดสุรินทร์	173
42	ประดิษฐ์ ศิลาดุตร (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559)	184
43	แผนผังแซ่เฮ้ง จังหวัดศรีสะเกษ	185
44	แผนผังแซ่ไคว้ จังหวัดศรีสะเกษ	186
45	แผนผังแซ่ไคว้ จังหวัดศรีสะเกษ	187
46	แผนผังแซ่ลิม จังหวัดศรีสะเกษ	189
47	แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ	190
48	แผนผังแซ่เจ็ง จังหวัดศรีสะเกษ	191
49	แผนผังแซ่ก้วย จังหวัดศรีสะเกษ	192
50	แผนผังแซ่ก้วย จังหวัดศรีสะเกษ	193

ภาพประกอบ

หน้า

51	แผนผังแช่พัว จังหวัดศรีสะเกษ	194
52	แผนผังแช่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ	195
53	แผนผังแช่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ	196
54	แผนผังแช่ลุ่ม จังหวัดศรีสะเกษ	198
55	แผนผังแช่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ	199
56	แผนผังแช่ชิน จังหวัดศรีสะเกษ	200
57	แผนผังแช่ซ้อ จังหวัดศรีสะเกษ	202
58	บริษัท ศรีสะเกษกิจเจริญไทย จำกัด จังหวัดศรีสะเกษ (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559)	207
59	แผนผังแช่จู จังหวัดอุบลราชธานี	218
60	แผนผังแช่แต่ จังหวัดอุบลราชธานี	220
61	แผนผังแช่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี	221
62	แผนผังแช่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี	223
63	แผนผังแช่ไหล จังหวัดอุบลราชธานี	224
64	แผนผังแช่แต่ จังหวัดอุบลราชธานี	226
65	แผนผังแช่โหว้ง จังหวัดอุบลราชธานี	227
66	แผนผังแช่กิม จังหวัดอุบลราชธานี	229
67	แผนผังแช่เต็ง จังหวัดอุบลราชธานี	230
68	แผนผังแช่เลี้ยง จังหวัดอุบลราชธานี	232
69	แผนผังแช่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี	234
70	แผนผังแช่แต่ จังหวัดอุบลราชธานี	236
71	แผนผังแช่จิง จังหวัดอุบลราชธานี	238
72	แผนผังแช่เตีย จังหวัดอุบลราชธานี	240
73	แผนผังแช่เล็ก จังหวัดอุบลราชธานี	241
74	ฮวงเค็ง แช่ตั้ง อายุ 90 ปี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2559) ซ้ายมือ คือลูกสาว	248
75	โรงงานถัง (คุถัง) (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559)	252
76	บริเวณโดยรอบโรงงานคุถัง (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559)	252
77	ชาญณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล (ร้านเอี้ยะแซ จังหวัดอุบลราชธานี) (สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 6 กรกฎาคม 2559)	253
78	เอกชัย เอกวัฒนโชติกุล (ร้าน IT ZONE) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2559)	255
79	ชาติรี เตชะวรีกุล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2559)	256
80	วีระ อู่สมบัติชัย (ร้าน Y.I.M. จำหน่ายอุปกรณ์ไฟฟ้า (ขายส่ง)) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559)	256

ภาพประกอบ	หน้า
81 ปิยวรรณ โกมลวิชญ์ (ร้าน ต. อะไหล่ อุด) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559)	257
82 วีระชัย จุโรจนวานิช (ร้านสมสมัยซีเมนต์บล็อก) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559)	258
83 สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559)	260
84 มูลนิธิสุรินทร์สามัคคีสถานสงเคราะห์ จัดเทศกาลกินเจ วันที่ 1-9 ตุลาคม 2559	300
85 มูลนิธิจิตเด็กเชียงใหม่ตั้งบริจาคทุนทรัพย์งานสมโภชน์ศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์	300
86 เทศกาลกินเจ (1-9 ตุลาคม 2559) ที่จังหวัดสุรินทร์	302
87 บุรณะศาลปู่ตา จังหวัดศรีสะเกษ	306
88 เทศกาลกินเจ (วันที่ 1-9 ตุลาคม 2559) มูลนิธิสว่างจิตศรีสะเกษสงเคราะห์ธรรมสถาน จังหวัดศรีสะเกษ	306
89 โรงเรียนฮั่วเจียวกฮัก 2	310
90 รถคูโบต้าจะช่วยเหลือคนย้ายเทียนพรรษาทุกปี	313

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชาวจีนในประเทศไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณเนื่องจากเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งคนไทยมีความโอบอ้อมอารีไม่รังเกียจคนต่างชาติต่างภาษา ไม่จำกัดสิทธิ์ในการนับถือศาสนา จึงทำให้ชาวจีนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนมาก (พลกุล อังกิงนันท. 2514 : 1) การอพยพเข้ามาของชาวจีนเริ่มตั้งแต่สมัยใดยังไม่ปรากฏแน่ชัด แต่มีหลักฐานปรากฏว่า พ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาค้าขายตามบริเวณเมืองท่าหลายแห่งแถบอ่าวไทยก่อนที่ชาวไทยจะตั้งตัวเป็น ปึกแผ่นที่บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาและคาบสมุทรมลายูในพุทธศตวรรษที่ 18 และความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและจีนปรากฏเรื่อยมานับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การอพยพเข้ามาของชาวจีนมีศูนย์กลางอยู่ที่แถบยานนาวา กรุงเทพมหานคร เพื่อมาทำกรองานทำ เช่น กรรมกร ขุดคลอง ทางรถไฟ ก่อสร้างถนน และเมื่อหมดงานแล้ว จึงมักเลือกที่จะแต่งงานกับหญิงไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีฐานะทางครอบครัว เศรษฐกิจ และความมั่นคงในชีวิต (ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2532 : 2)

ชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งตรงกับสมัยปลายอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากมณฑลทางใต้ อาจจำแนกตามภาษาพูดออกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ 1) จีนแต้จิ๋ว ชาวจีนพวกนี้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ตามเมืองต่างๆ ของซัวเถา และตามท้องถื่นบริเวณแม่น้ำฮั่น ในมณฑลกวางตุ้งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเรียกว่า เซาซุ คนจีนร้อยละ 56 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกแต้จิ๋ว 2) จีนแคะ ร้อยละ 16 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีนแคะ 3) จีนไหหลำ ร้อยละ 12 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีนไหหลำ 4) จีนกวางตุ้งร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีนกวางตุ้ง 5) จีนฮกเกี้ยน ร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีนฮกเกี้ยน 6) พวกอื่นๆ ที่มาจากไต้หวันบ้าง เชียงไฮ้บ้าง และจากหนิงโปบ้าง ร้อยละ 2 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย (วัลภา บุรุษพัฒน์. 2517 : 16-17)

ชาวจีนมีอิทธิพลอย่างมากในทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และในการดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งนี้เพราะมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของการค้าของประเทศอยู่ในมือชาวจีนทั้งสิ้น การประกอบอาชีพของชาวจีนจึงนับว่าเป็นการแยกอาชีพออกจากคนไทยได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะขนาดเล็กสักเท่าไรที่จะไม่มีร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม และโรงสีของชาวจีนตั้งอยู่เป็นกลุ่มๆ ชีวิตทางเศรษฐกิจและจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยล้วนแล้วอยู่ในการควบคุมของคนจีน ในโครงสร้างของสังคมไทยชาวจีนจึงอยู่ในฐานะพ่อค้าที่สำคัญ (ลิขิต ธีรเวคิน. 2521 : 72) โดยเฉพาะในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังจากที่ไทยทำสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศอย่างเป็นทางการแล้ว สภาพ

เศรษฐกิจการค้าในประเทศไทยเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีโรงจักรสีข้าว เลื่อยไม้ ตลอดจนมีการขนส่งสินค้าทางทะเลที่ต้องการแรงงานกรรมกรมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้บรรดาชาวจีนที่มีทุนทรัพย์คิดหาผลประโยชน์โดยการตั้งตัวเป็นคนกลางรับเอาชาวจีนเข้ามาเป็นกรรมกร โดยวิธีการออกทุนให้ก่อนแล้วหักค่าแรงงานของเงินที่ตนเป็นผู้รับเข้าทำงานในภายหลัง (พลกุล อังกินันท์. 2514 : 23) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของไทย นอกจากจะทำการค้าขายแล้ว ชาวจีนได้ประกอบอาชีพตั้งแต่รับจ้างเป็นพวกกุลีสั่งสร้างทางรถไฟและชุดคลองของทางการคนงานในเหมืองแร่ทางภาคใต้ เป็นกรรมกรในโรงสีข้าว โรงเลื่อย เป็นกุลีสลากรถ ที่มีความสามารถก็เป็นช่างฝีมือ เช่น ช่างตัดผม ตัดเสื้อกางเกง ช่างทำเพชรพลอย และเครื่องทองต่างๆ หากมีเงินทุนก็ตั้งโรงรับจำนำ เปิดบริการเรือกลไฟระหว่างประเทศ เข้ารับประมูลเป็นนายภาษีอากร ผูกขาดเป็นเจ้าของภาษีฝิ่น และการพนันต่างๆ ซึ่งสมัยนั้นชาวไทยส่วนใหญ่รับราชการและทำเกษตรกรรมเท่านั้น การยึดอาชีพทั้งสองอย่างของคนไทยในสมัยนั้นทำให้เกิดช่องว่างในการประกอบอาชีพของสังคมไทย ซึ่งกิจการค้าในสมัยนั้นมีการขยายตัวต้องติดต่อกับชาวยุโรปตะวันตก จึงทำให้ชาวจีนยึดอาชีพพ่อค้าคนกลางและช่างฝีมือ (พลกุล อังกินันท์. 2514 : 43-44)

ชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอีสาน ไม่ทราบหลักฐานแน่ชัด แต่ตามหลักฐานจดหมายเหตุพบว่าในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีคนจีนมาตั้งหลักแหล่งในเขตหัวเมืองอีสานแล้ว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคนจีนมีบทบาทมากขึ้นในฐานะที่เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย (นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. 2524 : 35-36) ก่อนมีทางรถไฟถึงนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2443 มีคนจีนเข้ามาในอีสานแล้ว แต่มีจำนวนไม่มากเท่ากับหลังมีเส้นทางรถไฟ เช่น ตลาดเมืองอุบลราชธานี มีพ่อค้าจีนมากกว่า 50 คน ในปี พ.ศ. 2425 เมืองนครราชสีมามีคนจีนมากที่สุด มีคนจีนประมาณ 800 คน ในปี พ.ศ. 2427 อาชีพของชาวจีนช่วงนั้นคือ ค้าขาย และเป็นเจ้าภาษีนายอากร การค้ายังคงยังทำกันจำกัดเนื่องจากคนอีสานอยู่ในระบบเศรษฐกิจพอเพียง (สุวิทย์ ธีรศาสตร์. 2551 : 111) อย่างไรก็ตามหลังจากมีเส้นทางรถไฟตัดผ่านอีสาน จึงทำให้นครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการค้าขาย เชื่อมโยงระหว่างภาคกลางและภาคอีสาน และเมื่อรถไฟที่ผ่านไปยังจังหวัดต่างๆชาวจีนก็กระจายไปตามแนวรถไฟมุ่งสู่เมืองนครราชสีมาไปทางตะวันออกโดยผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และเส้นทางรถไฟสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2473 สิ้นสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี

อีสานใต้บริเวณลุ่มแม่น้ำมูล มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ได้แก่ คนไทย คนจีน คนลาว คนเวียดนาม เป็นต้น มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันประกอบด้วย วัฒนธรรมเขมรมีเมืองขุนันธ์ สังขะ และสุรินทร์ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หัวเมืองเขมรป่าดง เป็นดินแดนที่ราบสูงโคราช ล้อมรอบด้วยภูเขาสูงหลายเทือกหลายแนวที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาเพชรบูรณ์ เทือกเขาตองพระยาเย็น และเทือกเขาพนมดงรัก (พวงไข่มุก คุณารัตนพลุฑ. 2521 : 9) โดยมีลักษณะภูมิประเทศที่ราบสูงที่กว้างขวางเป็นแอ่ง อันได้แก่ ทุ่งกุลาร้องไห้ ในเขตจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ อันมีเทือกเขาสันกำแพงกับพนมดงรักพาดอยู่ทางตอนใต้กั้นตลอดแนว ส่วนที่ราบด้านใต้เป็นที่ราบต่ำเขมร ซึ่งเรียกว่าอีสานใต้ (สวาท เสนาณรงค์. 2521 : 37) มีแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำมูล เปรียบเสมือนสายโลหิตของอีสานใต้ไหลลงสู่แม่น้ำโขงด้านตะวันออกเป็นเหตุให้ประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นตามแนวแม่น้ำมูล ทำให้บริเวณแถบนี้ถูกจำเพาะเป็นเขตหนึ่งของที่ราบสูงโคราช มีแผ่นดินติดต่อกับประเทศกัมพูชา เป็นพื้นแผ่นดินเดียวกันตลอดจนกระทั่งไปสู่ทะเลจีนตอนใต้ แต่เดิมสังคมไทยบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างเป็น

สังคมที่มีความผูกพันภายในสมาชิกในหมู่บ้านสูงมากมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาทิเช่น การช่วยเหลือแรงงานกันในการทำงาน การเก็บเกี่ยว การนวดข้าว (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2533 : 20) แม้แต่การลงไพร่จ้างทำนาในมณฑลชั้นในก็ยืมร่วมเดินทางไปด้วยครวระหลายคน (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. 2521 : 138) เมื่อมีรถไฟเข้าสู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง ก็ได้มีผู้คนอพยพกลุ่มใหม่เข้ามาคือ ชุมชนชาวจีน ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยทั่วไปเรียกว่า ชาวจีนโพ้นทะเล ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในแถบตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของประเทศจีน ซึ่งหลังจากการสร้างเส้นทางรถไฟต่อจากนครราชสีมาซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขายในภาคอีสาน จำนวนชาวจีนที่เกิดในประเทศจีนมาอยู่ในภาคอีสาน ได้การสำรวจ เมื่อ ปี พ.ศ. 2462 มีชาวจีนจำนวน 8,800 คน ถัดมาอีก 10 ปี (ปี พ.ศ. 2472) มีจำนวนเพิ่มเป็น 21,700 คน เพิ่มเป็น 2.5 เท่า ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 มีจำนวนเพิ่มเป็น 34,300 คน และในปี พ.ศ. 2490 มีจำนวนเพิ่มเป็น 33,900 คน (จี วิลเลียม สกินเนอร์. 2548 : 203) หลังจากการสร้างเส้นทางรถไฟทางภาคอีสานแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2473 โดยผ่านจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งทั้งสามจังหวัดนี้ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางรถไฟ มีการประกอบอาชีพหลากหลาย ทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างเห็นได้ชัด

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตอีสานใต้มีชาวจีนที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งส่วนใหญ่จะเดินทางมาโดยเรือสินค้าและมาขึ้นฝั่งตามเมืองท่าฝั่งทะเลของทุกประเทศรวมทั้งราชอาณาจักรสยามและราชอาณาจักรกัมพูชา โดยราชอาณาจักรสยามจะมีชาวจีนตั้งรกรากตั้งแต่บริเวณหัวเมืองภาคใต้ขึ้นมาจนถึงเมืองหลวงคือกรุงเทพมหานครและกระจายตัวขึ้นไปตั้งรกรากจากแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นไปทางภาคกลางตอนบนและภาคเหนือ สำหรับชาวจีนบางกลุ่มที่เข้าสู่บริเวณเมืองท่าราชอาณาจักรกัมพูชาจะตั้งรกรากกระจายจากฝั่งทะเลขึ้นไปตอนบนของประเทศแถบทะเลสาบ กัมพูชาเช่นกันโดยเฉพาะบริเวณเมืองพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ ซึ่งชาวจีนจากบริเวณนี้จะมี ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการตั้งรกรากของชาวจีนในระยะแรกๆ ดังนั้นการตั้งรกรากของชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์สามารถกล่าวได้ว่ามี 2 ระยะ คือ การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในเมืองสุรินทร์ก่อนมีเส้นทางรถไฟและการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนเมืองสุรินทร์หลังมีเส้นทางรถไฟ ด้านเศรษฐกิจการค้าในเมืองสุรินทร์จะมีความเกี่ยวข้องกับชาวจีนและเส้นทางรถไฟ โดยเฉพาะชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ทำให้การค้าขยายตัว ชาวจีนรุ่นแรกจะเป็นชาวจีนที่เดินทางค้าขายมาจากราชาอาณาจักรกัมพูชาผ่านช่องเขาดงรักบริเวณช่องเสม็ดประมาณปลายรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 โดยการค้าขายทางเกวียนนำสินค้า เช่น ปลาแร่เขมร (ปละเหาะคแมร) ปลาแห้งนานาชนิด และสินค้าอื่นๆ บางคนตั้งรกรากแต่งงานกับหญิงชาวคแมร (เขมร) สุรินทร์ได้ตั้งบ้านเรือนค้าขายมีลูกหลานสืบวงศ์ตระกูลต่อมา เช่น ตระกูล “ชิตชอบ” ตระกูล “นิยมตรง” และชาวจีนบางกลุ่มไปตั้งรกรากที่เมืองสิง บ้านตากกลางซึ่งเป็นเส้นทางค้าขายทางน้ำบริเวณลำชีบรรจบกับแม่น้ำมูลคือวังทะลุเพื่อขนสินค้าล่องแม่น้ำไปค้าขายยังเมืองนครราชสีมา ส่วนชาวจีนรุ่นที่สองจะเป็นชาวจีนที่มาพร้อมกับความเจริญของเส้นทางรถไฟมายังเมืองนครราชสีมา ซึ่งลูกหลานชาวจีนทั้งสองรุ่นนั้นนอกจากจะประสบความสำเร็จด้านธุรกิจการค้าแล้วยังได้รับเลือกตั้งเป็นนักการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เช่น ตระกูลชิตชอบ ตระกูลเรืองกาญจนเศรษฐ์ ตระกูลศรีสุรินทร์ เป็นต้น (ศิริพร สุขเมธรัตน์. 2554 : 249) การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ขายอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ขายเครื่องไฟฟ้า เครื่องมือการเกษตร เสื้อผ้า ทองรูปพรรณ รวมทั้งกิจการโรงแรมหรือขายเครื่องยนต์ต่างๆ กิจการโรงสีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตลอดจนร้านขายของชำทั่วไปในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดสุรินทร์ ทำให้เศรษฐกิจของคนไทยเชื้อสายจีนอยู่ในระดับดีและประสบความสำเร็จได้เป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ (ชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์. 2548 : 53)

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งที่ชาวจีนส่วนใหญ่เข้าไปตั้งหลักแหล่งทำการค้าบริเวณใกล้กับสถานีรถไฟและพยายามสร้างความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ทางการค้า จึงทำให้เกิดศูนย์การค้าตามเส้นทางรถไฟ (วิลาศ โภธิสาร. 2536 : 17-18) การประกอบอาชีพของชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษ ในยุคแรกได้แก่ ขายของป่า เช่น หนังสัตว์ เขาสัตว์ ครั่ง หวาย น้ำผึ้ง โรงสีข้าว ต้มเหล้า ยุคต่อมาประกอบอาชีพคือ ร้านโชห่วย จำหน่ายน้ำปลา กะปิ พริก เกลือ ปลาทุ รันทอง ปืมน้ำมันสามทหาร ขายอะไหล่ ข่ายรถยนต์ จำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายเสื้อผ้า ร้านจำหน่ายสิ่งพิมพ์ ร้านขายยาจีน ร้านจำหน่ายเครื่องจักรสาน ยุคหลังสุดได้มีการขยายตัวทางธุรกิจใหญ่ขึ้น เช่น ห้างสรรพสินค้า กิจการโรงแรม โรงงานน้ำแข็ง โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น (สุวิทย์ ธีรศาวัต. 2551 : 180-181)

จังหวัดอุบลราชธานี ในสมัยแรกๆแทบไม่มีการซื้อขายสินค้ากัน มีแต่การแลกเปลี่ยนสินค้าแบบพึ่งพาอาศัยกัน ระบบเศรษฐกิจในสมัยนั้นเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อคนจีนเข้ามา เงินตราสะพัดก็เริ่มใช้ มีการกั๊ยม หลักทรัพย์ค้าประกัน เศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ในยุคเริ่มแรกการคมนาคมทางน้ำจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองรวมทั้งคนจีนด้วย แม่น้ำจึงเป็นเหมือนท่อน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น ท่าเรือที่สำคัญคือ ท่าจอดเรือกลไฟ ซึ่งเดิมการข้ามฟากระหว่างอำเภอวารินชำราบกับอำเภอเมืองอุบลราชธานี อาศัยเรือแจว เรือพาย หรือเรือยนต์ ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มีสะพานข้ามระหว่างอำเภอ การขนส่งของหนักสมัยนั้นจึงต้องลงแพไม้ไผ่ การประกอบอาชีพของชาวจีนที่สำคัญในสมัยนั้น คือ รับซื้อของป่า ลำเลียงสินค้าโดยเกวียนเมื่อถึงโคราชจึงลำเลียงโดยรถไฟเพื่อส่งไปยังกรุงเทพฯ ตระกูลโกศลวิตรทำการค้าขายวัวเกวียนจากอุบลราชธานีไปโคราชแล้วส่งต่อไปกรุงเทพฯ แล้วซื้อของต่างๆ เครื่องเทศจากเมืองจีน ผลไม้ ผลไม้ดองจากจีน มาค้าขายในเมืองไทย ตลาดสดสมัยนั้น ตั้งอยู่ถนนพรหมเทพ เรียก ท่าตลาดหลวง หรือ ท่าขุนพงษ์ เป็นตลาดสด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขายในสมัยนั้น ตลาดผ้าเป็นร้านยงสงวนในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ถนนหลวง เดิมเป็นตลาดสด แต่ต่อมาเป็นตลาดผ้า ดังนั้นจึงได้ย้ายตลาดสดไปอยู่บริเวณท่าจวน และเป็นตลาดสดแห่งใหม่คือ ตลาดใหญ่ในปัจจุบันนั่นเอง มีร้านกาแฟชื่อดัง คือ ร้านแข่งพั้ง ร้านฮะฮอง โรงสีข้าวสมัยก่อนเป็นแบบเครื่องจักรไอน้ำ ต่อมาเปลี่ยนเป็นเครื่องจักรสติม มีแกลบเป็นเชื้อเพลิง จึงเรียกว่า โรงสีไฟ ซึ่งโรงสีมักจะอยู่ริมน้ำ เพราะสะดวกในการขนส่งทางเรือ เพราะสมัยนั้นไม่มีรถยนต์ ชาวจีนมีประกอบธุรกิจร้านค้าเบ็ดเตล็ด ร้านขายวิทย์ พัดลม ร้านขายขนมปัง ขายนม นมใส่ปืบ ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 เมื่อจังหวัดอุบลราชธานีเข้าสู่การพัฒนาเมืองทำให้มีการปลูกสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น อาชีพขายวัสดุก่อสร้างและรับเหมาก่อสร้าง จึงมีความสำคัญมากขึ้น ตลอดจนโรงแรมที่พักอาศัย ได้แก่ โรงแรมเจียวก็ โรงแรมราชธานี โรงแรมเดชา โรงแรมศรีกรมล โรงแรมศรีอีสาน โรงแรมปทุมรัตน์ สมัยนั้นมีโรงภาพยนตร์ ได้แก่ โรงหนังเหนือ เป็นของคนไทยเชื้อสายจีนชื่อจางวางหยู ศรีธัญรัตน์ ปัจจุบันคือโรงแรมเก้าชั้น โรงหนังกลาง (คือ โรงหนังอุบลภาพยนตร์) โรงหนังใต้เป็นของคนจีน ฉายหนังจีน และโรงหนังเวลาด้าซึ่งยังคงดำเนินธุรกิจโรงภาพยนตร์จนถึงปัจจุบัน กิจการทางด้านการเกษตร ได้แก่ บริษัทก้าวน้ำ ค้าขายอาหารสัตว์ ไชไก่อ จนกระทั่งปัจจุบันมีโรงเชือดไก่ และส่งออกไปแช่แข็งไปยังต่างประเทศ ปัจจุบันคือ บริษัทก้าวน้ำไก่อสด (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 80-87) การประกอบอาชีพของชาวจีนในช่วงที่ปี พ.ศ. 2411-2447 คือ พ่อค้าแร่ พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าท้องถิ่นที่เกี่ยวไปเกี่ยวมาระหว่างโคราช เมืองอุบลฯ

และจำปาศักดิ์ เส้นทางการค้าได้แก่ทางบก และทางน้ำ ในช่วงปี พ.ศ. 2447-2472 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ปลูกผักสวนครัว ทำนา และรับจ้างทั่วไป เมื่อรถไฟมาถึงสถานีวารินชำราบ ในช่วงปี พ.ศ. 2473-2488 ได้แก่ กิจการโรงสี เลี้ยงสุกร รับซื้อของป่า และพืชไร่ เมืองอุบลราชธานียังเป็นศูนย์กลางการค้าปลีกและส่ง ที่รู้จักกันทั่วไปว่า โชห่วย ครอบคลุมเครือข่าย ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำศรีสงคราม (ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล และอนันธนา เมธานนท์. 2556 : 81-82) ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2504-2518 การประกอบอาชีพได้แก่ การรับซื้อของป่า การรับซื้อปอ โรงสี ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู ธุรกิจการค้าปลีก-ส่ง ธุรกิจการค้าสิ่งพิมพ์ เครื่องเขียน แบบเรียน กิจการด้านการค้าวัสดุก่อสร้าง และธุรกิจบริการ ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2534 มีการเติบโตของธุรกิจการเกษตรอุตสาหกรรม (ก้าวหน้า) กิจการการค้าปลีก-ส่ง และงานบริการ กลุ่มครอบครัวคนจีนบางกลุ่มได้สะสมทุนสมัยค้าขายกับทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่คือร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ได้แก่ ปอแซ และสีรุ้ง สำหรับกิจการค้าส่งและปลีกได้พัฒนาระบบโชห่วย ได้แก่ ยงสงวนเซฟแลนด์ ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2555 กิจการด้านการบริการ สาธารณสุขที่เด่นชัด ได้แก่ เมดิแคร์ (รักษาและดูแลผิวหนัง ลดความอ้วน ทางด้านความงาม)

ก่อนมีเส้นทางรถไฟการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ กรรมกร รับจ้าง พ่อค้าเร่ พ่อค้าคนกลาง ขายของเบ็ดเตล็ด ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสุกร หลังจากเส้นทางรถไฟตัดผ่านอีสานทำให้เกิดอาชีพใหม่ของคนจีนในภาคอีสาน ได้แก่ อาชีพกรรมกร มีทั้งกรรมกรสร้างทางรถไฟ สร้างสะพานรถไฟ ยังมีกรรมกรแบกหามขนของตามสถานีรถไฟ ขึ้นลงรถไฟ กรรมกรโรงสี อาชีพบริการที่פק คือ โรงแรมตามเมืองใหญ่ๆ เนื่องจากรถไฟมาถึงบางที่ค่า ทารถหรือเกวียนเช่าต่อไปไม่ได้ จึงพักใกล้สถานีรถไฟ คนที่ทำงานบริการมีทั้งเจ้าของโรงแรม ผู้จัดการ พนักงานต้อนรับ พนักงานเก็บเงิน พนักงานยกกระเป๋า พนักงานทำความสะอาด อาชีพโสเภณี เมื่อเกิดชุมชนเมืองตามสถานีรถไฟ ก็มักมีโรงแรมเกิดขึ้นเสมอ ไม่ว่าจะเป็นนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ วารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี อาชีพให้เช่าเกวียนคนไทยจะทำมากกว่า ต่อมาเมื่ออาชีพเดินรถคนจีนทำมากกว่า อาชีพเจ้าของโรงยาฝิ่นในชุมชนทั้งใกล้และไกลสถานีรถไฟ มักมีโรงยาฝิ่นบริการ เจ้าของโรงยาฝิ่นส่วนมากเป็นคนจีน อาชีพผู้ประกอบการอุตสาหกรรม มีทั้งโรงน้ำแข็ง โรงเลื่อย โรงสีใหญ่ โรงฟอกหนัง โรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่คนจีนเป็นเจ้าของ มักกระจายตามเมืองใหญ่ๆ ใกล้ทางรถไฟ เพื่อสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบและนำผลิตออกสู่ตลาด (สุวิทย์ ธีรศาวัต. 2551 : 133-134)

จากข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทั้งสามจังหวัดในอีสานใต้ ได้กล่าวเพียงคนไทยเชื้อสายจีนประกอบอาชีพใดบ้างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ยังไม่มีการทำวิจัยในประเด็นของการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การปรับตัวจากอาชีพหนึ่งไปเป็นอีกอาชีพหนึ่ง หรือยังคงประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษหรือเลิกอาชีพเดิมไปด้วยเหตุผลใด สาเหตุหรือปัจจัยใด เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นทั้งสามจังหวัดนั้น ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยพบว่าด้วยบริบทของพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ทั้งสามพื้นที่ที่อยู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง มีเส้นทางรถไฟตัดผ่าน และมีชุมชนชาวจีนอยู่อย่างถาวร หรือ “ย่านชุมชนจีน” ซึ่งการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนนั้นมีการปรับตัวตลอดเวลาจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีทั้งที่ยังคงประกอบอาชีพเดิม มีทั้งที่ปรับตัวหันไปประกอบอาชีพใหม่ เกิดอาชีพใหม่ขึ้น มีที่หันไปรับราชการหรือหันไปทางด้านวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล

เป็นต้น และมีที่เลิกประกอบอาชีพเดิม เพราะเหตุใด การปรับตัวในการประกอบอาชีพมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้ แนวโน้มในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอนาคตเป็นเช่นไร อีกทั้งการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนยังมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าวอย่างไรบ้าง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่องการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้
2. เพื่อศึกษาสภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้

คำถามในการวิจัย

1. ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้
2. สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้
3. การปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้มากยิ่งขึ้น
2. สังคมได้ประโยชน์จากแนวทางการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้มากขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ
3. ประเทศได้ประโยชน์ทุกภาคส่วนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนจากการศึกษาการปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอิสานใต้ มากยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปรับตัว หมายถึง การปรับด้านการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน โดยแบ่งออกเป็น 4 รุ่น ได้แก่ 1) รุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) รุ่นที่อพยพจากจีนสู่ไทย หมายถึง คนจีนที่อพยพมาอยู่เมืองไทยเริ่มประกอบอาชีพในไทย 2) รุ่นที่ 2 (รุ่นรอยต่อ) หมายถึง ลูกของรุ่นที่ 1 ซึ่งที่เกิดในไทยอาจมีพ่อหรือแม่เกิดที่จีนประกอบอาชีพในพื้นที่วิจัย 3) รุ่นที่ 3 (รุ่นพัฒนา) หมายถึง หลานของรุ่นที่ 1 รุ่นที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเกิดในประเทศไทยประกอบอาชีพในพื้นที่วิจัย 4) รุ่นที่ 4 (รุ่นสืบทอด) หมายถึง หลานของรุ่นที่ 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งช่วงเวลาแต่ละรุ่นในบริบทของแต่ละจังหวัด

การประกอบอาชีพ หมายถึง 1) กลุ่มธุรกิจแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงบ่อ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงโม่หิน โรงงานทำลูกชิ้น โรงพิมพ์ 2) กลุ่มธุรกิจที่ขายปลีก ขายส่ง ขายเครื่องอุปโภคบริโภค ของชำ สินค้าเบ็ดเตล็ด เสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียน ขายอะไหล่ ขายรถยนต์ ขายรถจักรยานยนต์ ทองรูปพรรณ ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ขายเฟอร์นิเจอร์ ร้านขายอะไหล่ ขายของชำ ขายทองรูปพรรณ ขายเครื่องเขียน ร้านโซ่ห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) ขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ขายคอมพิวเตอร์ ขายแก๊สหุงต้ม ขายเครื่องสำอางค์ ขายของฝาก ขายแว่นตา 3) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง ขายกระจกอลูมิเนียม ทำผ้าม่าน รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรมกร รับจ้าง 4) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง ขายแห เมล็ดพืช 5) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการและที่พัก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานบริการน้ำมัน 6) กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษษกร ซ่อมรองเท้า ตัดเสื้อผ้า ซ่อมนาฬิกา

พัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การส่งเสริม (กระตุ้นโดยตรง) ช่วยเหลือ (ช่วยซื้อ) เศรษฐกิจท้องถิ่นในด้านการซื้อสินค้าจากชาวบ้าน เช่น ซื้อข้าวมาทำข้าวกล็อง ส่งเสริมด้านการเกษตร

คนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ หมายถึง บุตรคนจีนที่เกิดในประเทศไทยและชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

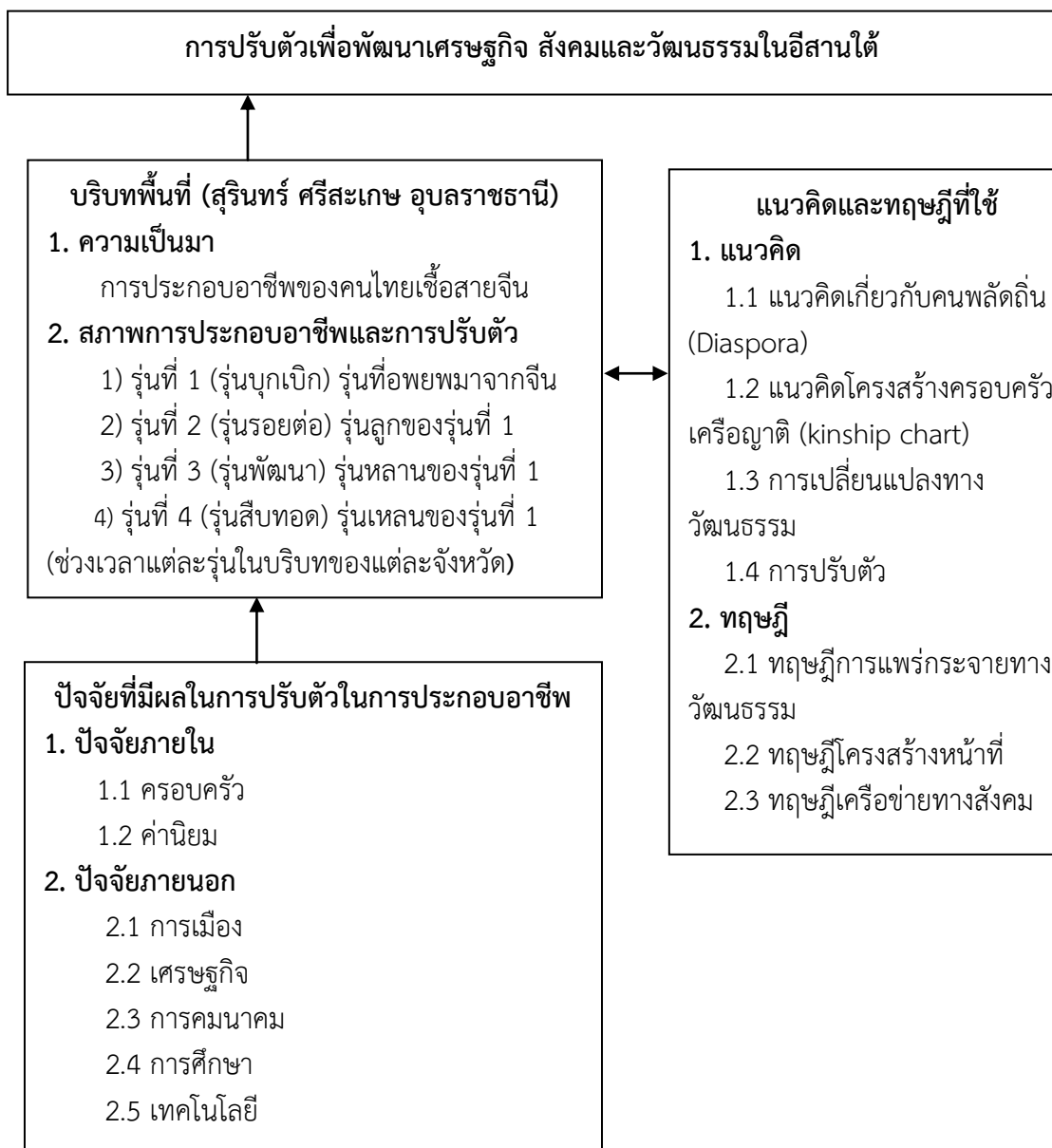
ระบบเครือญาติ หมายถึง การสืบสายตระกูลที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนในตระกูลเดียวกัน คนจีนจะสืบสายตระกูลข้างพ่อ (Patrilineal descendent) การสืบทอดมรดก ในที่นี้การสืบทอดในการประกอบอาชีพจากรุ่นสู่รุ่น

สังคมและวัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมของคนในสังคมที่เรียนรู้กันจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งประกอบด้วยวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในอีสานใต้ ผู้วิจัยมีประเด็นศึกษา คือ ความเป็นมา การประกอบอาชีพ สภาพ การประกอบอาชีพและการปรับตัว ตลอดจนการปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัย เรื่อง การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมในอีสานใต้ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นดังนี้

1. ชาวจีน การอพยพเข้ามาในประเทศไทย สังคมวัฒนธรรมของชาวจีน
2. นโยบายที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและพื้นที่ที่ทำการศึกษา
3. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
  - 3.1 แนวคิด
  - 3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ชาวจีน การอพยพเข้ามาในประเทศไทย สังคมวัฒนธรรมของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน

1. ชาวจีนในประเทศไทย

1.1 ชาวจีน (ชาติพันธุ์จีน)

อมรา พงศาพิชญ์ (2543 : 155-166) ได้นิยามคำว่า “ชาติพันธุ์” คือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ กลุ่มคนจีน กลุ่มคนไทย กลุ่มคนพม่า กลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนพม่า กลุ่มคนเวียดนาม เป็นต้น ปัจจัยในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่าภาษา เช่น คนจีนพูดภาษาไทยลำ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน แต่จิว ต่างก็เรียกตนเองว่าเป็นคนจีน” กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมนี้ มีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ซึ่งจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมๆ กันไป เป็นความรู้สึกที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันสามารถทำให้เกิดความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาเดียวกัน

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อาจเกิดขึ้นด้วยหลายสาเหตุ สาเหตุของการเกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่พอสรุปได้ 5 ลักษณะคือ 1) เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม โดยในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้น และคนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำที่สุด คือ เป็นกลุ่มที่อยู่นอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เป็นต้น 2) เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ กลุ่มชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างจากคนส่วนใหญ่และตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขาในประเทศต่างๆ 3) เกิดจากการผนวกดินแดน การขยายอาณาเขตของประเทศใด

ประเทศหนึ่งโดยการผนวกดินแดนเพิ่ม เช่น การสู้รบและฝ่ายชนะสามารถผนวกดินแดนข้างเคียงเพิ่มขึ้น
 4) เกิดจากการย้ายถิ่น เกิดจากการที่คนจำนวนหนึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น เช่น ชาวจีน
 ในประเทศไทย 5) เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม คือการที่ประเทศมหาอำนาจเข้าไปมีอำนาจ
 ในการเมืองการปกครองประเทศอื่น ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทย เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจาก
 บรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมมีความรู้สึก
 ผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมรวมๆ กันไป เป็นความรู้สึกที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของ
 บุคคลและชาติพันธุ์จีน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทยเกิดจากการย้ายถิ่นอพยพเข้ามาตั้งรกราก
 ในประเทศไทย

ชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในปลาย
 คริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งตรงกับสมัยปลายอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และต้น
 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากมณฑลทางใต้ อาจจำแนกตามภาษาพูดออก
 ได้เป็น 6 กลุ่ม คือ 1) จีนแต้จิ๋ว ชาวจีนพวกนี้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ตามเมืองต่างๆ ของซัวเถา และตาม
 ท้องถิ่นบริเวณแม่น้ำอัน ในมณฑลกวางตุ้งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเรียกว่า เซาซุ คนจีนร้อยละ
 56 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกแต้จิ๋ว 2) จีนแคะ ร้อยละ 16 ของคนจีนทั้งหมดใน
 ประเทศไทยเป็นพวกจีนแคะ 3) จีนไหหลำ ร้อยละ 12 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีน
 ไทหลำ 4) จีนกวางตุ้งร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีนกวางตุ้ง 5) จีนฮกเกี้ยน
 ร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกจีนฮกเกี้ยน 6) พวกอื่นๆ ที่มาจากไต้หวัน เซียงไฮ้
 และจากหนิงโป ร้อยละ 2 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย (วิไลภา บุรุษพัฒน์. 2517 : 16-17)

1.2 การอพยพเข้ามาของชาวจีนในประเทศไทย

การอพยพเข้ามาของชาวจีนเริ่มตั้งแต่สมัยใดยังไม่ปรากฏแน่ชัด แต่มีหลักฐานปรากฏ
 ว่าพ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาค้าขายตามบริเวณเมืองท่าหลายแห่งแถบอ่าวไทยก่อนที่ชาวไทยจะตั้งตัวเป็น
 ปึกแผ่นที่บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาและคาบสมุทรมาลายูในพุทธศตวรรษที่ 18 และความสัมพันธ์ทาง
 การค้าระหว่างไทยและจีนปรากฏเรื่อยมานับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (สุชาติดา ต้นตสุรฤกษ์.
 2532 : 2)

ในสมัยสุโขทัยพ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาค้าขายในบริเวณเมืองชุมพร สุราษฎร์ธานี และ
 นครศรีธรรมราช เป็นต้น โดยนำสินค้าจากจีนบรรทุกเรือสำเภาเข้ามาในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ
 และซื้อสินค้าจากชาวพื้นเมืองกลับไปขายในประเทศจีนในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (Skinner. 1957 :
 1-2)

ในสมัยอยุธยาการค้าขายระหว่างจีนและไทยเจริญรุ่งเรืองขึ้น เนื่องจากฝรั่งติดต่อ
 ค้าขายกับจีนไม่สะดวกจึงจำเป็นต้องพึ่งไทยทำการค้ากับจีนแทน ในสมัยพระเจ้าปราสาททองและ
 พระนารายณ์มหาราช การค้าของไทยกับต่างประเทศถึงขีดสุด โดยการจัดเรือสำเภาหลวงออกติดต่อ
 ค้าขายกับจีน ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศอื่นๆ ด้วย (Skinner. 1957 : 8-11) ในระยะแรกๆ พ่อค้าจีน
 จะเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ชั่วคราว แต่ต่อมาเมื่อได้รับประโยชน์ทางการค้ามากขึ้นรวมทั้งได้รับ
 การอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ตลอดจนขุนนางไทยเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยพระเจ้า
 ปราสาททองซึ่งได้มีการตั้งกรมพระคลังสินค้าเพื่อจัดการเรื่องการค้าเรือสำเภาหลวงกับต่างประเทศและ
 รับบรรดาชาวจีนที่ชำนาญทางการค้าเข้ามาเป็นพนักงานในหน่วยงานนี้ กิจการค้าสำเภาของไทย
 เจริญรุ่งเรืองขึ้นจนเป็นที่รองรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียง

ในช่วงนี้ชาวจีนมิได้มีฐานะแตกต่างไปจากชาวไทยและมีชาวจีนจำนวนมากได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยารวมทั้งได้หญิงไทยเป็นภรรยาเป็นส่วนมาก โดยรัฐบาลไทยได้แต่งตั้งชาวจีนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่นับถือเป็นผู้ควบคุมดูแลชาวจีน ไห้ยศและบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทย สังกัดอยู่ในกรมท่าซ้าย ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยานั้นนอกจากจะเป็นพ่อค้าแล้ว บางคนก็ยังเข้ารับราชการเป็นขุนนางไทย แพทย์ ศิลปิน ตลอดจนประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ทำสวน ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งเป็นกรรมกรรับจ้างในกิจการต่างๆ (Skinner. 1957 : 3)

ในสมัยกรุงธนบุรี ชาวจีนได้รับความเอาใจใส่และได้รับความไว้วางใจจากทางการไทยเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนแต้จิ๋ว ซึ่งมีฐานะเป็น “จีนหลวง” เพราะพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว (Skinner. 1957 : 21) จึงทำให้ชาวจีนจำนวนมากอพยพเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งถือว่าการอพยพเข้ามาครั้งใหญ่เป็นระลอกแรก

ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นต้นมาได้ปรากฏว่ามีชาวจีนปะปนกับชาวไทยอยู่ในกรุงเทพฯ มาโดยตลอด ในสมัยนี้บทบาทและฐานะของชาวจีนก็คล้ายคลึงกับสมัยอยุธยา คือ ทางการไทยต้องการให้ชาวจีนเข้ามามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีสิทธิพิเศษผิดไปจากชาวต่างประเทศอื่นๆ เป็นการตอบแทน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีชาวจีนอพยพเข้ามาในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจการต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังจากที่ไทยทำสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศอย่างเป็นทางการแล้ว สภาพเศรษฐกิจการค้าในประเทศไทยเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีโรงจักรสีข้าว เลื่อยไม้ ตลอดจนมีการขนส่งสินค้าทางทะเลที่ต้องการแรงงานกรรมกรมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้บรรดาชาวจีนที่มีทุนทรัพย์คิดหาผลประโยชน์โดยการตั้งตัวเป็นคนกลางรับเอาชาวจีนเข้ามาเป็นกรรมกร โดยวิธีการออกทุนให้ก่อนแล้วหักค่าแรงงานของจีนที่ตนเป็นผู้รับเข้าทำงานในภายหลัง (พลกุล อังกินันท์. 2514 : 23) ในรัชกาลพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในช่วงนี้ชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก ชาวจีนจำนวนมากได้อพยพเข้ามาในเมืองไทยด้วยสาเหตุ คือ การขยายกิจการต่างประเทศในสองรัชสมัย ความไม่สงบในประเทศจีนเอง การกีดกันชาวจีนในคาบสมุทรอินโดจีน นอกจากนี้อีกสาเหตุที่เป็นแรงจูงใจให้ชาวจีนเข้ามาในเมืองไทย คือ ความต้องการและความนิยมจ้างกรรมกร (กุลิ) จีนเพื่องานเอกชนที่ขยายอย่างกว้างขวาง เช่น กิจการโรงสี โรงเลื่อย และงานเหมืองแร่ในจังหวัดต่างๆ รวมทั้งงานสาธารณะประโยชน์ของข้าราชการ เช่น งานขุดลอกคลอง งานก่อสร้าง สร้างถนน สร้างรถไฟ ซึ่งเป็นกิจการใหม่ของไทย (วัลภา บุรุษพัฒนา. 2517 : 26-27) ถือเป็นการอพยพระลอกที่สอง ส่วนการอพยพครั้งใหญ่ของชาวจีนเข้ามายังประเทศไทยในระลอกสุดท้ายนั้นอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างปี พ.ศ. 2469-2473 (เจษฎา โลห่อ้นจิตร และสมบุญณ์ ศิริประชัย. 2527 : 101) การที่มีชาวจีนอพยพเป็นระลอกใหญ่ๆ ทั้ง 3 ครั้งนี้เป็นเหตุให้ชุมชนคนจีนที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งกำลังจะมีการผสมผสานกับชาวไทยไปนั้น เกิดมีความต่อเนื่องของการรักษาความเป็นชุมชนชาวจีนไว้ได้ต่อมา เนื่องจากการเข้ามาของชาวจีนระลอกใหม่เป็นระยะๆ นี้เอง

สาเหตุในการอพยพของชาวจีนที่เข้ามายังประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่ผลักดันภายในของประเทศจีน และปัจจัยที่ดึงดูดให้ชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเข้าแสวงโชค ดังนี้คือ

1) ปัจจัยที่ผลักดันภายในของประเทศจีน เกิดจากปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยในด้านทางการเมืองปรากฏว่าช่วงระยะเวลาที่ชาวจีนอพยพออกนอกประเทศมากนั้นเป็นช่วงที่การเมืองจีนวุ่นวายมาก เกิดภัยสงครามอย่างต่อเนื่อง ทั้งสงครามกลางเมืองอันก่อเหตุการณ์วุ่นวายทางภาคใต้ของจีนในเวลานั้น หรือสงครามกับต่างชาติ เช่น สงครามฝิ่นกับอังกฤษ สงครามอันยืดเยื้อกับญี่ปุ่น นอกจากนี้ผลของการยกเลิกคำสั่งห้ามชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ ซึ่งมีแต่เดิมและถูกยกเลิกโดยสนธิสัญญาปักกิ่ง พ.ศ. 2403 ปัจจัยทางการเมืองดังกล่าวได้ผลักดันให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ สำหรับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศจีนมีประชากรจำนวนมากในขณะที่มีทรัพยากรจำกัด อีกทั้งยังมีภัยพิบัติตามธรรมชาติเกิดขึ้นบ่อยครั้งพืชผลเสียหายและภัยจากโจรผู้ร้ายชุกชุมสามัญชนจีนในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนมีสภาพชีวิตที่แร้นแค้นอดอยากจากระบบการเมืองภายใต้ราชวงศ์แมนจู ตลอดจนระบบเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยให้สามัญชนสามารถยืนหยัดอยู่ได้ จึงมีคนยากจนจำนวนมากที่คิดถึงการเดินทางออกนอกประเทศเพื่อแสวงหาชีวิตใหม่ที่ดีกว่า (เกษตรกรรม โลหะอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรม คหกรรม) (Skinner. 1957 : 100) ในเวลานั้นมีความก้าวหน้าทางการคมนาคมระหว่างประเทศจีนและดินแดนต่างๆ ภายนอกมากขึ้น ค่าโดยสารก็ถูกลงกว่าเดิมความปลอดภัยในการเดินทางก็มีมากขึ้น รวมทั้งความต้องการแรงงานในดินแดนต่างๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ชาวจีนที่เข้าไปอยู่ก่อนหน้านั้นตั้งตัวเป็นคนกลางรับเอากรรมกรจีนเข้าไปในดินแดนใหม่ แม้ว่าจะไม่มีเงินทุนก็สามารถเดินทางออกไปหาที่ทำกินแหล่งใหม่นอกประเทศจีนได้โดยงาน (Skinner. 1957 : 32)

2) ปัจจัยที่ดึงดูดชาวจีนให้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งต่างก็เอื้อประโยชน์ต่อชาวจีนที่อพยพเข้ามา เช่น ในขณะที่ประเทศจีนวุ่นวาย ประเทศไทยกลับมีแต่ความสงบสุขอีกทั้งไม่มีนโยบายที่กีดกันการเข้ามาของชาวจีนแต่อย่างใด นอกจากนั้นแล้วนับตั้งแต่ประเทศไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 สภาพเศรษฐกิจของไทยก็เฟื่องฟูขึ้นโดยเฉพาะทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งได้ยกเลิกการค้าสำเภาหลวง และการขาดแคลนแรงงานรวมทั้งผู้ประกอบการค้าที่จะเป็นคนกลางระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อไม่ว่าในระดับระหว่างประเทศหรือภายในประเทศเองก็ตาม จึงเป็นโอกาสอันดีที่ชาวจีนจะเข้ามาในขณะที่การค้าขายตัวมากขึ้น

ด้วยปัจจัยผลักดันจากภายในประเทศจีนและปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจของประเทศไทยจึงทำให้ชาวจีนหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นและส่วนมากจะอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของผลประโยชน์จากเหตุจูงใจต่างๆ ที่ชาวจีนจะสามารถแสวงหาได้ การอพยพเข้ามาระลอกสุดท้ายระหว่าง พ.ศ. 2469-2473 อันเป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ชาวจีนในประเทศจีนอดตายและแร้นแค้นมากจึงมีการเดินทางออกนอกประเทศจำนวนมาก จนกระทั่งรัฐบาลไทยในขณะนั้นจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2470 เพื่อสกัดกั้นการอพยพเข้ามาในระลอกนี้ โดยกำหนดคุณสมบัติและเงินประจำตัวของคนต่างด้าวที่จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย นับเป็นกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองฉบับแรกของไทย และแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง นับตั้งแต่ได้มีการตราพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2470 แล้ว ปริมาณการอพยพของชาวจีนก็ค่อยๆ ลดน้อยลง แต่ก็ยังมีการอพยพเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ และมาสิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2492 ภายหลังจากจีนคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จชนะบนผืนแผ่นดินใหญ่ ในขณะที่เดียวกันกับที่ประเทศไทยได้กำหนดจำนวนโควตาคนเข้าเมืองเฉพาะประเทศที่มีสัมพันธไมตรีขณะนั้นเพียงปีละ 200 คน (Skinner. 1957 : 177) ดังนั้นชาวจีนโพ้นทะเลที่ยังคงมีชีวิตอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน จึงเป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระลอกสุดท้ายนี้เป็นส่วน

ใหญ่และด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ ชาวจีนอพยพเหล่านี้จึงขาดการติดต่อไปกับญาติพี่น้องในจีนแผ่นดินใหญ่นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2492 เนื่องจากนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับคอมมิวนิสต์ทุกวิถีทางของรัฐบาลไทย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2518 ชาวจีนในประเทศไทยจึงมีโอกาสติดต่อไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องอีกครั้ง หลังจากสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทย

ชาวจีนในอีสานใต้โดยผู้วิจัยจะขอจำแนกข้อมูลตามรายละเอียดของแต่ละจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1. ชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์

พ่อค้าชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์เป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2450 แต่ยังมีชาวจีนที่อพยพมาจากพนมเปญ ประเทศกัมพูชา มาประกอบอาชีพค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรในจังหวัดสุรินทร์ จนมีทายาทสืบทอดกิจการ ลูกหลานของชาวจีนเหล่านี้ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีหลายตระกูล เช่น ชิดชอบ สุจินพรม ธนาบุรณ์ เป็นต้น กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ไปอย่างรวดเร็วจากการประกอบค้าขาย การทำอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าต่างๆ กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่สำคัญตระกูลหนึ่งได้แก่ กลุ่มตระกูลแช่ตั้ง ซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้าเมืองนครราชสีมาให้มาตั้งรกรากที่เมืองสุรินทร์ที่มีชื่อในชื่อเสียงกลุ่มนี้ คือ ชุนศรีสุรินทร์พาณิชย์ ซึ่งเข้ามาดำเนินธุรกิจโรงเหล้าบริเวณใกล้วัดศาลาลอย ต่อมาได้ย้ายกิจการไปอยู่ที่เมืองสุรินทร์ (อำเภอลำดวนในปัจจุบัน) และขยายกิจการไปอีกหลายอย่าง เช่น โรงสีไฟ โรงภาพยนตร์ โรงการพนัน โรงไม้ เป็นต้น (กฤษณา พิณศรี และชรินทร์ตัน อิงพงษ์พันธ์. 2548 : 11-13)

2. ชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

ชาวจีนกลุ่มแรกที่เข้ามาในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นจีนแต้จิ๋ว เป็นพี่น้องกันระยะแรกๆ จะมารวมกันตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา อยู่แถวประตูชุมพล ตอนหลังอพยพมาทำการค้าขายและตั้งหลักฐานที่จังหวัดศรีสะเกษ ประมาณปี พ.ศ. 2460 การเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมาต้องเดินทางด้วยกองคาราวานเกวียน เพราะสมัยนั้นรถไฟยังไม่ถึงจังหวัดศรีสะเกษ บางกลุ่มเดินทางด้วยการล่องเรือตามแม่น้ำมูล ขึ้นฝั่งที่ราชีไศล แล้วเดินทางต่อมายังเมืองศรีสะเกษ ชาวจีนกลุ่มสำคัญที่ตั้งหลักแหล่งในจังหวัดศรีสะเกษมีธุรกิจการค้า ได้แก่ ตระกูลสีลวานิช สุวรรณศิริ หลาวทอง วิสมหมาย เกษชุมพล เคี้ยวเต็ก จรรยาสุทิวังค์ มหาสุวีระชัย และเกียรติสุรนันท์ (หนังสือชมรมตระกูลตั้ง ศรีสะเกษ. 2557 : 9)

ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น โรงสี โรงแรม ร้านทอง ภัตตาคารและศูนย์การค้าโดยมีระบบตระกูลแช่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้ธุรกิจเป็นปึกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (วรเทพ สันติวรวิทย์. 2542 : 165-166)

3. ชาวจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

ในช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2411-2447 คนจีนมีบทบาทที่เด่นด้านเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพแบ่งเป็น 6 ประเภท คือ พ่อค้ารายย่อย พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าระหว่างภูมิภาค ข้าราชการจากส่วนกลาง เจ้าภาษีนายอากร และแรงงานรับจ้าง ในช่วงปีพ.ศ. 2447-2472 สมัยการสะสมทุน

ระยะแรกของชาวจีนทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการกระจายสินค้า สิ่งของแลกเปลี่ยนให้กับชุมชนเมือง อุบลราชธานี กลุ่มเจ้าภาษีอากร 4 สายตระกูลคือกลุ่มผู้มั่งมีประจำเมือง มีบทบาทด้านการอุปถัมภ์ เครือข่ายการค้ากลุ่มชาติพันธุ์จีน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับด้านการเมือง ด้านสังคมค้นพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์จีน เมืองอุบลฯ ระยะนี้ไม่นิยมแต่งงานกับสตรีพื้นเมือง ยังค้นพบปัญหาคนจีนในบังคับฝรั่งเศสปรากฏ ในอนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ชุมชนจีนได้เริ่มสร้างโรงเรียนจีนอันเป็นฐานพุ่มพักภูมิปัญญาให้กับคนรุ่น หลัง ช่วงที่สาม ปี พ.ศ. 2473-2488 กลุ่มชาติพันธุ์จีนได้เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองอุบลฯ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางรถไฟเปิดให้บริการถึงสถานีวารินชำราบในปี พ.ศ. 2473 ทั้งยังสร้าง ฐานะจากการประกอบอาชีพโรงสี รับซื้อข้าวเปลือก ของป่า พืชไร่ ควบคู่ไปกับการเลี้ยงสุกร ในปี พ.ศ. 2480-2488 เศรษฐกิจเริ่มซบเซา และตกต่ำในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2484-2488 ด้าน การเมืองในปี พ.ศ. 2478 สายตระกูลเจ้าภาษีอากรเริ่มเล่นการเมืองระดับท้องถิ่น พระราชกำหนด เขตหวงห้ามต่างด้าว ปี พ.ศ. 2484 ผลักดันให้คนต่างด้าวต้องย้ายออกจากเมืองอุบลฯ และวารินชำราบ (ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล และอนันธนา เมธานนท์. 2556 : 81-82)

1.3 สังคมและวัฒนธรรมของชาวจีน

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนในภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ ของประเทศจีน ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้ของประเทศจีน จำนวนผู้อพยพเข้ามาจะเป็นชาวแต้จิ๋วมากที่สุด ในส่วนนี้จะเพื่อให้เกิดความ เข้าใจโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสังคม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจีนที่ก่อตัวขึ้นเป็นชุมชนในประเทศไทย ซึ่งได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป โครงสร้างครอบครัวและแบบแผนทางเครือญาติ ลัทธิศาสนา และระบบความเชื่อ พิธีกรรมและเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาอันเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ ดังนี้ คือ

1) สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจาก ภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของประเทศจีน โดยเฉพาะมณฑลฮกเกี้ยนและกวางตุ้ง ภูมิภาคบริเวณ นี้ของประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบที่สามารถเพาะปลูกได้เพียงร้อยละ 7 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีภูเขาคั่นอยู่ทำให้การไปมาติดต่อภายในประเทศไม่สะดวก ชาวจีนในบริเวณนี้จึงอพยพออกไปตั้งหลัก แהל่งทำมาหากินในต่างประเทศ โดยทิ้งครอบครัวไว้ในภูมิลำเนาเดิม ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อพยพ ไปทำมาหากินในต่างประเทศต้องส่งเงินทองที่หาได้ไปจุนเจือครอบครัวที่ประเทศจีนอยู่เสมอ คนหนุ่มที่ แข็งแรงจึงนิยมการเดินทางออกไปเสี่ยงโชคหากินในดินแดนโพ้นทะเล (สุชาติ ตันตสุรฤกษ์. 2532 : 8)

“ชาวแต้จิ๋ว” เป็นคำที่เรียกชาวจีนกลุ่มที่พูดภาษาจีนสำเนียงแต้จิ๋วในมณฑล กวางตุ้ง ชาวจีนแต้จิ๋วที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอต่างๆประมาณ 10 อำเภอ ด้วยกัน คือ อำเภอโผวเล้ง เหยี่ยวพัง เตี้ยอัน เท่งไฮ้ เตี้ยเอี้ย ฮงฮุน เก็กเอี้ย ก๊กไซ ล่าฮ้อ และฮุยไต้ โดยใน 7 อำเภอแรกเป็นภูมิลำเนาที่ชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยส่วนใหญ่อพยพมาและเป็นผู้มีบทบาท ทางเศรษฐกิจที่สำคัญกว่า 3 อำเภอหลัง ในหมู่บ้านชาวจีนแต้จิ๋วทั้ง 10 อำเภอนี้ยังมีความแตกต่าง ทางด้านสำเนียงที่ผิดเพี้ยนกันอยู่บ้าง ผู้มีความชำนาญเมื่อฟังเพียงสำเนียงที่พูดก็พอจะรู้ว่ามาจากอำเภอ ไต และสำเนียงที่เพี้ยนกันอยู่บ้างนี้ไม่ถือเป็นอุปสรรคที่ทำให้สื่อสารกันไม่เข้าใจแต่อย่างใด แต่จิวอยู่ห่าง จากเมืองกวางเจาซึ่งถือเสมือนหนึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลกวางตุ้ง ประมาณสองร้อยกว่ากิโลเมตร มีท่าเรือใหญ่ที่สำคัญในปัจจุบันอยู่ที่ซัวเถา ในสมัยก่อนที่จะเปิดซัวเถาเป็นเมืองท่าอย่างเป็นทางการ บรรพบุรุษของชาวจีนแต้จิ๋วจะเดินทางโดยเรือสำเภาจากอ่าวจิงหลินเพื่อออกแสวงโชคในดินแดนโพ้น ทะเล ปัจจุบันจิงหลินอยู่ห่างจากทะเล 8 กิโลเมตร เมื่อสองร้อยปีมาแล้วเคยเป็นปากน้ำที่แม่น้ำหานเจียง ไหลลงสู่ทะเลเป็นอ่าวใหญ่น้ำลึกเรือขนาดใหญ่สามารถจอดเทียบได้ ถัดเข้ามาจะเป็นบริเวณที่ราบแต้จิ๋ว ที่มีประชากรหนาแน่นแต่มีพื้นที่ทำกินน้อยและประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก (ต้วน ลี เซิง. 2527 : 27)

2) ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อ

ลัทธิศาสนาของจีนมักเรียกรวมชื่อในภาษาจีนว่า “ซั่มก่า” แปลว่าคำสั่งสอน ทั้งสาม โดยแยกได้อย่างคร่าวๆ เป็น 3 ลัทธิ คือ ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธนิกายมหายาน ประชาชนจีนโดยปกตินับถือลัทธิทั้งสามนี้รวมกันจนแยกไม่ออก นอกจากนี้ประชาชนทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของประเทศจีนยังรับเอาพิธีกรรมต่างๆ ในการเซ่นสรวงบูชาซึ่งเรียกตามภาษาจีนแต่จิวว่า “จี้” การเซ่นนี้มี 2 อย่างคือ เช่นบูชาเจ้าหรือ “เทียน” ซึ่งแปลว่า ฟ้า กับการเซ่นผีหรือวิญญาณผู้ตายไปแล้วอีกอย่างหนึ่ง (เสฐียรโกเศศ นาคะประทีป. 2475 : 2-3) และยังมีคติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดโดยยึดเป็นประเพณี ชาวจีนที่อาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของประเทศจีนได้ชื่อว่าเป็นนักจารีตนิยม การเป็นนักจารีตนิยมนี้คงจะเป็นการประยุกต์แนวความคิดตามหลักปรัชญาของขงจื้อมาผนวกกับความกลัวในสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติตามแบบสังคมชวานา และในดินแดนแถบนี้เป็นดินแดนที่ต้องผจญกับภัยธรรมชาติและภัยสงคราม ดังนั้นการเซ่นสรวงบูชาจึงได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นประเพณีจนกระทั่งทุกวันนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงอย่างหนึ่ง

2.1) ลัทธิขงจื้อ (ก่อน พ.ศ. 8 ถึง พ.ศ. 64) ลัทธิศาสนาต่างๆ ของชาวจีนทั้งขงจื้อและเต๋า (เล่าจื้อ) ต่างเกิดขึ้นในช่วงที่ภาวะภายในประเทศจีนไม่สงบ มีศึกสงครามและประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม ขงจื้อเสนอว่าจริยธรรมของผู้นำเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ข้อเสนอนี้ทำให้นวนความคิดของขงจื้อยืนยงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในประเทศจีน ขงจื้อเห็นว่าผู้ปกครองประเทศต้องปกครองประชาชนเช่นเดียวกับที่พ่อเอาใจใส่ลูก ทั้งสองฝ่ายต้องมีหลักการยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันโดยพ่อเมตตาต่อลูก และลูกกตัญญูต่อพ่อ การที่จะปรับปรุงบ้านเมืองให้ดีขึ้น จะต้องส่งเสริมคนในสังคมให้มีความเห็นอกเห็นใจกันโดยให้ความสำคัญระหว่างความผูกพันของคนในสังคมกับการเมือง ความเห็นอกเห็นใจกันต้องเริ่มตั้งแต่ครอบครัวไปถึงกลุ่มเพื่อนฝูงถึงเพื่อนบ้าน จนในที่สุดไปถึงทุกคนในสังคม จะเห็นว่าขงจื้อเห็นความสำคัญของครอบครัวมาก และขงจื้อไม่ใช่คนแรกที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของครอบครัว มีความเชื่อมาแต่โบราณแล้วว่าครอบครัวเป็นพื้นฐานของสังคมและคนเรามีฐานะความสัมพันธ์ 5 อย่าง (สุชาติ ตันตสุรฤกษ์. 2532 : 11-12)

- (1) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับบุตร เป็นเรื่องความรัก
- (2) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา เป็นเรื่องของความสูงต่ำ

ในสถานภาพ

- (3) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ผู้ใหญ่กับผู้เยาว์ เป็นเรื่องของความเชื่อฟัง
- (4) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวต่อครอบครัว มิตรต่อมิตร เป็นเรื่องของความเชื่อสัตย์

ความเชื่อสัตย์

- (5) ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับประชาชน เป็นเรื่องของการปฏิบัติ

หน้าที่ต่อกัน

จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างพ่อแม่กับบุตร สามีและภรรยา ระหว่างพี่น้อง เป็นเรื่องเกี่ยวกับภายในครอบครัว ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับครอบครัว กษัตริย์กับประชาชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมภายนอกจนกระทั่งถึงระดับประเทศ ทั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้เยาว์ มีหลักสำคัญอยู่ที่การยำเกรงของผู้ต่ำอาวุโสกว่า ขงจื้อเน้นเรื่อง การนับถืออาวุโสเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถือเป็นความกตัญญูกตเวทิตา ซึ่งนับเป็นจุดสำคัญแกนกลางของ

เป้าหมายในแนวคิดนี้ ขงจื้อถือว่าหลักกตัญญูเวทิตาเป็นรากฐานของคุณงามความดีและเป็นที่มาของวัฒนธรรมทั้งหลายเพราะร่างกายของทุกคนนั้นล้วนเป็นผลผลิตจากพ่อแม่ เราอยู่รอดมาได้เพราะพ่อแม่เลี้ยงดูมาและเมื่อเรารักพ่อแม่ให้ความเคารพพ่อแม่ จิตใจอันมีศีลธรรมของเราก็เป็นความดีของตัวเอง ขงจื้อเน้นหน้าที่ของบุคคล ซึ่งจะต้องมีการประสานกันและยอมรับซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองจะต้องปกครองอย่างดี พ่อจะต้องเป็นพ่อที่ดี ลูกก็ต้องเป็นลูกที่ดี

ขงจื้อยังเป็นผู้เคร่งครัดในการปฏิบัติตนตามคุณธรรม 8 ประการของขงจื้อ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความกตัญญูเวทิตา 2) ความเคารพญาติมิตรพี่น้อง 3) ความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน 4) ความสัจวาจา 5) ความมีมารยาท 6) ความซื่อตรง สุจริตต่อหน้าที่ 7) ความบริสุทธิ์ 8) มีหิริโอตตัปปะ จะเห็นว่าลัทธิธรรมของขงจื้อเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมจีนมีแนวความคิดที่ได้รับการอบรมสั่งสอนสืบต่อกันมา ต้องมีความจงรักภักดีต่อครอบครัว ต้องทำพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษโดยถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของบุตรหลานผู้สืบสกุลจะละเลยมิได้ และสอนให้ไว้ทุกข์แก่บรรพบุรุษตามความสำคัญของญาติพิงษ์ (สุซาดา ต้นตสุรฤกษ์. 2532 : 13-14 ; อ้างอิงมาจาก เสถียร โพธิ์นันทะ. ม.ป.ป.) นอกจากนี้ยังสอนให้ต้องเชื่อฟังเจ้านายหรือผู้ปกครอง ซึ่งสามารถให้ความคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย อีกทั้งให้ความสุขสบายในการดำรงชีวิตอย่างเต็มที่ลักษณะของความเชื่อลัทธิประเพณีเหล่านี้ส่งผลอย่างสำคัญต่อการอบแนวความคิดทางการเมือง ทำให้สังคมมีความหมายและสัญลักษณ์ที่ยึดเหนี่ยวชุมชนแต่เดิมเกิดเป็นแบบฉบับเฉพาะตัวขึ้น

2.2) ลัทธิเต๋า (ก่อน พ.ศ. 61 ถึง พ.ศ. 12) คือ เล่าจื้อเป็นนักปราชญ์ร่วมสมัยสมัยเดียวกับขงจื้อ ปรัชญาของจื้อสอนให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและให้เคารพสังคม แต่ปรัชญาเล่าจื้อซึ่งสอนว่าธรรมชาติเป็นหลักสำคัญและปฏิเสธเรื่องสังคม แนวความคิดลัทธิเต๋าเป็นหลักบูชาธรรมชาติและตำหนิศิลปะวิทยาการที่สร้างขึ้น โดยมีความเชื่อว่าหนทางที่นำไปสู่ความสุขที่แท้จริงคือการดำเนินชีวิตอย่างสงบตามครรลองของธรรมชาติซึ่งกล่าวว่าภาวะบางอย่างเกิดขึ้นก่อนจักรวาล ภาวะนี้เรียกว่า “เต๋า” (Tao) ซึ่งเป็นภาวะที่ไม่อาจกำหนดชื่อ กำหนดสภาพที่แท้จริงและไม่อาจรู้สึกรู้สึได้ด้วยสัมผัส เต๋าจึงเป็นกฎที่สามารถดลบันดาลการเปลี่ยนแปลงของจักรวาล เป็นภาวะนิรันดร์ครอบครวอยู่ทั่วทุกหนแห่ง เป็นบ่อเกิดของทุกสิ่งทุกอย่าง สวรรค์โลกและมนุษย์ ย่อมดำเนินไปตามครรลองของเต๋า (สุซาดา ต้นตสุรฤกษ์. 2532 : 14 ; อ้างอิงมาจาก เสถียร โพธิ์นันทะ. ม.ป.ป.) การดำเนินชีวิตของลัทธิเต๋ายึดแนวความคิดตามหลักการของ “อู่ หุย” (无为) ซึ่งกล่าวถึงคุณค่าของการไม่กระทำและการไม่ปรากฏภาวะ เช่น ช่องว่างในภาชนะ ช่องว่างภายในบ้าน จากช่องว่างซึ่งเป็นความว่างเปล่าเหล่านี้เรามองเห็นคุณค่าของความว่างเปล่า เพราะหากปราศจากความว่างเปล่าหรือช่องว่างในภาชนะหรือภายในบ้าน ก็จะไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบรรจุสิ่งของหรือการอยู่อาศัยได้ สามารถสรุปได้ว่าการปฏิบัติตามเต๋านั้น ได้แก่ การที่ไม่ต้องการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ไม่ได้กระทำเลยโดยมีปรัชญาชีวิต 4 ประการ (สุซาดา ต้นตสุรฤกษ์. 2532 : 15 ; อ้างอิงมาจาก เสถียร โพธิ์นันทะ. ม.ป.ป.) คือ 1) รู้จักตัวของตัวเองให้ถูกต้อง 2) ชนะตัวของตัวเองได้ 3) มีความรู้จักพอด้วยตนเองไม่ทะเยอทะยาน 4) มีเต๋าเป็นอุดมคติ

ดังนั้นทั้งเต๋าและขงจื้อมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกันคือ การยึดหลักธรรมชาติเพื่อ นำมาอธิบายถึงหลักทฤษฎีแนวความคิดของตนโดยกล่าวว่าควรปฏิบัติให้พอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ปรัชญา“อู๋ หฺวย” (无 为) ของเล่าจื้อได้กล่าวปฏิเสธถึงการกระทำต่างๆ ในเรื่องนี้ หมายความว่า การที่มนุษย์มีความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีความพอใจก็เป็นวิถีทางที่บรรลุถึงความเข้มแข็งได้

2.3) พุทธศาสนานิกายมหายาน จีนรับเอาศาสนาพุทธจากอินเดียซึ่งแผ่ขยายเข้าไปประมาณปี พ.ศ. 600 และได้ผสมผสานกับความคิดเดิมของจีนที่มีอยู่แล้ว คือ ขงจื้อและเต๋า ลัทธิขงจื้อเป็นคำสอนที่มุ่งแก้ปัญหาสังคม เน้นประโยชน์ในปัจจุบัน ในขณะที่เล่าจื้อหรือเต๋าให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และหนีปัญหาในสังคมเน้นประโยชน์ในอนาคต จะเห็นว่าเต๋าและพุทธศาสนาไม่มีความขัดแย้งกันในวิถีชีวิต ศาสนาพุทธกลับเข้าไปเสริมเพิ่มเติมความคิดเดิมในส่วนของการเน้นประโยชน์ในชาติหน้า และชาวจีนเองก็ผสมผสานลัทธิทั้งสามเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี (สุชาติดา ตันตสุรฤกษ์. 2532 : 16)

หลักคำสอนของพุทธศาสนามุ่งให้บำเพ็ญความดี และในนิกายมหายานนี้ให้ความสำคัญแก่การประกอบกรรมดีให้มีคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ อันได้แก่ การไม่คิดถึงตนเอง การคิดถึงผู้อื่นบ้าง การรู้จักทำทาน เป็นการให้วัตถุสิ่งของ ช่วยเหลือคนจำนวนมากไว้ก่อน สอนให้เสียสละเพื่อส่วนรวม ทำประโยชน์แก่สังคม พฤติกรรมที่ควรกระทำได้แก่ การสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชน เช่น การสร้างสะพาน ถนน นอกจากนี้ยังควรมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีเมตตา กรุณา และยกย่องบุคคลที่สามารถกระทำตนตามคุณธรรมของพระโพธิสัตว์เหมือนหนึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ เช่น กวนอิมพระโพธิสัตว์ การเน้นคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ตามหลักคำสอนในนิกายมหายานนี้สามารถเข้ากันได้ดีกับคำสอนในลัทธิขงจื้อ ถือเป็นการพยายามทำให้คนสร้างความรักในสังคม ชุมชนที่ตนอยู่ และยินดีช่วยเหลือคนอื่น นอกจากนี้ยังถือว่าการจัดเศรษฐกิจให้มีความยุติธรรม เป็นกฎของความชอบธรรม เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ถือเป็นอุดมคติที่ควรปฏิบัติและเป็นคำสอนที่เน้นปฏิบัติ (สุชาติดา ตันตสุรฤกษ์. 2532 : 17 ; อ้างอิงมาจาก วิจิตร เกิดวิศิษฐ์. ม.ป.ป.)

2.4) ระบบความเชื่อต่างๆ ลัทธิศาสนาที่ชาวจีนนับถือมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวจีนในแง่ของการให้ความเชื่อมั่นในจิตใจ และปลอบประโลมใจเมื่อเกิดวิกฤตการณ์หรือเคราะห์หามยามร้ายขึ้น ทั้งยังทำหน้าที่ให้เกิดความสามัคคีในหมู่คนจีนและส่งเสริมความรู้สึกรักพวกพ้องมากขึ้น โดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ อันเป็นเรื่องของส่วนรวม กิจกรรมในทางศาสนาหลายอย่างหลายประการ ยืนยันถึงคุณค่าแห่งการร่วมมือกันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งเป็นหลักสำคัญของชุมชนชาวจีน (กมล จันทรสร. 2506 : 499)

การอพยพของชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของชาวจีนซึ่งมีอาชีพเป็นชาวนามาก่อนและมีการศึกษาต่ำ การดำรงชีวิตตลอดจนระบบความเชื่อต่างๆ จึงเป็นรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งรับเอาพิธีการต่างๆ ในการบวงสรวงบูชาทั้งการเซ่นบูชาเจ้าหรือเทียนซึ่งแปลว่าฟ้าและการเซ่นผีหรือวิญญาณผู้ตายไปแล้วและบรรพบุรุษ ชาวจีนกลุ่มนี้ได้ชื่อว่าเป็นนักจารีตนิยมโดยการพยายามนำเอาหลักสำคัญของแนวความคิดตามหลักปรัชญาขงจื้อซึ่งเน้นในเรื่องความกตัญญูเป็นสำคัญมาผนวกเข้ากับความพยายามต่อสู้กับสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติตามแบบวัฒนธรรมชาวนาจึงเกิดเป็นการเซ่นสรวงบูชาต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา และมักจะเป็นพิธีกรรมที่ทำกันในครอบครัว นอกจากนี้ยังนำหลักปรัชญาในศาสนานิกายมหายาน

มาผนวกเข้ากับความพยายามที่จะร่วมกันต่อสู้กับภัยธรรมชาติ รวมทั้งการพยายามที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในท้องถิ่นของตนจึงเกิดเป็นพิธีกรรมต่างๆ ในสังคมเพื่อที่จะสนองต่อการกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่วนรวมและเพื่อชุมชนของตน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าระบบความเชื่อของชาวจีนเป็นแบบสังเคราะห์ ซึ่งหมายความถึงการยอมรับระบบความเชื่อหลายๆ อย่างไว้ด้วยกันโดยนำมาผสมผสานกันเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของตนขึ้นโดยนำเอาค่านิยมของตนเองไปตีความหมายในการใช้ระบบความเชื่อเหล่านั้น และมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการนับถือลัทธิศาสนาและการยอมรับระบบความเชื่อต่างๆ ก็เพื่อให้เกิดความสำเร็จทางวัตถุ เช่น ความสำเร็จทางการค้า ความร่ำรวย (ขจัดภัย บุษปะพัฒน์. 2517 : 163)

3) โครงสร้างครอบครัวและแบบแผนทางเครือญาติ

3.1) โครงสร้างครอบครัว ลักษณะครอบครัวแบบดั้งเดิมของจีนสืบทอดกันมาช้านาน จากประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าอย่างน้อยก็ปรากฏมีอยู่จนถึงปี ค.ศ. 1949 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ แต่อย่างไรก็ตามชาวจีนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของประเทศจีนยังคงเป็นลักษณะโครงสร้างครอบครัวแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะได้แก่

(1) ครอบครัวที่เกิดเนื่องจากการสมรส (The conjugal family) เป็นครอบครัวขนาดเล็กประกอบไปด้วยผู้ชาย ซึ่งอาจมีภรรยาคนเดียวหรือหลายคนพร้อมบุตรและบางครอบครัวอาจจะมีพี่น้องของผู้ชายอยู่ร่วมด้วย ลักษณะครอบครัวแบบนี้มีน้อยมากในประเทศจีน

(2) ครอบครัวอยู่ร่วมกันเป็นตระกูล (The stem family) ประกอบไปด้วยบิดา มารดา บุตรที่ยังไม่ได้แต่งงานและบุตรชายที่แต่งงานแล้ว 1 คน พร้อมด้วยภรรยาและบุตรเป็นลักษณะครอบครัวของชาวจีนขนาดเล็ก ซึ่งครอบครัวในลักษณะนี้อาจจะแตกแยกได้เมื่อบิดาหรือมารดาเสียชีวิตหรือบุตรชายที่แต่งงานแล้วไม่มีบุตรหลานสืบสกุล

(3) ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันทั้งหมด (The joint family) ประกอบไปด้วยบิดา มารดา บุตรที่ยังไม่ได้แต่งงานและบุตรชายที่แต่งงานแล้ว (มักจะมีมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป) พร้อมด้วยภรรยาและบุตรของบุตรชายที่แต่งงานแล้ว ในบางครอบครัวอาจจะเกิดลูกหลานสืบต่อกันไปและอาศัยอยู่ภายในบ้านหลังเดียวกันถึง 4-5 ชั่วอายุคน ลักษณะที่สำคัญของครอบครัวแบบนี้ ก็คือหัวหน้าครอบครัวซึ่งหมายถึงพ่ออาศัยอยู่กับบุตรชายที่แต่งงานแล้วหรือบุตรชายคนใดคนหนึ่ง (มักเป็นคนโต) พี่ชายคนโตจะปกครองน้องชายทั้งที่แต่งงานแล้วและยังไม่ได้แต่งงาน รวมทั้งภรรยาและบุตรของน้องชายด้วย และอาจมีความสัมพันธ์ในครอบครัวในรูปแบบอื่นๆ อีกเช่น หากคนใดคนหนึ่งหรือมีภรรยาหลายคน หรือมีลูก ป้า น้า อา อาศัยอยู่ ครอบครัวลักษณะนี้ถือเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มากและเป็นครอบครัวขยาย ครอบครัวแบบนี้พบได้มากที่สุด ในสังคมชาวจีน ซึ่งหมายความถึงครอบครัวชาวจีนในไทยเป็นส่วนมาก

3.2) แบบแผนทางเครือญาติ ชาวจีนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของชาวจีนซึ่งมีอาชีพเป็นชาวนามาก่อนและมีการศึกษาต่ำ ชาวจีนถือการสืบเชื้อสายฝ่ายชายหรือฝ่ายบิดาเป็นสำคัญแต่เพียงฝ่ายเดียว เป็นสังคมที่ฝ่ายชายมีอำนาจในครอบครัวมากและเกือบจะถือได้ว่าเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ สถานภาพหญิงด้อยมากโดยเฉพาะหญิงแต่จีมีฐานะทางสังคมด้อยกว่าหญิงจีนกลุ่มภาษาอื่น (ขจัดภัย บุษปะพัฒน์. 2517 : 158)

ชาวจีนเห็นว่าครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม บุคคลเป็นผู้รับผิดชอบต่อความคงอยู่ของครอบครัว จึงทำให้การให้กำเนิดบุตรชายเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับครอบครัว ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อความคงอยู่ของครอบครัววงศ์ตระกูล สังคมชาวจีนเป็นสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศสูงมาก เพศชายเป็นเพศที่ได้รับความยกย่องและให้ความสำคัญ การสืบเชื้อสายก็เป็นการสืบเชื้อสายข้างพ่อ และในการพิจารณาว่าใครคือผู้มีอำนาจในครอบครัวดูได้จากว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีอาวุโสสูงสุดในแง่ของชั่วอายุคน (Generation) เป็นผู้มีอายุมากที่สุด (Age) และเพศ (Sex) โดยเฉพาะเน้นความสำคัญของเพศชาย (Baker. 1979 : 15) สตรีจีนจะถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมในบทบาททางเศรษฐกิจหน้าที่ของสตรี ก็คืองานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร ในช่วงที่เธอยังไม่ได้แต่งงานประเพณีเดิมให้การสรรเสริญและยกย่องสตรีที่มีความบริสุทธิ์ ครอบครัวแต่ละครอบครัวจึงพยายามรักษาความบริสุทธิ์ของบุตรสาว โดยห้ามผู้หญิงออกนอกบ้าน ไม่ให้เรียนหนังสือ ไม่ต้องทำนา และห้ามพบปะพูดคุยกับผู้ชายหน้าที่ของบุตรสาวก็คือ ช่วยมารดาทำงานบ้าน และเมื่อเธอแต่งงานและมีครอบครัวเป็นของเธอเอง เธอจะต้องอุทิศตัวเองเพื่อครอบครัวของสามีและมีหน้าที่ทำงานบ้าน ดูแลบุตรและสามีของเธอตลอดจนบิดามารดาของสามี (หากมี) เสมือนหนึ่งบิดามารดาของตนเอง อำนาจทางเศรษฐกิจสูงสุดจะอยู่ที่บิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของถือเสมือนเป็นของกลางที่เรียกว่า “กงสี” โครงสร้างของครอบครัวจีนอพยพรุ่นแรกในประเทศไทยยังคงเป็นแบบจีนดั้งเดิมคือ สามีเป็นหัวหน้าครอบครัวและมีอำนาจในการปกครองภายในบ้านโดยเด็ดขาด (Patriarchal) การสืบสกุลนั้นคือด้านฝ่ายชาย ห้ามการแต่งงานภายในกลุ่มหรือแซ่เดียวกัน หน้าที่คนในครอบครัวแบ่งแยกอย่างชัดเจนตามอาวุโสอายุและเพศ ผู้หญิงมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าคนในครอบครัวอย่างเห็นได้ชัด (สุชาติ ตันตสุรฤกษ์. 2532 : 23-25)

4) พิธีกรรมและเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาอันเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ

การบูชาบรรพบุรุษกับศาสนาของชาวจีนอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อและการปฏิบัติตามศาสนาเป็นสำคัญ การบูชาบรรพบุรุษอาจเป็นภาพรวมที่ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นระบบที่ดีที่สุด และมีองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีความกว้างขวางที่สุดอันสืบเนื่องมาจากความเชื่อในหลายๆด้าน ทั้งจากศาสนาพุทธ ซึ่งกลายเป็นศาสนาหลักของชาวจีนและมีผลกระทบโดยตรงต่อชาวจีนโดยเฉพาะความเชื่อในนิกายมหายาน ผนวกกับแนวความคิดตามหลักปรัชญาของขงจื้อและเต๋า กลายเป็นแนวความคิดในการบูชาเจ้าหรือเทวดา ดังนั้นจึงมีเจ้าประเภทต่างๆมากมายที่ที่ชาวจีนยอมรับนับถือนอกเหนือไปจากการบูชาบรรพบุรุษไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าแห่งต้นไม้ แม่น้ำ พื้นดิน เจ้าประตู เจ้าในครัว สำหรับการบูชาบรรพบุรุษเป็นการกระทำที่ทำให้บรรล่วัตถุประสงค์ตามคำสอนของหลักศาสนาต่างๆที่ชาวจีนนับถือ คือ การสนองต่อความกตัญญูแก่เวที่ต่อบุพการีโดยนำเข้ามาผนวกกับหลักศาสนา จึงทำให้การบูชาบรรพบุรุษคล้ายกับการบูชาพระเจ้าในศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้บรรพบุรุษซึ่งเขานับถือเหมือนพระเจ้าช่วยคุ้มครองบุตรหลานให้มีความสุข และตามหลักความเชื่อในศาสนาพุทธเรื่องการที่ผู้ตายไปแล้วจะกลับมาเกิดใหม่ สิ่งเหล่านี้เป็นการสนับสนุนแนวความคิดในแง่ของความคงอยู่ของวิญญาณบรรพบุรุษ

การบูชาบรรพบุรุษประกอบขึ้นด้วยความเชื่อพื้นฐาน 3 ประการ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องของวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้วคือ 1) การที่วงศ์ตระกูลจะมีโชคดีหรือไม่เป็นผลมาจากกุศลผลบุญคุณงามความดีที่บรรพบุรุษได้สะสมเพิ่มพูนในระหว่างช่วงชีวิตของบรรพบุรุษซึ่งจะมีอิทธิพลต่อโชคชะตาของบุตรหลาน 2) ความต้องการปัจจัยต่างๆของบรรพบุรุษในภพอื่น (หลังจากตายไปแล้ว)

จะต้องได้รับการตอบสนองโดยคนที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อไม่ให้วิญญาณของบรรพบุรุษต้องกลายเป็น “วิญญาณจรจัด” หรือ “ผีไม่มีญาติ” นั่นเอง และ 3) บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะคอยช่วยคุ้มครองและดูแลความเป็นอยู่ของบุตรหลาน ในลักษณะของการตอบสนองกลับเมื่อบุตรหลานทำพิธีกรรมจัดส่งปัจจัยต่างๆ ไปให้บรรพบุรุษก็จะตอบสนองกลับคืนมาในรูปของการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองและลดบันดาลให้มีโชคในไม่ช้า

การที่ชาวจีนบูชาบรรพบุรุษเป็นความเชื่อในแง่ที่จะเป็นการสืบต่อและให้ความสำคัญแก่สถาบันครอบครัวด้วยคติที่ว่าเมื่อบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ก็เลี้ยงดูท่าน เมื่อท่านตายไปแล้วก็ให้ทำพิธีกรรมโดยการฝังท่านตามประเพณี จากนั้นก็ทำพิธีเช่นไหว้บูชาในโอกาสหรือเทศกาลต่างๆ การสืบเนื่องในการปฏิบัติกรเช่นไหว้บูชาเป็นหัวใจหลักที่เน้นและเป็นสิ่งสำคัญโดยเชื่อว่า ขณะที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ท่านต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและเงิน เมื่อตายไปแล้วท่านก็ยังต้องการเช่นเดิม การสนองตอบต่อท่านเป็นการแสดงความกตัญญูทวดด้วยการจัดของเช่นไหว้ และนี่คือจุดประสงค์ของพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ การจะส่งผ่านสิ่งของเช่นไหว้ในภพอื่นได้ก็โดยอาศัยการเผา เช่น เผาเครื่องใช้ต่างๆ ที่ทำจากกระดาษ และเงินกระดาษ ส่วนการเช่นไหว้ด้วยอาหารก็ใช้อาหารจริงๆ ที่พิเศษกว่าเวลาปกติและของที่บรรพบุรุษชอบรับประทานในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ การเช่นไหว้ด้วยอาหารนี้ไม่ต้องเผา หลังจากเช่นไหว้เรียบร้อยแล้วก็นำอาหารนั้นมารับประทานกันภายในครอบครัว หากวิญญาณใดไม่มีบุตรหลานเช่นไหว้ เมื่อตายไปแล้วก็จะกลายเป็นผีไม่มีญาติที่อดอยากหิวโหย ไม่มีอาหาร ไม่มีเสื้อผ้า ไม่มีที่อยู่อาศัย และไม่มีเงิน เปรียบเหมือนเป็นขอทานในเมืองนรก เป็นเหตุให้ชาวจีนนิยมทำบุญทำทานในเดือน 7 ทางจันทรคติ ซึ่งเชื่อกันว่าหนึ่งวิญญาณที่หิวโหยเป็นผีไม่มีญาติเหล่านี้จะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวแสวงหาปัจจัยเหล่านี้เป็นเวลา 1 เดือน ชาวจีนจึงทำบุญกันในช่วงนี้เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรดาผีไม่มีญาติที่ถูกปลดปล่อยเหล่านี้

5) พิธีกรรมทางศาสนาอันเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ

5.1) พิธีงตึก (功德) เรื่องการจัดงานศพคนตายนี้ ชาวจีนทุกคนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งศพของพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง เมื่อพ่อแม่หรือญาติพี่น้องถึงแก่กรรมลูกหลานก็จะยอมลงทุนใช้จ่ายเงินจัดงานศพอย่างสวยงามที่สุดเท่าที่จะทำได้ คำว่า “กง” (功) หมายถึง การกระทำในสิ่งที่ชอบที่เป็นประโยชน์แทนวิญญาณผู้ตายอันเป็นผลให้เกิดบุญทางสุคติแก่วิญญาณผู้ตาย ส่วนคำว่า “เต็ก” (德) หมายถึง กุศลกรรมอันเกิดจากการกระทำดีเป็นผลให้อำนาจคุณพระรัตนตรัยและเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายลดบันดาลให้ดวงวิญญาณของผู้ตายบรรลุถึงความสุขอย่างแท้จริง

5.2) การสร้างฮวงจุ้ย ตามธรรมเนียมของจีนเมื่อมีคนตายจะไม่เผาหลังจากทำพิธีทางศาสนา ซึ่งเรียกว่าพิธีงตึกแล้วจะนำศพไปฝังยังที่ฝังศพที่เรียกว่า “ฮวงจุ้ย” (風水) ซึ่งผู้ตายหรือลูกหลานสร้างขึ้นไว้ การที่เก็บศพผู้ตายโดยการฝังไว้นี้มาจากความเชื่อที่ว่า การตายเกิดจากดวงวิญญาณออกจากร่างไปชั่วคราวสักระยะหนึ่ง ดวงวิญญาณที่ออกไปจะกลับมาสิงสู่ร่างตามเดิม ประกอบกับความอาลัยรักผู้ตายจึงเก็บศพไว้เพื่อความอบอุ่นและระลึกถึง รวมทั้งเคารพเช่นไหว้ในเทศกาลสำคัญๆ เพื่อแสดงความกตัญญูทวดทวดของลูกหลานต่อบรรพบุรุษอีกด้วย การสร้างฮวงจุ้ยมีความประสงค์จะให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษกับบุตรหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยที่ลูกหลานจะได้กราบไหว้บูชาเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวเอง (สุชาติ ตันตสุรฤกษ์. 2532 : 30 ; อ้างอิงมาจาก ประยงค์ อนันท์ทวงศ์. ม.ป.ป.)

6) เทศกาลวันสำคัญทางศาสนาอันเกี่ยวแก่การบูชาบรรพบุรุษ

เมื่อบิดามารดาเสียชีวิตและได้จัดการทำศพด้วยพิธีงเด็ก และนำศพฝังยังฮวงจู้ยไม่ว่าจะส่งกลับไปฝังยังประเทศจีนหรือหาทำเลฝังในประเทศไทยก็ตาม บุตรหลานก็มีหน้าที่ต่อไปที่จะทำการเช่นไหว้บูชาเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

6.1) วันเซ็งเม้ง ตรงกับวันที่ 29 เดือน 2 ตามจันทรคติ ซึ่งจะอยู่ในเดือนเมษายนของทุกปี คำว่า “เซ็งเม้ง” (清明) ภาษาจีน แปลว่า “ความแจ่มกระจ่างหรือความสว่าง” เทศกาลนี้เป็นเทศกาลของการไปเยี่ยมเยียนและเซ่นไหว้หลุมฝังศพถือเป็นหน้าที่ของบุตรหลานที่จะต้องยกครอบครัวเดินทางไปยังฮวงจู้ยที่ได้บรรจุศพบรรพบุรุษเพื่อทำความเคารพเซ่นไหว้และถือเป็นโอกาสอันดีที่บรรดาสมาชิกในครอบครัวที่แยกย้ายกันอยู่จะได้พบปะกันกินและเที่ยวด้วยกันอย่างมีความสุข ก่อนวันเซ็งเม้งคนในครอบครัวจะช่วยกันทำความสะอาดฮวงจู้ยด้วยการปิดกวาดตายหญ้า ตัดแต่งต้นไม้ ถอนวัชพืช เมื่อถึงวันเซ็งเม้ง บรรดาบุตรหลานไปถึงฮวงจู้ยก็จะเผาเครื่องกำยานต่างๆจัดข้าวของอาหารที่จัดเตรียมมาทำการกราบไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในฮวงจู้ย และเผากระดาษเงินกระดาษทอง เอาต้นตะไคร้วางที่ข้างฮวงจู้ยเพื่อขับไล่ภูติผีปีศาจให้พ้นจากที่นั้น

6.2) วันตรุษจีน เป็นวันที่สำคัญที่สุดในบรรดาวันสำคัญตามประเพณีจีน ซึ่งถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของจีนตั้งแต่โบราณกาล กำหนดวันสำคัญออกเป็น 3 วันติดต่อกันคือ วันจ่าย วันไหว้ และวันถือ ซึ่งตรงกับวันที่ 29 30 เดือน 12 และวันที่ 1 เดือน 1 ทางจันทรคติของจีน ตรงกับปลายเดือนมกราคมหรือต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี วันจ่ายนั้นเป็นวันที่ไปซื้อข้าวของต่างๆ เพื่อมาจัดฉลองและเซ่นไหว้บรรพบุรุษในวันไหว้ซึ่งเป็นวันที่สำคัญ ในวันไหว้มีการไหว้ถึง 3 เวลาด้วยกัน คือไหว้ตอนเช้าเป็นการไหว้เจ้า การไหว้ตอนนี้เป็นไหว้ตั้งแต่เที่ยงคืน ไหว้ตอนกลางวันเป็นการไหว้บิดามารดาที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว การไหว้ตอนนี้อาจไม่กินเที่ยง ไหว้ตอนบ่ายเป็นการไหว้ผีไร้ญาติ การไหว้ตอนนี้เป็นการไหว้ตั้งแต่เวลาหลังเที่ยง สำหรับของไหว้ประกอบด้วย เป็ด ไก่ สุรา น้ำชา แจ่ว (ได้แก่ เห็ดหอม ดอกไม้จีน และเห็ดหูหนู) ส้มจีน เป็นต้น

6.3) วันสารทจีน เป็นวันทำบุญครั้งปี ชาวจีนในประเทศไทยถือว่าเป็นเทศกาลสำคัญ รองลงมาจากเทศกาลตรุษจีน สารทจีนจะเริ่มในวันที่ 15 เดือน 7 ทางจันทรคติของจีน ซึ่งจะอยู่ในราวเดือนสิงหาคมของทุกปี การทำพิธีเซ่นไหว้ต่างๆจะคล้ายกับวันตรุษจีน แต่จะทำเล็กกว่า และให้ความสำคัญน้อยกว่า และปัจจุบันร้านค้าของชาวจีนบางร้านก็เปิดทำการตามปกติ

6.4) วันครบรอบวันตาย เป็นวันสำคัญที่เพิ่มขึ้นมาในครอบครัวที่บิดาหรือมารดาตายไปแล้ว บุตรหลานจะจดจำวันตายของบิดามารดาเพื่อกระทำพิธีเซ่นไหว้เป็นการบูชาบรรพบุรุษในวันนั้น และนับเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากที่จะต้องระลึกถึง และทำพิธีสักการบูชา ส่วนข้าวของที่เซ่นไหว้และพิธีกรรมก็จะคล้ายๆ กันกับตรุษจีนและสารทจีน

ประเด็นที่สำคัญของการบูชาบรรพบุรุษ คือ การเป็นสัญลักษณ์และการสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กลุ่มครอบครัวเป็นการสรรหาพิธีกรรมที่เป็นการสนับสนุนส่งเสริมแบบแผนของอำนาจในครอบครัวในเรื่องของรุ่นชั่วอายุคน อาวุโส และเพศ

7) ประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีน ดังนี้ คือ

7.1) ประเพณีตรุษจีน

วันทิพย์ สิ้นสูงสุด (2536 : 33-34) ได้กล่าวถึงประเพณีตรุษจีนเป็นเทศกาลปีใหม่ตามปฏิทินจันทรคติ เป็นเทศกาลสำคัญของชาวจีนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน ในอดีตประเพณีนี้จะจัดนานถึง 15 วัน แต่ปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 2-3 วันเท่านั้นชาวจีนถือว่าช่วงเทศกาลนี้เป็นช่วงที่สมาชิกในครอบครัวจะได้อยู่พร้อมหน้ากัน ก่อนถึงวันตรุษจีนจะมีการเตรียมงาน เลือקהขุดใหม่มาสวมใส่ จะมีการทำความสะอาดบ้านเรือน มีการเตรียมอาหารที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวันปีใหม่นี้ โดยเฉพาะที่เป็นอาหารหลักคือของหวานซึ่งทำจากข้าวเหนียวและงา ผลไม้แห้ง วันจ่ายเป็นวันก่อนสิ้นปีหนึ่งวัน ทุกคนจะต้องซื้อของ จัดเตรียมอาหารและสิ่งของต่างๆให้พร้อม วันที่สองคือ วันไหว้ จะตรงกับวันสิ้นปี จะมีการไหว้เจ้าในตอนเช้า การไหว้บรรพบุรุษในตอนสาย ไหว้ผีไม่มีญาติในตอนบ่าย (บางครอบครัวไม่นิยมไหว้) และวันถือคือวันตรุษจีนในวันนี้ทุกคนจะมีความเชื่อว่าทุกคนจะต้องพูดแต่สิ่งที่ดี เป็นสิริมงคล ห้ามกวาดบ้านเพราะเชื่อว่าจะกวาดสิ่งดีๆในบ้านออกไป แล้วกวาดสิ่งไม่ดีเข้ามาแทน และถือว่าวันนี้เป็นวันเที่ยว โดยสมาชิกในครอบครัวจะออกไปเยี่ยมและขอพรญาติผู้ใหญ่ และมีธรรมเนียมการแจกแต๊ะเอียให้กับลูกหลานด้วย

7.2) ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย

ชโล บุษช่วย (2532 : 40-47) ได้สรุปไว้ว่า ประเพณีง่วนเซียวโจ้ย เป็นการจัดพิธีเซ่นไหว้ต่อเทพเจ้าเพื่อขอพรให้บ้านดาลความอุดมสมบูรณ์และความสะดวกในการประกอบอาชีพ ประเพณีนี้จัดให้มีขึ้นในวันที่ 15 เดือน 1 (หลังจากวันเทศกาลตรุษจีน 15 วัน) และถือว่าวันนี้เป็นวันพักผ่อนหลังการทำงาน สำหรับอาหารเซ่นไหว้เทพเจ้าที่ตนนับถือประกอบด้วยหมูหนึ่งชิ้นใหญ่ เป็ดหรือไก่นึ่งทั้งตัว ปลาสุกทั้งตัว ผลไม้ (เช่น ส้มจีน แอปเปิ้ล กล้วยหอมทั้งหวี เป็นต้น) ซาลาเปา น้ำตาลทราย น้ำชา สุรา เป็นต้น

7.3) ประเพณีเซ็งเม้ง

พริ่น่า บุลมพิลด์ (2533 : 46-47) ได้กล่าวถึง ประเพณีเซ็งเม้งเป็นเทศกาลที่ลูกหลานจะเดินทางไปหลุมฝังศพของบรรพบุรุษ ซึ่งตรงกับเดือน 3 ของปฏิทินจันทรคติของจีน (ตรงกับเดือนเมษายนของไทย) ในประเพณีชาวไทยเชื้อสายจีนจะนำบุตรหลานไปเซ่นไหว้และทำความสะอาดหลุมฝังศพบรรพบุรุษ ลูกหลานจะทำพิธีเซ่นไหว้ด้วยอาหารเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วและเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะให้ความคุ้มครองกับครอบครัวและบุตรหลาน โดยบุตรหลานจะออกจากบ้านแต่เช้าตรู่เพื่อนำอาหารและสิ่งของไปเซ่นไหว้ เช่น หมูหนึ่ง 3 ชิ้น เป็ดหรือไก่นึ่งสุกทั้งตัว ผัดหมี่สั่ว กระจเพาะปลา ซาลาเปา ไข่ต้มย้อมสีแดง แกงพะโล้ ขนมถ้วยฟู เป็นต้น หลังจากนั้นจะเผากระดาษเงินกระดาษทอง เสื้อผ้า ของใช้บางอย่าง เป็นต้น เพื่อเป็นการบอกกล่าวแก่บรรพบุรุษให้ทราบว่าลูกหลานได้มาทำพิธีเซ่นไหว้แล้ว หลังจากประกอบพิธีเสร็จลูกหลานจะร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน

7.4) ประเพณีกินขนมจั้ง (บะจ่าง)

ชโล บุษช่วย (2532 : 40-43) ได้สรุปไว้ว่า ประเพณีกินขนมจั้งตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน เพื่อเป็นการระลึกถึงความซื่อสัตย์และความเสียสละของมหาควีผู้รักชาติ ชีหยวนซึ่งเป็นชาวก๊กฉู่ในสมัยจ้านกั๋วที่ถูกกษัตริย์ก๊กฉู่เนรเทศ เมื่อ พ.ศ. 265 เนื่องจากชีหยวนเห็นว่ากษัตริย์ก๊กฉู่อ่อนแอ จึงเสนอแผนการปฏิรูปการปกครอง แต่ถูกขุนนางกังฉินคอยกีดกัน ต่อมาเมืองก๊กฉู่ได้ถูกทหารกังฉินตีแตก ชีหยวนเสียใจมากจึงพลีชีพตนเองด้วยการกระโดดน้ำตาย

ในวันที่ 15 เดือน 5 พ.ศ. 265 ชาวจีนจึงได้จัดให้มีประเพณีขึ้นเพื่อรำลึกถึง โดยนำเอาข้าวเหนียวใส่กระบอกไม้ไผ่แล้วโยนลงไปในแม่น้ำ ด้วยความเชื่อที่ว่าเมื่อปลาได้กินข้าวเหนียวในกระบอกไม้ไผ่จะได้ไม่ไปกัดกินเนื้อของซีหยวน ต่อมาชาวจีนได้ใช้ใบไม้ห่อข้าวเหนียวแทนกระบอกไม้ไผ่ ความเชื่อในสมัยก็คู่ของชาวจีนบางมณฑลได้จัดให้มีการแห่เรือพายในจุดที่เชื่อว่าซีหยวนกระโดดน้ำตาย เพราะเชื่อว่าหากมีเรือพายผ่านมามากๆจะทำให้ซีหยวนรอดชีวิต การทำพิธีเช่นไหว้ในปัจจุบันเป็นการปฏิบัติตามๆกันมามากกว่าจะยึดมั่นตามตำนานดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขอพรจากเทพเจ้าให้ครอบครัวประสบความสำเร็จ สุขภาพและการเช่นไหว้ประกอบด้วยขนมจิ้ง หมูหนึ่งชิ้นใหญ่ เป็ดหรือไก่หนึ่งสุกทั้งตัว ผลไม้ น้ำ สุรา กระจาดเงินกระจาดทอง โดยหัวหน้าครอบครัวจะจุดธูปเช่นไหว้ หลังจากเสร็จพิธีเช่นไหว้ ก็จะนำกระจาดเงินกระจาดทองเผาที่บ้าน หลังจากนั้นสมาชิกในครอบครัวจะร่วมกันรับประทานอาหารเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ทุกคน

7.5) ประเพณีสารทจีน

วันทิพย์ สิ้นสูงสุด (2536 : 197) ได้สรุปว่าประเพณีสารทจีนเป็นเทศกาลกลางปี จัดให้มีขึ้นในวันที่ 15 เดือน 7 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน การไหว้ในประเพณีสารทจีนจะพิเศษกว่าการไหว้ในประเพณีอื่นๆ กล่าวคือ มีการไหว้ขนมเซ่ง ขนมเทียน นอกจากนี้ไหว้เจ้าที่และบรรพบุรุษแล้ว ยังมีการไหว้วิญญาณที่ไร้ญาติอีกด้วย บางบ้านยังถือโอกาสไหว้ต้นตระกูลจีนหรือคนจีนที่เข้ามาเมืองไทยรุ่นแรกๆ ซึ่งเสียชีวิตไปแล้วและไม่มีลูกหลานสืบสกุลจึงไม่มีคนมาไหว้บูชา (ถือว่าเป็นวิญญาณไร้ญาติ) ดังนั้นในประเพณีสารทจีนบางบ้านจะจัดให้มีอาหารประกอบพิธี 3 ชุด คือ 1) ไหว้เจ้าที่ชุดหนึ่ง 2) ไหว้บรรพบุรุษชุดหนึ่ง และ 3) ไหว้ต้นตระกูลจีนชุดหนึ่ง ของเช่นไหว้ในประเพณีนี้มีอาหารคาว ขนมเซ่ง ขนมเทียน ผลไม้ กระจาดเงินกระจาดทอง เป็นต้น

7.6) ประเพณีไหว้พระจันทร์

วันทิพย์ สิ้นสูงสุด (2536 : 105-114) ได้กล่าวถึงประเพณีไหว้พระจันทร์พอจะสรุปได้ว่าประเพณีนี้ตรงกับวันที่ 15 เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน (ซึ่งตรงกับเดือนกันยายนของทุกปี) ชาวจีนถือว่าช่วงนี้เป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งตรงกับฤดูใบไม้ร่วง ประเพณีนี้ปฏิบัติสืบต่อกันยาวนานมากกว่า 2,000 ปี โดยชาวจีนมีความเชื่อว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ จึงได้จัดเครื่องเช่นไหว้พระจันทร์ ซึ่งประกอบด้วย หมู เป็ด ไก่ ผลไม้ต่างๆ และขนมพิเศษ ที่เรียกกันว่า “ขนมไหว้พระจันทร์” (ทำด้วยแป้งถั่วเหลืองเป็นแผ่นกลม มีงาหรือเมล็ดพืชเป็นส่วนประกอบ เป็นขนมที่มีรสหวาน) ในพิธีไหว้พระจันทร์จะจัดให้มีส้มโอซึ่งถือว่าเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญ โดยชาวจีนเชื่อว่าหากผ่าส้มโอออกมาแล้วเห็นกลางส้มโอลูกนั้นแห้งก็แสดงว่ามีโชคลาภ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าถ้าผู้หญิงนำเอาผลไม้ที่ไหว้พระจันทร์ไปถูหน้าจะทำให้ผิวสวยงาม และเชื่อว่าหากรับประทานผลไม้ที่ไหว้พระจันทร์จะทำให้ตาสดใสและหายจากโรคผิวหนัง นอกจากนี้ในช่วงเวลานี้ยังเป็นช่วงที่เสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยว เป็นช่วงเวลาการพักผ่อน จึงได้จัดพิธีขอโชคลาภจากเจ้าแม่พระจันทร์โดยการจุดเช่นไหว้บนดาดฟ้าหรือบริเวณที่เห็นพระจันทร์ได้ชัดเจนที่สุด เครื่องเช่นไหว้ประกอบด้วยเครื่องสำอาง ส้มโอ กล้วยหอมทั้งหวี อ้อย ทับทิม ขนมเปี๊ยะ ขนมโก๋ น้ำชา ฐูปเทียน ผลไม้ โคมไฟ กระจาดเงินและกระจาดทอง

7.7) ประเพณีถือศีลกินเจ

วีรัตน์ แก้วแทน (2537 : 31-35) ได้กล่าวถึงประเพณีถือศีลกินเจ พอสรุปได้ว่า ประเพณีกินเจ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1-9 เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ผู้ที่กินเจจะต้องงดอาหารคาวทุกชนิด และงดเว้นสิ่งที่ทำให้จิตใจมัวหมอง พร้อมทั้งพยายามรักษากาย วาจา ใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ก่อนกินเจชาวจีนต้องทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ประกอบอาหารให้หมดกลิ่นคาวเสียก่อน หรืออาจซื้อใหม่ก็ได้ ในวันแรก พิธีกินเจคือวันที่ 1 เดือน 9 ผู้กินเจจะแต่งชุดขาวและไปพร้อมกันที่ศาลเจ้าหลักเมืองหรือศาลเจ้าอื่นที่กำหนดไว้ ต่อจากนั้นจะจัดโต๊ะวางกระถางรูป จุดโคม 9 ดวง ตกแต่งสถานที่ด้วยดอกไม้ ธูปเทียน ตั้งของเซ่นไหว้ประกอบด้วยอาหารเจ เช่น วั่นเส้น เห็ดหอม สาหร่ายทะเล ผลไม้ (เช่น กล้วยหอม แอปเปิ้ล ส้มจีน เป็นต้น) ข้าวสุก น้ำชา และจุดโคม 9 ดวง ในช่วงเทศกาลกินเจต้องงดเว้นอาหารคาวที่ชาวจีนเรียกว่า “อาหารขอ” รวมทั้งผักที่มีกลิ่นแรง เช่น หอม กระเทียม ผักชี เป็นต้น และตลอดเวลากินเจจะมีการสวดมนต์ทุกวัน วันละ 3 เวลา (เช้า เที่ยง เย็น) และทุกวันจะมีการนำอาหารไปเซ่นไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่ศาลเจ้า หลังจากการสวดมนต์แต่ละครั้งผู้กินเจจะเผากระดาษเงิน กระดาษทองเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันที่ 10 เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติของจีนจะมีพิธี “ส่งพระ” โดยการลอยกระทงสะเดาะเคราะห์ ต่อจากนั้นจะเขียนชื่อผู้ร่วมกินเจทั้งหมดลงในกระดาษแล้วเผาไฟ ซึ่งเชื่อกันว่ารายชื่อทุกคนในกระดาษจะรู้ไปถึงเทพเจ้า เสร็จแล้วจะสวดมนต์กันอีกครั้งหนึ่ง แล้วดับโคมไฟทั้ง 9 ดวงที่จุดในวันแรกเพื่อเป็นสัญญาณว่าเสร็จสิ้นพิธีกินเจในปีนั้นๆ แล้ว

7.8) ประเพณีไหว้ขนมอี๋

วันทิพย์ สิ้นสูงสุด (2536 : 105-114) ได้กล่าวถึงประเพณีนี้ว่า ตรงกับวันที่ 1 เดือน 11 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ชาวจีนจะประกอบประเพณีนี้ขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคล โดยมีการเซ่นไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้า เช่น ไหว้พระภูมิเจ้าที่ในบ้าน และเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษด้วยขนมอี๋และน้ำชา หลังจากนั้นจะมีการแจกจ่ายขนมอี๋แก่ญาติมิตรและสมาชิกในครอบครัวจะร่วมรับประทานกัน

ประเพณีในรอบปีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนได้ยึดถือปฏิบัติต่อกันมานี้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีงามและมีคุณค่า ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นคนไทยเชื้อสายจีน

1.4 คติธรรมของชาวจีน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2527 : 107-108) ได้กล่าวว่า ชาวจีนมีคติธรรมในชีวิตที่แตกต่างจากคนไทย คือ การทำงานหนัก อดออมและอดทนต่อการทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่ดีในการถีบตัวเองและวงศ์ตระกูลให้พ้นจากฐานะของคนธรรมดาไปสู่ชนชั้นนำ การแสวงหาทรัพย์สมบัติด้วยการทำงานหนักจึงถือว่าเป็นสิ่งมีเกียรติยศ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยล้วนถูกเลือกโดยธรรมชาติคือคนที่มีความมุ่งมั่นบากบั่นที่สามารถจะผจญภัยในต่างแดนได้ โดยเฉพาะคนที่มีแรงผลักดันที่จะหาทรัพย์ช่วยคนให้ก้าวหน้า กล้าเสี่ยง กล้าผจญภัยเท่านั้นที่จะอพยพออกจากประเทศจีน หาหนทางทุกอย่างที่จะทำให้กิจการได้ผลกำไรซึ่งสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวในจีนได้ ดังนั้นคนที่กล้าเสี่ยงในทางธุรกิจ เป็นคนเคยชินกับระบบเศรษฐกิจเงินตรา ความขยันขันแข็ง อดทนต่องานหนัก ดังนั้นจึงมีแต่แรงงานเท่านั้นที่ขนย้ายมาสู่ประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันไม่ใช่คนที่ประสบความสำเร็จทางการศึกษา กล่าวคือ คนจีนที่อพยพมาเมืองไทย จะเน้นหาทรัพย์เพื่อจุนเจือคนในครอบครัวที่อยู่ประเทศจีนมากกว่าที่จะเรียนหนังสือ

2. การประกอบอาชีพของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน

2.1 ความหมายของการประกอบอาชีพ

คำรงค์ ฐานดี (2520 : 4) ได้ให้ความหมายของคำว่า “อาชีพ” หมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานทุกประเภทที่มีลักษณะทั้งทางเศรษฐกิจ เทคนิค และทางสังคมอันก่อให้เกิดการมีงานทำและรายได้ตามความต้องการ ความถนัดของแต่ละบุคคล อาชีพอาจรวมไปถึงงานที่ใครทำก็ได้ โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างมาก และงานที่ใช้ทักษะและการฝึกหัดขั้นสูง (Unskilled and Skilled)

สุนิสา บิลสมัท (2543 : 24) ได้ให้ความหมายของคำว่า “อาชีพอิสระ” หมายถึงการที่บุคคลมีอิสรภาพทางความคิดและสติปัญญา ใช้ความรู้ ความสามารถและทรัพยากรส่วนบุคคลมาสร้างงานให้ตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการจ้างงานที่เป็นระบบ เนื่องจากใช้ทุนน้อย สามารถเป็นนายของตนเอง และอยู่ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

จินตนา สารุพันธ์ (2547 : 23) ได้ให้ความหมายของคำว่า “อาชีพอิสระ” หมายถึงอาชีพส่วนตัวที่มีเจ้าของกิจการเพียงคนเดียวหรือมีผู้ช่วยเพียงไม่กี่คน ไม่มีนอานจ้าง สามารถดำเนินการและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ทั้งการลงทุน การตลาด การผลิตสินค้าใหม่หรือการให้บริการลูกค้าในรูปแบบใหม่ ซึ่งจะช่วยพัฒนาอาชีพเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่มีค่าจ้าง ไม่มีรายได้ประจำ รายได้เกิดจากการทำงานผลิต และความวิริยะอุตสาหะของตนเอง

สุรรัตน์ โลหะขจรพันธ์ (2547 : 26) ได้ให้ความหมายของคำว่า “อาชีพอิสระ” หมายถึงอาชีพที่มีเจ้าของกิจการเป็นผู้ประกอบการคนเดียวรับผิดชอบดำเนินการ ใช้สติปัญญา ความสามารถของตนเองหรืออาจมีผู้ช่วยก็ได้ การลงทุนอาจมีผู้ร่วมทุนก็ได้ มีเทคนิคในการจัดการ มีความอดทนและเพียรพยายาม และรับผิดชอบต่อความเสี่ยง มีผลตอบแทนจากการประกอบการ ไม่มีเงินเดือนหรือค่าจ้างประจำ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า การประกอบอาชีพ หมายถึงกิจกรรมที่ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานทุกประเภทที่มีลักษณะทั้งทางเศรษฐกิจ เทคนิค และทางสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการมีงานทำและมีรายได้ตามความต้องการ ตามความถนัดของแต่ละบุคคล อาชีพอาจรวมไปถึงงานที่ใครทำก็ได้ โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างมาก หรือเป็นงานที่ใช้ทักษะและการฝึกหัดขั้นสูง (Unskilled and Skilled) สถานภาพอาจเป็นลูกจ้างหรือนายจ้าง

2.2 ประเภทของการประกอบอาชีพอิสระ

สัญญา จัตตานนท์ (2527 : 16) ได้แบ่งอาชีพอิสระตามระดับความรู้ความสามารถออกเป็น 3 กลุ่มอาชีพ คือ

1. กลุ่มอาชีพที่ใช้ทักษะหรือความรู้ในระดับปริญญา หรือ อนุปริญญา เช่น วิศวกร แพทย์ ทนายความ ผู้ตรวจบัญชี และครูอาจารย์ เป็นต้น
2. กลุ่มอาชีพที่ทักษะหรือความรู้ที่ต่ำกว่าอนุปริญญา คือ ช่างต่างๆ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ ช่างวิทยุ เขียนแบบ ตัดเสื้อ ตัดผม เสริมสวย เย็บหนัง เป็นต้น
3. กลุ่มอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะหรือความรู้ในวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ค้าหนังสือ ผู้ประกอบการการค้าเครื่องสำอางค์ ค้าผลไม้ ค้าข้าวแกง ทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์เลี้ยง หาบแร่แผงลอย ขับรถแท็กซี่ ตลอดจนผู้ที่รับสินค้ามาเดินขายเอง เป็นต้น

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ (2530 : 4) ได้แบ่งประเภทการประกอบอาชีพ
อิสระตามลักษณะวิชาการเป็น 5 ประเภท คือ

1. ด้านอุตสาหกรรม
2. ด้านเกษตรกรรม
3. ด้านคหกรรม
4. ด้านพาณิชยกรรม
5. ด้านศิลปหัตถกรรม

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี (2534 : 1) ได้แบ่งกลุ่มอาชีพอิสระตามการ
สำรวจออกเป็น 6 กลุ่มอาชีพ คือ

1. กลุ่มอาชีพค้าขาย
2. กลุ่มอาชีพช่างฝีมือ
3. กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม
4. กลุ่มอาชีพศิลปิน
5. กลุ่มอาชีพธุรกิจ
6. กลุ่มอาชีพบริการ

กลุ่มสามัญศึกษา (2535 : 10) ได้แบ่งกลุ่มอาชีพอิสระเป็น 2 ประเภท คือ

1. อาชีพผู้ผลิต ได้แก่ อาชีพที่ผู้ดำเนินการผลิตชิ้นงานเพื่อจำหน่าย เช่น งาน
ประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น
2. อาชีพบริการ ได้แก่ อาชีพที่ผู้ดำเนินการได้อำนวยความสะดวกหรือให้บริการแก่
ผู้บริโภค เช่น ช่างซ่อมวิทยุโทรทัศน์ แม่ค้า ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม เป็นต้น

จากการแบ่งประเภทของอาชีพอิสระที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่าการแบ่งประเภทของ
อาชีพอิสระ มีการแบ่งโดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งหลายเกณฑ์ ทั้งแบ่งตามวัตถุประสงค์เฉพาะของงานหรือ
กิจกรรมที่จัดขึ้น ได้แก่ แบ่งตามลักษณะวิชาการ แบ่งตามระดับความรู้ความสามารถ หรือแบ่งตามการ
สำรวจ เป็นต้น

จากการสำรวจเบื้องต้นในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ผู้วิจัย
จึงขอแบ่งกลุ่มการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ โดยแบ่งตามการสำรวจ เป็น 6 กลุ่ม
ดังนี้ 1) กลุ่มแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงบ่อ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว
กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงโม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น 2) กลุ่มขายปลีก ขายส่ง เครื่อง
อุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขาย
อะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโซห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) 3) กลุ่มที่เกี่ยวข้อง
กับรับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม รับจ้าง กรรมกร 4) กลุ่มที่
เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง 5)
ประเภทที่เกี่ยวกับบริการและที่พัก ร้านอาหาร ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท 6) กลุ่มอื่นๆ เช่น
ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกรรม
สถาปนิก ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน ซ่อมรองเท้า ตัดเสื้อ

2.3 การประกอบอาชีพของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน

ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวจีน

ในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394 - 2411) ภายหลังจากที่ไทยทำสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศอย่างเป็นทางการแล้ว สภาพเศรษฐกิจการค้าในประเทศไทยเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีโรงจักรสีข้าว เลื่อยไม้ ตลอดจนมีการขนส่งสินค้าทางทะเลที่ต้องการแรงงานกรรมกรมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้บรรดาชาวจีนที่มีทุนทรัพย์คิดหาผลประโยชน์โดยการตั้งตัวเป็นคนกลางรับเอาชาวจีนเข้ามาเป็นกรรมกร โดยวิธีการออกทุนให้ก่อนแล้วหักค่าแรงงานของจีนที่ตนเป็นผู้รับเข้าทำงานในภายหลัง (พลกุล อังกินันท์. 2514 : 23) ในระหว่างปี พ.ศ. 2398-2440 ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ต้องการแรงงานจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้ชาวจีนจำนวนมากเดินทางมายังประเทศไทยและให้สิทธิต่างๆ เพื่อเป็นการจูงใจชาวจีน คือ มีสิทธิเสรีภาพในการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพและไม่ตกอยู่ในฐานะไพร่หรือทาส ชาวจีนประกอบอาชีพค้าขาย เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย ชาวจีนส่วนหนึ่งได้รับพระราชทานยศถาบรรดาศักดิ์ เป็นชนชั้นสูงของสังคมไทย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 - 2453) ชาวจีนมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของไทย นอกจากจะทำการค้าขายแล้ว ชาวจีนได้ประกอบอาชีพตั้งแต่รับจ้างเป็นพวกกุลีสรางทางรถไฟและชุดคลองของทางการ คนงานในเมืองแร่ทางภาคใต้ เป็นกรรมกรในโรงสีข้าว โรงเลื่อย กุลีลากรุด ช่างฝีมือ เช่น ช่างตัดผม ตัดเสื้อกางเกง ช่างทำเพชรพลอย และเครื่องทองต่างๆ หากมีเงินทุนก็ตั้งโรงรับจำนำ เปิดบริการเรือกลไฟระหว่างประเทศ เข้ารับประมวลเป็นนายภาษีอากร ผูกขาดเป็นเจ้าภาษีฝิ่น และการพนันต่างๆ ซึ่งสมัยนั้นชาวไทยส่วนใหญ่รับราชการและทำเกษตรกรรมเท่านั้น การยึดอาชีพทั้งสองอย่างของคนไทยในสมัยนั้นทำให้เกิดช่องว่างในการประกอบอาชีพของสังคมไทย ซึ่งกิจการค้าในสมัยนั้นมีการขยายตัวต้องติดต่อกับชาติตะวันตก จึงทำให้ชาวจีนยึดอาชีพพ่อค้าคนกลางและช่างฝีมือ (พลกุล อังกินันท์. 2514 : 43-44)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453 - 2468) รัฐบาลไทยได้ออกพระราชบัญญัติการถือสัญชาติไทยฉบับแรกในปี พ.ศ. 2456 “คนจีนทุกคนที่เกิดบนผืนแผ่นดินไทย” มีสัญชาติเป็นไทย ทำให้ปัญหาที่โต้แย้งกันมานานเกี่ยวกับสัญชาติของคนจีนที่เกิดในสยามจึงเป็นที่ยอมรับ (จี วิลเลียม สกินเนอร์. 2548 : 167) ในช่วงปี พ.ศ. 2467-2468 ทางตอนใต้ของประเทศจีนเกิดพายุไต้ฝุ่นและภาวะฝนแล้ง ทำให้ผลผลิตข้าวเจ้าของไหหลำถูกทำลาย และอัตราส่วนในการปลูกข้าวเจ้าจากเดิมในเฉาโจว ลดลงจากเดิมร้อยละ 75 เหลือร้อยละ 40 ประกอบกับปฏิบัติการของพวกคอมมิวนิสต์ในจีนจึงทำให้มีการอพยพของชาวจีนมากขึ้น ในขณะที่สยามมีการขยายตัวกิจการโรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ การค้าต่างประเทศขยายตัวและมีการสร้างรถไฟกันใหม่ ซึ่งมีส่วนช่วยให้สยามต้องการแรงงาน และผู้ชำนาญในการดำเนินงานวิสาหกิจต่างๆ ในสมัยก่อนสงคราม จึงพูดได้ว่าค่าจ้างแรงงานของประเทศสูงที่สุดในตะวันออก (จี วิลเลียม สกินเนอร์. 2548 : 178)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2468 - 2477) ชาวจีนประกอบอาชีพทางการค้า การอุตสาหกรรม และการขายแรงงาน และเป็นกัมปะโดรับส่งสินค้าเข้าออก ควบคุมกิจการทางด้านกรคลังและการธนาคาร ก่อนปี พ.ศ. 2470 ชาวจีนเป็นเจ้าของโรงสีร้อยละเก้าสิบในประเทศไทย ชาวนาไทยจะไปขอยืมเงินจากเจ้าของโรงสีเพื่อลงทุนในการทำนา เจ้าของโรงสีจึงเป็นนายทุนเงินกู้แก่ชาวนา พ่อค้าชาวจีนซื้อข้าวเปลือกมาสีเป็นข้าวสารเพื่อส่งออกต่างประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ปีนังและฮ่องกงในด้านการค้าและการประกอบกิจการอุตสาหกรรมไม้สัก

ในปี พ. ศ. 2467 มีโรงเลื่อยขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่จำนวน 9 โรงที่กรุงเทพฯ เป็นคนจีน 3 โรง กรรมกรในโรงเลื่อยทั้งหมดเป็นคนจีน ในปี พ. ศ. 2470 กิจการไม้และโรงเลื่อยเป็นของคนจีนแต่จิว และการประกอบอาชีพสวนยางพาราเป็นชาวจีนที่อพยพมาจากมาลายู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นจีนแคะ และอาชีพการทำเหมืองแร่ดีบุกอยู่ในกำมือของชาวจีนเกือบทั้งหมด นอกจากนี้กรรมกรจีนได้เข้าทำงานในสวนยางพารา โรงเลื่อย โรงสีข้าว และการชักลากไม้หรือโค่นไม้ในป่า ชาวจีนได้เป็นเจ้าของไร่อ้อยและโรงงานผลิตน้ำตาลทรายที่จังหวัดชลบุรี และชาวจีนได้มีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพจับปลาตามแถบชายฝั่งทะเล โดยชาวจีนช่วยออกทุนรอนค่าใช้จ่ายแก่คนไทยเพื่อจับปลาแล้วมาส่งคนจีนที่เป็นนายทุน ด้วยราคาที่ต่ำกว่าปกติ คนจีนก็จะนำปลาสดและปลาเค็มส่งขายต่างประเทศ (ณรงค์ พ่วงพิศ. 2514 : 17-19)

ชาวจีนยังมีบทบาทครอบงำเศรษฐกิจไทย ยังประกอบอาชีพการค้าข้าว ยางพารา ดีบุกและไม้สัก ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย หรือการเป็นเจ้าของโรงสีข้าว เหมืองแร่ ดีบุก โรงงานยางแผ่น ช่างฝีมือ ช่างต่อเรือ ช่างตัดผม ช่างทำรองเท้า ช่างย้อมผ้า ช่างทอง และช่างเหล็ก ต่างๆ ชาวจีนยังเป็นพ่อค้าขายสินค้าแทบทุกชนิดที่เป็นการค้าทั้งหมดของประเทศไทย นอกจากนั้น ตลาดขายแรงงานในประเทศไทยยกเว้นแรงงานเกษตรกรรม เป็นชาวจีนกว่าร้อยละ 60-75 (ภูวดล ทองประเสริฐ. 2519 : 30-31)

อย่างไรก็ตาม หากจำแนกการประกอบอาชีพจากกลุ่มภาษาพูดของชาวจีนที่อพยพมายังประเทศไทยพบว่า คนจีนแต่จิวจำนวนมากเป็นกรรมกรท่าเรือ เป็นคนงานชุดคลองและสร้างทางรถไฟ คนจีนฮกเกี้ยนจำนวนมากเป็นกรรมกรเหมืองดีบุกในภาคใต้ของประเทศไทย และกรรมกรชาวควางตุ้งเป็นคนงานในกิจการก่อสร้าง ส่วนจีนแคะประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าย่อย ค้าขายสินค้าเบ็ดเตล็ดและเป็นช่างฝีมือชั้นสองรวมทั้งช่างเงิน ช่างตัดเย็บหนัง และช่างตัดเย็บเสื้อผ้า กรรมกรที่ต้องใช้กำลัง พ่อค้าเร่ และช่างตัดผม คนจีนไหหลำเป็นคนงานเลื่อยไม้ด้วยเลื่อยมือ คนทำสวนผัก ชาวประมง คนใช้ คนเดินโต๊ะ เจ้าของร้านน้ำชา และบ่อยครั้งพบพวกกุ๊ตคนงานเหมืองแร่ และพ่อค้าหาบเร่ โดยเฉพาะในระหว่างปี พ.ศ. 2423- 2453 ผู้อพยพเข้ามาส่วนใหญ่มาโดยที่เสียเงินหมอนใบเงินสดเพียงเล็กน้อย และความตั้งใจที่แรงกล้าในการสร้างเนื้อสร้างตัว ด้วยความช่วยเหลือของญาติพี่น้องหรือของพวกที่มาจากหมู่บ้านพื้นเมืองเดียวกัน ถ้าเป็นไปได้พวกนี้ก็จะได้งานเป็นคนขายของในร้านหรือลูกมือ หากร่างกายแข็งแรงก็อาจเป็น “กุ๊ต” ถ้าไม่มีงานที่ดีกว่าก็เป็นพ่อค้าหาบเร่หรือคนลากรถ เมื่อเป็นพ่อค้าหาบเร่ในที่สุดก็มีแผงขายของถาวรของตัวเอง คนขายของในร้านก็มี ร้านค้าของตนเอง ลูกมือช่างก็ตั้งโรงกลึงเอง กรรมการก็ได้เป็นนายงานและในที่สุดก็ตั้งโรงเลื่อยของตนเอง ส่วนพ่อค้าย่อยก็เป็นพ่อค้าที่มีฐานะมั่งคั่ง หากต้องเดินทางกลับเมืองจีนมักจะทิ้งบุตรชายหรือหลานชายไว้ดำเนินกิจการต่อไป (จี วิลเลียม สกินเนอร์. 2548 : 137-138)

กล่าวโดยสรุปชาวจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยสามารถจำแนกได้ตามกลุ่มภาษาของชาวจีน คือ แต่จิว ฮกเกี้ยน ควางตุ้ง ไหหลำและจีนแคะ แต่จีนแต่จิวจะมีจำนวนมากที่สุด ซึ่งทำงานในอาชีพที่แตกต่างกัน ดังนี้ คือ 1) จีนแต่จิว มักประกอบอาชีพกรรมกรท่าเรือ กรรมกรสร้างคลองและรถไฟ ต่อมากลุ่มจีนแต่จิวประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขายและมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ 2) จีนฮกเกี้ยน มักประกอบอาชีพเป็นคนทำงานในเหมืองดีบุกทางตอนใต้ของประเทศไทย

3) จีนกวางตุ้ง มักประกอบอาชีพในด้านการก่อสร้าง 4) จีนแคะ มักประกอบอาชีพช่างฝีมือ เช่น ช่างทอง ช่างเงิน คนงานฟอกหนัง ช่างตัดเสื้อผ้า ช่างตัดผม พ่อค้าหาบเร่ 5) จีนไหหลำ มักประกอบอาชีพ เช่น คนเลื่อยไม้ ปลุกผัก จับปลา คนใช้ในบ้าน คนรับใช้ในร้านอาหาร กุ๊ก และพ่อค้าหาบเร่

2.4 บทบาททางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทย

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย และได้ตั้งถิ่นฐานกระจายตัวทุกภาคของประเทศไทย ศูนย์กลางการอพยพของชาวจีนอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งชาวจีนมีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

จี วิลเลียม สกินเนอร์ (2548 : 100-125) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย ในช่วงศตวรรษระหว่าง พ.ศ. 2353-2453 การเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้เกี่ยวข้องกับการประกอบของธุรกิจของชาวจีนทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ซึ่งวิวัฒนาการสำคัญที่มีผลถึงกลุ่มเอกชนจีนในธุรกิจในเมืองช่วงศตวรรษก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 มีดังนี้ 1) การขยายตัวในการเดินเรือของชาวจีน จนกระทั่ง พ.ศ. 2383 ต่อมาได้เสื่อมลงอย่างรวดเร็วและเกือบสูญสิ้นไปในช่วงยุคการค้าเสรี 2) ธุรกิจการส่งสินค้าเข้า-ส่งสินค้าออกของจีนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น 3) ความเจริญของบริษัทส่งสินค้าเข้า-ส่งสินค้าออกของชาวยุโรป และความเจริญรุ่งเรืองของระบบกัมประโดหัวหน้าตัวแทนบริษัทที่เป็นชาวจีน 4) มีการเริ่มใช้โรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักร และการที่ชาวจีนแย่งกิจการของชาวตะวันตกได้ในเรื่องนี้ 5) การเริ่มโรงเลื่อยไม้ที่ใช้เครื่องจักรแต่ให้ผลลัพท์น้อยกว่าที่คิด 6) การที่ชาวจีนยึดอาชีพค้าปลีกได้อย่างเหนียวแน่น 7) ชาวจีนมีความสำคัญและหน้าที่ต่อพ่อค้าคนกลางมากขึ้นสำหรับประชากรที่อยู่ต่างจังหวัด 8) การที่ชาวจีนเข้าสู่การธุรกิจธนาคารสมัยใหม่ ในระหว่าง พ.ศ. 2343-2493 ชาวจีนได้ครอบครองธุรกิจการค้าและการเดินเรือต่างประเทศของชาวสยาม สินค้าส่วนใหญ่จะบรรทุกลงเรือสำเภาจีนที่ชาวจีนเป็นผู้สร้างขึ้นในสยามเป็นส่วนใหญ่ ชาวจีนได้ร่วมทำการค้าอย่างใกล้ชิดกับการค้าของรัฐบาลไทย คนจีนบงการการเดินเรือ และเป็นกะลาสีเรือให้กับพระเจ้าแผ่นดิน ยังรับใช้เป็นตัวแทนของหลวงและผู้ดูแลพระคลังสินค้า ซึ่งในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว การผูกขาดการค้าของกรมพระคลังสินค้าบางประเภทก็ยังให้พ่อค้าชาวจีนผูกขาดไปด้วย ชาวจีนมีคุณสมบัติกล้าเสี่ยงและมีความชำนาญ มีประสบการณ์ในการเดินเรือซึ่งคนไทยไม่มี ชาวจีนสามารถแวะตามเมืองท่าต่างๆ ของจีนซึ่งปิดสำหรับชาวต่างประเทศอื่นได้ และชาวจีนไม่เคยละเมิดการผูกขาดของรัฐบาลอย่างตรงๆ แต่กลับส่งสินค้าให้กับรัฐบาล อีกทั้งพึงพอใจกับผลกำไรที่คงเหลือจากการค้าหลังจากที่พระมหากษัตริย์ได้รับส่วนแบ่งของพระองค์แล้ว ชาวจีนได้เปรียบชาวตะวันตกอย่างเห็นได้ชัด ชาวจีนเสียภาษีสำเภาและสินค้าของตนเพียงเล็กน้อยและอย่างยุติธรรมแต่ชาวตะวันตกถูกเรียกเก็บด้วยอัตราที่สูงกว่า

หลังจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงเมื่อปี พ.ศ. 2398 ชาวตะวันตกได้รับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และเสรีภาพในการค้าตามเมืองท่าชายทะเลทั้งหมด สามารถซื้อที่ดิน อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครได้ อีกทั้งเดินทางภายในราชอาณาจักรได้ หากมีใบผ่าน นอกจากนี้ได้มีการยกเลิกมาตรการภาษีอย่างรุนแรงและกำหนดภาษีร้อยละสาม รวมถึงการยุติการผูกขาดการค้าที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ พระราชทานให้แก่ชาวจีน ในสมัยสนธิสัญญานี้ เรือสำเภาจีนที่ทำการค้าต่างประเทศลดลง เพราะต้องเผชิญหน้ากับการแข่งขันอย่างรุนแรงจากเรือกำปั่นทั้งของไทยกับของชาติตะวันตก แม้ว่าเรือสำเภาจีนจะลดลงอย่างรวดเร็ว แต่การค้าของชาวจีนไม่ได้ลดลง การค้าต่างประเทศส่วนใหญ่ก็ยังอยู่ในมือของชาวจีน พ่อค้าชาวจีนแม้ไม่สามารถแข่งขันในการเดินเรือได้ ก็ยังสามารถปรับตัวแข่งขันกับชาติตะวันตกได้อย่างเห็นได้ชัด ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในการผูกขาดของชาว

จีนทั้งหมด เพราะพ่อค้าชาวจีนมีความคุ้นเคยกับตลาดและการติดต่อกับพ่อค้าปลีกและพ่อค้าส่งที่เป็นคนจีน แม้ชาติตะวันตกไม่สามารถเข้าติดต่อตลาดกรุงเทพฯ ได้เลย เนื่องจากพูดไม่ได้ทั้งภาษาไทยและภาษาจีน จึงต้องจ้างกัมประโดหัวหน้าตัวแทนของบริษัทที่เป็นชาวจีนซึ่งมักจะพูดได้แต่จี๋วหรือฮกเกี้ยนหรืออาจพูดได้ทั้งสองภาษา นอกจากนี้ยังอาจพูดภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษได้เล็กน้อย กัมประโด จะแนะนำนายจ้างของตนเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสินค้าเข้า ทั้งยังประกันการขายเป็นการส่วนตัวด้วยการวางมัดจำให้กับบริษัทของชาติตะวันตกด้วย มีหน้าที่แจกจ่ายสินค้าเมื่อเรือสินค้ามาถึง มีหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บเงิน มีสิทธิว่าจ้างหรือไล่พนักงานของบริษัท กัมประโดของบริษัทชาวตะวันตกส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีอำนาจมาก ในปลายสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กัมประโดรวมทั้งเจ้าของโรงสีข้าวใหญ่ๆ เป็นผู้นำชาวจีนที่สำคัญๆ ในกรุงเทพฯ

พ่อค้าชาวตะวันตกขอความขยันขันแข็งและความรู้ความชำนาญของคนจีนมากกว่าคนไทยที่มีอุปนิสัยทำงานตามสบาย ชาวตะวันตกจะถูกกีดกันออกจากบทบาทที่สำคัญของการค้าปลีกและการค้าภายใน แต่อย่างไรก็ตาม บริษัทชาติตะวันตกยังสามารถทำอะไรได้อย่างมหาศาล ในขณะที่เดียวกันบทบาทของชาวจีนในทางการค้ากลับเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล นอกจากนี้ชาวจีนยังสามารถที่จะมีงานทำและได้รับเงินค่าจ้างจากการที่ตนได้มีบทบาทในการดำเนินการค้าของชาวตะวันตก

การสีข้าวโดยใช้เครื่องจักรเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจที่ตกอยู่ในมือของชาวจีนในสยาม ข้าวเป็นสินค้าออกของสยามมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2398 อย่างไรก็ตามที่เขาคือสินค้าออกนั้นมาจากโรงสีข้าวด้วยมือของคนจีนเกือบทั้งสิ้น สินค้าออกประเภทข้าวที่ส่งเพิ่มขึ้นภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง จึงเป็นโอกาสอันดีของเจ้าของโรงสีข้าวชาวจีน โรงสีข้าวจีนได้ส่งเครื่องจักรไอน้ำจากอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2420 เพื่อมาใช้เองหลายเครื่อง ในปี พ.ศ. 2422 มีโรงสีข้าวของชาวจีนมากเท่ากับชาวตะวันตก จำนวนโรงสีข้าวของชาวจีนในกรุงเทพฯ และบริเวณใกล้เคียงมีมากถึง 17 โรง ในปี พ.ศ. 2432 มี 23 โรง ในปี พ.ศ. 2438 และมากกว่า 50 โรงในปี พ.ศ. 2455 โรงสีของชาติตะวันตกดำเนินกิจการอยู่เพียงสองสามแห่งเท่านั้น ผลประโยชน์ที่จะได้รับนั้นสูงมากจึงทำให้ชาวจีนมีแรงกระตุ้นทุกวิถีทางในการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว โดยซื้อโรงสีเครื่องจักรไอน้ำไว้ ในช่วงแรกซื้อเครื่องเล็กๆ ก่อน และว่าจ้างชาวตะวันตก (โดยเฉพาะชาวสก๊อต) ให้มาควบคุมเครื่องด้วยความเฉลียวฉลาดของชาวกวางตุ้ง จึงทำให้การพึ่งพาความช่วยเหลือจากชาวตะวันตกหมดสิ้นไปในที่สุด เมื่อปลายศตวรรษโรงสีข้าวของชาวจีนหลายแห่งได้ว่าจ้างวิศวกรชาวกวางตุ้งมาทำงาน ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงสีข้าวชาวกวางตุ้งที่สำคัญในกรุงเทพฯ ก็เป็นผู้หนึ่งในบรรดาวิศวกรโรงสีข้าวชาวจีนคนแรกๆ และได้ฝึกหัดผู้คนมากกว่าร้อยให้ใช้เครื่องสีข้าวเป็นด้วย ในช่วงทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ผู้สร้างเครื่องจักรชาวกวางตุ้งได้ประดิษฐ์เครื่องจักรสีข้าวครบชุดขึ้น รวมทั้งการหล่อเหล็กจากแบบพิมพ์ของตนเองและร่างแบบด้วยมืออย่างคร่าวๆ ที่ได้มาจากอุปกรณ์ของอังกฤษที่มีอยู่ในโรงสีภายในประเทศ ประมาณ ปี พ.ศ. 2433 ชาวจีนเป็นกลุ่มแรกที่คิดค้นกรรมวิธีในการผลิตข้าวสารสีขาวสะอาดต่างกับข้าวที่ส่งเป็นสินค้าซึ่งไม่น่ารับประทาน ภายในปี พ.ศ. 2448 โรงสีข้าวในกรุงเทพฯ เกือบทุกแห่งจึงมีเครื่องจักรผลิตข้าวสารขาวที่ได้ราคาสูงขึ้นในต่างประเทศ

ธุรกิจโรงสีข้าวทั้งหมด ได้แก่ การซื้อข้าวเปลือก การสีข้าว และการส่งออกข้าวเป็นสินค้าออก เป็นของกิจการร่วมกัน การกว้านซื้อข้าวเปลือกตกอยู่ในมือของพ่อค้าคนกลางชาวจีน เจ้าของโรงสีข้าวชาวจีนสามารถตกลงกับบรรดาพ่อค้าคนกลางที่กว้านซื้อข้าวเปลือกตามหัวเมืองต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย และเมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้นมากก็จะสามารถส่งตัวแทนเข้าไปภายในเพื่อประกันการส่ง

ข้าวให้ได้อีกหนึ่งชนิดโดยไม่ขาดสาย ตลาดต่างประเทศใหญ่ๆที่ซื้อข้าวสยามได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง และ จีนภาคใต้ ซึ่งบริษัทส่งเข้าเป็นชาวจีนเสียส่วนใหญ่ ภายหลัง พ.ศ. 2423 หน้าที่มีไฟฟ้า โรงสีของชาวจีน ขนาดใหญ่ก็ได้ติดตั้งไฟฟ้าเพื่อว่าโรงสีจะสามารถดำเนินกิจการได้ทั้งกลางวันกลางคืนและจ้างคนสอง ผลัด

ในกิจการโรงเลื่อย ชาวยุโรปทำได้ดีกว่า ก่อนช่วง พ.ศ. 2423 ไม้สักและไม่สำหรับ สิ่งก่อสร้างใหญ่ๆ อื่นๆ เลื่อยกันด้วยมือในโรงเลื่อยของชาวจีน และในขั้นแรกใช้สำหรับการก่อสร้างในประเทศและสำหรับการต่อเรือ ชาวไทหล่าดำเนินอาชีพอุตสาหกรรมด้านนี้โดยเฉพาะและส่งไม้ที่ใช้ ก่อสร้างบางชนิดไปยังเกาะไหหล่า แต่ชาวทวายเป็นผู้สร้างโรงเลื่อยด้วยเครื่องจักรไอน้ำขึ้นเป็นแห่งแรก ชาวกวางตุ้งมีความชำนาญด้านเครื่องจักร เมื่อ ปี พ.ศ. 2437 มีโรงเลื่อยของชาวจีนหนึ่งแห่ง เมื่อปี พ.ศ. 2452 ชาวยุโรปมีโรงเลื่อยเจ็ดแห่งและชาวจีนสี่แห่ง โรงเลื่อยไม้ด้วยมือส่วนใหญ่เป็นคนไทหล่า ยังคงมีแพร่หลายในภาคเหนือและกรุงเทพฯ และเมื่อ ปี พ.ศ. 2454 โรงเลื่อยชาวยุโรปได้รับสัมปทานให้ ทำป่าไม้ได้เองจากรัฐบาลไทย ซึ่งทำให้มีหลักประกันว่ามีไม้ป้อนโรงงานได้โดยไม่ขาดสาย ส่วนชาวจีน นั้นมีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการสัมปทานและอุปกรณ์ในกิจการโรงเลื่อยด้วยเครื่องจักรไอน้ำ

การค้าปลีกในสยามตกอยู่ในมือของคนจีนก่อนและหลังผลกระทบจากอิทธิพลทาง เศรษฐกิจของประเทศตะวันตกในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ตลาดค้าใหญ่ของกรุงเทพฯ สำหรับสินค้าเข้า ได้แก่ สำเพ็งและตามลำน้ำ เมื่อมาถึงกรุงเทพฯ สำเพ็งจีนส่วนใหญ่จะแปลงสภาพเป็น ร้านค้าปลีก สองด้านของตลาดฟ้าเรือทำเป็นแผงลอยและนำสินค้าออกวางขาย ซึ่งได้แก่สินค้าเข้าจาก เมืองจีนและสินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีเรือสำหรับอยู่อาศัยของชาวจีนตามลำแม่น้ำและลำคลองมัก ค้าขายอาหารพื้นบ้านต่างๆ โดยเฉพาะเนื้อหมูสด กรุงเทพฯจึงเป็นเวนิสตะวันออกอย่างแท้จริง การค้าปลีกกระทำกันตามลำแม่น้ำเพราะผู้คนอาศัยอยู่ในบ้านซึ่งปลูกบนเสาสูงตามชายน้ำ ถนนสายเดียวที่อยู่ นอกเขตกำแพงเมืองคือ ตรอกที่ตัดผ่าน “ย่านการค้ามหาพาร” ของสำเพ็ง มีชาวจีนที่ไม่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ ตามลำแม่น้ำ มีตึกชั้นเดียวของพ่อค้าจีนตั้งเรียงรายอยู่ตลอดสองฝั่ง การค้าปลีกก็ยังคงเป็นการผูกขาด ของคนจีน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษต่อๆ มาจนถึง ปี พ.ศ. 2454 การค้าขาย ต่างประเทศขยายตัวออกไป มีการสร้างโกดังเก็บสินค้าตะวันตกขึ้น พ่อค้าชาวจีนได้ซื้อสินค้าของ ชาวตะวันตกนอกเหนือจากการซื้อสินค้าจากจีนและสินค้าพื้นเมืองของตน มีร้านแบบใหม่ที่มีแต่สินค้า ยุโรปเกิดขึ้นสองสามแห่ง ในปี พ.ศ. 2407 เมื่อสร้างถนนเจริญกรุงหรือนิวโรดซึ่งเป็นถนนสายใหญ่แห่ง แรกนอกกำแพงเมืองเชื่อมพระบรมมหาราชวังกับสถานีกงสุลของต่างประเทศตามริมแม่น้ำ ชาวจีนก็ได้ สร้างร้านของตนตลอดระยะยาวสองไมล์ ในช่วงทศวรรษ 1880 พลเมืองของกรุงเทพฯก็ค่อยๆย้ายจาก ฝั่งแม่น้ำลำคลองเข้าไปอยู่ในบริเวณถนนสายใหม่ๆ โครงการสร้างถนนเพิ่มขึ้นเมื่อปลายศตวรรษ เรือซึ่งเป็นเสมือนร้านค้าจึงหมดไป พ่อค้าชาวจีนที่เคยอาศัยอยู่ในเรือมาก่อนก็ได้ย้ายมาอยู่บ้านที่ทำร้านค้า สองชั้น สร้างเป็นแถบตลอดถนนสายใหม่นี้ การค้าประเทศทั้งหมดอยู่ในมือของคนจีน ในปี พ.ศ. 2432 ชาวจีนกลับดำเนินกิจการขายผ้าได้เร็วกว่าชาวอินเดีย

อย่างไรก็ตามในช่วงหลัง ปี พ.ศ. 2398 อำนาจการครอบครองการค้าปลีกของชาวจีน ยังคงมี ประกอบกับเป็นช่วงที่เห็นการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนอย่างเด่นชัดทั้งในรูปแบบ และปริมาณ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของสยามก็ได้เกิดขึ้นหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง ดังนี้ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนค่อยๆเจริญตามการค้าต่างประเทศที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เพิ่ม

จำนวนและประเภทของคนกลางซึ่งทำหน้าที่รับซื้อผลิตผลของชาวไร่ชาวนา และขนส่งต่อไปยังเมืองท่าชายทะเลเพื่อขายให้กับผู้ประกอบการหรือผู้ส่งสินค้าออก และซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคกลับไปขายให้แก่ชาวไร่ชาวนาอีกต่อหนึ่ง กิจการโรงสีและการส่งสินค้าออกมีความเจริญมากเป็นพิเศษทำให้พ่อค้าที่ขายสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใด โดยเฉพาะสยามตอนล่างและตอนกลาง เช่น พ่อค้าขายข้าวเปลือกชาวจีนที่เดินทางไปตามหัวเมืองต่างๆเพื่อซื้อข้าวเปลือกจากชาวนา แต่ละรายบรรทุกเรือ และขนส่งมายังโรงสีในกรุงเทพฯ แล้วนำสินค้าสำเร็จรูปกลับไปขายให้กับพ่อค้าชาวจีนที่อยู่ตามหัวเมืองต่างๆ 2) การเลิกการค้าของหลวงและการเก็บภาษีร้อยละสามจากสินค้าเข้าตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาเบาว์ริง ทำให้รัฐบาลไทยใช้การเก็บภาษีแบบใหม่ซึ่งมักให้ชาวจีนผูกขาดตัดตอนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นพ่อค้าภายในประเทศจึงเป็นตัวแทนของชาวจีนที่ผูกขาดการเก็บภาษีและรายได้เพิ่มมากขึ้น 3) ในขณะที่รัฐบาลเก็บภาษีรายได้นั้น มีการเรียกเก็บเงินสดเพิ่มขึ้น ดังนั้นราษฎรจึงต้องการเงินสดมากขึ้น เพื่อใช้จ่ายในการได้รับยกเว้นต่างๆ และจ่ายภาษีแบบใหม่ ความต้องการสินค้าที่ไม่ได้ผลิตในประเทศเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการเงินหรือเงินเชื่อที่เพิ่มขึ้นด้วย การขยายการปลูกข้าวมีมากขึ้น ชาวนามักต้องการเงินล่วงหน้าเพื่อจะได้คุ้มกับเมล็ดพันธุ์ข้าว เงินเชื่อและเงินสดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ท้ายที่สุดพ่อค้าชาวจีนจึงเป็นนายทุนเงินกู้ 4) การค้าภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น การที่ชาวชนบทต้องการสิ่งใหม่ๆเพิ่มขึ้น จึงทำให้พ่อค้าปลีกชาวจีนเห็นความคุ้มค่าในการไปตั้งหลักแหล่งอยู่ตามหัวเมืองที่เล็กกว่าย่านตลาดการค้า แม้แต่เป็นเพียงหมู่บ้านต่างๆทั่วประเทศ

ด้วยเหตุนี้ พ่อค้าชาวจีนจึงมีอยู่ทั่วไปภายในประเทศ และบทบาทของพ่อค้าเหล่านี้มีความสลับซับซ้อนมาก พ่อค้าคนกลางเหล่านี้จะซื้อข้าวเปลือกและผลิตผลภายในประเทศอื่นๆ ให้สินเชื่อและสินค้าล่วงหน้า ให้เงินกู้ เก็บภาษี ขายสินค้าที่สั่งเข้ามา และขนส่งสินค้าทั้งเที่ยวไปและเที่ยวกลับ พ่อค้าชาวจีนและพ่อค้าย่อยๆ ซึ่งประกอบอาชีพต่างๆ มีฐานะมั่นคงมากในด้านเศรษฐกิจ โดยที่คนไทยไม่ได้เป็นอุปสรรคในการแข่งขันเลย อีกทั้งพ่อค้าชาวจีนเก่งกว่าชาติตะวันตกในการรู้จักฉวยโอกาสใหม่ๆ

เมื่อต้นศตวรรษที่ 19 ชาวจีนได้มาตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นจำนวนมากในบางท้องที่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ ทางตอนล่าง และทางตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม ชาวจีนเหล่านี้ได้แต่งงานกับสตรีไทยและดำเนินชีวิตแบบชาวจีนในภาคใต้ ชาวจีนเหล่านี้ปลูกข้าว ยาสูบ พริกไทย อ้อย ใบพลู ฝ้าย ผลไม้ และผักต่างๆ ผู้ที่มุ่งปลูกพริกไทยและอ้อยเพื่อส่งตลาดตะวันตก ปลูกฝ้ายเพื่อตลาดจีน และปลูกยาสูบเพื่อตลาดในท้องถิ่นและในมาลายู เจ้าของไร่ยาสูบส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานในสยาม ในขั้นแรกจะว่าจ้างคนงานชาวจีนหรือคนงานไทย-จีน ส่วนไร่อ้อยจะว่าจ้างคนไทย เมื่อไร่อ้อยเจริญรุ่งเรืองดี จะว่าจ้างผู้อพยพชาวจีนให้มาทำงานในไร่ของตน ไร่ของชาวจีนเจริญรุ่งเรืองมากในระหว่างปี พ.ศ. 2383-2423 กิจการไร่นี้ได้เสื่อมลงเมื่อเกิดการแข่งขันจากชาวตะวันตกในอาณานิคมของชาติยุโรป ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับค่าแรงเพิ่มขึ้นและกรุงเทพฯมีความต้องการแรงงานมาก

ชาวจีนที่อพยพเข้าสู่ภาคอีสาน เริ่มตั้งแต่สนธิสัญญาเบาว์ริง ในปี พ.ศ. 2398 และช่วงปี พ.ศ. 2461-2474 เนื่องจากการสร้างรถไฟจากหัวเมืองภาคอีสานเชื่อมกับกรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2463 ทำให้ความเจริญกระจายไปตามศูนย์การค้าย่อยต่างๆ ในหัวเมือง พวกพ่อค้าชาวจีนและร้านค้าจากกรุงเทพฯสนใจหลังไหลเข้ามา (ดรรารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2532 : 19)

ในช่วง พ.ศ. 2447-2457 การอพยพเข้ามาของชาวจีนในประเทศไทยเป็นการเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ เมื่อค้าขายมีความร่ำรวยแล้วก็อพยพกลับประเทศจีนก็มี ประเทศไทยไม่ได้เข้มงวดกวดขันแต่อย่างใด เพราะถือว่าชาวจีนเป็นผู้มาพึ่งบรมโพธิสมภารปล่อยให้ชาวจีนมีอิสระเสรีเหมือนคนไทยคนหนึ่ง การทำมาค้าขายของชาวจีนสมัยนั้นไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับคนไทยแต่อย่างใด และประเทศไทยเองก็มักถือประโยชน์จากการเก็บภาษีอากรจากชาวจีนไปด้วย การทำมาหากินก็ไม่ได้ขัดผลประโยชน์กัน เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำไร่ ทำนา และรับราชการ (วัลภา บุรุษพัฒนา. 2517 : 29)

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีอัตราสูงขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การเข้ามามีอัตราที่สูงมากและกลับออกไปในอัตราที่ต่ำ จำนวนคนจีนในประเทศไทยซึ่งเป็นคนจีนที่เกิดในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2461 - พ.ศ. 2474 ราว 1.5 ล้านคน ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2488 มีชาวจีนเข้ามาในอัตราที่ต่ำมากเนื่องจากสงครามจีนและญี่ปุ่น และสงครามทางภาคสมุทรแปซิฟิกและนโยบายของรัฐบาลไทยในการกีดกันชาวจีนเข้าประเทศ ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2489 - พ.ศ. 2498 ชาวจีนได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นในระยะสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง ในปี พ.ศ. 2490 ได้มีการตกลงระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลจีน ชาวจีนได้รับอนุญาตให้เข้ามาประเทศไทยปีละ 10,000 คน แต่พอถึงปี พ.ศ. 2492 รัฐบาลไทยได้ลดอัตราคนจีนเข้าเมืองเหลือเพียงปีละ 200 คน และในปี พ.ศ. 2493 รัฐบาลไทยได้เรียกค่าเก็บค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวในอัตราที่สูงขึ้น (จี วิลเลียม สกินเนอร์. 2548 : 178-184)

เส้นทางการอพยพของชาวจีน ชาวจีนอพยพเข้าสู่ภาคอีสานมากในช่วงปี พ.ศ. 2461-2474 เมื่อปี พ.ศ. 2463 และ พ.ศ. 2473 (นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. 2524 : 36) มีเส้นทางอพยพดังนี้ คือ เส้นทางที่แรกไปทางอีสานใต้ ได้แก่ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ เส้นทางที่สอง ชัยภูมิ ภูเขียว ชุมแพ เส้นทางที่สาม ผ่านชนบทบ้านไผ่ ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย เส้นทางที่สี่ บ้านไผ่ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี เส้นทางที่ห้า จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง มาตั้งถิ่นฐานแถบเมืองนครพนม สกลนคร (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2532 : 20)

เส้นทางรถไฟ

สาเหตุของการสร้างเส้นทางรถไฟในภาคอีสาน ด้วยเหตุผลประการแรกคือ เพื่อประโยชน์ในการปกครองและรักษาอาณาเขต เพราะทำที่คุกคามจากฝรั่งเศสหลังจากได้เขมรและเวียดนามแล้วก็พุ่งมาที่ลาวจนไทยต้องเสียสิบสองจุไทยให้กับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2431 เหตุผลอีกประการคือเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการขนส่งสินค้าและผู้คน (สุวิทย์ ธีรศาศวัต. 2551 : 118)

การสร้างเส้นทางรถไฟสายใหญ่ๆซึ่งเริ่มในปี พ.ศ. 2435 “กู่ลี” ที่รับจ้างส่วนใหญ่เป็นจีนแต้จิ๋วและจีนแคะที่เพิ่งอพยพมาใหม่ บางคนก็มาจากชวเถาเพื่อทำงานนี้โดยเฉพาะ ส่วนกรรมกรที่มีความชำนาญจะเป็นพวกกวางตุ้ง ชาวจีนที่อพยพเข้ามานั้นหวังเพียงแต่ให้สัญญาการว่าจ้างสิ้นสุดลง เพื่อที่จะได้ไปตั้งหลักฐานในประเทศซึ่งเปิดโอกาสสำหรับคนที่มีไหวพริบทางการค้า การสร้างรถไฟในระหว่างปีแรก พ.ศ. 2435 มีการว่าจ้างชาวจีนประมาณสองพันคน และหลังจากนั้นถึง พ.ศ. 2453 มีการจ้างชาวจีนเพิ่มมากขึ้น ทางรถไฟแยกออกจากกรุงเทพฯไปสู่ทิศทางต่างๆ ขยายไปยังภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคตะวันตกเฉียงใต้

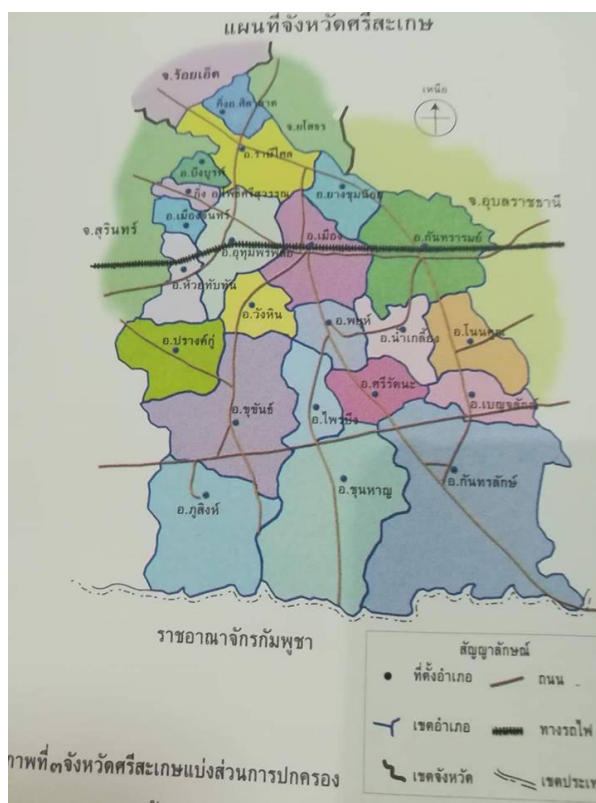
เส้นทางรถไฟทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2443 ชาวจีนได้กระจายไปตามแนวรถไฟมุ่งสู่จังหวัดนครราชสีมา ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือผ่านจังหวัดสุรินทร์ เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2469 เส้นทางรถไฟถึงจังหวัดศรีสะเกษ เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2471 ลี้สุดที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2473

ผลจากการสร้างรถไฟสายอีสาน ส่งผลต่างๆ ดังรายละเอียดดังนี้ 1) ทำให้ปริมาณสินค้าเข้า-ออกอีสานมากขึ้น จากเดิมที่บรรทุกสินค้าโดยเกวียน 1 เล่มบรรทุกสินค้าได้เพียง 300-360 กิโลกรัม ขณะที่รถไฟหนึ่งขบวนบรรทุกได้เท่ากับใช้เกวียนบรรทุก 909-1818 เล่ม เกวียนแล่นได้เพียง 3.5 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ขณะที่รถไฟแล่นเร็ว 50-70 กิโลเมตรต่อชั่วโมง 2) ชนิดของสินค้าเข้าอีสานเพิ่มมากขึ้น เช่น สังกะสีมุงหลังคาซึ่งเมื่อก่อนจะมุงด้วยจากและแฝกเท่านั้น ร้านค้าที่เจ้าของเป็นคนจีนจะมีสินค้าจากยุโรป เช่น ผ้า น้ำมันก๊าด เครื่องดื่มต่างๆ โดยเฉพาะเบียร์ สินค้าประเภทลูมิเนียม เครื่องนุ่งห่มต่างๆ เครื่องใช้ไม้สอยครัวเรือน น้ำมันบีบ ก่อนมีรถไฟราคาปีละ 8 บาท หลังจากรีไฟราคาลดลงเหลือ 3 บาท การขนส่งทางรถไฟทำให้ราคาสินค้าลดลง จึงทำให้ขบวนเกวียน ขบวนช้างหรือขบวนคนหาบที่ขนส่งสินค้าผ่านดงพญาเย็นหายไป สินค้าประเภทปลาทุเค็ม ปลาหนึ่ง ส้มโอหวาน ทุเรียนกวน 3) ชนิดของสินค้าออกจากอีสานมากขึ้น เช่น ผ้าไหม ช้าง วัว ควายซึ่งนายฮ้อยอีสานนำควายไปขายในภาคกลาง ปริมาณสินค้าส่งออกจากภาคนี้มากขึ้น เช่น หมู หนังกว หนังกวายเป็นไม้ ครั่ง น้ำมันยาง ชัน กระจุกเสื่อ หนังกวาง เขากวาง หนังก้าง หวาย สินค้าที่มีน้ำหนักมากๆ เช่น ข้าวเปลือก กระจอกใบลาน 4) เกิดการผลิตเพื่อชายและชาวอีสานค้าขายมากขึ้น ก่อนที่มีรถไฟมาถึงอีสาน การผลิตหลักของชาวอีสานคือ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงไหมเพื่อนำมาทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน เมื่อทางรถไฟมาถึงการผลิตเพื่อขายก็เริ่มเกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้รถไฟ เพราะง่ายแก่การขนส่ง สินค้าที่นำไปขายได้แก่ ข้าวเปลือก หมู หนังกว หนังกว และของป่า เช่น หวาย ครั่ง ชัน หนังกว ป่า น้ำมันยาง เมื่อรถไฟมาถึงจะมีคนจีนกวานซื้อข้าวเปลือกขาวนา นำไปสีที่โรงสีใกล้ตลาดสถานีรถไฟ แล้วบรรทุกรถไฟไปขายภาคกลาง ในขณะที่วัวควายนายฮ้อยอีสานจะตอนเป็นฝูงไปขายภาคกลาง ตอนไปเป็นฝูงเนื่องจากต้นทุนถูกกว่าการบรรทุกโดยรถไฟ สินค้าอีกอย่างที่ส่งออกจากภาคหลังมีรถไฟ คือ หมู ซึ่งเป็นสินค้าที่ชาวอีสานไม่นิยมบริโภค แต่เลี้ยงเพื่อส่งขายชาวจีน ทั้งในอีสานและภาคกลาง 5) ปริมาณคนเดินทางมากขึ้น 6) เกิดการย้ายสถานที่ราชการมาใกล้ทางรถไฟ การขยายตัวของชุมชนหลังมีทางรถไฟ นอกจากจะเป็นทั้งชุมชนการค้าและชุมชนชาวจีนเท่านั้น แต่มีผลต่อชุมชนเดิมใกล้สถานีรถไฟขยายตัวเพิ่มอย่างรวดเร็ว เช่น เมืองขุขันธ์เดิมมีชาวจีนอยู่จำนวนมาก แต่เมื่อทางรถไฟตัดผ่านเมืองศรีสะเกษ ชาวจีนส่วนมากจึงอพยพย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ศรีสะเกษ ทำให้เมืองศรีสะเกษขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนในที่สุดเปลี่ยนชื่อจังหวัดขุขันธ์เป็นจังหวัดศรีสะเกษ และยุบจังหวัดขุขันธ์เป็นอำเภอขุขันธ์ขึ้นกับจังหวัดศรีสะเกษ 7) อาชีพหัตถกรรมลดลง เมื่อการขนส่งสินค้าลดลงทำให้การส่งออกสินค้าการเกษตรและของป่าออกจากอีสานมากขึ้น สินค้าสำเร็จรูปที่นำเข้าจึงเพิ่มมากขึ้น เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ทำให้สินค้าหัตถกรรมซึ่งรวมถึงเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่คนอีสานเคยผลิตได้เอง หันไปใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจากเสื้อผ้าที่ชาวอีสานหันไปใช้ของต่างประเทศแล้ว เครื่องมือการเกษตรที่เกษตรกรซึ่งเป็นช่างเหล็กผลิตได้เอง แลกหรือขายให้กับเกษตรกรอื่น ลดการผลิตลง เกษตรกรหันไปซื้อจอบและพาดจากเมืองนอกมากขึ้น เพราะคุณภาพดีกว่าเครื่องมือเหล็กที่ผลิตเองในอีสาน ดังนั้นทางรถไฟทำให้ชุมชนเมืองที่มีสถานีรถไฟใหญ่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เกิดตลาดกลายเป็นชุมชนการค้า เมื่อรถไฟมาถึงนครราชสีมาในปลายปี พ.ศ. 2443 นครราชสีมากลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภาคอีสาน ผู้คนทั้งอีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้ต้องเดินทางมาขึ้นที่รถไฟจากนครราชสีมา นครราชสีมากลายเป็นเมืองที่มีสินค้าทุกอย่างที่

กรุงเทพฯ มี แม่น้ำน้ำแข็ง สินค้าปลากรอบจากเขมร เมื่อก่อนไม่ผ่านนครราชสีมา ใช้เกวียนบรรทุกเป็น กองคาราวาน 50-60 เล่ม จากเขมรผ่านปราจีนบุรีเข้ากรุงเทพฯ นครราชสีมาจึงเป็นศูนย์รวมสินค้าของ ภาคอีสานตั้งแต่หมู น้ำมันยาง ส้ม มะขามป้อม มะเกลือ อ้อย เนื้อวัว ไม้ไผ่ ไม้เสาเรือน มะขามฝัก (สุวิทย์ ธีรศาสตร์. 2551 : 122-130)

หลังจากเส้นทางรถไฟตัดผ่านอีสานทำให้เกิดอาชีพใหม่ของคนจีนในภาคอีสาน ดังนี้ 1) อาชีพกรรมกร มีทั้งกรรมกรสร้างทางรถไฟ สร้างสะพานรถไฟ ส่วนใหญ่เป็นคนจีน คนไทยทำได้ไม่กี่วันก็หยุดพักพอใช้เงินหมดก็กลับมาทำอีก ช่วงฤดูฝนคนไทยทำนา จะไม่มารับจ้างสร้างทางรถไฟ นอกจากงานกรรมกรสร้างทางรถไฟ ยังมีกรรมกรแบกหามขนของตามสถานีรถไฟ ขึ้นลงรถไฟ กรรมกรโรงสี 2) อาชีพบริการที่พัก คือโรงแรมตามเมืองใหญ่ๆ เนื่องจากรถไฟมาถึงบางที่ค้า หารถหรือเกวียน เข้าต่อไปไม่ได้ จึงพักใกล้สถานีรถไฟ คนที่ทำงานบริการมีทั้งเจ้าของโรงแรม ผู้จัดการ พนักงานต้อนรับ พนักงานเก็บเงิน พนักงานยกกระเป๋า พนักงานทำความสะอาด 3) อาชีพโสเภณี เมื่อเกิดชุมชนเมืองตาม สถานีรถไฟ ก็มักมีโรงแรมเกิดขึ้นเสมอ ไม่ว่าจะเป็นนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ วารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 4) อาชีพให้เช่าเกวียนคนไทยจะทำมากกว่า ต่อมาอาชีพเดินรถคนจีนทำมากกว่า 5) อาชีพเจ้าของโรงยาฝิ่น ในชุมชนทั้งใกล้และไกลสถานีรถไฟ มักมีโรงยาฝิ่นบริการ เจ้าของโรงยาฝิ่น ส่วนมากเป็นคนจีน 6) อาชีพผู้ประกอบการอุตสาหกรรม มีทั้งโรงงานน้ำแข็ง โรงเลื่อย โรงสีใหญ่ โรงฟอกหนัง โรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่คนจีนเป็นเจ้าของ มักกระจายตามเมืองใหญ่ๆ ใกล้ทางรถไฟ เพื่อสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบและนำผลิตรายสุดท้าย (สุวิทย์ ธีรศาสตร์. 2551 : 133-134) เกิดอาชีพใหม่เพิ่มมากขึ้นหลังจากมีการสร้างรถไฟตัดผ่านอีสาน

ภาพประกอบ 2 เส้นทางรถไฟตัดผ่านสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี

ชาวจีนในประเทศไทยอพยพมาตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางรถไฟ รถไฟไปถึงไหนชาวจีนก็จะอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่นั่น ชาวจีนรับจ้างสร้างรถไฟทุกสายในประเทศไทย เมื่อรถไฟเสร็จจะมีชาวจีนเดินทางด้วยรถไฟเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ภาคอีสานชาวจีนแต่จิวเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากที่สุด รองลงมาคือจีนแคะ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานระลอกใหญ่คือ ช่วง พ.ศ. 2461-2474 โดยส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองซัวเถาในมณฑลกว่างตุง

2.5 สภาพเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในอดีตสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของภาคอีสาน เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติ พืชเพาะปลูกที่สำคัญคือ ข้าว นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น การทำหัตถกรรม การหาของป่า ฯลฯ การใช้จ่ายเงินยังไม่แพร่หลาย ประชาชนมักใช้วิธีแลกเปลี่ยนสิ่งของต่อสิ่งของ ผลผลิตที่ได้ จะเก็บไว้เพื่อบริโภคและแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการแล้วยังต้องนำไปเสียภาษีให้รัฐในรูปของ “ส่วย”

วิลาศ โภธิสาร (2536) ได้ศึกษาเรื่องรถไฟกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจลุ่มน้ำมูลตอนล่าง ระหว่างปี พ.ศ. 2469-พ.ศ.2484 ผลการศึกษาพบว่ารถไฟเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง ซึ่งเดิมนั้นใช้คมนาคมจากบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างผ่านศรีโสภณ อรัญประเทศ วัฒนานคร ถึงกบินทร์บุรี การคมนาคมต้องใช้โคต่าง ช้างและเกวียน บรรทุกสิ่งของข้ามเทือกเขาที่สูงชัน ใช้เวลาเดินทาง 24 ถึง 77 วัน เมื่อรัฐบาลสยามเปิดการเดินทางรถไฟที่นครราชสีมา พ.ศ. 2443 ปรากฏว่าราษฎรบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างได้ทำการผลิตสินค้าเพื่อขายอยู่บ้าง โดยบรรทุกสินค้าของป่าและสุกรทางเรือในแม่น้ำมูลในฤดูน้ำมาก ทางเกวียนในฤดูแล้ง หรือบางครั้งใช้วิธีต้อนสัตว์เป็นฝูงไปขายที่เมืองนครราชสีมา และบริเวณสถานีรถไฟท่าช้าง ซึ่งมีพ่อค้ามารับซื้อสินค้าเพื่อส่งรถไฟไปยังกรุงเทพฯ ต่อมารถไฟเข้าสู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง โดยเปิดการเดินทางรถไฟที่สถานีรถไฟสุรินทร์ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2469 ทำให้การบรรทุกสินค้าจากลุ่มน้ำมูลตอนล่างไปยังกรุงเทพฯ ได้อย่างรวดเร็วและสามารถบรรทุกสินค้าได้ทุกฤดูกาล อีกทั้งเส้นทางการค้าทางเรือในแม่น้ำในฤดูน้ำมาก และทางเกวียนในฤดูแล้งก็หันเหเส้นทางไปยังสถานีรถไฟเข้ามามีบทบาททางด้านการค้าราษฎรได้ขยายการผลิตเพิ่ม เพราะมีพ่อค้าชาวจีนรับซื้อสินค้า ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงตัวเองเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า สินค้าที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่ ข้าวและสุกร หลังจากที่เส้นทางรถไฟขยายไปถึงจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว ทำให้เมืองอุบลราชธานีกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจมากกว่าเมืองอื่นๆ ของบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่างเพราะสถานะเมืองอุบลราชธานีเหมาะทั้งทางด้านคมนาคมทางน้ำและทางบก ทั้งนี้มีสถานีรถไฟวารินชำราบกับสถานีรถไฟโพธิ์มูล เป็นสถานีปลายทาง ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำมูลสามารถรับซื้อสินค้าได้สะดวก ที่สำคัญสินค้าที่บรรทุกทางเรือที่ส่งมาจากกรุงเทพฯถูกบรรทุกมาลงที่สถานีรถไฟปลายทางของจังหวัดอุบลราชธานี แล้วบรรทุกไปจำหน่ายทางเรือในฤดูน้ำมาก โดยเฉพาะเมืองที่มีแม่น้ำชีไหลผ่าน และทางเกวียนในฤดูแล้ง นอกจากรถไฟทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่างแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเนื่องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกด้วย ได้แก่ การขยายและการเติบโตของชุมชนบริเวณรอบสถานีรถไฟ ชาวจีนเข้ามาทำการค้าขาย โดยใช้เงินตราเป็นสื่อกลางของการซื้อขาย ส่งผลให้ราษฎรในท้องถิ่นมองเห็นความสำคัญทางเศรษฐกิจแบบเงินตรา เกิดอาชีพแรงงานรับจ้าง มีหญิงบริการอาศัยอยู่ในเมืองบริเวณใกล้สถานีรถไฟและทำให้วิถีชีวิตชาวนาได้เปลี่ยนแปลง ดังเช่น รับค่านิยม รสนิยม และมาตรฐานการดำรงชีวิตตามแบบชาวเมือง

สภาพทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังจากการสร้างเส้นทางรถไฟจาก กรุงเทพฯถึงนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2443 สุรินทร์ ศรีสะเกษ ถึงอุบลราชธานี และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2473 การคมนาคมที่สะดวก เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ชาวอีสานไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงเป้าหมายการผลิตจากเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นการผลิตเพื่อขาย หรือเป็นสินค้า ในขณะที่เดียวกันก็เริ่มลดการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยหันไปซื้อเครื่องนุ่งห่มที่นำมาขาย จากภายนอกมากขึ้นเพราะประณีต สวยงาม ราคาถูกกว่า รถไฟจึงมีผลทำให้พื้นที่ของบ้านเมืองที่รถไฟ ตัดผ่านเกิดการค้าขายอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การเข้ามามีบทบาทของ พ่อค้าชาวจีน ซึ่งทำให้การค้าขายตามเมืองต่างๆ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว พ่อค้าชาวจีนเดิมได้ตั้งร้านค้า ตามเมืองต่างๆ โดยเริ่มจากเมืองใหญ่ที่ตั้งเป็นมณฑล และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภาคอีสาน กับภาคกลางคือนครราชสีมา แล้วขยายไปยังเมืองต่างๆ ของภาคอีสาน ที่เส้นทางรถไฟตัดผ่าน เช่น เมืองสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี เป็นต้น

1. บทบาททางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์

กฤษณา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์ (2548 : 11-13) ได้กล่าวว่า พ่อค้า ชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์เป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากนครราชสีมา เมื่อ ปี พ.ศ. 2450 แต่ยังมีชาวจีนที่ อพยพมาจากพนมเปญ ประเทศกัมพูชา มาประกอบอาชีพค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรในจังหวัด สุรินทร์ จนมีทายาทสืบทอดกิจการ ลูกหลานของชาวจีนเหล่านี้ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีหลาย ตระกูล เช่น ชิดชอบ สุจินพรม ธนาบุรณ์ เป็นต้น กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ ของจังหวัดสุรินทร์ไปอย่างรวดเร็วจากการประกอบค้าขาย การทำอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าต่างๆ กลุ่ม พ่อค้าชาวจีนที่สำคัญตระกูลหนึ่งได้แก่ กลุ่มตระกูลแซ่ตั้ง ซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้าเมืองนครราชสีมาให้มา ตั้งรกรากที่เมืองสุรินทร์ที่มีชื่อในชื่อเสียงกลุ่มนี้ คือ ขุนศรีสุรินทร์พาณิชย์ ซึ่งเข้ามาดำเนินธุรกิจโรงเหล้า บริเวณใกล้วัดศาลาลอย ต่อมาได้ย้ายกิจการไปอยู่ที่เมืองสุรินทร์ (อำเภอลำดวนในปัจจุบัน) และขยาย กิจการไปอีกหลายอย่าง เช่น โรงสีไฟ โรงภาพยนตร์ โรงการพนัน โรงไม้ เป็นต้น บริเวณจังหวัดสุรินทร์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากหลังจากมีการสร้างเส้นทางรถไฟเข้าสู่เมืองสุรินทร์ เช่นเดียวกับ จังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ใต้อีสานใต้ โดยเฉพาะบริเวณใกล้รถไฟ ซึ่งแต่เดิมเป็นการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองหรือ บริโภคภายในครอบครัว ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นการผลิตเพื่อขายควบคู่กับการบริโภค โดยมีข้าวเป็น ผลผลิตสำคัญ การผลิตข้าวเป็นสินค้าส่งออกส่งผลให้มีการหักล้างถางป่าเพื่อทำการเพาะปลูกข้าวใกล้ๆ กับเส้นทางรถไฟ นอกจากข้าวยังมีไม้พยุง ฝรั่ง สุก ร และการทำไหม เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าของ จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้าจากประเทศกัมพูชา จากจังหวัดอุบลราชธานี และนครราชสีมา ได้แก่ สินค้าพวกเครื่องใช้ เช่น หม้อ ทองเหลือง ถาดเขียนหมาก โอง ไท เครื่องประดับ เครื่องเงิน ทอง แท่ง ผ้าไหม ผ้าแพร ผ้าฝ้าย อาหารจำพวกปลากรอบ ปลาแห้ง ปลาร้า

ไข่ปลา อาหารสำเร็จรูป เครื่องจักสาน เครื่องหวาย สินค้าของป่า เช่น เขากวาง ปีกนก และสัตว์ต่างๆ ฯลฯ นอกจากนี้การที่มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาซื้อขายเพิ่มขึ้น และได้นำเศรษฐกิจแบบเงินตราควบคู่กับ การค้าทำให้เมืองสุรินทร์เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ แล้วขยายไปสู่อำเภอต่างๆที่อยู่ห่างไกลต่อไป

ชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์ (2548 : 53) ได้กล่าวว่า การประกอบอาชีพของคนไทย เชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ขายอาหารและ เครื่องดื่มต่างๆ ขายเครื่องไฟฟ้า เครื่องมือการเกษตร เสื้อผ้า ทองรูปพรรณ รวมทั้งกิจการโรงแรมหรือ ขายเครื่องยนต์ต่างๆ กิจการโรงสีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตลอดจนร้านขายของชำทั่วไปในเขต เทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทำให้เศรษฐกิจของคนไทยเชื้อสายจีนอยู่ในระดับดีและประสบความสำเร็จ ได้เป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์

2. บทบาททางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

รศ. สันติวรวัช (2542 : 165-166) ได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ พบว่าชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น ร้านทอง โรงสี โรงแรม ภัตตาคารและศูนย์การค้า โดยมีระบบตระกูลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้ธุรกิจเป็นปีกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

รศ. สันติวรวัช (2542 : 49-50) ได้กล่าวว่าการค้าของชาวจีนในอดีตที่ทำการค้าในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษที่บ้านเมืองยังไม่มีความสำเร็จก้าวหน้ามากนัก ซึ่งชาวจีนยึดอาชีพตามลักษณะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับคนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ต่อมาได้จำแนกปรับเปลี่ยนตามสมัยดังนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรกคือวิวัฒนาการทางการค้าของชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ได้แก่ 1) รับซื้อของป่า มีร้านกีดเชียงจะรับซื้อครั้งทำสีย้อมผ้า ปอ ป่าน แก่นคุณ หนั่งว้าว หนั่งควาย ใช้ทำเครื่องหนัง เปลือกสีเสียด ต้นหาด ผักหวาน สมอ น้ำผึ้ง แก่นขี้เหล็ก มะม่วงหิมพานต์ มีร้านรับซื้อ แจ็กโอ้ว หงส์สมบัติ ตั้งกีดเชียง 2) โรงสีข้าว เป็นธุรกิจของชาวจีนที่ประกอบการค้าแล้วทำให้ร่ำรวยและมั่นคง ซึ่งเดิมเจ้าของกิจการโรงสีขนาดเล็กต่อมาได้มีพัฒนาเทคโนโลยีจนเป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ 3) ร้านขายยา ในสมัยก่อนจะมีร้านขายยาจีนที่ใหญ่ที่สุดร้านเดียวคือร้านเคียวเต็ก ต่อมาหลงจู๊ของร้านเคียวเต็กได้ออกมาเปิดร้านขายยาเองชื่อร้านขายยาตราเสือและร้านขายยากำโล่ว จำหน่ายยาแผนโบราณและยาแผนปัจจุบัน 4) อาชีพอุปโภคบริโภค จำหน่ายน้ำปลา กะปิ ตะปู หินเหล็กไฟ ยาเส้น ปลาหู พริก เกลือ น้ำตาล โรติน (เยื่อปลา) เป็นสินค้าจำเป็นสมัยก่อน ต่อมาพัฒนาเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต 5) อาชีพขายผ้า ตั้งเดิมที่จำหน่ายดีที่สุดในอดีตคือ เสื้อสีดำตราพญาควายที่ใส่ทำนา ผู้ชายใส่ ผ้าขวนตัวจำหน่ายดีที่สุดในอดีตที่ผู้หญิงพื้นเมืองชอบใส่ต่อมาเปลี่ยนเป็นผ้าถุงลาย (ผ้าซิ่น) มียี่ห้อตราเตียง และเอ็มจิตต์ รองเท้าฟองน้ำที่ขายดีที่สุดในอดีตคือ ดาวเทียม ร้านค้ายุคนี้คือห้างกิจเจริญไทย เสื้อดำตราสามทหาร ปัจจุบันห้างเจริญไทยได้เปลี่ยนไปเป็นเย็บเสื้อส่งออก กลุ่มที่สองคือ สินค้าพื้นเมืองที่ชาวจีนทำการค้า ได้แก่ 1) ร้านขายเครื่องสังฆภัณฑ์ เป็นร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ของคนท้องถิ่น เช่น งานศพ งานบวช ประเพณี บุญแจกข้าว พิธีกรรมทางศาสนา 2) สินค้าเครื่องจักสานเป็นสินค้าเกี่ยวกับเครื่องยังชีพของคนอีสาน เช่น กระติบข้าวเหนียวไว้จับปลา ช้อง ตะกร้า กระบุง เสื้อที่รับซื้อสินค้าจากคนท้องถิ่นและจำหน่ายให้กับคนท้องถิ่น

รศ. สันติวรวัช (2542 : 50-52) เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญลักษณะสินค้าและบริการมีความหลากหลายมากขึ้น ระบบการติดต่อค้าขายสะดวกมากขึ้น เพื่อให้เกิดความทันสมัยไปตามกระบวนการค้า ซึ่งสามารถจำแนกธุรกิจของชาวจีนได้ดังนี้ ด้านเกษตรกรรม มีการปรับเปลี่ยนขยายกิจการทางด้านเกษตรกรรมมากขึ้น โดยเฉพาะโรงสีข้าว ยังคงเป็นกิจการของตระกูลใหญ่ๆ ที่ผูกขาดอยู่ กิจการรับซื้อของป่าก็ปรับเปลี่ยนเป็นการรับซื้อพืชผลทางการเกษตร และยังมีอาชีพใหม่เกิดขึ้น ดังนี้ กิจการจำหน่ายปุ๋ยเคมี ได้แก่ ร้านลิ้มยู่ยง ร้านเจริญวัฒนา ร้านชินฮวดการเกษตร กิจการจำหน่ายเครื่องมือการเกษตร ได้แก่ ร้านไพรัช ร้านประเสริฐผลมิลเลอร์ และฮั่วฮวดยนต์กลการ ด้านพาณิชย์กรรม กิจการค้าของชาวจีนเริ่มมีมากขึ้นและมีการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการค้าขายที่ต้องใช้เงินลงทุน

จำนวนมาก และมีการพึ่งสถาบันการเงินต่างๆ ได้แก่ ธนาคาร เป็นต้น ได้แก่ กิจการโรงแรม ในอดีตมีโรงแรมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นและได้ยุบกิจการ เช่น โรงแรมนิทราคาร โรงแรมเกษทอง โรงแรมศรีไพบูลย์ ปัจจุบันโรงแรมในระดับดี คือ โรงแรมเกษสิริ โรงแรมพหุพิมายแกรนด์ไฮเต็ล รองลงมาคือโรงแรมสันติสุข โรงแรมไทยเสริมไทย และโรงแรมศรีสะเกษไฮเต็ล กิจการด้านอาหารของชาวจีน ได้แก่ ภัตตาคาร เอี้ยวเสี้ยวค้า จะมีอาหารที่มีชื่อ ได้แก่ ห่านพะโล้ และภัตตาคารอาหารมิตรภาพที่มีชื่อเสียงในด้านอาหารจีน เป็นภัตตาคารอันดับหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ กิจการก่อสร้าง ธุรกิจจำหน่ายวัสดุก่อสร้างที่มีชื่อเสียงและใหญ่ที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ จันทรมณีเลิศก่อสร้าง มนตรีก่อสร้าง ลำดวนคอนกรีต ฟาลีซิด ศรีสะเกษสุชา กิจการเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ ร้านบัวทอง ร้านไพริน กิจการโรงรับจำนำมี 1 โรง คือ สถานธนาอนุกุลเทศบาล ซึ่งเป็นของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ. ศ. 2510 กิจการจำหน่ายรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นกิจการที่ชาวจีนนิยมทำการค้ามาก ได้แก่ ร้านกิจเจริญไทย ร้านไฟโรจน์ศรีสะเกษ ภาคอีสานอุบล (ตั้งปีก) สาขาศรีสะเกษ ศรีสะเกษฮอนด้าคาร์ล สยามนิสสัน ศรีสะเกษ กิจการร้านทอง ได้แก่ ร้านทองสันติสุข ร้านทองเยาวราช ร้านทองสิทธิพงษ์ กิจการร้านเฟอร์นิเจอร์ ได้แก่ สุมาลี เจษฎา ร้านโฮมเฟอร์นิเจอร์ ตั้งเสียงกวาง ด้านอุตสาหกรรม ที่โดดเด่นและสำคัญ ได้แก่ บริษัท กิจเจริญการ์เมนต์ จำกัด ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออกต่างประเทศและยังมีอุตสาหกรรมขนาดย่อมมากมาย เช่น โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานทำน้ำแข็ง โรงงานทำไอศกรีม โรงงานข้าวเกรียบกุ้ง

สุวิทย์ ธีรศาตวัต (2551 : 180-181) ได้กล่าวว่าชาวจีนที่อพยพมา

ตั้งถิ่นฐานในเมืองศรีสะเกษในระยะแรก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมาทำอาชีพปลูกผัก เช่น กลุ่มแซ่โล้ว ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ตอนหลังไปทำการค้า ปัจจุบันยังอาศัยอยู่แถววัดเลียบบูรพาราม ส่วนกลุ่มที่สองทำการค้าซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่และกลายเป็นกลุ่มที่ควบคุมเศรษฐกิจของศรีสะเกษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาชีพของชาวจีนรุ่นเก่าในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคหรือร้านโชห่วยจำหน่าย น้ำตาล ยาเส้น น้ำปลา กะปิ เกลือ น้ำมันก๊าด ฯลฯ ร้านจำหน่ายผ้า เช่น เสื้อผ้าตราพญาควาย ซึ่งชาวนานิยมซื้อไปทำนา ผ้าถุงสีดำ ต่อมานิยมผ้าถุงลายตราเตี๋ย และยี่ห้อเอมจิตต์ เสื้อดำตราสามทหาร รองเท้าฟองน้ำ (ตราดาวเทียมขายดีที่สุดในยุคนั้น) ร้านขายผ้าขายดีที่สุดในยุคนั้น คือ ห้างกิจเจริญไทย (ปัจจุบันทำกิจการตัดเย็บเสื้อผ้าส่งออกต่างประเทศ) ร้านจำหน่ายสังฆภัณฑ์ จำหน่ายเครื่องบวชเครื่องที่ใช้ในการทำบุญ งานพิธีกรรมต่างๆ ร้านขายยาจีน เช่น ร้านเคี้ยวเด็ก จำหน่ายยาแผนโบราณ ซึ่งเป็นร้านที่ใหญ่ที่สุด ร้านจำหน่ายเครื่องจักสาน เช่น กระติบข้าวเหนียว ตะกร้า เสื่อ ซึ่งรับมาจากคนในท้องถิ่นมาขาย ต่อมากิจการของชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษได้ขยายตัวออกไปมาก ทั้งจำนวนร้าน ประเภทของธุรกิจ และขนาดของธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น ใช้ทุนมากขึ้น จำแนกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

- 1) กิจการค้า : ร้านโชห่วยพัฒนาเป็นห้างสรรพสินค้า ร้านโชห่วยลดลง กิจการโชห่วยสู่ห้างสรรพสินค้าไม่ได้ ร้านจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์ เช่น โฮมเฟอร์นิเจอร์ โชคอุดมเฟอร์นิเจอร์ ตั้งเสียงกวาง ร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ เช่น ร้านกิจเจริญไทย ภาคอีสานอุบล (ตั้งปีก) สาขาศรีสะเกษ สยามนิสสันศรีสะเกษ เป็นต้น
- 2) กิจการบริการ : กิจการโรงแรม เช่น โรงแรมเกษสิริ โรงแรมพหุพิมายแกรนด์ไฮเต็ล โรงแรมสันติสุข โรงแรมไทยเสริมไทย โรงแรมศรีสะเกษไฮเต็ล
- 3) กิจการอุตสาหกรรม : โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานน้ำแข็ง น้ำดื่ม ไอศกรีม บริษัทกิจเจริญการ์เมนต์ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปขายต่างประเทศ
- 4) อุตสาหกรรมนอกกฎหมาย : หวยใต้ดิน ออกพร้อมสลากกินแบ่งรัฐบาล (หวยใหญ่) เดือนละ 2 งวดพร้อมหวยออมสิน หวย ชกส เดือนละ 1 ครั้ง และบ่อนการพนัน เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าพ่อค้าชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดศรีสะเกษนั้น ดำเนินกิจการหลากหลายประเภท มีทั้งกิจการขนาดเล็กไปจนถึงกิจการขนาดใหญ่ ซึ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างยิ่ง จึงถือว่าชาวจีนมีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษอย่างเห็นได้ชัด

3. บทบาททางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์ (2546 : 80-87) พบว่าเศรษฐกิจสมัยแรกเริ่มของเมืองอุบล เป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าพึ่งพาอาศัยกัน เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง พอคนจีนเข้ามาเงินตราสะพัดเข้ามา มีการกักขัง มีหลักทรัพย์เป็นประกัน เมืองอุบลราชธานีได้รับอิทธิพลการค้าขายจากชาวจีน การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอดีตนั้น ชาวจีนในเมืองอุบลราชธานีมีร้านค้า มีการเย็บเสื้อผ้าบริเวณตลาดหลวงหรือตลาดผ้าสมัยก่อน เมื่อก่อนเสื้อผ้าไม่มี มีแต่นุ่งกางเกงขาก๊วยกันกับพอจีนเข้ามาในไทย จึงมีการทอผ้า ตำผ้า ตัดผ้าตัดแพรในเมืองอุบลราชธานี สมัยก่อนการประกอบธุรกิจการค้าที่สำคัญของอุบลราชธานีที่สำคัญ ได้แก่ ขายของป่า ของพื้นเมืองแล้วส่งไปขายที่กรุงเทพฯ ลำเลียงสินค้าโดยเกวียนและเมื่อถึงโคราชจึงเดินทางต่อด้วยรถไฟเข้ากรุงเทพฯ พ่อค้าชื่อของป่ามี 3 ร้านใหญ่ๆ คือ ร้านแต่มงฮะและร้านจีนชิน อยู่ถนนพรหมราช อีกร้านคือร้านจ้วงเซ่ง อยู่ถนนราชบุตร รับซื้อพริก ครั้ง เขา หนึ่ง ร้านอาหารที่ใหญ่ที่สุดสมัยนั้นมีร้านง่วนเตียงเหลา ตั้งอยู่ถนนพรหมเทพ ขายอาหารทั่วไป ของทะเลหายาก ร้านกาแพใหญ่ๆ มี 2 ร้าน ได้แก่ ร้านเจียวกี ตั้งอยู่ถนนเขื่อนธานี เจ้าของเป็นก๊กเก่าติดตามมากับพระยาศรีธรรมสุภราชเทศภิบาล เดิมเป็นมณฑลลาวท้าว ตอนหลังก็ออกมาเปิดร้านเองทำขนมปัง ขนมไข่ ขนมเค้ก อีกร้านคือ ร้านของอาแม้ง ทำขนมปัง ขนมไข่ กาแพ ยังมีร้านอื่นๆ เช่น ร้านเซ่งพัง ร้านกาแพฮะฮง โรงสีข้าวสมัยก่อนใช้เครื่องจักรไอน้ำ ต่อมาเป็นเครื่องจักรสตีม และมีแกลบเป็นเชื้อเพลิง จึงเรียกว่าโรงสีไฟ ได้แก่ โรงสีชุมชนเขียวของนายห้างเปี่ยน ตรงข้ามหาดวัดใต้ โรงสีบ้านโพธิ์มูล (แถวกุกขาม) มีหลวงภิรมย์โกคาเป็นเจ้าของ โรงสีบ้านปากกุดหวาย เดิมเป็นของพระยาประทุมฯ ต่อมาหลวงสุริ ศรีธัญรัตน์มาซื้อต่อ (ปัจจุบันเป็นวัดท่านผู้หญิง) โรงสีเคียงเฮงหลี (อยู่พิบูล) ปัจจุบันไม่มีโรงสีใช้ฟืนแล้ว มีแต่ใช้เครื่องจักร และโรงสีเหล่านี้มักก่อกองยุ้งน้ำเพื่อสะดวกในการขนส่งทางเรือ เพราะสมัยนั้นไม่มีรถยนต์ ซึ่งขณะนั้นโรงไฟฟ้าเพิ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2470 กว๊าก โดยมีการค้าเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ร้านแป๊ะฮวด ตั้งอยู่ถนนพรหมราช ข้างร้านขายผ้า ร้านเอี้ยงง่วนกี ขายทั้งวิทยุฟิลิป พัดลม ร้านเซ่งฮะ ขายขนมปัง ขายนม ขนมไส้ปิ้ง นมหม่อมขุนหัว ร้านหมอ ได้แก่ ร้านพระพรพิทักษ์ (นายแพทย์) รักษาโรคทั่วไป ตั้งอยู่ถนนราชบุตร เป็นแพทย์แผนไทย ร้านหมอเด็ก เป็นหมอเต่าน้ำ (ตีด่านอาแม้ง) ตั้งอยู่ถนนพรหมราช

เมื่อเมืองอุบลราชธานีก้าวเข้าสู่การพัฒนาบ้านเมืองจึงมีสิ่งปลูกสร้างต่างๆ อาชีพรับเหมาก่อสร้างจึงมีความสำคัญ ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2480 นายฮักต่าย โกศลวิตร นายฮักเที่ยง โกศลวิตร อาชีพรับเหมาก่อสร้างเดินเรือ อูร์ถ ขนขยะ โดยโรงแรมที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ได้แก่ โรงแรมเจียวกี เป็นโรงแรมแห่งแรกที่คนจีนสร้างขึ้น โรงแรมเดซา (สร้างในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) โรงแรมศรีอีสาน ตั้งอยู่ถนนพรหมเทพในตลาดสดปัจจุบัน โรงแรมราชธานี เดิมสถานที่ตรงนี้เป็นตึกดิน ถูกรื้อสร้างเป็นโรงแรม โรงแรมนิวนครหลวง ตั้งอยู่ถนนยุทธภัณฑ์ ตรงข้ามกาแพร้านฮะฮง โรงแรมศรีกมล ตั้งอยู่ถนนอุบลศักดิ์ มีโรงพยาบาลนคร มี 3 โรง ได้แก่ 1) โรงหนังเหนือเป็นของคนไทยเชื้อสายจีนชื่อจางวางหู่ ศรีธัญรัตน์ (ปัจจุบันคือ โรงแรมเก้าชั้น) จะมีการแสดงวิทยากลและรำ 2) โรงหนังกลาง คือ โรงหนังอุบลภาพยนตร์ซึ่งอยู่แถวร้านขายกาแพฮะฮง ถนนยุทธภัณฑ์ ตรงข้ามโรงแรมนิวนครหลวง

แรกๆฉายหนังเงียบ มีเครื่องปั่นไฟ เวลาฉายหนัง เอาแถววงไปบรรเลง บางครั้งเป็นเวทีมวย แสดงละคร เวทีทางราชการ บางครั้งฉายหนังจีน 3) โรงหนังใต้ เป็นของคนจีน ฉายหนังจีน นานๆครั้งมีหนังฝรั่งเข้ามา อยู่ร้านแถวร้านใหญ่ชวนชิม (ชายตือคาโคปัจจุบัน) พอหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเกิด โรงหนังคิง เอลิมวัฒนา เอลิมสิน รวมทั้งโรงหนังสินราชบุตร เมื่อปี พ. ศ. 2503 โรงหนังอุบลภาพยนตร์ฉายภาพยนตร์ เรื่องเจ้าแม่ยี่เมือง เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่คนต้องอพยพมาอยู่ทุ่งศรีเมือง

นายวิจิต โกศลวิตร สามีคุณหญิงตุน โกศลวิตร ได้มาเป็นพ่อค้าเป็นหัวหน้า บริษัทจังหวัดอุบลราชธานี มีรถวิ่ง รถนายวิจิต วิ่งจากอุบลฯ-ปากเซ คนข้าวขนของสัมภาระต่างๆ มาขายในประเทศไทยกิจการรถเมล์ภายในอุบลราชธานีเป็นของนายสมบุญณ์ ไทยมงคลและนายปรีชา เหลืองรุ่งโรจน์ ส่วนรถโดยสารมีหลายบริษัทรวมถึงบริษัทขนส่งจำกัด ได้แก่ สายนต์เดินรถ นครชัยแอร์ สหมิตร

บริเวณริมฝั่งแม่น้ำมูลทั้งฝั่งอุบลฯและฝั่งวารินชำราบ มีชาวจีนอยู่กับ ชาวไทย ชาวญวน ชาวจีนเหล่านี้ประกอบอาชีพเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ ทำการเกษตร ปลูกผักบุง ผักสวนครัว ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งที่อพยพมาจากจากเมืองจีน มีที่ อพยพมาจากจังหวัดอื่น การประกอบอาชีพจะยึดตามแบบบรรพบุรุษของแต่ละท่านที่ประกอบอาชีพมา เช่น ชาวจีนนครปฐมจะประกอบอาชีพเลี้ยงหมูและขายของในตลาด

ประภาพร แก้วอมตะวงศ์ และสุธิดา ตันเลิศ (2556 : 97-98) ได้ศึกษาเรื่อง คนจีนกับเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ. 2504-2555 โดยใช้มุมมองด้านประวัติศาสตร์ และมนุษยวิทยาในการเปิดประเด็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมสมัย ผลการศึกษาพบว่าระยะเวลาในการศึกษาครึ่งศตวรรษ เริ่ม ปี พ.ศ. 2504 ปีประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 สิ้นสุดในปี พ.ศ. 2555 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ช่วงเวลาหลักตามลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ช่วงที่หนึ่งปี พ.ศ. 2504-2518 คนจีนมีบทบาทเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี ตามการอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ ธุรกิจการเกษตร ประกอบด้วย การรับซื้อของป่า การรับซื้อปอ ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม โรงสี ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู ธุรกิจการค้าปลีก-ส่ง ธุรกิจการค้าสิ่งพิมพ์ เครื่องเขียน แบบเรียน กิจการด้านการค้าวัสดุ ก่อสร้าง และธุรกิจบริการ เศรษฐกิจเฟื่องฟูจากการตั้งฐานทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ช่วงที่สอง ปี พ.ศ. 2518-2534 เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สภาพเศรษฐกิจเมืองอุบลราชธานีอยู่ในภาวะซบเซา อย่างไรก็ตามพบว่า มีการเติบโตของธุรกิจการเกษตรอุตสาหกรรม (ก้าวหน้า) กิจการการค้าปลีก-ส่ง และงานบริการ กลุ่มครอบครัวคนจีนบางกลุ่มได้สะสมทุนสมัยค้าขายกับ ทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่คือร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ได้แก่ ปอแซ และสิ้รุ่ง สำหรับกิจการค้าส่งและ ปลีกได้พัฒนาระบบโซ่ช่วยเป็นระบบห้างดิสคาร์ท์ที่เด่น ได้แก่ ยงสงวนเซฟแลนด์ ช่วงที่สามปี พ.ศ. 2535-2555 คนจีนเมืองอุบลราชธานีที่ประกอบธุรกิจการค้าปลีกและส่งได้เริ่มประสบปัญหาจาก นายทุนต่างชาติที่เปิดกิจการแม่โคร บิ๊กซี และโลตัส ประจวบกับภาวะเงินเฟ้อในวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง เป็นวิกฤตที่สร้างโอกาสให้ผู้ที่เข้มแข็ง ได้แก่ สิ้รุ่ง และอุบลวัสดุก่อสร้างที่สามารถพัฒนาแบบก้าว กระโดดสู่ธุรกิจจำหน่ายวัสดุและวิศวกรรมการก่อสร้าง ทั้งนี้ยังพบว่า ประธานหอการค้า และอุบลวานิช สมาคมเป็นต้น คิดให้เมืองอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์แห่งที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง หลังการ ประกาศเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้าของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กิจการด้านการบริการ สาธารณสุขยังเป็นที่ยังสร้างรายได้ให้กับลูกหลานเงินเมืองอุบลราชธานี ได้แก่ เมดิแคร์ ในช่วงเวลา 51 ปี

คนจีนมีส่วนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี เนื่องจากความรอบรู้และมีประสบการณ์ที่ยาวนานมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้านการค้าขาย ทั้งยังมีทักษะการบริหารเงินที่รัดกุม คนจีนจึงเป็นผู้กุมระบบเศรษฐกิจเมืองอุบลราชธานีจนปัจจุบัน

ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล และอนันธนา เมธานนท์ (2556 : 81-82) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ชาวจีนเมืองอุบลราชธานี ระหว่างพ.ศ. 2411-2488 พบว่าชาวจีนมีบทบาทที่โดดเด่นที่สุดด้านเศรษฐกิจ ใน 3 ช่วงเวลา ช่วงที่หนึ่ง พ.ศ. 2411-2447 การประกอบอาชีพของชาวจีน คือ พ่อค้าเร่ พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าท้องถิ่นที่เกี่ยวไปเกี่ยวมาระหว่างโคราช เมืองอุบลฯ และจำปาศักดิ์ เส้นทางการค้าได้แก่ทางบก และทางน้ำ การประกอบอาชีพชาวจีนเมืองอุบลฯ พ่อค้าระหว่างภูมิภาค ข้าราชการจากส่วนกลาง และเจ้าภานุนายอากร 4 ตระกูลได้แก่ ศรีธัญรัตน์ สุรพัฒน์ โกศลวัฒน์ โกศลวิทย์ มีฐานะเป็นเจ้าของ ช่วงที่สอง พ.ศ. 2447-2472 ทั้งนี้ยังค้นพบคนจีนที่เข้ามาตั้งรกรากช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลุกผักสวนครัว และทำนา พร้อมการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เชื้อสายกลุ่มเจ้าภานุนายอากรทั้ง 4 ตระกูลยังดำรงฐานะเป็นเจ้าของประจำเมือง ช่วงที่สาม พ.ศ. 2473-2488 เมื่อรถไฟมาถึงสถานีวารินชำราบ กลุ่มชาติพันธุ์จีนได้เข้ามาตั้งรกรากในเมืองอุบลราชธานีเพิ่มขึ้น ประกอบอาชีพที่หลากหลายที่เด่น ได้แก่ กิจการโรงสี เลี้ยงสุกร รับซื้อของป่า และพืชไร่ เมืองอุบลราชธานียังเป็นศูนย์กลางการค้าปลีกและส่ง ที่รู้จักกันทั่วไปว่า โชห่วย ครอบคลุมเครือข่าย ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำศรีสงคราม ในปีพ.ศ. 2474 ได้พบว่ากลุ่มคหบดี พ่อค้าวานิชได้ตั้งอุบลวานิชสมาคมในการช่วยเหลือสมาชิกที่มาใหม่ การอำนวยความสะดวกทางการค้า และกิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์ ปี พ.ศ. 2480 กฎหมายกีดกันอาชีพต่างด้าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คนจีนสามารถพัฒนาทักษะด้านการงานอย่างก้าวกระโดด

นโยบายที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและพื้นที่ที่ทำการศึกษา

1. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนที่อพยพมายังประเทศไทย

ลิขิต ธีรเวคิน (2521 : 45-64) ได้กล่าวถึง นโยบายต่างๆ ของไทยที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่อดีต โดยแบ่งเป็นสองช่วงสำคัญ คือ ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ในสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงธนบุรี

การติดต่อค้าขายระหว่างไทยกับจีนมีมาตั้งแต่อดีต แต่ไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามระบบของจีนเพื่อผลในทางการค้า จึงได้มีการส่งบรรณาการไปยังจักรพรรดิจีนทุกๆ 3 ปี นับตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นต้นมา ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้เริ่มมีการส่งคณะทูตติดต่อกับราชวงศ์หมิงของจีน และได้มีขุนนางจีนแล่นเรือมากรุงศรีอยุธยาหลายครั้ง ชาวจีนได้รับการต้อนรับด้วยไมตรีจิตจากไทยเป็นอย่างดี จนเกิดมีย่านชาวจีนขึ้นในกรุงศรีอยุธยา และได้มีการแต่งงานระหว่างชาวจีนและชาวไทยขึ้น เกิดลูกหลานที่เรียกกันว่า “ลูกจีน” ขึ้นในไทยเป็นครั้งแรก ในสมัยกรุงธนบุรี ชาวจีนแต่ดั้งเดิมได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงเทพฯ จำนวนมาก และได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษ ภาษาแต้จิ๋วได้รับความเชื่อถือ จีนหลวงเป็นภาษาเชื้อสายของพระวงศ์ นับเป็นครั้งแรกที่มีผู้สืบเชื้อสายของชาวจีนเข้ามา มีบทบาทสำคัญในไทย และทำให้เกิดการผสมกลมกลืนในระดับสูงระหว่างไทยกับจีน

ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4

มีการจัดส่งคณะทูตไปยังจีนเพื่อติดต่อค้าขาย จนกระทั่งสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ส่งคณะทูตชุดสุดท้ายในปี พ.ศ. 2396 และต่อมาปี พ.ศ. 2398 ประเทศไทยได้เริ่มมีการปรับปรุงประเทศแบบชาติตะวันตก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนบางกลุ่มก่อตั้งสมาคมลับ เรียกว่า “อั้งยี่” การดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ขัดต่อกฎหมายของบ้านเมือง แต่ก็ถูกปราบปราม แต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อั้งยี่ก็เกิดขึ้นแล้ววัตถุประสงค์ของอั้งยี่นี้เพื่อรวบรวมชาวจีนที่มายังไทยใหม่ๆ แล้วจัดหางานให้พวกนี้โดยคิดผลประโยชน์ตอบแทน อั้งยี่กลุ่มนี้ไม่ก่อปัญหาแก่บ้านเมือง ส่วนใหญ่ทะเลาะวิวาทกันเอง

ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5

ในสมัยนี้ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาตามแบบประเทศตะวันตก มีการลี้ภัยโพธิ์ทาส มีการก่อสร้างสถานที่ เส้นทางคมนาคม และมีระบบการค้าที่เป็นเสรี อันเป็นผลจากการทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี และการพาณิชย์กับประเทศต่างๆ ในระหว่างปี พ.ศ. 2398-2440 ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ต้องการแรงงานจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้ชาวจีนจำนวนมากเดินทางมายังประเทศไทยและให้สิทธิต่างๆ เพื่อเป็นการจูงใจชาวจีน คือ มีสิทธิเสรีภาพในการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพและไม่ตกอยู่ในฐานะไพร่หรือทาส ชาวจีนประกอบอาชีพค้าขาย เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย ชาวจีนส่วนหนึ่งได้รับพระราชทานยศถาบรรดาศักดิ์ เป็นชนชั้นสูงของสังคมไทย เป็นการสร้างความผสมกลมกลืน ทำให้ลูกหลานของชาวจีนเหล่านี้ต่างเป็นคนไทยทั้งสิ้น ในตอนปลายรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ. 2453

ชาวจีนก่อความไม่สงบอีกครั้ง เนื่องจากทางราชการได้เพิ่มภาษีเงินรัชชูปการแก่ชาวจีนให้เท่ากับคนไทยและชาวต่างชาติอื่นๆ ซึ่งก่อนหน้านี้ชาวจีนได้รับสิทธิพิเศษโยเสีย น้อยกว่าชาติอื่น จึงนัดกันหยุดงาน ไม่เปิดร้านค้าเป็นเวลา 3 วัน และผลของการเผยแพร่ความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชาวจีนของ ดร. ซุนยัตเซ็น เพื่อสถาปนาสาธารณรัฐขึ้นในประเทศจีน ซึ่งในการดำเนินการนี้ได้รับการสนับสนุนชาวจีนโพ้นทะเลและชาวจีนในไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีมาตรการต่างๆ นำมาใช้กับชาวจีน ได้แก่

1. การตั้งบรรดาศักดิ์ให้กับชาวจีน เพื่อให้ชาวจีนเกิดจิตสำนึกและเกิดความรู้สึกภูมิใจไปชั่วลูกชั่วหลาน ซึ่งเป็นการผสมกลมกลืนชาวจีน โดยเฉพาะชาวจีนที่เป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยให้เกิดความรู้สึกเป็นคนไทย ยอมรับนับถือประเพณีแบบไทยๆ อย่างเคร่งครัด ซึ่งการตั้งบรรดาศักดิ์ให้แก่ชาวจีนนั้น มีมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ในสมัยนั้นเป็นการตั้งบรรดาศักดิ์แก่ชาวจีนที่เป็นเจ้าภาษีและนายอากร ซึ่งไม่ได้แพร่หลายไปถึงชาวจีนอาชีพอื่น

2. การประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติในปี พ.ศ. 2456 มีสาระสำคัญคือ กำหนดให้ผู้ที่เกิดราชอาณาจักรไทยเป็นคนไทย ไม่ว่าบิดามารดาจะเป็นคนสัญชาติใด ตามบทบัญญัตินี้ทำให้ลูกหลานจีนที่เกิดในประเทศไทย ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย เหตุผลที่รัฐบาลไทยประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ลูกหลานจีนที่เกิดในประเทศไทยมีความผูกพันกับประเทศไทย ทั้งในด้านการเมืองและด้านจิตใจ อย่างไรก็ตามความคิดนี้อาจเป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น ในทางปฏิบัติลูกหลานจีน จะมีความจงรักภักดีและมีความเป็นไทยมากน้อยเพียงใด ยังไม่อาจทราบได้ เพราะยังไม่มีผู้ศึกษาเรื่องนี้

3. การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ในปี พ.ศ. 2461 รัฐบาลได้ตราโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรก เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2461 เนื่องจากเพื่อเป็นการวางระบบและปรับปรุงกิจการโรงเรียนของเอกชนโดยทั่วไป ให้เข้ามาอยู่ในมาตรฐานระดับที่สมควรแก่การที่จะเป็น

สถาบันอบรมสั่งสอนเยาวชนของชาติ ยังมุ่งประโยชน์เพื่อควบคุมโรงเรียนจีน ซึ่งตั้งกันแพร่หลายในขณะนั้น โดยรัฐบาลมุ่งที่จะใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดการผสมผสาน เพราะว่าหากโรงเรียนจีนต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ โรงเรียนจีนจะต้องปลูกฝังความจงรักภักดีต่อประเทศไทยให้แก่ลูกหลานจีน ซึ่งในทางนิตินัย เด็กเหล่านี้จะเป็นคนไทยโดยสัญชาติ ตามหลักดินแดนในพระราชบัญญัติ

ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) ได้ดำเนินนโยบายมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ คือ

1. ได้นำนโยบายชาตินิยมมาใช้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คนไทย ก่อให้เกิดการต่อต้านชาวจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งมีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของในการต่อต้านคนจีนก็เพื่อหาทางลดอำนาจทางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนลง โดยใช้นโยบายควบคุมการค้าของชาวจีนด้วย และพยายามหาทางแย่งชิงเอาเศรษฐกิจกลับมาสู่คนไทยซึ่งวางข้อจำกัดต่างๆ ในทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาวจีนอย่างรุนแรง

2. ประกาศใช้พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ (ฉบับที่แรก) พ.ศ. 2484 เพื่อมุ่งช่วยเหลือคนไทย ซึ่งระบุว่าอาชีพหรือวิชาชีพที่กำหนดให้เป็นอาชีพสงวนเฉพาะคนไทย ตามแต่จะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดขึ้น

3. ประกาศใช้พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ (ฉบับที่สอง) พ.ศ. 2485 จำนวน 27 ประเภท ได้แก่ 1) การทำหรือหล่อพระพุทธรูป 2) การรับจ้างขายพระพุทธรูป 3) การตัดฟัน 4) การรับจ้างขายฟัน เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 5) การเผาถ่าน 6) การรับจ้างขายถ่าน เว้นแต่ขายย่อยในร้านชำ 7) การทำชัน 8) การรับจ้างขายชัน เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 9) การทำน้ำมันยาง 10) การรับจ้างขายน้ำมันยาง เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 11) การทำได้ 12) การรับจ้างขายได้ เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 13) การทำอิฐ หรือรับจ้างขายอิฐ 14) การทำหมวกสตรี 15) การตัดหรือเย็บเสื้อสตรี 16) การย้อมมะเกลือ 17) การทำสิ่งจักสานเฉพาะสำหรับเป็นเครื่องใช้ในบ้าน หรือโรงเรือนเว้นแต่เสื้อ 18) การทำเครื่องเงิน 19) การทำเครื่องถม 20) การแกะสลักลวดลายไทย 21) การเรียงพิมพ์อักษรไทย 22) การทำดอกไม้เพลิง 23) การทำตุ๊กตาหรือของเล่นสำหรับเด็ก 24) การทำร่ม 25) การตัดผม 26) การเป็นนายความ 27) การตัดผม (ผาดิน รวมศิลป์. 2521 : 587-588) และได้บัญญัติว่าจะกำหนดให้โรงงานทั้งสิ้นหรือเฉพาะแต่โรงงานบางอย่างใช้คนไทยจำนวนเท่าใดเป็นคนงาน หรืออัตราส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเท่าใดของจำนวนคนงานทั้งหมด ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย (ฉบับที่ 3) ปี พ.ศ. 2487, พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย (ฉบับที่ 4) ปี พ.ศ. 2488, พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย ปี พ.ศ. 2492, พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้น

ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ได้บังคับต่อคนต่างด้าวทั่วไป สำหรับชาวจีนที่มีสัญชาติเป็นไทยจึงไม่กระทบกระเทือน แต่จะมีผลต่อชาวจีนต่างด้าวเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบรรดาพ่อค้าชาวจีนบางรายได้หาทางชดเชยด้วยการลักลอบค้าของเถื่อน หลบหนีภาษี รวมทั้งทุจริตด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อการดำรงกิจการของตนต่อไป

4. การห้ามไม่ให้ชาวจีนขายสินค้าอาหารในสถานที่ราชการ รัฐบาลได้ออกคำสั่งเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2482 ห้ามมิให้พ่อค้าหาบเร่ชาวจีนเข้าไปขายของในโรงเรียน หรือสถานที่ราชการที่ขึ้นกับกระทรวงการศึกษาธิการ โดยให้ถือเป็นระเบียบเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยควบคุมผู้นำอาหารเข้ามาขายในโรงเรียนรัฐบาล ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 และให้อนุญาตให้ผู้ขายอาหารในโรงเรียนเฉพาะพ่อค้าแม่ค้าไทยเท่านั้น โดยให้โรงเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรีเริ่มปฏิบัติภายใน 15 วัน และโรงเรียนต่างจังหวัดภายใน 30 วัน นับตั้งแต่ประกาศเป็นต้นไป โดยรัฐบาลให้เหตุผลว่ามีความประสงค์จะฝึกเด็กไทย ทั้งชายและหญิงที่ได้รับการสั่งสอนวิชาครัว การค้าให้มีโอกาสเป็นพ่อค้าแม่ค้า มาตรการนี้เป็นกรลดบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีน ซึ่งมาตรการนี้ได้ขยายวงกว้างไปยังกระทรวงอื่นๆ ต่อมาเมื่อมีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 มาตรการนี้ก็มีผลปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ไม่เพียงแต่ข้าราชการที่ตอบสนอง ประชาชนทั่วไปจะต้องถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ มาตรการนี้เข้มงวดมากขึ้นหลังจากได้มีคำสั่งให้กระทรวงมหาดไทยเลิกการขายเร่ซึ่งเป็นอาชีพพื้นฐานหนึ่งที่ช่วยสร้างฐานะให้แก่ชาวจีนในอดีต ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2486

5. การจำกัดถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวต่างชาติ เมื่อรัฐบาลเป็นพันธมิตรกับประเทศญี่ปุ่น ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2484 เพื่อร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยรัฐบาลได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 52 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตราพระราชกำหนดกำหนดเขตต์หวงห้ามคนต่างด้าว พุทธศักราช 2484 ด้วยเหตุผลว่าเพราะบ้านเมืองอยู่ในภาวะฉุกเฉินไม่สามารถจะเรียกประชุมผู้แทนราษฎรได้ทันทั่วทั้งนี้เพื่อไม่ให้ชาวต่างชาติหรือบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายทั้งหมดเข้าไปพักอาศัย หรือมีถิ่นที่อยู่ในเขตที่กำหนดเป็นเขตหวงห้ามตามพระราชกฤษฎีกา ได้แก่ 1) เขตจังหวัดลพบุรี เขตจังหวัดปราจีนบุรี เขตกิ่งอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ตามประกาศพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 2) เขตอำเภอเมืองอุบล เขตอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามประกาศพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2484 3) เขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และเขตจังหวัดกาญจนบุรีทั้งหมด ตามคำสั่งอธิบดีกรมตำรวจ ลงวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2485 4) เขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่และอุตรดิตถ์ ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2486 ทำให้ชาวต่างด้าวที่อยู่ในจังหวัดดังกล่าวต้องอพยพออกภายใน 30-90 วัน และให้คนไทยเข้าทำการค้าขายแทนที่ชาวต่างชาติที่เคยทำอยู่ก่อนของแต่ละจังหวัด ความรุนแรงของมาตรการนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อธุรกิจทุกประเภท เช่น โรงสี โรงเลื่อย การค้า และรัฐบาลได้แสดงออกอย่างชัดเจนไม่ต้องการให้ชาวต่างชาติแปลงสัญชาติเป็นไทยได้อย่างง่ายๆ โดยเฉพาะชาวจีน โดยรัฐบาลมอบให้กรมตำรวจสอดส่องและตรวจตราทะเบียนของชาวต่างชาติเหล่านี้อยู่เสมอว่าอพยพไปอยู่ที่ไหนบ้าง ย้ายที่อยู่ทั้งหมดกี่ครั้ง โดยให้มีสำเนารายละเอียดอย่างครบถ้วนเก็บไว้กับสันติบาล ชาวต่างชาติเหล่านี้จึงแปลงสัญชาติเป็นไทยก่อนกำหนดเวลาสองปีไม่ได้

สรุปได้ว่ามาตรการต่างๆ ที่มีผลต่อชาวจีนในประเทศไทย เริ่มในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่มาตรการที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชาวจีนนั้น คือในสมัยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ด้วยมาตรการต่างๆ เหล่านี้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุใดยังคงมีกลุ่มชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยทั่วทุกภูมิภาคและตลอดระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย คนจีนยังคงปักหลักและประกอบอาชีพที่ประเทศไทย และยังสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีจากรุ่นสู่รุ่น แม้ไม่ประกอบอาชีพเดิมแต่ก็สามารถประกอบอาชีพอื่นได้ หรือเกิดอาชีพใหม่ๆ กิดขึ้นมากมาย

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 1-11)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)

เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการลงทุนใน สิ่งก่อสร้างขั้นพื้นฐานใน รูปแบบของระบบคมนาคมและขนส่งระบบเชื่อมเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า สาธารณูปการ ฯลฯ รัฐทุ่มเททรัพยากรเข้าไปเพื่อการปูพื้นฐานให้มีการลงทุนในด้านเอกชนเป็นหลักแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในช่วงปี พ.ศ. 2504-2509 เป็นระยะเวลาเดียวกับที่รัฐบาลไทยได้ นำใช้ สุวิทย์ ธีรศาศวัตได้เรียกยุคนี้ว่า “ยุคชนบทอีสานพึ่งพาพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว” สินค้าส่งออก โดยรวมอยู่ในภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าว ยางพารา ข้าวโพด และไม้สัก เริ่มประสบปัญหา การขาด สมดุลทางธรรมชาติ รัฐบาลเริ่มแนะนำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ได้แก่ มันสำปะหลัง และการพัฒนาคุณภาพครึ่ง และปศุสัตว์ประเภทสัตว์ปีก เพื่อเป็นสินค้าส่งออก ด้วยการคาดหวังในการ หาทางแก้ไขดุลการค้าให้ดีขึ้น “โดยตลาดสำหรับสินค้าสำคัญเพิ่มเติมในต่างประเทศ ในเมื่อมีการเพิ่ม ปริมาณการผลิตพืชและสินค้าที่สำคัญบางอย่าง (ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ครั่ง และยาง)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514)

ยึดตามแนวทางแผนฉบับที่ 1 โดยขยายขอบเขตของแผนให้ครอบคลุม ถึงการพัฒนา ของรัฐ โดยสมบูรณ์กระจายให้บังเกิดผลไปทั่ว ประเทศ เน้นเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ และมีโครงการ พิเศษนอกเหนือไปจากหน้าที่ปกติของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัด พัฒนาชนบทและโครงการช่วยเหลือชาวนา ฯลฯ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 สืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ให้ความสำคัญต่อการคมนาคมและขนส่งและมาตรฐาน ที่กว้างขวาง สะดวกและปลอดภัย ส่วนในด้านการติดต่อกับต่างประเทศนั้น รัฐมีนโยบายจะจัดตั้งพาณิชย์นาวี แห่งชาติกับพิจารณาก่อสร้างสนามบินพาณิชย์ระหว่างประเทศแห่งที่สองขึ้นเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็น ศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ เป้าหมายที่สำคัญได้แก่การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินอีก 1,700 กิโลเมตร รวมเป็น 11,300 กิโลเมตรใน พ.ศ. 2514 ทางหลวงจังหวัด 2,100 กิโลเมตร ปรับปรุง กิจการรถไฟ โทรศัพท โทรคมนาคม และไปรษณีย์โทรเลข ทางหลวงสายสำคัญที่จะก่อสร้างใหม่ในระยะ ของแผนได้แก่สาย... - เชียงราย หนองคาย - นครพนม โขกชัย - เดชอุดม หล่มสัก - ชุมแพ สระบุรี - หล่ม... ส่วนทางหลวงจังหวัดนั้นจะมี โครงการกู่ธำรงค์โลก 500 กิโลเมตร ในด้านการรถไฟ... ปรับปรุง ขยายกิจการโทรศัพท์ซึ่งยังขาดแคลนอยู่มาก จัดตั้งระบบโทรคมนาคมดาวเทียมและปรับปรุงบริการ สื่อสารอื่นๆ ขบวนการคมนาคมและขนส่ง จะมีมูลค่าทั้งสิ้น 17,000 ล้านบาท แยกเป็น งบประมาณ 9,090 ล้านบาท เงินกู้และเงินช่วยเหลือต่างประเทศ 5,550 ล้านบาทและเงินลงทุนของรัฐวิสาหกิจ 2,460 ล้านบาท”

อย่างไรก็ตาม พ.ศ. 2514 ปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้ค้นพบว่ารัฐบาลประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนภาคชนบท “การเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่น่าสังเกต คือ สาขาเกษตรจะมีอัตราส่วนลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับสาขา อื่นๆ มูลค่าเพิ่มของสาขานี้เมื่อเทียบเป็นส่วนร้อยละของมวลรวมของผลิตภัณฑ์ในประเทศจะลดลงจาก ประมาณร้อยละ 33 ใน พ.ศ. 2508 เหลือร้อยละ 26 ใน พ.ศ. 2514 กิจกรรมเศรษฐกิจที่จะมี ความสำคัญเพิ่มขึ้นได้แก่ อุตสาหกรรม การก่อสร้าง การคมนาคมและขนส่ง และการธนาคารและ ประกันภัย ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีโครงสร้างที่สมดุลยิ่งขึ้นแต่เกษตรกรรมก็ยังเป็นสาขาเศรษฐกิจ ที่สำคัญที่สุด”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยรักษาอัตราการขยายตัวของปริมาณเงินตรา, รักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ รักษาเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออก ปรับปรุงโครงสร้างการนำเข้า ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและยกระดับการผลิต เร่งรัดการส่งออกและทดแทนสินค้านำเข้า ปรับงบลงทุนในโครงการก่อสร้างมาสนับสนุนการลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากโครงการขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ การกระจายรายได้และบริการทางสังคม โดยลดอัตราการเพิ่มประชากร กระจายบริการเศรษฐกิจและสังคมสู่ชนบท ปรับปรุงสถาบันและองค์กรทางด้านเกษตรและสินเชื่อ รักษาระดับราคาสินค้าเกษตร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ประสบปัญหาเศรษฐกิจติดตัว และภัยคอมมิวนิสต์ รัฐบาลตระหนักถึงความแปลกแยกทางความคิดของคนทุกชนชั้นในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มปัญญาชน นโยบายอันจำเป็นเร่งด่วนคือการสร้างความเจริญให้กับภูมิภาค เพราะเชื่อว่า การขจัดความยากจน คือเกราะป้องกันการคุกคามของคอมมิวนิสต์ รัฐบาลกระชับอำนาจการปกครองหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือ การสร้างทางท้องถิ่น การขยายการศึกษา และการสาธารณสุขฐานข้อมูลออนไลน์มีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

“ในระยะของแผนฯที่ 3 รัฐจะเพิ่มความสำคัญให้แก่การก่อสร้างทางท้องถิ่นมากขึ้น และขยายโครงการไฟฟ้าชนบทให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น สำหรับบริการสังคมขั้นพื้นฐาน คือ การศึกษาและสาธารณสุขนั้น รัฐมีนโยบายที่จะกระจายบริการเหล่านี้ไปให้ท้องถิ่นที่ยังขาดแคลนโดยทั่วถึงยิ่งขึ้น ส่วนท้องถิ่นที่มีบริการสังคมดังกล่าวอยู่บ้างแล้ว รัฐจะยกมาตรฐานขึ้นให้ใกล้เคียงกับมาตรฐานส่วนรวมขึ้น โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานความเจริญที่มั่นคงต่อไปในอนาคต จะได้รับการสนับสนุนในอัตราสูง และกำหนดให้รายจ่ายพัฒนาเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

เน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งขยายการผลิต สาขาเกษตร, ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อส่ง ออก, กระจายรายได้และการมีงานทำในภูมิภาค, มาตรการกระตุ้นอุตสาหกรรมที่ซบเซา, รักษาดุลการชำระเงินและการขาดดุลงบประมาณ เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติ รวมทั้งการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ โดยเฉพาะที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้และแหล่งแร่, เร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน, จัดสรร แหล่งน้ำในประเทศ, อนุรักษ์ทะเลหลวง, สำรองและพัฒนา แหล่งพลังงานในอ่าวไทยและภาคใต้ฝั่งตะวันออก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

ยึดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน กำหนดแผนงานและโครงการให้มีผลทางปฏิบัติทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น พื้นที่ เป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่เมืองหลัก ฯลฯ โดยเน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศ เป็นพิเศษโดยการเร่งระดมเงินออม, สร้างวินัยทางเศรษฐกิจ การเงิน และการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น ปรับโครงสร้างการเกษตร ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค, ปรับโครงสร้างการค้าต่างประเทศ และบริการ, ปรับโครงสร้างการผลิต และการใช้พลังงาน ฯลฯ เน้นความสมดุลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เน้นการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทเป็นหลัก กำหนดพื้นที่ เป้าหมาย 286 อำเภอและกิ่งอำเภอ เน้นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเช่น มีระบบการบริหารการ พัฒนาชนบทแนวใหม่ประกาศใช้ พ.ศ. 2527 ตลอดจนเน้นบทบาทและการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

เน้นถึงการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพของการเงิน การคลัง โดยเน้นการระดมเงินออมในประเทศ เน้นการใช้จ่ายภาครัฐอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ และเน้นบทบาทภาคเอกชนในการพัฒนา เน้นการพัฒนาฝีมือแรงงานและคุณภาพชีวิต เน้นการเพิ่ม บทบาทองค์กรประชาชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มแผนหลักการ พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทบวงบทบาทรัฐในการพัฒนาประเทศ มีแผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ และมุ่งปรับโครงสร้างการผลิตและการตลาดของประเทศให้กระจายตัวมากขึ้น เน้นการนำบริการ พื้นฐานที่มีอยู่แล้วมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ พัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ขยายขอบเขตพัฒนาชนบทครอบคลุมทั่วประเทศ เขตล้าหลัง 5,787 หมู่บ้าน เขตปานกลาง 35,514 หมู่บ้าน และเขตก้าวหน้า 11,612 หมู่บ้าน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

เน้นการรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ เน้นการ กระจายรายได้ และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนากฎหมาย รัฐวิสาหกิจ และระบบราชการ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วย พัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพร้อมทั้ง ปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็น บูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามในปีแรกของแผนฯ ประเทศไทยต้อง ประสบวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง และส่งผล กระทบต่อคนและสังคมเป็นอย่างมาก จึงต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพมั่นคง และลดผลกระทบ จากวิกฤตที่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาศักยภาพของ คน การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของ ภูมิภาคและชนบทเพื่อ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง การพัฒนาสมรรถนะทาง เศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนา คนและคุณภาพชีวิต การจัดหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาภาครัฐให้มีสมรรถนะ และพันธกิจหลักในการเสริมสร้างศักยภาพ และสมรรถนะ ของคนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การบริหารจัดการเพื่อให้มีการนำ แผนพัฒนาไปดำเนินการ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้วยแนวทางการแปลงแผนไปสู่การ ปฏิบัติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับ กระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้ อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และ สถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ผลการพัฒนาประเทศใน

ระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 สรุปได้ว่า ประสบความสำเร็จที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี เสถียรภาพทางเศรษฐกิจปรับตัวสู่ความมั่นคง ความยากจนลดลง ขณะเดียวกันระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก อันเนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยการมีหลักประกันสุขภาพที่ มีการปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการลดลงของปัญหายาเสพติด วัตถุประสงค์ (1) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน (2) เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก (3) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ (4) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ลำดับความสำคัญของการพัฒนา

1. การเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพ

2. การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก
3. การบรรเทาปัญหาสังคม
4. การแก้ปัญหาความยากจน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)

ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงยึดถือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการใน ทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2558)

ตามวิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 วัตถุประสงค์ 4 เป้าหมายหลัก และ 7 ยุทธศาสตร์ ตามการศึกษาจากบริบทตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาสและภัยคุกคามของประเทศไทย วิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคงเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง" 3 พันธกิจ ได้แก่ การพัฒนาฐานการผลิตและบริการ การสร้างความเป็นธรรมและ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และสร้างภูมิคุ้มกันจากวิกฤตการณ์ 3 วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข 4 เป้าหมายหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งสมดุล ความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น มีหลักประกันสังคมที่ทั่วถึง และสังคมไทยมีความสุขอย่างมีธรรมาภิบาล 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุลอย่างสร้างสรรค์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาคุณภาพคน ทั้งความรู้คู่คุณธรรม สังคม มั่นคงเป็นธรรม มีพลังเอื้ออาทรกัน มีความมั่นคงของพลังงานและอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

3. พื้นที่ที่ทำการศึกษา

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในบริเวณอีสานใต้ เป็นสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 3 จังหวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่ราบสูงโคราช มีลักษณะเป็นแอ่งตื้น (Shallow Basin) หรือคล้ายกระทะหงาย (Saucer shaped) และลาดเอียงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเล็กน้อย โดยลักษณะภูมิประเทศ มีเทือกเขาภูพานอยู่ระหว่างกลาง จึงทำให้เกิดแอ่งที่ราบลุ่มตอนเหนือ เรียกว่าแอ่งที่ราบลุ่มสกลนคร กับแอ่งที่ราบลุ่มโคราช (Korat Basin) ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษอยู่ในแอ่งที่ราบลุ่มนี้

จังหวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษา

1. จังหวัดสุรินทร์

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมายาวนานจังหวัดหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด อาศัยเพียงข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีตลอดจนคำบอกเล่าของผู้สูงวัยเล่าต่อๆ กันมา โดยเชื่อว่า พื้นที่ๆ เป็นที่ตั้งของจังหวัดสุรินทร์ในปัจจุบัน เคยมีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว ในสมัยที่พวกขอมมีอำนาจอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง เมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นป่าดงอยู่ยาวนานจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2306 จึงปรากฏหลักฐานว่า หลวงสุรินทรภักดี (เชียงปุม) ซึ่งเดิมเป็นหัวหน้าหมู่บ้านเมืองที่ได้ขอให้เจ้าเมืองกราบบังคมทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯจากพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่ มาตั้งอยู่ที่บ้านคูประทาย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้เนื่องจากเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิที่เหมาะสม มีกำแพงค่ายคูล้อมรอบ 2 ชั้น มีน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ต่อมาหลวงสุรินทรภักดีได้กระทำความดีความชอบเป็นที่โปรดปราน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเมืองคูประทายเป็น “เมืองประทายสมันต์” และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทรภักดีเป็นพระสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวางให้เป็นเจ้าเมืองปกครอง

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2329) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองประทายสมันต์” เป็น “เมืองสุรินทร์” ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง เมืองสุรินทร์มีเจ้าเมืองปกครองสืบเชื้อสายกันมารวม 11 คน จนถึงปี พ.ศ. 2451 ได้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นแบบเทศาภิบาล ส่วนกลางจึงได้แต่งตั้งพระกรงศรีบุรีรักษ์ (สุข สุนานนท์) มาดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนแรกของเมืองสุรินทร์

ขนาดที่ตั้ง

จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 450 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 8,124.056 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,077,535 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.8 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศตะวันออก ติดจังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันตก ติดจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 4 แผนที่จังหวัดสุรินทร์

ภูมิประเทศ ทางตอนเหนือของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ (อำเภอจอมพระ อำเภอสนม) และที่ราบลุ่ม (อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี และกิ่งอำเภอโนนารายณ์) พื้นที่ทางตอนเหนือมีป่าโปร่งและทุ่งใหญ่อยู่เป็นบางช่วง ซึ่งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลในเขต “ทุ่งกุลาร้องไห้” พื้นที่จะต่ำมากในเขตอำเภอท่าตูม และอำเภอชุมพลบุรีทำให้น้ำท่วมในฤดูฝน

ทางตอนกลางของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม แต่มีพื้นที่บางส่วน เป็นที่ดอน สลับที่ลุ่มดอนลาดเช่นเดียวกัน (อำเภอเมืองสุรินทร์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ อำเภอศรีขรภูมิ อำเภอสำโรงทาบ อำเภอลำดวน และกิ่งอำเภอศรีณรงค์) แต่ไม่มากเท่าทางตอนใต้ของจังหวัด

ทางตอนใต้ของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาสลับซับซ้อนหลายลูก มีป่าที่บ สลับป่าเบญจพรรณตามบริเวณแนวชายแดน (อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต อำเภอกาบเชิง และกิ่งอำเภอ พนมดงรัก) ที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ถัดจากภูเขาลงมาเป็นที่ราบสูง ลุ่มๆดอนๆ ลาดเท มีลักษณะเป็นลูกคลื่นดอนลาดมาก (ด้านทิศเหนือของอำเภอปราสาทและอำเภอสังขะ) และค่อยๆ ลาดเท ไปทางตอนกลางและตอนเหนือของทางจังหวัด

แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ

แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากภูเขาตงพญาเย็น เขตอำเภอครบุรี จังหวัด นครราชสีมาไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ ทางเขตอำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม และอำเภอรัตนบุรี ไหลลงสู่ แม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร การเพาะปลูก การ คมนาคม

ลำน้ำชี ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมดงรักเป็นลำน้ำที่แบ่งอาณาเขตจังหวัดสุรินทร์ กับจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นลำน้ำที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ ในเขตอำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ และไปบรรจบแม่น้ำมูลที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

ลำน้ำห้วยพลับพลา ต้นน้ำเกิดจากอำเภอพยัคภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ไหลผ่านทุ่งกุลาร้องไห้ ลงสู่แม่น้ำมูลที่ราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นลำน้ำที่แบ่งอาณาเขตจังหวัด สุรินทร์กับมหาสารคามและจังหวัดร้อยเอ็ด

ลำน้ำห้วยทับทัน ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมดงรัก ไหลผ่านเขตอำเภอสังขะ กิ่งอำเภอศรีณรงค์ อำเภอสำโรงทาบ กิ่งอำเภอโนนนารายณ์ อำเภอรัตนบุรี และไหลลงสู่แม่น้ำมูล

ลำน้ำสำราญ เป็นลำน้ำที่แบ่งอาณาเขตจังหวัดสุรินทร์กับจังหวัดศรีสะเกษ ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมดง (เขาขาด) และพนมขะเรี่ยขระเน็ด ไหลผ่านเขตบัวเขตและอำเภอสังขะ

ภูมิอากาศ โดยทั่วไปมีความคล้ายคลึงกับทุกจังหวัดในภาคนี้ ในฤดูฝนจะมีฝน ตกหนักในเดือนสิงหาคม มีฝนตกประมาณ 128 วัน ปริมาณฝนวัดได้ 1,858.4 มิลลิเมตร อุณหภูมิเฉลี่ย สูงสุด 39.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 11.6 องศาเซลเซียส

การปกครองและประชากร

จังหวัดสุรินทร์ แบ่งเขตการปกครองเป็น 17 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอ เมืองสุรินทร์ อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอจอมพระ อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง อำเภอรัตนบุรี อำเภอสนม อำเภอศรีขรภูมิ อำเภอสังขะ อำเภอลำดวน อำเภอสำโรงทาบ อำเภอบัวเขต กิ่งอำเภอพนมดงรัก กิ่งอำเภอศรีณรงค์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอโนนนารายณ์ และมี 158 ตำบล 1,556 หมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 173 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุรินทร์ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลจำนวน 24 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 147 แห่ง มีจำนวนประชากรรวม 1,395,024 คน (ระบบสถิติทางทะเบียน ณ ธันวาคม 2558)

ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีค่าของจังหวัดสุรินทร์ มีไม้ที่มีค่าอยู่หลายชนิด เช่น ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ตะเคียน ไม้ยาง และไม้พลวง เป็นต้น

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำมูล ลำห้วยชี ลำห้วยพลับพลา ห้วยเสง ลำห้วยระวี ลำห้วยทับทัน ลำห้วยระหารและลำห้วยแก้ว แหล่งน้ำที่มีอยู่โดยทั่วไปมักจะแห้งขอดในฤดูร้อน มีเพียงลำน้ำมูลเท่านั้นที่มีน้ำขังตลอดปี สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรได้เป็นอย่างดี ยังมีโครงการชลประทานห้วยเสงและอ่างเก็บน้ำต่างๆที่สามารถใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร และการอุปโภคได้ ถึงแม้สภาพอากาศ น้ำ และคุณภาพของดินจะไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกนัก ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์ยังคงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมีการทำนาข้าวเจ้า ทำสวนและเพาะปลูกพืชไร่นิตต่างๆ เช่น ปอแก้ว ข้าวไร่ อ้อยน้ำตาล และมันสำปะหลัง อาชีพที่มีความสำคัญรองลงมาคือ การเลี้ยงไหม และการบริการ

สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ ขึ้นอยู่กับการเกษตร รองลงมาคือภาคการค้าส่ง ค้าปลีก ภาคบริการ ภาคการขนส่ง และภาคการก่อสร้างตามลำดับ พบว่ามีสัญญาณหดตัวโดยสะท้อนจากดัชนีผลผลิตภาคเกษตรกรรมหดตัวร้อยละ 56.0 เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีก่อน หดตัวต่อเนื่องจากเดือนก่อนที่หดตัว ร้อยละ 24.7 เนื่องจากไม่มีผลผลิตข้าวในเดือนนี้ อีกทั้งปริมาณยางพาราหดตัวร้อยละ 81.8 ในขณะที่มันสำปะหลัง และอ้อย ขยายตัวร้อยละ 887.5 และ 167.6 การผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัว โดยดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัว ร้อยละ 8.4 เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีก่อน ขยายตัวจากเดือนที่ผ่านมาที่ขยายตัวร้อยละ 7.6 โดยพิจารณาจากจำนวนทุน จดทะเบียนของอุตสาหกรรมใหม่ และจำนวนแรงงานอุตสาหกรรม ขยายตัวร้อยละ 14.7 และ 0.4 ตามลำดับ ในขณะที่ปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรมหดตัวร้อยละ 5.0 สำหรับเครื่องใช้ภาคบริการขยายตัวร้อยละ 24.1 เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันของปีก่อน ขยายตัวจากเดือนก่อนที่หดตัวร้อยละ 2.2 สาเหตุมาจากการจำหน่ายยอดขายสินค้าทั้งปลีก และส่งขยายตัวร้อยละ 25.7 และภาษีมูลค่าเพิ่มหมวดโรงแรมภัตตาคาร ขยายตัวร้อยละ 15.1

การคมนาคมขนส่ง จังหวัดสุรินทร์ มีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัด และติดต่อระหว่างจังหวัดได้โดยมีเส้นทางติดต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้านในชนบท ซึ่งสามารถใช้ในการเดินทางและขนส่งผลผลิตต่างๆได้ นอกจากนี้ยังมีรถไฟผ่านจังหวัดสุรินทร์ที่อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอศีขรภูมิ และอำเภอสำโรงทาบ รวมระยะ 65 กิโลเมตร

การสาธารณสุข มีการประปา 9 แห่ง มีกำลังผลิต รวมทั้งสิ้น 13,096,200 ลูกบาศก์เมตร แต่สามารถผลิตน้ำได้เพียง 8,226,473 ลูกบาศก์เมตร มีการใช้กระแสไฟฟ้าภายในจังหวัดสุรินทร์ 338.96 ล้านยูนิต

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดสุรินทร์ ประชากรร้อยละ 93 อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองได้แก่ เทศบาลเมืองสุรินทร์ และเทศบาลตำบลอีก 23 แห่ง เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่โดยกลุ่มชาติพันธุ์ของคนสุรินทร์ มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ เขมร ลาว และกวย มีความต่างตรงการใช้ภาษาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคี รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จังหวัดสุรินทร์ มีประเพณีที่สำคัญมากมาย ได้แก่ ประเพณีบวชนาคช้าง งานประเพณีขึ้นเขาสวาย เคาะระฆังพันใบ ไหว้ 9 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ งานช้างและกาชาดสุรินทร์ ประเพณีแซนโฎนตา กันตรึม การกวนข้าวทิพย์ การแต่งงาน หรือแซนการ์ กะโน้ปติงตอง เรือมอันเรหรือลูดอันเร เรือมตรด เรือมอ้ายย โขง สะบ้า เช่นไหว้ปู่ตา ลีเกเขมรมโหรี เจริญ และ เจริญเบริน

2. จังหวัดศรีสะเกษ

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดศรีสะเกษเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ในอดีตเคยเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมานานนับพันปี ตั้งแต่ในยุคขอมเรืองอำนาจ และมีชนเผ่าต่างๆ จากหลายเชื้อชาติอพยพมาตั้งรกรากอยู่ในบริเวณนี้จำนวนมาก ทั้งพวกส่วย ลาว เขมร และเยอ ในปี พ.ศ. 2302 สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สมเด็จพระเจ้าเอกทัศนโปรดเกล้าฯ ให้ยก บ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณที่เป็นตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน ในปัจจุบัน ขึ้นเป็น “เมืองนครลำดวน” ซึ่งต่อมาได้ย้ายไปตั้งที่ริมหนองแตระ และมีชื่อใหม่ว่า “เมืองขุขันธ์” หรือ “เมืองคุขันธ์” โดยมี “หลวงแก้วสุวรรณ” ซึ่งได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาไกรภักดี” เป็นเจ้าเมืองคนแรก ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้แยกบ้านโนนสามขาสะระกำแพงออกจากเมืองขุขันธ์ แล้วตั้งเป็นเมืองใหม่เรียกว่า “เมืองศรีสะเกษ” จนกระทั่งในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองศรีสะเกษและเมืองเดชอุดมเข้าเป็นเมืองเดียวกับเมืองขุขันธ์ มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่บ้านเมืองเก่า ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ในปัจจุบัน ต่อมาใน พ.ศ. 2459 มีการเปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” เมืองขุขันธ์จึงเปลี่ยนเป็น “จังหวัดขุขันธ์” ซึ่งเปลี่ยนอีกครั้งเป็น “จังหวัดศรีสะเกษ” เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนนามจังหวัดและอำเภอ บางแห่งพุทธศักราช 2481

ขนาดที่ตั้ง

จังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร เป็นระยะประมาณ 571 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 8,839.976 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดจังหวัดร้อยเอ็ด
- ทิศตะวันออกติดจังหวัดอุบลราชธานี
- ทิศใต้ ติดราชอาณาจักรกัมพูชา
- ทิศตะวันตก ติดจังหวัดสุรินทร์

ภาพประกอบ 5 แผนที่จังหวัดศรีสะเกษ

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ขอบแอ่งที่ราบลุ่มโคราชด้านตะวันออก เป็นบริเวณที่มีผืนแผ่นดินที่กว้างขวางเรียกว่า เป็นลุ่มน้ำมูล-น้ำชีตอนล่าง ซึ่งอุดมไปด้วยลุ่มน้ำลำห้วยหลายสายไหลมาบรรจบในเขตอีสานใต้ ลักษณะภูมิประเทศด้านใต้เป็นที่สูงแล้วค่อยๆลาดเอียงไปทางเหนือ ตอนกลางเป็นที่ราบลอนลาด ส่วนตอนเหนือเป็นที่ราบลุ่ม ดังนี้

1) บริเวณที่สูงและเทือกเขา ได้แก่ พื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญ ตอนใต้ของอำเภอขุขันธ์ และอำเภอภูสิงห์ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เป็นบริเวณที่สูง เช่น ภูทอง ภูดิน ภูดินแดง มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 150-200 เมตร บริเวณขอบด้านทิศใต้จะเป็นเทือกเขาพนมดงเร็ก เทือกเขานี้ทอดยาวในแนวตะวันตกไปตะวันออกเริ่มจากช่องตะโก จังหวัดบุรีรัมย์ ไปทางทิศตะวันออกผ่านจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ไปสิ้นสุดที่อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ความยาว 544 กิโลเมตร เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เทือกเขาพนมดงเร็กเป็นต้นกำเนิดลำน้ำหลายสาย ได้แก่ ห้วยสำราญ ห้วยขะยุง ห้วยทา ห้วยเหนือและห้วยทับทัน ลำน้ำทุกสายจะไหลลงไปสู่แม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่านที่ราบลุ่มตอนเหนือของจังหวัดศรีสะเกษ สํารวจพบช่องติดต่อเข้าออก 41 ช่อง ได้แก่ ช่องสะง่า ช่องเปรี๊ยะจำบ็อก (ช่องบก) ช่องหัวเสา อำเภอภูสิงห์ ช่องพระพลัย อำเภอขุนหาญ ช่องสระแจง (ช่องแปดหลัก) ช่องโดนเอวาร์ ช่องบันไดหัก (เขาพระวิหาร) ช่องตาเฒ่า ช่องโพน อำเภอกันทรลักษ์ เป็นต้น

2) บริเวณที่ราบลอนลาด เป็นพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดไปจดเขตที่ราบสูงตอนใต้ ได้แก่ พื้นที่อำเภอโนนคูณ อำเภอเจดีย์ลักษ์ ตอนใต้ของอำเภอศรีรัตนะ ตอนใต้ของอำเภอไพรบึง อำเภอขุขันธ์ และตอนใต้ของอำเภอปราณบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นขอบยกที่ราบในเขตบริเวณตะวันออกของอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญและอำเภอขุขันธ์ให้สูงขึ้น เป็นบริเวณที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ระดับปานกลาง บริเวณที่เป็นที่สูงเหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ส่วนที่ราบต่ำทำนาข้าวได้ผลดีมาก

3) บริเวณที่ราบลุ่มน้ำ เป็นพื้นที่ราบตอนกลางก่อนไปทางเหนือและบริเวณที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งหากพิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศและความสูงของพื้นที่ แบ่งได้ดังนี้ คือ บริเวณที่ราบลุ่มน้ำมูล น้ำมูลที่ต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกำแพง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ไหลเข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษที่อำเภอราษีไศล อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอขามน้อย อำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภอกันทรารมย์ ขอบเหนือสุดของอำเภออุทุมพรพิสัยและอำเภอเมืองศรีสะเกษ จะติดกับแม่น้ำมูล

บริเวณลุ่มน้ำลำห้วย จะมีพื้นที่เป็นเนินดิน ระดับความสูงประมาณ 133-150 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางพาดผ่านในแนวตะวันออก ตะวันตก ได้แก่ ที่ราบลุ่มห้วยขะยุง ที่ราบลุ่ม ห้วยทา ที่ราบลุ่มห้วยแฮด ที่ราบลุ่มห้วยสำราญ ได้แก่ ตำบลหมากเขียบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตำบลธาตุ ตำบลบุสูง ตำบลศรีสำราญ อำเภอวังหิน ตำบลสมอ ตำบลโพธิ์ศรี ตำบลหนองเขิงทูน ตำบลสำโรง ปราสาท ตำบลกู่ ตำบลตุม อำเภอปราณบุรี ตำบลกล้วยกว้าง อำเภอห้วยทับทัน ตำบลทุ่งไ้ย ตำบลก้านเหลือง ตำบลแซ่ อำเภออุทุมพรพิสัย

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อน และค่อนข้างหนาวจัดในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในเดือนกันยายน โดยมักจะตกหนักในพื้นที่ตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัดส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดจะมีปริมาณฝนตกน้อย และไม่ค่อยสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ จะมีฝนตก 100 วันปริมาณฝนเฉลี่ย 1,200 -1,400 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 10 องศาเซลเซียส สูงสุดประมาณ 40 องศาเซลเซียสเฉลี่ยประมาณ 26-28 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 66-73

การปกครองและประชากร

จังหวัดศรีสะเกษแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอยางชุมน้อย อำเภอกันทรารมย์ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอไพรบึง อำเภอปราสาท อำเภอขุนหาญ อำเภอราษีไศล อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอเบ็ญจบุรุษ อำเภอห้วยทับทัน อำเภอโนนคูณ อำเภอศรีรัตนะ อำเภอน้ำเกลี้ยง อำเภอวังหิน อำเภอภูสิงห์ อำเภอเมืองจันทร์ อำเภอเบญจลักษ์ อำเภอพยุห์ กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ และกิ่งอำเภอศีลาลาด รวมจำนวนประชากร 1,468,798 คน (ระบบสถิติทางทะเบียน ณ ธันวาคม 2558)

ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษคือ ป่าไม้ โดยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์และอำเภอขุนหาญ แต่ยังคงมีการบุกรุกทำลายป่าในอัตราสูงทำให้ป่าไม้ส่วนที่เหลือไม่เพียงพอที่จะรักษาสภาพอากาศ แหล่งต้นน้ำลำธาร และการพังทลายของผิวดิน

แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดคือ ลำน้ำชี ลำน้ำมูล ห้วยสำราญ ห้วยขยุง ห้วยทา ห้วยเหนือ ห้วยทับทันและหนองบึงต่างๆ ที่มีอยู่ทั่วไป แต่เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า จึงมีผลทำให้ปริมาณน้ำฝนลดน้อยลง สภาพแหล่งน้ำตื้นเขินและไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ตลอดปี อีกทั้งดินในจังหวัดนี้จะมีสภาพเป็นดินที่มีคุณภาพต่ำ และปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรแต่อาชีพที่สำคัญของจังหวัดนี้คือ การทำนา เพาะปลูกพืชไร่ พืชผักชนิดต่างๆ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง หอม กระเทียม ปอแก้ว และเลี้ยงสัตว์ ได้มีการทดลองปลูกต้นยางพารา เงาะและทุเรียนในพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ ภูสิงห์ได้ผลดี

สภาพทางเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ เดือนกันยายน 2558 โดยรวมขยายตัวเมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปีที่ผ่านมา จากเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัด ด้านอุปทาน ขยายตัวพิจารณาจากภาคการเกษตรขยายตัวร้อยละ 10.69 จากมูลค่าผลผลิตด้านเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น จากมูลค่ายางพารา และหอมแดงเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ส่วนด้านอุปสงค์ และด้านประมงมีมูลค่าลดลง ภาคอุตสาหกรรม ขยายตัวจากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทุนจดทะเบียนโรงงานสะสม และปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ตามปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นภาคบริการและการท่องเที่ยว ขยายตัว จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้า-ออกรักษาอาการเพิ่มขึ้น และด้านอุปสงค์ ขยายตัวพิจารณาจาก การลงทุนภาคเอกชน ขยายตัว จากจำนวนรถยนต์พาณิชย์จดทะเบียนใหม่และปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น การบริโภคภาคเอกชน ขยายตัว จากจำนวนรถจักรยานยนต์จดทะเบียนใหม่ และจำนวนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลจดทะเบียนใหม่ และปริมาณการใช้ไฟฟ้าครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่วนการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มลดลงเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายได้เกษตรกรที่เพิ่มขึ้น การใช้จ่ายภาครัฐหดตัวร้อยละ 11.06 จากการเบิกจ่ายงบประมาณลดลง จากมูลค่าการส่งออก ด้านการเงิน ปริมาณเงินฝากเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.20 ปริมาณสินเชื่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.35 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ดัชนีราคาผู้บริโภคเท่ากับ 109.7 ลดลงร้อยละ 1.8 โดยเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง และเนื้อสัตว์ปรับราคาลดลงเป็นหลัก และการจ้างงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.00

การคมนาคมขนส่ง จังหวัดศรีสะเกษ มีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงได้โดยสะดวก มีถนนชนบทแต่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ไม่ตลอดฤดูกาล การคมนาคมรถไฟมีเส้นทางผ่านจังหวัดศรีสะเกษ เป็นระยะทั้งสิ้น 77 กิโลเมตร

ด้านสาธารณูปโภค การไฟฟ้า จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนการใช้ไฟฟ้าทั้งหมด 22 แห่ง กระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งสิ้น 197,428,241 หน่วย และมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 230,607 ราย การประปา มีจำนวนหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้ 696 หมู่บ้าน มีจำนวนสำนักงานประปา 5 แห่ง ซึ่งจำหน่ายน้ำในเขตเทศบาล 12 เขต มีผู้ใช้น้ำ 39,469 ราย

สังคมและวัฒนธรรม

ประเพณีและวัฒนธรรมงดงามของท้องถิ่นที่น่าสนใจ ได้แก่ ประเพณี แชนโฌนตา ที่อำเภออุษันธุ์เป็นประเพณีเช่นไหว้บรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายเขมร โดยคนไทยกลุ่มดังกล่าวได้ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิม เนื่องจากอำเภออุษันธุ์มีคนไทยเชื้อสายเขมรอยู่เป็นจำนวนมาก บรรดาลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นจะกลับมาพร้อมพิธีเช่นไหว้เป็นประจำทุกปีเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ประกอบด้วยอาหารคาว หวาน ผลไม้ ชนิดต่างๆ เป็นจำนวนมาก “กล้วย” เป็นผลไม้ที่สำคัญและมีความจำเป็นต้องนำมาใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ นอกจากนี้ยังสามารถแปรรูปเป็นขนมหวาน ข้าวต้มชนิดต่างๆ อีกด้วย ซึ่งในแต่ละปี จะมีเจ้าของสวนและผู้จำหน่ายกล้วยจากจังหวัดต่างๆ นำกล้วยมาจำหน่ายให้กับชาวอำเภออุษันธุ์ เป็นแสนๆหวี และในวันดังกล่าวจะมีการประกอบพิธีบูชาศาลหลักเมืองประจำอำเภออุษันธุ์ด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีแชนโฌนตาที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ตามพิธีกรรมที่มีมาแต่โบราณ

3. จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติความเป็นมา

อุบลราชธานีราชธานีแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ชื่อว่า เป็นเมืองดอกบัวอันมีแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ไหลพาดผ่านดุจดั่งเส้นชีวิตของชาวเมือง ในสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ ท้าวคำผง ท้าวทิศพรหมและท้าวกำ บบุตรพระวอ พระตา หนีภัยสงคราม “พระเจ้าสิริบุญสาร” เจ้าแห่งนครเวียงจันทร์เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและในสมัยนั้นเมืองอุบลราชธานียังเป็นเพียงชุมชนที่กลุ่มชนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เวียงดอนกองแขวงจำปาศักดิ์เท่านั้น ยังไม่ได้สถาปนาเป็นเมืองอุบลราชธานีจนถึงสิ้นรัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมีพระราชประสงค์ที่จะรวมพลเมืองเพื่อเป็นกำลังของประเทศ โดยทรงมีพระราชกำหนดว่า หากเจ้าเมืองใดหรือบุคคลใดรวมไพร่พลได้มากตั้งเมืองเป็นปึกแผ่นมั่นคง ก็จะได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองพระปทุมสุรราช (ท้าวคำผง) จึงอพยพครอบครัวไพร่พลจากเวียงดอนกองมาตั้งหลักแหล่งที่ห้วยแจะระแมจนต่อมาพระปทุมสุรราชสามารถยกทัพปราบกบฏได้รับชัยชนะ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงโปรดแต่งตั้งพระปทุมสุรราชเป็นพระปทุมวรราชสุริยวงศ์ครองเมืองอุบลราชธานี และเป็นเจ้าเมืองคนแรกของอุบลราชธานี ให้ยกฐานะบ้านแจะระแมขึ้นเป็น “เมืองอุบลราชธานี” ในปี พ.ศ. 2335 และภายหลังได้ย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่ “ดงอู่ผึ้ง” อันเป็นที่ตั้งเมืองอุบลราชธานีในปัจจุบัน เหตุที่มี “ราชธานี” ต่อท้ายนั้นเป็นเพราะว่ามีเจ้าเมืองสืบทอดมาถึง 4 คน และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจังหวัดอุบลราชธานี มีฐานะเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการมณฑลอีสานมาโดยตลอด จนถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2468 ได้มีการยุบเลิกมณฑลอุบลราชธานี จึงนับได้ว่าจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นจังหวัดที่มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับจังหวัดต่างๆ ของไทย

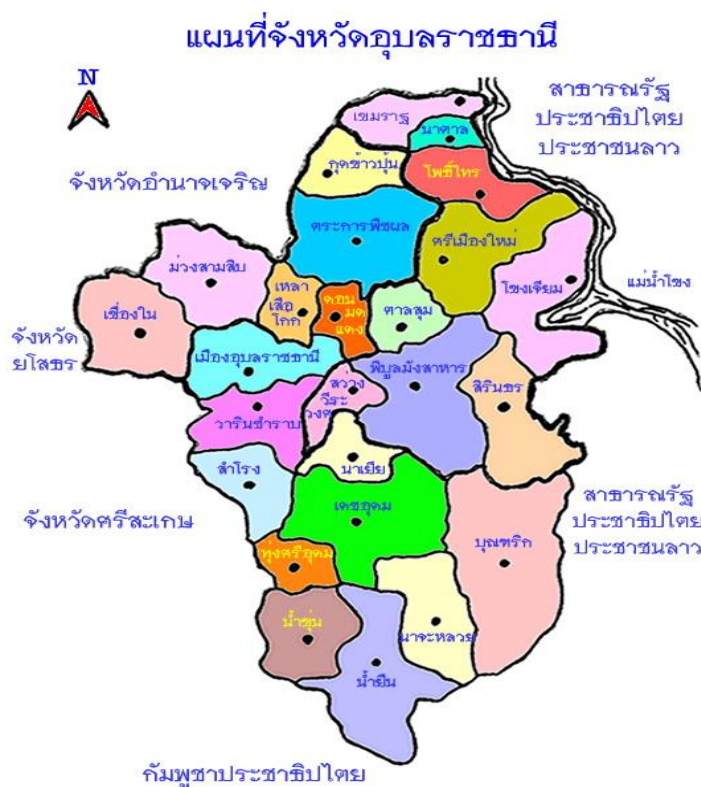

ขนาดที่ตั้ง

จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่สุดชายแดนตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 630 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 16,112 ตารางกิโลเมตร หรือ 10 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ทิศตะวันออกติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ทิศใต้ ติดสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย และจังหวัดศรีสะเกษ
- ทิศตะวันตก ติดจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดยโสธร

ภาพประกอบ 6 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี

ภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช โดยสูงจากระดับน้ำทะเล เฉลี่ยประมาณ 68 เมตร (227 ฟุต) ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่สูงๆ ต่ำๆ จัดเป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางตะวันออก มีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำชีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูล ซึ่งแม่น้ำมูลไหลผ่านกลางจังหวัด จากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกแล้วไหลไปสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม และมีลำน้ำใหญ่อีกหลายสาย ได้แก่

ลำเซบก ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย และมีภูเขาสลับซับซ้อนหลายแห่งทางบริเวณชายแดนตอนใต้ ที่สำคัญคือเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

ภูมิอากาศโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมีอากาศร้อนในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว ส่วนในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน

จังหวัดอุบลราชธานีได้แบ่งเขตการปกครองเป็น 25 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอเขื่องใน อำเภอเขมราฐ อำเภอเดชอุดม อำเภอนาจะหลวย อำเภอน้ำยืน อำเภอบุญศรี อำเภอตระการพืชผล อำเภอกุดข้าวปุ้น อำเภอม่วงสามสิบ อำเภวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอตาลสุม อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสำโรง อำเภอดอนมดแดง อำเภอสิรินธร อำเภอทุ่งศรีอุดม กิ่งอำเภอนาเยีย กิ่งอำเภอนาตาล กิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ กิ่งอำเภอน้ำขุ่น ประกอบด้วย 217 ตำบล และ 2,199 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 1,857,429 คน (ระบบสถิติทางทะเบียน ณ ธันวาคม 2558)

ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีคือ ป่าไม้ มีทั้งป่าเต็งรังหรือป่าแดงที่มีอยู่ทั่วไป ป่าดิบแล้งและป่าผสมในเขตอำเภอน้ำยืน ส่วนป่าเบญจพรรณมีอยู่ในบริเวณอำเภอเขมราฐ อำเภอบุญศรี และอำเภอพิบูลมังสาหาร ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้กระยาเลย ได้แก่ ไม้ยาง ไม้ตะแบก ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้เคี่ยม ไม้ตะเคียน ไม้เต็ง ไม้ซุมแพรง ไม้กันเกรา เป็นต้น และป่าไม้ที่เหลือไม่เพียงพอที่จะรักษาสภาพอากาศ แหล่งต้นน้ำลำธาร และการพังทลายของดิน

แหล่งน้ำใต้ดิน จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งน้ำใต้ดินและน้ำบาดาลอยู่ทั่วไป แต่มีปริมาณคุณภาพและความตื้นลึกแตกต่างกันไปตามสภาพธรณีวิทยาและอุทกวิทยา

แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาในเขตจังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ในช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดอุบลราชธานีมีความยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ไหลผ่านท้องที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี วารินชำราบ พิบูลมังสาหาร สว่างวีระวงศ์ สิรินธรและโขงเจียม ตั้งแต่อำเภอพิบูลมังสาหารแม่น้ำมูลจะไหลผ่านพื้นที่เนินเขาเตี้ยๆ บางแห่งมีลักษณะเป็นแก่งหิน ภูเขาขวางลำน้ำ ได้แก่ แก่งสะพือ แก่งตะนะ และแก่งตุ่งลุง เป็นต้น แก่งเหล่านี้เหมือนเป็นฝายกั้นน้ำธรรมชาติช่วยเก็บกักน้ำในฤดูแล้ง นอกจากนั้นยังก่อสร้างเขื่อนปากมูลกั้นบริเวณใกล้กับแก่งตะนะเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และเพื่อการเกษตร

บริเวณริมแม่น้ำมูล อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี มีปริมาณน้ำมากเพียงพอที่จะทำการเกษตร น้ำมีคุณภาพดี พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชุมชนของจังหวัดอุบลราชธานี

สภาพทางเศรษฐกิจ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวรวมทั้งสิ้นประมาณ 3,224,240 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 94.59 ของพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจทั้งหมดของจังหวัด มีผลผลิตรวมทั้งสิ้น ประมาณ 816,537 ตัน แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังต่ำมาก โดยผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวนาปและนาปรังเท่ากับ 263 และ 287 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ มีต้นทุนการผลิตของข้าวนาปประมาณ 1153.46 บาทต่อไร่ ข้าวที่นิยมปลูกกันมากและเป็นสินค้าที่สำคัญคือข้าวเจ้าหอมมะลิ (ขาวดอกมะลิ 105 และ ก พื้นที่ปลูกที่สำคัญในอำเภอม่วงสามสิบ อำเภอเดชอุดม อำเภอพิบูลมังสาหารและอำเภอตระการพืชผล เป็นต้น เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานีมีการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นบ้างแต่ไม่มากนัก โดยพืชอื่นที่ปลูกคือข้าวโพด ถั่วเขียว มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ปอแก้ว ฝ้าย และหอมแดง

การคมนาคมขนส่ง จังหวัดอุบลราชธานี มีการคมนาคมติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ทั้งทางรถไฟ รถยนต์ และทางอากาศ ภายในจังหวัดมีถนนเชื่อมระหว่างตัวอำเภอต่างๆ สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล ส่วนทางน้ำจะใช้ติดต่อกันเฉพาะในจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ มีเส้นทางรถไฟผ่านท้องที่อำเภอวารินชำราบเป็นระยะทางทั้งสิ้น 27 กิโลเมตร สำหรับการคมนาคมทางอากาศ จังหวัดมีสนามบิน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี มีเที่ยวบินไปกลับกรุงเทพมหานครทุกวัน โยใช้เวลาเดินทางประมาณ 50 นาที

ด้านสาธารณสุข โภค การดำเนินการด้านสาธารณสุขนี้ จังหวัดอุบลราชธานีได้ดำเนินการในรูปแบบผสมผสานคือ มุ่งในด้านการรักษาพยาบาล การสุขภาพ สิ่งแวดล้อม การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพพร้อมกันไป กับการสาธารณสุขมูลฐาน

สังคมและวัฒนธรรม

เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย ได้แก่ คนไทย คนจีน คนลาว คนเวียดนาม ฯลฯ คนจีนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการสร้างเมืองอุบลราชธานี ประกอบกับมีคนเวียดนามมาอาศัยเป็นเวลานาน ทำให้ อาหารเวียดนามเป็นอาหารที่นิยมกัน อาทิเช่น หมูยอ แหนมเนือง ก๋วยจั๊บญวน เป็นต้น ประเพณีที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนา ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยกำหนดให้จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 ของทุกปี มีการประกวดต้นเทียนสำหรับต้นเทียนที่ส่งเข้าประกวดมี 2 ประเภท คือ ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก และจะมีขบวนแห่อันวิจิตรตระการตาแล้วยังมีนางฟ้าประจำต้นเทียนจากคุ้มวัดต่างๆ อีกด้วย การจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นงานระดับชาติซึ่งก็ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมงานกันเป็นจำนวนมากทุกปี

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิด

1.1 แนวคิดโครงสร้างครอบครัว ประกอบด้วยเครือญาติ (kinship) ครอบครัว (family) และการแต่งงาน (Marriage) เป็นปรากฏการณ์ของคนในสังคมเพราะเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งแต่ละสังคมมีกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เพื่อรักษาระเบียบทางสังคม

เครือญาติ หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติเพราะมีบรรพบุรุษทางสายเลือดร่วมกันตั้งแต่ในอดีต กลุ่มคนเหล่านี้อาจอยู่ร่วมกันหรือแยกกันอยู่ก็ได้ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างยาวนาน

ครอบครัว คือ หน่วยงานสังคมหน่วยหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลที่มีฐานะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์และเป็นกลุ่มบุคคลทางสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวมีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังนี้ (งามพิศ สัตย์สงวน. 2542 : 14-24)

1.1.1 ประเภทของครอบครัว (Family type) สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ครอบครัวขยาย (Extened Family) ครอบครัวที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้า ครอบครัว (Martriarchal family) และครอบครัวที่มีแต่สามีหรือภรรยาแต่เพียงผู้เดียวเป็นหัวหน้า (Single-parent family)

1.1.2 การเลือกคู่ครอง (Mate Selection)

1.1.3 จำนวนคู่ครอง (Number of Spouse)

1.1.4 การสืบเชื้อสาย (Rules of descent) มีรูปแบบการสืบสายอยู่สองประเภทใหญ่คือ การสืบสายฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ทั้ง 2 สองฝ่าย (Bilineal descent) หมายถึง การสืบสกุลทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ แลการเป็นสมาชิกของเครือช่ายทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ด้วย ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีระบบแบบนี้ และการสืบสายฝ่ายเดียว อาจเป็นฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ก็ได้ (Unilineal descent) หมายถึง การที่ Ego เป็นสมาชิกในกลุ่มเครือญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่แต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น

1.1.5 ที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน (Role sof post-residence)

1.1.6 อำนาจในครอบครัว (Authority pattern) แต่ละสังคมจะมีกฎเกณฑ์หรือสถาบันครอบครัวอย่างน้อยที่กำหนดว่าใครเป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว พบว่ามี 3 ระบบ คือ

1) Patriarchal คือผู้ชายเป็นใหญ่มีอำนาจในครอบครัว มีอำนาจในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของครอบครัวและทุกเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว

2) Matriarchal คือ ผู้หญิงเป็นใหญ่ ในบางครั้งระบบที่ผู้หญิงน่าจะเป็นใหญ่แต่ปรากฏว่าผู้ชายยังมีอำนาจในครอบครัว

3) Egalitarianism เป็นระบบที่สามีและภรรยามีอำนาจเท่ากันแต่ในความเป็นจริง สามีมักมีอำนาจมากกว่าภรรยาในหลายเรื่อง

ในที่นี้ผู้วิจัยจะนำมาในส่วนของแผนผังเครือญาติ (kinship chart) และการสืบเชื้อสายในครอบครัวเพื่อช่วยให้เห็นการวิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจนขึ้น

1.2 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1.2.1 ความหมายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ (2550 : 247-248) ได้ให้ความหมาย “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (culture change)” คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของคนในสังคมได้เคยปฏิบัติติดต่อกันมานาน ไปสู่แบบแผนใหม่ที่ยังไม่เคยชินมาก่อน การเปลี่ยนแปลงเป็นการเคลื่อนไหว (Dynamics) ซึ่งผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงคือผู้ที่หวังให้เกิดความเคลื่อนไหวแล้วมีผลดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่ตนประสบอยู่ หรือเปลี่ยนแปลงแล้วอาจอยู่ที่เดิม หรือเปลี่ยนแปลงแล้วอาจเลวลง หากการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเรียกว่า “การพัฒนา (Development)”

สนิท สมัครการ (2538 : 1-8) ได้ให้ความหมาย “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural or Culture Change)” คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านในระเบียบแบบแผนธรรมเนียม ประเพณีหรือแนวกำหนดพฤติกรรมมากกว่าอย่างอื่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หมายถึง การเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมสังคม (Social Behavior) หรือการกระทำทางสังคม (Social Action) อันสืบเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน (Social Relation) มากกว่าอย่างอื่น

การเปลี่ยนแปลง (Change) ไม่ได้หมายถึงการเคลื่อนที่หรือการเคลื่อนไหวของสิ่งของหรือบุคคล แต่เป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงอยู่ได้ ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงคือ เวลาที่แตกต่างกัน เวลาจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งย่อมมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง รวมถึงความเปลี่ยนแปลงในระเบียบประเพณี ธรรมเนียมวิถีปฏิบัติของคนในสังคม ดังนั้นข้อกำหนดพฤติกรรมหรือธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ถือได้ว่าเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายเมื่อเอามาสาารวมกันเข้าก็จะเห็นภาพรวมของวัฒนธรรมแต่ละสังคมได้ ด้วยเหตุนี้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงอาจเกิดขึ้นได้จากธรรมเนียมประเพณีบางประการจากข้อกำหนดพฤติกรรมปลื้กย้อยไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ ได้

1.2.2 สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

โดยสรุปได้ว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

1) การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) หรืออาจเป็นการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ๆ (New Technology) และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณีหรือระบบความเชื่อใหม่ๆ (Social Invention) สิ่งเหล่านี้เมื่อได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างแพร่หลายในสังคม ย่อมถือว่ามีแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นและถ้าแบบแผนมีความคงทนอยู่ได้ยาวนานกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไปก็นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง เพราะเนื่องจากวัฒนธรรมนั้นตามปกติย่อมจะต้องมีอายุยืนยาวมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation or Socialization) ได้ดำเนินต่อไป

2) วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยวิธีการขอยืมหรือลอกเลียนแบบกัน (Culture Borrowing) การขอยืมทางวัฒนธรรม หรือการลอกเลียนแบบแผนการดำเนินชีวิตมาจากวัฒนธรรมอื่น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอในสังคมมนุษย์ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันกับสังคมอื่น โดยการติดต่อทางวัฒนธรรม (culture contact) เกิดขึ้นด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม การติดต่อโดยตรงคือการที่คนต่างวัฒนธรรมกันได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดค่านิยมและพฤติกรรมต่อกันซึ่งอาจเป็นได้หลายรูปแบบ เช่น การค้า การศึกษาในต่างประเทศ รวมไปถึงการเผยแพร่ศาสนาของคณะธรรมทูตต่างๆ และการอพยพเข้ามาทำมาหากินของคนต่างสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นการที่คนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสได้เห็นแบบอย่างของวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างกันไปจากวัฒนธรรมที่ตนอยู่ในเวลานั้นพอสมควร อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือในบางส่วนของวัฒนธรรมทั้งสองก็ได้ การติดต่อโดยทางอ้อมนั้น วัฒนธรรมสามารถติดต่อโดยผ่านสื่อต่างๆ ที่มีใช้บุคคลได้ เช่น สื่อสารมวลชน (mass media) ซึ่งรวมถึงหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น แบบแผนการดำเนินชีวิตของคนต่างวัฒนธรรมได้ถูกถ่ายทอดไปยังคนซึ่งอยู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งเป็นประจำในปัจจุบันย่อมเป็นการกระตุ้นให้มีการเอาอย่างหรือเลียนแบบพฤติกรรมง่ายขึ้น เช่น การแพร่กระจายทางเทคนิควิทยาศาสตร์ใหม่ ดนตรีมวลชน แฟชั่นทรงผมและการแต่งกายต่างๆ แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว เพราะอิทธิพลของสื่อสารมวลชนต่างๆ ซึ่งได้รับการปรับปรุงเทคนิควิธีการเสนอข่าวได้รวดเร็วทันใจ จนทำให้เราทราบถึงความเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ต่างๆ ของโลกได้ในเวลาสั้น (สนิท สมัครการ. 2538 : 8)

1.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีดังนี้

จารุวรรณ พรหมหวัง (2536 : 166-169) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม บางประการของชาวไทลื้อ ผลการศึกษาพบว่าสังคมชาวไทลื้อเป็นสังคมเกษตรกรรม ลักษณะของ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ชาวไทลื้อส่วนใหญ่ยึดมั่นในพุทธศาสนา แม้จะมีความเชื่อเรื่องผี ปะปนบ้างภายในหมู่บ้านมีโรงเรียนประถมศึกษาทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เยาวชน การปกครองภายใน หมู่บ้านจัดรูปแบบหมู่บ้าน อพป. โดยแบ่งเป็นฝ่ายๆมีผู้ใหญ่บ้านหรือพ่อหลวงบ้าน เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ยังมีผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้นำศาสนาที่เป็นที่เคารพโดยทั่วไป วัฒนธรรม 4 เรื่อง ที่นำมา ศึกษา ปรากฏว่าวัฒนธรรมที่มีเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การแต่งกาย ส่วนวัฒนธรรมที่มีการ เปลี่ยนแปลงน้อยคือ ภาษา สำหรับประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อทั้ง 2 ด้าน มีทั้งเปลี่ยนไป และคงรูปแบบเดิมบางประการไว้ ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงคือ การนำมาทดลอง สำหรับการรับการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ ผู้ที่มีการศึกษา อายุน้อย และมีสถานะทางสังคมที่สูง จะ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยและอายุมาก กล่าวโดยสรุปวัฒนธรรมของชาวไท ลื้อจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปการรับวัฒนธรรมใหม่และธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ชาญชัย จีรวรรณกิจ (2529 : 158) ได้ศึกษาการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย ของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองของชาวลัวะ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย และระดับการปรับตัว ของวัฒนธรรมไทยขึ้นอยู่กับระดับความยึดมั่นของวัฒนธรรมเดิม

ดารุพัทธ์ สำราญวงศ์ (2528 : 155-156) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยง ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด เนื่องจากก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆโดยเฉพาะในด้านการอนามัย สังคมและ วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ 2) ด้านอนามัย มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วน บางส่วนไม่เปลี่ยนแปลงเลย เช่น ที่อยู่อาศัย เริ่มจากการใช้ไม้ไผ่เป็นโครงสร้างมาเป็นบ้านโครงสร้างไม้จริง หลังคาเปลี่ยนมาใช้เป็นสังกะสี ยกเว้นบันไดบ้านที่จะใช้ไม้ไผ่เป็นขั้นบันไดเช่นเดิม ชาวกะเหรี่ยงนิยมใช้น้ำปลา ผงชูรส น้ำมันพืช บะหมี่ สำเร็จรูปมากขึ้น รวมทั้งใช้ช้อนแทนมือในการรับประทานอาหาร นิยมใช้ผงซักฟอก สบู่ ยาสระผมมาก ขึ้น ส่วนเรื่องการใช้ส้วม แม้ได้รับคำแนะนำและได้รับการแจกหัวส้วมเป็นตัวอย่าง แต่การเปลี่ยนแปลง ในเรื่องนี้ไม่มีเลย ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงบางครอบครัวดื่มน้ำต้มสุกเป็นประจำ แม้ส่วนใหญ่จะตม้ น้ำจาก ห้วยที่ไม่ผ่านการต้ม มีหลายครอบครัวที่กางมุ้งนอนเพื่อป้องกันโรคไข้มาเลเรีย ชาวกะเหรี่ยงเพ็ญมีสถานี อนามัยเมื่อปี พ.ศ. 2526 ชาวกะเหรี่ยงมีแนวโน้มที่จะรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่ารักษาแบบ สมุนไพร แต่การคลอดบุตรยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง หญิงกะเหรี่ยงมักจะคลอดบุตรที่บ้านกับหมอต้าแย เพราะสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวด้านอนามัยจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้น จำเป็นและเป็นประโยชน์คุ้มค่า 3) ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในด้านนี้ต้องมีผลต่อการทำมาหา กินและการดำเนินชีวิตเช่น การถือครองที่ดินได้เปลี่ยนจากถือครองที่ดินได้เปลี่ยนจากการถือครองตาม ประเพณีมาสู่การได้รับใบแสดงสิทธิการทำกินในป่าสงวน ซึ่งทางราชการออกให้เพื่อให้ชาวบ้านมีที่ทำมา หากินเป็นที่เป็นทาง มีการปลูกพืชเกษตรกรรม ได้แก่ กัญชง กล้วย ข้าวโพด มีรายรับและรายจ่าย เพิ่มขึ้น รู้จักการใช้เงินตรา มีการตั้งโรงเรียนเล็กของผู้ใหญ่บ้าน จัดตั้งธนาคารข้าวของหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงด้านนี้มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม เกิดขึ้นในหลายๆ ด้านที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ การแต่งกาย

ซึ่งปัจจุบันไม่พบการแต่งกายแบบกะเหรี่ยงในหมู่บ้านเลย ด้านภาษาชาวกะเหรี่ยงสามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นผลจากการตั้งโรงเรียนในหมู่บ้าน ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ไม่มีที่ครอบครัวยุคที่นับถือผี ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะถือประเพณีแบบไทย เช่น ตักบาตรวันพระ ทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การตาย การเรียกขวัญ ส่วนใหญ่ยังคงเดิมอยู่ ระบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกันยังคงเป็นแบบระบบเครือญาติและมีการพึ่งพาอาศัยกันอยู่มาก 6) ด้านการปกครอง ส่วนที่เห็นชัดที่สุด คือการตัดการปกครองของหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2516 เป็นการจัดการปกครองที่เกิดขึ้นจากภายนอก คือ จากรัฐบาล แต่ในขณะเดียวกันการปกครองโดยอาศัยหลักจารีตประเพณีก็มีความสำคัญน้อยลง เนื่องจากขาดผู้นำประเพณีที่คอยนำให้ชาวกะเหรี่ยงประพฤติและปฏิบัติตามแบบกะเหรี่ยง เป็นผู้ตัดสินกรณีเกิดเหตุพิพาท เนื่องจากผู้นำเหล่านี้แก่ชราหรือตายไป และไม่มีผู้ใดสืบช่วงต่อ ดังนั้นการมีครูที่คอยรับฟังเรื่องทุกข์ร้อนต่างๆ และการมีระเบียบปกครองแบบใหม่เข้ามาแทนที่ ทำให้ผู้นำประเพณีมีความสำคัญลดลง แต่หลักจารีตประเพณีในสังคมชาวกะเหรี่ยงก็ยังดำรงอยู่

สุจิตรา ประยูรพิทักษ์ (2520 : 155-162) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าเข้าบ้านผาเตื่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวด้านต่างๆ ของชาวเขาเผ่าเข้า มีดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งนี้ เพราะปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตและความคงอยู่ของชาวเขาเอง 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เพราะชนบทรอบนิยม ประเพณีของชาวเขา ยังคงทำหน้าที่สนองตอบความสำคัญบางอย่างให้แก่ชาวเขาได้เป็นอย่างดีอยู่ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านสังคมและวัฒนธรรมมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและการติดต่อสัมพันธ์กับชาวพื้นราบ 3) ด้านการปกครอง ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบภายนอกโดยรัฐบาล เป็นผู้กำหนดให้มีขึ้น การเปลี่ยนแปลงในด้านการปกครองมีผลเพียงเล็กน้อยหรือแทบจะไม่มีผลในด้านใดเลย แต่อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงในด้านการปกครองที่ถูกกำหนดให้มีขึ้นนี้ก็ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ และการจัดการปกครองแบบดั้งเดิมบ้างในบางด้าน 4) ด้านอนามัย มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะนอกจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลและเอกชน รวมตลอดถึงศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงรายจะได้รับการช่วยเหลือชาวเขาในด้านนี้อย่างกว้างขวาง ประโยชน์ที่ได้รับจากความช่วยเหลือ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอนามัยของชาวเขา 5) ด้านการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนถึงศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงรายมาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งชาวเขาเองก็ให้ความสำคัญกับด้านการศึกษาค่อนข้างสูง ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ เป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านสังคม วัฒนธรรมและอนามัย ส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่สำคัญคือฐานะทางเศรษฐกิจของชาวเขาเอง 6) ด้านศาสนาและความเชื่อ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากหรือแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย ทั้งนี้เพราะศาสนาและความเชื่อยังตอบสนองความต้องการของชาวเขาได้เป็นอย่างดี แม้ว่าชาวเขาจะได้รับการเปลี่ยนแปลงและยอมรับความเจริญในด้านวิชาการแผนใหม่ก็ตาม เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล แต่ชาวเขาส่วนใหญ่ก็ยังมีความเชื่อและมีการปฏิบัติตามพิธีและประเพณีทางศาสนาได้อย่างครบถ้วน

กล่าวโดยสรุปดังนี้ คือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รวมถึงความเปลี่ยนแปลงในระยะยาวประเพณี ธรรมเนียมวิถีปฏิบัติของคนในสังคมที่ได้เคยปฏิบัติติดต่อกันมานาน ไปสู่แบบแผนใหม่ที่ยังไม่เคยชินมาก่อน การเปลี่ยนแปลงเป็นการเคลื่อนไหว (Dynamics) ซึ่งผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงคือผู้ที่หวังให้เกิดความเคลื่อนไหวแล้วมีผลดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่ตนประสพอยู่ หรือเปลี่ยนแปลงแล้วอาจอยู่ที่เดิม หรือเปลี่ยนแปลงแล้วอาจเลวลง หากการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเรียกว่า “การพัฒนา (Development)” ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงต้องตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้ ทั้งทางด้านจิตใจ การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงสามารถจำแนกได้ 6 ด้านดังนี้ ได้แก่ เปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านอนามัย ด้านศาสนาและความเชื่อ แต่ละด้านจะเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

1.3 การปรับตัว

1.3.1 ความหมายของการปรับตัว

อมรา พงศาพิชญ์ (2543 : 16-17) ได้กล่าวถึงการปรับตัว (adaption) ทางวัฒนธรรมใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุซึ่งรวมถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โดยในการพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมนี้ Cohen (1968) เสนอข้อคิดไว้ 7 ข้อดังนี้ คือ 1) การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น วรรณคดี ดนตรี การแสดง และศิลปกรรม เป็นต้น 2) องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมเรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม 3) การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือค้นพบสิ่งใหม่ในสังคมตนเอง จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของวัฒนธรรมนั้นๆ 4) วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายและสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง เช่น ธงมีความหมายมากกว่าผ้าผืนหนึ่ง 5) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม 6) พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย 7) การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนั้นการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือกลุ่มคนอื่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534 : 25) ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดของกลุ่มชนมาโดยตลอดไม่ว่ายุคสมัยใด การต่อสู้เพื่อปรับปรนวัฒนธรรมให้เข้ากับปัญหาความจำเป็นใหม่ๆทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคนิควิทยาที่ทุกคนมีส่วนร่วม ทุกคนในสังคมเป็นเจ้าของวัฒนธรรม รัฐหรือหน่วยงานราชการหาใช้ผู้กำหนดวัฒนธรรมไม่ แต่จะต้องเป็นผู้ดูแลส่งเสริมดูแลวิถีทางให้การพัฒนาวัฒนธรรมเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานที่มีอยู่ดั้งเดิม และเหมาะสมกับความจำเป็นใหม่ๆในปัจจุบันและอนาคต” อีกทั้งความสามารถในการปรับปรนหรือการปรับตัว (Adaptability) เป็นความสามารถที่จะรู้จักตัวเองมากขึ้นและเป็นความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ทันสมัยและทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

สรุปได้ว่า การปรับตัว เปลี่ยนแปลง ผ่อนปรนด้านการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความเชื่อและขนบธรรมเนียม ประเพณีให้เหมาะสมกับยุคสมัย ลดความเคร่งครัดลง กฎเกณฑ์ ประเพณี และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางวัฒนธรรม มีดังนี้

กฤษฎา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์ (2548 : 89-93) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนภายใต้วัฒนธรรมเขมรสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าการอพยพเข้ามาในอดีตเป็นชุมชนของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ สาเหตุหลักมาจากปัญหาสงครามโลกที่เกิดขึ้นยาวนานถึง 54 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2438-2492 โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อกองทัพญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศจีน ทำให้ชาวจีนในมณฑลกว๋างตุงต้องอพยพลี้ภัยเข้ามาประเทศไทยจำนวนมาก และมีชาวจีนบางส่วนอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดสุรินทร์ ในระยะแรกชาวจีนเหล่านี้ได้นำขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิมของตนเข้ามาปฏิบัติในกลุ่มของตน ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิต บางประการเพื่อให้เข้ากับคนในท้องถิ่นได้ จนกระทั่งในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ มีแนวโน้มในการปฏิบัติตามธรรมเนียมจีนน้อยลง แต่จะนิยมปฏิบัติตามธรรมเนียมของคนพื้นถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มลูกหลานจีนรุ่นใหม่ จนในที่สุดกลุ่มลูกหลานจีนรุ่นใหม่อาจจะไม่ระบุตัวเองว่าเป็นชาวจีนหรือสืบเชื้อสายจีนอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม สิ่งทีคนจีนยังเก็บรักษาและสืบทอดต่อไปต่อคนรุ่นหลัง คือ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม รวมทั้งการสั่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญู ขยันอดทน อันนำไปสู่เป้าหมาย คือ การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ตามที่บรรพบุรุษได้กระทำมาในอดีต

กอแก้ว ศิริกุล (2551 : 197-201) ได้ศึกษาเรื่องการตั้งถิ่นฐานและการปรับปรนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกาฬสินธุ์เป็นจีนแต้จิ๋ว อพยพมาจากเมืองซัวเถาประเทศจีน สาเหตุเนื่องจากปัญหาภัยสงครามในประเทศทำให้คนจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก และมีบางส่วนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยบริเวณถนนโสมพมิตร และถนนผ้าขาว ประกอบอาชีพค้าขาย และใช้แรงงาน เมื่อมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นก็จะขยายออกไปอำเภอสมเด็จ และอำเภอกุฉินารายณ์ เป็นการอพยพเพื่อขยายกิจการทางการค้าของตระกูล การค้าขายในอดีตอาชีพส่วนใหญ่เป็นรับซื้อของเก่า สามารถสร้างฐานะจนกลายเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในระยะเริ่มแรก ในอดีตระยะแรกที่คนจีนอพยพเข้ามา ได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตนเข้ามาปฏิบัติในกลุ่มคนจีน ต่อมาจึงได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตบางอย่างให้เข้ากับคนในท้องถิ่นได้ จนกระทั่งเกิดการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างคนไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทยลาว ชาวไทยย้อ และชาวผู้ไทย ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัวเครือญาติ พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนนิยมแต่งงานกับชาวผู้ไทย มากกว่าชาวไทยย้อและชาวไทยลาว เพราะมีพื้นฐานคล้ายคลึงกับชาวผู้ไทย สามารถปรับปรนวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 2) ด้านการเมืองและการปกครองพบว่าคนไทยเชื้อสายจีนสามารถทำงานร่วมกับชาวไทยลาว ชาวผู้ไทยและชาวไทยย้อ เพราะมีความสำนึกรักในถิ่นเกิด ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นเหมือนกัน 3) ด้านความเชื่อและศาสนา พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทยลาว ชาวผู้ไทยและชาวไทยย้อมีพื้นฐานความเชื่อเหมือนกัน สามารถปรับปรนเข้ากันได้ เช่น เทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนมีการบูชาเทพเจ้า บูชาพรพบุรุษ แต่ก็ทำบุญตักบาตรตามประเพณี

ไทย 4) ด้านรักษาสุขภาพด้วยสมุนไพร สามารถปรับปรนโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสมุนไพรเพื่อนำมาทำยารักษาสุขภาพ 5) ด้านการศึกษา พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนมีความเฉลียวฉลาดกว่าชาวไทยลาว ชาวผู้ไทยและชาวไทยย้อ สามารถปรับปรนโดยการสั่งสอนให้บุตรตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ขยันอดทน และ 6) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความขยันขันแข็งในการทำมาหากินมากกว่ากลุ่มคนอื่น เป็นแบบอย่างที่ดีจนเป็นที่ยอมรับในสังคมและชาวไทยลาว ชาวไทยย้อและชาวผู้ไทย สามารถปรับปรนพฤติกรรมให้เกิดความขยัน อดทน และซื่อสัตย์ ในการประกอบอาชีพเหมือนคนไทยเชื้อสายจีน จากผลการวิจัยสามารถนำการปรับปรนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ปรับตัวภายใต้วัฒนธรรมท้องถิ่นไปสู่การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความสงบสุขแก่คนในสังคม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีสันติสุข และมีความยั่งยืนต่อไป

พัชรา กิจปฐมมงคล (2547 : 133) ได้ศึกษาพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครปฐม ได้กล่าวถึง การปรับปรนพิธีกรรม หมายถึงพิธีกรรมที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แล้วค่อยๆผ่อนปรนพิธีกรรมที่เคร่งครัดลง จนเกิดความกระชับโดยที่นัยสำคัญของพิธีกรรมยังคงอยู่ แต่ลดขั้นตอนที่ยึดถือและไม่มี ความหมายในบริบทและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงออกไป ด้วยเหตุนี้คนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครปฐม ได้ปฏิบัติพิธีกรรมในรอบปีและรอบชีวิตตามความเชื่อของศาสนาที่ผสมผสานระหว่างลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า ศาสนาพุทธนิกายมหายาน พร้อมกับการบูชาบรรพบุรุษและนับถือเจ้า เมื่อวันเวลาผ่านไปหลายชั่วอายุคนความเชื่อดั้งเดิมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง มีการลดขั้นตอนปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย จึงเกิดการปรับปรนพิธีการต่างๆ ของวัฒนธรรมจีนขึ้น

พิมุข ชาญธนะวัฒน์ (2546 : 9-10) ได้ศึกษาการปรับปรนเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ : กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่ หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้กล่าวว่า การปรับปรน เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้สรุปว่า สภาพของสังคมและวัฒนธรรมทุกแห่งย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวที่พลวัต (Dynamic) ด้านบวกและด้านลบตลอดเวลาโดยเกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของสังคมนั้นๆ การปรับปรนการเปลี่ยนแปลงได้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยการปรับปรนเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อโดยการผ่อนผัน กฎเกณฑ์ จารีตบางประการที่ไม่เหมาะสม ที่จะใช้กับสภาพปัจจุบันและในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการประยุกต์ใช้วัสดุสิ่งของอุปโภคบริโภคที่สามารถหาได้ในปัจจุบันเข้ามาใช้เพื่อความสะดวกสบาย นอกจากนี้ ยังมีการยอมรับประเพณี กิจกรรมบางอย่างจากสังคมไทยและสังคมตะวันตกเข้ามาปฏิบัติด้วย เช่น การจัดงานวันเกิด การจัดงานฉลองปีใหม่ และการจัดงานลอยกระทง ซึ่งถือว่าเป็นการคล้อยตามวัฒนธรรมที่คนไทยปฏิบัติกันมากขึ้น

สิทธิศักดิ์ จำปาแดง (2551 : 126-130) ได้ศึกษาการปรับปรนและเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยญ้อจังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) ลักษณะสภาพทั่วไป ชาวญ้อทุกหมู่บ้านในพื้นที่วิจัยจะเลือกสถานที่ตั้งหมู่บ้านโดยคำนึงถึงแหล่งน้ำ ป่าไม้ ทุ่งนา อันเป็นปัจจัยหลักสำหรับสังคมนเกษตรกรรมในอีสาน การสร้างบ้านเรือนจะเลือกที่เนิน ตัวบ้านจะยกพื้นสูง ปัจจุบันมีการต่อเติมชั้นล่าง หรือปลูกบ้านชั้นเดียว บริเวณจะมีเล้าข้าวและปศุสัตว์รวมทั้งเป็นที่ปลูกไม้ประดับและพืชผักที่ใช้บริโภคในครัวเรือน สำหรับบ้านท่าขอนยางมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้นหลังจากที่มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พื้นที่หมู่บ้านและที่นาเปลี่ยนย่านพานิช ด้านการศึกษาทุกหมู่บ้านมี

การศึกษาที่ตัดเย็บกัน ส่วนการศึกษานอกระบบอันเป็นความรู้ในการดำรงชีพแบบเดิมขาดการสืบทอด ด้านสาธารณสุขชาวญ้อมีสุขอนามัยที่ดี เนื่องจากนโยบายภาครัฐ ส่วนการแพทย์พื้นบ้านเสื่อมความนิยมลงด้านศาสนาและความเชื่อ ชาวญ้อทุกชุมชนนับถือพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนับถือผี มีประเพณีประจำทั้ง 12 เดือนและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย ประเพณีลดความเคร่งครัดลง ด้านครอบครัวเครือญาติ มีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและคนในชุมชนมีน้อยลง ด้านภาษาและวรรณกรรมชาวญ้อหลายชุมชนกำลังเลิกพูดภาษาญ้อ ยกเว้นบ้านท่าขอนยางแต่อาจเปลี่ยนในอนาคต ส่วนวรรณกรรมที่เป็นผญา บทสวด และนิทานพื้นบ้าน เริ่มหมดไปจากชุมชน ด้านการแต่งกายและการบริโภค แบบเก่ายังมีบ้างในผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่แต่งตัวตามสมัยนิยม การบริโภคอาหารยังนิยมอาหารแบบเก่า แหล่งอาหารตามธรรมชาติลดลง จึงจำเป็นต้องปลูกเลี้ยงเอง ด้านสาธารณสุขเริ่มดีขึ้นทุกหมู่บ้าน ด้านเศรษฐกิจ ชาวญ้อทุกหมู่บ้านมีอาชีพทำนาเป็นหลัก ยกเว้นบ้านท่าขอนยางที่เริ่มขายที่ดินและแปรสภาพเป็นอาคารพาณิชย์ การทำนาข้าวมีการลงทุนสูงไม่คุ้มกับการลงทุน ชาวญ้อรุ่นใหม่จึงหันไปประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานห้างร้าน ทำงานโรงงาน รับจ้าง ปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นแทนคือ ยางพารา ต้นยูคาลิปตัส ปลูกเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า ทำดอกไม้จันทน์ เลี้ยงกบ เป็นการหาทางออกแบบใหม่ 2) แนวทางในการพัฒนาสังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยญ้อ การพัฒนาทางการศึกษา ควรเน้นหลักสูตรท้องถิ่นให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับชาวญ้อ เพื่อผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และต้องพัฒนาทางด้านสาธารณสุขเพราะเป็นรากฐานที่สำคัญของควมมีเสถียรภาพของชุมชน ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยญ้อ ควรเน้นที่การฟื้นฟูวัฒนธรรม การถ่ายทอดวัฒนธรรม การส่งเสริมสนับสนุนงานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม การพัฒนา การริเริ่มสร้างสรรค์ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมให้เหมาะกับยุคสมัย การศึกษาการบูรณาการวัฒนธรรมกับการศึกษา การเผยแพร่วัฒนธรรม และสินค้าทางวัฒนธรรม การวิจัยนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด และพัฒนา การลงทุนทางวัฒนธรรมและประการสุดท้าย ควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านวัฒนธรรม ประชาชนทุกหน่วยของสังคม หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

Hyunh (2554 : 234-241) ได้ศึกษาจามมุสลิมในเวียดนามหลังนโยบายโดยเมัย การปรับปรนวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ ศาสนปฏิบัติและชาติพันธุ์สัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า สังคมจามมุสลิมในบริเวณสามเหลี่ยมปากน้ำโขง ในปัจจุบันก่อรูปมาจากโครงสร้างสังคมดั้งเดิมกอปรกับการปรับปรนในด้านเศรษฐกิจ ศาสนปฏิบัติ ระบบสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนและการปรับปรนนโยบายต่างๆของรัฐชาติโดยเฉพาะหลังจากรัฐบาลเวียดนามดำเนินนโยบายโดยเมัย ซึ่งในด้านวิถีชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อรัฐบาลเวียดนามดำเนินนโยบายโดยเมัย ระบบเศรษฐกิจการตลาดเข้ามา ได้ส่งผลทำให้อาชีพดั้งเดิมของคนจาม ได้แก่ การทำประมง ทอผ้า และค้าขายได้รับผลกระทบ ชาวจามหันมาปรับตัวเข้ากับตลาดโดยประกอบอาชีพการค้าขายทางไกลเป็นหลัก ในวิถีเศรษฐกิจใหม่มีการปรับปรนรูปแบบและกลไกการตลาด วิถีเศรษฐกิจใหม่ทำให้ชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวจามกลุ่มหนึ่งดีขึ้นได้ ในด้านศาสนาปฏิบัติ มีระบบความสัมพันธ์พื้นฐานดั้งเดิมและพิธีกรรมชีวิตเป็นพื้นที่ทางสังคมพื้นสัมพันธ์กลับคืนมาใหม่ หลังจากทีรัฐบาลเวียดนามดำเนินนโยบายโดยเมัย พรมแดนประเทศเปิดให้ชาวจามได้เชื่อมสัมพันธ์กับชาวจามที่อยู่ต่างประเทศ และกลุ่มชาวมุสลิมโลกทำให้พื้นที่ปฏิบัติศาสนาของชาวจามขยายกว้างยิ่งใหญ่ขึ้น ปัจจุบันชาวจามในชุมชนแยกพื้นที่ปฏิบัติศาสนาออกเป็นสองนิกาย

ในขณะที่เดียวกันยังรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกันและกัน ในด้านชาติพันธุ์สัมพันธ์ ทางด้านสังคม วัฒนธรรมรัฐบาลเวียดนามได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม สนับสนุนให้มีการเชิดชู วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลได้พยายามรณรงค์ให้กลุ่มชาติพันธุ์ละทิ้งวัฒนธรรม บางประการที่รัฐบาลคิดว่าล้าหลังและกีดขวางการพัฒนาสังคม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าในฐานะเป็น ชาติพันธุ์กลุ่มน้อย ชาวจามได้ปรับตัวต่อนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็มีการ ปรับตัวเข้าหาคนจามในระดับปฏิบัติการ บางครั้งเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐยังขาดความ เข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ แม้กระนั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ ค่อยๆ พัฒนาให้ดีขึ้นผ่านกิจกรรมทางสังคม การทำความเข้าใจวัฒนธรรมและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

กล่าวโดยสรุปกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยกย้ายหรืออพยพมาอยู่ในพื้นที่ที่ต่างออกไปจากเดิม ย่อมต้องมีการปรับวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัด พิธีกรรม ครอบครั้ว สังคม การประกอบอาชีพหรือการทำมาหากิน ตลอดจนการประกอบธุรกิจจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเข้ากับคนในท้องถิ่นได้ ตลอดจนนโยบายของรัฐยังมีส่วนช่วยให้เกิด การปรับตัวได้เร็วขึ้น

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับคนพลัดถิ่น (Diaspora)

อภิราตี จันท์แสง (2553 : 19-21) โดยกล่าวว่า การอพยพของชาวจีนสมัยใหม่เริ่ม นับจาก ค.ศ. 1800 (พ.ศ. 2343) เป็นต้นมา มีพัฒนาการจากประวัติศาสตร์ที่สามารถแบ่งกลุ่มได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้คือ

1.4.1 กลุ่มอพยพแบบ Huashang Pattern (华商 Huashang) หมายถึงกลุ่ม พ่อค้า (ซึ่งครอบคลุมถึงเหล่าบรรดานายช่างศิลป์ ช่างฝีมือต่างๆ เช่น กลุ่มคนทำเหมืองแร่ ชาวจีนชุด แรกเป็นการอพยพแบบคลาสสิก ซึ่งเกิดขึ้นก่อนและยังมีให้เห็นจนถึงปัจจุบัน กลุ่มอพยพกลุ่มนี้จะถูก เกณฑ์อพยพโดยไม่สมัครใจ (involuntary migrant) หรือสมัครใจ (voluntary migrant) ให้มาทำงาน หรือมาแสวงหาโอกาสนอกประเทศ โดยมีครอบครัวหรือญาติ หรือนายหน้าเป็นผู้นำหรือชักนำมา คนจีน กลุ่มนี้บางคนไม่ได้มีความชำนาญอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะเริ่มเข้าสู่การทำงานโดยการเป็นผู้ช่วย เด็ก ฝึกงาน ทดลองงาน หรือเริ่มทำงานเป็นลูกน้องนายเสมียนตราชั้นต่ำก่อน เส้นทางการอพยพแบบนี้เป็น แบบเดียวที่เกิดขึ้น

1.4.2 กลุ่มอพยพแบบ The Coolie Pattern (华工 Huagong) หมายถึงกลุ่ม แรงงาน กรรมกร หรือที่ภาษาไทยใช้คำว่า พวกกุลีจีน ซึ่งอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากในช่วงปี ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) แต่มีพัฒนาการเริ่มต้นจากยุคขุดทอง (Gold rushes) ที่สหรัฐอเมริกาและ ออสเตรเลีย ซึ่งปรากฏการณ์นี้เด่นชัดขึ้นเมื่อยุคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจโลกต้องการแรงงาน สนับสนุนในการขยายการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก ชาวจีนที่อพยพมาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่เป็นทั้งแรงงานและพ่อค้าในการปลูกพืชเศรษฐกิจเหล่านี้ เช่น พริกไทย อ้อย กาแฟ และยางพารา แรงงานอีกส่วนหนึ่งถูกจัดส่งในการตอบสนองการสร้างระบบสาธารณูปโภคในแต่ละ ประเทศ เช่น เส้นทางคมนาคม และการก่อสร้าง ดังตัวอย่างของการจ้างแรงงานจีนในประเทศไทย เพื่อมาสร้างทางรถไฟ ถนน การต่อเรือ และขุดคลองต่างๆ เป็นต้น

1.4.3 กลุ่มอพยพแบบ The Sojourner Pattern (华侨 Huaqiao) หมายถึง ผู้ที่มาอยู่พักชั่วคราว แต่หมายถึง คนจีนโพ้นทะเลต่างๆ ไป โดยพัฒนาการของคนจีนที่อพยพแบบนี้มีบริบทที่เพิ่มขึ้นคือมรดกการสอดแทรกอุดมคติทางด้านการเมืองและสังคม ความเป็นชาตินิยมเพิ่มเติมเข้ามา นอกเหนือจากการเป็นแค่พ่อค้าหรือแรงงานรับจ้าง ซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้อพยพที่เป็นครู นักหนังสือพิมพ์ และสายอาชีพอื่นๆ ที่มีการสร้างความตระหนักในความยิ่งใหญ่ของวัฒนธรรมจีนแก่ผู้ที่มาอยู่ต่างแดนจากแผ่นดินแม่ ซึ่งในประเทศไทยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น คือ ช่วงเกิดจากพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ และการปฏิบัติของซุนยัตเซ็นซึ่งเข้ามาสนับสนุนร่วมกับชาวจีนในไทยให้มีการเข้าร่วมอุดมการณ์รักชาติและชาตินิยมขึ้นในไทย

1.4.4 กลุ่มอพยพแบบ The Descent of RE-migrant Pattern (华裔 Huayi) ซึ่งเป็นแบบพัฒนาแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนที่อพยพไปสู่อเมริกาหรือคนที่เกิดต่างแดน พูดภาษาจีนไม่ได้แต่โยกหาความเป็นจีน เช่น ชาวจีนที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วอพยพไปอยู่ที่อเมริกาเหนือหรือออสเตรเลีย โดยเฉพาะเหตุการณ์ต่อต้านคนจีนในกลุ่มประเทศตะวันออกเฉียงใต้ราวปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) ทำให้จีนกลุ่มนี้อพยพไปยังกลุ่มประเทศในทวีปอื่นเกิดปรากฏการณ์ที่จะกล่าวให้ครอบคลุมรูปแบบนี้ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ดังที่เกิดขึ้นในประเทศไทยคือการที่ลูกหลานคนจีนที่ถือสัญชาติไทยแต่ยังคงมีความเชื่อและปฏิบัติพิธีกรรมต่างๆ แบบจีน

ซึ่งแนวคิดเรื่องการอพยพของวัง กัง วู สอดคล้องกับแนวคิดของ William G. Skinner ที่เสนอพัฒนาการเส้นทางการอพยพของชาวจีนมาสู่ประเทศ โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1897 (พ.ศ. 2440) ผู้อพยพชาวจีนเห็นความสำคัญของเส้นทางการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมทางเรือและทางบกเพิ่มขึ้นจากแต่ก่อนที่อาศัยการเดินทางทะเล ทั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการพลัดถิ่นมาวิเคราะห์การอพยพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้อพยพมาโดยรูปแบบใดเป็นสำคัญ

2. ทฤษฎี

2.1. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ถูกนำเสนอ โดย Brown (นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรณศิริ. 2540 : 108-111 ; อ้างอิงมาจาก Steward. 1949) โดยมีแนวคิดว่าระบบสังคมต่างๆ ประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ โครงสร้างทางสังคม คือแบบแผนที่อยู่ได้นานโดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โครงสร้างจะได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เน้นการทำความเข้าใจกับการคงอยู่และการสืบเนื่องของโครงสร้างและเสถียรภาพทางสังคม ซึ่งตัวบ่งชี้ที่สำคัญดูจากข้อมูลทางชาติพันธุ์ วรรณษาของแต่ละสังคม ที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนที่มีความผูกพันกันทางสังคมหรือความขัดแย้งระหว่างกัน แต่ยอมรับในความขัดแย้งนั้นและมีการจัดการต่อความขัดแย้งอย่างเป็นทางการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยลดโอกาสที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและทำให้สังคมทั้งหมดอยู่ต่อไปได้ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่เน้นที่การคงอยู่ หรือระบบเสถียรภาพของระบบสังคมรวมทั้งภาระหน้าที่ทางสังคมและความมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงเป็นมโนภาพสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมทำหน้าที่จะทำให้เกิดเสถียรภาพของกลุ่มโดยเฉพาะสังคมซับซ้อนจากลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมสามารถนำมาอธิบายความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ซับซ้อน ในการคิดค้นองค์ความรู้และวิธีการหรือที่เรียกกันว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มคนให้สามารถคงอยู่ได้และถ่ายทอด สืบต่อกันมาในลักษณะยั่งยืน

วิธีการศึกษาแบบโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functional Approach)

การศึกษาแบบโครงสร้างหน้าที่เป็นการศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพของส่วนต่างๆ (Parts) ที่ประกอบกันเข้ามาเป็นสังคมโดยรวม (The Whole) สัมพันธภาพของส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเข้ามาเป็นสังคมนั้นเรียกว่า “โครงสร้างของสังคม” (Structure of a Society) โครงสร้างของสังคมหมายถึงสัมพันธ์ภาพของกิจกรรมทางครอบครัวญาติพี่น้อง ด้านการศึกษา อนามัย เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ศาสนาและอื่นๆ

ฐานคติ (Assumption) ใหญ่ของการศึกษาสังคมกลุ่มโครงสร้างหน้าที่มีอยู่ประการหนึ่งว่า ภายในสังคมนั้นมีการทำหน้าที่ (Function) ต่างๆอย่างเป็นระบบ (System) เพื่อความดำรงอยู่ของแต่ละสังคม ในการนี้ส่วนย่อยต่างๆ (Parts) หรือระบบย่อย (Subsystems) ต่างๆภายในสังคมจะปฏิบัติงานต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งไปสู่ความมุ่งหมายสุดท้าย (Goal) ของแต่ละสังคมคือความอยู่รอด ซึ่งย่อมหมายถึงความสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาวะต่างๆภายในสังคมให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่ผ่านไป ด้วยฐานคติดังกล่าวการศึกษาสังคมนี้ถือว่าโครงสร้างสังคมเป็นระบบกระทำการชนิดหนึ่ง (an Operating System) ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อยต่างๆ ระบบย่อยเหล่านี้จะทำหน้าที่ ในส่วนของตัวเองให้สอดคล้องกันกับการทำหน้าที่ของระบบย่อยอื่นๆ อันเป็นผลให้สังคมดำรงอยู่ได้ เปรียบประดุจดังระบบร่างกายของมนุษย์ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อยต่างๆ อาทิ หัวใจ หู ตา จมูก แขน ขา เท้า เป็นต้น ซึ่งแต่ละส่วนก็ทำหน้าที่ตามความถนัดเฉพาะของตนและก็ต้องประสานกับการทำหน้าที่ของส่วนอื่นๆ ด้วยเพื่อความดำรงอยู่ของระบบใหญ่ คือ มนุษย์แต่ละคนเช่นนี้ เป็นต้น

การประสานงานกันของระบบย่อยต่างๆ ของโครงสร้างสังคมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของสังคมเช่นเดียวกับมนุษย์ ดังจะเห็นว่าถ้าขาไปทำหน้าที่แทนแขนและปากไปทำหน้าที่แทนทวารหนักมนุษย์ ซึ่งเป็นระบบใหญ่ในกรณีนี้ก็ย่อมจะอยู่ด้วยความลำบากถ้าไม่ถึงแก่ความพิการก็อาจสิ้นชีวิต หรือถ้าหากว่าระบบย่อยต่างๆ ทำหน้าที่ไม่ประสานกับเพียงพอก็อาจจะสร้างความยุ่งยากในการดำรงอยู่ให้แก่ระบบใหญ่มาก ตัวอย่างเช่น ปากชอบรับประทานของเผ็ดจัด เปรี้ยวจัด เค็มจัด และของที่ทำให้ท้องเสียได้ง่าย ระบบย่อยส่วนท้องโดยเฉพาะกระเพาะลำไส้ และทวารหนัก ก็อาจจะทำหน้าที่หนักเกินขนาด อาจเป็นเหตุให้ระบบใหญ่คือมนุษย์ผู้นั้นต้องอยู่ด้วยความยากลำบากผิดปกติ และถ้าความขัดแย้งกันระหว่างระบบย่อยมีความรุนแรงมาก อาจนำไปสู่ความสิ้นสุดของระบบใหญ่ได้ในที่สุด การดำรงอยู่ของโครงสร้างสังคม ก็เช่นเดียวกัน ระบบย่อยต่างๆ ของสังคมจะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามความถนัดเฉพาะของแต่ละส่วนให้ดี และจะต้องประสานสัมพันธ์กับการทำงานของระบบย่อยอื่นๆ ที่มีอยู่ภายในระบบใหญ่คือ โครงสร้างสังคมเป็นส่วนรวมด้วย มิฉะนั้นสังคมนั้นอาจมีอาการระลอกกระเปลี่ยนพิกลพิการเกิดความยุ่งยากกระส่ำกระส่ายและในที่สุดก็อาจสลายตัวไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังได้พรรณนาไว้ (ทรงคุณ จันทจร. 2557 : 25-28)

ระบบย่อย (Subsystems) สำคัญที่มีอยู่ในโครงสร้างของทุกสังคมมนุษย์พิจารณาตามลักษณะอันเป็นความถนัดเฉพาะ (Specialization) ของกิจกรรมพอจะแบ่งแยกออกได้เป็น 6 ระบบดังต่อไปนี้

1. ระบบย่อยของโครงสร้างหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านครอบครัวและญาติพี่น้อง (Family and Kinship System)
2. ระบบย่อยของโครงสร้างหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการให้การศึกษาอบรม (Education System)
3. ระบบย่อยของโครงสร้างที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรม ทางด้านการป้องกันรักษาและบำรุงรักษาสุขภาพสมาชิกของสังคม (Health System)
4. ระบบย่อยของโครงสร้างที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ
5. ระบบย่อยของโครงสร้างที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง (Politic System)
6. ระบบย่อยของโครงสร้างหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านความเชื่อและศาสนาต่างๆ ที่มีอยู่ในแต่ละสังคม (Belief System)

สรุปว่า จากการศึกษาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่เกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมอยู่กันอย่างมีระบบ ในแต่ละระบบจะมีส่วนหรือระบบย่อยๆ ทำหน้าที่ต่างๆ (Function) เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีระเบียบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นจุดมุ่งหมายของสังคม หากระบบใดไม่ทำหน้าที่ของตนจะก่อให้เกิดการปรับตัวเอง และเกิดความสมดุลในที่สุด ซึ่งระบบต่างๆ ที่เป็นอยู่ในสังคมจะมองว่าสมดุลอยู่แล้ว สิ่งที่จะทำให้ระบบย่อยต่างๆ ได้มีการปรับตัวเข้าหากันมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรนได้อย่างซ้ำๆ เพื่อรักษาสมดุลในระบบ จากกระทำของบุคคลและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอีสานใต้

พาร์สันส์ ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน มีแนวความคิดว่าสังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่างๆ (Part) มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันความสัมพันธ์ที่คงที่ของแต่ละส่วนจะเป็นปัจจัยทำให้ระบบสังคมเกิดความสมดุล (Equilibrium) ส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พาร์สันส์ เสนอว่า เกิดจากความสมดุลถูกทำลายลง เนื่องจากองค์ประกอบของสังคมคือบุคลิกภาพ (Personality) วัฒนธรรม (Cultural) และอินทรีย์ภาพ (Organismic) เกิดความแตกร้าง โดยอาจเกิดจากสาเหตุจากภายนอกของระบบสังคม เช่น เกิดภาวะสงคราม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นต้น

พาร์สันส์ ได้กล่าวว่า ระบบสังคมประกอบด้วยสถาบันต่างๆ ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญต่อสมาชิกในสังคมที่จะถ่ายทอดบุคลิกภาพ อบรมสั่งสอนบทบาทจนมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสถาบันมากขึ้น โดยทั่วไปเราจะเห็นว่าพาร์สันส์ได้สังเกตเห็นการกระทำของบุคคลในสังคมจะต้องมีลักษณะการสมัครใจ ต้องการที่จะกระทำเพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายด้วยวิธีต่างๆ ก็จะเป็นเครื่องชี้ว่าผู้กระทำจะมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง บทบาทและสถานภาพของบุคคลต่างๆ ได้กระทำต่อกันจนเป็นระบบสังคม

พาร์สันส์ ได้อธิบายถึง “ระบบสังคม” และ “หน้าที่” ว่า หน้าที่ คือ กลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสังคมในเบื้องต้น ในระบบสังคมนี้มีหน้าที่ คือ มีการจัดกิจกรรม แต่กิจกรรมนี้ทำเป็นกลุ่มๆและทำเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบ เช่น ระบบสังคมมีความต้องการให้ใครมาเลี้ยงดูเด็ก เราเรียกว่าสิ่งนี้ว่า “หน้าที่” กลุ่มกิจกรรมได้แก่ สถานดูแลเด็กเล็กและโรงเรียน เป็นต้น ระบบสังคมต้องการคนดูแลเรื่องสุขภาพ ก็จะมีกลุ่มกิจกรรมหนึ่ง เช่น โรงพยาบาลหรือคลินิก ซึ่งต่างก็มีหน้าที่ของกลุ่ม

พาร์สันส์ ได้อธิบายหน้าที่พื้นฐานไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การปรับตัว (Adaptation) คือ การที่สังคมจัดให้มีการปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมและความต้องการของระบบ หากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ตรงกับความต้องการของระบบก็ต้องมีการปรับตัว
  2. การบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal attainment) สังคมต้องมีการกำหนดเป้าหมายและระบบต่างๆ ก็ต้องทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก
  3. การบูรณาการ (Integration) คือ หน้าที่ในการทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับระบบต่างๆ ซึ่งจะต้องดำเนินงานร่วมกัน เนื่องจากระบบสังคมประกอบระบบย่อยที่มีความแตกต่างกันและมีกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของตน จึงต้องมีการดูแลให้เกิดการประสานสอดคล้องระหว่างระบบย่อยต่างๆ จึงต้องบูรณาการเข้าหากัน
  4. การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) คือ ระบบการกระทำทั้งหมดต้องมีการจัดการกับหน่วยหรือส่วนต่างๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ระบบ ซึ่งเกี่ยวกับปัญหาของแบบแผนของการรักษาความสมดุล และต้องมีการช่วยลดความตึงเครียดภายในหน่วยหรือส่วนต่างๆ ภายในระบบที่เกี่ยวข้องด้วย ปัญหาของการจัดการความตึงเครียดในระบบสังคม อาจจะได้กล่าวได้ว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาของความเครียดทางสังคม
- จากหน้าที่พื้นฐานสี่ข้อ คือ AGIL พาร์สันส์จึงได้เสนอว่าสังคมต้องมีระบบปฏิบัติการสี่ระบบซึ่งเกี่ยวข้องกัน ได้แก่

1. ระบบร่างกายและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งเป็นระบบปฏิบัติการแรกที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พื้นฐานเรื่องการปรับตัว (Adaptation) เพื่อรองรับหน้าที่พื้นฐาน สังคมจะมีระบบปฏิบัติการย่อยที่เป็นระบบว่าด้วยร่างกายและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ระบบปฏิบัติการนี้รวมถึงการผลิตเชิงเศรษฐกิจด้วย เพราะเป็นปฏิบัติการในเรื่องสภาพแวดล้อมทางวัตถุ (กายภาพ)
2. ระบบบุคลิกภาพซึ่งเป็นระบบปฏิบัติการที่สอง เป็นระบบที่ควบคู่กับหน้าที่พื้นฐานในการบรรลุเป้าหมาย (Goal attainment) ระบบนี้จะเน้นเรื่องบุคลิกภาพ คนที่เป็นสมาชิกจะต้องถูกหล่อหลอมขัดเกลาให้มีบุคลิกภาพที่คิดไปในทำนองเดียวกัน จึงจะบรรลุเป้าหมายเดียวกัน
3. ระบบสังคมซึ่งเป็นระบบปฏิบัติการที่สาม เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พื้นฐานในด้านการบูรณาการ (Integration) สิ่งที่จะเข้ามาทำให้เกิดการบูรณาการคือ ตัวสังคม ระบบสังคมจะเป็นระบบที่หลอมเอาองค์ประกอบต่างๆ ของระบบย่อยเข้าด้วยกัน
4. ระบบวัฒนธรรมซึ่งเป็นระบบปฏิบัติการที่สี่ เกี่ยวข้องกับหน้าที่พื้นฐานของการรักษาแบบแผนของสังคม ดังนั้นการที่เราจะฟื้นฟูจิตใจและแรงจูงใจของคนในสังคมเอาไว้ได้ จึงต้องมีการเชื่อมโยงกัน นั่นคือระบบวัฒนธรรม

พาร์สันส์ได้แบ่งสังคมออกเป็นสี่ระบบย่อย ซึ่งแต่ละระบบย่อยจะทำหน้าที่สัมพันธ์กับหน้าที่พื้นฐานสี่ประการในระบบปฏิบัติการสี่ระบบนั่นเอง ได้แก่

1. ระบบเศรษฐกิจ (Economics) ระบบนี้แสดงให้เห็นหน้าที่พื้นฐานการปรับตัว ระบบนี้เป็นระบบปฏิบัติการทางกายภาพ เป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เมื่อมีระบบเศรษฐกิจและมนุษย์สามารถที่จะปรับตัวได้และสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้
2. ระบบการเมือง (Political) มีขึ้นเพื่อทำให้เกิดหน้าที่ เริ่มต้นด้วยการมีเป้าหมายหลักร่วมกันและบรรลุเป้าหมายด้วยกัน

3. ระบบสังคมและชุมชน (Society หรือ Community) ซึ่งเป็นชุมชนไม่ได้หากไม่มีการผลิต แต่ถ้ามีการผลิตแต่ไม่มีเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันก็ได้ จึงต้องมีการบริหารจัดการในรูปของระบบการเมือง

4. ระบบอัยการมอบหมายหรือความไว้วางใจ (Fiduciary) มาช่วยคุ้มครองและดำรงวัฒนธรรมต้องปกป้องรักษาเอาไว้ให้มีการสืบทอดวัฒนธรรม เป็นการช่วยทำให้เกิดหน้าที่พื้นฐานคือการรักษาแบบแผน โดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ

แนวคิดของพาร์สันส์ อยู่ในหน้าที่พื้นฐาน ระบบปฏิบัติการและระบบย่อยของสังคมซึ่งต่างแบ่งได้สี่ส่วน พาร์สันส์ได้วิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคม เกิดจากการที่ระบบย่อยของสังคมมีลักษณะแตกต่างกันออกไปหรืออยู่ในกระบวนการที่ก่อให้เกิดความแตกต่าง (Differentiation) ทำให้ต้องมีการปรับตัวมากกว่าเดิม ต้องเพิ่มความสามารถในการปรับตัว (Adaptive Upgrade) และต้องมีการบูรณาการของระบบย่อยต่างๆ สังคมจะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงในลักษณะวิวัฒนาการ พาร์สันส์เน้นความสำคัญของวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงความเชื่อ บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม คือตัวยึดเหนี่ยวให้สังคมโดยที่สังคมทั้งหมดเป็นระบบหนึ่งทีแต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความสัมพันธ์นี้คือสิ่งสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ระบบสังคมเป็นการเคลื่อนไหวเข้าสู่ความสมดุล การปรับความสมดุลของระบบจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ระบบตามไปด้วยความต่อเนื่องของกระบวนการของข่าวสารภายในและภายนอก นอกจากนี้ทฤษฎีระบบยังมองว่าความขัดแย้ง ความตึงเครียดและความไม่สงบสุขภายในสังคมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในสังคม

2.2 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน ได้เสนอว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” และเชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้ โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกัน พิจารณาคูณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรม แต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดดีดกว่าหรือเลวกว่ากัน”

เอฟเวอเรท เอ็ม. โรเจอร์ (Everett M. Rogers) ได้เขียนงานชื่อ “Diffusion of Innovations” ได้เน้นว่า “การเปลี่ยนแปลงสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดการประดิษฐ์คิดค้นจากภายในสังคม และนวัตกรรม (Innovation) ที่ถ่ายทอดอาจเป็นความคิด (Idea) ซึ่งรับมาในรูปของสัญลักษณ์ (Symbolic Adoption) ถ่ายทอดได้ยากหรืออาจเป็นวัตถุ (Object) ที่รับมาในรูปของการกระทำ (Action Adoption)” ซึ่งจะเห็นได้ง่ายกว่า โรเจอร์ยังกล่าวว่า “นวัตกรรมที่จะยอมรับกันง่าย ต้องมีลักษณะ 5 ประการดังนี้ 1) มีประโยชน์มากกว่าเดิม (Relative Advantage) 2) สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมที่รับ (Compatibility) 3) ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมาก (Less Complexity) 4) สามารถแบ่งทดลองรับมาปฏิบัติเป็นครั้งคราวได้ (Divisibility) 5) สามารถมองเห็นเข้าใจง่าย (Visibility) ” นอกจากนี้โรเจอร์ยังได้นำเสนอขั้นตอนการตัดสินใจรับเอาวัฒนธรรมใหม่อีก 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการรับรู้วัฒนธรรม (Awareness) 2) เกิดความสนใจในวัฒนธรรมนั้น (Interest) 3) ประเมินค่าวัฒนธรรม (Evaluation) 4) ทดลองใช้วัฒนธรรมนั้น (Trial) 5) การรับหรือไม่รับวัฒนธรรมนั้น (Adoption or Rejection) โดยผู้รับวัฒนธรรมอาจมีผู้ที่รับเร็วหรือช้าแตกต่างกันไป”

ทฤษฎีการแพร่กระจาย จึงยึดหลักว่า “วัฒนธรรมคือความคิดของพฤติกรรมของมนุษย์ ฉะนั้นจะไปไหนก็นำเอาวัฒนธรรมไปด้วย วัฒนธรรมจึงแพร่กระจายออกไป” การแพร่กระจายจึงยึดหลักการดังนี้

1. หลักการทางภูมิศาสตร์ มีความสะดวกในการเดินทางไม่มีอุปสรรค
  2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น การค้าขาย การทำงาน เมื่อไปยังสถานที่ต่างๆก็นำวัฒนธรรมไปด้วย
  3. ปัจจัยทางสังคม เช่น การปกครอง การแต่งงาน การศึกษา เป็นต้น
  4. ปัจจัยด้านการคมนาคมที่สะดวก อาจโดยทางเรือ หรือเส้นทางคมนาคมอื่นๆ
- ดังนั้น ทฤษฎีนี้ช่วยอธิบายวิธีการหรือขั้นตอนของการเผยแพร่วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างและความเหมือนของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ณรงค์ เส็งประชา (2532 : 41) กล่าวว่า วัฒนธรรมของสังคมหนึ่งย่อมมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของสังคมอื่น และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเก็บกักไว้เหมือนสิ่งของใดๆได้ ตราบดีที่มนุษย์ยังมีการเคลื่อนย้ายจากถิ่นหนึ่งไปยังแหล่งอื่นๆ เช่น มีการท่องเที่ยว มีการค้าขาย การเผยแพร่ศาสนา การไปศึกษาหาความรู้ เป็นต้น เขาเหล่านั้นจะนำเอาวัฒนธรรมจากสังคมของเขาติดตัวไปด้วย และรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมที่เขาไปติดต่อกลับมา ซึ่งถือว่าเป็นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Culture Diffussion) นอกจากนั้นความเจริญก้าวหน้าในการสื่อสารคมนาคมยังช่วยในการแพร่วัฒนธรรมเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว เราจะพบว่าวัฒนธรรมของต่างประเทศมากมายได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิต และแม้แต่ระบบการศึกษา ซึ่งทำให้วัฒนธรรมไทยแปรเปลี่ยนไปเป็นอันมาก

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนั้นจึงมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคมเพราะสังคมได้รับวัฒนธรรมใหม่นั้นไม่ต้องลงทุนและเสียเวลากับการที่จะต้องพัฒนาจากจุดเริ่มต้น และยังถ้ารู้จักเลือกรับเอา หรือปรับปรุงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสังคมของตนก็ย่อมได้รับประโยชน์มากขึ้น อาจกล่าวได้ว่ามีน้อยสังคมเหลือเกินที่มีแต่วัฒนธรรมเดิมของตน ส่วนใหญ่มักจะหยิบยืมวัฒนธรรมจากสังคมอื่น เช่น สังคมอเมริกัน Ralph Linton ได้กล่าวว่า คนอเมริกันเองมีวัฒนธรรมของตนเองประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

การแพร่กระจายวัฒนธรรมนี้อาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น

1. ความเชื่อเดิมที่ขัดหรือไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิม
2. ความห่างไกล และการติดต่อคมนาคมไม่สะดวก
3. ความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง
4. ความยากง่ายของวัฒนธรรมใหม่
5. ความผูกพันอยู่กับวัฒนธรรมเดิม และไม่ยอมรับสิ่งแปลกใหม่

การรับวัฒนธรรมอื่นมาเป็นของตนนั้น อาจทำให้วัฒนธรรมเดิมสลายไป ทำให้สูญเสียความเป็นชาติแต่ถ้าไม่รับก็มีผลร้ายเช่นกัน เพราะเจริญตามสังคมอื่นไม่ทัน ดังนั้นจึงควรรู้จักเลือกและปรับปรุงแก้ไขให้ประสานกัน ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นโดยไม่ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนทั้งหมด

อมรา พงศาพิชญ์ (2533 : 118-119) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อศึกษาวัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่มอย่างละเอียด จึงค่อยเปรียบเทียบวัฒนธรรมหรือสัญลักษณ์ของกลุ่มชนในบริเวณใกล้เคียง โดยฟรานส์ โบแอส นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน เชื่อว่า กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมคล้ายกันจะเป็นกลุ่มชนที่มีความสนิทสนมและมีความสัมพันธ์กันมาก่อน วัฒนธรรมหรือระบบสัญลักษณ์แพร่กระจายออกไป เพราะคนย้ายถิ่นและนำเอาวัฒนธรรมเก่าติดตัวไปด้วย หรือเพราะคนจากถิ่นอื่นมาติดใจวัฒนธรรมของคนกลุ่มนี้ และขอยืมวัฒนธรรมไปใช้

จะเห็นว่าการผสมผสานทางวัฒนธรรมอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่การผสมผสานกลมกลืนกัน “การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม” และวัฒนธรรมที่กลมกลืนกันนั้นถูกถ่ายทอดไปภายในสังคมเดียวกัน คือการสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้งจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแนวนอนและเป็นที่ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่น โดยฝ่ายรับวัฒนธรรมใหม่และละทิ้งวัฒนธรรมเก่าของตนบางส่วน และทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิมไป

Boonsanong (1971 : 120-122) ได้ศึกษาเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยและชาวจีนในกรุงเทพฯ พบว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยและชาวจีนในกรุงเทพฯ ยังไม่สนิทแนบแน่น เพราะชาวจีนที่ยอมรับในวัฒนธรรมถึงขั้นนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ยังมีความแตกต่างกันอยู่ ชาวจีนที่มีอายุมากมีการศึกษาในระดับต่ำรวมทั้งผู้ที่เกิดในต่างประเทศและอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย คนเหล่านี้จะถูกผสมผสานได้น้อยและไม่ยอมรับวัฒนธรรมไทยง่ายๆ นอกจากนี้บางส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อพวกเขาโดยตรงเท่านั้น เช่น ภาษาพูด ส่วนบุตรชาวจีนที่เกิดในเมืองไทย กลุ่มที่เป็นลูกผสมจีน-ไทย และกลุ่มจีนที่ได้รับการศึกษาสูงหรือได้รับการศึกษาในไทย จะเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมได้มากกว่า โดยเฉพาะระดับการศึกษาสูงจะมีอัตราของการผสมผสานได้มากขึ้นตามไปด้วย

ทิพดี นิमितพงศ์ธร (2547 : 147-149) ได้ศึกษาเรื่อง การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมีทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านภูมิประเทศ การศึกษา การเมืองการปกครอง การร่วมชาติพันธุ์ การประกอบอาชีพ การใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน เทคโนโลยีและลักษณะนิสัย โดยลักษณะทางภูมิประเทศและปัจจัยด้านการประกอบอาชีพมีอิทธิพลต่อการผสมผสานวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาคือการศึกษา และน้อยที่สุดคือการเมืองการปกครอง 2) ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมมีทั้งหมด 7 ประการ ได้แก่ การผสมผสานทางด้านการบริโภคอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ภาษา ประเพณีและนันทนาการ โดยที่การผสมผสานทางด้านภาษาแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมมากที่สุด การผสมผสานด้านที่อยู่อาศัยและการรักษาโรคตามลำดับ ส่วนการผสมผสานทางด้านประเพณีน้อยที่สุด ดังนั้นการผสมผสานทางวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงสภาพของกลุ่มคนที่มีรากฐานความแตกต่างด้านเชื้อชาติและศาสนา แต่ด้วยเหตุปัจจัยหลายๆ ด้านทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ผสมผสานวิถีชีวิตเข้าด้วยกันเป็นอย่างดี

นิปาติเมาะ หะยีหามะ และอรอุษา ปุรยบุรณะ (2549 : 121-122) ได้ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอ ปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมีทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านภูมิประเทศ การประกอบอาชีพ ลักษณะนิสัย การร่วมชาติพันธุ์ เทคโนโลยี การใช้

สาธารณประโยชน์ร่วมกัน การเมืองการปกครองและการศึกษา 2) ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ การผสมผสานทางด้านบริการโภชนาการ ภาษา สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย นันทนาการ การรักษาโรคและ การแต่งกาย ดังนั้นการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี แสดงให้เห็นถึงสภาพของกลุ่มคนที่มีรากฐานความแตกต่างด้านเชื้อชาติศาสนา และมรดกทางวัฒนธรรม ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างยาวนาน ด้วยปัจจัยหลายอย่าง ก่อให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้มีการผสมผสานวิถีชีวิตเข้าด้วยกันอยู่บนพื้นฐานพหุวัฒนธรรม

สิริจิตต์ ปันเงิน (2556) ได้เขียนบทความเรื่องจริยปรัชญาการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ชาวจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ได้กล่าวถึง เอกลักษณ์ของชาวจีนปากน้ำโพ เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก เนื่องจากมีแบบแผนและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นๆ ซึ่งยังคงยึดมั่นอยู่กับวัฒนธรรมของชาติตนเอง ประเพณีของชาวจีนปากน้ำโพที่สำคัญ คือ ประเพณีแห่เจ้าพ่อ เจ้าแม่ปากน้ำโพ หรืองานตรุษจีนปากน้ำโพเป็นวัฒนธรรมประจำถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นของจังหวัดนครสวรรค์ จนถึงกับนำชื่อประเพณีของชาวจีนมาเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญของจังหวัด ที่ว่า “เมืองสี่แคว แห่มังกร พักกิ่งบ่อระพีเตด ปลารสเด็ดปากน้ำโพ” คนจีนที่เข้ามาในยุคแรกๆไม่ว่าจะภาษาใด ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด เมื่อได้อยู่กับคนท้องถิ่นเดิมจะทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สอดคล้องกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยชนบธรรมเนียมจีน ไม่ว่าจะพำนักที่ใดชาวจีนจะนำเอาสิ่งที่ตนเองเคารพนำมาติดตัวด้วย เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ

สมุน อยู่ลิน (2527 : 116) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่กล่าวถึงการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีใจความโดยสรุปดังนี้ กระบวนการที่เกี่ยวกับการผสมกลมกลืนแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการติดต่อ 2) ขั้นตอนการแข่งขัน 3) ขั้นตอนปรับตัว 4) ขั้นตอนผสมผสาน โดยทั้งสี่ขั้นตอนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือในขั้นแรกจะมีการติดต่อระหว่างชนต่างวัฒนธรรมสองกลุ่ม คือ ชนกลุ่มน้อย กับชนกลุ่มใหญ่ และนำไปสู่การแข่งขันระหว่างชนกลุ่มน้อยด้วยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน นั่นคือ การเพิ่มพูนความสนิทสนมกับชนกลุ่มใหญ่อันจะนำไปสู่การปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ หลังจากนั้นความสัมพันธ์จะพัฒนาขึ้นเรื่อยๆจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายไปสู่การผสมกลมกลืน

2.3 ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีนักคิดคนสำคัญ คือ Richard Emerson ซึ่งต่อยอดความคิด มาจาก George C. Homans โดยมีฐานคติ (Assumption) คือ ในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคน หรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว แต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคมหรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ในปัจจุบันสถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดนี้ได้ถูกใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) การสร้างตัวตนของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (Integrated Exchange Forming) รวมไปถึงการศึกษาอำนาจและการพึ่งพา (Power and Dependence) ภายในเครือข่าย (ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์. 2559)

1) ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) เป็นหนึ่งในแนวคิดของศาสตร์ยุคใหม่ ซึ่งได้รับการพัฒนาจากนักคิดทางสังคมวิทยา เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการใช้เป็นแนวขยายในการศึกษาสังคมของแนวคิดเครือข่ายสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย บุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นไม่ได้มีเพียงบทบาทเดียว แต่มีหลายบทบาทซึ่งจะต้องสวมในชีวิตรประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ ที่คาดหวังในสังคมหรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ ความสัมพันธ์ทั้งในด้านวัตถุและทางจิตใจทั้งนี้

นิยามของคำว่าเครือข่ายทางสังคม มีผู้ให้ความหมายดังนี้คือ

1. Encyclopedia of Sociology (นฤพันธ์ สุริยมณี และคณะ. 2555 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Encyclopedia of Sociology. 1992) ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง

ปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดเรียงความสัมพันธ์ (Patterned Arrays of Relationship) ระหว่างปัจเจกชน (Individual) ที่ร่วมกระทำการในสังคม

2. Alter และ Hage (นฤมล นิราทร. 2543: 6 ; อ้างอิงมาจาก

Alter and Hage. 1993) กล่าวว่า เครือข่าย (Network) หมายถึง รูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการร่วมกันทำงานเครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้ และองค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน

3. Jeremy Boissevain (นฤพันธ์ สุริยมณี และคณะ. 2555 : 7 ;

อ้างอิงมาจาก Jeremy Boissevain. 1974 : 22) ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคมหมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลโดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

จากคำนิยามที่กล่าวมาในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าเครือข่ายทางสังคม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) และองค์กร (Organization) ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกันทั้งนี้

นักวิชาการในประเทศไทยได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคม ดังนี้

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2537 : 13) ให้ความหมายของเครือข่าย

ทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหลวมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันซึ่งอาจอยู่ในพื้นที่ชุมชนเดียวกันหรือต่างชุมชนโดยการมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันนี้ ยังคงรักษาอัตลักษณ์และปรัชญาการทำงานของตนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันนี้ เป็นการเชื่อมโยงทางความคิดและเชื่อมโยงกิจกรรมตามความเหมาะสมภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งอาจมีทั้งการร่วมงานเฉพาะกิจหรือการขับเคลื่อนประสานประโยชน์ระยะยาวที่ขยายสมาชิกมากขึ้นจนพัฒนาขึ้นเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544 : 66) ระบุว่าภายในเขตดินแดนประเทศไทย ปัจจุบันเองก็มีเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนผลผลิตมากมายระหว่างชุมชนหมู่บ้านนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในทุกภาคการ “เปลี่ยนกันกิน” เป็นไปเพื่อความพอเพียง ตลาดไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยระบบทุนนิยม ยิ่งกล่าวอีกว่า ลักษณะสังคมไทยมีเครือข่ายโดยธรรมชาติบนอาณาบริเวณที่กว้างขวาง เป็นทั้งในระบบ ชุมชน ระบบท้องถิ่นและระบบชาติ โดยชุมชนหมู่บ้านมีเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันและกันในทาง เศรษฐกิจในระดับชาติเนื่องด้วยชนชาติทั้งหลายในดินแดนประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ตอนบนต่าง รับวัฒนธรรมและภาษาไทยเป็นวัฒนธรรมและภาษาร่วมแกนกลางในการรวมกันเป็นเครือข่ายทาง วัฒนธรรมอยู่แล้วด้วยความสมัครใจ

ผู้วิจัยสรุปความหมายใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางครอบครัว แซ่ตระกูล กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มองค์กร โดยเฉพาะ ภายในพื้นที่ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพา อาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มี โครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นทางการและไม่ เป็นทางการ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่ง อาจมีทั้งการเชื่อมโยงเฉพาะกิจหรือการขับเคลื่อนประสานประโยชน์ร่วมกันในแต่ละพื้นที่

นฤมล นิราทร (2543 : 18-21) ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม ตามมิติ 4 มิติ ดังนี้

- 1) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ
- 2) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้าน เด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม
- 3) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสาวตรีนักเรียน
- 4) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้ง คือ (1) เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน และ (2) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ ระหว่าง องค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

พระมหาสุทิตย์ อาภาโร (2547 : 13-17) ได้แบ่งเครือข่ายออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. เครือข่ายเชิงพื้นที่ (area) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มองค์กร เครือข่าย ที่อาศัย พื้นที่รูปธรรม หรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงาน 2. เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นเป็นตัวตั้งในการรวมกลุ่มองค์กร และ 3. เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมในการแบ่งเครือข่าย

ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมมาวิเคราะห์คนไทยเชื้อสายจีนในอีสาน ได้ว่ามีเครือข่ายหรือหน่วยงานที่มีกิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ สัมพันธ์กันเช่นไร ซึ่งมีส่วนผลักดันให้คนไทยเชื้อสายจีนประสบความสำเร็จในการประกอบ อาชีพและสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้จากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

มัลลิกา เรืองระพี (2518 : 96, 178, 220) ได้ศึกษาบทบาทชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคมและศิลปกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า บทบาทด้านเศรษฐกิจของชาวจีนในระยะต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นพื้นฐานทำให้ชาวจีนได้เข้าควบคุมเศรษฐกิจทั้งหมดไว้ในระยะหลัง ชาวจีนที่เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์การเข้าช่วยเหลือรัฐบาลไทยด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับสภาพบ้านเมืองในระยะนี้ต้องการคลังสมอง กำลังแรงงาน จากการปรับปรุงประเทศ และรัฐบาลจึงให้อภิสิทธิ์แก่ชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดของรัฐบาลในระยะนี้ที่ให้อภิสิทธิ์แก่ชาวจีน โดยไม่มีมาตรการป้องกันการใช้อภิสิทธิ์ในการขูดรีดราษฎร ทำให้ราษฎรไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบชาวจีนตลอดมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม บทบาทชาวจีนด้านเศรษฐกิจนี้มีส่วนช่วยให้รัฐบาลได้พัฒนาประเทศให้เจริญขึ้นเป็นอันมาก จึงเปรียบบทบาทชาวจีนเหมือนดาบสองคม คือ ทั้งประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน ส่วนบทบาทด้านสังคม ชาวจีนที่ได้เข้ามาในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้เข้ามาสร้างฐานะความมั่นคงทางสังคมจนรัฐบาลไทย และราษฎรไทยไม่รังเกียจและยอมรับประเพณีบางอย่างของจีนมาร่วมในประเพณีไทย แสดงให้เห็นอิทธิพลการสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดงานพิธีหรือประเพณีบางอย่างสืบต่อกันมา ในขณะเดียวกัน ในยุคนั้นก่อนความวุ่นวายขึ้นภายในประเทศ ซึ่งมีผลต่อประเทศไทยทำให้รัฐบาลและราษฎรไทยได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นบทบาทด้านสังคมของชาวจีนในสมัยนั้นจึงเป็นทั้งผลดีและผลเสียต่อสังคมไทย และชาวจีนยังมีบทบาทด้านศิลปกรรมมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นทั้งผู้ทำและเขียนลวดลายถ้วยชามเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งทำกระเบื้องเคลือบ มุงหลังคาวัด และนำศิลปะการประดับตกแต่ง เช่นการลงรัก เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย ในสมัยอยุธยา ชาวจีนนำศิลปะบางอย่างมาเผยแพร่ กลายเป็นศิลปะไทย ได้แก่ การลงรักปิดทอง ทำลายรดน้ำ การประดับกระจก การประดับมุก การวาดภาพปูนเปียกตามฝาผนังวัด เมื่อมีการขาดแคลนช่างชาวไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ชาวจีนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการก่อสร้างบ้านเมือง ซึ่งทำให้มีอิทธิพลต่อศิลปกรรมไทยสมัยนั้นมาก ทั้งด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม มัณฑนศิลป์ โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสมัยที่ศิลปะแบบจีนรุ่งเรืองและเป็นที่ยอมรับมาก นอกจากนี้ราชสำนักไทยและราษฎรไทยในยุคนั้น นิยมใช้เครื่องประดับกาย และเครื่องภาชนะที่ทำด้วยเงินหรือทองที่ทำจากช่างฝีมือจีน มีชาวจีนที่ประกอบอาชีพภายในประเทศไทยคิดสร้างเครื่องประดับกาย และเครื่องใช้เพื่อทำการค้าขาย สนองความต้องการของประชาชนชาวไทย ทำให้ทำให้คุณค่าทางศิลปะด้อยลง อย่างไรก็ตามชาวจีนที่ทำเครื่องประดับเหล่านี้เป็นผู้ที่มีส่วนทำให้ศิลปะในการทำเครื่องประดับนี้ปรากฏต่อมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นจากมีชาวจีนเป็นผู้ทำทองเป็นรูปพรรณต่างๆ อยู่ทั่วไปบทบาทและชาวจีนในชุมชนทั้งสองแห่ง พบว่าบทบาททางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากชาวจีนในสองชุมชนทั้งสองแห่งจะดำเนินธุรกิจการค้าเป็นหลัก องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้ชาวจีนมีบทบาททางด้านนี้คือ การช่วยเหลือกันในหมู่เครือญาติและเพื่อน คุณสมบัติและความสามารถทางการค้า การรวมกัน เป็นต้น ส่วนบทบาทการช่วยเหลือส่วนมากจะช่วยเหลือในแง่เงินทองแก่มูลนิธิหรือร่วมการกุศลต่างๆ

ดรรารัตน์ เมตตาริกานต์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2532 : 132-135) ได้ทำวิจัยเรื่อง ชาวจีนในอำเภอสองแห่งของจังหวัดยโสธร : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาการก่อตัวของชุมชนชาวไทยและการเข้ามาของชาวจีน วิธีการดำเนินชีวิตของชาวจีนและชาวไทย การกลมกลืนทางวัฒนธรรม และบทบาทของชาวจีนในเขตสุขาภิบาลทั้งสองแห่ง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พบว่าชาวจีนที่ตั้งร้านค้าอยู่ในเขตสุขาภิบาลบ้านทรายมูลกลุ่มแรกเป็นชาวจีนอพยพมาจากประเทศจีน และส่วนใหญ่เป็นชาย อยู่ในกลุ่มภาษาจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะแต่งงานกับหญิงชาวพื้นเมือง หรือไม่ก็เป็นหญิงที่มีเชื้อสายจีนแต่เกิดในประเทศไทย อย่างไรก็ตามช่วงประมาณปี พ.ศ. 2510-2518 พบว่าชาวจีนและครอบครัวส่วนใหญ่ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร ดังนั้น ชาวจีนในสุขาภิบาลทรายมูลปัจจุบันจึงมีเพียง 10 ครอบครัวเท่านั้น และในจำนวนที่เหลืออยู่นี้ส่วนใหญ่ จะเป็นรุ่นลูก หลานและเหลน ส่วนชาวจีนในเขตสุขาภิบาลกุดชุมพัฒนานั้นส่วนใหญ่เป็นเงินที่เกิดในเมืองไทย และเป็นรุ่นลูกและหลาน สำหรับจุดมุ่งหมายในการอพยพเข้าสู่เขตสุขาภิบาลทั้งสองแห่งของ ชาวจีนก็คือ เพื่อเข้าไปประกอบธุรกิจการค้าเป็นหลัก ชาวจีนที่เข้าไปในชุมชนทั้งสองแห่งนี้ได้ทำหน้าที่ เป็นพ่อค้าคนกลางที่เข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางที่เชื่อมชุมชนทั้งสองแห่งเข้ากับโลกภายนอก และเป็นตัวกลางที่สำคัญในการนำความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จากระบบเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงตัวเอง เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ด้านการค้า พบว่ากลุ่มชาวจีนในเขตสุขาภิบาลกุดชุมพัฒนาสามารถ ควบคุมการค้าที่สำคัญของชุมชนได้ เช่น การรับเหมาก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง การผูกขาดสุราและน้ำอัดลม การรับซื้อของป่าและพืชเศรษฐกิจ อะไหล่รถยนต์ และสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ โดยสามารถควบคุมการค้า ปลีกได้ระดับหนึ่ง ส่วนชาวจีนในเขตสุขาภิบาลทรายมูลถึงแม้จะไม่สามารถควบคุมการค้าในเขต สุขาภิบาลได้เหมือนสุขาภิบาลกุดชุมพัฒนา เนื่องจากจำนวนชาวจีนเหลือน้อยมาก แต่ก็มีบทบาทเป็น นายทุนเงินกู้รายใหญ่ และยังคงดำเนินธุรกิจที่สำคัญบางอย่าง เช่น การรับเหมาก่อสร้าง การรับซื้อพืช เศรษฐกิจ เป็นต้น สำหรับลักษณะการค้าของชาวจีนในเขตสุขาภิบาลทั้งสองแห่งมีรูปแบบที่เหมือนกัน คือ เป็นการค้าในระบบครอบครัวหรือเครือญาติ อย่างไรก็ตามทางด้านการค้านี้มิใช่ข้อที่น่าสนใจใน ส่วนของชาวไทย คือ ชาวไทยในชุมชนทั้งสองแห่งได้เห็นความสำคัญทางการค้า และมีแนวโน้มที่จะค้าขาย มากขึ้น ส่วนทางด้านวัฒนธรรม พบว่าชาวจีนในเขตสุขาภิบาลทั้งสองแห่งนี้ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สืบ เชื้อสายจีนรุ่นลูก หลาน และเหลนที่เติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากบรรพบุรุษ ความเชื่อทาง ศาสนาที่กลืนกลายกัน ความใกล้ชิดติดต่อกัน และการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวไทยและชาวจีน การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้หลายด้านด้วยกัน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนทั้งสองแห่งซึ่งมีอัตราที่ไม่แตกต่างกันนัก ชาวจีน ในชุมชนทั้งสองแห่งได้เลือกปฏิบัติและไม่ปฏิบัติในพิธีกรรมต่างๆ และแต่ละพิธีกรรมที่ปฏิบัติก็ปฏิบัติไม่ ครบทุกขั้นตอน มีการย่นย่อในการปฏิบัติ และยังรับเอาวัฒนธรรมไทย ไทยอีสาน และอื่นๆ เข้ามา ประพฤติปฏิบัติกับวัฒนธรรมจีนด้วย

ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์ (2540 : 222-227) ได้ศึกษาบทบาทชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัย อยุธยาตอนปลายถึงรัชกาลที่ 3 แห่งรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172-2394 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะความอด อดยากและสถานการณ์ทางการเมืองในจีน รวมทั้งบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่ศตวรรษที่ 22 เป็นต้นมา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนเดินทางมาประเทศไทยเป็นระลอกอย่างต่อเนื่อง ชาวจีน เหล่านี้อาศัยความรู้ ความสามารถและความชำนาญส่วนตัวเป็นใบเบิกทางที่สำคัญในการเข้ามา มี บทบาทในด้านต่างๆ บทบาทที่สำคัญของชาวจีนในสังคมไทย มีหลายด้าน คือ ชาวจีนเข้ามา มีบทบาท

อย่างสูงต่อเศรษฐกิจไทยในด้านการค้าทั้งการค้าภายในและการค้าต่างประเทศ ซึ่งการเข้ามามีบทบาทดังกล่าวก็เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราชสำนักไทย เพื่อนำไปใช้บริหารราชการแผ่นดินในด้านต่างๆ ในด้านการเมืองการปกครองพบว่าชาวจีนรับราชการเป็นขุนนางกรมกองต่างๆ ของไทย ชาวจีนได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งต่างๆ ในบางกรณีมีฐานะเทียบเท่ากับชนชั้นปกครองของไทยและเป็นอีกวิธีหนึ่งในการควบคุมชาวจีน โดยที่ทางการจีนแต่งตั้งผู้มีชื่อเสียง มีความสามารถและเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีนทั่วไปทำหน้าที่ควบคุมดูแลชาวจีนให้อยู่รวมกันอย่างมีสงบสุข และได้ก่อความวุ่นวายขึ้นในสังคมด้วย โดยแต่งงานกับหญิงชาวไทย ซึ่งจะทำให้ชาวจีนกลายเป็นสมาชิกของไทยโดยปริยาย แต่ในบางครั้งก็พบว่าชาวจีนได้ก่อความวุ่นวายในสังคมไทย เช่น การก่อตั้งสมาคมลับอั้งยี่ การลักลอบการค้าฝิ่น เป็นต้น แต่ทางการก็แก้ปัญหาเหล่านี้ได้

ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ (2542 : 189-194) ได้ศึกษาเอกลักษณ์ชาติพันธุ์คนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ ผลการศึกษาพบว่าการดำรงวัฒนธรรม ชาวจีนรุ่นแรกมีสำนึกความเป็นจีนอยู่มาก และเลือกดำรงวัฒนธรรมจีนไว้ สมาชิกรุ่นที่ 2 ของครอบครัวสามารถรักษาวัฒนธรรมจีนที่พ่อแม่ถ่ายทอดไว้ให้ ขณะเดียวกันเริ่มมีการปรับตัวบางอย่าง เช่น พูดภาษาไทย เรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากโรงเรียนและกลุ่มเพื่อน การปรับตัวปรากฏชัดในรุ่นที่ 3 เมื่อสมาชิกของครอบครัวมีเป้าหมายที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย ประกอบกับรัฐบาลไทยในช่วงนั้นมีนโยบายพยายามกดดันให้ชาวจีนในประเทศกลายเป็นไทยเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ด้วยเหตุนี้คนไทยรุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3 จึงมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกเป็นไทยและดำรงวัฒนธรรมจีนไว้ในฐานะสมาชิกคนไทยเชื้อสายจีนตามแนวคิดเลือกอย่างมีเหตุผล การเลือกประกอบอาชีพและการศึกษา พบว่าชาวจีนรุ่นแรกส่วนใหญ่เลือกการประกอบอาชีพเกษตรมากกว่าการค้าขายเพราะไม่มีทุนสำหรับการค้า แต่สมาชิกรุ่นที่ 2 กลับมีแนวโน้มออกจากอาชีพการเกษตรไปสู่อาชีพที่ดีกว่า ได้แก่ อาชีพช่างฝีมือ และอาชีพค้าขาย นอกจากนี้ชาวจีนรุ่นแรกไม่แสดงบทบาทการเป็นคนกลางในการค้าดังที่ Bonanich ได้กล่าวไว้ ส่วนด้านการศึกษาพบว่า พ่อแม่ชาวจีนสมัยก่อนไม่นิยมให้ลูกเรียนหนังสือเพราะสนใจแต่เรื่องทำมาหากิน เมื่อฐานะครอบครัวดีขึ้นจึงยอมให้เรียนหนังสือ คนไทยเชื้อสายจีนที่จบการศึกษาภาคบังคับมักจะเลือกอาชีพตามพ่อแม่ ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะประกอบอาชีพที่ดีกว่า แนวโน้มการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีความหลากหลายมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานและอาชีพพบว่า หลังจากที่ชาวจีนตัดสินใจตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยแล้ว ลักษณะอาชีพก่อนและหลังการตั้งถิ่นฐานยังไม่เปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนอาชีพจากการทำเกษตรมาเป็นค้าขายจะเป็นรุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3 หลังจากตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ตามค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีนที่นิยมค้าขาย ดังนั้นการเลือกที่อยู่อาศัยของคนไทยเชื้อสายจีนจึงมักตั้งอยู่ชุมชนเมืองและชุมชนที่มีความเจริญตามลักษณะการประกอบอาชีพ ด้านเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีน พบว่า เมื่อประเทศจีนเปลี่ยนแปลงระบบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2492 รัฐบาลไทยมีความวิตกกังวลและต้องการคลายความเป็นจีนเพื่อส่งเสริมลัทธิชาตินิยมไทย จึงมีมาตรการควบคุมชาวจีนในประเทศไทยอย่างเข้มงวด ชาวจีนต้องยอมละทิ้งเอกลักษณ์ชาติพันธุ์จีนบางอย่างเพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลและปรับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ใหม่ให้สอดคล้องกับประเทศที่ตนเข้าไปอยู่โดยมีลักษณะเรียกว่า ทวิลักษณ์ (Double Identity) กลายเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยเชื้อสายจีนในเวลาต่อมา

รุ่งจิต ปรัชญาสันติ (2542 : 28-36) ได้ศึกษาการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิตและบทบาทของชาวจีนในอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ระหว่าง ปี พ.ศ. 2490-2539 กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอำเภอประทาย มีใจความว่าชาวจีนรุ่นแรกที่อพยพมาตั้งบ้านเรือน อยู่ที่อำเภอประทาย พบว่าส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้ของประเทศจีน ซึ่งมีอาชีพหลักเป็นเป็นชาวนามีฐานะยากจน สำหรับเส้นทางการอพยพของชาวจีนเข้าสู่ตำบลประทายพบว่าส่วนใหญ่ใช้เส้นทาง ชัวเถา-กรุงเทพฯ (ท่าเรือคลองเตย) โดยใช้เรือโดยสารเป็นพาหนะ ระยะเวลาเดินทางประมาณ 7-10 วัน และอาศัยกับญาติระยะหนึ่ง แล้วจึงย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตสุขาภิบาลประทาย ระยะแรกเมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในเขตสุขาภิบาลประทายจะเช่าที่เพื่ออยู่อาศัยจากคนไทย จากนั้นจึงสะสมเงินซื้อที่อยู่อาศัยและที่สำหรับประกอบอาชีพค้าขาย สำหรับร้านค้าของชาวจีนจะมีลักษณะเป็นห้องแถวโดยจะประกอบอาชีพค้าขายโดยจะตั้งร้านค้าบริเวณทิศเหนือของเขตสุขาภิบาล วิถีชีวิตของชาวจีนรุ่นแรกที่อพยพมาจากประเทศจีน มีความเคร่งครัดในประเพณีและวัฒนธรรมจีน สำหรับชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยมีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เช่น การใช้ภาษาการรับประทาน อาหาร และความเชื่อทางศาสนา

วราเทพ สันติวรวัชร (2542 : 165-166) ได้ศึกษาวิถีชีวิตชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ พบว่าชาวจีนในเขตนี้ยังคงยึดมั่นความเชื่อและประเพณีที่มีรากเหง้ามาจากคำสอนของลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อและพุทธศาสนานิกายมหายานเห็นได้จากพิธีกรรมต่างๆ ในพิธีไหว้เจ้าที่แสดงถึงความกตัญญูและความเคารพต่อบรรพชน โดยมีการปรับเปลี่ยนผสมผสานความเชื่อในเรื่องเทพเจ้ากับวัฒนธรรมคนพื้นเมืองเดิม ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น โรงสี โรงแรม ร้านทอง ภัตตาคารและศูนย์การค้าโดยมีระบบตระกูลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้ธุรกิจเป็นปึกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงการเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ศศิวิมล ศรีวิจน์มณี (2543 : 319-323) ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูลูก : กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรคลายความเข้มงวดลงให้อิสระกับลูกมากขึ้น รวมถึงกระบวนการอบรมถึงทัศนคติที่สำคัญของครอบครัว การผสมกลมกลืนของวัฒนธรรม ที่มีผลของการยอมรับในการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรม และประเพณีที่สำคัญ บางอย่างของชนทั้งสองกลุ่มจึงเป็นตัวอย่งชี้ให้เห็นว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมมีการให้และการรับระหว่างวัฒนธรรมค่อนข้างสูง การอบรมเลี้ยงดูบุตรค่อนข้างลดความเข้มงวดลง การศึกษา การคบเพื่อนและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมข่าวสารข้อมูล รวมทั้งเห็นพ้องต้องกันในการพัฒนาประเทศ ทำให้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมของจีนที่พ่อแม่ถ่ายทอดไว้ให้ ได้แก่ การไหว้เจ้า การไปศาลเจ้า การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ การคงอยู่ของลักษณะวัฒนธรรมบางประการของลูกหลานจีนในเมืองไทย ก็เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่เข้าเมืองไทยแต่แรกเริ่ม เป็นการคงไว้ซึ่งความเป็นชาติพันธุ์จีนในระดับหนึ่ง ดังนี้ 1) การอบรมเลี้ยงดูบุตรในครอบครัวเชื้อสายจีน บิดา-มารดามีบทบาทสำคัญ ในการถ่ายทอดค่านิยม ทัศนคติให้กับบุตรหลาน ซึ่ง

เป็นผลมาจากบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่า ตายาย (อาคง-อาม่า) 2) การอบรมเลี้ยงดูบุตรรุ่นที่ 2-3 มีค่านิยมที่ไม่เข้มงวด เครื่องครัดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา จึงมีผลต่อการเป็นไทยมากขึ้น 3) คนไทยเชื้อสายจีนที่มีโลกทัศน์เปลี่ยนแปลงไปเป็นไทยมากขึ้น แต่คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีจีนบางอย่างที่ครอบครัวถือปฏิบัติ

ไวพจน์ ชันสุวรรณ (2543 : 225-229) ได้ศึกษาบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของคนไทยเชื้อสายจีนเขตเทศบาลเมืองสาครคม ผลการศึกษาพบว่า ชาวจีนในเขตเทศบาลเมืองมี 3 รุ่น รุ่นที่หนึ่งเข้ามาอาศัยในสาครคมระหว่างปี พ.ศ. 2437-2455 จำนวน 18 ตระกูล รุ่นที่สองเข้ามาอาศัยในเมืองสาครคมระหว่างปี พ.ศ. 2456-2504 มีจำนวน 22 ตระกูล รุ่นที่สามเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองสาครคมระหว่างปี พ.ศ. 2505-2542 มีจำนวน 203 ตระกูล บทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองสาครคมคือชาวจีนรุ่นที่ 1 ประกอบอาชีพทางการเกษตร เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย รุ่นที่ 2 มีการริเริ่มอาชีพใหม่ พัฒนาการผลิตต่อกิจการที่มีผู้ประกอบการอยู่ก่อนแล้ว จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น และการรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมหรือรัฐวิสาหกิจ รุ่นที่ 3 ประกอบอาชีพใหม่ที่ที่ยังไม่มีผู้ประกอบการ หรือมีผู้ประกอบการน้อยราย มีการพัฒนาวิธีการขายที่แตกต่างจากกิจการที่มีการขายอยู่ก่อน ชาวจีนรุ่นที่ 3 อาศัยอยู่ร่วมกันกับกลุ่มบุตรหลานชาวจีนรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ทั้งหมดรวมกันเรียกว่าชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปัจจุบันมีทั้งหมด 233 นามสกุล ชาวไทยเชื้อสายจีนมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ปัจจัยที่ส่งผลให้คนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทสำคัญในการประกอบธุรกิจ มี 3 ปัจจัยด้วยกันคือ การขาดผู้ประกอบการชาวลาวไทยในเขตเทศบาลเมืองสาครคม การมีเครือข่ายความช่วยเหลือในหมู่ชาวจีน และการมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับการค้าขาย บทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่น ชาวไทยเชื้อสายจีนดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีหลายสมัยนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2480-2542 มีจำนวน 7 คน ส่วนในระดับประเทศได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 6 คน ปัจจัยเกื้อหนุนให้คนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาททางการเมืองในเขตเทศบาลเมืองสาครคม มี 7 ปัจจัย ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ การมีศักยภาพในการจัดการหาเสียง การสะสมชื่อเสียง การมีฐานเสียงที่กว้างขวาง การสะสมทุนจนกระทั่งมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นปึกแผ่น การมีเครือข่ายช่วยเหลือในหมู่ชาวจีน รวมทั้งการมีระบบเครือญาติและการเกี่ยวดอง

รตพร ปัทมเจริญ (2544 : 131-133) ได้ศึกษาบทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ต่างๆ ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติพันธุ์จีนผ่านศาลเจ้าในบริบทสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า ภายในชุมชนชาติพันธุ์จีน ศาลเจ้ามีบทบาทในการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน ทั้งทางด้านภาษาจีน จากการรื้อฟื้นโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นมาอีกครั้ง ทางด้านความเชื่อศาลเจ้าจีนช่วยธำรงความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนให้คงอยู่ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรม ทางศาสนาความเชื่อ โดยเฉพาะ พิธีกรรมกินเจ ทั้งนี้ในองค์กรของคนไทยเชื้อสายจีนผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ควบคุมดำเนินงานของศาลเจ้าและโรงเรียนจีนผู้มีบทบาทในการชี้นำและก่อให้เกิดการสืบเนื่องของการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์ (2546 : 210-211) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นเงินของคนไทยเชื้อสายจีนในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน : ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบกับการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นเงินและพัฒนาการขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน (องค์กรชาวจีน) ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า จากอดีตจนถึง

ปัจจุบันองค์กรประชาคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละองค์กร แต่มีวัตถุประสงค์อันเดียวกัน คือนอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นองค์กรการกุศลเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านสวัสดิการสังคมของผู้ยากไร้แล้ว องค์กรเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีน อีกทั้งยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ทั้งนี้เนื่องจากบริบทกระแสความเปลี่ยนแปลงด้วยวาทกรรมการพัฒนาและความผันแปรของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคสมัย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมพื้นถิ่นของเมืองบัวงามแห่งภาคอีสานอีกด้วย

จงจิต กล่อมสิงห์ (2546 : 150-154) ได้ศึกษาการรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าเอกลักษณ์ความเป็นจีนในพิธีกรรมในรอบชีวิต มี 5 พิธี คือ พิธีออกเดือน พิธีช่วงอายุ (ซุก ฮวย ฮือ) พิธีแต่งงาน พิธีแซยิด พิธีการตาย มีรูปแบบและความหมายในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน 3 รุ่น แตกต่างกัน คือ คนจีนรุ่นที่ 1 มีการปฏิบัติกันครบถ้วน แต่คนจีนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามความสะดวกและให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่ โดยในบางพิธีปฏิบัติโดยไม่รู้ความหมายที่แท้จริง ส่งผลให้ระบบความคิดความเชื่อที่ไม่ได้รับการถ่ายทอด ดังนั้นในบางครอบครัวจึงมีการปฏิบัติน้อยลงโดยเฉพาะครอบครัว ที่แยกออกไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวที่ขาดผู้อาวุโสหรือครอบครัวที่แต่งงานกับต่างวัฒนธรรม เช่น คนไทย เป็นต้น กลไกและวิธีการที่คนจีนใช้ในการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นจีนในพิธีกรรมในรอบชีวิต ได้แก่ ครอบครัวโดยวิธีการอบรมสั่งสอน บอกกล่าวแนะนำ ผู้อาวุโสทำเป็นตัวอย่างและเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้นำศาสนาเป็นผู้ถ่ายทอดทางความคิดความเชื่อในหลักคำสอน เครือญาติเป็นผู้แนะนำและให้สมาชิกเรียนรู้จากการเข้าร่วมพิธี องค์กรและกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ใช้วิธีการจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ในภาพรวมเอกลักษณ์วัฒนธรรมของคนจีนในเมืองเชียงใหม่ บางส่วนมีการกลืนกลายไปกับวัฒนธรรมใหญ่ แต่ยังมีบางส่วนที่เป็นเช่นเดิม และบางส่วนได้มีความพยายามฟื้นฟูเอกลักษณ์ของคนจีนขึ้นมาใหม่ โดยใช้กลไกทางสังคม และทางตรงและทางอ้อมเพื่อรักษาเอกลักษณ์เพื่อปกป้องความเป็นจีนต่อไป

นารินทร์ ปริสุทธิวุฒิพร (2548) ได้เสนอบทความเรื่องคนจีนในอีสานกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง : กรณีศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดและมหาสารคาม ซึ่งบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “คนจีนกับการขยายตัวเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี” ในชุดโครงการ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : การขยายตัวของชุมชนลุ่มน้ำชี” โดยทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พบว่า คนจีนเป็นกลุ่มน้อยที่มีบทบาทในประวัติศาสตร์ไทยในทุกๆ ภาค โดยเฉพาะบทบาทด้านเศรษฐกิจ เมื่อคนจีนเข้ามาในประเทศไทยแล้ว คนจีนเหล่านี้ได้พยายามสร้างเนื้อสร้างตัวจนทำให้ตนเองมีฐานะดีขึ้น ขณะเดียวกันได้ทำให้มีการเติบโตและขยายตัวไปด้วย นอกจากนี้คนจีนเหล่านี้ยังได้นำความรู้ที่ตนเคยใช้ในประเทศจีนเข้ามาปรับใช้การดำรงชีวิตใหม่ในประเทศไทย รวมทั้งการนำความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีมาปรับใช้ด้วย เช่นกรณีที่คนจีนโพ้นทะเลเข้ามาอยู่ในภาคอีสาน โดยเฉพาะในจังหวัดร้อยเอ็ดและมหาสารคาม คนจีนเหล่านี้ได้มีบทบาทเด่นทางด้านเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันคนจีนเหล่านี้ได้ปรับชีวิตให้เข้ากับบ้านใหม่ที่ตนเข้ามาอาศัยอยู่ จนเมื่อถึงรุ่นลูกหลานชาวจีนเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น และมีความรู้สึกถึงความเป็นคนท้องถิ่น ไม่ต่างกับคนท้องถิ่นหรือคนกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ในอีสาน ในขณะเดียวกันลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลยังคงดำรงบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นต่อบรรพบุรุษ และมีความโดดเด่นในบทบาทด้านการเมือง ขณะเดียวกันการแสดงออกทาง

วัฒนธรรมประเพณีจีนได้ถูกปรับเปลี่ยน และได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีประจำอำเภอด้วย บทบาทที่โดดเด่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมประเพณีของลูกหลานจีนในปัจจุบันนี้ ทำให้เกิดคำถามว่าคนจีนตั้งแต่รุ่นแรกที่เข้ามายังร้อยเอ็ด และมหาสารคามมีพัฒนาการในการสร้างตัวอย่างไร จนทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ในขณะที่เดียวกันลูกหลานจีนมีการปรับตัวเข้ากับความเป็นท้องถิ่นอย่างไร

พลกุล อังกินันท์ (2514 : 23-26) ได้ศึกษาบทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มีชาวจีน ประมาณ 800 คน โดยมาอาศัยอยู่เมืองนครราชสีมา มีจีนแต่จีว จีนแคะและจีนฮกเกี้ยน โดยประกอบอาชีพกรรมกรและค้าขาย นานเข้าพวกเขาทราบว่าภาคอีสานมีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศ มีประชากรมากที่สุด มีทรัพยากรทางธรรมชาติสมบูรณ์อย่างยิ่งป่าไม้มีอยู่อย่างมากมาย นับเป็นแหล่งหาของป่ามาเป็นสินค้าซื้อขายได้ง่าย แต่ชาวอีสานไม่นิยมประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีอธยาศัยโอบอ้อมอารี ซื่อสัตย์เป็นกันเอง เสียสละ แบ่งปันข้าวปลาอาหารแก่เพื่อนมนุษย์ ให้ความอบอุ่นเป็นกันเองแก่ผู้มาเยือน ทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งจึงเริ่มทยอยเดินทางจากเมืองนครราชสีมาไปตามเส้นทางการเดินทางของข้าราชการและการค้าขายจากเมืองหนึ่งสู่อีกเมืองหนึ่ง เป็นเวลาต่อเนื่องกันจากก่อนการปฏิรูปการปกครอง คือ ใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ เปลี่ยนเมืองเป็นจังหวัดตามลำดับโดยมีเส้นทางอพยพของจีน จึงมี 3 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 จากจังหวัดนครราชสีมาไปสู่บุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ เส้นทางที่ 2 จากจังหวัดนครราชสีมาไปจังหวัดชัยภูมิ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอชุมแพ และจังหวัดเลย เส้นทางที่ 3 จากจังหวัดนครราชสีมาไปอำเภอนันทบุรี อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองคาย เส้นทางสายนี้ยังแยกออกจากอำเภอบ้านไผ่ อพยพไปค้าขายที่จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ก็มีการแยกจากจังหวัดอุดรธานี ไปยังจังหวัดสกลนคร และจังหวัดนครพนมอีกด้วย จนในที่สุดทำให้มีคนจีนกระจายอยู่ในพื้นที่สำคัญตามชุมชนหนาแน่นทั่วบริเวณภาคอีสานเมื่ออพยพเข้ามาอยู่ภาคอีสานในระยะแรกคนจีนประกอบอาชีพเล็กๆ น้อยๆ เพื่อประทังชีวิต เช่น รับจ้าง เป็นช่างเย็บผ้า เย็บหมวกโบลาน ปลูกผักขาย ค้าขาย เป็นต้น แต่เนื่องจากคนจีนเป็นคนขยัน อดทน ต่อสู้กับความยากลำบากและประหยัด จึงสร้างฐานะได้ในเวลารวดเร็ว แล้วใช้ทุนที่สะสมไว้เปลี่ยนเป็นอาชีพค้าขายจึงทำให้ฐานะร่ำรวย มั่นคงยิ่งขึ้น จนชาวบ้านเรียกคนจีนทั่วไปว่าเฒ่าแก่ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาสินค้าจากชาวบ้าน และควบคุมเศรษฐกิจชุมชน เมื่อชาวจีนจำนวนมากมีฐานะมั่นคงจึงนึกถึงประเพณีความเชื่อตามบรรพชนที่เชื่อในประเพณี พิธีกรรมและต้องการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินที่ได้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตามคติที่ว่าบุญคุณต้องทดแทน จึงร่วมมือกันทำบุญสงเคราะห์ผู้ยากไร้ บรรเทาสาธารณภัยเป็นสาธารณกุศล

นงนุช ทรัพย์สาร (2550) ได้เสนอบทความเรื่องชาวจีนในสังคมอีสาน พบว่า ชาวจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของสังคมอีสาน โดยได้เดินทางเข้ามายังสังคมไทยเนื่องจากปัญหาฝนแล้งติดต่อกันหลายปีในประเทศจีนทำให้เกิดความอดอยากประกอบทั้งชนชั้นนำของสังคมไทยก็มีนโยบายรับชาวจีนเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานซึ่งทำให้ได้งานที่มีคุณภาพดีกว่าการเกณฑ์แรงงานไพร่ ชาวจีนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการค้าซึ่งทำได้โดยสะดวก เนื่องจากไม่อยู่ในระบบไพร่จึงไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานทำให้มีอิสระในการเดินทางค้าขายไปยังที่ต่างๆ หลังจากมีการสร้างเส้นทางรถไฟมายังนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2443 แล้วชาวจีนได้เดินทางเข้ามายังภาคอีสานได้โดยสะดวกจึงมีจำนวนชาวจีนเข้ามาทำการค้าขายเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้นครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการค้าของภูมิภาคนี้ ซึ่งในเวลาต่อมาได้ขยายการค้าไปทั่วทั้งภาค ชาวจีนจึงเป็นผู้เชื่อมโยงเศรษฐกิจของภาคอีสานเข้ากับเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจโลก

แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2551 : 338-342) ได้ศึกษาคนจีนกับการสร้างวัฒนธรรม
 สาธารณะในเทศบาลนครขอนแก่น ในบริบทของการพัฒนาท้องถิ่นไทยไปสู่ความเป็นสากลและการ
 ส่งเสริมอัตลักษณ์เมือง พื้นที่สาธารณะถูกทำให้เป็นพื้นที่อัตลักษณ์เพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ
 การเมือง โดยอาศัยแนวคิดวัฒนธรรมสาธารณะ (public culture) แนวคิดชาติพันธุ์สัมพันธ์ (ethnecity)
 และแนวพื้นที่ (space) เป็นเครื่องมือในการพัฒนารอบวิจัย จากการศึกษาพัฒนาการทาง
 ประวัติศาสตร์การเมืองและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นได้แสดงให้เห็นว่า
 เดิมอำนาจในการจัดการพื้นที่ในเมืองในมือรัฐ ต่อมาเมื่อเข้าสู่ระบบการบริหารแบบเทศบาลนครและบริบท
 การกระจายอำนาจ เพื่อให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนโยบาย
 สาธารณะและวัฒนธรรมเมืองจึงทำให้ทายาทจีนโพ้นทะเลผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจได้แทรกตัวเข้าสู่
 พื้นที่ทางการเมือง ทายาทจีนโพ้นทะเลที่มีตำแหน่งบริหารนโยบายสาธารณะและวัฒนธรรมจึงอาศัย
 ตำแหน่งดังกล่าวในการตีความออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างอำนาจนำทางวัฒนธรรม (cultural
 hegemony) ในการผลิตสร้างวัฒนธรรมสาธารณะอันเป็นพื้นที่ที่แสดงอัตลักษณ์ขอนแก่น โดยการเลือก
 นำเสนอความหมายของความเป็นไทย ความเป็นลาว ความเป็นจีน และความเป็นสากล เมื่อวัฒนธรรม
 สาธารณะของเมืองขอนแก่นกลายเป็นพื้นที่ที่ความสัมพันธ์ของอำนาจท้องถิ่นกับรัฐและประชาคมโลก
 วัฒนธรรมสาธารณะจึงมีฐานะเป็นพื้นที่ของการช่วงชิงต่อรองอำนาจซึ่งพิจารณาได้ ภาพปัจจุบันได้แสดง
 ให้เห็นว่าแม้กลุ่มทายาทจีนโพ้นทะเลจะเป็นผู้มีอำนาจนำ แต่ในระดับปฏิบัติการ การนำเสนอความเป็น
 ขอนแก่น ไม่ได้ผูกขาดด้วยอัตลักษณ์จีนแต่เป็น “จีนปนลาว” โดยความเป็นลาวถูกนำมาประกอบสร้าง
 ความท้องถิ่นอีสานในความหมายของการสร้างสำนึกคนขอนแก่น รวมทั้งใช้ความหมายดังกล่าวเป็น
 พื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์กับปัญญาชนลาวในประเทศลาว ส่วนความเป็นจีนถูกนำมาใช้ในการรวมกลุ่ม
 ผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนด้วยกันและเชื่อมความสัมพันธ์กับทายาทจีนโพ้นทะเลใน
 ต่างประเทศ นอกจากนี้ทายาทจีนโพ้นทะเลที่มีอำนาจนำทางการเมืองยังอาศัยอำนาจรัฐ/ราชการในการ
 บริหารจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมต่อการสถาปนาอำนาจนำในพื้นที่
 สาธารณะ และบทบาทของทายาทจีนโพ้นทะเลในเทศบาลนครขอนแก่นนั้นเชื่อมโยงกับกิจกรรม
 ทางการเมืองและอำนาจทุนต่างๆ ในหลายระดับท้องถิ่น บทบาทของทายาทจีนโพ้นทะเล ระดับชาติ
 และระดับความสัมพันธ์กับทุนจีนโพ้นทะเลในต่างประเทศ โดยอาศัยปฏิบัติการทางวัฒนธรรม ในพื้นที่
 สาธารณะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความหมายเพื่อสถาปนาทุนสัญลักษณ์ (symbolic capital) อัน
 เป็นอำนาจสูงสุดของระบบทุนเพื่อต่อรองกับอำนาจโลกาภิวัตน์ทางการเมือง

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ (2551 : 319-325) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์จีนอีสาน โดยศึกษาจาก
 เอกสารและจากการสัมภาษณ์ชาวจีนที่มีธุรกิจร้านค้าขนาดกลาง-ขนาดใหญ่ 20 ราย และเจ้าของร้านโช
 ห่วย 50 ราย ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ผลักดันให้ชาวจีนอพยพออกนอกประเทศ เพราะ
 ประชากรจีนมีมากกว่าพื้นที่เพาะปลูกได้ มีเพียง 1 ใน 7 ของพื้นที่ประเทศ ปัญหาอุทกภัย วาตภัย ภัย
 แล้ง ภัยหนาว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงผลักดันให้ชาวจีนอพยพออก
 นอกประเทศ สาเหตุที่ชาวจีนเลือกที่จะอพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทยมากที่สุดในเอเชียอาคเนย์
 เพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ประชากรน้อย และรัฐบาลไทยมีนโยบายต้อนรับชาวจีนมากกว่าไพร่
 ไทย เนื่องจากไทยขาดแคลนแรงงานมาก 2) ชาวจีนได้เดินทางมาค้าขายในประเทศไทยตั้งแต่สมัย
 ราชวงศ์ฮั่น (ก่อนสุโขทัยราว 1300 ปี) และทั้งสองประเทศได้เริ่มมีความสัมพันธ์ทางการทูต ในปี พ.ศ.
 1832 รัฐบาลจีนต้อนรับและให้อภิสิทธิ์แก่เรือของรัฐบาลไทยที่ไปค้าขายที่จีนแต่หลังสนธิสัญญาเบาริง

ไทยได้เลิกระบบผูกขาดมาเป็นระบบการค้าเสรี รายได้ของรัฐบาลลดลงมาก รัฐบาลไทยก็หันมาใช้ระบบเจ้าภาษีนายอากร ซึ่งส่วนมากเป็นชาวจีน สงคราม กบฏและปัญหาภัยธรรมชาติในจีนและความต้องการแรงงานของรัฐบาลไทย ทำให้ชาวจีนอพยพมาสู่เมืองไทยมากถึงปีละ 25,000 คน ในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัญหาการก่อกวนของพวกฮังยี่จิ้นหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ปลุกกระแสชาตินิยมออกมาตรการจำกัดอาชีพคนจีน ห้ามการถือครองที่ดิน (พ.ศ. 2497) และจำกัดจำนวนชาวจีนที่อพยพสู่ไทยเหลือปีละ 200 คน (พ.ศ. 2493) 3) คนจีนอพยพเข้าสู่ภาคอีสานน้อยมากในช่วงก่อนมีรถไฟ ชาวจีนที่เข้ามาในช่วงนี้ทำอาชีพเจ้าภาษีนายอากรที่นครราชสีมาและเมืองใกล้เคียง บางส่วนทำการค้าในตัวเมืองใหญ่ๆ ซึ่งการเดินทางระหว่างเมืองไม่ค่อยปลอดภัยจากโจร 4) หลังจากมีทางรถไฟมาถึงนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2443 การค้าก็เฟื่องฟูขึ้นทันที เพราะค่าขนส่งที่ถูกลง ความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น และเป็นผลจากการที่คนจีนอพยพสู่ภาคอีสานจากจำนวน 8,800 เป็น 34,300 คน ในช่วงระยะเวลาห่างกัน 18 ปี นอกจากการค้าแล้วอาชีพใหม่ๆ เช่น โสเภณี กรรมกร เจ้าของโรงฝิ่นก็เกิดขึ้นตามชุมชน การค้าที่เกิดขึ้นตามสถานีรถไฟใหญ่ๆ 5) จากการศึกษาชาวจีน 6 เมือง คือ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม อุดรธานี ศรีสะเกษ อำเภอบระทาย จังหวัดนครราชสีมา และ อำเภอยาย จังหวัดยโสธร พบว่าชาวจีนที่อพยพมาตั้งรกรากในภาคอีสานส่วนใหญ่เป็นจีนแต้จิ๋ว มณฑลกว่างตุง เดินทางสู่อีสาน 2 เส้นทาง เส้นทางแรกขึ้นที่ท่าเรือกรุงเทพฯหรือเมืองอื่นในอ่าวไทยตอนบน แล้วนั่งรถไฟมาสู่ภาคอีสาน อีกเส้นทางหนึ่งมาขึ้นฝั่งที่เวียดนามแล้วเดินทางเข้าสู่ลาวข้ามแม่น้ำโขงสู่ภาคอีสาน ชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาวนาหรือลูกชาวนาที่ยากจนเริ่มต้นหากไม่ทำงานอยู่กับญาติเพื่อสะสมทุนและเรียนรู้ภาษาไทย วิธีการค้าขายก็ทำงานจนมีทุน และเห็นช่องทางในการทำมาหากินก็แยกตัวจากญาติออกไปมีกิจการเล็กๆ ของตน เช่น เช่าห้องแถวค้าขาย หาบของเอาไปขายและแลกข้าว ของป่า บางคนก็เลี้ยงหมู ช่วงนี้ส่วนใหญ่จะเริ่มแต่งงานกับสาวไทยหรือลูกครึ่งไทย-จีน เพราะช่วงนั้นสาวจีนแท้ในไทยหายากมาก ชาวจีนที่อพยพมาส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ด้วยความมานะอดทนและประหยัด กล้าได้กล้าเสีย ในไม่ช้าชาวจีนเหล่านี้ก็มีฐานะดี บางคนซื้อข้าว ของป่า ออกเงินกู้ หลายคนมีโรงสี โรงงานมีฐานะร่ำรวย พอถึงรุ่นลูก ก็จะมีกิจการค้าตั้งแต่เด็กๆ จึงมีประสบการณ์มากประกอบกับเงินทุนที่รุ่นพ่อสะสมมามาก ก็จะค้าขายแบบเดียวกับรุ่นพ่อ และธุรกิจค้าขายอย่างอื่นมากมาย 6) ในปลายปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา มีห้างสรรพสินค้าข้ามชาติมาเปิดกิจการที่เมืองขอนแก่น 3 แห่งและร้านสะดวกซื้อ (Seven) มาเปิดมากมาย ส่งผลกระทบต่อชาวไทยเชื้อสายจีนที่ค้าโชห่วยมาก ห้างประเภทแรกทำให้ร้านโชห่วยร้อยละ 76 มียอดขายลดลง ส่วนร้านสะดวกซื้อ (Seven) ทำให้ร้านโชห่วยร้อยละ 54 มียอดขายลดลง ผลที่ตามมาคือ เจ้าของร้านโชห่วยร้อยละ 72.3 ไม่ต้องการให้บุตรของตนค้าโชห่วยอีกต่อไป และเมื่อสำรวจอาชีพบุตรของร้านโชห่วยปรากฏว่ามีเพียงร้อยละ 3.6 ที่ค้าโชห่วย ที่เหลือไปทำอาชีพอื่น

วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล (2552 : 172-176) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม บริบทพื้นที่ในอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนมีหลายลักษณะ มีความยืดหยุ่นและเป็นไปตามความสัมพันธ์ของคนไทยเชื้อสายจีนกับกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างผ่านโครงสร้างสังคม ความเชื่อ พิธีกรรมที่อิงกับบริบทในสังคมทั้งบริบทของการใช้ชีวิต บริบททางวัฒนธรรม บริบททางการค้า บริบททางการเมือง ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนมีลักษณะเป็น “พหุอัตลักษณ์” การคือมีทั้งอัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามจากตนเอง และอัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามจากกลุ่มอื่นและอัตลักษณ์ที่ถูกคาดหวังจากสังคม โดยในบางช่วงบางตอนคนไทยเชื้อสาย

จีนบอกกับตัวเองว่าเป็น “คนจีน” ด้วยการใช้ภาษาจีน การเข้าร่วมเทศกาลตรุษจีน การไหว้เจ้า การถือศีลกินเจ หรือการเป็น “คนไทย” โดยการใช้ภาษาไทยพื้นถิ่น เช่น ภาษาไทยกลาง ภาษาไทย-เหนือ ภาษาไทย-อีสาน หรือการเป็น “คนไทยเชื้อสายจีน” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าร่วมพิธีกรรม วัฒนธรรมบรรพบุรุษจีน ทั้งหมดนี้มักได้การพินิจพิเคราะห์ถึงผลและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น คนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการเลือกสรรต่อการแสดงท่าที คำพูดและการเจรจาต่อเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ของคนไทยเชื้อสายจีนต่อกลุ่มต่างๆ และบริบททางสังคมพบว่า ภายใต้ความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อกลุ่มอื่นๆ และบริบททางสังคม มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันออกไปตามความสัมพันธ์ทางสังคม และสถานภาพทางสังคมในแต่ละช่วงเวลา มิได้เป็นไปตามแบบแผนหรือข้อกำหนดของรัฐหรือตามวิถีคิดความเชื่อของประเพณี ค่านิยมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่น การสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างสมาคม ร้านค้า หรือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือการจัดระเบียบทางการค้า การใช้ภาษามาลายูกับมาลายู การลำดับคำอาวุโสผ่านการเรียก ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนมีความพยายามในการต่อรองเจรจา ต่อความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะกลุ่มดังกล่าวจะเป็นคนไทยเชื้อสายจีนหรือเป็นกลุ่มต่างๆ ในสังคมก็ตาม

สิริจิตต์ ปันเงิน (2556 : 55-72) ได้เขียนบทความเรื่องจริยปรัชญาการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ชาวจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า โลกทัศน์ที่ปรากฏในประเพณีปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก วัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ได้แก่ แนวคิดเทวนิยม (Mythology) โลกทัศน์เรื่องสวรรค์ (Tien) วิญญาณนิยม (Animism) โลกทัศน์เกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษ (Ancestral worship) ระบบคิดในวัฒนธรรมจีน (School of Chinese thoughts) ได้แก่ ระบบคิดแบบขงจื้อ ระบบคิดแบบเต๋า ระบบคิดแบบพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้จริยปรัชญาในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ จึงปรากฏให้เห็นจทางด้านจริยปรัชญา คือ 1) แนวคิดด้านคุณค่าของการกระทำ ได้แก่ ความกตัญญูต่อเวทิตี ความสามัคคี ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความอดทน 2) ระดับการทำความดี ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ในระดับสังคม จริยปรัชญาที่ปรากฏ ได้แก่ หน้าที่นิยม ประโยชน์นิยมและประเพณีนิยม 3) แนวคิดเรื่องอุดมคติหรือเป้าหมายสูงสุดในชีวิต คือ มีลักษณะเป็นสุขนิยม 4) แนวคิดการตัดสินเรื่องเกณฑ์ตัดสินคุณค่า ถือเกณฑ์สัมพันธนิยม ได้แก่ เกณฑ์การคัดเลือกและเกณฑ์การห้ามไม่ให้สมัครต่อ 5 ปี ของการจัดงานประเพณี “เถานั่ง”

อภิเดช สัตยานิรุทธ์ (2556 : 195-198) ได้ศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน : การพัฒนาการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสาน พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม เป็นจีนแต้จิ๋ว อพยพมาจากเมืองซัวเถาประเทศจีน สาเหตุเนื่องจากปัญหาภัยสงครามในประเทศ ทำให้คนจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และประกอบอาชีพค้าขาย และใช้แรงงาน เมื่อมีฐานะ เศรษฐกิจดีขึ้นก็ขยายกิจการออกไปตามต่างอำเภอ เป็นการอพยพเพื่อการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและขยายกิจการทางการค้าของตระกูล การค้าขาย ในอดีตส่วนใหญ่เป็นการรับซื้อของป่า สามารถสร้างฐานะจนปัจจุบันกลายมาเป็นผู้นำเศรษฐกิจของจังหวัด ในระยะแรกที่คนจีนอพยพเข้ามาได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตนเข้ามา ปฏิบัติภายในกลุ่มคนจีนต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการค้าบางอย่างให้เข้ากับคนในท้องถิ่นได้ จนกระทั่งเกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมระหว่างคนไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทย ทุกกลุ่มเชื้อสายในจังหวัดนั้นๆ ใน 6

ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัวหรือญาติ พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนในยุคแรกๆ ที่อพยพเข้ามาจะได้ผู้หญิงไทยเป็นภรรยา (จำเป็นต้องมีฐานะครอบครัวทางเศรษฐกิจและความมั่นคง) แต่ปัจจุบันนิยมที่จะให้ลูกหลานแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน มากกว่าคนกลุ่มเชื้อสายอื่นในจังหวัดนั้นๆ เพราะมีพื้นฐานคล้ายคลึงกันสามารถปรับตัวใช้ชีวิตให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 2) ด้านสังคม การเมือง การปกครอง และการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานพบว่า คนไทยเชื้อสายจีนสามารถทำงานกับชาวพื้นเมืองทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมีความสำนึกรักในถิ่นเกิด ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนถิ่นฐานและการปรับตัวให้ดีขึ้น 3) ด้านความเชื่อและศาสนา วัฒนธรรม พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนมีพื้นฐานความเชื่อเหมือนกันสามารถปรับตัวเข้าหากันได้ เช่น เทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนมีการบูชาเทพเจ้า บูชาพรพรบุรุษ แต่ทำบุญตักบาตรตามประเพณีไทย 4) ด้านการรักษาสุขภาพ พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทยทุกกลุ่มเชื้อสาย มีการรักษาสุขภาพด้วยสมุนไพร สามารถปรับตัวเข้าหากันได้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสมุนไพรเพื่อมาทำยารักษาสุขภาพ 5) ด้านการศึกษา พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่มีความเฉลียวฉลาดเทียบเท่าหรือมากกว่าทุกกลุ่มเชื้อสายซึ่งสามารถปรับเข้าหากันได้โดยการส่งสอนให้บุตรตั้งใจเล่าเรียน ขยัน อดทน และ 6) ด้านเศรษฐกิจ พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนมีความขยันขันแข็งในการทำมาหากินเทียบเท่าหรือเหนือกว่าชนชาติอื่น เป็นแบบอย่างที่ดีจนเป็นที่ยอมรับในสังคมและชาวไทยทุกกลุ่มเชื้อสาย สามารถปรับพฤติกรรมให้เกิดความขยัน อดทน และซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพเหมือนคนไทยเชื้อสายจีน โดยสรุปจากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในภาคอีสานของคนไทยเชื้อสายจีนไปสู่การปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในภาคอีสานของคนไทยเชื้อสายจีนไปสู่การปรับตัวก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขแก่คนในสังคมได้อย่างมีสันติสุข และมีความยั่งยืนต่อไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Doak (1960 : 109-110) ได้สรุปว่าการที่ชาวจีนอพยพออกจากประเทศจีนเข้ามาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ มีสาเหตุเนื่องมาจากมูลเหตุ 2 ประการ คือ มูลเหตุที่เป็นเหตุจูงใจ และมูลเหตุที่เป็นเหตุผลักดัน มูลเหตุที่เป็นเหตุจูงใจดั้งเดิมได้แก่ การเคยไปมาค้าขายติดต่อกันและการค้าขายนี้เองทำให้ชาวจีนร่ำรวยขึ้น และนำเงินมาจุนเจือครอบครัวของตน รวมทั้งการช่วยเหลือสาธารณประโยชน์ สังคมยอมรับ ยกย่อง ด้วยเหตุนี้เองคนหนุ่มที่แข็งแรงจึงนิยมออกไปเสี่ยงโชคหากินในดินแดนโพ้นทะเล อีกอย่างคือ การปฏิวัติอุตสาหกรรมในดินแดนเอเชียอาคเนย์จึงมีความต้องการแรงงานมาก ชาวจีนจึงมารับจ้างในบริเวณนี้ ส่วนมูลเหตุผลักดันนั้น ที่สำคัญและทำให้อพยพตั้งถิ่นฐานเข้ามาของตน เข้ามาแสวงหาอาชีพในดินแดนโพ้นทะเล คือ คริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาวจีนในมณฑลภาคใต้ ต้องประสบกับความอดอยากอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ และได้รับผลกระทบจากสงครามเสมอ เช่น สงครามฝิ่น สงครามกบฏ ซาตินิยม และสงครามโลกครั้งที่สองด้วย เป็นเหตุให้ต้องอพยพลี้ภัยอยู่เป็นประจำ ฉะนั้นเมื่อมีโอกาสจึงอพยพทันที

Chansiri (2006 : unpagged) ได้ศึกษาจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย : ศึกษากรณีชาวจีนอพยพที่เข้ามาในเมืองไทย ในศตวรรษที่ 20 การวิจัยครั้งนี้เพื่อสืบค้นความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติไทยและจีนตั้งแต่ครั้งราชวงศ์แรกของไทย (สุโขทัย) ถึงปัจจุบัน (รัตนโกสินทร์) อีกทั้งยังอธิบายถึงระบบการเมืองการปกครองไทยซึ่งมีผลกระทบต่อชาวจีนตั้งแต่ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 และนโยบายผสมกลมกลืนชาวจีนเข้ากับวัฒนธรรมไทยของรัฐบาล ตอนท้ายของงานวิจัยมีการวิเคราะห์ข้อขัดแย้งของสกินเนอร์ ชาน และทัง ที่เกี่ยวกับแนวคิดหลักเรื่องบริบทของสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ของชาวจีน

ในปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้สนับสนุนแนวคิดของสกินเนอร์ (สกินเนอร์เรียนพาราไดม์) ซึ่งให้ความคิดเห็นว่า “ผู้อพยพซึ่งเป็นผู้สืบสกุลชาวจีนในแต่ละรุ่นส่วนใหญ่ได้ผสมผสานกลมกลืนกับสังคมไทย จนแทบไม่เหลือลักษณะเฉพาะของตนเอง ตั้งแต่รุ่นแรก ๆ จนมาถึงรุ่นที่สี่” ข้อมูลที่มีเหตุมีผลตามแนวคิดและข้อสรุปของสกินเนอร์ ปฏิเสธสมมติฐานของชานและทัง ซึ่งอ้างว่าสกินเนอร์ “เน้นอิทธิพลของการผสมกลมกลืนจนเกินพอดี” และอ้างต่อไปอีกว่าชาวจีนในเมืองไทยไม่ได้ผสมกลมกลืนแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตัวเองเอาไว้ เพื่อสนับสนุนแนวคิดของสกินเนอร์ และปฏิเสธข้อขัดแย้งของชานและทัง งานวิจัยครั้งนี้จึงได้นำเสนอข้อมูลที่แท้จริง โดยใช้การสำรวจเก็บข้อมูลจากชาวจีนที่อาศัยในประเทศไทย จากปี พ.ศ. 2546-2547 ผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ 2 ระดับ ระดับแรก ชาวจีนในประเทศไทยได้ค้นพบลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเอื้อต่อการบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนในสังคมไทย ระดับที่สอง รัฐบาลส่งเสริมนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยมีแรงขับเคลื่อนสองด้าน ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และประเทศจีน อีกทั้งยังได้รับแรงสนับสนุนจากนโยบายทางการเมืองของทั้งสองประเทศในอันที่จะส่งเสริมการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างสองชนชาติ

Koojaroenpaisan (1996 : 1740-A) ได้ศึกษาการประเมินความน่าเชื่อถือในการคัดเลือกผู้ค้าส่งระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีผู้ค้าส่งชาวจีนในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาไปที่บทบาทของเกณฑ์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และการพิจารณาคัดเลือกผู้ค้าส่งระหว่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ค้าส่งชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งผลิตและหรือส่งผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไปยังต่างประเทศ และมีผู้ร่วมค้าชาวจีนเป็นเวลายาวนาน ความน่าเชื่อถือเป็นเกณฑ์ พิจารณาที่สำคัญมากที่สุดในการคัดเลือกผู้ค้าส่งระหว่างประเทศของชาวจีน อย่างไรก็ตามมีหลายบริษัทที่มีแนวโน้มจะพิจารณาเกณฑ์ในด้านอื่น ๆ ด้วย อาทิเช่น ความน่าเชื่อถือทางการเงิน การดำเนินการทางการตลาด และความเป็นผู้ขายส่งที่แท้จริง แนวคิดเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือไม่พบว่า เป็นวัฒนธรรมข้ามชาติ พบเพียงในผู้ค้าส่งชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวจีนเท่านั้นที่มีความเชื่อในเรื่องนี้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่อง ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่ขึ้นอยู่กับ “โหงวเฮ้ง” หรือลักษณะที่มีดีของอวัยวะทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ปาก และนิ้ว ตลอดจนเรื่องฮวงจุ้ย (ซึ่งเกี่ยวข้องกับชาติกำเนิดและการตั้งถิ่นฐาน) ตัวชี้วัดความน่าเชื่อถือของบุคคลแบบอเมริกัน 2 ตัวชี้วัด ถูกดัดแปลง เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ด้วย หากต้องการค้าขายกับบริษัทชาวจีนต้องเข้าใจแนวคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งฝังรากลึกมายาวนานเพื่อที่จะสามารถดำรงสัมพันธ์ภาพทางการค้าได้อย่างราบรื่นยาวนานอีกด้วย

Richard (1960 : unpagged) ได้สรุปการเข้าตั้งรกรากของชาวจีนในประเทศไทย ไว้ใน The Chinese in Modern Thailand ว่า ชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งตรงกับสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนอพยพมาจาก มณฑลทางใต้ของจีน โดยจำแนกตามภาษาพูดได้ 6 กลุ่มคือ

1. จีนแต้จิ๋ว (Teachiu) ชาวจีนกลุ่มนี้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ของซัวเถา และตามท้องถิ่นบริเวณแม่น้ำฮั่น ในมณฑลกว่างตุงทางตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเรียกว่า ซัวชู่ คนจีนร้อยละ 56 ของคนจีนทั้งหมด ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแต้จิ๋ว

2. จีนแคะ Hakka จีนกลุ่มนี้ไม่เหมือนกับจีนแต้จิ๋ว กล่าวคือ ไม่รวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่ม จึงไม่มีเมืองอยู่เป็นของตนเองในประเทศจีน หากอยู่เป็นหมู่ๆตามนอกเมืองเป็นแถวทางตะวันออกและ ตะวันตก จากมณฑลฮกเกี้ยนไปจนถึงกวางสี และในระหว่างช่องเขาที่เป็นแนวทางไปจนถึงทางเหนือ ของมณฑลกวางตุ้ง ดังนั้นคนจีนบางพวกจึงถือว่าจีนแคะเป็นพวกเร่รอนไม่มีหลักฐานกำเนิดอย่างพวกอื่น จีนแคะ ร้อยละ 16 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

3. จีนไหหลำ (Hainanese) จีนกลุ่มนี้นับว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของเกาะไหหลำ (แต่ไม่ใช่คนพื้นเมืองเดิม) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลกวางตุ้ง มาจากเกาะไหหลำตอนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และจีนไหหลำมีอยู่ ร้อยละ 12 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

4. จีนกวางตุ้ง (Cantonese) จีนกวางตุ้งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของมณฑลกวางตุ้ง และตามภาคต่าง ๆ ทางตอนใต้ของมณฑลกวางสี และจีนกวางตุ้งมีอยู่ร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดใน ประเทศไทย

5. จีนฮกเกี้ยน (Fukienese) จีนกลุ่มนี้อยู่ทางตอนใต้ของมณฑลฮกเกี้ยนโดยมีเมือง เอ๋หมิงเป็นศูนย์กลางและมีอยู่ประมาณร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

6. พวกอื่น ๆ ที่มาจากไต้หวันบ้าง จากเซี่ยงไฮ้บ้าง และจากหนิงโป (Ningpo) บ้างซึ่ง รวมกันแล้วมีจำนวนประมาณร้อยละ 2 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวจีนที่ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่มาจากมณฑลทางใต้โดยเฉพาะเขต มณฑลฮกเกี้ยนและกวางตุ้งมากที่สุด

Skinner (1957 : 4-7, 257) ได้ศึกษาและค้นพบว่าคนจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนมากอาศัยอยู่ในเมืองหลวงที่เหลือบางส่วนกระจายไปอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองตามจังหวัดต่าง ๆ พวกเขาได้ประกอบอาชีพค้าขายกรรมกร ช่างไม้ และเกษตรกรรมด้วยความขยันอดทน อดกลั้น ยืนหยัด ต่อสู้กับความทุกข์ยากฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการด้วยความเชื่อมั่นว่าจะพบความสำเร็จในวันหน้าไม่ ยอมเลิกกิจการใด ๆ กลางครั้น จนกว่าจะได้พิสูจน์ถึงที่สุด ด้วยความมานะบากบั่นอดทนและทราบว่ องค์กรการกุศลของคนจีน คือ สมาคมทางศาสนา สมาคมสำคัญ ๆ ได้แก่ ชุงหัว (Chung-hua) หล่งหัว (Lung-hua) และยี่โห (Yi-hua) ซึ่งก่อตั้งปี พ.ศ. 2473 พ.ศ. 2475 และ พ. ศ. 2478 ตามลำดับ สรุปได้ ว่า นอกจากจะรับเงินบริจาคจากสมาชิกแล้ว สมาคมยังอาศัยค่าสมาชิก ประจำปี ประจำเดือน เมื่อ สมาชิกผู้ใดเสียชีวิต สมาชิกชาวพุทธจะให้เงินช่วยเหลือศพจำนวนไม่น้อย และจัดพิธีทางศาสนา เพื่อ นำส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติอีกด้วย

โดยสรุปจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ได้ศึกษาชาวจีนมีการ ตั้งถิ่นฐาน การอพยพเข้ามาของชาวจีนในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่คือ กลุ่มคนแต้จิ๋ว ซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของจีน และได้ นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนติดตัวมา ด้วย ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อในลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนา นิิกายมหายาน ชาวจีนไม่ว่าจะอยู่ภูมิภาคใดของประเทศไทย ยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนอยู่ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี (วันตรุษจีน เทศกาลสารทจีน เป็นต้น) ความเชื่อ ความกตัญญูต่อบิดามารดา เคารพบรรพชน นอกจากลักษณะอุปนิสัยของคนจีน คือ ความขยันขันแข็ง อดทน ความสามารถและ เชี่ยวชาญในการทำการค้า การรู้จักถนอมชีวิตโอกาส ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะพบชาวจีนมีบทบาท สำคัญโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมตามลำดับ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เมื่อชาวจีน ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยเริ่มต้นการประกอบอาชีพจากชาวนา กรรมกร เป็นพ่อค้าเร่ และสะสมทุน

จนสามารถทำธุรกิจเล็กๆ และเป็นธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น จนกระทั่งมีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ในการปรับตัวในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง แม้ชาวจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนประสบปัญหาต่างๆ แต่ก็สามารถปรับตัว และเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีจากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตามการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานได้จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเนื่องจากตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง ด้านการคมนาคมจากทางเกวียน ทางเรือ ทางรถไฟ และทางรถยนต์ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพล้วนต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ แต่ในที่สุดชาวจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนก็ได้ผ่านอุปสรรคเหล่านี้มาได้ คนไทยเชื้อสายจีนสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้อย่างดีจากรุ่นสู่รุ่นจนมีอาชีพหลากหลายไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า เจ้าของโรงงาน โรงสี โรงภาพยนตร์ อีกทั้งมีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีอาชีพบางอาชีพที่คนจีนไม่ได้ทำ หรือทำน้อยกว่าอดีต จึงเป็นที่น่าสนใจคือการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ตั้งแต่ในระยะแรกเริ่มของชาวจีนที่อพยพเข้ามาจากเดิมเป็นชาวนา กรรมกร ได้พลิกผันมาเป็นพ่อค้า เจ้าของกิจการ เจ้าของโรงงาน ซึ่งในการปรับตัวอาชีพดั้งเดิมบางอย่างก็อาจหายไป อาชีพดั้งเดิมบางอย่างได้ประสบปัญหาอย่างไร สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพเป็นเช่นไร ตลอดจนการปรับตัวเพื่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานได้เป็นอย่างไร จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้และสามารถผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมไทยในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความเป็นมา การประกอบอาชีพ สภาพการประกอบอาชีพ และการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในอีสานได้เป็นอย่างไร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนวิธีการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย
  - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
  - 1.2 ระยะเวลาการวิจัย
  - 1.3 วิธีการวิจัย
  - 1.4 พื้นที่ทำการวิจัย
  - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
  - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
  - 2.2 การเก็บข้อมูล
  - 2.3 การจัดการกระทำกับข้อมูล
  - 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผล

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดด้านเนื้อหาในการศึกษาเรื่องการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ มีประเด็นที่ศึกษาดังต่อไปนี้
  - 1.1 ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
  - 1.2 ศึกษาสภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
  - 1.3 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้
2. ระยะเวลาการวิจัย
ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้การดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2559 เป็นต้นไป

3. วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ ในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การบันทึกและการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย

4. พื้นที่ที่ทำการศึกษา

4.1 พื้นที่ที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่เฉพาะที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสามจังหวัดอยู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง มีสถานีรถไฟตัดผ่าน และมีชุมชนจีนอาศัยอยู่อย่างถาวร

4.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น เพื่อสำรวจการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ของแต่ละจังหวัด แล้วนำมาจัดกลุ่มในการประกอบอาชีพดังนี้

คนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งกลุ่มการประกอบอาชีพดังนี้ 1) กลุ่มธุรกิจแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงโมหิน โรงงานทำลูกชิ้น 2) กลุ่มธุรกิจที่ขายปลีก ขายส่ง เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) 3) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับรับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม 4) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง 5) กลุ่มธุรกิจการบริการและที่พัก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท 6) กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยาจีนขายยาปัจจุบัน ครู แพทย์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ช่างตัดเสื้อ ช่อมรองเท้า

4.3 ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ดังนี้

4.3.1 จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี มีประวัติมายาวนาน เป็นจังหวัดในอีสานใต้ที่มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวร เนื่องจากมีการบันทึกและทำวิจัยชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน ซึ่งชาวจีนได้ประกอบอาชีพหลากหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4.3.2 จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยทั้งสามจังหวัดมีความใกล้เคียงกันในด้านภูมิประเทศ อยู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่าง มีสถานีรถไฟและเส้นทางรถไฟตัดผ่าน

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ประชากร ได้แก่ ชาวจีนที่อพยพมาอยู่อย่างถาวรและเข้ามาประกอบอาชีพตั้งแต่รุ่นที่ 1 ที่อพยพเข้ามาในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งได้ดังนี้

5.1 ประชากร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาความเป็นมา การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ จากพื้นที่ 3 จังหวัด ดังนี้

5.1.1 จังหวัดสุรินทร์

5.1.2 จังหวัดศรีสะเกษ

5.1.3 จังหวัดอุบลราชธานี

5.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลเชิงลึก มีความรู้ และมีความสำคัญเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน รู้เกี่ยวกับความเป็นมาในการประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1) ผู้สูงอายุ ได้แก่ ประชาชนชายหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ย้ายอยู่ในจังหวัดนั้นๆ เป็นเวลานาน และเป็นผู้ทราบความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีนในการประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี จังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คน

ผู้สูงอายุของจังหวัดสุรินทร์ คือ นายอนันต์ เตียวเจริญโสภา

ผู้สูงอายุของจังหวัดศรีสะเกษ คือ นายประดิษฐ์ ศิลบุตร

ผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานี คือ นางสุนีย์ แซ่ตั้ง

2) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ที่เป็นผู้มีความรู้ ทราบถึงความเป็นมาของชุมชนจีน การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน สภาพ และการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี จังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คน ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ของจังหวัดสุรินทร์ คือ นายปรีชา วรเศรษฐสิน

ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ของจังหวัดศรีสะเกษ คือ นายจำนง มหาผล

ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ นายสุวิชัย คุณผล

3) ผู้นำกลุ่ม หรือองค์กรหอการค้า หรือหน่วยงานราชการ เช่น ประธานหอการค้าหรืออดีตประธานหอการค้า แต่ละจังหวัด

อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ คือ นายธงชัย มุ่งเจริญพร

รองประธานมูลนิธิใต้สงก จังหวัดสุรินทร์ คือ นายศุภชงค์ ชัยสิทธิานนท์

ประธานหอการค้าของจังหวัดศรีสะเกษ คือ นายวิทยา วิรารัตน์

อดีตประธานหอการค้าของจังหวัดอุบลราชธานี คือ นายชวลิต องควานิช

5.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คนไทยเชื้อสายจีนและบุคคลทั่วไป ที่ทราบถึงการประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ ผู้ลงมือปฏิบัติ คนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพในพื้นที่วิจัย โดยสามารถเล่าถึงบรรพบุรุษรุ่นแรกของตนที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่ได้ จนถึงรุ่นของตน และลูกหลานได้ สามารถพูดถึงการประกอบอาชีพ สภาพและปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นอย่างดี จังหวัดละ 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้นเป็น 45 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งเป็นกลุ่มการประกอบอาชีพดังนี้คือ

- 1) กลุ่มธุรกิจแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงโม่หิน โรงงานทำลูกชิ้น
- 2) กลุ่มธุรกิจที่ขายปลีกขายส่ง เช่น ขายเครื่องอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโซ่ห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)
- 3) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับรับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม รับจ้างกรรมกร
- 4) กลุ่มร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง
- 5) กลุ่มธุรกิจบริการและที่พัก ร้านอาหาร ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท สถานบริการน้ำมัน
- 6) กลุ่มอื่นๆซึ่งประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ได้แก่ ร้านขายยา ร้านขายยาจีน เกษษกร ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทันตแพทย์ นักบัญชี ช่างซ่อมรถ ทำตัดเสื้อผ้า ช่างนาฬิกา

5.2.3 กลุ่มคนทั่วไป (General Informants)

กลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่พื้นที่วิจัย ทราบถึงการประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้เป็นอย่างดี จังหวัดละ 10 คน รวมเป็น 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการดังนี้ คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่ถูกต้อง และเป็นข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

โดยใช้การสัมภาษณ์ กลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติ (คนไทยเชื้อสายจีน) กลุ่มประชาชนทั่วไป และผู้รู้ (Key Informants) โดยแยกประเภทของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ด้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

ผู้วิจัยได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง มีความสะดวกและยืดหยุ่น ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เป็นการสัมภาษณ์พูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระที่จะเล่าเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

1.3 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) หรือสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ โดยมุ่งเน้นประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับความเป็นมา การอพยพเคลื่อนย้าย และการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.4 แบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ใช้ในการสังเกต ในกรณีที่ผู้วิจัยได้เข้าทดลองโดยการเข้าร่วมดูหน้างาน สังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.5 แบบสังเกตชนิดที่ไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

ในระยะแรกของการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการสังเกตอยู่วงนอก ในการสังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ สังเกตความสัมพันธ์ของคนในชุมชนโดยสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนอย่างไม่ให้รู้ตัว ถ่ายภาพประกอบ

ในระยะที่สองของการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตกิจกรรมต่างๆของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น กิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญของจังหวัด เช่น เทศกาลกินเจ งานกีฬา งานโอบอ้อม สังเกตจากป้ายต่างๆ ในจังหวัด

1.6 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีก้อยู่ตามศาสนสถาน กลุ่มที่ออกกำลังกาย ตามร้านกาแฟโบราณ ซึ่งประกอบไปด้วยคนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพหลากหลาย ได้แก่ กลุ่มพ่อค้า เช่น ขายอะไหล่ ขายเฟอร์นิเจอร์ อื่นๆ หรือกลุ่มคนที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ โดยแต่ละกลุ่มมีผู้ร่วมสนทนา 3-5 คน ในการสนทนาผู้วิจัยจะกล่าวนำ ถามคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์วิจัย โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยร่วมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการศึกษาภาคสนามเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2559 เป็นต้นไป ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสารเป็นการศึกษาจากเอกสารที่มีการบันทึกเอาไว้หรือที่มีการศึกษาในเรื่องความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีน การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ ซึ่งเป็นจังหวัดที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา โดยค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ หน่วยงานราชการ ประชาชนและบุคคลต่างๆ เช่น สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ห้องสมุดของหน่วยงานรัฐหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ ศูนย์เอกสาร สถาบันวิจัยและศิลปวัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม หอจดหมายเหตุ อินเทอร์เน็ต (เว็บไซต์ที่สามารถสืบค้นวิทยานิพนธ์หรือผลงานวิจัย บทความวิชาการต่างๆ) เป็นต้น

2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามแบบสำรวจ ใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และบุคคลทั่วไปในอีสานใต้ ด้วยวิธีสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) โดยการถามจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อให้บอกชื่อบุคคลต่างๆ ที่รู้จักและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษาเป็นทอดๆ เพื่อศึกษาความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีน การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม

2.2.2 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้รู้ด้วยวิธีสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) โดยการถามจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อให้บอกชื่อบุคคลต่างๆ ที่รู้จักและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษาเป็นทอดๆ เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีน การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม

2.2.3 ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) พื้นที่ศึกษา เป็นการสังเกต สภาพทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และปรากฏการณ์ในชุมชน

2.2.4 ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม โดยใช้กลุ่มคนในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่รู้ความเป็นมาของคนจีน หรือคนไทยเชื้อสายจีนเป็นอย่างดี ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ที่ทราบความเป็นมาของชุมชน การประกอบอาชีพ สภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ

ผู้วิจัยกำหนดรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม แล้วบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยจะดำเนินการจัดกระทำข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นก่อนลงมือทำงานภาคสนาม เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมาย
2. นำเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป แบบบันทึกการสังเกต ลงพื้นที่ภาคสนามตามที่กำหนดไว้
3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยกำหนดแผนการดำเนินงานตามลำดับ

3.1 สำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัย และติดต่อประสานงานกับคนในท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักของคนไทยเชื้อสายจีน ทั้งองค์กรหอการค้า ผู้ดูแลศาสนสถานของแต่ละจังหวัด เพื่อช่วยในการประสานพูดคุยกับคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่นั้น สร้างสัมพันธ์ที่ดีและความคุ้นเคยต่อกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง

3.2 นัดหมายเวลาล่วงหน้า และกำหนด วัน เวลาที่จะลงภาคสนาม ในแต่ละจังหวัด ในการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม

3.3 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเด็นที่สำคัญ และจะดำเนินการสัมภาษณ์ จัดบันทึกเพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้ ตลอดจนสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับสังเกตการณ์ดำเนินงานในการประกอบอาชีพ

การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ ตามที่งานวิจัยได้ตั้งไว้ และตรวจสอบข้อมูลความครบถ้วนสมบูรณ์ และความถูกต้องอีกครั้งว่า ข้อมูลที่ได้มาครบถ้วนพร้อมที่จะนำมาวิเคราะห์หรือไม่ ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หากข้อมูลที่ได้มาไม่ครบถ้วนหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่งานวิจัยได้ตั้งไว้ โดยนำเอาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาร่วมวิเคราะห์ข้อมูล นำเอางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีมาประกอบในการวิเคราะห์ เพื่อหาความหมาย ความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูล เมื่อวิเคราะห์และสรุปผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว ผู้วิจัยจะนำผลวิเคราะห์มาเรียบเรียงและนำเสนอผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

โดยวัตถุประสงค์แรก คือ ศึกษาความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ทั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดของการพลัดถิ่น (Diaspora) และทฤษฎีการแพร่กระจายมาวิเคราะห์

วัตถุประสงค์ที่สอง คือ ศึกษาสภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ผู้วิจัยนำแนวคิดระบบเครือญาติ (Kinship Chart) มาอธิบายในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้จากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้เห็นภาพชัดขึ้น แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม แนวคิดการปรับตัวและแสดงตารางแสดงปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

วัตถุประสงค์ที่สาม คือ การปรับตัวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยนำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และทฤษฎีเครือข่ายมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ค้นพบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยพื้นที่ที่การศึกษาได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
2. สภาพในการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
3. การปรับตัวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

จากการวิจัยพบว่าความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ทั้งสามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ในส่วนของบริบทพื้นที่ของทั้งสามจังหวัดมีส่วนที่คล้ายคลึงกันคืออยู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนใต้และอยู่ใกล้กับเส้นทางรถไฟ มีชุมชนที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอย่างหนาแน่นทั้งสามจังหวัด แต่ในอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนจีนได้ขยายขยายออกมานอกเส้นทางรถไฟ และชาวจีนมาอยู่ฝั่งอำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของอำเภวารินชำราบเป็นพื้นที่เนินสูง ส่วนอำเภอมืองเป็นพื้นที่ราบ ซึ่งง่ายแก่การขยายตัวของเมือง ผู้วิจัยจึงขอใช้คำว่า “ย่านชุมชนคนจีน” ย่านที่ใกล้สถานีรถไฟและย่านตลาดของแต่ละจังหวัด จุดเด่นของย่านตลาดเป็นบริเวณที่มีการนำสินค้ามาขายแลกเปลี่ยนกับมีอาคารที่อยู่อาศัยของพ่อค้าแม่ค้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน ทำให้บริเวณตลาดกลายเป็นตลาดถาวรไป และตลาดเองก็นำผู้คนหลากหลายอาชีพทั้งฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขายมาสังสรรค์กัน เกิดเป็นคนหลายกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน การเกิดชุมชนเมืองผ่านตลาดซึ่งมีกลุ่มคนจีนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2554 : 115-116) ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงขอจำแนกเป็นรายจังหวัดดังนี้

1. ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์มีพื้นที่ 8,124.056 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 1,391,636 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 170 คน/ตร.กม. มีจำนวนประชากรมากเป็นลำดับที่ 12 ของประเทศไทย และมีความหนาแน่นเฉลี่ยเป็นลำดับที่ 18 ของประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2554)

เทศบาลเมืองสุรินทร์

เทศบาลเมืองสุรินทร์ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณเส้นแวงที่ 103 องศาตะวันออก และเส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟ ประมาณ 420 กิโลเมตร หรือโดยทางรถยนต์ประมาณ 454 กิโลเมตร ปัจจุบันเทศบาลเมืองสุรินทร์มีพื้นที่ประมาณ 11.39 ตารางกิโลเมตร

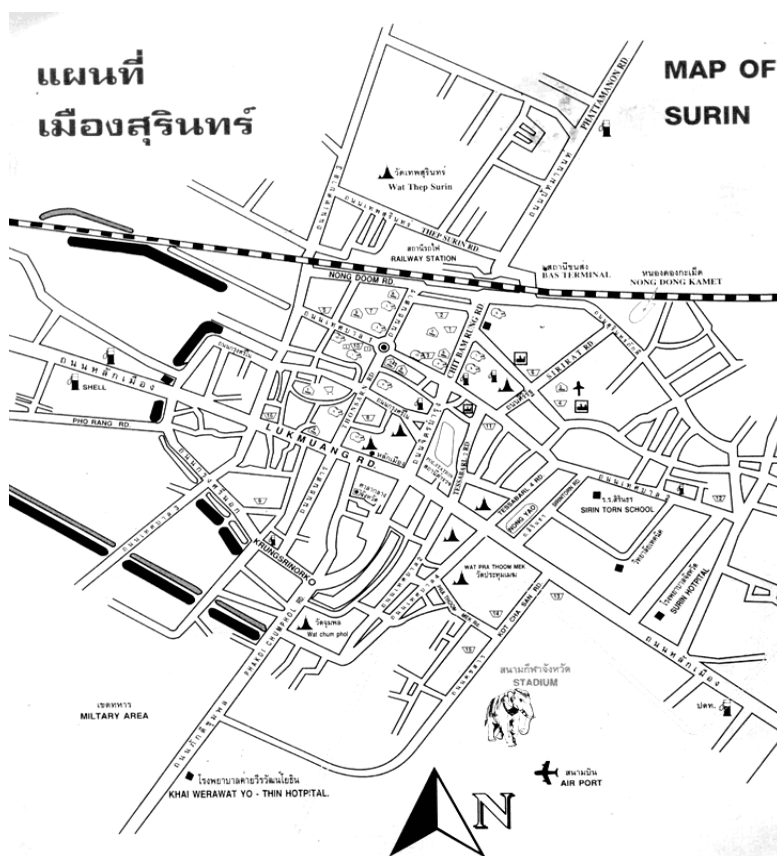

อาณาเขตของเทศบาลเมืองสุรินทร์

- ทิศเหนือ ติดกับตำบลแกใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
 ทิศตะวันออก ติดกับตำบลสลักไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
 ทิศใต้ ติดกับตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
 ทิศตะวันตก ติดกับตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เทศบาลเมืองสุรินทร์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลเมือง มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ภายในเขตเทศบาลเป็นที่ตั้งของหน่วยงานการบริหาร สถานศึกษา สถานพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัดสุรินทร์

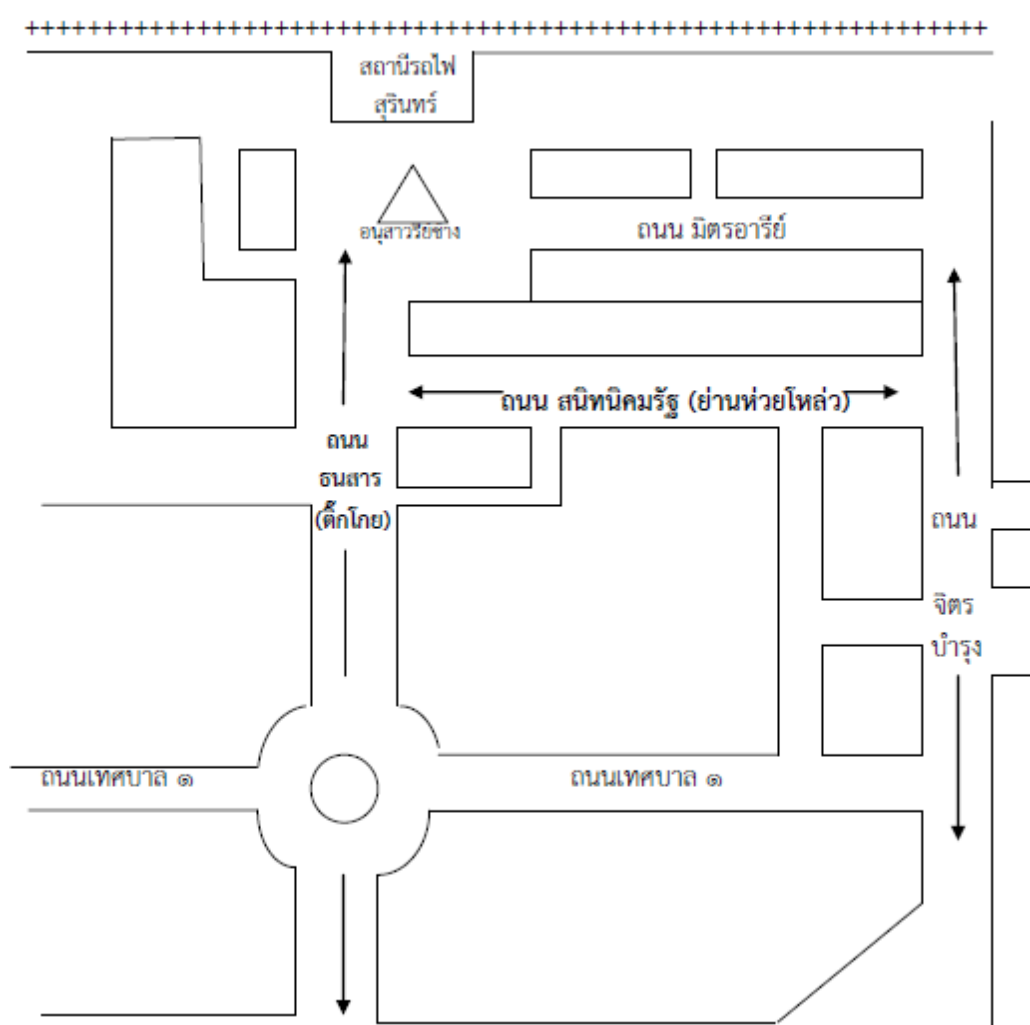
ประชากร จำนวนประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร ณ เดือน มีนาคม 2550 เทศบาลเมืองสุรินทร์มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 40,289 คน แบ่งเป็นชาย 18,920 คน หญิง 21,369 คน จำนวนบ้าน 13,946 หลังคาเรือน ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 3,537 คน/ ตารางกิโลเมตร ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 27,702 คน

ภาพประกอบ 7 แผนที่เทศบาลเมืองสุรินทร์ ย่านชุมชนคนจีนของจังหวัดสุรินทร์

ในช่วงปี พ.ศ. 2490 ย่านการค้าของเมืองสุรินทร์จะอยู่บริเวณหลังทางรถไฟ เรียกว่า “ย่านห้วยโหล่ว” (ถนนทางขวาง) สองฟากถนนสนธินครรัฐในปัจจุบัน และย่าน “ตึกโก้ย” (ถนนทางตรง) สองฟากของถนนธารตัดตรงจากหลังสถานีรถไฟไปถึงสี่แยกวงเวียนน้ำพุในปัจจุบัน ชุมชนย่านการค้าเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหลังไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่ถนนสนธินครรัฐ (ชาวจีนเรียกว่า ถนนห้วยโหล่ว คือถนนทางขวาง) ในปี พ.ศ. 2493 เป็นถนนที่ต่อจากบริเวณลานหลังสถานีรถไฟเลียวย้ายไปด้านตะวันออก ไฟไหม้ลามเข้าฝั่งตะวันออกถนนตึกโก้ย ทำให้มีการสร้างห้องแถวไม้ขึ้นมาใหม่ที่โดดเด่นในสมัยนั้นก็ได้แก่การก่อสร้างโรงหนังศรีสุรินทร์เป็นอาคาร คอนกรีต และด้านหน้าโรงหนังด้านตึกโก้ยก็สร้างห้องแถวอาคารคอนกรีตด้วย (เฮียง วรเศรษฐ์สิน. 2553 : 41)

ภาพประกอบ 8 แผนผังแสดงถึงย่านห้วยโหล่วและย่านตึกโก้ย ถนนสนธินครรัฐ (ย่านห้วยโหล่ว ถนนทางขวาง) และถนนธนสาร (ย่านตึกโก้ย ถนนทางตรง)

“...ส่วนใหญ่คนจีนจะประกอบอาชีพค้าขายในพื้นที่ชัดเจน บริเวณที่มีคนหนาแน่น เช่น ตลาด สถานีรถไฟ บริเวณถนนธนสาร และถนนสนธินครรัฐ ยังคงคึกคัก แต่ปัจจุบันกระจายตัวออกไปนอกเมือง เนื่องจากการขยายเส้นทางถนน...”

(ยงค์ยุทธ สุรินทร์ศิริรัฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

พ่อค้าชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์เป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2450 แต่ยังมีชาวจีนที่อพยพมาจากพนมเปญ ประเทศกัมพูชา มาประกอบอาชีพค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรในจังหวัดสุรินทร์ จนมีทายาทสืบทอดกิจการ ลูกหลานของชาวจีนเหล่านี้ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีหลายตระกูล เช่น ชิดชอบ สุจินพรม ธนาบุรณ์ เป็นต้น กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ไปอย่างรวดเร็วจากการประกอบค้าขาย การทำอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าต่างๆ กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่สำคัญตระกูลหนึ่งได้แก่ กลุ่มตระกูลแซ่ตั้ง ซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้าเมืองนครราชสีมาให้มาตั้งรกรากที่เมืองสุรินทร์ที่มีชื่อในชื่อเสียงกลุ่มนี้ คือ ขุนศรีสุรินทร์พาณิชย์ ซึ่งเข้ามาดำเนินธุรกิจโรงเหล้าบริเวณใกล้วัดศาลาลอย ต่อมาได้ย้ายกิจการไปอยู่ที่เมืองสุรินทร์ (อำเภอลำดวนในปัจจุบัน) และขยายกิจการไปอีกหลายอย่าง เช่น โรงสีไฟ โรงภาพยนตร์ โรงการพนัน โรงไม้ เป็นต้น บริเวณจังหวัดสุรินทร์ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากหลังจากมีการสร้างเส้นทางรถไฟเข้าสู่เมืองสุรินทร์ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ในอีสานใต้ โดยเฉพาะบริเวณใกล้รถไฟ ซึ่งแต่เดิมเป็นการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองหรือบริโภคภายในครอบครัว ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นการผลิตเพื่อขายควบคู่กับการบริโภค โดยมีข้าวเป็นผลผลิตสำคัญ การผลิตข้าวเป็นสินค้าส่งออกส่งผลให้มีการหักล้างถางป่าเพื่อทำการเพาะปลูกข้าวใกล้ๆ กับเส้นทางรถไฟ นอกจากข้าวยังมีไม้พยูง ครั่ง สุกกร และการทำไหม เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าของจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้าจากประเทศกัมพูชา จากจังหวัดอุบลราชธานี และนครราชสีมา ได้แก่ สินค้าพวกเครื่องใช้ เช่น หม้อ ทองเหลือง ถาดเขียนหมาก โอง ไห เครื่องประดับ เครื่องเงิน ทองแท่ง ผ้าไหม ผ้าแพร ผ้าฝ้าย อาหารจำพวกปลากรอบ ปลาแห้ง ปลาร้า ไข่ปลา อาหารสำเร็จรูป เครื่องจักสาน เครื่องหวาย สินค้าของป่า เช่น เขากวาง ปีกนก และสัตว์ต่างๆ ฯลฯ นอกจากนี้การที่มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาซื้อขายเพิ่มขึ้น และได้นำเศรษฐกิจแบบเงินตราควบคู่กับการค้าทำให้เมืองสุรินทร์เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ แล้วขยายไปสู่อำเภอต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลต่อไป (กฤษณา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์. 2548 : 11-13)

“...คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ สาเหตุเนื่องจากสมัยนั้นประเทศจีนเกิดจากความอดอยาก ข้าวยากหามาแพง คนจีนสมัยนั้นเดินทางมายังประเทศไทยโดยเรือกลไฟ เรือใช้ถ่านหินหรือไม้เป็นเชื้อเพลิง สมัยนั้นมีคนจีนเหมาเรือพากลุ่มคนจีนมา เมื่อก่อนเมืองไทยไม่มีท่าเรือมาขึ้นที่ท่าเรือไม่ได้จึงต้องไปขึ้นที่เกาะสีชัง แล้วจะมีเรือขนาดเล็กมารับจากเกาะสีชังมาที่ชลบุรี มีบ้างที่อยู่ชลบุรี มีบ้างที่เสียดงโขงมา หากเป็นรุ่นแรกๆ ที่มาอยู่สุรินทร์ ก็คือ “ขุนศรีสุรินทร์” ซึ่งปัจจุบันใช้นามสกุลว่า “ศรีสุรินทร์” มีลูกหลานมากมาย ที่ดินหรือตึกแถวบริเวณสถานีขนส่งเป็นของตระกูลนี้ ขุนศรีสุรินทร์มาแต่งงานกับคนไทยที่นี่ หลังจากนั้นก็มีคนจีนคนอื่นตามมาบ้าง สมัยก่อนมีรถไฟมาถึงแค่โคราช จากโคราชมาถึงสุรินทร์นั่งเกวียนมา พอเริ่มมีคนจีนมาอยู่เรื่อยๆ ก็ติดต่อพี่น้องให้เดินทางมาที่สุรินทร์กัน เมื่อก่อนมีมาไม่กี่ตระกูล ต่อมาก็มีหลายตระกูลมาเยอะขึ้น คนแก่สมัยก่อนเวลาตายต้องเอาศพกลับไปฝังที่เมืองจีน แต่คนจีนอยู่เมืองไทยไปนานๆ กลายเป็นว่าคนไทยกลืนจีน คนจีนเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนนามสกุลตั้งเป็นชื่อไทยหมด นอกจากเดินทางโดยทางเรือแล้ว ก่อนที่จะมีทางรถไฟมาถึงสุรินทร์ คนจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยหาบแข่งสองใบใส่คนมา หาบมาจากเมืองข้าวเถา ไผ่เถา ผ่านมายังเส้นทางขุนหมิงข้ามแม่น้ำโขงหาบมาถึงเมืองสุรินทร์...”

(อนันท์ เตียวเจริญโสภา. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 9 คณะกรรมการมูลนิธิจิตเด็กเชียงใหม่ จังหวัดสุรินทร์ : เพิ่ม ปิยพัฒนากร, อนันต์ เตียว เจริญโสภา, ประเสริฐ ชัยชนะศิริวิทยา, สุพจน์ จตุพรอนันตกุล, อติศักดิ์ ต้นชกุล คุษฎี (รูปจากซ้ายไปขวา)

“...คนจีนที่อพยพมายังประเทศไทยด้วยสาเหตุของการปฏิวัติวัฒนธรรม เกิดสงคราม มีความอดอยาก และสงครามมหาเอเซียบูรพา โดยมีเส้นทางหลายทางที่มาถึงเมืองไทย คนจีนที่ขี่เกาอี้เรือมาทางทะเลจีนใต้ แวะพักที่เกาะฮ่องกง ทำงานรับจ้างเก็บเงินได้หน่อย จ่ายค่าเรือมาถึงที่สยาม เพราะได้ยินคนจีนที่เคยมาอยู่ก่อนว่า สยามมีความอุดมสมบูรณ์หากินง่าย คนจีนที่มาจากสุรินทร์นั่งเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินลัดเลาะข้ามป่าเขา ตามแนวตะเข็บชายแดน ตลอดเส้นทางก็มีครอบครัวกันบ้าง ลูกๆ หลานก็ค่อยๆ ขยับขยายมาจนถึงสุรินทร์...”

(ปรีชา วรเศรษฐ์สิน. 2559 : สัมภาษณ์)

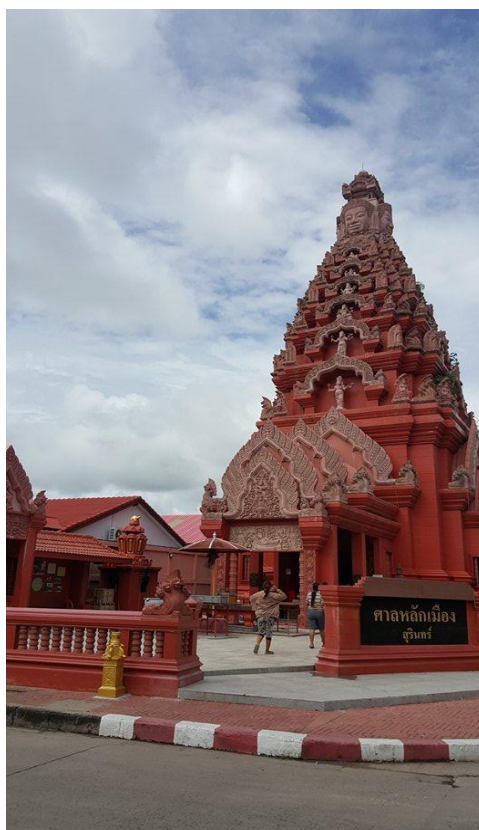

ภาพประกอบ 10 ปรีชา วรเศรษฐ์สิน (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559)

สภาพสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์

เนื่องจากคนสุรินทร์มีหลายเชื้อชาติ ทำให้ระบบสังคมและวัฒนธรรมเป็นการผสมผสานระหว่างเชื้อชาติของคนดั้งเดิมและคนจีน สภาพสังคมและวัฒนธรรมเป็นลักษณะที่ความผสมผสานกัน คนไทยเชื้อสายจีนที่จังหวัดสุรินทร์มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด ประชากรร้อยละ 93 อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองได้แก่ เทศบาลเมืองสุรินทร์ และเทศบาลตำบลอีก 23 แห่ง เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่โดยกลุ่มชาติพันธุ์ของคนสุรินทร์ มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ เขมร ลาว และกวย มีความต่างตรงการใช้ภาษาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคี ต่างได้รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จังหวัดสุรินทร์ มีประเพณีที่สำคัญมากมาย ได้แก่ ประเพณีบวชนาคช้าง งานประเพณีขึ้นเขาสวาย เคาะระฆังพันใบ ไหว้ 9 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ งานช้างและกาชาดสุรินทร์ ประเพณีแซนโฌนตา กันตริ้ม การกวนข้าวทิพย์ การแต่งงาน หรือแซนการ กะโน้ปติงตอง เรือมอันเรหรือลูตอันเร เรือมตรด เรือมอายัย โขง สะบ้า เช่น ไหว้ปู่ตา ลีเกเขมรมโหรี เจริญ และ เจริญเบริน รวมถึงคนไทยเชื้อสายจีนที่มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะเห็นได้ชัดคือศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนไทยเชื้อสายจีนและคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 11 ศาลหลักเมือง จังหวัดสุรินทร์ (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559)

การอพยพเข้ามาก่อตัวเป็นชุมชนของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ด้วยสาเหตุหลักจากปัญหาสงครามโลกที่เกิดขึ้นยาวนานถึง 54 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2438-2492 โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อกองทัพญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศจีน ทำให้ชาวจีนในมณฑลกุ้ยชานต้องอพยพลี้ภัยเข้ามาประเทศไทยจำนวนมาก และมีชาวจีนบางส่วนอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดสุรินทร์ ในระยะแรกชาวจีนเหล่านี้ได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตนเข้ามาปฏิบัติในกลุ่มของตน ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตบางประการเพื่อให้เข้ากับคนในท้องถิ่นได้ จนกระทั่งในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ มีแนวโน้มในการปฏิบัติตามธรรมเนียมจีนน้อยลง แต่จะนิยมปฏิบัติตามธรรมเนียมของคนพื้นถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มลูกหลานจีนรุ่นใหม่ จนในที่สุดกลุ่มลูกหลานจีนรุ่นใหม่อาจจะไม่ระบุตัวเองว่าเป็นชาวจีนหรือสืบเชื้อสายจีนอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คนจีนยังเก็บรักษาและสืบทอดต่อไปต่อคนรุ่นหลัง คือ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม รวมทั้งการส่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญู ขยันอดทน อันนำไปสู่เป้าหมาย คือ การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ตามที่บรรพบุรุษได้กระทำมาในอดีต (กฤษฎา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์. 2548 : 89-93)

“...เมื่อปี พ.ศ. 2475 ตอนนั้นอายุ 8 ขวบ เดินทางกลับไปเมืองจีนเพื่อเรียนหนังสือ สมัยก่อนคนจีนไม่มีสิทธิ์ซื้อที่ดิน ต้องเป็นสัญชาติไทยเท่านั้น คนจีนจึงต้องเปลี่ยนสัญชาติเป็นไทย ไม่ก็แต่งงานกับคนไทยเพื่อลูกหลานจะได้สัญชาติไทย สมัยก่อนโดยสารมาโดยรถไฟ รถไฟสมัยนั้นไม่มีตู้โดยสาร มีแต่ตู้ขนส่งสินค้า ไม่มีที่นั่ง นั่งบนพื้น บางคนนั่งบนหลังคาโบกี้...”

(อดิศักดิ์ ต้นธกฤตคุชฎี. 2559 : สัมภาษณ์)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในจังหวัดสุรินทร์

ปี พ.ศ. 2516 เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่บริเวณใจกลางอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ครอบคลุมอาณาบริเวณตั้งแต่สี่แยกตลาดสดตลอดสองฝั่งถนนธนสาร ไปจนถึงสี่แยกหลักเมือง สร้างความเสียหายอย่างมาก

“...เมื่อปี พ.ศ. 2507 มาฝึกงานที่ร้านขายยาไต๋อั้งตั้ง ที่อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ ตอนนั้นอายุเพียง 18 ปี ทำงานเก็บเงินพอเป็นทุนในเมื่อปี พ.ศ. 2514 มาตั้งร้านบุญเที่ยงเภสัช ขายยาแผนปัจจุบันทั้งปลีกและส่ง เมื่อปี พ.ศ. 2516 แต่งงาน เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ แต่ร้านไม่ถูกไฟไหม้ เป็นความโชคดี แต่ไหม้ป้ายชื่อ สระเอ ถูกไฟไหม้ เหลือชื่อเป็น “บุญเที่ยง” เป็นที่โจษจันของคนสมัยนั้นเป็นอย่างยิ่ง...”

(ธนยศ ญาณวิเศษกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เดิมร้านผมอยู่แถวตลาดสด พอเกิดไฟไหม้ เมื่อปี พ.ศ. 2516 จึงย้ายมาบ้านเลขที่ 234-8 ถนนจิตรบำรุง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์...”

(दनัย อารีย์วัฒนานนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อามาเปิดร้านกาแฟ ต่อมาไฟไหม้เมื่อปี พ.ศ. 2516 จึงย้ายบ้านไปเปิดเป็นร้านขายเบอร์เกอร์ชื่อ “ร้านไฟเงิน” ซึ่งเป็นร้านเบอร์เกอร์ร้านแรกของสุรินทร์ เลขที่ 7/2 ถนนหลักเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ย้ายเนื่องจากเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่...”

(สุทิกาญจน์ เกตุราพรรณ. 2559 : สัมภาษณ์)

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ขายเครื่องดื่มต่างๆและขายอาหาร เครื่องมือ การเกษตร เสื้อผ้า ขายทองรูปพรรณ กิจการโรงแรมหรือขายเครื่องยนต์อะไหล่ กิจการโรงสีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งมีร้านขายของชำในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ (ชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์. 2548 : 53)

“...เริ่มแรกค้าขายสมัยก่อนมีร้านค้าใหญ่ 4-5 ร้าน เอาเกวียนขนของจากโคราชมาที่ลำปลายมาศ มีคนจีนมารับซื้อ แล้วนำไปขายพอจะประทังชีวิตอยู่ได้ คนจีนประกอบอาชีพปลูกผักด้วย เช่น ปลูกผักคะน้า ผักบุ้ง ที่สำคัญคนจีนถนัดการซื้อมาขายไปไม่ต้องลงแรงมาก ไม่ต้องไปเป็นชาวนา แต่เป็นพ่อค้าซื้อขายเพื่อหวังผลกำไร...”

(อนันต์ เตียวเจริญโสภา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คุณพ่อของผมมาจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน เมื่อมาถึงกรุงเทพฯ เริ่มแรกประกอบอาชีพเป็นกรรมกร จากนั้นนั่งรถไฟมาลงที่จังหวัดสุรินทร์ เริ่มขายปลาทุที่ตลาดสด ทำมาเรื่อยๆ ตนเองขายปลาทุที่ตลาดสดสืบทอดกิจการ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้หันมาเปิดกิจการร้านขายเครื่องเขียน จึงยกกิจการขายปลาทุให้กับพี่ชายดำเนินกิจการต่อ...”

(นเรนทร์ ธรรมกฤษดา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...จุดพักเกวียนบริเวณสุขศาลาเป็นจุดแรกที่คนจีนมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อากงเดินทางมาจากเมืองจีน มาลงที่ท่าเรือคลองเตย รับจ้างจับหมูที่กล้วยน้ำไท พอเส้นทางรถไฟมาถึงสระบุรี แอ้วแกมาขายหมูที่สระบุรี 2 ปี ขายหมูที่โคราช 2 ปี ขายหมูที่บุรีรัมย์ 2 ปี จนมาถึงสุรินทร์ มีเพื่อนที่สุรินทร์เป็นคนพื้นเมือง พาไปอยู่ที่ อำเภอสวาย ซึ่งขณะนั้นอากงมีเกวียนเวลาชาวบ้านจะเอาของมาขายก็ฝากกับเกวียนของอากง ด้วยความที่อากงเป็นคนซื่อสัตย์ ขายได้เท่าไรก็เอามาให้เขา เขาก็จะให้ค่ารถค่าเกวียนกลับมาคืน ชาวบ้านจะฝากขายประจำเพราะเป็นที่ไว้วางใจกัน คนจีนที่อยู่ต่างอำเภอจะค้าขายลักษณะนี้กัน จนทำให้จุดศูนย์รวมการค้าขายมาอยู่ที่จุดพักเกวียน ซึ่งเรียกว่า “สุขศาลา” ปัจจุบันอยู่ทางทิศใต้ใกล้ๆ กับวัดจุมพล มาซื้อเกลือ ปลาเค็ม ปลาทุ กรี (สีย้อมไหมเป็นไม้) ของใช้ต่างๆ ใส่เกวียนกลับไป หากเป็นหนังวัว หนังควาย จะเดินทางเป็นคาราวานไปส่งที่ชลบุรี เพราะที่ชลบุรีมีโรงฟอกหนัง ซึ่งระหว่างที่เขามาอนอากงมีบ้านที่วัดจุมพล การเดินทางสมัยก่อน ใช้เวลายาวนาน ถ้าไปอำเภอปราสาทก็ใช้เวลา 1 วัน 1 คืน ซึ่งได้พักคุยกันในช่วงกลางคืน ซึ่งด่านเกวียนเป็นจุดพัก กลางคืนบ้านงจะจุดตะเกียงลาน กินน้ำชากัน บนตะเกียงลานจะมีกาน้ำอันหนึ่งวางบนตะเกียงลานต้มให้เดือด ต้มชากันคุย

กันไป ด้วยความที่เป็นคนชอบฟัง จึงทำให้รู้ว่าตระกูลนี้ไปทำมาหากินที่ไหน ดังนั้นจุดพักตรงนี้จึงเปรียบเสมือนสภากาแฟ มีพูดคุยกันพบปะกัน ใครเดือดร้อนก็ช่วยเหลือกัน ใครไปทำการค้าที่ไหนดี ไปขายอะไรดี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยน เริ่มสนับสนุนกันโดยเฉพาะตระกูลแซ่แซ่เตี้ยจะมีรวมกลุ่มกันแถวโรงพยาบาล ใครที่แซ่เตี้ยมาที่สุรินทร์ จะมาคุยกันที่นี่ ใครที่เพิ่งมาที่รับจ้างเป็นกุลี ตามเงื่อนไขที่ว่าหนึ่งปีทำฟรี พอเก็บเงินได้ก็ย้ายไปอยู่ต่างอำเภอต่างหมู่บ้าน จากนั้นประกอบอาชีพซื้อของป่ามาส่ง ด้วยความขยันขันแข็งของคนจีน และชื่อเสียงสุจริตทำให้คนพื้นที่อยากได้ลูกเขยเป็นคนจีน จึงเริ่มมีการแต่งงานกันระหว่างคนจีนและคนพื้นเมืองขึ้น จนปัจจุบันนี้ทำให้มีการผสมกลมกลืนมากจนปัจจุบันมองไม่ออกว่าใครจีนใครเขมร แต่ก็มีบางกลุ่มที่อนุรักษ์เคร่งครัด คือต้องแต่งงานกับกลุ่มคนจีนด้วยกันเท่านั้น หลังจากที่มิถุนายนไฟเข้ามาถึงสุรินทร์ คนจีนพ่อค้าใหญ่จะอยู่ใกล้สถานีรถไฟ เพื่อจับจองตู้รถไฟได้ง่ายและสะดวก ส่วนคนจีนที่เอาของป่ามาขายต้องไปส่งที่พ่อค้าใหญ่ก่อน ซื้อพืชไร่ ส่งไปขายที่โคราช ส่งไปขายที่กรุงเทพฯ พอการจราจรดีขึ้น การค้าขายพืชไร่เริ่มเปลี่ยนไปทำให้คนจีนในจังหวัดสุรินทร์เริ่มปรับเปลี่ยน จากเดิมซื้อพืชไร่อย่างเดียวหันมาสร้างโรงงาน แปรรูป มีโรงสีข้าว โรงสีข้าวถือว่าเป็นอันดับหนึ่งของสุรินทร์ มีช่วงหนึ่ง (ช่วงปี พ.ศ. 2520-2540) ที่โรงสีข้าวของสุรินทร์เยอะที่สุดในภาคอีสาน เนื่องจากคนสุรินทร์เป็นคนกล้าได้กล้าเสีย ซื้อข้าวตันปี วัตดวงปลายปี ซื้อข้าวไปจนถึงอุดรธานี จังหวัดอื่นไม่กล้าทำแบบคนสุรินทร์ ทำให้โรงสีข้าวของจังหวัดต่างๆในภาคอีสานไม่ค่อยโต ก่อนที่จะมีการรับประกันราคาข้าว หรือรับจ้างแปรรูป ช่วงปี 2549 มีการรับประกันราคาข้าว ทำให้โรงสีเปรียบเสมือนรับจ้างแปรรูปข้าว แต่มีมันคงกว่า ณ ปัจจุบันนี้ราคาข้าวตันปี กิโลกรัมละ 14 บาท ตอนนี้อยู่ที่โลกรัมละ 8 บาท อันดับสองคือ โรงโมหิน ที่สุรินทร์มีหินภูเขา อากงเริ่มโรงโมหินตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2498 ตอนนั้นเริ่มทำอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง อากงมีเกวียน ให้คนพื้นบ้านขนหินขึ้นเกวียนไปส่ง เริ่มทำโรงโมหินโดยคุณพ่อมีเกวียนขนส่งสินค้า สมัยนั้นรัฐบาลทำอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง ขนหินโดยเกวียน อยู่ในเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ และอำเภอปราสาทจังหวัดสุรินทร์ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 7 กิโลเมตร เชื่อมเก็บน้ำห้วยเสนงสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2520 ปิดกั้นห้วยเสนงและลำน้ำอำปิลที่บ้านโคกจ๊ะ-บ้านถนน-บ้านเฉนิยง ที่รับน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำอำปิลเป็นอ่างแฝดทางด้านเหนือเขื่อนซึ่งเป็นฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ชลประทานสุรินทร์ จึงได้ขุดร่องเชื่อมระหว่างอ่างทั้งสอง สร้างขึ้นเพื่อบรรเทาอุทกภัยและเพื่อการเกษตรโดยเฉพาะ โรงโมหินค่อยๆพัฒนาปรับปรุงตามสมัย แรกๆใช้แรงงานคน ช่วงหลังมีเครื่องทุ่นแรง ภาคอีสานมาซื้อหินที่โรงโมหินที่นี่ อันดับสามคือ ร้านโซ่ห้วย ที่ขายดีปัจจุบันมีร้านเมย์ ร้านเพชรเกษม สุรินทร์พลาซ่า ส่วนใหญ่ที่ขายได้เพราะมีที่จอดรถ...”

(งชัย มุ่งเจริญพร. 2559 : สัมภาษณ์)

ก่อนที่ขุนศรีสุรินทร์เข้ามาค้าขายที่จังหวัดสุรินทร์ มีคนจีนฮกเกี้ยนอยู่สองฝากฝั่งวัดจุมพล ส่วนคนจีนไหหลำจะอยู่แถวตลาดเก่าวัดกลางเป็นส่วนใหญ่ (ศุภชงค์ ชัยสิทธิานนท์. 2552 : 122)

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้และคนไทยเชื้อสายจีนในเทศบาลเมืองจังหวัดสุรินทร์พบว่า ชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ สาเหตุเนื่องจากสมัยนั้นประเทศจีนเกิดจากความอดอยาก ภัยสงคราม โดยมีหลายเส้นทางที่อพยพเข้ามาที่สุรินทร์ เส้นทางแรก นั่งเรือมา เมื่อก่อนเมืองไทยไม่มี

ท่าเรือ มาขึ้นที่ท่าเรือไม่ได้จึงต้องไปขึ้นที่เกาะสีชัง แล้วจะมีเรือขนาดเล็กมารับจากเกาะสีชังมาที่ชลบุรี มีบ้างที่อยู่ชลบุรี มีบ้างที่เสียงโซครมา เส้นทางที่สองก่อนที่จะมีทางรถไฟมาถึงสุรินทร์ ชาวจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยหาบแข่งสองใบใส่คนมา หาบมาจากเมืองซัวเถา โผวเล้ง ผ่านมายังเส้นทางคูนหมิงข้ามแม่น้ำโขงมาหาบมาถึงเมืองสุรินทร์ เส้นทางที่สาม นั่งเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินลัดเลาะข้ามป่าเขา ตามแนวตะเข็บชายแดน ตลอดเส้นทางก็มีครอบครัวกันบ้าง ลูกหลานก็ค่อยๆ ขยับขยายมาจนถึงสุรินทร์ คนจีนสมัยนั้นเดินทางมายังประเทศไทยโดยนั่งเรือกลไฟ เรือใช้ถ่านหินหรือไม้เป็นเชื้อเพลิง หากเป็นรุ่นแรกๆที่มาอยู่สุรินทร์ มีคนจีนฮกเกี้ยนอยู่สองฝากฝั่งวัดจุมพล ส่วนคนจีนไหหลำจะอยู่แถวตลาดเก่าวัดกลางเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาได้มีชาวจีนแต้จิ๋วซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์ ก็คือ “ขุนศรีสุรินทร์” ซึ่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชทินนามว่า “รองอำมาตย์ตรีขุนศรีสุรินทร์พานิช” และเป็นต้นกำเนิดนามสกุล “ศรีสุรินทร์” มีลูกหลานมากมาย ที่ดินหรือตึกแถวบริเวณสถานีขนส่งเป็นของตระกูลนี้ ขุนศรีสุรินทร์มาแต่งงานกับคนไทย หลังจากนั้นก็มีคนจีนคนอื่นตามมาบ้าง สมัยก่อนมีรถไฟมาถึงแค่โคราช จากโคราชมาถึงสุรินทร์นั่งเกวียนมา พอเริ่มมีคนจีนมากก็จะติดต่อพี่น้องให้เดินทางมาที่สุรินทร์กัน เมื่อก่อนมีมาไม่กี่ตระกูล ได้แก่ แซ่ตั้ง แซ่เตี้ย ต่อมามีตระกูลอื่นตามมา

จุดพักเกวียนบริเวณสุขศาลาเป็นจุดที่ชาวจีนสมัยก่อนนำของจากคนพื้นเมืองมาขาย เป็นจุดพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปรียบเหมือนสภากาแฟ การประกอบอาชีพจากเดิมมีซื้อเกลือ ปลาเค็ม ปลาทุ กรี (สีย้อมไหมเป็นไม้) ของใช้ต่างๆใส่เกวียนกลับไป หากเป็นหนังวัว หนังควายไปเป็นคาราวานเพื่อส่งโรงฟอกหนังที่ชลบุรี หลังจากที่มีรถไฟเข้ามาถึงสุรินทร์ เริ่มซื้อพืชไร่ ส่งไปขายที่โคราช ส่งไปขายที่กรุงเทพฯ เมื่อการคมนาคมขนส่งดีขึ้น การค้าขายพืชไร่เริ่มเปลี่ยนไปทำให้คนจีนในจังหวัดสุรินทร์เริ่มปรับเปลี่ยน จากเดิมซื้อพืชไร่อย่างเดียวหันมาสร้างโรงงาน แปรรูป มีโรงสีข้าว โรงสีข้าวถือว่าเป็นอันดับหนึ่งของสุรินทร์ อันดับสองคือ โรงโม่หิน อันดับสามคือ ร้านโซห่วย แต่ก็ยังมีร้านค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ ที่คนไทยเชื้อสายจีนยังประกอบอาชีพ

ภาพประกอบ 12 บรรยากาศเทศบาลเมืองสุรินทร์ (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559)

1.2 ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ
จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ 8,839.976 ตร.กม. อันดับที่ 21 ของประเทศ มีประชากร
1,468,798 คน อันดับที่ 9 ของประเทศ

อำเภอเมืองศรีสะเกษ

อำเภอเมืองศรีสะเกษเป็นอำเภอที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ เป็นศูนย์รวมของจังหวัดมีตลาดศูนย์การค้า ส่วนราชการ สถานีรถไฟ และอาคารบ้านเรือนจำนวนมาก เป็นชุมชนขนาดใหญ่ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษมีความเป็นมาต่อเนื่องจากประวัติเมืองขุขันธ์ ซึ่งปรากฏในพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสานว่าตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระเจ้าเอกทัศเมื่อปี พ.ศ. 2302 โดยยกบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนขึ้นเป็นเมืองขุขันธ์ ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระไกรภักดีศรีนครลำดวนเป็นเจ้าของ นักโบราณคดีเห็นว่าเมืองขุขันธ์นี้น่าจะเป็นเมืองสมัยขอม เพราะมีโบราณสถานอยู่ในจังหวัดนี้หลายแห่ง เมืองขุขันธ์เดิมชื่อ “ศรีนครลำดวน” คือ ที่ตั้งตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน ในปัจจุบันค่ายคูและกำแพงเมืองที่ปรากฏอยู่แสดงให้เห็นว่าสร้างสมัยเดียวกับเมืองสุรินทร์ เพราะคล้ายคลึงกันมาก ต่อมาสมัย พ.ศ. 2321 ได้เลื่อนเมืองไปตั้งที่ตำบลห้วยเหนืออำเภอขุขันธ์ ให้ชื่อว่า “เมืองขุขันธ์” คือ ที่ตั้งอำเภอขุขันธ์ปัจจุบัน ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประมาณปี พ.ศ. 2325 ได้ยกบ้าน “โนนสามขา” ขึ้นเป็นเมืองศรีสะเกษ โดยแยกจากเมืองขุขันธ์ เดิมไปตั้งที่บ้านสระกำแพงใหญ่แล้วย้ายมาบริเวณบ้าน “พันทาเจียงอี” ซึ่งเป็นศรีสะเกษ ในปัจจุบันนี้ และได้เปลี่ยนชื่อจากจังหวัดขุขันธ์มาเป็นจังหวัดศรีสะเกษ อย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2481 อำเภอเมืองศรีสะเกษได้แยกเป็นอำเภอยางชุมน้อย อำเภอวังหิน และอำเภอพยุห์

อาณาเขตของอำเภอเมืองศรีสะเกษ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอยางชุมน้อย
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอพยุห์และอำเภอวังหิน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอกันทรารมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอกันทรารมย์

อำเภอเมืองศรีสะเกษ แบ่งการปกครองออกเป็น 16 ตำบล 163 หมู่บ้าน
และเทศบาลเมืองศรีสะเกษ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2542 : 107)

เขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการจัดตั้งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 เดิมเรียกว่า “เทศบาลเมืองขุขันธ์” ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนเป็น “เทศบาลเมืองศรีสะเกษ” เมื่อปี พ.ศ. 2481 เขตเทศบาลเดิมครอบคลุมตำบลเมืองเหนือ และตำบลเมืองใต้ มีพื้นที่ 3.26 ตารางกิโลเมตร แลต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2530 มีการขยายเขตเทศบาล ตามพระราชกฤษฎีกาขยายเขตเทศบาล และได้ยกฐานะเป็นเทศบาลชั้น 1 เมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยได้มีการขยายเขตเทศบาลออกไปครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลห้วยป่าปล้อง ตำบลโพธิ์ ตำบลโพนฆ่า ตำบลหนองครก และตำบลชำ รวมพื้นที่เป็น 36.66 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตของเทศบาล

มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลเมืองเหนือ ตำบลเมืองใต้ และมีพื้นที่บางส่วนในเขตตำบลโพธิ์ ตำบลห้วยป่าปล้อง ตำบลหนองครก ตำบลโพนฆ่า และตำบลชำ

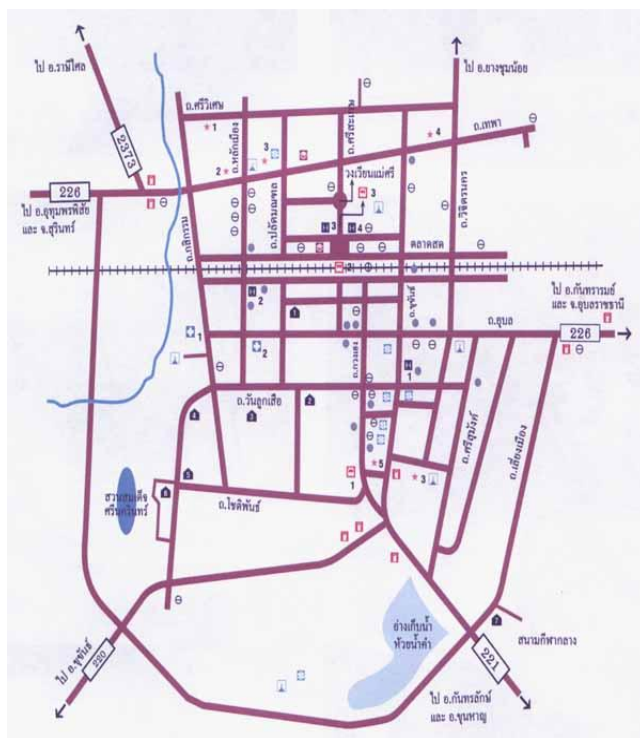
ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลโพธิ์ ตำบลน้ำคำ
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลหนองครก ตำบลโพนฆ่า ตำบลชำ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลโพธิ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับหล้าปล้อง

เทศบาลศรีสะเกษ มีชุมชนภายในเขตรับผิดชอบ จำนวน 45 ชุมชน โดยชุมชนต่างๆ มักตั้งชื่อตามสถานที่สำคัญในชุมชน เช่น ชุมชนวัดเจียงอี ชุมชนวัดพระโต ชุมชนศรีสำราญ ชุมชนกุดหวาย ชุมชนหนองเม็ก ชุมชนหนองโพธิ์ เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2542 : 126)

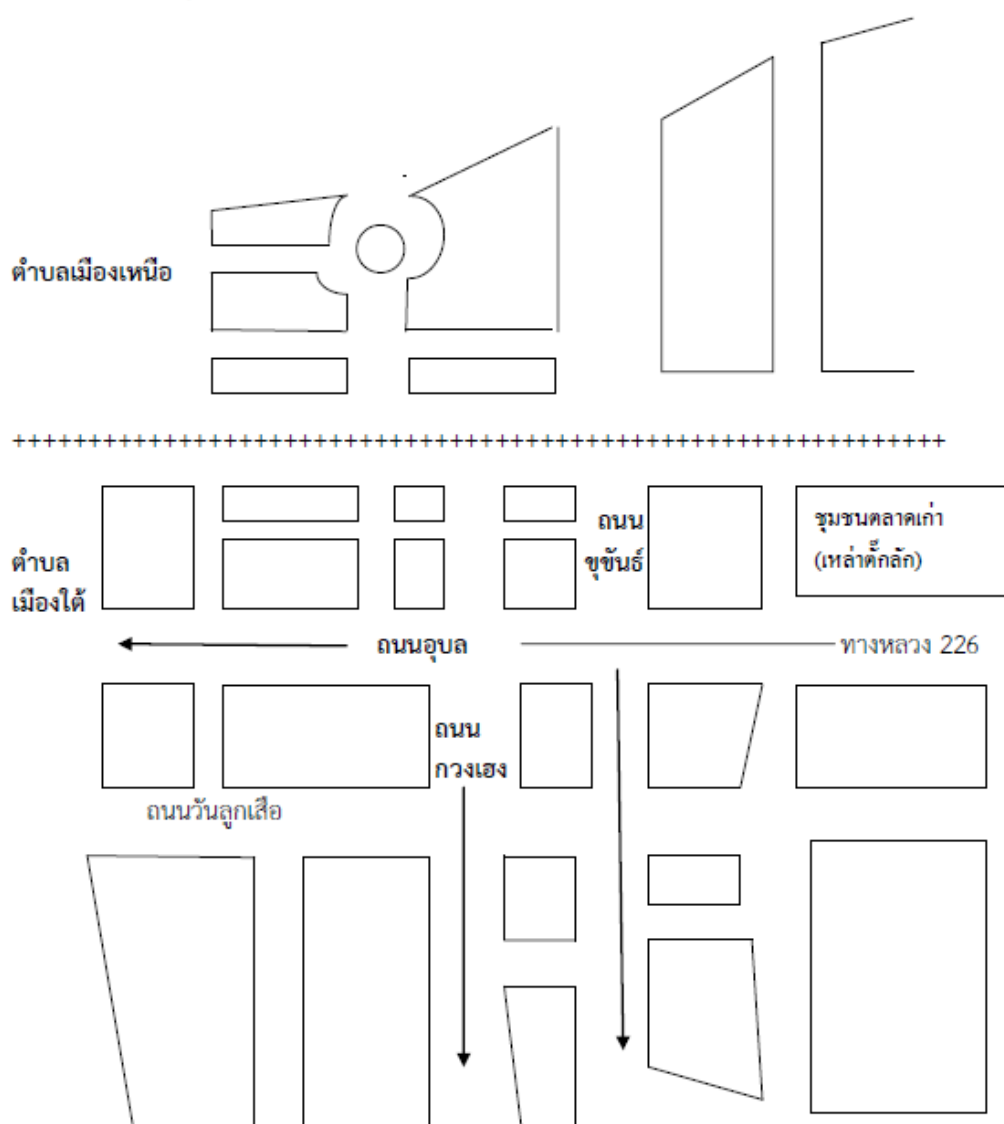
ภาพประกอบ 13 แผนที่เทศบาลเมืองศรีสะเกษ

ย่านชุมชนคนจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

“...หลังจากเส้นทางรถไฟมาถึงแล้วเสร็จชุมชนคนจีนอยู่แถวบริเวณสถานีรถไฟ ฟังตำบลเมืองเหนือเป็นชุมชนเก่า ค่อยๆ เจริญมาทางตำบลเมืองใต้ ซึ่งมีเส้นทางรถไฟตัดแบ่งระหว่างตำบลเมืองเหนือกับตำบลเมืองใต้ แล้วค่อยๆ ขยายไปยังนอกเมือง เนื่องจากการขนส่งและคมนาคมสะดวกขึ้น...”

(ศรีวรรณ เกียรติสุนนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 14 ย่านชุมชนคนจีนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ เดิมชุมชนจีนอยู่บริเวณตึกดิน ถนนอุบล เรียกว่า “เหล่าตึกหลัก” แปลว่า ตลาดเก่า

วิถีชีวิตชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ พบว่าชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น ร้านทอง โรงสี โรงแรม ภัตตาคารและศูนย์การค้าโดยมีระบบตระกูลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้ธุรกิจเป็นปึกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (วรเทพ สันติวรรักษ์. 2542 : 165-166)

ชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นจีนแต้จิ๋ว เป็นพี่น้องกันระยะแรกๆ จะมารวมกันตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา อยู่แถวประตูชุมพล ตอนหลังอพยพมาทำการค้าขายและตั้งหลักฐานที่จังหวัดศรีสะเกษ ประมาณปี พ.ศ. 2460 การเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมาต้องเดินทางด้วยกองคาราวานเกวียน เพราะสมัยนั้นรถไฟยังไม่ถึงจังหวัดศรีสะเกษ บางกลุ่มเดินทางด้วยการล่องเรือตามแม่น้ำมูล ขึ้นฝั่งที่ราชไศล แล้วเดินทางต่อมายังเมืองศรีสะเกษ ชาวจีนกลุ่มสำคัญที่ตั้งหลักแหล่งในจังหวัดศรีสะเกษมีธุรกิจการค้า ได้แก่ ตระกูลสีลาวนิช สุวรรณศิริ หลาวทอง วิสมหมาย เกษชุมพล เคี้ยวเต็ก จรรยาสุทธิวงษ์ มหาสุวีระชัย และเกียรติสุรนนท์ (หนังสือชมรมตระกูลตั้ง ศรีสะเกษ. 2557 : 9)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าขุนอำไพพาณิชย์ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนชื่อเดิมคือ นายทองอินทร์ แซ่โล้ว บรรพบุรุษฝ่ายบิดาคือนายสูง แซ่โล้ว อพยพมาจากตำบลหูเสีเยะ (ปัจจุบันมีฐานะเป็นจังหวัด เรียวอั้ง ซึ่งใกล้กับเมืองซัวเถา มณฑลกว่างตุง ประเทศจีนราชรัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เข้ามาตั้งหลักแหล่งที่ย่านการค้า หลังประตูชุมพล ในเมืองนครราชสีมา ซึ่งขณะนั้นเป็นหัวเมืองเอกแห่งราชอาณาจักรสยาม บรรพบุรุษของขุนอำไพพาณิชย์ได้ประกอบการค้าเชื่อมโยงระหว่างเมืองนครราชสีมากับหัวเมืองรายทางมายังเมืองศรีสะเกษโดยทางบกในรูปแบบของกองคาราวานเกวียนในฤดูแล้ง และโดยแม่น้ำมูลในฤดูน้ำหลาก ก่อนที่จะมีเส้นทางรถไฟตัดผ่านศรีสะเกษ เมื่อ ปี พ.ศ. 2471 ประจวบกับช่วงนั้นเกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ในตัวเมืองนครราชสีมา เป็นเหตุให้ชาวไทยส่วนหนึ่งได้อพยพหลบหนีโรคภัยมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินที่ศรีสะเกษ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ขุนอำไพพาณิชย์ได้จับจองที่ดินมากมาย ซึ่งเป็นย่านใจกลางเมืองศรีสะเกษรอบที่ตั้งของสถานีรถไฟเมืองศรีสะเกษ และหลวงอำไพพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาษีอากรเก็บอากรส่งให้สมุหเทศาภิบาล อันเป็นคุณความดีที่ได้รับใช้และปกป้องประโยชน์ในราชการแผ่นดิน

“...สาเหตุที่คนจีนอพยพมายังศรีสะเกษ ด้วยเหตุผลสองประการ คือ บ้านเมืองจีนเองอดอยาก และประเทศไทยต้องการแรงงานมาสร้างทางรถไฟ คนจีนส่วนใหญ่ที่มาสมัยนั้นจะเป็นผู้ชาย แต่งงานแล้วก็มา พอมาถึงก็มาแต่งงานกับคนไทย คนไทยไม่เลือกมาก มีความเชื่อ คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่ศรีสะเกษนั้นเดินทางหลังจากที่คนไทยโคโรราชเข้ามาอยู่ก่อนแล้ว ชุมชนคนจีนเดิมเรียกว่า “เหล่าตึกถัก” แปลว่า ตลาดเก่า ปัจจุบันยังคงมีตึกดินที่หลงเหลือเกือบ 10 ห้อง อยู่บริเวณถนนอุบล โดยคนจีนที่มานั้นมีลักษณะสองรูปแบบ รูปแบบแรกคือ รูปแบบที่หนึ่งเป็นลักษณะเป็นสาขาหรือเอเยนต์ เป็นนักธุรกิจทางโคโรราชแล้วขยายสาขาออกมา มาแล้วตั้งเป็นร้านส่วนมากเป็นร้านขายส่ง เป็นร้านใหญ่ หากเงินทุนน้อยจะเป็นลักษณะขายปลีก หาบขายตามหมู่บ้าน อีกรูปแบบหนึ่งที่มา คือ ประกอบอาชีพเป็นกุลี สมัยที่ทำทางรถไฟ ก่อนรถไฟจะเปิดที่ศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. 2473 ก่อนหน้านั้น 10-20 ปี กุลีที่มาสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นคนจีน ซึ่งกุลีก็ทำงานมาเรื่อยๆ หากเห็นว่าบริเวณไหนเหมาะสมก็จะปักหลัก หลังจากทีคนจีนเริ่มตั้งหลักปักฐานได้ เริ่มรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรหลวมๆ ไม่ได้เป็นทางการ แต่เป็นที่เข้าใจกันในกลุ่ม โดยเค้าแก่ใหญ่ๆจะเป็นผู้รับฝากเงิน ซึ่งสมัยก่อนไม่มีธนาคาร ส่วนคนที่เงินทุนน้อยก็จะช่วยเหลือกันคือเอาสินค้าให้ไปขายก่อน มีตั้งค้ค้อยเอามาคืน ส่วนคนจีนที่ต้องการส่งเงินกลับไปยังประเทศจีนสมัยนั้น จะมีแกนนำกลุ่มจะเป็นผู้จัดการให้...”

(จำนง มหาผล. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 15 จำนง มหาผล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559)

“...คนจีนสมัยนั้นประกอบอาชีพการค้าขาย ขายปลาตามตลาด ขายข้าวสาร ขายรำ พอ ร่ำรวยมีฐานะก็ตั้งโรงสี เรียก โรงสีใหญ่ ณ ห้วยน้ำคำ ปัจจุบันเรียกว่า สวนลาด เจ้าของโรงสีใหญ่ มีรถยนต์ก่อน และมีโรงสีน้อยข้างโรงพยาบาล คนจีนสมัยก่อน ทำขนมขาย เช่น ขนมจิ้งจก ท็อฟฟีนม มีทำน้ำแข็งหลอดใส่ราง หมุนเป็นแท่ง สมัยก่อน มีสามล้อถีบ ค่าโดยสารเพียง 3 บาท และมีรถยนต์วิ่งระหว่างเมืองศรีสะเกษและเมืองขุขันธ์ มีรถเมล์ขาว เป็นของประเสริฐสมัย รถเมล์เทา มีนำรถจักรยานยนต์ little Honda มาขายในศรีสะเกษ ส่วนตนเองประกอบอาชีพ ทูบก้อนหิน ทำถนน ทูบได้ปีบละสลึงสมัยนั้น คนที่มีมอเตอร์ไซด์สมัยนั้น คือ นายอรรถ ธีระสุข คุณหมอเวทย์ และลูกขายร้านขายทองไทยจ้วน เคยมีปั้มน้ำมันสามทหาร ปัจจุบันอยู่ตรงทางเข้า ของธนาคารกรุงไทย อำเภอเมืองศรีสะเกษ...”

(ประกอบทรัพย์ มิ่งขวัญ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คนจีนสมัยนั้นประกอบอาชีพเป็นกรรมกร ต่อมารับซื้อของเก่า ขวด กระดาษ พวกเหล็ก หม้อ ช้อน เพื่อส่งโรงงานเอาไปหลอมใหม่ คนจีนบางส่วนประกอบอาชีพเกษตรกร ปลุกผัก เช่น ผักบุ้ง ผักกาด กะหล่ำปลี สถานที่ที่ปลูกตอนนี้เป็นหมู่บ้าน ข้างๆสนามกีฬาากลาง มี โรงฆ่าหมู ฆ่าวัว อยู่หลังถนนโรงพัก ฆ่าหมูได้ประมาณวันละ 8-9 ตัว เมื่อมีเส้นทางรถไฟตัดผ่าน คนจีนจะอาศัยอยู่กับตามแนวรถไฟ แต่ปัจจุบันกระจัดกระจายกันออกไปจากเมืองมากขึ้น การ คมนาคมสะดวกขึ้น...”

(สมัย มิ่งขวัญ. 2559 : สัมภาษณ์)

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

วิถีชีวิตชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ พบว่าชาวจีนในเขตนี้ยังคงยึดมั่นความเชื่อและประเพณีที่มีรากเหง้ามาจากคำสอนของลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อและพุทธศาสนานิกายมหายานเห็นได้จากพิธีกรรมต่างๆ ในพิธีไหว้เจ้าที่แสดงถึงความกตัญญูและความเคารพต่อบรรพชน โดยมีการปรับเปลี่ยนผสมผสานความเชื่อในเรื่องเทพเจ้ากับวัฒนธรรมคนพื้นเมืองเดิม ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น โรงสี โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคารและศูนย์การค้าโดยมีระบบตระกูลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้อุบัติกิจเป็นปึกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงการเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (วรเทพ สันติวรวิทย์. 2542 : 165-166) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“...คนไทยเชื้อสายจีนจะเดินทางมาไหว้ที่ศาลหลักเมือง ช่วงตรุษจีน และสารทจีน ไหว้ตั้งแต่มื้อกลางวัน จนถึงเช้ามืด เครื่องเซ่นไหว้ มี หมู เป็ด ไก่ ผลไม้ และน้ำมันพืชเพื่อเติมตะเกียง ไม่ใช่ น้ำมันก๊าดเพราะกลัวอันตราย...”

(ประกอบทรัพย์ มิ่งขวัญ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ จะมีไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง มีไปไหว้หลวงพ่อบุญรอดที่หน้าตลาด ไหว้ประมาณสองทุ่ม ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทาง วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ...”

(สุนัน ชาวศิริกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนใหญ่จะไปทำบุญที่วัด ถวายปัจจัย และไปที่ศาลเจ้าปึงเถ่ากง หากเป็นช่วงเวลาเลี้ยงพระประจำปี ถ้าเป็นถ่านั่งบริจาคต่ำสุดคือ 2,000 บาท แต่ถ้าไปช่วยงานปกติ จะบริจาค 400-500 บาทแล้วแต่ศรัทธา...”

(อืดแข็ง ชื่อขวาลกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น โรงสี โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคารและศูนย์การค้าโดยมีระบบตระกูลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้อุบัติกิจเป็นปึกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงการเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (วรเทพ สันติวรวิทย์. 2542 : 166)

ชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองศรีสะเกษในระยะแรก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมาทำอาชีพปลูกผัก เช่น กลุ่มแซ่โล้ว ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ตอนหลังไปทำการค้า ปัจจุบันยังอาศัยอยู่แถววัดเลียบบูรพาราม ส่วนกลุ่มที่สอง ทำการค้าซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่และกลายเป็นกลุ่มที่ควบคุมเศรษฐกิจของศรีสะเกษตั้งแต่อุตสาหกรรมจนถึงปัจจุบัน อาชีพของชาวจีนรุ่นเก่าในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคหรือร้านโชห่วย จำหน่าย น้ำตาล ยาเส้น น้ำปลา กะปิ เกลือ น้ำมันก๊าด ฯลฯ ร้านจำหน่ายผ้า เช่น เสื้อผ้าตราพญาควาย ซึ่งชาวนานิยมซื้อไปทำนา ผ้าถุงสีดำ ต่อมานิยมผ้าถุงลายตราเตี้ย และยี่ห้อเอมจิตต์ เสื้อผ้าตราสามทหาร รองเท้าฟองน้ำ (ตราดาวเทียมขายดีที่สุด) ร้านขายผ้าขายดีที่สุดในยุคนั้น คือ ห้างกิจเจริญไทย (ปัจจุบันทำกิจการตัดเย็บเสื้อผ้าส่งออกต่างประเทศ) ร้านจำหน่ายสังฆภัณฑ์ จำหน่ายเครื่องบวช เครื่องที่ใช้ในการทำบุญ งานพิธีกรรมต่างๆ ร้านขายยาจีน เช่น ร้านเคี้ยวเต็ก จำหน่ายยาแผนโบราณ ซึ่งเป็นร้านที่ใหญ่ที่สุด ร้านจำหน่ายเครื่องจักสาน เช่น กระติบข้าวเหนียว ตะกร้า เสื้อ ซึ่งรับมาจากคนในท้องถิ่นมาขาย ต่อมากิจการของชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษได้ขยายตัวออกไปมาก ทั้งจำนวนร้าน ประเภทของธุรกิจ และขนาดของธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น ใช้ทุนมากขึ้น จำแนกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ 1) กิจการการค้า : ร้านโชห่วยพัฒนาเป็นห้างสรรพสินค้า ร้านโชห่วยลดลง กิจการโชห่วยสู้ห้างสรรพสินค้าไม่ได้ ร้านจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์ เช่น โคมเฟอร์นิเจอร์ โชคอุดมเฟอร์นิเจอร์ ตั้งเลี้ยงกวัง ร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ เช่น ร้านกิจเจริญไทย ภาคอีสานอุบล (ตั้งปัก) สาขาศรีสะเกษ สยามนิสสันศรีสะเกษ เป็นต้น 2) กิจการบริการ : กิจการโรงแรม เช่น โรงแรม เกศศิริ โรงแรมพรหมพิमानแกรนด์ไฮเทล โรงแรมสันติสุข โรงแรมไทยเสริมไทย โรงแรมศรีสะเกษไฮเทล 3) กิจการอุตสาหกรรม : โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานน้ำแข็ง น้ำดื่ม ไอศกรีม บริษัทกิจเจริญการ์เมนต์ ผลิตเสื้อสำเร็จรูปขายต่างประเทศ 4) อุตสาหกรรมนอกกฎหมาย : หวยใต้ดิน ออกพร้อมสลากกินแบ่งรัฐบาล (หวยใหญ่) เดือนละ 2 งวด พร้อมหวยออมสิน หวย ธกส เดือนละ 1 ครั้ง และบ่อนการพนัน เป็นต้น (สุวิทย์ ธีรศาสตร์. 2551 : 180-181)

“...การประกอบอาชีพของคนจีนที่สำคัญในศรีสะเกษ คือ การค้าขาย นอกจากค้าขายแล้ว คนจีนยังประกอบอาชีพปลูกผัก ประมาณ 40 เจ้า จะขายที่ตลาด และมีประกอบอาชีพคือ ขายหมู มีเขียงหมู สมัยก่อนคนจีนไม่เลี้ยงหมู จะเป็นชาวบ้านเลี้ยงหมู คนจีนจะมารอซื้อหมู เพื่อมาขายต่อเหมือนเป็นนายหน้า ชื่อที่ด่านขายหมูด่านแรกก่อนแล้วนำมาขายที่ตลาด มีบ้างที่ฆ่าหมูขาย ขายเนื้อหมู ทำเขียงหมู เก็บน้ำมันหมูไว้เป็นปีบขายที่เป็นโบกี้รถไฟ เพื่อนำไปขายยังกรุงเทพฯ ซึ่งกำไรส่วนใหญ่จะได้จากการขายน้ำมันหมู มีบ้างที่ขายน้ำเต้าหู้ เต้าฮวย ส่วนช่างช่างฝีมือเช่น สร้างบ้าน หรือตึก จะเป็นคนเวียดนาม...”

(จำนง มหาผล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คนจีนที่อพยพมาที่จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่ที่อพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมา นิสัย คนจีนมีลักษณะที่น่าสนใจ คือไม่ชอบอยู่กับที่ หากที่ไหนมีช่องทางทำมาหากินได้ เขาก็จะไป คนจีนจะเดินทางมาตามทางรถไฟ สมัยก่อนฐานะทางเศรษฐกิจของคนจีนไม่ได้ร่ำรวยถึงทุกวันนี้ คนจีนในสมัยก่อน บางส่วนที่ปลูกผัก บางส่วนที่หาบของขาย ส่วนร้านที่มีฐานะดีได้แก่ ร้านรวมสินวิทยา ปัจจุบันพัฒนามาเป็นร้านไพศาลวิทยา ร้านที่เป็นร้านขายยาได้แก่ ร้านเคี้ยวเต็ก ร้านที่ร่ำรวยในช่วงนั้นคือ ร้านจงเจริญพาณิชย์ แต่ด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีความเจริญ

ทำให้ร้านจงเจริญพาณิชย์ขายสินค้าได้น้อยลง ประกอบกับมีร้านโมเดิร์นเทรด เช่น บิ๊กซี โลตัส แม็คโคร เข้ามาทำให้ร้านโชห่วย บางร้านขายน้อยลง อีกตระกูลหนึ่งที่ทำธุรกิจโรงภาพยนตร์ คือ ตระกูลเกษมพล เมื่อก่อนกิจการโรงภาพยนตร์เป็นที่นิยม ส่วนธุรกิจโรงสี คือ ตระกูลของคุณฉัฐมงคล อังคสกุลเกียรติ ซึ่งขณะนี้ท่านดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษ และท่านมีลูกชายเป็น สส ชื่อ คุณสิทธิพงษ์ อังคสกุลเกียรติ ท่านเป็นนายกสมาคมกีฬาศรีสะเกษ และมีขยายกิจการไปที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยไปซื้อที่ดินที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งปัจจุบันขายให้กับห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลอุบล และได้ทำธุรกิจสวนน้ำหลังเซ็นทรัล อุบล ส่วนร้านที่ขายสินค้าการเกษตร ได้แก่ ร้านไพรัช ร้านแหลมทอง ซึ่งเดิมร้านแหลมทองขายสินค้าประเภทวิทยุทีวี และคอมพิวเตอร์ ช่วงหลังร้านแหลมทองได้ปิดกิจการไปแล้ว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ เทคโนโลยี ซึ่งสมัยก่อนร้านแหลมทองมีทำเลที่ดี ซึ่งบริเวณที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าของศรีสะเกษคือสถานีรถไฟศรีสะเกษและร้านที่อยู่บริเวณรอบๆ สถานีรถไฟศรีสะเกษขายของดีมาก สมัยก่อนประตูทางออกระหว่างอีสานตอนใต้ คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี บุรีรัมย์ จะเข้าได้ทางเดียวคือ ผ่านทางรถไฟ สมัยนั้นจะขนส่งสินค้า พวกไม้ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง จะมากองกัน บริเวณสถานีรถไฟ กองกันเป็นแถว ไม้ที่ใช้ในการแปรรูปก็มากองกันตรงนั้น ชาวบ้านที่อยากจะไปเที่ยวต้องขึ้นรถไฟที่อำเภอวารินชำราบ กันทรารมย์ ที่ศรีสะเกษ อุทุมพรพิสัย ศรีขรรค์ชัย จังหวัดสุรินทร์ ทำให้บริเวณสถานีรถไฟเป็นศูนย์กลางในการค้าขาย สิ่งให้เห็นคือร่องรอยการค้าบริเวณรถไฟสมัยปัจจุบันไม่เหมือนสมัยก่อน ซึ่งปัจจุบันนี้ผู้คนใช้เส้นทางคมนาคมทางอื่น เช่น รถยนต์ รถทัวร์และที่เห็นได้ชัดขณะนี้สายการบินลดราคาต่ำโดยสารในราคาต่ำ ทำให้ขณะนี้รถทัวร์ก็ยังมีปัญหา ผู้บริการของสายการบินไม่ได้เพราะเดินทางเพียงหนึ่งชั่วโมง ซึ่งปัจจุบันนี้ชาวบ้านก็หันไปนั่งเครื่องบิน ร้านค้าการเกษตร เช่นร้านไพรัช ได้ขยายร้านไปทางอุบลราชธานี อีกตระกูลคือคนจีนจากบ้านพะยูน อติตส ซึ่งลูกชายคนหนึ่งขาย โตโยต้า ศรีสะเกษ อีกคนทำบิ๊ม ปตท และทำทีมฟุตบอล คือ ทีมศรีสะเกษเซฟซี อีกตระกูลที่ทำบิ๊มน้ำมัน คือ ตระกูลของคุณบุญขง วิสมหมาย เดิมทำบิ๊มสามทหาร ปัจจุบันเลิกกิจการแล้ว ท่านหันมาเล่นการเมือง ปัจจุบันได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว อีกตระกูลคือ ตระกูลลิมปิฉ่างค์ คือ คุณธาดา ปัจจุบันเป็นผู้จัดการโรงแรมเกษศิริ...”

(ประดิษฐ์ ศิลปบุตร. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้และคนไทยเชื้อสายจีนในเทศบาลเมืองจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยเหตุผลสองประการ คือ บ้านเมืองอดอยาก และประเทศไทยต้องการแรงงานมาสร้างทางรถไฟ คนจีนส่วนใหญ่ที่มาสมัยนั้นจะเป็นผู้ชาย แต่งงานแล้วก็มี พอมาถึงก็มาแต่งงานกับคนไทย โดยคนจีนที่มานั้นมีลักษณะสองรูปแบบ รูปแบบแรกคือ รูปแบบที่หนึ่งเป็นลักษณะเป็นสาขาหรือเอเยนต์ เป็นนักธุรกิจทางโคราซแล้วขยายสาขาออกมา มาแล้วตั้งเป็นร้าน ส่วนมากเป็นร้านขายส่ง เป็นร้านใหญ่ หากเงินทุนน้อยจะเป็นลักษณะขายปลีก หากขายตามหมู่บ้าน อีกรูปแบบหนึ่งที่มา คือ ประกอบอาชีพเป็นกุลิ สมัยที่ทำทางรถไฟก่อนรถไฟจะเปิดที่ศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. 2473 ก่อนหน้านั้น 10-20 ปี กุลิที่มาสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นคนจีน ซึ่งกุลิก็ทำงานมาเรื่อยๆ หากเห็นว่าบริเวณไหนเหมาะสมก็จะปักหลัก หลังจากที่ดินจีนเริ่มตั้งหลักปักฐานได้เริ่มรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรหลวมๆ ไม่ได้เป็นทางการ แต่เป็นที่เข้าใจกันในกลุ่ม โดยเถาใหญ่ๆ จะเป็นผู้รับฝากเงิน ซึ่งสมัยก่อนไม่มีธนาคาร ส่วนคนที่เงินทุนน้อยก็จะช่วยเหลือกันคือ เอาสินค้าให้ไปขายก่อน มีตั้งค้ค้อยเอา

มาคีน ส่วนคนจีนที่ต้องการส่งเงินกลับไปยังประเทศจีนสมัยนั้น แคนนำกลุ่มจะเป็นผู้จัดการให้ การประกอบอาชีพของคนจีนที่สำคัญในศรีสะเกษ คือ การค้าขาย นอกจากค้าขายแล้วคนจีนยังประกอบอาชีพปลูกผัก ประมาณ 40 เจ้า จะขายที่ตลาด และมีประกอบอาชีพคือ ขายหมู มีเชียงใหม่ สมัยก่อนคนจีนไม่เลี้ยงหมู จะเป็นชาวบ้านเลี้ยงหมู คนจีนจะมารอซื้อหมู เพื่อมาขายต่อเหมือนเป็น นายหน้า ชื่อที่ด่านขายหมูด่านแรกก่อนแล้วนำมาขายที่ตลาด มีบ้างที่ฆ่าหมูขาย ขายเนื้อหมู ทำเชียงใหม่ เก็บน้ำมันหมูไว้เป็นπίบขายที่เป็นโบริกัรไฟ เพื่อนำไปขายยังกรุงเทพฯ ซึ่งกำไรส่วนใหญ่จะได้รับการขายน้ำมันหมู มีบ้างที่ขายน้ำเต้าหู้ เต้าฮวย ส่วนช่าง ช่างฝีมือ เช่น สร้างบ้าน หรือตึก จะเป็นคนเวียดนาม คนจีนในสมัยก่อนบางส่วนที่ปลูกผัก บางส่วนที่หาบของขายส่วนร้านที่มาฐานะดีได้แก่ ร้านรวมสินวิทยา ปัจจุบันพัฒนามาเป็นร้านไพศาลวิทยา ร้านที่เป็นร้านขายยาได้แก่ ร้านเคียวเต็ก ร้านที่ร่ำรวยในช่วงนั้นคือ ร้านจงเจริญพาณิชย์ แต่ด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีความเจริญ ทำให้ร้านจงเจริญพาณิชย์ขายสินค้าได้น้อยลง ประกอบกับร้านโมเดิร์นเทรดเช่น บิ๊กซี โลตัส แม็คโคร เข้ามาทำให้ร้านโชห่วยบางร้านขายน้อยลง อีกตระกูลหนึ่งที่ทำธุรกิจโรงภาพยนตร์ คือ ตระกูลเกษมพัฒน์ เมื่อก่อนกิจการโรงภาพยนตร์เป็นที่นิยม ส่วนธุรกิจโรงสี คือ ตระกูลของคุณฉิมมงคล อังศุกุลเกียรติ ซึ่งขณะนี้ท่านดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษ และท่านมีลูกชายเป็น สส ชื่อ คุณสิทธิพงษ์ อังศุกุลเกียรติ ท่านเป็นนายกสมาคมกีฬาศรีสะเกษ และมีขยายกิจการไปที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยไปซื้อที่ดินที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งปัจจุบันขายที่ให้กับห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล อุบล และได้ทำธุรกิจ สวนน้ำหลังเซ็นทรัล อุบล ส่วนร้านที่ขายสินค้าการเกษตร ได้แก่ ร้านไพรัช นอกจากนี้ สมัยก่อนรถไฟเป็นศูนย์กลางการค้าส่งพวกไม้ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง เมื่อการคมนาคมดีขึ้น มีถนนหนทางมากขึ้นเริ่มมีรถเมล์ รถทัวร์ การขนส่งทางรถ ขายรถจักรยานยนต์ ขายรถยนต์ มีโรงแรมที่พัก สถานบริการน้ำมัน อาชีพใหม่ๆ มีมากขึ้น

1.3 ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ ประมาณ 15,739 ตารางกิโลเมตร ประชากร ประมาณ 1,844,669 คน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 239 องค์กรแบ่งออกเป็น 1 เทศบาลนคร 4 เทศบาลเมือง 39 เทศบาลตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด และ 194 องค์การบริหารส่วนตำบล

เทศบาลนครอุบลราชธานี หรือ เมืองอุบล เป็นเทศบาลนครขนาดใหญ่ เป็นหนึ่งในเมืองใหญ่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองอุบลราชธานีและริมฝั่งแม่น้ำมูล มีพื้นที่ทั้งสิ้น มีเนื้อที่ 29.04 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ มีประชากรทั้งสิ้น 105,081 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2554)

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับถนนรอบเมือง และบริเวณเขตทหารอากาศ กองบิน 21
ทิศใต้ ติดต่อกับเทศบาลเมืองวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัด

อุบลราชธานี

ทิศตะวันออก ติดกับห้วยวังนอง และบริเวณเขตทหารอากาศ กองบิน 21
ทิศตะวันตก ติดกับถนนรอบเมือง และลำมูลน้อย

ภาพประกอบ 16 แผนที่เทศบาลนครอุบลราชธานี

ย่านชุมชนคนจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

“...สมัยก่อนคนจีนและคนไทยแยกกันอยู่อย่างสิ้นเชิง แหล่งการค้าของคนจีนในเมืองอุบลราชธานี คือ ถนนเส้นตามตะวัน ได้แก่ ถนนพรหมเทพ ถนนพรหมราช ถนนเขื่อนธานี และถนนเส้นขวางตะวัน ได้แก่ ถนนหลวง ถนนยุทธภัณฑ์ (คุ้มโรงหนังกลาง) ถนนราชบุตร ถนนอุปราชา ส่วนคนไทย ตามคุ้มต่างๆ ดังนี้ คือ คุ้มบ้านเหนือ (แถบวัดสุปฏิหาราราม) คุ้มบ้านใต้ (แถบวัดกลาง วัดใต้) และคุ้มบ้านทุ่ง (แถบวัดทุ่งศรีเมือง แถบการไหลของแม่น้ำมูล)...”

(สุวิษญ์ คุณผล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คุณพ่อเสียชีวิตตอนที่อายุ 47 ปี ซึ่งเดินทางตำบลเท่งไธ้ หมู่บ้านอ้าวเคยกิม หมู่บ้านแซ่กิม อพยพมาด้วยสาเหตุความอดอยาก แรกเริ่มมาอยู่ที่อำเภอป่ง อำเภออำนาจเจริญ ย้ายไปอยู่บ้านจี้เถิง ชายของเบ็ดเตล็ด และเลี้ยงหมู ย้ายไปโรงสีตอนพันชาติของนามสกุลตั้งธงชัย คุณแม่แซ่หลี่ ผมอยู่ค่าว่า แล้วย้ายบ้านนามน ตอนที่จบชั้นประถมปีที่ 4 ย้ายมาอยู่ท่ากวางตั้ง โดยคุณแม่ทำขนมอังก๋วยท้อ (ขนมชนิดหนึ่งของจีน) ขายในตลาด พี่สาว น้องสาวหาบถั่วดิน ถังต้มขาย ขายเป็นกระป๋อง ส่วนพี่ชายคนที่สอง ขายของเบ็ดเตล็ด ขายเหล้า เบียร์ ขายขนม ที่จังหวัดศรีสะเกษ น้องสาวคนที่ห้าช่วยผมดูแลกิจการขายปุ๋ยจนถึงปัจจุบันนี้...”

(วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

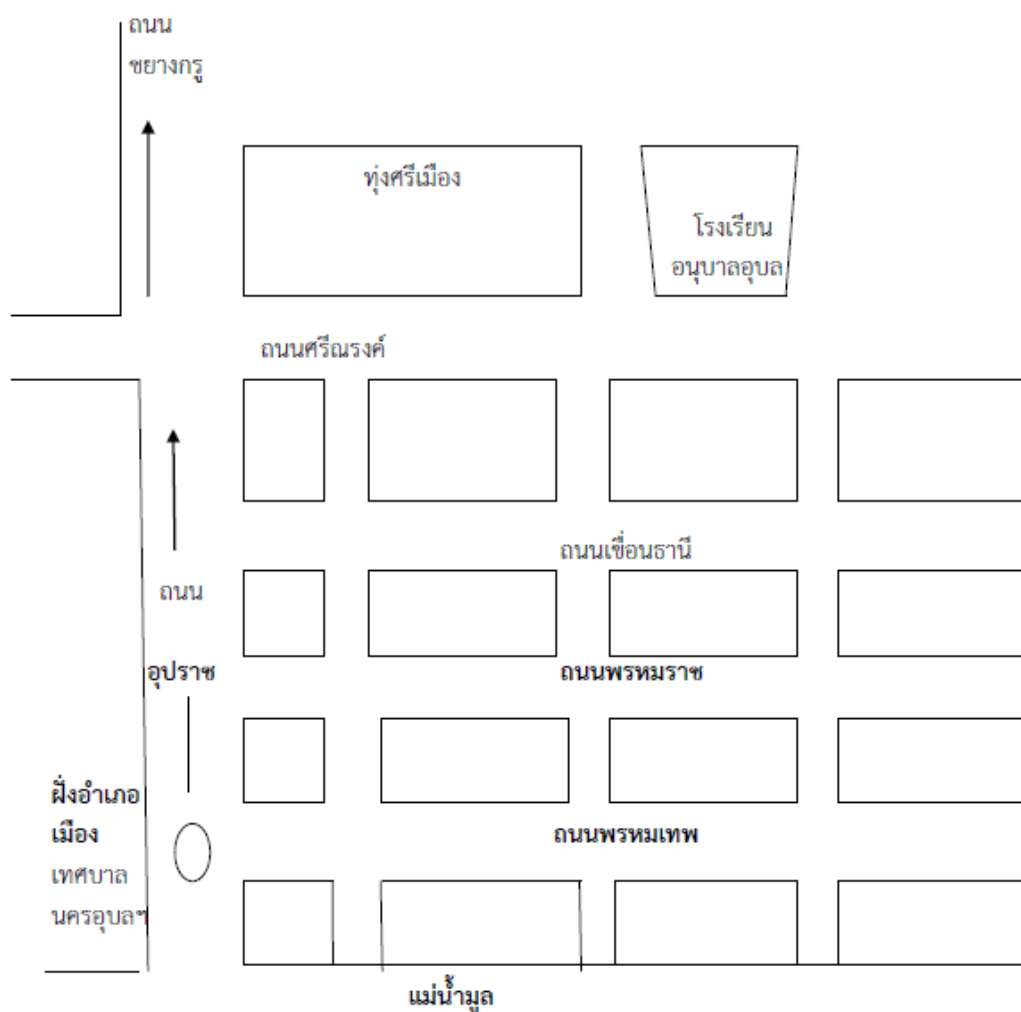

“...สมัยก่อนคนจีนบริเวณวัดกลาง ทำกวางตั้ง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ขายของ เบ็ดเตล็ด...”

(กฤตศักดิ์ กอมณี. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คนจีนอยู่บริเวณในเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บริเวณทำเลเพื่อการค้าขาย เช่น ตลาด คีวรถแถวภัตตาคารร้านพร ย่านสำคัญแถวเทศบาลส่วนราชการ...”

(ประจัน ยอดมณี. 2559 : สัมภาษณ์)

ฝั่งอำเภอเมืองวารินชำราบ

ภาพประกอบ 17 ย่านชุมชนจีนในเทศบาลนครอุบลราชธานี

หลวงศรีโกศา(จ๋วย แซ่แต้) ต้นตระกูลศรีธัญรัตน์ เกิดเมื่อปี พ. ศ 2382 โดยได้รับการแต่งตั้งของเจ้าพรหมเทวานุเคราะห์เจ้าเมืองอุบลราชธานีสมัยนั้น ให้หลวงศรีโกศา เป็นเจ้ากระทรวงชำระคดีความต่างด้าวในอุบลราชธานี และหลวงโกษากุล (ก๋วย โกศลวัฒน์) ต้นตระกูลโกศลวัฒน์ ซึ่งทั้งสองตระกูลได้สร้างศาลเจ้าพุทธก่ง เมื่อปี พ.ศ. 2403 ชาวจีนรุ่นแรกๆที่มาปักหลักที่เมืองอุบลราชธานี คือ ชาวจีนแต้จิ๋ว

“...คนจีนสมัยก่อนมีทั้งปลูกผัก เป็นกรรมกร มีที่ขายของตามตลาด หาบขายก็มีผลไม้ทุเรียน กล้วยหอม ขายของเบ็ดเตล็ด คุณพ่อเคยเป็นกรรมกรขนเกลือ ตอนแรกจะอยู่ที่โคราช เนื่องจากทางโคราชคนจีนเยอะแล้ว ทำมาหากินลำบาก เพราะมีนักเลง จึงมีคนแนะนำว่าให้นำรถไฟมาปลายทางสถานีรถไฟลงที่จังหวัดอุบลราชธานี น่าจะค้าขายง่าย พอมาถึงก็เริ่มซื้อขายของป่า หนังกวาง หนังกวาง เลี้ยงหมู ทำโรงโปง โรงสี ชื่อว่า “แต้มงฮะ” ซึ่งเป็นชื่อของคุณพ่อน้องชายคนที่สี่ได้ปรับโรงสีเป็นโรงภาพยนตร์เนวาด้า เปิดเมื่อปี พ.ศ. 2516 ซึ่งปัจจุบันได้ขยายธุรกิจทำโรงแรม ส่วนผมเองเคยทำโรงสีชื่อโรงสีแต้มงฮะ ต่อมาปี พ.ศ. 2536 เลิกกิจการโรงสีไปเนื่องจากอยู่ในเขตชุมชน แถวถนนอุบล-ตระการ ถูกชาวบ้านร้องเรียนซึ่งโรงสีมาตั้งอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อเมืองขยายผู้คนมาอยู่มากขึ้น จึงหันมาทำสถานีบริการน้ำมันแทนที่โรงสีเดิม เมื่อปี พ.ศ. 2538 เปิดมินิมาร์ท และต่อมาเปิดโรงน้ำแข็ง น้ำดื่ม ด้วยวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งปี พ.ศ. 2540 จึงได้เลิกกิจการไป...”

(พลสวัสดิ์ พันธนิกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

เมืองอุบลในสมัยแรกๆ แทบไม่มีการซื้อขายสินค้ากัน มีแต่การแลกเปลี่ยนสินค้าแบบพึ่งพาอาศัยกัน ระบบเศรษฐกิจของเมืองอุบลราชธานีในสมัยนั้นเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อคนจีนเข้ามา เงินตราสะพัดก็เริ่มใช้ มีการกั๊กมี หลักทรัพย์ค้ำประกัน เมืองอุบลราชธานีได้รับอิทธิพลการค้าขายจากชาวจีน เศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ในยุคเริ่มแรกการค้าคมนาคมทางน้ำจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองรวมทั้งคนจีนด้วย แม่น้ำจึงเป็นเหมือนท่อน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตของคนในสมัยนั้นท่าเรือที่สำคัญคือ ท่าจอดเรือกลไฟ ซึ่งเดิมการข้ามฟากระหว่างอำเภอวารินชำราบกับอำเภอเมืองอุบลราชธานี อาศัยเรือแจว เรือพาย หรือเรือยนต์บ้าง ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มีสะพานข้ามระหว่างอำเภอ การขนส่งของหนักสมัยนั้นจึงต้องลงแพไม้ไผ่ เมื่อเมืองอุบลราชธานีมีความเจริญมากขึ้น ก็เกิดอาชีพที่สำคัญๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อาทิเช่น ชาวจีนทำให้เมืองอุบลราชธานีมีร้านค้าส่วนมากมีการเย็บเสื้อผ้าบริเวณตลาดหลวงหรือตลาดผ้าสมัยก่อน เวลากลางวันมีแต่เสียงจักรเย็บผ้า การประกอบอาชีพของชาวจีนที่สำคัญ คือ รับซื้อของป่า ลำเลียงสินค้าโดยเกวียนเมื่อถึงโคราชจึงนำเลียงโดยรถไฟเพื่อส่งไปยังกรุงเทพฯ ตระกูลโกศลวิตรทำการค้าขายวัวเกวียนจากอุบลราชธานีไปโคราชแล้วส่งต่อไปกรุงเทพฯ แล้วซื้อของต่างๆ เครื่องเทศจากเมืองจีน ผลไม้ ผลไม้ไม่ต้องจากจีน มาค้าขายในเมืองไทย ตลาดสดสมัยนั้น ตั้งอยู่ถนนพรหมเทพ เรียก ท่าตลาดหลวง หรือ ท่าขุนพงษ์ เป็น ตลาดสดซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขายในสมัยนั้น ตลาดผ้าเป็นร้านยงสงวนในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ถนนหลวง เดิมเป็นตลาดสด แต่ต่อมาเป็นตลาดผ้า ดังนั้นจึงได้ย้ายตลาดสดไปอยู่บริเวณท่าจวน และเป็นตลาดสดแห่งใหม่คือ ตลาดใหญ่ในปัจจุบันนั่นเอง มีร้านกาแฟชื่อดัง คือ ร้านแข่งพัง ร้านกาแฟฮอง ร้านกาแฟชาวจีนได้กระจุกกระจายไปทั่วเมืองอุบล โรงสีข้าว สมัยก่อนเป็นแบบเครื่องจักรไอน้ำ ต่อมาเปลี่ยนเป็นเครื่องจักร

สติมี แก่กลายเป็นเชื้อเพลิง จึงเรียกว่า โรงสีไฟ ซึ่งโรงสีมักจะอยู่ริมน้ำ เพราะสะดวกในการขนส่งทางเรือ เพราะสมัยนั้นไม่มีรถยนต์ ชาวจีนมีประกอบธุรกิจร้านค้าเบ็ดเตล็ด ร้านขายวิทยุ พัดลม ร้านขายขนมปัง ขายนม ขนมใส่ป๊อป ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 เมื่อจังหวัดอุบลราชธานีเข้าสู่การพัฒนาเมืองทำให้มีการปลูก สิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น อาชีพขายวัสดุก่อสร้างและรับเหมาก่อสร้าง จึงมีความสำคัญมากขึ้น ตลอดจนโรงแรมที่พักอาศัยในสมัยนั้น ได้แก่ โรงแรมเจิวเก้ โรงแรมราชธานี โรงแรมเดชา โรงแรม ศรีกมล โรงแรมศรีอีสาน และที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในสมัยนั้น คือ โรงแรมปทุมรัตน์ มีโรงภาพยนตร์ ได้แก่ โรงหนังเหนือ เป็นของคนไทยเชื้อสายจีนชื่อจางวางหุย ศรีธัญรัตน์ ปัจจุบันคือโรงแรมเก้าชั้น โรงหนังกลาง (คือ โรงหนังอุบลภาพยนตร์) โรงหนังใต้เป็นคนจีน ฉายหนังจีน และโรงหนังเวลาด้า ซึ่งยังคงดำเนินธุรกิจโรงภาพยนตร์จนถึงปัจจุบัน กิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ บริษัทก้าวหน้า เริ่มต้น จากการค้าขายของชำอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษประกอบอาชีพตามพ่อแม่ ต่อมาได้ขยายครอบครัวมาอยู่ที่ จังหวัดอุบลราชธานีค้าขายอาหารสัตว์ ไข่ไก่ จนกระทั่งปัจจุบันมีโรงเชือดไก่และส่งออกไก่แช่แข็งไปยัง ต่างประเทศ ปัจจุบันคือ บริษัท ก้าวหน้าไก่สด (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 80-87)

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย ได้แก่ คนไทย คนจีน คน ลาว คนเวียดนาม คนจีนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการสร้างเมือง อุบลราชธานี ประกอบกับมีคนเวียดนามมาอาศัยเป็นเวลานาน ทำให้อาหารเวียดนามเป็นอาหารที่นิยม กัน อาทิเช่น หมูยอ แหนมเนือง ก๋วยจั๊บญวน เป็นต้น อย่างไรก็ตามคนไทยเชื้อสายจีนยังคงมีส่วนสำคัญ ในการพัฒนาชุมชน มีคนไทยเชื้อสายจีนประกอบอาชีพเพื่อส่งเสริมคนในท้องถิ่น เช่น ยงสงวนเซฟ แลนด์ เป็นร้านสะดวกซื้อสินค้าไร้อ่างท้องถิ่น มีหลายสาขาเช่นเดียวกับร้านสะดวกซื้อ 7-11 ประกอบกับ มูลนิธิจิตตัมเกาะ มูลนิธิจิ้งก่ ช่วยเหลือผู้ประสบภัย อัคคีภัย อุบัติเหตุต่างๆ มีสถานศึกษาที่ได้รับการ สนับสนุนจากคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก 1 และโรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก 2 เป็น โรงเรียนสอนภาษาจีนให้แก่ลูกหลานชาวจีนในจังหวัดอุบลราชธานี ประเพณีที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยกำหนดให้จัด ขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 ของทุกปี มีการประกวดต้นเทียน สำหรับต้นเทียนที่ ส่งเข้าประกวดมี 2 ประเภท คือ ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก การจัดงานประเพณีแห่เทียน เข้าพรรษาได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นงานระดับชาติ ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมงานกันเป็นจำนวนมากทุกปี

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานี

ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) ได้ดำเนินนโยบายมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ คือ

1. ได้นำนโยบายชาตินิยมมาใช้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ และ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คนไทย ก่อให้เกิดการต่อต้านชาวจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งมีอิทธิพล ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการต่อต้านคนจีนก็เพื่อหาทางลดอำนาจ ทางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนลง โดยใช้นโยบายควบคุมการค้าของชาวจีนด้วย และพยายามหาทางแย่งชิงเอาเศรษฐกิจกลับเข้าสู่คนไทยซึ่งวางข้อจำกัดต่างๆ ในทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของ ชาวจีนอย่างรุนแรง

2. ประกาศใช้พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ (ฉบับที่แรก) พ.ศ. 2484 เพื่อมุ่งช่วยเหลือคนไทย ซึ่งระบุว่าอาชีพหรือวิชาชีพที่กำหนดให้เป็นอาชีพสงวนเฉพาะคนไทย ตามแต่จะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดขึ้น

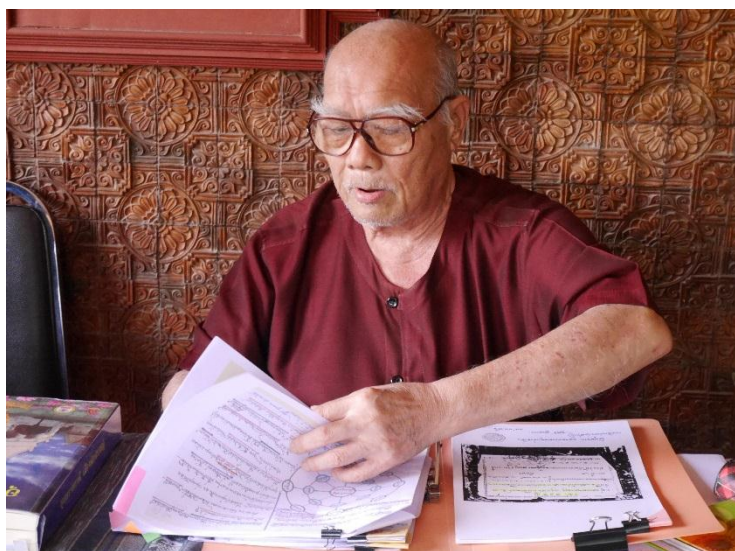
3. ประกาศใช้พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ (ฉบับที่สอง) พ.ศ. 2485 จำนวน 27 ประเภท ได้แก่ 1) การทำหรือหล่อพระพุทธรูป 2) การรับจ้างขายพระพุทธรูป 3) การตัดฟัน 4) การรับจ้างขายฟัน เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 5) การเผาถ่าน 6) การรับจ้างขายถ่าน เว้นแต่ขายย่อยในร้านชำ 7) การทำชัน 8) การรับจ้างขายชัน เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 9) การทำน้ำมันยาง 10) การรับจ้างขายน้ำมันยาง เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 11) การทำไต้ 12) การรับจ้างขายไต้ เว้นแต่จะขายย่อยในร้านชำ 13) การทำอิฐ หรือรับจ้างขายอิฐ 14) การทำหมวกสตรี 15) การตัดหรือเย็บเสื้อผ้าสตรี 16) การย้อมมะเกลือ 17) การทำสิ่งจักสานเฉพาะสำหรับเป็นเครื่องใช้ในบ้าน หรือโรงเรียน เว้นแต่เสื้อผ้า 18) การทำเครื่องเงิน 19) การทำเครื่องถม 20) การแกะสลักลวดลายไทย 21) การเรียงพิมพ์ อักษรไทย 22) การทำดอกไม้เพลิง 23) การทำตุ๊กตาหรือของเล่นสำหรับเด็ก 24) การทำร่ม 25) การตัดผม 26) การเป็นนายความ 27) การตัดผม (ผาดิน รวมศิลป์. 2521 : 587-588) และได้บัญญัติว่าจะกำหนดให้โรงงานทั้งสิ้นหรือเฉพาะแต่โรงงานบางอย่างใช้คนไทยจำนวนเท่าใดเป็นคนงาน หรืออัตราส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเท่าใดของจำนวนคนงานทั้งหมด ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย (ฉบับที่ 3) ปี พ.ศ. 2487, พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย (ฉบับที่ 4) ปี พ.ศ. 2488, พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย ปี พ.ศ. 2492, พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพไว้สำหรับคนไทย ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้น

การจำกัดถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวต่างชาติ เมื่อรัฐบาลเป็นพันธมิตรกับประเทศญี่ปุ่น ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2484 เพื่อร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยรัฐบาลได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 52 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตราพระราชกำหนดกำหนดเขตหวงห้ามคนต่างด้าว พุทธศักราช 2484 ด้วยเหตุผลว่าเพราะบ้านเมืองอยู่ในภาวะฉุกเฉินไม่สามารถจะเรียกประชุมผู้แทนราษฎรได้ทันทั่วทั้งนี้เพื่อไม่ให้ชาวต่างชาติหรือบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายทั้งหมดเข้าไปพักอาศัย หรือมีถิ่นที่อยู่ในเขตที่กำหนดเป็นเขตหวงห้ามตามพระราชกฤษฎีกา ได้แก่ 1) เขตจังหวัดลพบุรี เขตจังหวัดปราจีนบุรี เขตกิ่งอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ตามประกาศพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 2) เขตอำเภอเมืองอุบล เขตอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามประกาศพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2484 3) เขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และเขตจังหวัดกาญจนบุรีทั้งหมด ตามคำสั่งอธิบดีกรมตำรวจ ลงวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2485 4) เขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่และอุตรดิตถ์ ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2486 ทำให้ชาวต่างด้าวที่อยู่ในจังหวัดดังกล่าวต้องอพยพออกภายใน 30-90 วัน และให้คนไทยเข้าทำการค้าขายแทนที่ชาวต่างชาติที่เคยทำอยู่ก่อนของแต่ละจังหวัด ความรุนแรงของมาตรการนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อธุรกิจทุกประเภท เช่น โรงสี โรงเลื่อย การค้า และรัฐบาลได้แสดงออกอย่างชัดเจนไม่ต้องการให้ชาวต่างชาติแปลงสัญชาติเป็นไทยได้อย่างง่ายดายโดยเฉพาะชาวจีน โดยรัฐบาลมอบให้กรมตำรวจสอดส่องและตรวจตราทะเบียนของชาวต่างชาติเหล่านี้อยู่เสมอว่าอพยพไปอยู่ที่ไหนบ้าง ย้ายที่อยู่ทั้งหมดกี่ครั้ง โดยให้มีสำเนารายละเอียดอย่างครบถ้วนเก็บไว้กับสันติบาล ชาวต่างชาติเหล่านี้จึงแปลงสัญชาติเป็นไทยก่อนกำหนดเวลาสองปีไม่ได้

“...คนจีนสมัยนั้นประกอบอาชีพการค้าเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนไทยรับราชการ ทำสวนเล็กๆ น้อยๆ ในปี พ.ศ. 2484 สงครามมหาเอเซียยุรพา จีนอยู่ฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นเข้าครอบครองประเทศไทย บีบคั้นให้รัฐบาลไทยสมัยนั้นทำตาม ซึ่งขณะนั้นญี่ปุ่นไม่ไว้วางใจคนจีน จึงบังคับให้คนจีนออกจากเมืองอุบลราชธานี รัศมีไม่น้อยกว่า 5-10 กิโลเมตร ในช่วงนั้นการค้าของชาวจีนหยุดชะงักลงอย่างสิ้นเชิง ช่วงนั้นคนจีนประกอบอาชีพโดยการซื้อพืชผลทางการเกษตรจากชาวบ้านและส่งมาขายในเมืองให้ญาติพี่น้องหรือผู้ที่ไม่ต้องอพยพออกเป็นผู้ค้าขายแทน (คือคนจีนเป็นเชยของคนไทยนั่นเอง) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนจีนตั้งโรงสีตามลำน้ำมูลซึ่งสมัยนั้นคือ คุณวิชิต โกศลวิตร หรือ จีนฮกไต่ ผู้มีอิทธิพลในการค้าข้าวสมัยนั้น ในช่วงที่การค้าของคนจีนหยุดชะงัก คนจีน 3-4 หุ่นส่วน ได้ขอให้เพื่อนคนไทยช่วยดูแลร้านเบญจพร ซึ่งเป็นเหมือนห้างสรรพสินค้า แต่ปัจจุบันได้เลิกกิจการไปแล้ว ร้านค้าที่ยังคงดำเนินกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ร้านเอี้ยะฮั่ว (ขายของชำ ตัวแทนเปียร์สิงห์ ร้าน D-Mart) ร้านยงสงวน (ชื่อร้านเดิมคือ ไควย้งจ้งวน ปัจจุบันเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต มีร้านสะดวกซื้อ ชื่อว่า Save-Land หลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านตั้งชุมชนเส็ง (ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันมีหลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านจิบเซ่งฮง (จากเดิมขายปุ๋ย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขายเครื่องส่งหมัก) ร้านศรีจำรัส และร้านโพธิ์ทอง เป็นต้น ที่ยังคงดำเนินกิจการ ซึ่งปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น จากเดิมขายโซ่ห่วย ปรับให้ทันสมัยจัดร้านให้เป็นสัดส่วนเหมือนโลตัส แม็คโคร บิ๊กซี นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วยคิดเงิน เซ็คสต็อกสินค้า สะดวกรวดเร็วมากขึ้น จากเดิมร้านเฟอร์นิเจอร์ซึ่งอยู่ในเมืองไม่มีที่จอดรถ ก็ขยายกิจการโดยหาทำเลที่มีที่จอดรถ จัดร้านให้ดูสะอาดตาน่าเข้าชม บางสาขามีร้านกาแฟอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า...”

(สุวิชัย คุณผล. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 18 สุวิชัย คุณผล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2559)

“...เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้จำกัดเขตอาศัยของคนจีน ซึ่งขณะนั้นจำกัดเขตไม่ให้อยู่ที่อำเภอวารินชำราบและอำเภอเมืองอุบลราชธานี คุณพ่อจึงย้ายไปอยู่ที่อำเภอเจริญ เป็นลูกจ้าง และย้ายครอบครัวไปอยู่ที่จำปาสัก (เมืองเก่า) ต่อมาได้กลับมาที่อุบลราชธานี ได้เป็นผู้จัดการโรงสีของคุณวิจิต โกศลวิชัย เมื่อสะสมเงินทุนได้จำนวนหนึ่งจึงมาเข้าบ้านที่รุ่งเรืองอยู่ในเมืองอุบลราชธานี เปิดร้านขายหม้อ ขายจาน คุณพ่อขี่เกวียนไปซื้อถั่วยกากาไก่ที่เมืองยโสธรขายของเบ็ดเตล็ด...”

(สุนีย์ แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้จำกัดเขตอาศัยของคนจีน ซึ่งขณะนั้นจำกัดเขตไม่ให้อยู่ที่อำเภอวารินชำราบและอำเภอเมืองอุบลราชธานี ตนเองจึงย้ายไปอยู่ที่ศรีสะเกษเป็นลูกจ้าง แล้วย้ายไปอยู่บ้านชีทวน รับซื้อน้ำอ้อย ต่อมาจึงย้ายกลับมาเมืองเหมือนเดิม ปล่อยโรงสีที่อยู่ฝั่งตรงข้ามบ้าน อีกฟากฝั่งหนึ่งของแม่น้ำมูล สมัยก่อนพื้นดินไม่ได้ต่ำเช่นนี้ พื้นดินสูงกว่านี้ แต่ถูกน้ำเซาะ พื้นดินเลยต่ำลง ปล่อยโรงสีเดิมคือ โรงสีของคุณวิจิต โกศลวิชัย ซึ่งสมัยนั้นกิจการของท่านรุ่งเรืองมาก หลังจากที่รัฐบาลไทยยกเลิกการจำกัดเขตอาศัยคนจีนในสมัยนั้น แต่ก็ต้องหยุดยุคสมัยอย่างรวดเร็วไป เนื่องจากคุณวิจิต ถูกยิงตาย บริเวณริมแม่น้ำมูล เป็นที่ของราชพัสดุออกโฉนดไม่ได้ เหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี พ.ศ. 2521 เกิดน้ำท่วมหนักที่จังหวัดอุบลราชธานี น้ำท่วมจนถึงหลังคาบ้าน การคมนาคมสมัยก่อนโดยทางเรือ มีเรือกลไฟลากแพมาจากอำเภอพิบูลมังสาหาร บรรทุกทั้งสินค้าและคนโดยสารมา จากนั้นก็นั่งเรือแจวขึ้นท่า สมัยนั้นมีท่าจวน (คือตลาดใหญ่ในปัจจุบัน) ท่ากวางตุ้ง (ท่าตรงวัดหลวง) ท่าตลาด (อยู่ติดกับโรงเหล้าสมัยก่อน) และท่าโรงไฟฟ้าหรือท่าโรงสี...”

(ร้อยตรีไพจิตร สืบพงษ์. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 19 ร้อยตรีไพจิตร สืบพงษ์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559) ด้านหลังเป็นแม่น้ำมูลกั้นระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

“...เมืองอุบลเกิดไฟไหม้สองครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2503 เกิดจากไฟไหม้โรงหนังใต้ แต่ไม่รุนแรงเท่าครั้งที่สอง ในปี พ.ศ. 2513 เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ ไหม้ที่โรงหนังกลาง ขณะนั้นกำลังฉายเรื่อง “เจ้าแม่ยั่วเมือง” ซึ่งเดิมร้านอยู่ที่ร้านแข่งพัง อยู่ที่ถนนราชบุตร ซึ่งเป็นร้านของคนจีน ไทหล่าขายกาแฟโดยคั่วกาแฟเอง ตนเองจึงได้ย้ายร้านมาอยู่เชิงสะพาน และต่อมาย้ายร้านมาที่ถนนอุปราชเพื่อขยายร้านและสะดวกมากขึ้น...”

(วินัย โกมลวิชัย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สมัยที่ถูกกีดกันพื้นที่ คุณพ่อปั่นจักรยานไปนอนที่อำเภอม่วงสามสิบ ตอนเช้าก็เอาผักมาขาย ตอนกลางคืนก็ปั่นจักรยานกลับไปนอน แต่หลังจากเหตุการณ์สงบคุณพ่อก็กลับมาค้าขายที่เมืองอุบลราชธานี...”

(พุลสวัสดิ์ พันธุ์นิกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

“...คุณพ่อย้ายมาจากเมืองตั้งซัว ทางตอนใต้ของประเทศจีน นั่งเรือโดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 เดือน ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างที่สำเพ็งก่อน ทำงานได้สักพักพอมีเงินเก็บจึงย้ายไปอยู่ที่โคราชกับญาติ จากนั้นได้นั่งรถไฟมาที่อุบลราชธานี เช่าบ้าน ถนนเส้นกลาง เริ่มด้วยการค้าขายหนังสือประมาณ 2 ปี แต่เกิดไฟไหม้ จึงเลิกขาย หันไปค้าของป่า ทำโรงครึ่ง ส่งขลैंคให้สหรัฐอเมริกา...”

(สุนีย์ แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ในช่วงปี พ.ศ. 2497-2498 คุณพ่อได้ทำโรงครึ่งและทำขลैंค ขายครึ่งบริสุทธิ์ ส่งประเทศญี่ปุ่น ส่วนขลैंคส่งสหรัฐอเมริกา ต่อมาทำโรงปอ โดยซื้อปอมาอัด ส่งญี่ปุ่น เพราะสมัยนั้นญี่ปุ่นมีโรงงานทำกระสอบ ขายดีขายเป็นเงินปอนด์ แต่ต่อมาเงินปอนด์ราคาลงจากเดิม 60 บาทต่อปอนด์เหลือ 40 บาทต่อปอนด์ จึงเลิกทำ หลังจากเลิกทำโรงปอ จึงหันมาทำโรงถัง ซึ่งสมัยนั้นถึงใส่น้ำซึ่งทำจากเหล็ก พลาสติกจะแพงมาก คนสมัยนั้นนิยมใช้ถังเหล็ก ขณะที่ทำโรงถังจะซื้อวัตุดิบจากในประเทศ ขายถังให้เกษตรกรบ้านเราขายดีมาก ต่อมาเมื่อการใช้สอยของเกษตรกรเปลี่ยนไปประกอบกับมีไฟฟ้าใช้ เกษตรกรหันไปใช้เครื่องสูบน้ำ เครื่องปั้มน้ำ ทำให้คนใช้ถังเหล็กน้อยลง จึงเลิกทำโรงถัง เมื่อก่อนเรียก คุถัง...”

(ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...การประกอบอาชีพของคนจีนแบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือ กลุ่มพ่อค้า ขายของเบ็ดเตล็ด ทำโรงสี ขายข้าว กลุ่มที่สองคือกรรมกร แยกหามแบกของ ส่วนมากคนจีนที่เป็นกรรมกรพอเก็บตั้งก็ได้ก็มาเปิดร้านค้า ขายของเล็กน้อยกิจการค่อยๆเติบโตตามลำดับ...”

(อรอินทร์ ภูริพัฒน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คุณพ่อเลือกมาอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ไม่ปักหลักที่อำเภอวารินชำราบ เนื่องจากสภาพทางภูมิประเทศของอำเภอวารินชำราบเป็นเนินสูง มีที่ราบน้อยกว่าอำเภอเมืองอุบลราชธานี อีกอย่างที่อำเภอวารินชำราบมีคนจีนที่มาอยู่ก่อนแล้ว...”

(พลสวัสดิ์ พันธนิกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คนจีนสมัยก่อนปลูกผักแกวท่ากวางดั่ง มีทั้งเลี้ยงหมูอยู่ที่หนองศาลา สมัยก่อนเรียกแจ็กเลี้ยงหมู หาปลาตามริมแม่น้ำมูล มีร้านก๋วยเตี๋ยววอไค้ว (ร้านวอไค้ว) สมัยนั้นขายเพียง ถ้วยละ 3 สตางค์ ร้านอยู่ทางฝั่งทิศตะวันตกของวัดป่าใหญ่ มีร้านแจ็กหัวโต (ย้อมผ้ากระโปรงนักเรียน) อยู่หน้าวัดป่าใหญ่ มีท่าเรือก๋วยเตี๋ยวร้านอยู่ริมวัดทุ่ง คนจีนมีทำข้าวพอง ทำขนมเปี๊ยะ ขนมรังผึ้ง ขนมไข่ มีโรงเลื่อยที่ท่าตลาด โรงแรมเดชาเดิมขายกาแฟตอนนี้นำไปเปลี่ยนเป็นโรงแรมเดชา...”

(ผลา ณ อุบล. 2559 : สัมภาษณ์)

บทบาทด้านเศรษฐกิจของชาวจีนในจังหวัดอุบลราชธานีสามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลาดังนี้คือ ช่วงที่หนึ่ง พ.ศ. 2411-2447 การประกอบอาชีพของชาวจีน คือ พ่อค้าแร่ พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าท้องถิ่นที่เกี่ยวไปเที่ยวมาระหว่างโคราช เมืองอุบลฯ และจำปาศักดิ์ เส้นทางการค้าได้แก่ทางบก และทางน้ำ การประกอบอาชีพชาวจีนเมืองอุบลฯ พ่อค้าระหว่างภูมิภาค ข้าราชการจากส่วนกลาง และเจ้าภาษีนายอากร 4 ตระกูลได้แก่ ศรีธัญรัตน์ สุรพัฒน์ โกศลวิวัฒน์ โกศลวิทย์ มีฐานะเป็นเจ้าของ ช่วงที่สอง พ.ศ. 2447-2472 ทั้งนี้ยังค้นพบคนจีนที่เข้ามาตั้งรกรากช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกผักสวนครัว และทำนา พร้อมการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เชื้อสายกลุ่มเจ้าภาษีนายอากรทั้ง 4 ตระกูลยังดำรงฐานะเป็นเจ้าของประจำเมือง ช่วงที่สาม พ.ศ. 2473-2488 เมื่อรถไฟมาถึงสถานีวารินชำราบ กลุ่มชาติพันธุ์จีนได้เข้ามาตั้งรกรากในเมืองอุบลราชธานีเพิ่มขึ้น ประกอบอาชีพที่หลากหลายที่เด่น ได้แก่ กิจการโรงสี เลี้ยงสุกร รับซื้อของป่า และพืชไร่ เมืองอุบลราชธานียังเป็นศูนย์กลางการค้าปลีกและส่ง ที่รู้จักกันทั่วไปว่า โชห่วย ครอบคลุมเครือข่าย ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำศรีสงคราม ในปีพ.ศ. 2474 ได้พบว่ากลุ่มคหบดี พ่อค้าวานิชได้ตั้งอุบลวานิชสมาคมในการช่วยเหลือสมาชิกที่ใหม่ การอำนวยความสะดวกทางการค้า และกิจกรรมด้านสังคม สงเคราะห์ ทศวรรษที่ 2480 กฎหมายกีดกันอาชีพต่างดาวเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คนจีนสามารถพัฒนาทักษะด้านการงานอย่างก้าวกระโดด (ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล และอนันธนา เมธานนท์. 2556 : 81-82)

คนจีนกับเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2504 เริ่มประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 สิ้นสุดในปี พ.ศ. 2555 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ช่วงเวลาหลักตามลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ช่วงที่หนึ่งปี พ.ศ. 2504-2518 คนจีนมีบทบาทเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี ตามการอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ ธุรกิจการเกษตรประกอบด้วย การรับซื้อของป่า การรับซื้อปอ ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม โรงสี ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู ธุรกิจการค้าปลีก-ส่ง ธุรกิจการค้าสิ่งพิมพ์ เครื่องเขียน แบบเรียน กิจการด้านการค้าวัสดุก่อสร้าง และธุรกิจบริการ เศรษฐกิจเฟื่องฟูจากการตั้งฐานทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ช่วงที่สอง ปี พ.ศ. 2518-2534 เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สภาพเศรษฐกิจเมืองอุบลราชธานีอยู่ในภาวะซบเซา อย่างไรก็ตามพบว่ามี การเติบโต

ของธุรกิจการเกษตรอุตสาหกรรม (ก้าวหน้า) กิจกรรมค้าปลีก-ส่ง และงานบริการ กลุ่มครอบครัวคนจีน บางกลุ่มได้สะสมทุนสมัยค้าขายกับทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่คือร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ได้แก่ ปอแข และสีรุ้ง สำหรับกิจการค้าส่งและปลีกได้พัฒนาระบบโซ่ช่วยเป็นระบบห้างดีสเคาท์สโตร์ที่เด่น ได้แก่ ยงสงวนเซฟแลนด์ ช่วงที่สามปี พ.ศ. 2535-2555 คนจีนเมืองอุบลราชธานีที่ประกอบธุรกิจการค้าปลีก และส่งได้เริ่มประสบปัญหาจากนายทุนต่างชาติที่เปิดกิจการแม่โคโร บิ๊กซี และโลตัส ประจวบกับภาวะเงินเฟ้อในวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งเป็นวิกฤตที่สร้างโอกาสให้ผู้ที่เข้มแข็ง ได้แก่ สีรุ้ง และอุบลวัสดุก่อสร้างที่สามารถพัฒนาแบบก้าวกระโดดสู่ธุรกิจจำหน่ายวัสดุและวิศวกรรมกรรมการก่อสร้าง ทั้งนี้ยังพบว่า ประธานหอการค้า และอุบลวานิชสมาคมเป็นต้น คิดให้เมืองอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์แห่งที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง หลังการประกาศเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กิจกรรมด้านการบริการสาธารณสุขยังเป็นที่สร้างรายได้ให้กับลูกหลานจีนเมืองอุบลราชธานี ได้แก่ เมดิแคร์ ในช่วงเวลา 51 ปี คนจีนมีส่วนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี เนื่องจากความรอบรู้และมีประสบการณ์ที่ยาวนานมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้านการค้าขาย ทั้งยังมีทักษะการบริหารเงินที่รัดกุม คนจีนจึงเป็นผู้กุมระบบเศรษฐกิจเมืองอุบลราชธานีจนปัจจุบัน (ประภาพร แก้วอมตะวงศ์ และสุธิดา ตันเลิศ. 2556 : 97-98)

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้และคนไทยเชื้อสายจีนในเทศบาลเมืองจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี มีบ้างที่อยู่แต่อำเภวารินชำราบ แต่ส่วนใหญ่เลือกที่จะอยู่อำเภอมือเมืองอุบลราชธานีมากกว่าเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของอำเภวารินชำราบเป็นลักษณะเนินสูง ไม่ได้เป็นที่ราบเหมือนกับที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี อีกทั้งมีคนจีนที่มาอยู่อำเภวารินชำราบอยู่ก่อนแล้ว การอพยพมาของคนจีนส่วนใหญ่เลือกมาตามเส้นทางรถไฟ บ้างก็ล่องเรือมาค้าขายที่ริมแม่น้ำมูลก็มีการประกอบอาชีพของคนจีนสมัยก่อนปลูกผักแถวท่ากวางตุ้ง มีทั้งเลี้ยงหมูอยู่ที่หนองศาลา สมัยก่อนเรียก “แจ็กเลี้ยงหมู” หาปลาตามริมแม่น้ำมูล มีร้านก๋วยเตี๋ยวอาไค้ว (ร้านอาไค้ว) สมัยนั้นขายเพียงสามละ 3 สตางค์ ร้านอยู่ทางฝั่งทิศตะวันตกของวัดป่าใหญ่ มีร้านแจ็กหัวโต (ย้อมผ้ากระโปรงนักเรียน) อยู่หน้าวัดป่าใหญ่ มีท่าเรือก๋วยเตี๋ยวร้านอยู่ริมวัดทุ่ง คนจีนมีทำข้าวพอง ทำขนมเปี๊ยะ ขนมรังผึ้ง ขนมไข่ มีโรงเลื่อยที่ท่าตลาด ขายกาแฟ ปลูกผัก มีที่ขายของตามตลาด หาบขายก็มี ขายผลไม้ ทุเรียน ก้อยหอม ทำขนมอังก๋วยท้อ (ขนมชนิดหนึ่งของจีน) หาบถั่วดิน ถั่วต้มขาย ขายเป็นกระป๋องขายในตลาด ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ขายของเบ็ดเตล็ด ทำโรงสีเล็ก ขายข้าว ขายของป่า พืชไร่ หนังกวัญควาย เลี้ยงหมู ทำโรงบ่อ หันทำโรงสีใหญ่ โรงภาพยนตร์ ส่วนที่เป็นกรรมกร แบกหามพอเก็บเงินได้ก็มาเปิดร้านค้า ขายของชำ กิจกรรมค่อยๆ เติบโตตามลำดับ คนจีนสมัยนั้นประกอบอาชีพการค้าเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนไทยรับราชการ ทำสวนเล็กๆ น้อยๆ ในปี พ.ศ. 2484 สงครามมหาเอเชียบูรพา จีนอยู่ฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นเข้าครอบครองประเทศไทย บีบคั้นให้รัฐบาลไทยสมัยนั้นทำตาม ซึ่งขณะนั้นญี่ปุ่นไม่ไว้วางใจคนจีน จึงบังคับให้คนจีนออกจากเมืองอุบลราชธานี รัศมีไม่น้อยกว่า 5-10 กิโลเมตร ในช่วงนั้นการค้าของชาวจีนหยุดชะงักลงอย่างสิ้นเชิง ช่วงนั้นคนจีนประกอบอาชีพโดยการซื้อพืชผลทางการเกษตรจากชาวบ้านและส่งมาขายในเมืองให้ญาติพี่น้องหรือผู้ที่ไม่ต้องอพยพออกเป็นผู้ค้าขายแทน (คือคนจีนเป็นเชยของคนไทยนั่นเอง) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนจีนตั้งโรงสีตามลำน้ำมูลซึ่งสมัยนั้นคือ คุณวชิตร โกศลวิตร หรือ จีนฮกโต่ ผู้มีอิทธิพลในการค้าข้าวสมัยนั้น ในช่วงที่การค้าของคนจีนหยุดชะงัก คนจีน 3-4 Һุ่นส่วน ได้ขอให้เพื่อนคนไทยช่วยดูแลร้านเบญจพร ซึ่งเป็นเหมือนห้างสรรพสินค้า แต่ปัจจุบันได้เลิกกิจการไปแล้ว ร้านค้าที่ยังคงดำเนินกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่

ร้านเอี้ยะฮั่ว (ชายของชำ ตัวแทนเบียร์สิงห์ ปัจจุบันคือร้าน D-Mart) ร้านยงสงวน (ชื่อร้านเดิมคือ โคว่งง้วน ปัจจุบันเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต มีร้านสะดวกซื้อ ชื่อว่า Save-Land หลายสาขาในจังหวัด อุบลราชธานี) ร้านตั้งซุ่นเส็ง (ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันมีหลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านจิบเซ่งฮง (จากเดิมขายปุ๋ย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขายเครื่องสำอางภัณฑ์) ร้านศรีจำรัส และร้านโพธิ์ทอง ที่ยังคงดำเนินกิจการ

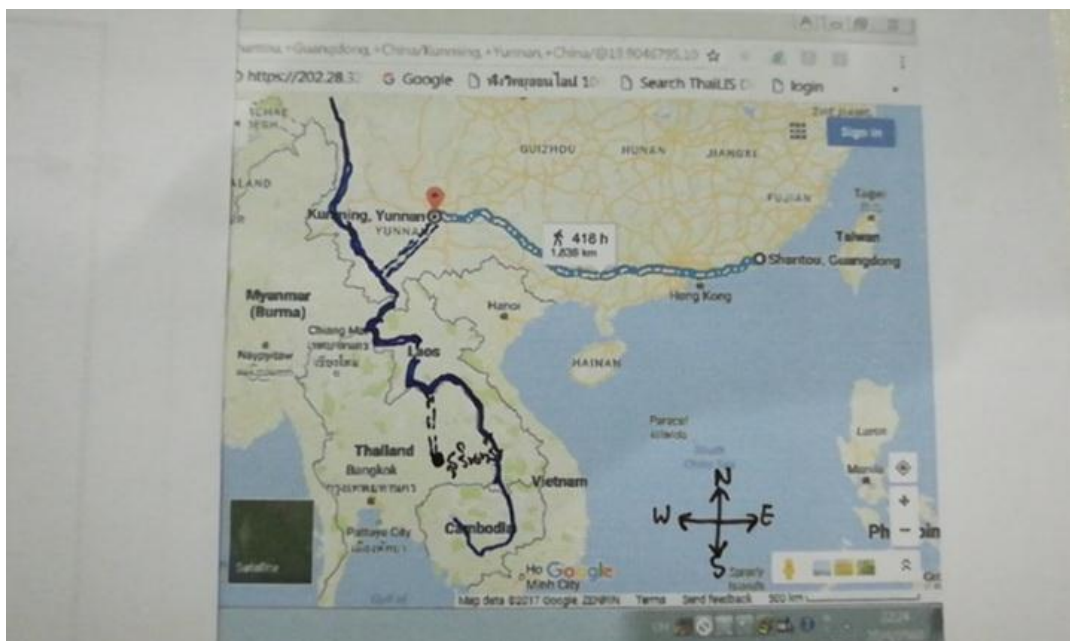
จากการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นมา และการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนใน อีสานใต้พบว่า ชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้ด้วยสาเหตุดังนี้ คือ ความอดอยากและภัยสงครามในประเทศจีนเอง ซึ่งเส้นทางอพยพมีดังนี้ เส้นทางแรกคือ นั่งเรือมาลงที่เกาะสีชัง ลงเรือเล็กมาที่ชลบุรีพักนอนในเรือหนึ่งคืนเพื่อตรวจโรค หากไม่พบโรคจึงนั่งเรือเดินทางต่อมายังกรุงเทพมหานคร มีบ้างที่ลงที่ท่าเรือคลองเตย เนื่องจากยานนาวาของกรุงเทพมหานครเป็นจุดศูนย์กลางของชาวจีน จึงได้มีชาวจีนบางกลุ่มที่แยกย้ายมาที่โคราชก่อน เส้นทางที่สองคือ คนจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยหาบเข่งสองใบใส่คนมา หาบมาจากเมืองซัวเถา โผวเล้ง ผ่านมายังเส้นทางคูนหมิงข้ามแม่น้ำโขงหาบมาถึงเมืองสุรินทร์ เส้นทางที่สามคือชาวจีนที่มาถึงสุรินทร์นั่งเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินลัดเลาะข้ามป่าเขา ตามแนวตะเข็บชายแดน ตลอดเส้นทางก็มีครอบครัวกันบ้าง ลูกๆหลานก็ค่อยๆ ขยับขยายเมืองใหญ่ๆ มาจนถึงสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ก่อนมีเส้นทางรถไฟถึงสุรินทร์ ประมาณ ปี พ.ศ. 2450 ได้มีชาวจีนรุ่นแรกๆ ซึ่งแต่งงานกับคนไทยนามสกุลศรีหมื่นไวยที่โคราช เมื่อแต่งงานแล้ว จึงได้เดินทางโดยเกวียนมาขายของเครื่องอุปโภคบริโภคที่จังหวัดสุรินทร์ แม้จะเดินทางผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ก็ตาม แต่ท่านมองว่าเป็นเพียงพื้นที่เล็กๆ จึงเดินทางต่อมายังสุรินทร์ ชาวจีนรุ่นแรกๆ คือ ตระกูลตั้ง ปัจจุบันได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “ศรีสุรินทร์” เมื่อตั้งหลักปักฐานได้แล้วจึงชวนญาติๆ ตามมา ส่วนใหญ่มีกษัตริย์หรือแซ่เดียวกัน ภายหลังมีแซ่อื่นๆ ตามมา ได้แก่ แซ่เตียวหรือเตียว แซ่จิง แซ่ล้อ หลังจากมีเส้นทางรถไฟถึงสุรินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2469 ชาวจีนทยอยมากันมากขึ้น โดยที่ชาวจีนที่ล่องเรือจากประเทศจีนจะแวะพักที่ฮ่องกงเพื่อทำงานเก็บเงินค่าเดินทางเพื่อมายังเมืองไทย หลังจากนั้นจึงเดินทางตามเส้นทางรถไฟ เมืองโคราชมีชาวจีนมาอยู่ก่อนแล้วจำนวนมาก กลุ่มการทำมาหากินลำบาก ชาวจีนที่ตามหลังมาจึงต้องขยับขยายลงตามเมืองที่มีเส้นทางและสถานีรถไฟผ่าน ได้แก่ สถานีบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศีขรภูมิ ห้วยทับทัน อุทุมพร ศรีสะเกษ กันทรารมย์ และสถานีสุดท้ายคือ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในส่วนของจังหวัดศรีสะเกษ สมัยนั้นรถไฟยังไม่ถึงจังหวัดศรีสะเกษ การเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมาไปยังจังหวัดศรีสะเกษต้องเดินทางด้วยกองเกวียนคาราวาน ชาวจีนที่อพยพมาจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่เป็นพี่น้องกัน ตระกูลเดียวกัน ระยะเวลาจะมารวมกันตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา อยู่แถวประตูชุมพล ตอนหลังอพยพมาทำการค้าขายและตั้งหลักฐานที่จังหวัดศรีสะเกษ ประมาณปี พ.ศ. 2460 บางกลุ่มเดินทางด้วยการล่องเรือตามแม่น้ำมูล ขึ้นฝั่งที่ราชสีไศล แล้วเดินทางต่อมายังเมืองศรีสะเกษ ชาวจีนกลุ่มสำคัญที่ตั้งหลักแหล่งในจังหวัดศรีสะเกษมีธุรกิจการค้า ได้แก่ ตระกูลสีลาวนิช สุวรรณศิริ หลาวทอง วิสมหมาย เกษชุมพล เคี้ยวเต็ก จรรยาสุทธิวงศ์ มหาสุวีระชัย และเกียรติสุนทรนถ์ ในส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี การอพยพมาของชาวจีนส่วนใหญ่เลือกมาตามเส้นทางรถไฟ บ้างก็ล่องเรือมาค้าขายที่ริมแม่น้ำมูลก็มี คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี มีบ้างที่อยู่ที่อำเภอวารินชำราบ แต่ส่วนใหญ่เลือกที่จะอยู่อำเภอเมืองอุบลราชธานีมากกว่าเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของอำเภอวารินชำราบเป็นพื้นที่ลักษณะเนินสูง ไม่ได้เป็นที่ราบเหมือนกับที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า การอพยพเข้ามาของชาวจีนในอีสานใต้เริ่มต้นเดินทางเข้า

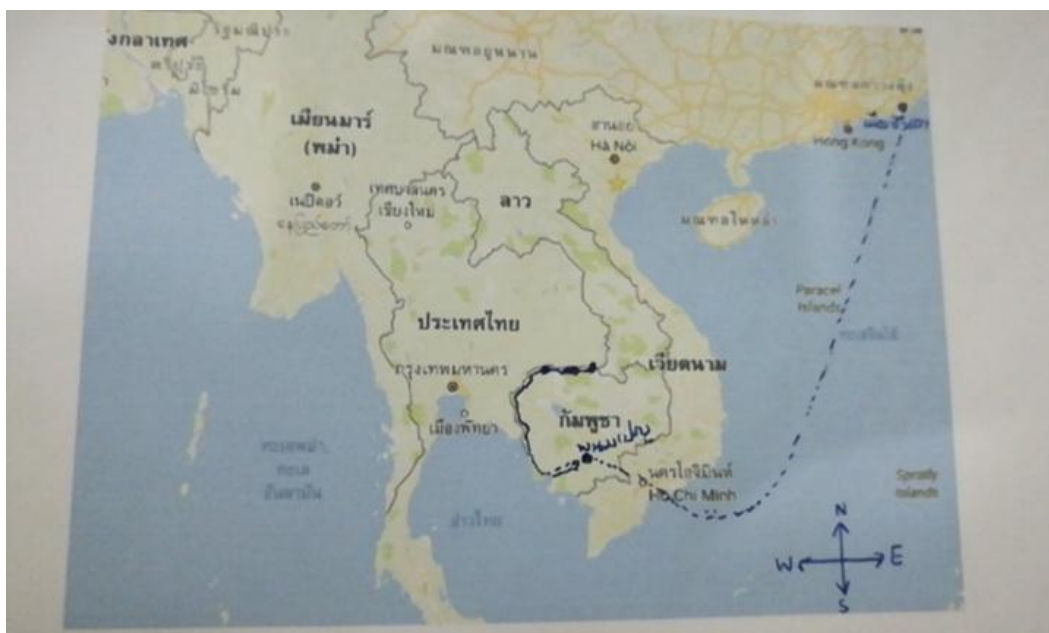
มาด้วยเกวียนคาราวานในฤดูน้ำน้อย ประกอบอาชีพขายเครื่องอุปโภคบริโภค โดยชาวจีนตระกูลตั้ง ได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “ศรีสุรินทร์” หลังจากนั้นเริ่มมีคนจีนแซ่เดียวกันตามมา ภายหลังมี ชาวจีนแซ่อื่นๆ ตามมา ประมาณปี พ.ศ. 2460 ชาวจีนที่อพยพมาทำการค้าขายและตั้งหลักฐานที่ จังหวัดศรีสะเกษ บางกลุ่มเดินทางด้วยการล่องเรือตามแม่น้ำมูล ขึ้นฝั่งที่ราชีไศล และได้เดินทางต่อมา ยังเมืองศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นพี่น้องกัน ตระกูลเดียวกัน โดยระยะแรกๆจะมารวมกันตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ จังหวัดนครราชสีมา อยู่แถวประตูชุมพล ส่วนชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี มีที่ที่นั่งรถไฟ มาและมีที่ล่องเรือมาค้าขายตามริมน้ำ หลังจากนั้นก็ปักหลักอยู่ที่อำเภอวารินชำราบและอำเภอเมือง อุบลราชธานี โดยชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้ มีทั้งประกอบอาชีพกรรมกรแบกหาม รับจ้าง ขนส่งทาง เกวียน ขนส่งทางเรือ ปลูกผัก เลี้ยงหมู ขายของชำ ขายเครื่องอุปโภคบริโภค ขายกับข้าว น้ำเต้าหู้ เมื่อ สะสมเงินทุนได้ จากเดิมเป็นกรรมกร ออกมาเช่าร้านขายของ พอสะสมเงินทุนได้ ก็ซื้อบ้านมาค้าขายเอง เริ่มจากเก็บเล็กผสมน้อย ค่อยๆขยายกิจการให้ใหญ่โตขึ้น

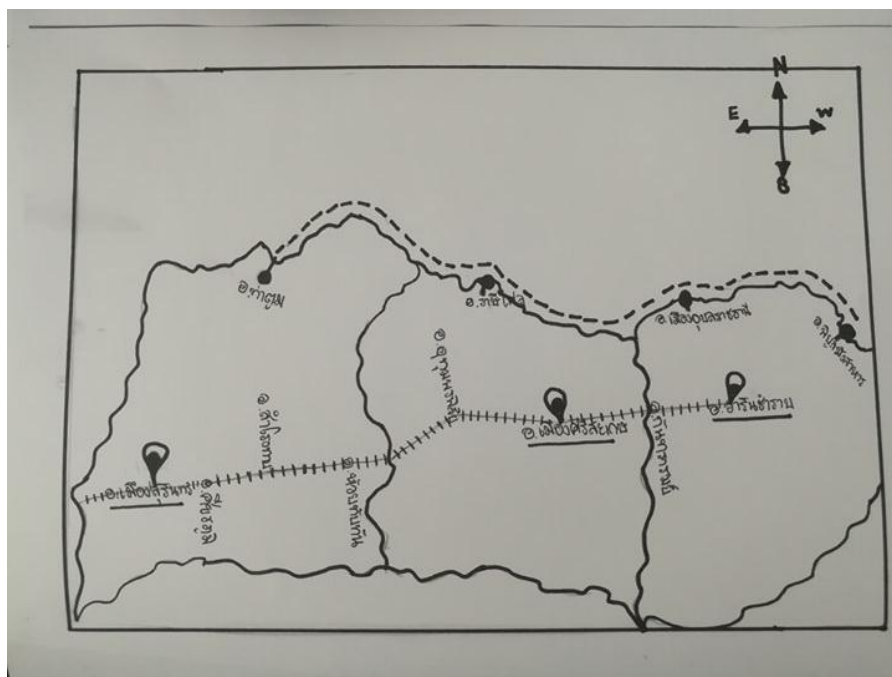
ภาพประกอบ 20 เส้นทางการเดินทางสายแรก โดยนั่งเรือมาลงที่เกาะสปีชัง ลงเรือเล็กมาที่ชลบุรี จึงนั่ง เรือเดินทางต่อมายังกรุงเทพมหานคร ลงที่ท่าเรือคลองเตย

ภาพประกอบ 21 เส้นทางการเดินทางสายที่ 2 โดยทางเท้าจากเมืองชัวเถา ผ่านเมืองผัวเล้งมายังเมืองคุนหมิง ข้ามแม่น้ำโขงเดินมาถึงสุรินทร์

ภาพประกอบ 22 เส้นทางการเดินทางสายที่ 3 โดยเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินตามแนวตะเข็บชายแดน จนมาถึงสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี

ภาพประกอบ 23 เส้นทางการอพยพของคนจีนในอีสานใต้โดยเรือและรถไฟ

เส้นทางการอพยพของคนจีนในอีสานใต้ จากภาพประกอบ 23 คนจีนที่อพยพเข้ามาในอีสานใต้ใช้เส้นทางเรือในฤดูน้ำมาก โดยลงตามท่าเรือของแต่ละจังหวัดดังนี้ คือลงที่ท่าเรืออำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ลงที่อำเภอราชสีเสียด จังหวัดศรีสะเกษ และปลายทางที่จังหวัดอุบลราชธานี บางคนลงที่อำเภอวารินชำราบ หรือลงที่ท่ากวางตุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี หรือบางคนไปลงที่อำเภอพิบูลมังสาหาร เมื่อเส้นทางรถไฟสร้างเสร็จ ชาวจีนเริ่มหันมาใช้เส้นทางรถไฟมากขึ้น โดยลงตามสถานีรถไฟ ดังนี้คือสถานีรถไฟอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ หรือลงตามสถานีรถไฟของอำเภอต่างๆ ดังนี้ อำเภอศรีนครินทร์ อำเภอสำโรงทาบ อำเภอห้วยทับทัน อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอกันทรารมย์ ปลายทางที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

อย่างไรก็ตามชาวจีนที่อพยพมายังประเทศไทยนั้นประกอบอาชีพที่มีความแตกต่างกัน หากจำแนกเป็นภาษาพูดคือ จีนแต้จิ๋ว หนัดในเรื่องชื่อมาขายไป จีนไหหลำ หนัดในเรื่องการทำอาหาร อาหารเข้า จีนฮากกา (จีนแคะ) หนัดเรื่องงานฝีมือ งานช่าง ตัดเสื้อ ช่างไม้ เป็นต้น

การอพยพของคนจีนที่เข้ามาในอีสานใต้ไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอน แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือชาวจีนกลุ่มใดที่เข้ามาในอีสานใต้มากที่สุดและชาวจีนมาจากเมืองไหนมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ดูแลสุสานและคูสารบัญรายชื่อบนป้ายหินสลัก ประกอบกับสำรวจป้ายหินสลักของฮวงจู้ยในสุสานของแต่ละจังหวัด ซึ่งป้ายหินสลักจะบอกถึงถิ่นเดิมของชาวจีนในอีสานใต้เป็นอย่างดี แต่จะบอกแต่เพียงถิ่นเดิมของผู้ชายเป็นหลัก เนื่องจากครอบครัวของคนจีนให้ความสำคัญกับเพศชาย จึงสลักแต่เพียงชื่อถิ่นเดิมของผู้ชาย ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมืองชัวเถาเป็นเพียงเมืองท่าที่คนจีนต่างต้องมาขึ้นเรือที่เมืองนี้ ดังนั้นหากทราบถึงถิ่นเดิมของชาวจีนก็สามารถบอกได้ว่า คนจีนที่อพยพมายังอีสานใต้มาจากเมืองใด และสามารถจำแนกชาวจีนจากภาษาพูด ได้แก่ จีนแต้จิ๋ว จีนไหหลำ จีนฮากเกี้ยน จีนฮากกา (จีนแคะ) หรือจีนอื่นๆ เช่น จีนเซียงไฮ้ ดังภาพประกอบ 24 ตัวอย่างป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ย

ภาพประกอบ 24 ป้ายหินสลักของฮวงจู้ย (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2560)

อักษรจีนบนป้ายหิน สลักอ่านจากบนลงล่าง เริ่มอ่านจากฝั่งขวาไปหาฝั่งซ้าย โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

- 1) แถวแรก หมายถึง ชื่อเมืองหรือถิ่นกำเนิดของฝ่ายชาย
  - 2) แถวที่สอง หมายถึง ภรรยาคนแรก
  - 3) แถวที่สาม หมายถึง ภรรยารอง
  - 4) แถวที่สี่ หมายถึง ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว (ฝ่ายชาย) มีคำว่า 公
  - 5) แถวที่ห้า หมายถึง ภรรยาคนที่สาม
  - 6) แถวที่หก หมายถึง ภรรยาคนที่สี่
  - 7) แถวที่เจ็ด หมายถึง ผู้ที่จัดทำป้ายหินสลักให้ ส่วนใหญ่มักเป็นบุตรชาย ซึ่งอาจมีหรือไม่มีก็ได้
  - 8) แถวสุดท้าย หรือซ้ายสุด หมายถึง ปีที่ตั้งป้ายหินสลัก ซึ่งอาจตั้งก่อนเสียชีวิตหรือหลังเสียชีวิตได้ เพราะชาวจีนมีความเชื่อว่าหากหาฮวงจู้ยดีๆไว้ก่อน จะทำให้ลูกหลานเจริญรุ่งเรือง
- อย่างไรก็ตาม ป้ายหินสลักที่นำมาใช้นั้นฝ่ายชายซึ่งเป็นผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวมีภรรยาหลายคนซึ่งพบเห็นได้ไม่มากนัก แต่ประเด็นหลักๆที่ผู้วิจัยสำรวจในงานวิจัยชิ้นนี้ คือชื่อเมืองหรือถิ่นกำเนิดของฝ่ายชาย ซึ่งดูได้จากแถวแรกสุดทางด้านขวามือ ซึ่งจะบอกชื่อเมืองหรือถิ่นกำเนิดของฝ่ายชายที่ประเทศจีนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการสำรวจสุสานทั้งสามจังหวัด (จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี) ในอีสานใต้ ได้สรุปและแจกแจงเป็นตาราง 1 ดังนี้คือ

ตาราง 1 ถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้จากป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ในสุสานทั้งสามจังหวัดได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี (สำรวจเมื่อเดือนเมษายน 2560)

	ถิ่นเดิมของชาวจีน	จังหวัดสุรินทร์		จังหวัดศรีสะเกษ		จังหวัดอุบลราชธานี				อีสานใต้	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เมือง	วารินชำราบ	รวม	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คนจีน ไหหลำ	文昌 (อำเภอปทุมเสียง)	8	(1.53)	0	(0)	7	0	7	(1.11)	15	(1.03)
คนจีน แต้จิ๋ว	澄海 (อำเภอเท่งไฮ้)	28	(5.34)	20	(6.54)	61	9	70	(11.13)	118	(8.09)
	普邑 (อำเภอโพวเล้ง)	282	(53.82)	78	(25.49)	135	58	193	(30.68)	553	(37.90)
	揭阳 (อำเภอทักเกี๊ยะ)	47	(8.97)	14	(4.58)	16	8	24	(3.82)	85	(5.83)
	揭邑	1	(0.19)	16	(5.23)	55	9	64	(10.17)	81	(5.55)
	潮安(อำเภอเตี้ยอัน)	39	(7.44)	36	(11.76)	83	18	101	(16.06)	176	(12.06)
	潮阳(อำเภอเตี้ยเอี้ย)	51	(9.73)	27	(8.82)	42	7	49	(7.79)	127	(8.70)
	饶平(อำเภอเหยี่ยวเพ้ง)	6	(1.15)	5	(1.63)	23	3	26	(4.13)	37	(2.54)
	惠来(อำเภอฮุยไ่)	5	(0.95)	1	(0.33)	5	0	5	(0.79)	11	(0.75)
	南澳县 (อำเภอหน่าออ)	1	(0.19)	0	(0)	0	0	0	(0)	1	(0.07)
	汕头市 (เมืองฮั่วเถา)	1	(0.19)	0	(0)	1	0	1	(0.16)	2	(0.14)

ตาราง 1 (ต่อ)

	ถิ่นเดิมของชาวจีน	จังหวัดสุรินทร์		จังหวัดศรีสะเกษ		จังหวัดอุบลราชธานี			อีสานใต้		
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เมือง	วารินชำราบ	รวม	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คนจีน ฮากกา (จีนแคะ)	丰顺 (อำเภอสูงสูง)	17	(3.24)	2	(0.65)	39	22	61	(9.70)	80	(5.48)
	大埔 (อำเภอตัวโปว)	22	(4.20)	4	(1.31)	8	0	8	(1.27)	34	(2.33)
	梅县 (อำเภอบัว)	10	(1.91)	0	0	3	0	3	(0.48)	13	(0.89)
	五华县	0	0	0	0	1	0	1	(0.16)	1	(0.07)
	兴宁市	0	0	0	0	1	0	1	(0.16)	1	(0.07)
คนจีน เซียงไฮ้	湖北省 (มณฑลหูเป่ย์) 天门 (อำเภอเทียนเหมิน)	1	(0.19)	0	0	2	0	2	(0.32)	3	(0.21)
	江苏省 (มณฑลเจียงซู) 蘇洲	1	(0.19)	0	0	0	0	0	(0)	1	(0.07)
คนจีน ฮกเกี้ยน	福建	1	(0.19)	0	0	0	0	0	(0)	1	(0.07)
คนจีน กวางตุ้ง	广州东莞县 (อำเภอตงวาน เมืองกวางเจา)	1	(0.19)	0	0	0	0	0	(0)	1	(0.07)
	广东高州府 (เมืองโกเจา)	1	(0.19)	0	0	3	0	3	(0.48)	4	(0.27)

ตาราง 1 (ต่อ)

	ถิ่นเดิมของชาวจีน	จังหวัดสุรินทร์		จังหวัดศรีสะเกษ		จังหวัดอุบลราชธานี			อีสานใต้		
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เมือง	วารินชำราบ	รวม	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ไม่มีชื่อถิ่นเดิมของชาวจีน บนป้ายหินสลัก	0	(0)	103	(33.66)	1	7	8	(1.27)	111	(7.61)
	เมืองอื่นๆ	1	(0.19)	0	0	0	2	2	(0.32)	3	(0.21)
	รวม	524		306		486	143	629		1,459	(100)

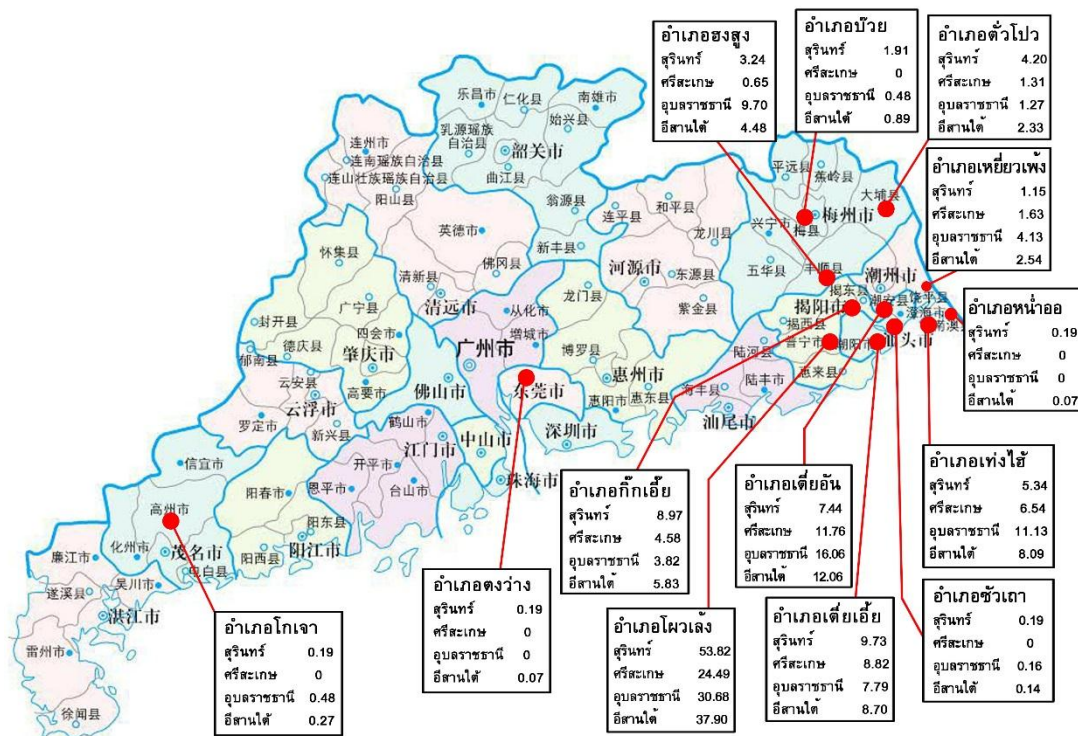
* **หมายเหตุ** สุสานใต้แจ้ง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ (สัมภาษณ์นายศุภพงศ์ ชัยสิทธิานนท์ เมื่อวันที่ 17-19 เมษายน พ.ศ. 2560 ผู้จัดทำสารบัญชื้อป้ายหินสลัก)
 สุสานสุขาวดี ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ (สำรวจเมื่อวันที่ 9-12 เมษายน พ.ศ. 2560)
 สุสานฮ่วยเซย ถนนขยางกูร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (สำรวจเมื่อวันที่ 5-8 เมษายน พ.ศ. 2560)
 สุสานสว่างบุชาธรรม อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (สำรวจเมื่อวันที่ 1-4 เมษายน พ.ศ. 2560)

จากตาราง 1 ผู้วิจัยพบว่าชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้เป็นชาวจีนแต้จิ๋วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมาจากอำเภอโผเว้งมากที่สุด โดยมีจำนวน 553 คิดเป็นร้อยละ 37.90 รองลงมาคือมาจากอำเภอเตี้ยอัน มีจำนวน 176 คิดเป็นร้อยละ 12.06 ลำดับที่สามคืออำเภอเตี้ยเอี้ย มีจำนวน 127 คิดเป็นร้อยละ 8.70 ส่วนชาวจีนฮากกา (จีนแคะ) อพยพมาจากอำเภอฮงสูงมากที่สุด โดยมีจำนวน 80 คิดเป็นร้อยละ 5.48 เมืองตัวโปว มีจำนวน 34 คิดเป็นร้อยละ 2.33 อำเภอบ๊วย มีจำนวน 13 คิดเป็นร้อยละ 0.89 ยังคงมีชาวจีนไหหลำที่อพยพเข้ามาปักหลักในอีสานใต้ โดยมีจำนวน 15 คิดเป็นร้อยละ 1.03 ส่วนชาวจีนเซียงไฮ้ซึ่งมาจากมณฑลหูเป่ย์มีจำนวน 1 และมณฑลเจียงซู มีจำนวน 1 รวมคิดเป็นร้อยละ 0.21 และชาวจีนฮกเกี้ยนมีเพียง 1 คิดเป็นร้อยละ 0.07

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปพื้นที่อำเภอในมณฑลกวางตุ้ง ประเทศจีน ที่ชาวจีนอพยพมายังอีสานใต้ของประเทศไทย ดังภาพประกอบ 25 ซึ่งเป็นแผนที่แสดงถิ่นกำเนิดของชาวจีนในมณฑลกวางตุ้งที่อพยพมายังพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี (อีสานใต้) จากป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ในสุสานทั้งสามจังหวัด

เขตพื้นที่อำเภอในมณฑลกวางตุ้ง ประเทศจีน ที่ชาวจีนอพยพมายังอีสานใต้

ภาพประกอบ 25 แผนที่แสดงถิ่นกำเนิดของชาวจีนในมณฑลกวางตุ้งที่อพยพมายังพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี (อีสานใต้) จากป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ในสุสานทั้งสามจังหวัด ซึ่งผู้วิจัยทำการสำรวจเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 (แสดงค่าเป็นร้อยละ)

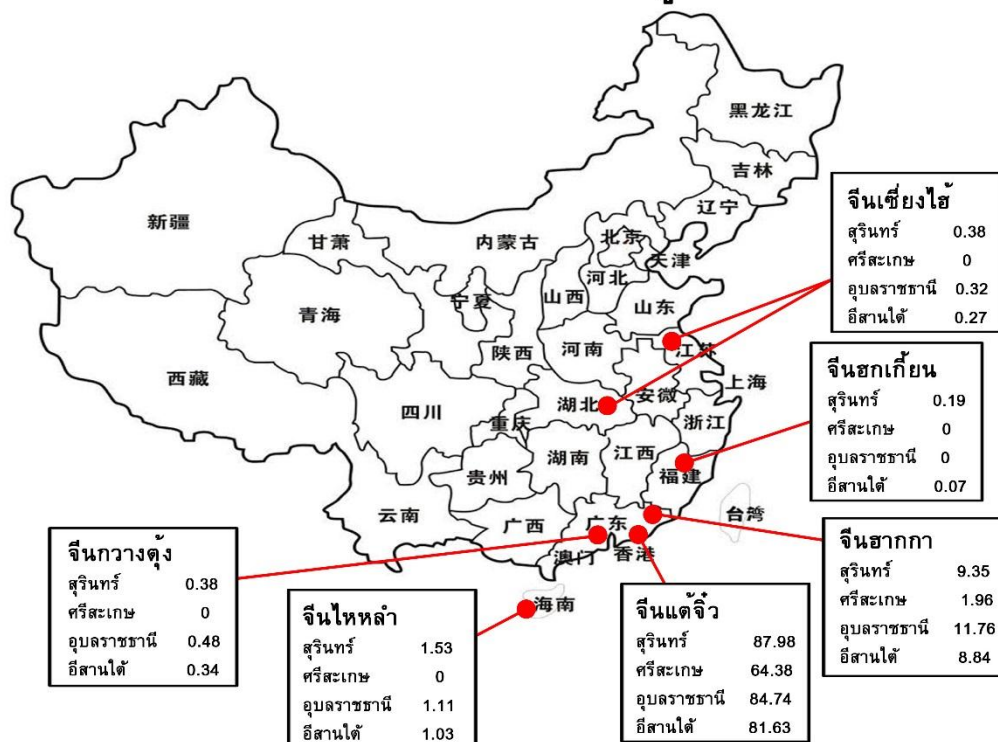
ตาราง 2 สรุปลักษณะเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้โดยจำแนกจากภาษาพูดของป้ายหินสลักบน
ฮวงจู้ยในสุสานทั้ง 3 จังหวัด

ถิ่นเดิมของชาวจีน โดยจำแนกตาม ภาษาพูด	จังหวัดสุรินทร์		จังหวัดศรีสะเกษ		จังหวัด อุบลราชธานี		อีสานใต้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คนจีนไหหลำ	8	(1.53)	0	(0)	7	(1.11)	15	(1.03)
คนจีนแต้จิ๋ว	461	(87.98)	197	(64.38)	533	(84.74)	1191	(81.63)
คนจีนฮากกา (จีนแคะ)	49	(9.35)	6	(1.96)	74	(11.76)	129	(8.84)
คนจีนเซียงไฮ้	2	(0.38)	0	0	2	(0.32)	4	(0.27)
คนจีนฮกเกี้ยน	1	(0.19)	0	0	0	0	1	(0.07)
คนจีนกวางตุ้ง	2	(0.38)	0	0	3	(0.48)	5	(0.34)
ไม่มีชื่อถิ่นเดิมของ บรรพบุรุษบนป้าย หินสลัก	0	0	103	(33.66)	10	(1.59)	113	(7.75)
เมืองอื่นๆ	1	0.19	0	0	0	0	1	(0.19)
รวม	524		306		629		1459	(100)

จากตาราง 2 ผู้วิจัยพบว่าถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้โดยจำแนกจากภาษาพูดจากการสำรวจป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ยในสุสานทั้ง 3 จังหวัด พบว่าคนจีนแต้จิ๋วมากที่สุดมีจำนวน 1,191 คิดเป็นร้อยละ 81.63 คนจีนฮากกา (จีนแคะ) มีจำนวน 129 คิดเป็นร้อยละ 8.84 คนจีนกวางตุ้งมีจำนวน 5 คิดเป็นร้อยละ 0.34 คนจีนเซียงไฮ้มีจำนวน 4 คิดเป็นร้อยละ 0.27 และคนจีนฮกเกี้ยนมีจำนวน 1 คิดเป็นร้อยละ 0.07 แต่ยังคงมีป้ายหินสลักที่ไม่มีชื่อถิ่นเดิมบรรพบุรุษสลักไว้กว่า 113 ร้อยละ 7.75 ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นที่ทำไม่สลักถิ่นเดิมของบรรพบุรุษไว้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจในถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอแสดงเป็นแผนที่
ดั่งภาพประกอบ 26

ถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้ โดยจำแนกจากภาษาพูด

ภาพประกอบ 26 แผนที่แสดงถิ่นเดิมของชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้โดยจำแนกจากภาษาพูดจาก หินป้ายสลักของแต่ละฮวงจู่ในสุสานทั้ง 3 จังหวัด ซึ่งสำรวจเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 (แสดงค่าเป็นร้อยละ)

อย่างไรก็ตามป้ายชื่อบนหินสลักนั้น ผู้วิจัยนับจากถิ่นเดิมของบรรพบุรุษที่เขียนบนป้ายชื่อหินสลัก ซึ่งเป็นถิ่นเดิมของผู้ชายเป็นหลัก การสำรวจหินป้ายชื่อสลักไม่ได้บ่งบอกจำนวนชาวจีนที่อพยพเข้ามาทั้งหมด แต่เป็นเพียงหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ เพราะการอพยพของชาวจีนในครั้งแรกๆ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เพื่อมาประกอบอาชีพเป็นแรงงาน เป็นกสิกรสร้างรถไฟบ้าง อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า ไม่เพียงชาวจีนแต้จิ๋วกลุ่มเดียวที่อพยพมาตั้งหลักปักฐานที่อีสานใต้ แต่ยังมีชาวจีนกลุ่มอื่นได้แก่ ชาวจีนฮากกา (จีนแคะ) จีนไหหลำ จีนเซียงไฮ้ และจีนฮกเกี้ยน

ด้านการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ก่อนมีเส้นทางรถไฟ เป็นลักษณะเดินทางด้วยกองเกวียนคาราวาน ชาวจีนเริ่มประกอบอาชีพค้าขาย คือ ค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค โดยโคราชเป็นศูนย์กลางสำคัญในการกระจายสินค้าสู่ภาคอีสาน มีเลี้ยวหมู ปลูกผัก จุดเริ่มต้นในการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ คือ จุดพักเกวียนบริเวณสุขศาลาเป็นจุดแรกที่คนจีนมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การค้าขายมาอยู่ที่จุดพักเกวียน

ซึ่งเรียกว่า “สุขศาลา” ปัจจุบันอยู่ทางทิศใต้ใกล้ๆกับวัดจุมพล มาซื้อเกลือ ปลาเค็ม ปลาทุ กรี (สีย้อมไหมเป็นไม้) ของใช้ต่างๆใส่เกวียนกลับไป หากเป็นหนังวัว หนังควาย จะเดินทางเป็นคาราวานไปส่งที่ชลบุรี เพราะที่ชลบุรีมีโรงฟอกหนัง เดินทางสมัยก่อนใช้เวลายาวนาน ถ้าไปอำเภอปราสาทจะใช้เวลา 1 วัน 1 คืน ซึ่งชาวจีนได้พักคุยกันในช่วงกลางคืน ชาวจีนจะมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันที่ไหน ขายอะไรได้ ตรงไหนยังไม่มีชาวจีนไปอยู่ ดังนั้นจุดพักตรงนี้จึงเปรียบเสมือนสภากาแฟ มีพูดคุยกัน พบปะกัน ใครเดือดร้อนก็ช่วยเหลือกัน ใครไปทำการค้าที่ไหนดี ไปขายอะไรดี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยน เริ่มต้นจากการสนับสนุนกันโดยเฉพาะตระกูลแซ่ แซ่เตียจะมีรวมกลุ่มกันแถวโรงพยาบาล ใครที่แซ่เตียมาที่สุรินทร์ จะมาคุยกันที่นี่ ใครที่เพิ่งมาก็รับจ้างเป็นกุลี ตามเงื่อนไขที่ว่าหนึ่งปีทำฟรี พอเก็บเงินได้ก็ย้ายไปอยู่ต่างอำเภอต่างหมู่บ้าน จากนั้นประกอบอาชีพซื้อของป่ามาส่งด้วยความขยันขันแข็งของคนจีน และซื้อสัตว์สุจริตทำให้คนพื้นที่อยากได้ลูกเขยเป็นคนจีน จึงเริ่มมีการแต่งงานกันระหว่างคนจีนและคนพื้นเมืองขึ้น จนปัจจุบันนี้ทำให้มีการผสมกลมกลืนมากจนปัจจุบันมองไม่ออกว่าใครจีนใครเขมร แต่ก็มีบางกลุ่มที่อนุรักษ์เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี คือต้องแต่งงานกับกลุ่มคนจีนด้วยกันเท่านั้น หลังจากที่มีรถไฟเข้ามาถึงสุรินทร์ คนจีนพ่อค้าใหญ่จะอยู่ใกล้สถานีรถไฟ เพื่อจับจองตู้รถไฟได้ง่ายและสะดวก ส่วนคนจีนที่เอาของป่ามาขายต้องไปส่งที่พ่อค้าใหญ่ก่อน ซื้อพีชไร่ ส่งไปขายที่โคราช ส่งไปขายที่กรุงเทพฯ เมื่อการคมนาคมขนส่งดีขึ้น การค้าขายพีชไร่ เริ่มเปลี่ยนไปทำให้คนจีนในจังหวัดสุรินทร์เริ่มปรับเปลี่ยน จากเดิมซื้อพีชไร่อย่างเดียว หันมาสร้างโรงงาน แปรรูป มีโรงสีข้าว เมื่อเส้นทางรถไฟตัดผ่าน การค้าจึงเริ่มเคลื่อนย้ายไปตามเส้นทางรถไฟ ในส่วนของจังหวัดศรีสะเกษ เดิมชุมชนค้าขายอยู่ที่ถนนอุบล บริเวณตึกดิน ซึ่งมีคนไทยโคราชอพยพมาอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่โคราชเป็นจำนวนมาก คนไทยโคราชเดินทางโดยเกวียนเพื่อมาตั้งหลักปักฐานที่จังหวัดศรีสะเกษ ต่อมาจึงได้มีชาวจีนอพยพตามมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนนั้นในช่วงแรก คือ การค้าขาย ลักษณะซื้อมาขายไป นอกจากค้าขายแล้วคนจีนยังประกอบอาชีพปลูกผัก ขณะนั้นมีประมาณ 40 เจ้า จะขายที่ตลาดเก่า และมีประกอบอาชีพคือ ขายหมู มีเชียงหมู สมัยก่อนคนจีนไม่เลี้ยงหมู จะเป็นชาวบ้านหรือคนท้องถิ่นเลี้ยงหมู คนจีนจะมารอซื้อหมู เพื่อมาขายต่อเหมือนเป็นนายหน้า ซื้อที่ด่านขายหมูด่านแรกก่อนแล้วนำมาขายที่ตลาดเก่า มีบ้างที่ฆ่าหมูขาย ขายเนื้อหมู ทำเชียงหมู เก็บน้ำมันหมูไว้เป็นปีบขายที่เป็นโบริกไฟ เพื่อนำไปขายยังกรุงเทพฯ ซึ่งกำไรส่วนใหญ่จะได้อาจจากการขายน้ำมันหมู มีบ้างที่ขายน้ำเต้าหู้เต้าฮวย หากเป็นช่างฝีมือจะเป็นคนเวียดนามมากกว่า ในส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี การประกอบอาชีพของคนจีนสมัยก่อนปลูกผักแถวท่ากวางตุ้ง มีทั้งเลี้ยงหมูอยู่ที่หนองศาลา สมัยก่อนเรียก “แจ็กเลี้ยงหมู” หาปลาตามริมแม่น้ำมูล มีร้านก๋วยเตี้ยวอไค้ว (ร้านอวไค้ว) สมัยนั้นขายเพียงสามละ 3 สตางค์ ร้านอยู่ทางฝั่งทิศตะวันตกของวัดป่าใหญ่ มีร้านแจ็กหัวโต (ย้อมผ้ากระโปรงนักเรียน) อยู่หน้าวัดป่าใหญ่ มีทำแก้วร้านอยู่ริมวัดทุ่ง คนจีนมีทำข้าวพอง ทำขนมเปี๊ยะ ขนมรังผึ้ง ขนมไข่ มีโรงเลื่อยที่ทำตลาดขายกาแฟ ปลูกผัก มีที่ขายของตามตลาด หาบขายก็มี ขายผลไม้ ทุเรียน กล้วยหอม ทำขนมอั้งก้วยท้อ (ขนมชนิดหนึ่งของจีน) หาบถั่วดิน ถั่วต้มขาย ขายเป็นกระป๋องขายในตลาด ค่าขายเล็กๆ น้อยๆ ขายของเบ็ดเตล็ด ทำโรงสีเล็ก ขายข้าว ขายของป่า พีชไร่ หนังวัวหนังควาย เลี้ยงหมู ทำโรงบ่อ หันทำโรงสีใหญ่ โรงภาพยนตร์ ส่วนที่เป็นกรรมกร แบกหามพอกับเงินได้ก็มาเปิดร้านค้า ขายของชำ กิจการค่อยๆเติบโตตามลำดับ ร้านค้าที่ยังคงดำเนินกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ร้านเอี้ยฮั่ว (ขายของชำ ตัวแทนเปียร์สิงห์ ปัจจุบันคือร้าน D-Mart) ร้านยงสงวน (ชื่อร้านเดิมคือ ไควยง้งวน

ปัจจุบันเป็นซูปเปอร์สโตร์ มีร้านสะดวกซื้อ ชื่อว่า Save-Land หลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านตั้งชุมชนเลี้ยง (ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันมีหลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านจิบเซ่งฮง (จากเดิมขายปุย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขายเครื่องสำอางภัณฑ์) ร้านศรีจรัส และร้านโพธิ์ทอง ที่ยังคงดำเนินกิจการการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้มีความหลากหลายมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนมีอาชีพที่เกิดใหม่มากมาย จากเดิมก่อนมีเส้นทางรถไฟมีทั้งอาชีพกรรมกรแบกของรับจ้าง ขนส่งทางเกวียน ขนส่งทางเรือ ขายของป่า โรงปอ โรงครั่ง ขายเครื่องอุปโภคบริโภค ปลาตากขายของชำ ขายกับข้าว ขายหมู น้ำเต้าหู้ เมื่อมีเส้นทางรถไฟตัดผ่านเกิดอาชีพใหม่ๆ ขึ้นมากมาย ได้แก่ โรงยาฝิ่น โรงแรม โรงภาพยนตร์ ขายปลาทุ ทูเรียน ส้มเขียวหวานหลังจากมีการสร้างถนนโดยเฉพาะสายโชคชัย-เดชอุดม เกิดอาชีพใหม่ๆ ได้แก่ เดินรถระหว่างอำเภอ รถมอเตอร์ไซด์ ขยายทางรถยนต์ สถานบริการน้ำมัน อุโมงค์รถยนต์ อุโมงค์รถจักรยานยนต์ ขายอะไหล่รถจักรยานยนต์ อะไหล่รถยนต์ ขายรถจักรยานยนต์ ขยายรถยนต์ ขายสังกะสี ขายปุย ซึ่งแหล่งที่ชาวจีนตั้งหลักปักฐานในอีสานใต้ ทั้งจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี ในอดีตมีจุดพักในการค้าขายของแต่ละพื้นที่ เมื่อมีการสร้างสถานีรถไฟ จะมีแหล่งชุมชนของชาวจีน ซึ่งเรียกว่า “ย่านชุมชนจีน” ส่วนใหญ่มักจะอยู่ใกล้ตลาด ใกล้สถานีรถไฟ หรือใกล้สถานี บขส ของแต่ละจังหวัด เมื่อเส้นทางถนนมากขึ้น การคมนาคมขนส่งขยายทำให้ตัวเมืองขยายไปด้วยขึ้นกับว่าแต่ละจังหวัดเมืองจะขยายไปยังเส้นทางสายใด

จากการสำรวจการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ผู้วิจัยจึงขอแสดงการประกอบอาชีพซึ่งแบ่งตามเส้นทางถนนของแต่ละจังหวัดดังนี้

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองสุรินทร์ แบ่งตามเส้นทางถนน (สำรวจเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2559) มีดังนี้

1. ถนนธนสาร เมืองสุรินทร์

ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ทวิกิจก่อสร้างสุรินทร์	ก่อสร้าง
2.	กุนเชียง ๕ ดาว	ผลิตกุนเชียง ขายของฝาก
3.	หจก. ไทยนิยมโทรทัศน์	ขายเครื่องใช้ไฟฟ้า
4.	อนันตระการไฟฟ้า-แก๊ส	ขายแก๊ส
5.	ห้างทองแสงเพชร	ขายทองรูปพรรณ
6.	หลักเมืองคอมพิวเตอร์	ขายอุปกรณ์ไอที
7.	ศรีไทยโอสถ	ขายยาแผนปัจจุบัน
8.	จิ๋วเล่งเฮง	ขายสลากกินแบ่ง
9.	ห้างทองย่งลั้ง	ขายทองรูปพรรณ
10.	โอ้วไท้เซียง	ขายทองรูปพรรณ
11.	เกรียงเจริญเภสัช	ขายยา
12.	ลิมอี่เฮียง	ขายของฝาก
13.	สุรินทร์ซูส์	ซ่อมรองเท้า
14.	จ้วนเส็งฮง	ขายเชือก
15.	หล่อง่วนเส็ง	ขายแห

16.	ข้าเฮงพานิช	ขายส่ง
17.	ลอน้ำแซ	ขายเสื้อผ้า เกษตร
18.	เมย์ (เล่าเม่งเส็ง)	ห้างสรรพสินค้า
19.	น่าฮวดเฮง	เครื่องใช้ไฟฟ้า
20.	อึ้งจิงไถ่	ขายอุปกรณ์เกษตร
21.	สุรินทร์ชัยกิจ	ขายอาหาร
22.	ร้านขนมอ้อกิมสูง	ขายขนม
23.	ห้างทองคุณเฮง	ขายทองรูปพรรณ
24.	มงคลสุรินทร์	ขายเสื้อผ้า รองเท้า
25.	ผ่านฟ้า	ขายนาฬิกา
26.	ห้างทองเฮงหลี	ขายทองรูปพรรณ
27.	เตี้ยไคฮวด	ขายอุปกรณ์ช่าง
28.	ยงสวัสดิ์	ขายอุปกรณ์ช่าง
29.	เตี้ยกิมเซ็งง่วน	ขายอุปกรณ์ช่าง
30.	สุรินทร์ศิริเจริญ	ขายส่งเครื่องตี
31.	ห้างทองฮั่วเฮงลั้ง	ขายทองรูปพรรณ
32.	ร้านขายยาได้อันตั้ง	ขายยาแผนโบราณ (จีน)
33.	จิงซุ่นหลี	ขายเครื่องครัว
34.	ลิมจ้วนฮง	ขายของเล่น
35.	เตี้ยลั้ง	ขายเครื่องแบบนักเรียน
36.	เพียวเซ็งเยาวราช	ขายทองรูปพรรณ
37.	สุรินทร์โภชนา	ขายอาหาร
38.	ชาญเจริญ	ขายท่อ ทรายซัง
39.	กิมของบิวตี้	เครื่องใช้ไฟฟ้า
40.	ศรีชัย	ขายนาฬิกา
41.	ตั้งเอี่ยมเส็ง	ทำกุญแจ
42.	ยงเจริญ	ขายผ้า
43.	เรือนทองการไฟฟ้า	ขายหลอดไฟ
44.	กิมของและเครื่องหมาย	ขายเครื่องหมายข้าราชการ
45.	ไทยพัฒนา	ขายเสื้อผ้า กาแฟ สลาก
46.	ตั้งเอี่ยมเส็ง	ขายผ้า และอุปกรณ์เย็บผ้า
47.	ไทยวิวัฒน์	ขายเฟอร์นิเจอร์
48.	นิวโฮเต็ล	โรงแรม
49.	ยิ่งดี	ร้านอาหาร
50.	สงวนพาณิชย์	ขายเครื่องจักรทางการเกษตร
23.	ห้างทองคุณเฮง	ขายทองรูปพรรณ

24.	มงคลสุรินทร์	ขายเสื้อผ้า รองเท้า
25.	ผ่านฟ้า	ขายนาฬิกา
	2. ถนนกรุงศรีใน เมืองสุรินทร์	
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	แต่เคียงเส็งพานิชย์	ขายของใช้ทั่วไป
2.	เฮียงเฮียง	ขายของฝาก
3.	ร้านทองโอ้วไต้เฮียง	ขายทองรูปพรรณ
4.	กุนเชียงเซลล์ชวนชิม	ของฝาก
5.	กุนเชียง 5 ดาว	ของฝาก
6.	กิมฮง	ขายแห เมล็ดพืช
7.	เขียงใหม่บุ๊คเซ็นเตอร์	ขายเครื่องเขียน
8.	โต้วงามไทย	ขายอุปกรณ์จับปลา แห
9.	เจริญรส	ขายสังฆภัณฑ์
10.	มิตรเจริญ	ขายสังฆภัณฑ์
11.	ลี้มหมงเส็ง	ขายสังฆภัณฑ์
12.	ห้างทองฮงล้ง	ขายทองรูปพรรณ
13.	ฮงไถ่คัลเลอร์แล็บ	ถ่ายภาพ
14.	บุญเที่ยงเภสัช	ขายยาแผนปัจจุบัน
15.	อักษรวิทยา	ขายเครื่องเขียน
16.	เกรียงเจริญเภสัช	ขายยาแผนปัจจุบัน
17.	โรงงานโม้บดหินย่งล้ง	สำนักงานโรงม่
18.	ห้างทองฮงไถ่	ขายทองรูปพรรณ
19.	ฮยฮงไถ่	ขายบรรจุภัณฑ์ วัสดุดิบ
20.	เสริมสุขโฮสเทล	ขายยาแผนปัจจุบัน
21.	นำรุ่งพาณิชย์	ขายสังฆภัณฑ์
22.	ฉั่วเอี่ยมฮวด	ขายของชำ
23.	โพไต้คิงส์คัลเลอร์แล็บ	ถ่ายภาพ
24.	หลักชัย	ขายยา
25.	สหะสิน	ขายท่อ อุปกรณ์ก่อสร้าง
26.	ลื้อจ้วนหมง	อะไหล่มอเตอร์ไซด์
27.	ห้างทองเยาวราช	ขายทองรูปพรรณ
28.	เกษตรภัณฑ์	ขายอุปกรณ์เกษตร
29.	ศิริเภสัช	ขายยาแผนปัจจุบัน
30.	ไต้เฮียงล้ง	สินค้าการเกษตร
31.	อารยะพานิช	ขายเครื่องเขียน

3. ถนนเทศบาล 1 เมืองสุรินทร์		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ห้างทองฮั่วเฮงลิ่งเยาวราช	ขายทองรูปพรรณ
2.	ภัตตาคารแป๊ะตี้	ขายอาหาร
3.	ห้างทองแข่งเฮง	ขายทองรูปพรรณ
4.	เพ็ญแข่งสุรินทร์	ขายแห
5.	รวมข้าวไทย	ขายสินค้าการเกษตร
6.	วิเศษพาณิชย์	ขายของชำ
7.	ง่วนเส็งฮง	ขายอุปกรณ์ช่าง
8.	ชุ่นอันโอสถ	ขายยาแผนโบราณ (จีน)
9.	นำฮวดเฮงจักรยาน	ขายจักรยาน
10.	สหเจริญจักรยาน	ขายจักรยาน
11.	กิมจ้วนฮง	ขายเสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียน
12.	ห้างเมโทร	ขายเทป ซีดี อาหารทะเลแช่แข็ง
13.	ฮกไถ่พานิช	ขายเครื่องมือช่าง
14.	โคคา	ขายอาหาร
15.	ชินฮวดเฮงกลการ	ขายเครื่องมือช่าง
16.	ปฐมการเกษตร	ขายเครื่องมือช่าง
17.	ศรีไพศาล	ขายเครื่องจักรการเกษตร
18.	คุณเฮงยานยนต์	ขายรถจักรยานยนต์
4. ถนนสนธิทนิคมรัฐ เมืองสุรินทร์		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ย่งเส็ง	ขายอาหาร
2.	วินสตาร์	ขายอาหาร
3.	ลิ้มฮงฮวด	ขายแห อุปกรณ์จับปลา
4.	ลิ้มซังฮะ	บ้านปิด
5.	ร้านคิดถึง	ขายเครื่องตี๋ม กาแฟสด เบอร์เกอร์
6.	ไทยธรรมสิน	ขายสังฆภัณฑ์
7.	ห้างกวางฮวดเฮง	ขายเครื่องมือช่าง
8.	โอยั่วะ	ขายอาหาร
9.	สุรินทร์สินไทย	ขายส่งเครื่องตี๋ม
10.	สุรินทร์โภคภัณฑ์	ขายอาหารสัตว์
11.	ตั้งเชียงฮวด	ขายเครื่องสำอางค์
12.	ห้างทองตั้งมู่ยั่ว	ขายทองรูปพรรณ
13.	ชินฮวดเฮงชูชุกิ	ขายรถจักรยานยนต์
14.	สุรินทร์การพิมพ์	โรงพิมพ์

15.	พงษ์พานิช (ม่วยจั่ว)	ขายส่งขนม
16.	เตี้ยง่วนชิน	ขายอุปกรณ์ก่อสร้าง
17.	มิตรกลีกร	ขายอาหารสัตว์
5. ถนนจิตรบำรุง เมืองสุรินทร์		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ลีหมงฮวด	ขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์
2.	ไทยฮงฮวด	ขายกระจก ตัดกระจก
3.	เจ็กมิ่งไหมไทย	ขายผ้าไหม
4.	ชัยประเสริฐ	ขายแก๊ส
5.	เหรียญไทย	ขายตราซั้ง
6.	ไทยรุ่งเรือง	อะไหล่จักรยานยนต์
7.	ไทยยนต์	ขายอะไหล่
8.	ยามาฮ่า	ขายรถจักรยานยนต์
9.	เอเปิ้ลบุ๊คพลาซ่า	ขายหนังสือ
10.	เอสโซ่	ปั้มน้ำมัน
11.	เซียมเฮงล้ง	ขายอะไหล่รถจักรยานยนต์ สีทาบ้าน
12.	เพียวยานยนต์	ขายอะไหล่

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดสุรินทร์ มีทรัพยากรทางธรรมชาติคือหินภูเขา จึงเป็นแหล่งโรงโม่หินที่สำคัญในอีสานใต้ จึงมีโรงโม่หินในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งศรีสะเกษและอุบลราชธานีไม่มีโรงโม่หิน

สภาพในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ยังคงอยู่ใกล้ตลาด ยังคงคึกคัก แต่ตามเส้นทางรถไฟมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการขนส่งสินค้าปัจจุบันนิยมเส้นทางรถยนต์ เนื่องจากสามารถส่งสินค้าได้ถึงจุดหมายปลายทาง ทำให้บริเวณตึกแถวทางด้านรถไฟ บางส่วนเป็นที่เป็นที่ตึกแถวกลายเป็นโกดังเก็บสินค้า อย่างไรก็ตามบริเวณใกล้ตลาดยังคงเป็นย่านชุมชนจีน

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองศรีสะเกษ แบ่งตามเส้นทางถนน (สำรวจเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2559) มีดังนี้

1. ถนนชุมชน เมืองศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ไพศาลฟาร์มาซี	ขายยาสมุนไพรไทย-ยาสมุนไพรจีน
2.	ลิ้มอยู่ฮง	จำหน่ายปุ๋ยเคมี
3.	ห้างศิริพรรณ	ขายเสื้อกีฬา
4.	ห้างทองสิทธิพงษ์	ขายทองรูปพรรณ
5.	สีฟ้า	ขายของชำ สินค้าเบ็ดเตล็ด
6.	ตั้งพานิช	ซ่อมนาฬิกา

7.	โชคอุดมเฟอร์นิเจอร์	เฟอร์นิเจอร์
8.	ทองแสงเพชร	ขายทองรูปพรรณ
9.	เคียวเต็ก	ตัวแทน Telewiz
10.	ไช่ฮง	ขายเครื่องสังฆภัณฑ์
11.	โรงแรมเกษศิริ	ที่พัก โรงแรม
12.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพศาลวิทยา	ขายเครื่องเขียน
13.	สินทวีการเกษตร	ขายปุ๋ย ยาเกษตรเคมี
14.	บริษัท ศรีสะเกษกิจเจริญไทย จำกัด	ขายรถจักรยานยนต์
15.	กิจทวี	ขายปุ๋ย ยาเกษตรเคมี กระจกอลูมิเนียม
2. ถนนอุบล เมืองศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	แต่ฮกเซ็ง	ซูเปอร์มาร์เก็ต ขายปลีกขายส่ง
2.	กำโล้ว	ขายยาจีน
3.	ไค้วทองอยู่ 2	อะไหล่รถจักรยานยนต์
4.	แสงวีรัตน์	ขายก๊วยเตี๋ยวน้ำ
5.	ห้องเสื่อรินทร์	ตัดเสื่อ
6.	คลินิกหมอสุรชัย	รักษาโรค
3. ถนนกวางเฮง จังหวัดศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	จงเจริญพานิช	เครื่องใช้ไฟฟ้า
2.	เฮียตี้	ร้านอาหาร
3.	อุทุมพร	ร้านก๊วยเตี๋ยวน้ำ
4.	ศรีสะเกษคอมฯ	จำหน่ายคอมพิวเตอร์
5.	ซุ่นเฮง	ห้างสรรพสินค้า
6.	เจริญกิจซัพพลายไฟฟ้า	ขายเครื่องไฟฟ้า
7.	แสงไพศาลเอ็นจิเนียริง	ขายเครื่องไฟฟ้า
4. ถนนราชการรถไฟ 2 จังหวัดศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ทรงสุขฟาร์มมาซี	ร้านขายยา
2.	ร้านพรสวรรค์	ขายเครื่องสังฆภัณฑ์
3.	แสงศิริ	ร้านข้าวต้ม
4.	ประเสริฐผลมิลเลอร์	ผลิตและขายส่งชิ้นส่วนและอะไหล่ เครื่องจักรกล
5.	ไพรัชการเกษตร	รถโคโบต้า
6.	ยั้งยงนาฬิกา	ขายนาฬิกา
7.	ลัคกี้เฟรม	ขายเตาแก๊สตามบ้าน

8.	ห้างทองยิ่งเจริญ	ขายทองรูปพรรณ
9.	ทรัพย์มงคลธรรมทาน	ขายเครื่องสังฆภัณฑ์
10.	ซอฮวด	ขายเครื่องสังฆภัณฑ์
5. ถนนราชการรถไฟ 3 จังหวัดศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	จรรยาพานิชย์	ขายรองเท้า เครื่องสำอางค์
2.	ซ่งฮง	รับซื้อครึ่ง
3.	กิจเตียง	ขายกุนเชียง หมูหยอง ของฝาก
4.	สิงห์ทอง	จำหน่ายอะไหล่โรงสี รถไถนา เครื่องสูบน้ำ บั๊มน้ำ เครื่องตัดหญ้า
5.	จันทร์มณีเลิศก่อสร้าง	จำหน่ายวัสดุก่อสร้าง
6. ถนนราชการรถไฟ 4 เมืองศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	จงเจริญเครื่องเขียน	เครื่องเขียน
2.	จิ่ง่วนฮะ	ขายขนมจีบ-ซาลาเปา
3.	ห้างโควจั้งเฮง	ขายอะไหล่
4.	เชิดชัย	ขายเบอร์เกอร์รี่
7. ถนนเทพา เมืองศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	บะหมี่เพิ่มผล 2506	ขายบะหมี่
2.	ร้านทองนำเจริญ	ขายทองรูปพรรณ
3.	ร้านกาแฟ Coffee Racotta	ขายกาแฟสด เบอร์เกอร์รี่
4.	ร้าน M Coffee	ขายกาแฟสด
8. วงเวียนแม่ศรี ถนนศรีสะเกษ เมืองศรีสะเกษ		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	เจียวกี	ขายอาหารเช้า
2.	เพิ่มทรัพย์	ขายกาแฟ
3.	แสงเจริญ	ขายเครื่องเขียน
4.	ทันสมัย	ขายร่ม เครื่องแบบตำรวจ
5.	รุ่งฟ้า	ซ่อมรองเท้า
6.	ศรีสะเกษโฮเต็ล	ที่พัก
7.	ห้างทองสันติสุข	ขายทองรูปพรรณ
8.	งามศิลป์สตูดิโอ	ห้องภาพ

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในเทศบาลนครอุบลราชธานี แบ่งตาม
เส้นทางถนน (สำรวจเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2559) มีดังนี้

1. ถนนพรหมเทพ เทศบาลนครอุบลราชธานี		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ศิริชัย	ขายข้าวสาร
2.	ชัยวิตรเกษัช	ขายยาแผนปัจจุบัน
2. ถนนพรหมเทพ เทศบาลนครอุบลราชธานี (ต่อ)		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
3.	กิจตรง	ขายรถจักรยานยนต์
4.	ร้านน้ำแข็งเฮง	ขายสินค้าเบ็ดเตล็ด
5.	ชัยเจริญ	ขายของชำ
6.	ยาดีโอสถ	ขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ ขายสมุนไพรยาจีนและยาไทย
7.	ร้านกิมเชียงวัสดุก่อสร้าง จักร เย็บผ้า	ขายตราซัง จักรเย็บผ้า
8.	ล้ำฟ้า	ขายเครื่องดนตรี
9.	ห้างทองเยาวราช	ขายทองรูปพรรณ
10.	ห้างเพชรทองเด็กแข่งฮวด	ขายทองรูปพรรณ
11.	ไทยทวีพานิช	ขายสี Dulux
12.	ห้างทองทวีคุณ	ขายทองรูปพรรณ
13.	ห้างทองเฮงเฮง	ขายทองรูปพรรณ
14.	เพียววอช&ออฟติค	ขายนาฬิกา
15.	ตั้งศูนย์อินฟาร์มาซี	ขายยา
16.	ห้างทองดีจริง	ขายทองรูปพรรณ
17.	ห้างทองดีจริง	ขายทองรูปพรรณ
18.	อันจาลีโยคะ	สอนโยคะ
19.	ห้างสกุลไทย	ห้างสรรพสินค้า
20.	ห้างทองเด็กแข่งเฮง1	ขายทองรูปพรรณ
21.	ห้องทองเหรียญชัย	ขายทองรูปพรรณ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล
22.	ห้างทองไทยเจริญ	ขายทองรูปพรรณ
23.	ห้างทองยิ่งไพบูลย์	ขายทองรูปพรรณ
24.	ชัยดำรงค์อะไหล่	ขายอะไหล่รถจักรยานยนต์
25.	เต้านำอิลโคโทรนิคส์	ขายพัดลมใหญ่ ลำโพง
26.	ห้างทองวัฒนศิลป์	ขายทองรูปพรรณ
27.	ยงสงวน	ซูเปอร์สโตร์
28.	เตี่ยวเต็กเส็ง	ขายหม้อ ขายพลาสติก

ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
3. ถนนพรหมราช เทศบาลนครอุบลราชธานี		
1.	ร้านทอง	ขายทองรูปพรรณ
2.	ร้านค้าพรชัย เครื่องสมอ	ขายทองรูปพรรณ
3.	ห้างเหรียญทอง	ขายเสื้อผ้านักเรียน
4.	ร้านตั้งจู่ฮวด	ขายเสื้อผ้านักเรียน
5.	ร้านรัตนชัย	ขายเครื่องสำอางภัณฑ์
6.	ห้างทองรุ่งเจริญ	ขายทองรูปพรรณ
7.	อุบลเก็กิงท้าว	นำเที่ยว ขายตัวเครื่องบิน
8.	ร้านตั้งชุมชนแสงเฟอร์นิเจอร์	ขายเฟอร์นิเจอร์
9.	เอี้ยชีวโฮสถ	ขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ ขายสมุนไพรยาจีนและยาไทย
10.	สหไทยอิเล็กทรอนิกส์	ขายเครื่องไฟฟ้า
11.	สรีน coffee	ขายกาแฟสด เบอร์เกอร์รี
12.	ห้างทองทรัพย์เจริญ	ขายทองรูปพรรณ
13.	ห้างทองวิวัฒนศิลป์	ขายทองรูปพรรณ
14.	ร้านช่วยเจริญสำอางภัณฑ์	ขายเครื่องสำอางภัณฑ์
15.	โรงสีโซคนำชัย	ขายข้าวสาร
16.	แต่เซียงฮวด	ขายตุ๋นเอี้ย (เจ้าที่ของจีน)
17.	ฉิวหลีเซียง	ขายก้นสาด ก้นแดด
18.	นิยมศิลป์ผ้ามา่น	ทำผ้ามา่น
19.	บุญเจริญศูนย์รวมสำอางภัณฑ์	ขายเครื่องสำอางภัณฑ์
20.	รัตนพรสำอางภัณฑ์	ขายเครื่องสำอางภัณฑ์
21.	หจก อุบลเอี้ยฮั่วอุบล	ขายปลีกขายส่ง ขายเป็ยร์
22.	ชัยเจริญสำอางภัณฑ์	ขายเครื่องสำอางภัณฑ์
23.	ดีชาสโตร	ขายสาด เสื้อ
24.	อุบลนิยมศิลป์	ทำผ้ามา่น
25.	วิเชียรการบัญชี	ทำบัญชี
26.	อุบลแวนทิพย์	ขายแวน
27.	ห้างทองทรงเจริญ	ขายทองรูปพรรณ
28.	ร้านลัคคักเครื่องเขียน	ขายเครื่องเขียน
29.	ห้างทองปลามังกร	ขายทองรูปพรรณ
30.	ห้างทองไทยทวี	ขายทองรูปพรรณ
31.	ห้างทองเที่ยงแข่งเฮง	ขายทองรูปพรรณ
32.	แสงฟ้าอิเล็กทรอนิกส์	ขายเครื่องไฟฟ้า
33.	อุบลเจริญพลาซ่า	ขายเครื่องไฟฟ้า
34.	ไชยทองเจริญ	ขายทองรูปพรรณ
35.	ห้างทองรุ่งเจริญ 2	ขายทองรูปพรรณ

36.	อุบลทีเอสอาร์นาฬิกา	ขายนาฬิกา
37.	ร้านอาหารสมบุรณ์	ขายอาหาร
38.	ร้านรุ่งเรืองซูปเปอร์มาร์เก็ต	ขายสินค้าอุปโภค
39.	ห้างทองวิวัฒนศิลป์	ขายทองรูปพรรณ
40.	อุบลเบอร์ลิน Kodak	ถ่ายรูปอัดรูป
41.	ร้านตั้งแซฮวด	ขายสินค้าเบ็ดเตล็ด
4. ถนนเขื่อนธานี เทศบาลนครอุบลราชธานี		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านสี่สมัคร	ขายสี
2.	ร้านโอซารส	ขายก๋วยเตี๋ยว หมูยอ
3.	ร้านเลี้ยงฮวดเฮง	ขายอาหารจีน
4.	ร้านเพชรเสรี	ขายเพชร
5.	ร้านโอเค	ขายเครื่องแบบ ชุดราชการ
6.	ร้านแสงถาวร	ขายเครื่องไฟฟ้า
7.	หจก อุบลคอมเวิร์ลด์	ขายเครื่องคอมพิวเตอร์
7.	ร้านอึ้งกิมฮง	ทำขนม เบเกอรี่
8.	ร้านอึ้งเล้งอุบล	ทำขนม เบเกอรี่
9.	โรงแรมราชธานี	ที่พัก
10.	ร้านเจียวกี	ขายอาหารเช้า
11.	โรงแรมแก้วชั้น	ที่พัก
5. ถนนหลวง เทศบาลนครอุบลราชธานี		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านเด่นฟ้าพานิช	ขายที่นอน พูก หมอน
2.	เจริญเภสัช	ขายยาแผนปัจจุบัน
3.	บันบุรี	ขายกาแฟสด เบอ์เกอร์รี่
4.	ชัยเสรี	ขายหมอนที่นอน
6. ถนนยุทธภณท์ เทศบาลนครอุบลราชธานี		
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านเอี้ยะแซโฮสถ	ขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ ขายสมุนไพรยาจีนและยาไทย
2.	ร้านอุทัยกรอรูป	ทำกรอรูป
3.	ฮะฮง	กาแฟ
4.	บางกอกเบอ์เกอร์รี่	ขนม เบอ์เกอร์รี่
5.	โรงแรมนิวนครหลวง	ที่พัก
6.	อีสานแก๊ส	ขายแก๊ส

	7. ถนนอุบลศักดิ์ เทศบาลนครอุบลราชธานี	
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	หจก. ฮะเซียงฮวด	ขายสินค้าเบ็ดเตล็ด
2.	แสงถาวร อีเลคโทรนิค- ไฟฟ้า	ขายไฟฟ้า
3.	หจก. สงวนชัยอุบล	เดินรถ
4.	ร้านชาวแวน	ขายแวนตา
	8. ถนนราชบุตร เทศบาลนครอุบลราชธานี	
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านอุปกรณ์ยนต์	ขายอุปกรณ์ อะไหล่
2.	ร้านจงเฮงพานิช	ขายรองเท้า
3.	ร้านแข่งพัง	เดิมขายกาแฟ ปัจจุบันปิด
4.	แจ้งฮั่วทันตกรรม	ทำฟัน
5.	ร้านราชบุตรวีดีโอ	ขาย VCD VDO
6.	ร้านอารีย์	ขายอาหาร
7.	ร้านฮอลิวิต	ขายตุ๊กตา ของฝาก
	9. ถนนพโลรงฤทธิ์ เทศบาลนครอุบลราชธานี	
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านอุบลเอียะเซียง	ขายวัสดุก่อสร้าง
2.	โรงน้ำแข็งอนามัย	ขายน้ำแข็ง
3.	สุท่ง่วนลิ่ง	ตัดสูท
	10. ถนนสรรพสิทธิ์ เทศบาลนครอุบลราชธานี	
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านสมบัติฟาร์มมาซี	ขายยา
2.	ร้านกิมบัวนเซ็ง	ขายปุ๋ย ยาเกษตรเคมี
3.	ร้าน IT Zone	ขายอุปกรณ์ไอที คอมพิวเตอร์
	11. ถนนอุปราษ เทศบาลนครอุบลราชธานี	
ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
1.	ร้านวิทยาคาร	ขายเครื่องเขียน
2.	ห้างสรรพสินค้ารวมสินไทย	ขายสินค้าอุปโภค บริโภค
3.	ร้านอำนวยการพิมพ์	โรงพิมพ์
4.	ร้านจิบเซ่งฮงอุบล	ขายเครื่องสำอางค์
5.	หจก. ต. อะไหล่อุบล	ขายอะไหล่รถยนต์
6.	หจก. อุบลอีสาณมอเตอร์	ขายอะไหล่ มอเตอร์

ลำดับที่	ชื่อร้าน	สินค้าที่จำหน่าย / ประกอบอาชีพ
12. ถนนชยางกูร เทศบาลนครอุบลราชธานี		
1.	ห้างวิษณุยนต์	ขายอะไหล่
2.	บริษัท โอมฮับ จำกัด (ห้างสีรุ้ง)	ขายวัสดุ
3.	ศิลป์ชัย	ขายผ้าหนังเทียม อุปกรณ์ทำเบาะ โซฟา ผ้าใบ บังแดด จำหน่ายเต็นท์ผ้าใบ
4.	ห้างแสงเจริญ	ตกแต่งรถยนต์
5.	ปั้มน้ำมัน ปตท. เพิ่มพูน	บริการน้ำมัน
6.	หจก. โตโยต้าปลอดภัย	ขายรถยนต์โตโยต้า
7.	หจก. โลหะอุบล	ขายปูนซีเมนต์ วัสดุก่อสร้าง
8.	ห้างโรบินสันยิ่งยง	(ปิดปรับปรุง)
9.	โรงแรมปทุมรัตน์	ที่พัก (เปิดบางส่วน)
10.	ร้านรื่นฤดี	ขายอาหาร ข้าวเหนียวมะม่วง
11.	คลินิกยิ้มหวาน	รักษาฟัน
12.	โรงแรมริเจนซ์	ที่พัก
13.	โรงพยาบาลเนวาด้า	โรงพยาบาล
14.	บริษัท กิจตรง จำกัด	ขายรถจักรยานยนต์ ขายรถ suzuki
15.	หจก. ศรีสะเกษกิจเจริญไทย	ขายรถจักรยานยนต์
16.	ร้านสหยนต์อะไหล่	ขายอะไหล่รถจักรยานยนต์
17.	บริษัท อีซูซุตั้งปัก	ขายรถปิคอัพ
18.	บริษัท อุบลพันธุ์ทอง จำกัด	ขายรถยนต์ฮอนด้า
19.	โรงแรมสุนีย์แกรนด์	ที่พักและห้างสรรพสินค้า
20.	หจก. ตั้งซุ่นเส็ง เพอร์นิเจอร์ (TSF)	ขายวัสดุก่อสร้าง
21.	เจริญชัยคูโบต้า	รถไถ รถคูโบต้า
22.	ตลาดเจริญศรี	พื้นที่ให้เช่า และขาย
23.	โตโยต้าดีเยี่ยม	ขายรถยนต์โตโยต้า
24.	หมู่บ้านสาริน	บ้านจัดสรร
25.	U-PARK	พื้นที่ให้เช่า (ตลาดจตุจักร อุบล)

ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ผู้วิจัยพบว่าทั้งสามจังหวัดนั้น คนไทยเชื้อสายจีนประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายมาก หากนับจำนวนร้านค้าพบว่าร้านขายทองมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 38 ร้านค้า รองลงมาคือ ร้านอาหารจีน จำนวน 17 ร้านค้า และลำดับที่สามคือ ร้านขายสังฆภัณฑ์ จำนวน 11 ร้านค้า แต่อย่างไรก็ตามทั้งสามจังหวัดมีการประกอบอาชีพที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นลักษณะที่ออกมาขายไปเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ขายของเบ็ดเตล็ด ของชำ

ขายสินค้าทางการเกษตร (ปุ๋ย ยาเกษตรเคมี อาหารสัตว์) ขายเสื้อผ้า เครื่องแบบ เครื่องหมายราชการ ขายเป็นแท่ง ขายเป็นเครื่องไฟฟ้า ขายเป็นรถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ขายเป็นอะไหล่รถจักรยานยนต์ อะไหล่รถจักรยานยนต์ ขายเป็นอุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น แห เชือก รถไถ ขายเป็นอุปกรณ์การช่าง ขายเป็นเฟอร์นิเจอร์ ขายเป็นทองรูปพรรณ ขายเป็นวัสดุก่อสร้าง ขายเป็นเครื่องส่งหมัก ขายเป็นเครื่องเขียน ขายเป็นแว่น ขายเป็นตราซัง ขายเป็นนาฬิกา ขายเป็นปลอกขายนั่ง ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ยังมีกลุ่มที่פקและบริการ เครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม บ้านจัดสรร ตลาด โรงภาพยนตร์ กาแฟ เป็นต้น กลุ่มที่แปรรูปอาหาร เช่น ร้านทำกุนเชียง นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ร้านขายยาจีน ตัดเสื้อ ช่างไม้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดแบ่งกลุ่มการประกอบอาชีพเป็น 6 ประเภทดังนี้ คือ

- 1) กลุ่มธุรกิจแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงงานทำลูกชิ้น โรงพิมพ์
- 2) กลุ่มธุรกิจที่ขายปลีก ขายเป็นส่ง ขายของอุปโภคบริโภค ของชำ สินค้าเบ็ดเตล็ด เสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียน ขายเป็นอะไหล่ ขายเป็นรถยนต์ ขายเป็นรถจักรยานยนต์ ทองรูปพรรณ ขายเป็นเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ขายเฟอร์นิเจอร์ ร้านขายอะไหล่ ขายของชำ ขายทองรูปพรรณ ขายเป็นเครื่องเขียน ร้านโซ่ห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) ขายเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า ขายเป็นคอมพิวเตอร์ ขายเป็นแก๊สหุงต้ม ขายเป็นเครื่องส่งหมัก ขายเป็นของฝาก ขายเป็นแว่นตา
- 3) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง ขายเป็นกระจกอลูมิเนียม ทำผ้าม่าน รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมกร รับจ้าง
- 4) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายเป็นปุ๋ย ขายเป็นยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง ขายเป็นแห เมล็ดพืช
- 5) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ
- 6) กลุ่มอื่นๆเช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษกร ซ่อมรถแท็กซี่ ตัดเสื้อผ้า ซ่อมนาฬิกา

สภาพในการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

จากการวิจัยพบว่า สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพและการปรับตัว โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ ระบบครอบครัว เชื้อชาติ สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ เศรษฐกิจ การศึกษา การคมนาคม การเมือง ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามด้วยบริบทที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านภูมิประเทศ คือ มีแม่น้ำมูลไหลผ่าน มีเส้นทางรถไฟตัดผ่าน ตลอดจนเส้นทางหลวงที่ 24 คือเส้นทางถนนโชคชัย-เดชอุดม ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในอีสานใต้ เพื่อใช้ในการคมนาคมขนส่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 4 รุ่น ได้แก่ 1) รุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) รุ่นที่อพยพจากจีนสู่ไทย หมายถึง คนจีนที่อพยพมาอยู่เมืองไทยเริ่มประกอบอาชีพในไทย ช่วงก่อนเส้นทางรถไฟตัดผ่าน 2) รุ่นที่ 2 (รุ่นรอยต่อ) หมายถึง ลูกของรุ่นที่ 1 ซึ่งที่เกิดในไทยอาจมีพ่อหรือแม่เกิดที่จีนประกอบอาชีพในพื้นที่วิจัย ช่วงเวลาที่เส้นทางรถไฟตัดผ่าน 3) รุ่นที่ 3 (รุ่นพัฒนา) หมายถึง หลานของรุ่นที่ 1 รุ่นที่เป็น

คนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเกิดในประเทศไทยประกอบอาชีพในพื้นที่วิจัย ช่วงเวลาที่เส้นทางหลวงที่ 24 (ถนนโชคชัย-เดชอุดม) ตัดผ่าน 4) รุ่นที่ 4 (รุ่นสืบทอด) หมายถึงเหลนของรุ่นที่ 1 หลังช่วงวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง (พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งช่วงเวลาแต่ละรุ่นในบริบทของแต่ละจังหวัด จะอธิบายเป็นบริบทพื้นที่ในแต่ละสามจังหวัด โดยรายละเอียดแต่ละรุ่นและเหตุการณ์สำคัญมีดังนี้คือ

รุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) หมายถึง คนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ก่อนปี พ.ศ. 2493 (การอพยพเข้ามาประเทศไทยของชาวจีนยุคลงในปี พ.ศ. 2493) ซึ่งเกิดเหตุการณ์สำคัญหลายอย่าง ได้แก่

ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษ 2470 กิจการส่งออกของชาวตะวันตกเริ่มถดถอยลง เปิดโอกาสให้กิจการค้าเบียร์ สิ่งทอและสินค้าคงทนในครัวเรือนเติบโตขึ้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 195)

ปลายทศวรรษที่ 2470 ถึงต้นทศวรรษที่ 2490 รัฐบาลเข้ามาดำเนินกิจการวิสาหกิจทางด้านอุตสาหกรรมทั้งในลักษณะที่เป็นเจ้าของกิจการเองและมีหุ้นส่วนในกิจการต่างๆ มีการจัดสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อคนในประเทศ เช่น รถไฟ ไฟฟ้า โรงฆ่าสัตว์ และโรงจ่ายน้ำประปา นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ลงทุนในอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น กิจการทอผ้า กระดาษ แก้ว ผ้าไหม บุหรี่ เพื่อทดแทนการหยุดชะงักสินค้าการนำเข้าจากยุโรป เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะสงครามโลกในยุโรป กิจการส่วนใหญ่รัฐบาลได้เข้ามาดำเนินกิจการต่อจากชาวจีนหรือชาวยุโรป รัฐบาลได้จัดตั้งบริษัทที่ดำเนินงานครอบคลุมถึงกิจการพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ โรงงานผลิตน้ำตาล โรงงานผลิตมันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์ยาง และกระสอบ ซึ่งกิจการเหล่านี้ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐวิสาหกิจเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งก่อตั้งเพื่อเป็นฐานสำหรับการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2485 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 206)

ในช่วงตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2485 ถึงกลาง พ.ศ. 2488 ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะสงครามโดยตลอด เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2490 ธุรกิจค้าไม้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเพราะมีอุปสงค์สูงมาก การเพิ่มขึ้นของโรงงานไม้อัด โรงงานไม้ขีด โรงงานพาราวัต โรงงานทำเส้นใยสังเคราะห์ โรงงานเยื่อกระดาษและโรงงานกระดาษ ในตอนต้นทศวรรษ 2490 เศรษฐกิจเอเชียขยายตัวมาก เนื่องจากเกิดสงครามเกาหลี ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ทุนในประเทศไทยเติบโตมากธุรกิจส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากธุรกิจขายค้าและการขายปลีก ผู้ประกอบการส่วนมากจะเป็นคนเชื้อสายจีน รุ่นที่ 2 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 210)

สหรัฐอเมริกาพัฒนาอุตสาหกรรมสงครามเย็นในระหว่างปี พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2493 ประเทศไทยเข้าไปร่วมในสงครามเย็นนี้ด้วย ประเทศไทยยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของฐานทัพอเมริกาในอินโดจีนอีกด้วย

รุ่นที่สอง (รุ่นรอยต่อ) หมายถึง ลูกของรุ่นที่ 1 ที่ประกอบอาชีพในช่วงหลังจากสงครามเกาหลี โลกก้าวสู่ 2 ทศวรรษแห่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยตัวกระตุ้นเกิดจากการที่เศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก ปริมาณความต้องการสินค้าของโลกขยายตัวสูงตลอดทศวรรษที่ 2490 ถึงปลายทศวรรษ 2510 ช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่ประเทศต่างๆเป็นอิสระ ปราศจากการล่าอาณานิคม และมีผู้นำรายใหม่คือสหรัฐอเมริกา ทุนของประเทศต่างๆเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศมากขึ้น การค้าโลกขยายตัวมากขึ้น

มีการไหลเข้าของเงินทุนต่างชาติมากขึ้น และสหรัฐอเมริกา มีการขยายฐานอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 215-216)

ทศวรรษที่ 2500 วิถีและการแผ่ขยายของเพลงลูกทุ่งกับการขยายเครือข่ายทางหลวงสายต่างๆ เนื่องจากนักร้องละครนักร้องสามารถเดินทางไปแสดงไปตามจังหวัดต่างๆ ได้สะดวก ในปี 2510 อุตสาหกรรมผลิตเพลงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โทรทัศน์กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีอิทธิพลที่สุด (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 130)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 สืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ให้ความสำคัญต่อการคมนาคมและขนส่งและมาตรฐาน ที่กว้างขวาง สะดวกและปลอดภัย ส่วนในด้านการติดต่อกับต่างประเทศนั้น รัฐมีนโยบายจะจัดตั้งพาณิชย์นาวีแห่งชาติกับพิจารณาก่อสร้างสนามบินพาณิชย์ระหว่างประเทศแห่งที่สองขึ้นเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ เป้าหมายที่สำคัญได้แก่การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินอีก 1,700 กิโลเมตร รวมเป็น 11,300 กิโลเมตรใน พ.ศ. 2514 ทางหลวงจังหวัด 2,100 กิโลเมตร ปรับปรุงกิจการรถไฟ โทรศัพท โทรคมนาคม และไปรษณีย์โทรเลข ทางหลวงสายสำคัญที่จะก่อสร้างใหม่ในระยะของแผนได้แก่สาย... – เชียงราย หนองคาย – นครพนม โขกชัย – เดชอุดม หล่มสัก – ชุมแพ สระบุรี – หล่ม... ส่วนทางหลวงจังหวัดนั้นจะมี โครงการกู่ธนาการโลก 500 กิโลเมตร ในด้านการรถไฟ... ปรับปรุงขยายกิจการโทรศัพท์ซึ่งยังขาดแคลนอยู่มาก จัดตั้งระบบโทรคมนาคมดาวเทียมและปรับปรุงบริการสื่อสารอื่นๆ งบประมาณการคมนาคมและขนส่ง จะมีมูลค่าทั้งสิ้น 17,000 ล้านบาท แยกเป็น งบประมาณ 9,090 ล้านบาท เงินกู้และเงินช่วยเหลือต่างประเทศ 5,550 ล้านบาทและเงินลงทุนของรัฐวิสาหกิจ 2,460 ล้านบาท” สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“...เมื่อปี พ.ศ. 2503 รัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กำหนดโครงการตัดถนนสายโขกชัย - เดชอุดม และมีการนำพืชเศรษฐกิจตัวใหม่คือปอกระเจาเข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกอย่างแพร่หลายในเขตภาคอีสาน ถนนลูกรังสายใหม่ โขกชัย - เดชอุดม ได้หลายกิโลเมตร การคมนาคมทางรถยนต์เขตอีสานใต้ เปิดประตูกรุงเทพฯสู่อีสานใต้ โดยใช้เส้นทางรถยนต์ ทำให้เศรษฐกิจอีสานใต้ขยายตัวครั้งใหญ่...”

(ปรีชา วรเศรษฐ์สิน. 2559 : สัมภาษณ์)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1-6 (ปี พ.ศ. 2504-2529) การปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจใหม่ การคลังที่มีเสถียรภาพและการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย เป็นการดึงดูดชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในช่วงนี้ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาร้อยละ 38 ประเทศญี่ปุ่นเป็นอันดับสองคือร้อยละ 30 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 222) ปี พ.ศ. 2506-2518 เกิดสงครามเวียดนาม

“แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520” โดยได้จัดการศึกษาระดับประถมและมัธยมเป็นระบบ 6:3:3 คือ ชั้นประถมศึกษา 6 ชั้น มัธยมศึกษา 6 ชั้น มัธยมตอนต้น 3 ชั้นตอนปลาย 3 ชั้น (ระบบปัจจุบัน) แผนการศึกษาฉบับนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นพิเศษอีกด้วย แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 นี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารประถมศึกษา

รุ่นที่สาม (รุ่นพัฒนา) หมายถึง หลานของรุ่นที่ 1 คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ประกอบอาชีพต่อจากรุ่นที่สอง โดยมีเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ ในช่วงของปลายทศวรรษที่ 2520 ถึง 2533 บทบาททางภาคเกษตรลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะราคาสินค้าในตลาดโลกต้องซบเซาลงเนื่องจากผลกระทบทางลบของวิกฤตการณ์ราคาน้ำมัน และผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ภาคเกษตรลดความสำคัญลง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2539 : 137)

รุ่นที่สี่ (รุ่นสืบทอด) หมายถึง เหลนของรุ่นที่ 1 คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ประกอบอาชีพต่อจากรุ่นที่สาม โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 7-11 (ปี พ.ศ. 2530-2558) และเหตุการณ์ที่เผชิญกับสถานการณ์เมื่อปี พ.ศ. 2540 วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง ทั้งนี้ผู้วิจัยขอจำแนกเป็นรายจังหวัดดังนี้

สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ผู้วิจัยจัดกลุ่มจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น โดยแบ่งเป็นกลุ่มอาชีพของการประกอบอาชีพดังนี้ 1) กลุ่มธุรกิจแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงโมหิน โรงงานทำลูกชิ้น โรงพิมพ์ 2) กลุ่มธุรกิจที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค ของชำ สินค้าเบ็ดเตล็ด เสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียน ขายอะไหล่ ขายรถยนต์ ขายรถจักรยานยนต์ ทองรูปพรรณ ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ขายเฟอร์นิเจอร์ ร้านขายอะไหล่ ขายของชำ ขายทองรูปพรรณ ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) ขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ขายคอมพิวเตอร์ ขายแก๊สหุงต้ม ขายเครื่องสังฆภัณฑ์ ขายของฝาก ขายแว่นตา 3) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง ขายกระจกอลูมิเนียม ทำผ้ามา่าน รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมกร รับจ้าง 4) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง ขายแห เมล็ดพืช 5) กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานบริการน้ำมัน 6) กลุ่มอื่นๆเช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยายาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษษกร ซ่อมรองเท้า ตัดเสื้อผ้า ซ่อม และในการอธิบายต่อไปนี้จะมีการสืบสายญาติสายตระกูล จึงต้องมีแผนผังคนในครอบครัว (kinship chart) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการประกอบอาชีพของแต่ละรุ่น ตลอดจนการปรับตัวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมี 2-4 ชั่วอายุคน โดยผู้วิจัยขออธิบายในแต่ละพื้นที่ ดังนี้คือ

1. สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์

จากการวิจัยพบว่าคนจีนที่อพยพเข้ามาในจังหวัดสุรินทร์โดยรุ่นแรกๆ อพยพมาเป็นช่วงก่อนการสร้างรถไฟมาถึงจังหวัดสุรินทร์ ก่อนปี พ.ศ. 2469 ชาวจีนแต่จิวที่ข้ามทะเลมาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์เพื่อทำมาหากินตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีตระกูลตั้ง ณ อำเภอดำแต้อัน ตรีภูมิตตย ตรีภูมิตตย ตรีภูมิตตย ณ อำเภอดำแต้อันเป็นส่วนใหญ่ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะอยู่ในตัวเมืองจังหวัด มีอาชีพกิจการโรงสีข้าว โรงโมหิน โรงเลื่อยไม้ โรงน้ำแข็ง โรงงานป่าน โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานน้ำมันรำข้าว โรงงานของเล่นเด็ก การก่อสร้าง

บริเวณจังหวัดสุรินทร์ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากหลังจากมีการสร้างเส้นทางรถไฟเข้าสู่เมืองสุรินทร์ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ในอีสานใต้ โดยเฉพาะบริเวณใกล้รถไฟ ซึ่งในปี พ.ศ. 2469 การขนส่งสินค้า - เดินทางไปมาระหว่างกรุงเทพฯกับเมืองสุรินทร์มีเพียงเส้นทางรถไฟเท่านั้น ซึ่งแต่เดิมเป็นการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองหรือบริโภคภายในครอบครัว ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นการ

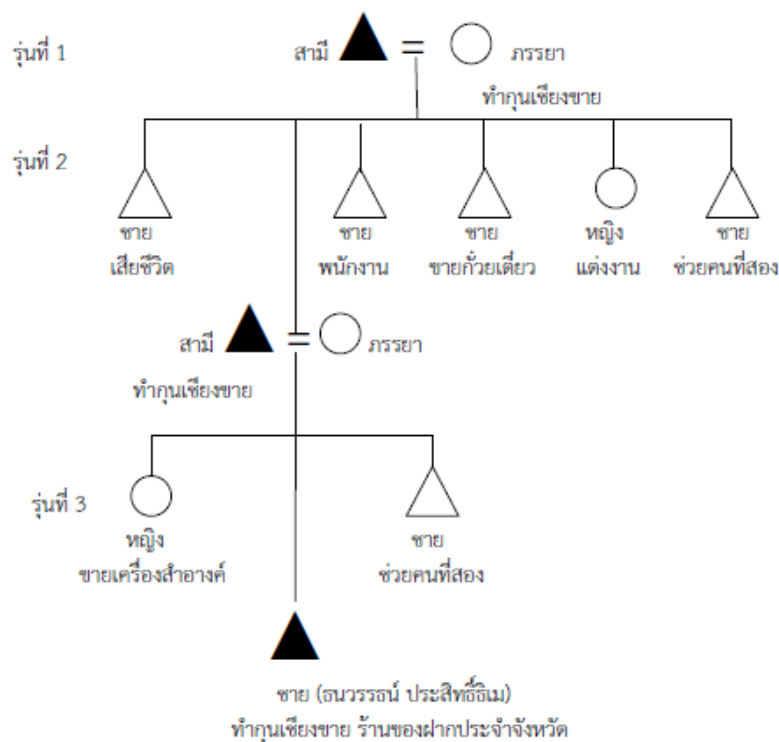
ผลิตเพื่อขายควบคู่กับการบริโภค โดยมีข้าวเป็นผลผลิตสำคัญ การผลิตข้าวเป็นสินค้าส่งออกส่งผลให้มีการหักล้างทางป่าเพื่อทำการเพาะปลูกข้าวใกล้ๆกับเส้นทางรถไฟ นอกจากนี้ข้าวยังมีไม้พุง ครั่ง สุกกร และการทำไหม เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าของจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้าจากประเทศกัมพูชา จากจังหวัดอุบลราชธานี และนครราชสีมา ได้แก่ สินค้าพวกเครื่องใช้ เช่น หม้อ ทองเหลือง ถาดเขียนหมาก ไร่ ไห เครื่องประดับ เครื่องเงิน ทองแท่ง ผ้าไหม ผ้าแพร ผ้าฝ้าย อาหารจำพวกปลากรอบ ปลาแห้ง ปลาร้า ไข่ปลา อาหารสำเร็จรูป เครื่องจักรสาน เครื่องหวาย สินค้าของป่า เช่น เขากวาง ปีกนก และสัตว์ต่างๆ ฯลฯ นอกจากนี้การที่มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาซื้อขายเพิ่มขึ้น และได้นำเศรษฐกิจแบบเงินตราควบคู่กับการค้าทำให้เมืองสุรินทร์เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ แล้วขยายไปสู่อำเภอต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลต่อไป (กฤษณา พิณศรี และชรินทร์รัตน์ อิงพงษ์พันธ์. 2548 : 11-13)

การก่อสร้างตัว ครอบครัวยและการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์

ครอบครัวที่ 1 แซ่ไค้ว จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว อากงอาม่าเรียนสูตรทำกุนเชียงหมู ทำกุนเชียงไก่ กุนเชียงปลาแปรรูปจากเนื้อหมู เดิมร้านชื่อ “สหรส” ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น “ร้านกุนเชียง 5 ดาว”

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงมีลูกทั้งหมด 6 คน ลูกชายคนโตเสียชีวิตแล้ว คุณพ่อเป็นบุตรชายคนที่สอง ลูกชายคนที่สามพนักงานทำงานบริษัทเอกชน ลูกชายคนที่สี่ขายก๊วยเตี้ยว ลูกซิ่น ลูกสาวคนที่ห้าแต่งงานไปอยู่กรุงเทพฯ ส่วนบุตรชายคนสุดท้องอยู่ช่วยกิจการของคุณพ่อ คุณพ่อเองมีลูกทั้งหมด 3 คน พี่สาวคนโตขายเครื่องสำอางค์ และขายทางออนไลน์อยู่ที่สุรินทร์ ส่วนพี่ชายคนที่สองและผมเป็นลูกชายคนสุดท้องอยู่ช่วยกิจการคุณพ่อที่ร้าน

ภาพประกอบ 27 แผนผังแซ่ไค้ว จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต อากงพูดภาษาแต่จิวกับคุณพ่อ คุณพ่อจะพูดภาษาแต่จิวกับลูกๆบ้าง ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยกับลูกๆ ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาแบบแผนปัจจุบัน ที่บ้านนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ยังคงพาปฏิบัติ แต่ก็มีเปลี่ยนไปไปตามสื่อ ตามที่สื่อแนะนำ ไม่เคร่งมาก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติ ประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการที่คุณแม่ทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

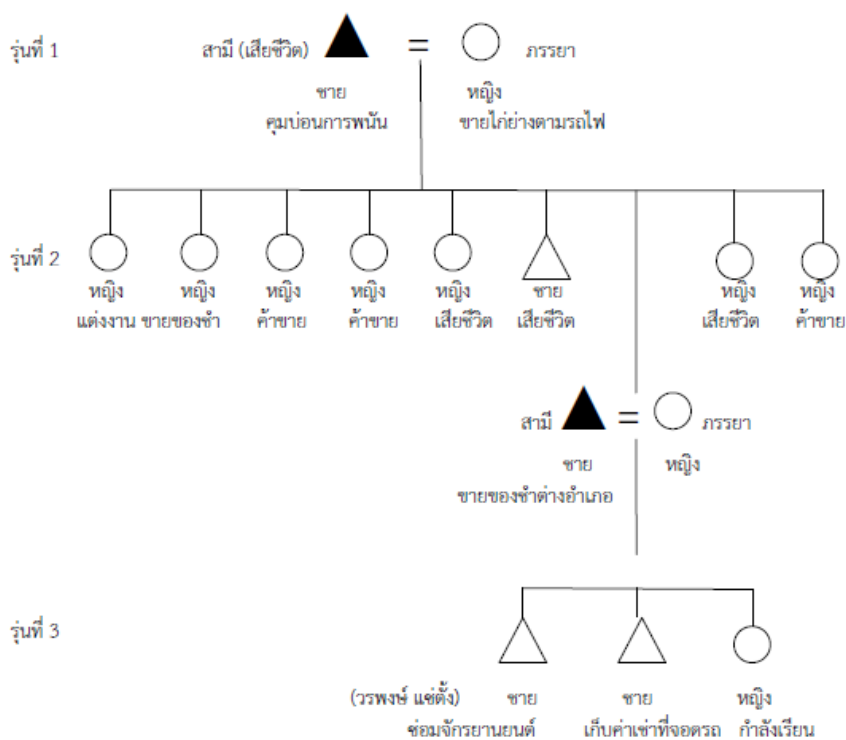
อาชีพหลัก คือ ขายกุนเชียง (ผลิตอาหารแปรรูปหลายอย่าง ได้แก่ หมูหยอง หมูสวรรค์)

อาชีพรอง คือ ขายของฝาก
ครอบครัว ที่ 2 แห่งต้ง จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว อากงผมมาจากเมืองชัวเถา เพื่อนแซ่ตั้งชวนมา มาเจออาม่า เป็นคนเวียดนามก็แต่งงานกัน อากงคุมบ่อนการพนัน สมัยนั้นมีบ่อนการพนันแถวโรงหนังเก่า ส่วนอาม่า ค้าขายในบริเวณสถานีรถไฟ ขายไก่ย่างตามรถไฟ สมัยนั้นขายได้วันละ 300 ตัว ขายแพนมนะเอง เมียงสด อาหารเวียดนามขาย ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญมีถนนหนทาง รถไฟจึงไม่เป็นที่นิยม จึงเลิกขายไก่ย่าง อาม่ามีลูกทั้งหมด 7 คน ลูกสาวคนโตแต่งงานกับเจ้าหน้าที่การรถไฟ เสียชีวิตไป 4 คน ลูกชายก็ขายของ ขำตามต่างอำเภอขับรถไปขายต่างจังหวัด

วิถีชีวิต คนจีนสมัยก่อนค้าขายกันโดยพูดภาษาแต่จิว เดียวนี้พูดภาษาไทยกับอาม่า

อาชีพหลัก คือ อาคารให้เช่า ที่จอดรถมอเตอร์ไซด์

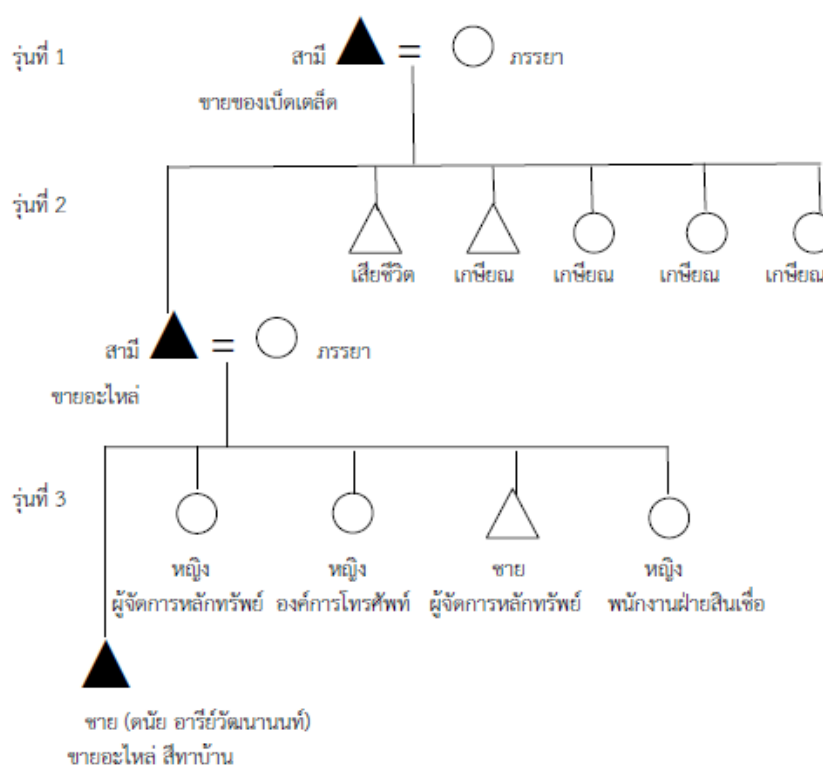

ภาพประกอบ 28 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์

ครอบครัวที่ 3 แห่งจังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว อ่างขายของเบ็ดเตล็ดอยู่ที่กะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อมาส่งคุณพ่อมาอยู่ที่สุรินทร์มองว่าเป็นเมืองใหญ่ คุณพ่อจึงแยกออกมาทำการค้าเอง เริ่มจากขายของเบ็ดเตล็ดขายโชห่วย ต่อมาเริ่มเป็นตัวแทนขายอะไหล่เครื่องเหล็ก อะไหล่รถยนต์ อะไหล่โรงสี น้ำมันเครื่อง แบตเตอรี่ สีทาบ้าน

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อ่างมีลูกทั้งหมด 6 คน ผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 3 คน ปัจจุบันเสียชีวิต 2 คน ที่เหลือเกษียณอายุ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 5 คน ผมเป็นลูกชายคนโตเป็นผู้สืบทอดกิจการ น้องสาวคนที่สองเป็นผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์ น้องสาวคนที่สามทำงานที่องค์การโทรศัพท์ น้องชายคนที่สี่เป็นผู้จัดการบริษัทหลักทรัพย์ น้องสาวคนสุดท้องทำงานธนาคารแผนกสินเชื่อ

ภาพประกอบ 29 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้พูดแต่จิวกับคุณพ่อ ส่วนตนพูดภาษาไทยกับลูกๆ ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาแบบแผนปัจจุบัน แต่ยังคงกินยาจีนบ้าง เช่น ร้อนใน กินยาเซ็กเซ็ก ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง เกร็งและยังคงพาปฏิบัติแบบเดิมๆ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ชิมซั๊บ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ชายอะไหล่รถจักรยานยนต์

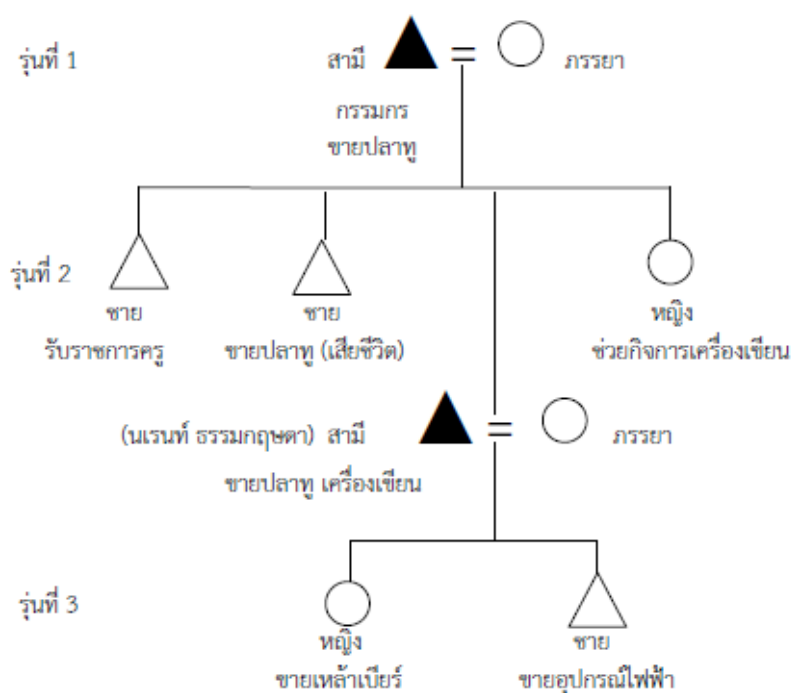
อาชีพรอง คือ สีทาบ้าน

ครอบครัวที่ 4 แซ่ลี้ม จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว คุณพ่อมาจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน คุณพ่อเมื่อมาถึงกรุงเทพฯเริ่มแรกประกอบอาชีพเป็นกรรมกร จากนั้นนั่งรถไฟมาลงที่จังหวัดสุรินทร์ เริ่มขายปลาที่ตลาดสด

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 4 คน เมื่อมาถึงกรุงเทพฯเริ่มแรกประกอบอาชีพเป็นกรรมกร จากนั้นนั่งรถไฟมาลงที่จังหวัดสุรินทร์ เริ่มขายปลาที่ตลาดสด ลูกชายคนโตรับราชการครู ลูกชายคนที่สองค้าขาย ขายปลา สืบทอดกิจการ ปลาสดที่ตลาดสด ผมเป็นลูกชายคนที่สามขายปลาที่ตลาดสดเช่นกัน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้หันมาเปิดกิจการร้านขายเครื่องเขียน จึงยกกิจการขายปลาให้กับพี่ชาย เมื่อพี่ชายเสียชีวิตเลิกกิจการขายปลา ส่วนลูกสาวคนสุดท้องช่วยกิจการ

ภาพประกอบ 30 แผนผังแซ่ลี้ม จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต ผมพูดได้ทั้งจีน เขมรและภาษาไทย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในสมัยนั้นจะพูดแต่จู้กับคนจีน พูดเขมรกับชาวบ้านเพราะต้องติดต่อค้าขายกัน ช่วงหลังหันมาใช้ภาษาไทยมากขึ้น สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวไม่ใหญ่มาก สภาพที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้านไม้สองชั้น ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาเป็นแบบแผนปัจจุบัน แต่คุณแม่ก็มักกินยาจีน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ไม่ได้เคร่งมาก ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ชิมชับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ขายเครื่องเขียนและวัสดุทางการศึกษา

อาชีพรอง คือ วัสดุการกีฬา

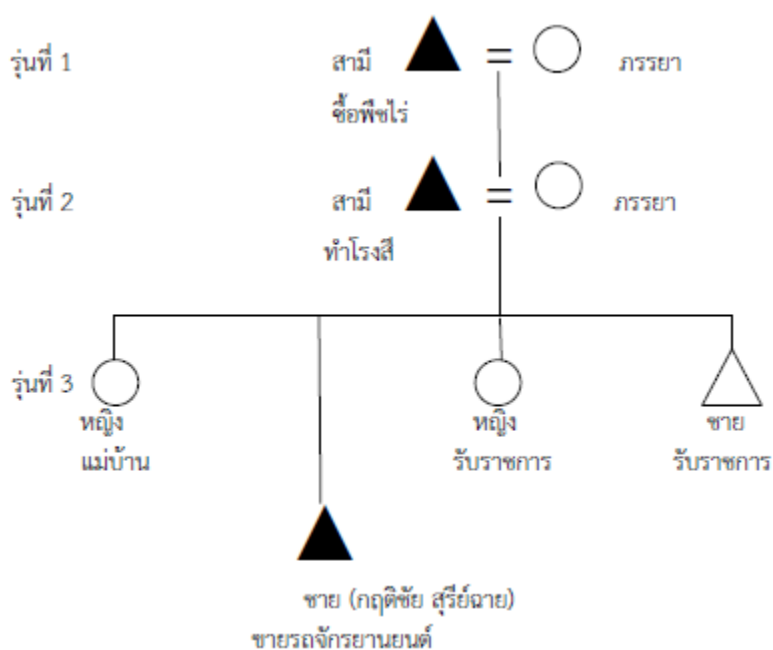

ครอบครัวที่ 5 แซ่จิ้ง จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว อากงเดิมประกอบอาชีพรับซื้อพืชไร่ คุณพ่อทำโรงสี
ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 4 คน คนโตเป็นผู้หญิง
ผมเป็นบุตรชายคนที่สอง หลังจากที่ผมจบปริญญาตรี มาเปิดกิจการขายรถจักรยานยนต์ ส่วนน้องสาว
คนที่สามและน้องชายคนสุดท้ายต้องรับราชการ

วิถีชีวิต ส่วนใหญ่คุณพ่อพูดภาษาไทยกับลูกๆ ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษา
แบบแผนปัจจุบัน ที่บ้านนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วัน
ตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ไม่เคร่งมาก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี
การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการทำให้เห็น ชิมซั๊บ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ
อาชีพหลัก คือ ขายรถจักรยานยนต์ อาชีพรอง คือ ไม่มี (แต่เป็นลักษณะขยาย
สาขา)

ภาพประกอบ 31 แผนผังแซ่จิ้ง จังหวัดสุรินทร์

ครอบครัวที่ 6 แซ่อึ้ง จังหวัดสุรินทร์

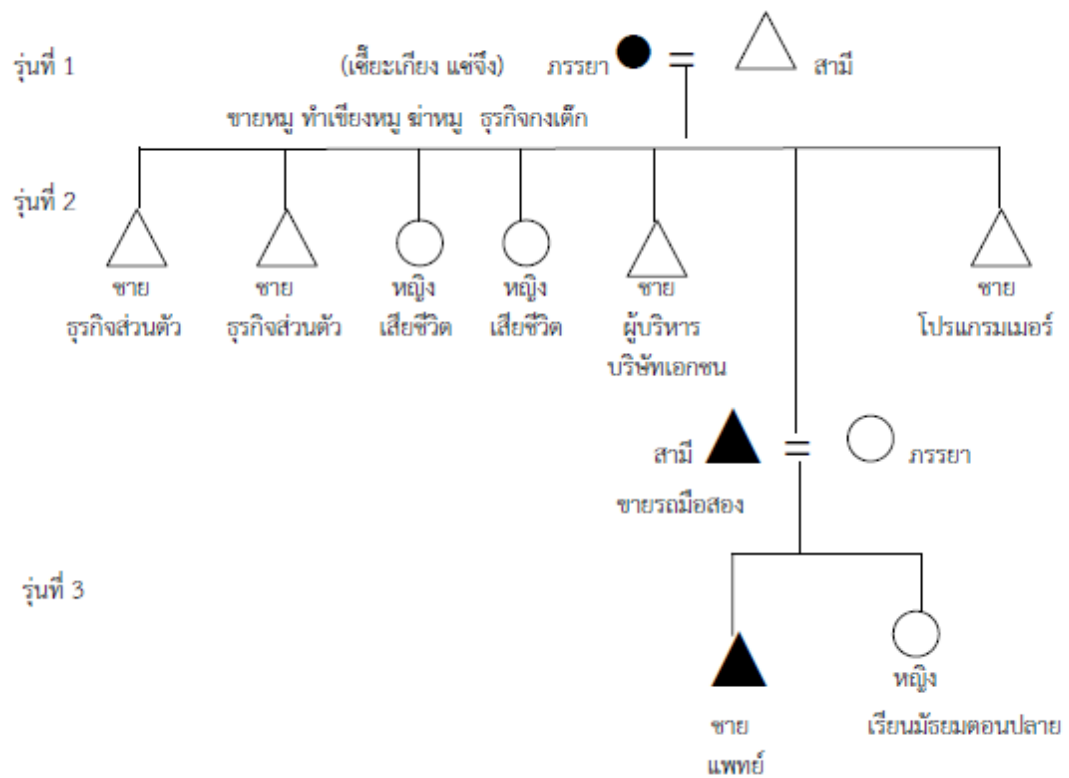
การก่อสร้างตัว อากงเดินทางจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน ญาติชวนมาอยู่ที่
อำเภอรัตนบุรี หลังจากนั้นอากงย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ เริ่มประกอบอาชีพขายของ
เบ็ดเตล็ด คุณพ่อเป็นหลงจู้ (ผู้จัดการ) ให้กับโรงสี

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงมีลูกทั้งหมดสองคน คุณพ่อเป็นหลงจู้
(ผู้จัดการ) ให้กับโรงสี ผมเป็นลูกชายคนโต น้องสาวคนสุดท้าย ผมได้แต่งงานโดยวิธีคลุมถุงชน ภรรยาซึ่ง
อาชีพเดิมของภรรยาคือร้านขายทอง จึงยึดอาชีพนี้มาโดยตลอด

วิถีชีวิต สมัยนั้นพูดภาษาแต้จิ๋วกับคุณพ่อบ้าง ปัจจุบันพูดภาษาไทยกับลูกๆ ใน
เรื่องการดูแลสุขภาพรักษามีหาหมอจัน แต่ปัจจุบันรักษาแบบแผนปัจจุบัน ที่บ้านนับถือศาสนาพุทธ

ภาพประกอบ 33 แผนผังแซ่จิ่ง จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูกเป็นไปตามฐานะ โดยใช้ความรู้โบราณมาสอน ประกอบกับเรียนรู้ตามสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพที่อยู่อาศัยเดิม 3 ชั้น 2 คูหา ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนจะมีหมोजิน กินยาจีนบ้าง เช่น ร้อนใน แต่ปัจจุบันรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ปฏิบัติแบบเดิมๆเคร่ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดทำให้ลูกๆเห็น ชิมชั้บเอง

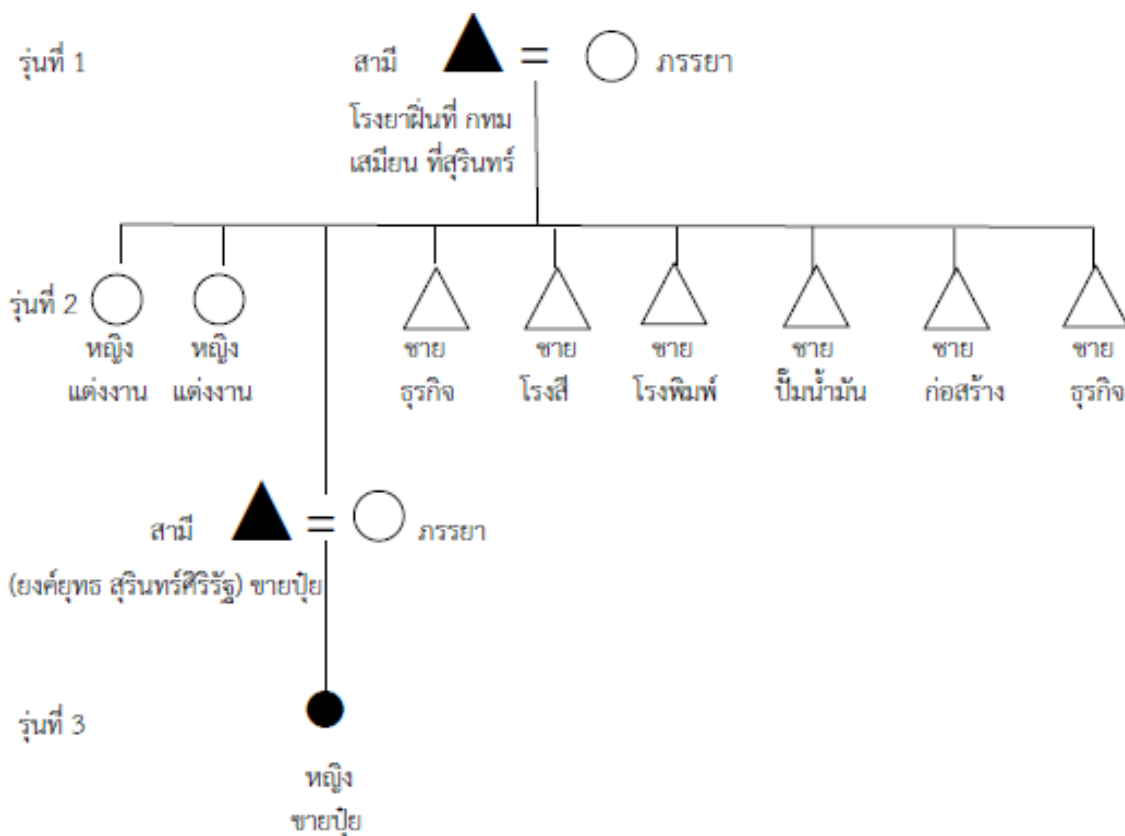
อาชีพหลัก คือ มีอาคารพาณิชย์ให้เช่า

ครอบครัวที่ 8 แซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว คุณพ่อนั่งเรือมาจากเมืองแต้จิ๋วของประเทศจีน มาถึงกรุงเทพได้ไปทำงานโรงยาฝิ่น หลังจากนั้นได้เดินทางมายังจังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากมีคนจีนแซ่ตั้งได้เดินทางมาอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งคนจีนแซ่ตั้งดังกล่าวปัจจุบันใช้นามสกุลศรีสุรินทร์ ซึ่งเป็นรุ่นแรกๆที่มาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ คุณพ่อทำงานเป็นเสมียนให้กับครอบครัวศรีสุรินทร์ คุณแม่ทำธุรกิจขายของเล็กๆน้อยๆ หลังจากนั้นคุณพ่อก็ออกจากการทำงานเป็นเสมียน มาช่วยคุณแม่ค้าขาย เริ่มแรกด้วยการทำธุรกิจโชห่วย ชื่อว่า ตั้งซุ่นลั้ง ที่ถนนสนธินครรัฐ ต่อมาขายวัสดุก่อสร้าง ปัจจุบันขายปุ๋ย

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 9 คน ผู้หญิง 2 คน ผู้ชาย 7 คน ต่างคนต่างทำธุรกิจที่ตนเองถนัด มีทั้งทำโรงสี บิมน้ำมัน โรงพิมพ์ ทำก่อสร้าง ส่วนใหญ่ทำธุรกิจที่จังหวัดสุรินทร์กัน

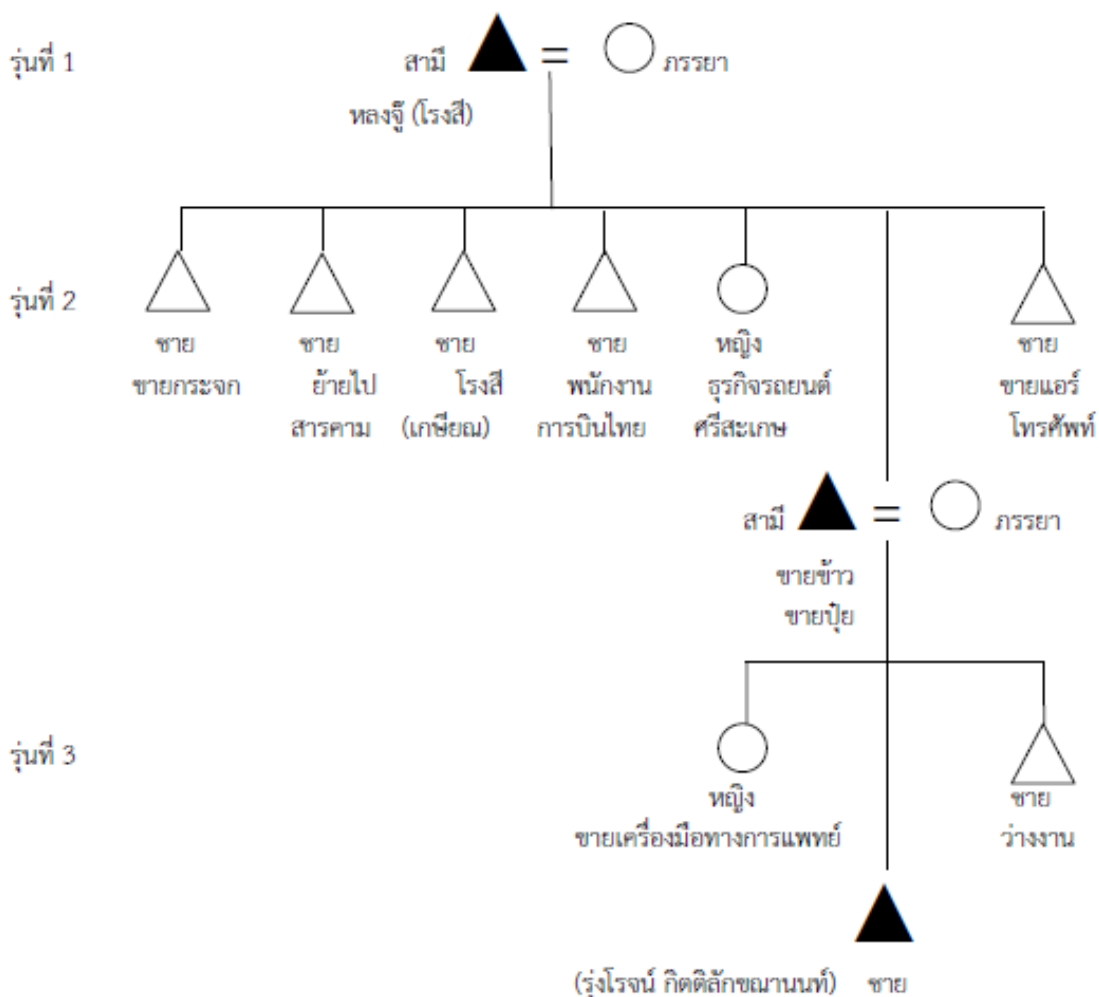
ภาพประกอบ 34 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พูดแต่จิวกัน ในสมัยนั้นคนจีนทำการค้ากันจะใช้ภาษาแต่จิวสื่อสารกัน การอบรมสั่งสอนของคุณแม่ เน้นระเบียบวินัยด้านการเงิน สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อน เดิมเป็นอาคารพาณิชย์สองชั้น สองคูหา ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนจะมีหมอจีน แต่ปัจจุบันรักษาแบบแผนปัจจุบัน เพราะไม่มีหมอจีน ความนิยมการกินยาจีนลดลง ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี มีแม่บ้านช่วยจัดเครื่องเซ่นไหว้ให้

ครอบครัวที่ 9 แซ่อึ้ง จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างสร้างตัว อากงเดินทางมาจากเมืองจีน ประกอบอาชีพหลงจูให้กับ โรงสีคุณพ่อเริ่มกิจการสุรินทร์ค้าข้าว เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าสำคัญของจังหวัดสุรินทร์ คุณพ่้อมีลูก 3 คน ลูกสาวคนแรกขายเครื่องมือทางการแพทย์ ผมเป็นลูกชายคนที่สองสืบทอดกิจการจากคุณพ่อ ส่วน ลูกชายคนสุดท้องไม่ได้ทำอะไร

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ อากงมี ลูกทั้งหมด 7 คน ลูกชายคนแรกประกอบอาชีพขายกระจก คนที่สองย้ายไปอยู่จังหวัดมหาสารคาม คนที่ สามประกอบกิจการโรงสี ซึ่งทั้งสามท่านเสียชีวิตแล้ว ส่วนลูกชายคนที่สี่เคยเป็นประธานบอร์ดบริษัท การบินไทย ลูกสาวคนที่ห้าแต่งงานไปอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษ ทำธุรกิจรถยนต์ ส่วนคุณพ่อเป็นลูกชายคน ที่หกประกอบอาชีพค้าข้าว สินค้าการเกษตร ส่วนลูกชายคนสุดท้องทำธุรกิจขายแอร์ ขาย โทรศัพท์มือถือ

ภาพประกอบ 35 แผนผังแซ่อึ้ง จังหวัดสุรินทร์

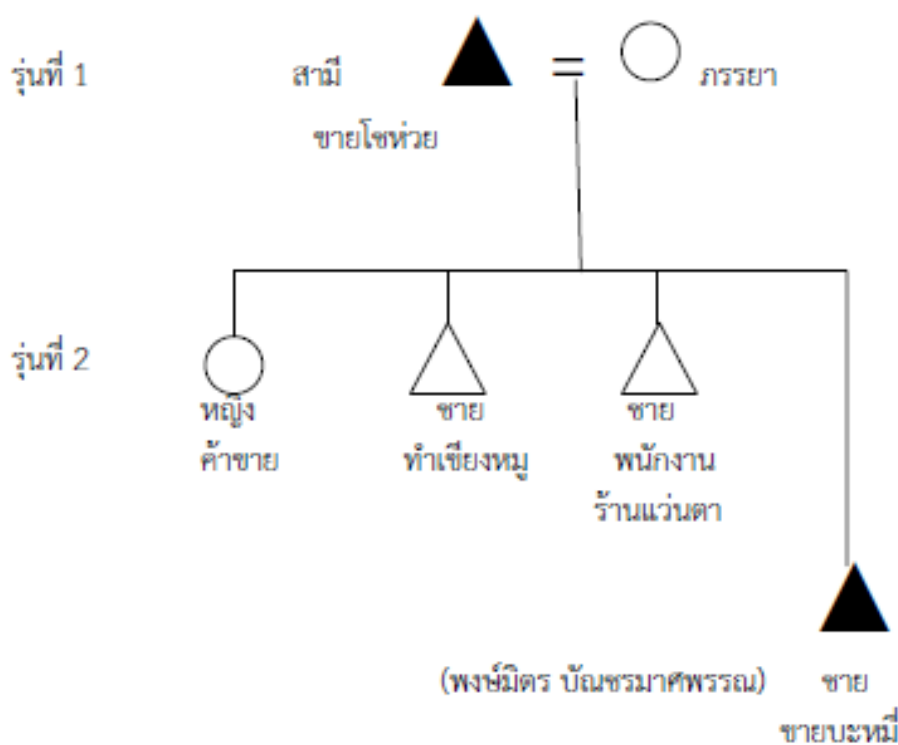
วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในสมัยนั้นจะพูดแต่จี้ว สภภาพที่อยู่อาศัยเดิมเป็นตึกเช่าสองชั้น อยู่หัวมุมซึ่งปัจจุบันเป็นร้านก๋วยเตี๋ยวฮองเต้ ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีนวันเซ็งเม็ง แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ความเคร่งจะลดน้อยลง สิ่งที่ยังคงให้ความสำคัญอยู่คือ เรื่องข้อห้าม เช่น ห้ามใส่เสื้อสีดำในวันตรุษจีน ต้องใส่เสื้อสีแดงเพื่อเป็นสิริมงคล ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ การแพทย์ ผมเป็นลูกชายคนที่สองสืบทอดกิจการจากคุณพ่อ ส่วนลูกชายคนสุดท้ายท้องไม่ได้ทำอะไร

อาชีพหลัก คือ ขายปุ๋ย ยาเกษตรเคมี กระจกอบ ถังปุ๋ยเก่า-ใหม่ พร้อมพิมพ์ทุกขนาด เมล็ดพันธุ์ จักรเย็บปากถุง อุปกรณ์การเกษตรทุกชนิด

อาชีพรอง คือ ขายข้าว

ครอบครัวที่ 10 แห่งนี้ จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างสร้างตัว แรกๆคุณแม่เริ่มค้าขาย โชห่วย คุณแม่ขายโอเลี้ยง ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 4 คน คนโตเป็นผู้หญิงเรียนจบระดับ ปวส มาช่วยแม่ค้าขาย ส่วนพี่ชายคนที่สองทำเชียงใหม่ ส่วนพี่ชายคนที่สามทำงานบริษัทขายแว่นตา ส่วนผมเป็นลูกชายคนสุดท้ายท้อง เมื่อแต่งงานย้ายครอบครัวมาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ ภรรยาเป็นคนสุรินทร์ ซึ่งอาภิงของแฟนเริ่มต้นจากการขายกาแฟ ทำร้านทองลิ้มเฮงลี ส่วนคุณแม่มาขายก๋วยเตี๋ยว

ภาพประกอบ 36 แผนผังตั้งแต่ จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้พูดแต่จิวกับภาษาไทยกับคุณพ่อ ส่วนตนพูดภาษาไทยกับลูกๆ ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียม ประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ยังคงพาปฏิบัติแบบเดิมๆ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ทางภรรยาเมื่ออายุก้าวเดียวที่อุดมสุข ขาย เย็นตาโฟเป็นหลัก ชื่อร้านยายอ่อน ออกรายการชิมไปบ่นไป ผมจึงตัดสินใจไปเรียนกับอาอี้ ใช้เวลาเรียน เพียงหนึ่งสัปดาห์ ได้นำสูตรอาอี้มาขายที่จังหวัดสุรินทร์ เริ่มแรกเข้าร้านเล็กๆ ทำแกลวงหลักเมือง ประมาณ 10 ปี พอลูกค้าเยอะขึ้น จึงหาทำเลร้านที่ใหญ่ขึ้น เพื่อขยายกิจการ จึงซื้ออาคารตึกเป็นของตัวเอง จนปัจจุบันย้ายมาอยู่ ถนนจิตรบำรุงปัจจุบัน เพราะรถไม่ค่อยติดมาก

อาชีพหลัก คือ ขายบะหมี่

อาชีพรอง คือ ข้าวหมูแดง หมูกรอบ

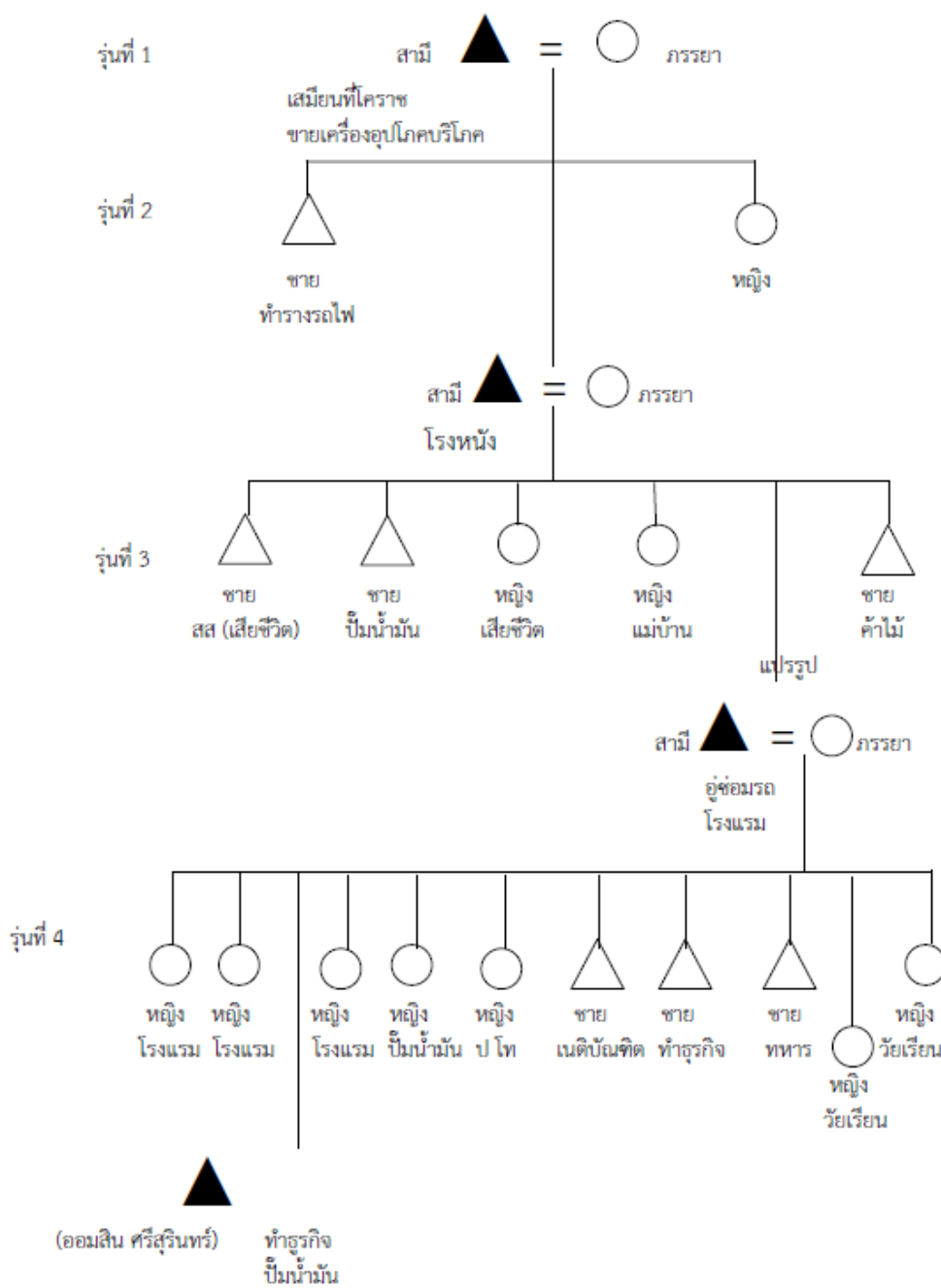
ครอบครัวที่ 11 แห่งตั้ง จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างสร้างตัว เหล่ากงเริ่มก่อสร้างตัวด้วยการขายเครื่องอุปโภคบริโภค จากโคราชมาขายที่สุรินทร์ ขายส่งสินค้าโดยเกวียน ต่อมาเริ่มทำโรงสุรากลั่น สมัยนั้นเรียกว่า “สุรินทร์ ถิ่นสุรา” ทำเหล้าขาวขาย หลังจากเกิดไฟไหม้โรงเหล้าจึงหันมาทำโรงเลื่อย ซึ่งเหล่ากงมีที่ดิน ในตัวเมืองซึ่งมีทางรถไฟตัดผ่าน อากงสองได้ทำประมุลทางรถไฟปลายทางถึงอุบลราชธานี ทำทางรถไฟ สมัยนั้นขี้น้ำมันงาน มีโรงป่าเขมรแดง เมื่อทางรถไฟตัดผ่านที่ของท่าน ท่านจึงรวบรวมคนจีนที่มี การศึกษามาสร้างอาคารพาณิชย์ เหล่ากงบริจาคที่ให้สร้างโรงเรียนวณิชยัญกุล (โรงเรียนจีน) เพื่อให้ ลูกหลานได้เรียนภาษาจีน หลังจากทำโรงเลื่อย ท่านก็เริ่มทำโรงสี ทำโรงสีจาก 2 โรงเป็น 5 โรง เมื่อ อากงสองเสียชีวิต อากงต่วนมาดูแลกิจการต่อ อากงต่วนสร้างโรงหนังศรีสุรินทร์ ตอนที่อายุเพียง 18 ปี ส่วนคุณพ่อเริ่มทำงานเมื่อตอนอายุ 40 กว่าๆ ทำอู่ซ่อมรถ เริ่มต้นด้วยทุน 50,000 บาท สร้างตึกอาคาร พาณิชย 300 คูหา บริเวณรอบๆ บขส ทำแมนชั่น 2 ที่ โรงแรม ร้านอาหารสองแห่งและฟิตเนสหนึ่งแห่ง ส่วนปั้มน้ำมันนี้ในอดีตเริ่มขายตั้งแต่ขายน้ำมันเป็นปี๊บ คุณย่ากงหลงเป็นผู้ดูแล ต่อมาได้ให้คนอื่นเช่า เนื่องจากตนยังเด็ก

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ เหล่ากงมีลูกทั้งหมด 3 คน ลูกชายคนแรกคือ อากงสอง ลูกชายคนที่สอง คือ อากงต่วน ส่วนคนที่สามเป็นผู้หญิง มีชื่อว่า เขียว เหล่ากงนั่งเรือสำเภา มาจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน มาอยู่ที่เขาวราชก่อน แต่ก็มีคนจีนมาอยู่เขาวราชค่อนข้างมาก จึง ตัดสินใจมาโคราช ทำงานที่โรงเลื่อยหมู ให้กับตระกูลศรีหมื่นไวย ทำหน้าที่เป็นเสมียน จึงได้แต่งงานกับ คุณย่าแดงอ่อน ซึ่งเป็นลูกเจ้าสัว ซึ่งคุณย่าแดงอ่อนเป็นผู้มีความรู้ในวิชาฝังเข็ม เมื่อแต่งงานกัน จึงนั่ง เกวียนมายังจังหวัดสุรินทร์ สมัยนั้นที่สุรินทร์ยังขาดสินค้าอุปโภคบริโภค จึงซื้อสินค้าใส่เกวียนสามเกวียน เพื่อมาขายที่สุรินทร์ จนเก็บเงินสามารถซื้ออาคารพาณิชย์ได้สองคูหา บุตรชายคนที่สองของเหล่ากง อากงต่วนมีภรรยาทั้งหมด 3 คน คุณย่ากาหลงเป็นภรรยาของอากงต่วน ท่านมีลูกทั้งหมด 6 คน บุตรชายคนแรกคุณลุงคนที่สองและคุณป้าคนที่สามได้เสียชีวิตแล้ว ส่วนคุณพ่อเป็นบุตรชายคนที่ห้าของ คุณย่ากาหลง

วิถีชีวิต คุณย่าภายหลังเป็นคนขยัน ปลูกฝังให้เป็นคนขยัน มัธยัสถ์ ภาษาที่พูดกับคุณย่าและคุณพ่อมักจะพูดเป็นภาษาไทย ที่อยู่สมัยก่อนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ยังคงให้เห็นบ้างในปัจจุบัน ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาแบบแผนปัจจุบัน ที่บ้านนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ยังคงพาปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการที่คุณย่าและคุณแม่ทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ อาชีพหลัก คือ สถานบริการน้ำมัน

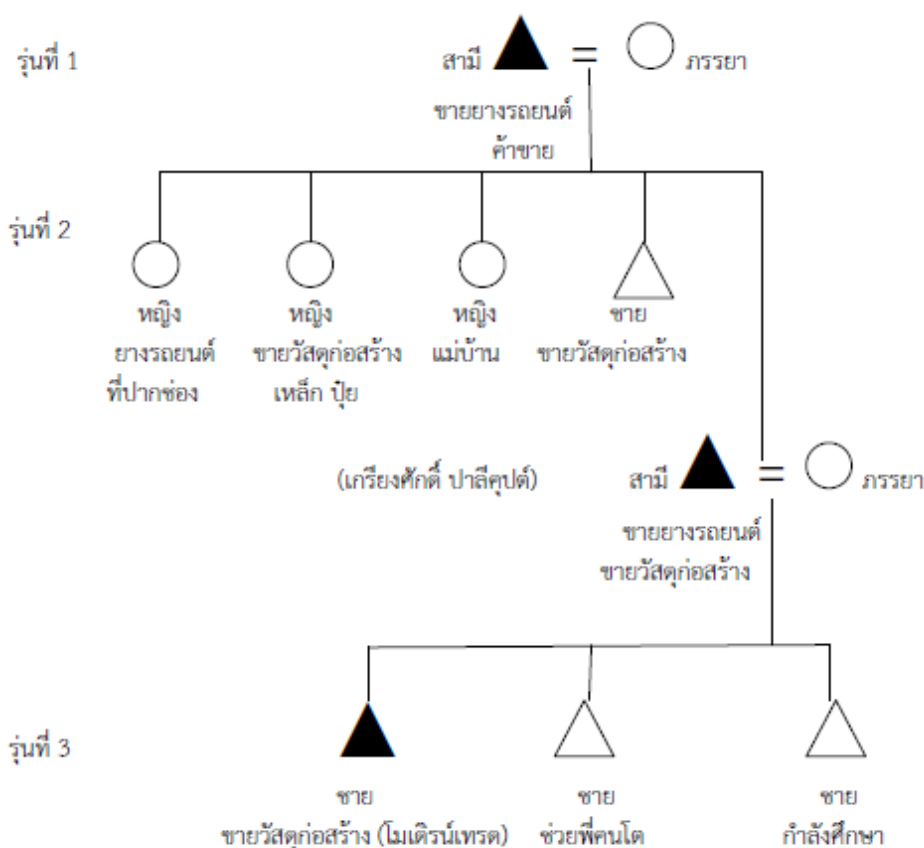
ภาพประกอบ 37 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์

ครอบครัวที่ 12 แซ่ลิ้ม จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว เดิมคุณพ่อทำยางรถยนต์ อยู่ใกล้แถวตลาดสด พี่ชายชาย วัสดุก่อสร้างก่อน ต่อมาพี่ชายชวนมาขายวัสดุก่อสร้าง เดิมมีเพียง 4 คูหา เริ่มเปิดขายวัสดุก่อสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2531 ใกล้กับบึงซี สุรินทร์ ซึ่งสมัยก่อนยังเป็นทุ่งนา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2546 ปรับเป็นโมเดิร์นเทรด ทางไปสังขะ

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ผมเป็นลูกคนที่สอง เดิมขายยางรถยนต์ ต่อมาหันมาขายวัสดุก่อสร้าง มองว่าจังหวัดสุรินทร์มีโอกาสเติบโตมาก

ภาพประกอบ 38 แผนผังจังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต ผมพูดได้ทั้งจีน เขมรและภาษาไทย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในสมัยนั้น จะพูดแต่จิวกับคนจีน พูดเขมรกับชาวบ้านเพราะต้องติดต่อค้าขายกัน ช่วงหลังหันมาใช้ภาษาไทยมากขึ้น สภาพที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้านไม้สองชั้น ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาเป็นแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ไม่ได้เคร่งมาก ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ชิมซั๊บ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

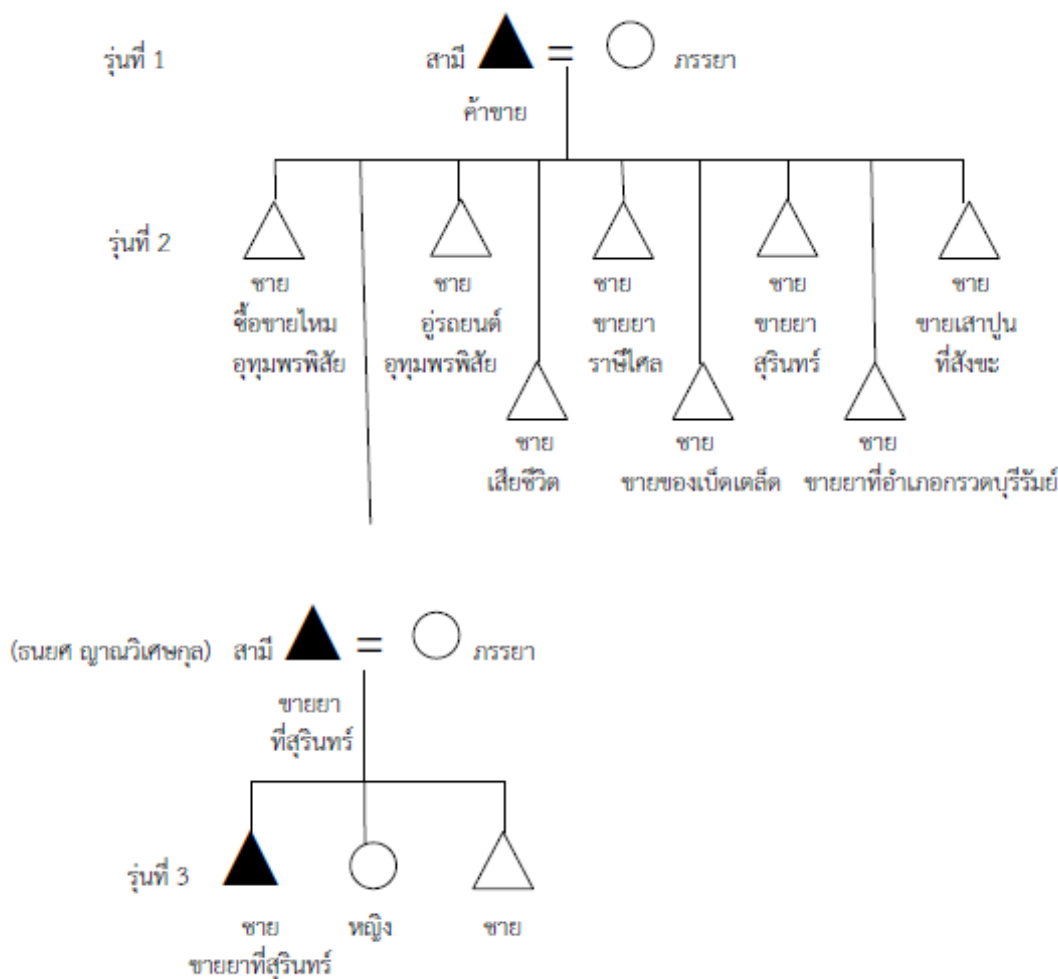
อาชีพหลัก คือ ชายวัสดุก่อสร้าง สุขภัณฑ์ เฟอร์นิเจอร์

ครอบครัวที่ 13 แซ่จิ้ง จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างสร้างตัว อากงเดินทางจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน อากงเริ่มประกอบอาชีพด้วยการค้าขาย ผมเกิดที่อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. 2507 มาฝึกงานที่ร้านขายยาไต่อังตั้ง ที่อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ ตอนนั้นอายุเพียง 18 ปี ทำงานเก็บเงินพอเป็นทุน เมื่อปี พ.ศ. 2514 มาตั้งร้านบุญเที่ยงเภสัชที่สุรินทร์ ใกล้ๆกับตลาด ขายยาแผนปัจจุบันทั้งปลีกและส่ง เมื่อปี พ.ศ. 2516 แต่งงาน เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ แต่ร้านไม่ถูกไฟไหม้ เป็นความโชคดี

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูก 6 คน ลูกชายคนโตค้าขายซื้อไหมที่อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ผมเป็นลูกชายคนที่สอง เปิดร้านขายยาแผนปัจจุบัน น้องชายคนที่สามขายรถยนต์ที่อุทุมพร ส่วนน้องชายคนที่สี่เสียชีวิต น้องชายคนที่ห้าเปิดร้านสหเภสัช ที่อำเภอราชันีส์ จังหวัดศรีสะเกษ คนที่เจ็ดเปิดร้านชาญวิทยเภสัชที่จังหวัดสุรินทร์และคนที่แปดเปิดร้านสหเภสัชที่บ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนน้องชายคนที่หกขายของเบ็ดเตล็ด ที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

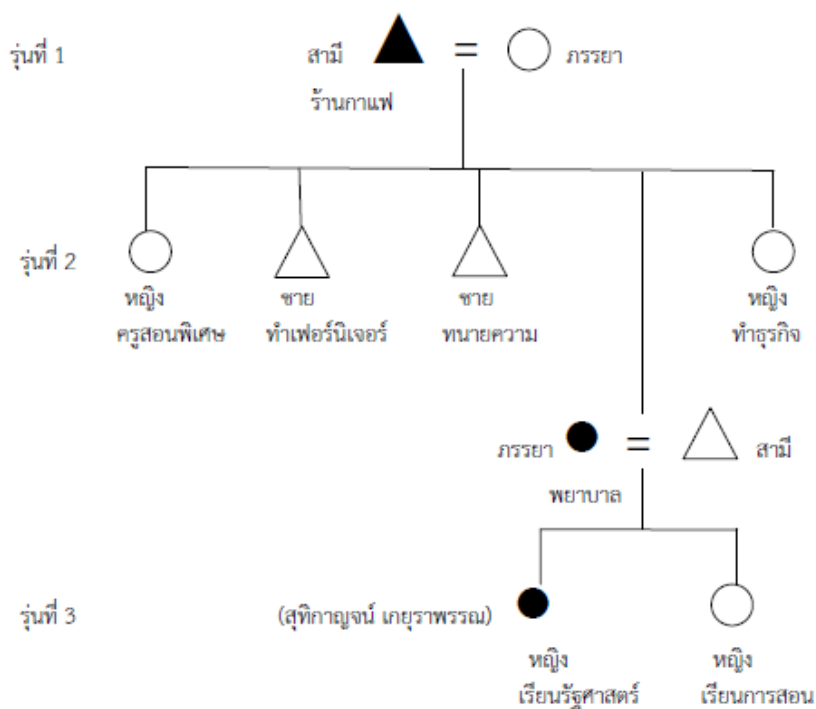
ภาพประกอบ 39 แผนผังแซ่จิ้ง จังหวัดสุรินทร์

วิถีชีวิต ผมพูดได้ทั้งจีนแต้จิ๋ว เขมรและภาษาไทย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในสมัยนั้นจะพูดแต่จี๊วกับคนจีน พูดเขมรกับชาวบ้านเพราะต้องติดต่อกับค้าขายกัน ช่วงหลังหันมาใช้ภาษาไทยมากขึ้น สภาพที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้านไม้สองชั้น การอบรมสั่งสอนลูกคือ หากินต้องซื่อสัตย์กับตัวเองและผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มาอยู่เมืองใหญ่อย่าโกงกินผู้อื่น เงินที่โกงกินมันต่อยอดไม่ได้ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนหาหมอจีนบ้าง ปัจจุบันรักษาเป็นแบบแผนปัจจุบัน ออกกำลังกายสม่ำเสมอ ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตามได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ไม่ได้เคร่งมาก ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากทำให้เห็น บอกต่อให้ลูกๆจดจำ

อาชีพหลัก คือ ขายยาแผนปัจจุบันทั้งปลีกและส่ง
ครอบครัวที่ 14 แซ่กัว จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างตัว อากงอาม่าเปิดร้านกาแฟ ต่อมาไฟไหม้เมื่อปี พ.ศ. 2516 จึงย้ายบ้านไปเปิดร้านขายเบอร์เกอร์ เป็นร้านเบอร์เกอร์ร้านแรกในจังหวัดสุรินทร์

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงอาม่ามีลูกทั้งหมด 5 คน ลูกสาวคนโตประกอบอาชีพครูสอนพิเศษ สอนวิชาทั่วไป ลูกชายคนที่สองทำเฟอร์นิเจอร์ส่งกรุงเทพฯ ลูกชายคนที่สามเป็นทนายความ ส่วนคนที่สี่เป็นคุณแม่เป็นพยาบาลในโรงพยาบาลสุรินทร์ ลูกสาวคนสุดท้องทำธุรกิจ คุณแม่มีลูกสาวสองคน เราเป็นคนโตกำลังศึกษาระดับอุดมศึกษาปีที่ 2 ที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ส่วนคนที่สองเรียนระดับอุดมศึกษาปีที่ 1 สาขาการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์

ภาพประกอบ 40 แผนผังแซ่กัว จังหวัดสุรินทร์

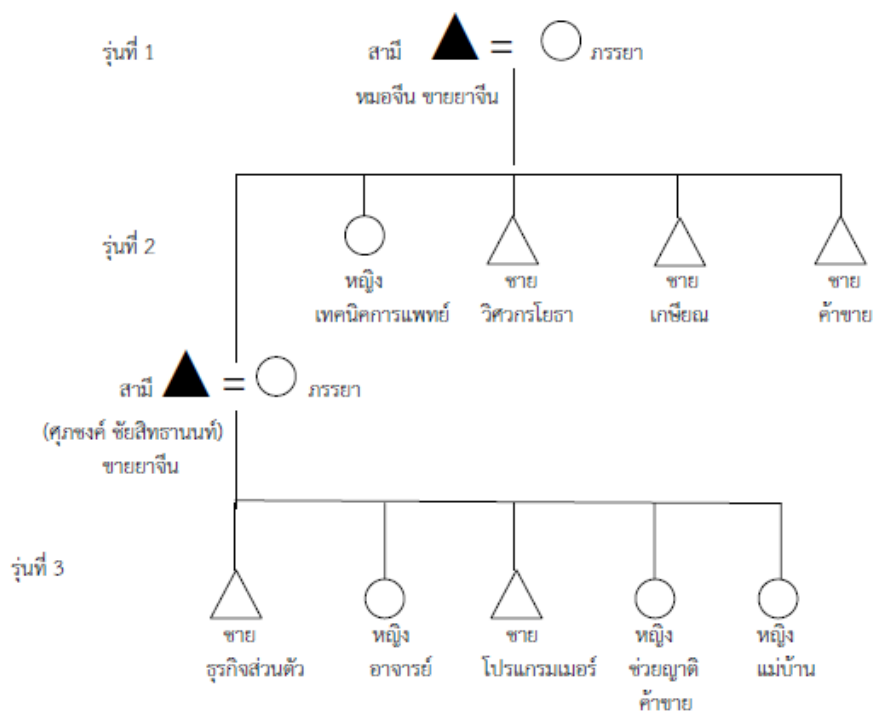
วิถีชีวิต อาม่าพูดแต่จิวและไทย จะพูดภาษาไทยกับหลานๆ สภาพที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้านไม้สองชั้น การอบรมสั่งสอนลูกคือ เน้นสอนบุตรหลานกตัญญู อย่าโกงกินผู้อื่น เพราะเงินที่โกงมาต่อยอดทำกำไรไม่ได้ ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาเป็นแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่อาม่ามีนับถือโยเร ซึ่งมาจากประเทศญี่ปุ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ไม่ได้เคร่งมาก อาหารหรือการจัดเตรียมไม่ได้ซับซ้อนมาก ผลไม้ไม่ได้เคร่งมาก เลือกที่คนที่บ้านชอบทาน เช่น แอปเปิ้ลแทนส้ม ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก วันเซ็งเม้งอาจไหว้ก่อนหรือหลังวันจริงตามปฏิทิน แล้วแต่แต่ละครอบครัวสะดวกมาพร้อมหน้ากัน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากทำให้เห็น เรียนรู้ จดจำ ซึมซับ และปฏิบัติเป็นประจำ บางที่อาม่าเล่านิทานจีนให้ฟังเพื่อปลูกฝังขนบธรรมเนียมประเพณี

อาชีพหลัก คือ ร้านเบอร์เกอร์รี่ ทำขนมเอแคลร์ ขนมเค้ก แยมโรล (ร้านเบอร์เกอร์รี่ร้านแรกของสุรินทร์) ทำขนมเทียน ขนมแข่ง ขนมสาเล่ ตามช่วงเทศกาลของจีน

ครอบครัวที่ 15 แห่งเดียว จังหวัดสุรินทร์

การก่อสร้างสร้างตัว คุณพ่อมาจากชัวเถา เดินทางมาที่สุรินทร์ มีญาติชวนมาทำนเป็นหมอจีนมีความรู้เรื่องสมุนไพรยาจีน จึงเปิดร้านขายยาจีน

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 5 คน คนโตคือผมสืบทอดกิจการคือ ขายยาจีน น้องสาวเป็นเทคนิคการแพทย์ น้องชายคนที่สามเป็นวิศวกรโยธา น้องชายคนที่สี่เกษียณอายุ น้องชายคนสุดท้ายค้าขาย ปัจจุบันผมมาดูแลศาลเจ้าไต่ฮอกกง ไม่ได้เปิดร้านขายยาจีนแล้ว เนื่องจากลูกๆไปทำงานตามที่ตนเองเรียนมา ที่สำคัญการขายยาจีน ต้องมีความรู้ด้านภาษาจีน เพราะสมุนไพรจีนเป็นภาษาจีน และควรเรียนทางด้านเภสัชกรควบคู่กันด้วย จึงจะมีความรู้ในเรื่องยาเป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 41 แผนผังแซ่เตี้ย จังหวัดสุรินทร์

การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ตามแผนผังครอบครัวที่ 11 แซ่ตั้ง มีถึงรุ่นที่ 4 เนื่องจากเป็นครอบครัวแรกที่เข้ามาค้าขายเครื่องอุปโภคบริโภคในจังหวัดสุรินทร์ โดยรุ่นที่หนึ่ง เป็นเสมียนที่โคราช หลังจากที่แต่งงานแล้วจึงเดินทางโดยเกวียน มาค้าขายเครื่องอุปโภคบริโภคที่จังหวัดสุรินทร์ ต่อมาเริ่มทำโรงสุรากลั่น สมัยนั้นเรียกได้ว่า “สุรินทร์ ถิ่นสุรา” ทำเหล้าขาวขาย หลังจากเกิดไฟไหม้โรงเหล้าจึงหันมาทำโรงเลื่อย ซึ่งรุ่นที่ 1 มีที่ดินในตัวเมืองซึ่งมีทางรถไฟตัดผ่าน โดยรุ่นที่ 2 มีอากสองประมุลทำทางรถไฟ อากต่วนสร้างโรงหนัง มีกิจการต่างๆมากมาย ส่วนรุ่นที่ 3 มีทั้งทำสถานบริการน้ำมัน อยู่ซ่อมรถ สร้างอาคารพาณิชย์ให้เช่า โรงแรม ส่วนรุ่นที่ 4 ดูแลสถานบริการน้ำมันสืบทอดกิจการจากข้อมูลที่กำลังข้างต้น สามารถสรุปเป็นตารางดังนี้

ตาราง 3 การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนของแต่ละรุ่นในจังหวัดสุรินทร์

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2 (ลูกรุ่นที่ 1)	รุ่นที่ 3 (หลานรุ่นที่ 1)	รุ่นที่ 4 (เหลนรุ่นที่ 1)
1. แปรรูปอาหาร					
ร้านกุนเชียง 5 ดาว	แซ่ไค้ว	ทำกุนเชียงขาย	ทำกุนเชียงขายของฝาก	ทำกุนเชียงขาย	-
	การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 2	-
2. ขายปลีกขายส่ง					
ขายอะไหล่จักรยานยนต์	แซ่ตั้ง	ขายของเบ็ดเตล็ด	ขายอะไหล่โรงสีอะไหล่รถจักรยานยนต์	อะไหล่รถจักรยานยนต์ขายสีทาบ้าน	-
	การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนโต	ลูกชายคนโต	-
อักษรวิทยา (เครื่องเขียน)	แซ่ลิ้ม	กรรมกรขายปลาทุ	ขายเครื่องเขียน	ขายเครื่องเขียน	-
	ระดับการศึกษา	-	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่สาม	ลูกชายคนที่สอง	-
สถานบริการน้ำมัน	แซ่ตั้ง	ขายเครื่องอุปโภคบริโภค	โรงสุรากลั่นประมุลทำทางรถไฟ โรงหนัง	อยู่ซ่อมรถโรงแรมอาคาร	สถานบริการน้ำมัน
	การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี
	เพศ	-	ชายคนที่ 2	ชายคนที่ 3	ชายคนที่ 3

ตาราง 3 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2 (ลูกรุ่นที่ 1)	รุ่นที่ 3 (หลานรุ่นที่ 1)	รุ่นที่ 4 (เหลนรุ่นที่ 1)
ชาย จักรยานยนต์	แข่งจิ้ง	ซ้อพีซไร่	โรงสี	ชาย รถจักรยานยนต์	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ชาย	ชายคนที่สอง	-
ร้านทองเพียว เซ็ง	แข่งอั้ง	หลงจู้ให้โรงสี	ชาย ทองรูปพรรณ	ชาย ทองรูปพรรณ	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนโต	ลูกชายคนโต	-
ร้านขายรถมือ สอง	แข่งจิ้ง	ชายหมู เชียง หมู ธุรกิจงเต็ก	ขายรถมือสอง	แพทย์	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ หก	ลูกชายคนโต	-
3. สินค้า การเกษตร					
ศิริโชติ (ชาย ปุ๋ย)	แข่งตั้ง	ทำงานที่โรงยา ฝิ่นที่ กทม เสมียนโรงสี	หลงจู้ที่โรงสี ชายปุ๋ย	ชายปุ๋ย	-
	การศึกษา	-	ชั้นประถมปีที่ 5	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนโต	หญิง	
สุรินทร์รุ่งโรจน์ (สุรินทร์ค้าข้าว)	แข่งอั้ง	หลงจู้ที่โรงสี	ค้าข้าว	ชายปุ๋ย	
	ระดับ การศึกษา	-	-	ระดับ ปวส สาขาการบัญชี	
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 6	ลูกชายคนโต	

ตาราง 3 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2 (ลูกรุ่นที่ 1)	รุ่นที่ 3 (หลานรุ่นที่ 1)	รุ่นที่ 4 (เหลนรุ่น 1)
4. วัสดุก่อสร้าง					
ไอคิว โมเดิร์น เทรด	ช่าง	ขายยาง รถยนต์	ขายยางรถยนต์ ขายวัสดุ ก่อสร้าง	ขายวัสดุ ก่อสร้าง	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนโต	-
อาคารให้เช่า	ช่าง	คุมบ่อน	ขายของชำ	ให้เช่าอาคาร	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ชายคนที่ 2	ลูกชายคนโต	-
5. โรงแรมที่ พักบริการ อาหาร					
นกเย็นตาไฟ	ช่าง	ขายโชห่วย	ขายแว่นตา บะหมี่ หมูกรอบ หมูแดง	กำลังเรียน หนังสือ	-
	การศึกษา	-	มัธยมศึกษาปีที่ 6		-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 4		-
ร้านกาแฟ	ช่าง	ขายกาแฟ	พยาบาล	เรียนรัฐศาสตร์	-
	การศึกษา		ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	-
	เพศ		ลูกสาวคนที่ 4	ลูกสาวคนแรก	-
6. เชี่ยวชาญ หรือวิชาชีพ					
ร้านขายยา ปัจจุบัน	ช่าง	ค้าขาย	ขายยา	ขายยา	
	การศึกษา	-	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ชายคนที่ 1	
ร้านขายยาจีน	ช่าง	หมอจีน	ขายยาจีน	เลิกกิจการ	
	การศึกษา	-	-	-	
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 4	-	

จากตาราง 3 การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) ผู้วิจัยพบว่าชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์มีอาชีพหลากหลายไม่เฉพาะกรรมกรหรือค้าขาย ได้แก่ การขนส่งโดยเกวียน รับจ้าง แลกหามเป็นกรรมกร หรือเป็นกุลี ขายของเบ็ดเตล็ด (ค้าขาย) ซื่อพีซไร่ หลงจู (ผู้จัดการ) ให้กับโรงสี ทำเชิงหมูในตลาด เลี้ยงหมู ขายโซ่ห้วย อีกทั้งประกอบอาชีพเกี่ยวกับอาหาร ทำกุนเชียงขาย เครื่องดื่ม เช่น ขายกาแฟ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายที่อพยพมา การศึกษาในรุ่นที่ 1 ยังไม่พบว่าศึกษาในระดับสูง การประกอบอาชีพของรุ่นที่ 2 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ด้วยปัจจัยทางด้านการคมนาคมขนส่ง ได้แก่ อาชีพธุรกิจสถานบริการน้ำมัน ขายเป็นรถจักรยานยนต์ เติมน้ำมันระหว่างอำเภอ ขายปลาในตลาด ขายยางรถยนต์ ปัจจัยทางด้านการศึกษา คือ ขายเครื่องเขียน ด้านเศรษฐกิจ คือ ขายวัสดุก่อสร้าง ขายปุ๋ย ซึ่งการประกอบอาชีพในรุ่นที่ 2 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ ทำกุนเชียงขาย ขายยาจีน หรือมีบ้างที่เลิกกิจการไป คือ ซื่อพีซไร่ หันไปทำโรงสี ส่วนการประกอบอาชีพของรุ่นที่ 3 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังสืบทอด คือ ทำกุนเชียงขาย มีการขยายร้าน เพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ มีบางอาชีพที่เลิกกิจการไป คือ ธุรกิจกึ่งเด็ก เพราะเป็นงานที่จุกจิกรายละเอียดเยอะ ค่าใช้จ่ายสูง คนไทยเชื้อสายจีนทำน้อยลง และร้านขายยาจีนบางร้านที่เลิกดำเนินการไป เนื่องจากรุ่นที่ 3 หากไม่เรียนทางด้านเกษตรและไม่มีความรู้ด้านภาษาจีนจึงยากที่จะศึกษาด้วยทุนเงินและรุ่นที่สามได้รับการศึกษาอย่างต่ำปริญญาตรีส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนมามากขึ้น เช่น วิศวกร ส่วนรุ่นที่ 4 พบว่ามีครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนแซ่ตั้ง มีอาชีพที่มีความหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ เนติบัณฑิต ทหาร แต่ยังคงสืบทอดอาชีพของครอบครัว ได้แก่ สถานบริการน้ำมัน โรงแรม ตัวอย่างภาพประกอบการสัมภาษณ์ ออมสิน ศรีสุรินทร์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559)

การประกอบอาชีพในรุ่นที่สอง สภาพประกอบอาชีพในรุ่นที่สองมีบ้างที่สืบทอดต่อจากรุ่นที่หนึ่ง เช่น ร้านขายยาจีน ร้านทำกุนเชียง ร้านขายยา มีบางอาชีพที่ต้องเลิกกิจการไป เช่น ธุรกิจกึ่งเด็ก ร้านเบอร์เกอร์รี่ ขายปลาหู เนื่องจากคนรุ่นที่หนึ่งเสียชีวิตไปไม่มีลูกสืบทอดกิจการหรือ รุ่นที่สองได้รับการศึกษาประกอบอาชีพตามที่เรียนมา ได้แก่ พยาบาล หรือคนรุ่นที่สองที่สืบทอดกิจการมา

เสียชีวิต เช่น ชายปลาหู ส่วนการประกอบอาชีพที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ได้แก่ จากเดิมที่ทำยางรถยนต์ หันมาขายวัสดุก่อสร้าง จากเดิมรุ่นที่หนึ่งชื่อขายพีซีไร้ รุ่นที่สองหันทำกิจการโรงสี จากเดิมขายข้าวเป็นหลัก เปลี่ยนมาเน้นขายปุ๋ยเป็นหลัก จากเดิมขายวัสดุก่อสร้าง หันมาเน้นขายปุ๋ย หรือเกิดจากปรับเปลี่ยนอาชีพจากการแต่งงาน

การประกอบอาชีพรุ่นที่สาม (รุ่นพัฒนา) หมายถึง หลานของรุ่นที่ 1 เป็นคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ประกอบอาชีพต่อจากรุ่นที่สอง แต่มีการปรับเปลี่ยนในเรื่องพื้นที่ในการขยายร้าน เช่น ร้านวัสดุก่อสร้าง หรือปรับปรุงร้าน จัดร้านให้น่าเข้า เช่น ร้านขายยา ร้านขายทอง หรือจัดร้านให้น่าเข้า สะอาด หยิบสินค้าง่าย เช่น ร้านขายกุนเชียง วัสดุก่อสร้าง บางธุรกิจเริ่มต้นใหม่ไม่ได้ต่อยอดจากรุ่นที่สอง เช่น ร้านขายจักรยานยนต์ ร้านขายเบะหมี่ หรือมีบ้างที่เลิกดำเนินกิจการ เช่น ร้านขายยาจีน

การประกอบอาชีพในรุ่นที่สาม สภาพประกอบอาชีพในรุ่นที่สามของคนไทยเชื้อสายจีนของจังหวัดสุรินทร์ มีบ้างที่สืบทอดต่อจากรุ่นที่สอง เช่น ร้านขายยาปัจจุบัน ร้านทำกุนเชียง ร้านขายปุ๋ย ร้านขายทอง ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องของพื้นที่ เช่น ขยายร้านขยายสาขา เปลี่ยนแปลงในแง่การจัดร้านให้ทันสมัย เช่นร้านวัสดุก่อสร้าง เป็นรูปแบบ Modern Trade บางร้านปรับเปลี่ยนในเรื่องของสินค้าเน้นผลิตภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จากเดิมที่ขายสินค้ามากมาย ปัจจุบันเน้นขายเฉพาะอะไหล่รถจักรยานยนต์ และเปลี่ยนไปตามสาขาวิชาที่จบการศึกษาหากครอบครัวไม่มีกิจการที่สามารถจะดำเนินกิจการต่อไปได้ แต่หากเป็นกิจการที่มีความเข้มแข็งมันจะขยายกิจการใหญ่ขึ้นหรือเพิ่มสายธุรกิจที่แตกต่างออกไป เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจการเดิมที่ทำอยู่หรือมองว่ากิจการใหม่น่าจะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

การประกอบอาชีพรุ่นที่สี่ (รุ่นสืบทอด) หมายถึง หลานของรุ่นที่ 1 สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในรุ่นนี้พบว่ายังคงสืบทอดกิจการของครอบครัว เนื่องจากเดิมมีสถานบริการน้ำมันอยู่เดิม แต่ให้คนอื่นเช่า เนื่องจากเหลนยังคงอายุน้อย เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจึงกลับมาดำเนินกิจการต่อจากผู้เช่าเดิม

ซึ่งสอดคล้องกับงานของชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์ (2548 : 53) ได้กล่าวว่าการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ขายอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ขายเครื่องไฟฟ้า เครื่องมือการเกษตร เสื้อผ้า ทองรูปพรรณ รวมทั้งกิจการโรงแรมหรือขายรถยนต์ต่างๆ กิจการโรงสีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตลอดจนร้านขายของชำทั่วไปในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทำให้เศรษฐกิจของคนไทยเชื้อสายจีนอยู่ในระดับดีและประสบความสำเร็จได้เป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ดังตาราง 4

ตาราง 4 สรุปกลุ่มในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1-4 ในจังหวัดสุรินทร์

กลุ่ม	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
รับจ้าง กรรมกร	√	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
เกษตรกร (ปลูกผัก)	√	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
ค้าขาย (ซื้อมาขายไป) เบ็ดเตล็ด ทอง อะไหล่ รถยนต์	√	√	√	-
ผู้ผลิต เช่น โรงงาน โรงสี โรงน้ำแข็ง	√	√	√	-
บริการและที่พัก เช่น โรงแรม ร้านอาหาร	√	√	√	√
เชี่ยวชาญ เช่น ร้านยาจีน	√	√	√	-
รับราชการ	ไม่พบ	√	√	-

จากตาราง 4 พบว่า การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1 ในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบอาชีพ คือ รับจ้างหรือเป็นกรรมกร ทำการเกษตร เมื่อสะสมทุนได้ระดับหนึ่งเริ่มค้าขาย ลักษณะซื้อมาขายไป ได้แก่ ขายเบ็ดเตล็ด ขายโชห่วย ร้านขายยาจีน ไม่พบรับราชการเนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่นิยมรับราชการ คนไทยเชื้อสายจีนไม่นิยมให้บุตรเรียนหนังสือสูง ส่วนรุ่นที่ 2 เริ่มมีรับราชการบ้าง เนื่องจากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือวิชาชีพ เช่น เป็นพยาบาล อาจารย์ รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 นี้ไม่พบการประกอบอาชีพรับจ้าง และทำการเกษตร ส่วนรุ่นที่ 3 ประกอบอาชีพตามที่ตนเองจบมามากขึ้น ทำงานบริษัทเอกชน เช่น วิศวกร แพทย์ บางส่วนยังคงสืบทอดธุรกิจของครอบครัว

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ มีหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยภายใน เช่น ครอบครัว เชื้อชาติ ค่านิยม สังคมและวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี การคมนาคม ซึ่งผู้วิจัยแบ่งตามกลุ่มการประกอบอาชีพ ดังนี้

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น

“...เทคโนโลยี การบรรจุหีบห่อ ต้องทันสมัย สวยงาม คงทน เก็บรักษาได้นาน และความปลอดภัยของสินค้าที่ผลิตออกมา ซึ่งเคยมีข่าวว่ากินกุนเชียงแล้วเป็นมะเร็ง เพิ่มช่องทางขายสินค้าออนไลน์...”

(ธนวรรณ ประสิทธิ์ธิเม. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...ปรับเปลี่ยนไปตามสมัย สมัยก่อน สินค้ามีขายไม่มาก ปัจจุบันมีหลากหลายมากขึ้น ทางร้านจึงเลือกขายสินค้าไม่กี่อย่าง แต่สามารถดูแลรักษาลูกค้าได้ และเน้นการบริการ...”
(दनัย อารีย์วัฒนานนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เทคโนโลยี เช่น มือถือ โน้ตบุ๊ก เครื่องเขียนกลายเป็นสินค้า low technology ไม่เป็นที่นิยมของเด็กวัยเรียน...”
(นเรนทร์ ธรรมกฤษดา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สถานบริการน้ำมันเน้นงานบริการ เวลาที่เลือกคนมาทำงานด้วย จะเน้นเรื่องความกตัญญู เขาดูแลพ่อแม่มี ส่วนใหญ่จะสัมภาษณ์คนที่มาสมัครทำงานด้วย...”
(ออมสิน ศรีสุรินทร์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ค่านิยม ในการบริการดูแลก่อนใช้และหลังใช้งาน...”
(กฤติชัย สุริย์ฉาย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ราคาทอง ทองแพงไม่ค่อยมีลูกค้า แต่ถ้าราคาทองถูกลูกค้าจะมีเยอะขึ้น...”
(สุรศักดิ์ ร่วมพัฒนา. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...ปรับตัวตลอดเวลาให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน รักในสิ่งที่ทำ เลือกขายสินค้าตามความนิยม รถมือสอง มีห้องว่างให้เช่า...”
(เชื้อะเกียง แซ่จิ่ง. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้นน้ำ สินค้าการประมง

“...การคมนาคมสะดวกเพื่อ่ง่ายในการจอดรถ พื้นที่รองรับลูกค้าได้ จากเดิมมีร้านค้าเพียงสองคูหา ขยายเป็นสิบคูหา ที่ถนนศิริรัฐ ปัจจุบันมาสร้างโกดังด้านนอก พื้นที่มากขึ้น สะดวกในการขนถ่ายสินค้า...”
(ยงคัยุทธ สุรินทร์ศิริรัฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เศรษฐกิจ การเมือง เดิมขายเฉพาะข้าวสาร ปัจจุบันเปลี่ยนมาขายปุ๋ย ยา เคมีเกษตร กระจกอบ ถุงปุ๋ยเก่า-ใหม่ พร้อมพิมพ์ทุกขนาด เมล็ดพันธุ์ จักรเย็บปากถุง อุปกรณ์การเกษตรทุกชนิด เนื่องจากระบบกลไกของข้าวไม่แน่นอน และความต้องการของเกษตรกรมีความหลากหลายมากขึ้น จึงเพิ่มประเภทสินค้าทางการเกษตรมากขึ้น และปรับชื่อเดิมของร้านจากเดิม คือ “สุรินทร์ค้าข้าว” แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น “สุรินทร์รุ่งโรจน์” ...”

(รุ่งโรจน์ กิตติลักษณ์านนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. กลุ่มอื่นๆเช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษษกร

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทย เชื้อสายจีน ได้แก่ ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญของเทคโนโลยี ค่านิยม เช่น มือถือ โน้ตบุ๊ก ทำให้คนใช้เครื่องเขียน เช่น สมุด น้อยลง สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ เช่น ราคาทอง สมัยก่อนไม่เน้นเรื่องการบริการมาก แต่ปัจจุบันต้องมีบริการหลังการขายจึงจะสามารถแข่งขันกันได้ ความต้องการสินค้าเป็นไปตามยุคตามสมัย ตามความนิยม ประกอบกับค่านิยมของคนในสังคม บางอย่างที่ว่าหลังก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ จึงต้องปรับตัวตามสถานการณ์ขณะนั้น

ตาราง 5 สาเหตุของการคงอยู่หรือปรับเปลี่ยนของกลุ่มการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์

กลุ่มการประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของคงอยู่หรือการปรับเปลี่ยน	
	คงอยู่	ปรับเปลี่ยน	คงอยู่	ปรับเปลี่ยน	คงอยู่	ปรับเปลี่ยน	คงอยู่	ปรับเปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
1. แปรรูปอาหาร										
ร้านกุนเชียง 5 ดาว	√		√		√		-	-	ครอบครัว ค่านิยม	เทคโนโลยี
2. ขายส่ง ขายปลีก ปืมน้ำมัน ยานยนต์ อะไหล่ เสื้อผ้า หนังสือ ทอง										
ทองเพียวแข็งเฮง	√			√	√		-	-	การแต่งงาน	
ปืม ศ. สุรินทร์ พาณิชย์		√		√		√		√	ครอบครัว ค่านิยม	เศรษฐกิจ การคมนาคม
เซียมเฮงตั้ง		√	√		√		-	-	ครอบครัว ค่านิยม	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
เหรียญทองคำรถ		√		√		√	-	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
คุณเฮงยานยนต์		√		√		√	-	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
อักษรวิทยา		√		√		√	-	-		การศึกษา เศรษฐกิจ เทคโนโลยี

ตาราง 5 (ต่อ)

	กลุ่ม การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของคงอยู่หรือการปรับเปลี่ยน	
		คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
3.	เกี่ยวกับการเกษตร										
	ศิริโชติ		√	√		√		-	-	ค่านิยม ครอบครัว	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	สุรินทร์รุ่งโรจน์		√	√		√		-	-	ค่านิยม ครอบครัว	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
4.	วัสดุก่อสร้าง รับเหมา สร้างบ้าน อาคารให้เช่า กระจกอลูมิเนียม										
	บริษัทไอคิว	√			√	√		-	-	ค่านิยม ครอบครัว	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
5	โรงแรมที่พักบริการและ อาหาร เบอร์เกอร์รี่										
	นกเย็นตาโฟ		√		√	-	-	-	-	แต่งงาน	
	ไฟเงิน (เบอร์เกอร์รี่)		√	√			√	-	-		การศึกษา เกิดไฟไหม้เมื่อปี พ.ศ. 2516 จากเดิมขายกาแฟปรับเป็น ขายเบอร์เกอร์รี่
6.	ร้านขายยา สุขภาพ ความรู้ความชำนาญใน วิชาชีพ										
	บุญเที่ยงเภสัช		√	√		√	-	-	-		การศึกษา

2. สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

การประกอบอาชีพของชาวจีนในอดีตที่ทำการค้าในเขตบริเวณสถานีรถไฟศรีสะเกษนั้น ชาวจีนจะยึดอาชีพตามลักษณะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับคนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนวิวัฒนาการในรูปแบบที่ทันสมัย ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ 1) โรงสีข้าว เดิมเป็นเจ้าของโรงสีขนาดเล็ก ต่อมาได้มีพัฒนาการเทคโนโลยีจนกลายเป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ 2) สินค้าอุปโภคบริโภค เดิมเป็นร้านที่จำหน่ายสินค้าในชีวิตประจำวัน ต่อมามีการพัฒนากลายเป็นร้านค้าและซูเปอร์มาร์เก็ต 3) ร้านขายยาสมัยก่อนจะมีอยู่ร้านเดียว ต่อมาหลงจู้ของร้านออกมาเปิดร้านขายยาเอง 4) อาชีพขายผ้า ร้านที่ตั้งที่สุดในยุคนั้น คือ ห้างกิจเจริญไทย ปัจจุบันห้างกิจเจริญไทยได้เปลี่ยนไปเป็นเย็บผ้าส่งออก 5) ร้านขายเครื่องสำอางค์ ปัจจุบันเจ้าของร้านกลายเป็นผู้มีฐานะการเงินมั่นคงและกลายเป็นเจ้าของที่ดินมากมาย ด้านเกษตรกรรมมีการปรับเปลี่ยนขยายกิจการทางเกษตรกรรมมากขึ้น โดยเฉพาะโรงสีข้าว ยังคงเป็นตระกูลใหญ่ๆที่ผูกขาดอยู่ กิจการรับซื้อของป่าก็ปรับเปลี่ยนเป็นการรับซื้อพืชผลทางการเกษตร และยังมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นตามมา เช่น กิจการจำหน่ายปุ๋ยเคมี (วรเทพ สันติวรรักษ์. 2542 : 48-55) ซึ่งในปัจจุบันยังคงเหลือธุรกิจที่ยังคงดำเนินกิจการไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ปัจจุบันธุรกิจที่ยังคงดำเนินอยู่ ได้แก่ กิจการขายเสื้อผ้า ร้านแขก 2 ร้าน คือ ร้านศรีพวง แล่ง กับพลเสเตอร์ ปัจจุบันมีเพียงร้านทันสมัย ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามโรงแรมเกษศิริ กิจการร้านขายยาเก่าแก่ คือ ร้านสันติสุขฟาร์มาซี หลังสถานีรถไฟศรีสะเกษ ร้านทองที่เก่าแก่ คือ ร้านทองสันติสุข อีกร้านคือร้านที่นามสกุล จันทราชภูร์ ร้านขายสังฆภัณฑ์ บริเวณซอยหน้าตลาดสดศรีสะเกษ คือซอยราชการรถไฟ หรือซอยหลวงพ่อพระโตก็มีร้านขายปุ๋ยเครื่องมือการเกษตร เช่น สินทวิ การเกษตร ข้างธนาคารไทยพาณิชย์และทำฟาร์มเลี้ยงหมู ตระกูลเกียรติสุนนท์ คือ ร้านกิจเจริญไทย ขายจักรยานยนต์ มีขยายสาขาไปที่จังหวัดอุบลราชธานี เปิดตามอำเภอต่างๆในศรีสะเกษ บัมน้ำมันของเฮียชู มีปั้ม ปตท ปั้มคาลเท็กซ์ ตระกูลเกษมพหลทำโรงภาพยนตร์ ปัจจุบันเลิกทำกิจการแล้ว ปัจจุบันโรงภาพยนตร์จะตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า...”

(ประดิษฐ์ ศิลาบุตร. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 42 ประดิษฐ์ ศิลาบุตร (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559)

อาชีพของชาวจีนในอดีตที่ทำการค้าในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษที่บ้านเมืองยังไม่มี ความเจริญก้าวหน้ามากนัก ซึ่งชาวจีนยึดอาชีพตามลักษณะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับคนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ต่อมาได้จำแนกปรับเปลี่ยนตามสมัย (วรเทพ สันติวรรักษ์. 2542 : 49)

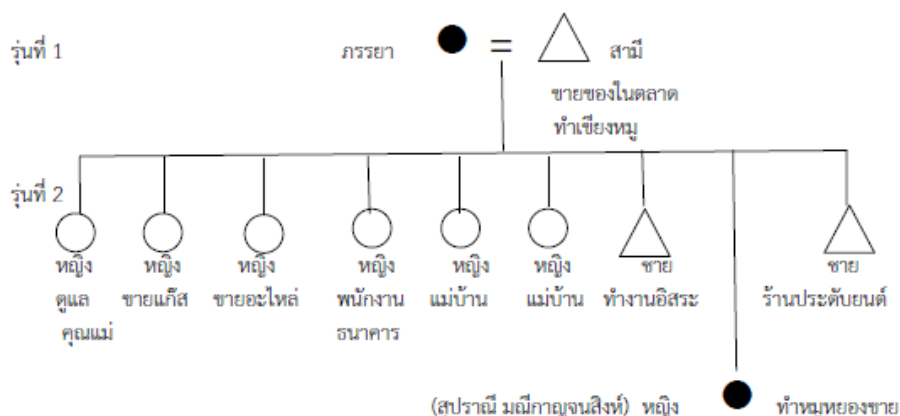
การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัด ศรีสะเกษ ผู้วิจัยพบว่ามีการรับจ้าง แยกหามเป็นกรรมกร หรือเป็นกุลี เป็นช่างทอง ขายของเบ็ดเตล็ด (ค้าขายเล็กๆน้อยๆ) ร้านขายยาจีน ทำก๊วยเตี๋ยว ขายหมู ทำเซียงหมู ขายมิด จอบและเสียม ขายของ เบ็ดเตล็ด ขายโซ่ห่วย ช่างซ่อมจักรยายน อีกทั้งประกอบอาชีพเกี่ยวกับอาหาร ทำกุนเชียง หมูหยอง

การก่อสร้างสร้างตัว ครอบครัวและการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัด ศรีสะเกษ

ครอบครัวที่ 1 แซ่เฮ้ง จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว คุณแม่ขายของในตลาด ขายหมู มีเซียงหมู ต่อมาแปรรูป เป็น หมูหยอง กุนเชียง การเลือกทำเลและที่อยู่อาศัย สมัยก่อนเดินทางโดยรถไฟ มีขบวนไปกรุงเทพฯ สะดวกและใกล้ตลาด จึงเลือกทำเลตรงนี้ การที่คุณพ่อคุณแม่มีลูกมากเพราะ ต้องการแรงงานและรอคอยลูกชาย ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายนั้น มีติดต่อกันบ้าง ดิฉันกลับมาช่วยกิจการของที่บ้าน เดิมมีขายของในตลาด มีตู้เล็กๆ ตนเองมาต๋อยอดปรับร้านให้ทันสมัย ปรับเท่าที่ สามารถจะทำได้ตามกำลัง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณแม่เดินทางมาจากตำบลหังไฮ่ ประเทศ จีน ด้วยสาเหตุเกิดสงครามและเกิดความอดอยาก ดิฉันมีพี่น้องทั้งหมด 10 คน พี่สาวคนโตปัจจุบันดูแลคุณแม่ พี่สาวคนที่สองขายแก๊สที่จังหวัดศรีสะเกษ พี่สาวคนที่สามขายอะไหล่ พี่สาวคนที่สี่เป็นโสด เดิมเป็นพนักงานแบงค์ ปัจจุบันช่วยกันบริหารงานที่กิจเตียง ส่วนพี่สาวคนที่ห้าเป็นพยาบาล พี่สาวคนที่หกเป็นแม่บ้าน อยู่ที่กรุงเทพฯ พี่สาวคนที่เจ็ดเป็นแม่บ้าน น้องชายคนที่แปดทำงานอิสระ ด้านการออกแบบ ส่วนตัวเองเป็นน้องสาวคนที่แปด ดูแลกิจการร้านกิจเตียง ส่วนน้องชายคนสุดท้ายเปิดร้านประดับยนต์ที่ กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 43 แผนผังแซ่เฮ้ง จังหวัดศรีสะเกษ

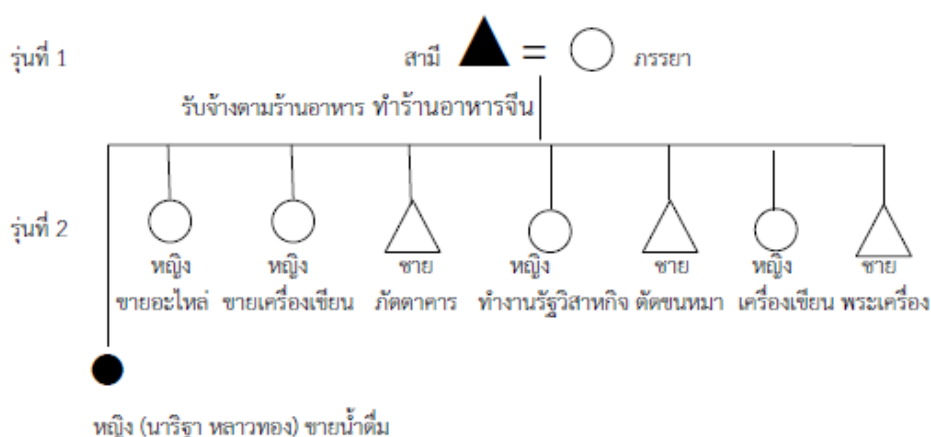

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พูดแต่จิว พูดไทยกับอีสานเล็กน้อย สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ การอบรมสั่งสอนของคุณแม่ เน้นสอนลูกหลานให้เป็นคนดี ปลูกฝังให้มีความรู้เป็นหลัก สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อน เดิมเป็นไม้สองชั้น ที่ที่ของทางรถไฟ เพิ่งมาสร้างเป็นตึกได้เมื่อประมาณไม่เกิน 20 ปี ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนจะมีหมोजิน เมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว แต่ปัจจุบันรักษาแบบแผนปัจจุบัน เพราะไม่มีหมोजิน ความนิยมการกินยาจีนลดลง ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม็ง เพื่อนบ้านยังคงไหว้เหมือนเดิม ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ซึมซับจดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ อาชีพหลัก คือ ทำหมูหยอง หมูทุบ หมูแดดเดียว อาชีพรอง คือ ขายสินค้าของฝาก เพิ่มเติม เช่น ขนมหอมกล่ำดวน หมูแผ่น ขนมห้อย

ครอบครัวที่ 2 แซ่ไคว่ จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อาศัยเดินทางมาจากบัวใหญ่แล้วเดินทางมาอยู่ศรีสะเกษ คุณพ่อประกอบอาชีพรับจ้างตามร้านอาหาร ทำร้านอาหารเดิมหาบขาย ต่อมาเป็นลักษณะรถเข็น หลังจากนั้นก็เริ่มเปิดร้านข้าวต้ม รับจัดงานเลี้ยง จัดเลี้ยงโต๊ะจีน เดิมเช่าพื้นที่เฉลิมผล (โรงหนัง) คึกคักมาก มีดนตรีวงซิวู้ด เมื่อคุณพ่ออายุ 72 ปี คุณพ่อจึงเลิกทำเนื่องจากหกล้มบ่อย น้ำมันกระเด็นใส่ข้าง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 8 คน ลูกสาวคนโตช่วยค้าขายน้ำ ลูกสาวคนที่สองช่วยค้าขายอะไหล่รถยนต์ ลูกสาวคนที่สามค้าขายเครื่องเขียน ลูกชายคนที่สี่ทำร้านอาหารมิตรภาพสืบทอดจากคุณพ่อ ลูกสาวคนที่ห้าเป็นพนักงานธนาคาร ลูกชายคนที่หกทำงานอิสระรับตัดขนสุนัข ลูกสาวคนที่ 7 ค้าขายเกี่ยวกับเครื่องเขียน ส่วนลูกชายคนสุดท้ายทำอาชีพอิสระขายพระเครื่อง คุณมารัฐาหลังจากจบระดับปริญญาตรี ก็ทำงานแบงค์เลย ซึ่งสมัยนั้นงานต่างจังหวัดส่วนใหญ่เป็นงานแบงค์ ทำงานได้ 11 ปี จึงลาออก เริ่มสนใจขายน้ำดื่ม เวิร์คเทค 95 สมัยนั้นสนใจเครื่องกรองน้ำยี่ห้อนี้มาก เพราะมีระบบ รีเวอร์ออสโมสิส ทำมาเรื่อยๆ ควบคุมคุณภาพ ดูแลและเอาใจใส่ลูกค้า

ภาพประกอบ 44 แผนผังแซ่ไคว่ จังหวัดศรีสะเกษ

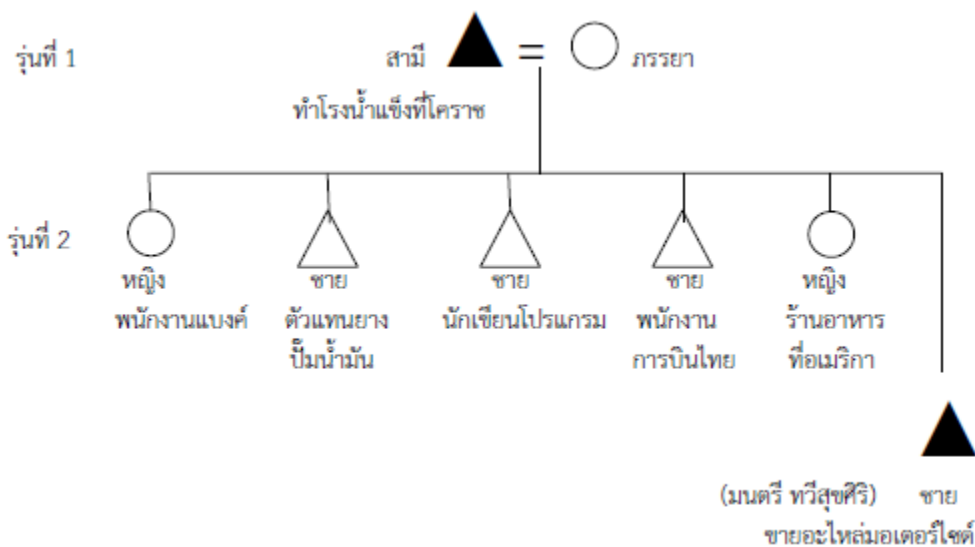
วิถีชีวิต การดูแลสุขภาพส่วนใหญ่จะรักษาตามแผนปัจจุบันมากกว่า เพราะที่ศรีสะเกษไม่มีหมอจีนแล้ว ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ขายนํ้าดื่ม

ครอบครัวที่ 3 แซ่ไค้ว จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อากงเป็นช่างเดินเรือทะเล ดูแลเครื่องจักรใหญ่ เมื่อเดินทางมาถึงเมืองไทย ได้เดินทางมาทำโรงน้ำแข็งที่นครราชสีมา แถวประตูชุมพล หลังจากากนั้นหล่อท่อเสาปูน คุณพ่อเริ่มทำโรงสีเมื่อปี พ.ศ. 2503 คุณแม่เปิดร้านขายข้าวสาร จากนั้นคุณพ่อเริ่มทำปั้มนํ้ามัน ปี พ.ศ. 2504 เริ่มทำโรงหีบอ้อย เป็นนํ้าตาลก้อนคล้ายๆขนมครกส่งกรุงเทพฯ ต่อมาขณะที่ทำหีบนํ้าอ้อย มีคนงานประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต จึงเลิกกิจการหีบอ้อย เดิมผมช่วยพี่ชายดูแลเกี่ยวกับอะไหล่เครื่องยนต์ หลังจากนั้นออกมาก่อสร้างตัวเอง เมื่อปี พ.ศ. 2520 ขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์เอง ด้วยเงินสามหมื่นบาท จัดระบบสต็อกให้สะดวกมากขึ้น

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 6 คน พี่สาวคนโตทำงานธนาคารที่กรุงเทพฯ ปัจจุบันเกษียณอายุแล้ว พี่ชายคนที่สอง เป็นนักธุรกิจ ตัวแทนขายยาง Bridgestone ทำปั้มนํ้ามันคาลเท็กซ์ เอสโซ่ ปตท ส่วนลูกชายคนที่สามทำบริษัทจอห์นสัน เป็น programmer พี่ชายคนที่สี่เดิมเคยทำงานการบินไทย ภาคพื้นดิน ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว พี่สาวคนที่ห้าประกอบธุรกิจอาหารไทยที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนผมเป็นลูกชายคนสุดท้องทำธุรกิจขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์ และทำโรงกลึงซ่อมรถมอเตอร์ไซด์

ภาพประกอบ 45 แผนผังแซ่ไค้ว จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต ภาษาที่พูดกับคุณพ่อก็พูดภาษาลาว คุณแม่พูดแต้จิ๋ว อาจมักใช้ภาษาลาวพูดด้วย การอบรมสั่งสอนของคุณพ่อ เน้นสอนลูกหลานให้เป็นคนรักคิด นักทำ สภากที่อยู่อาศัยสมัยก่อน เดิมเป็นเป็นอาคารชั้นเดียว ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนจะมีหมोजิน รักษาก่าแล้ว แต่ปัจจุบันรักษาแบบแผนปัจจุบัน เพราะไม่มีหมोजิน ความนิยมการกินยาจีนลดลง ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม็ง ยังคงไหว้เหมือนเดิม ส่วนเทศกาลไหว้พระจันทร์เล็กไหว้เมื่อปี พ.ศ. 2513 ที่นักบินอวกาศของสหรัฐอเมริกาไปเหยียบดวงจันทร์ การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ชิมซบ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์

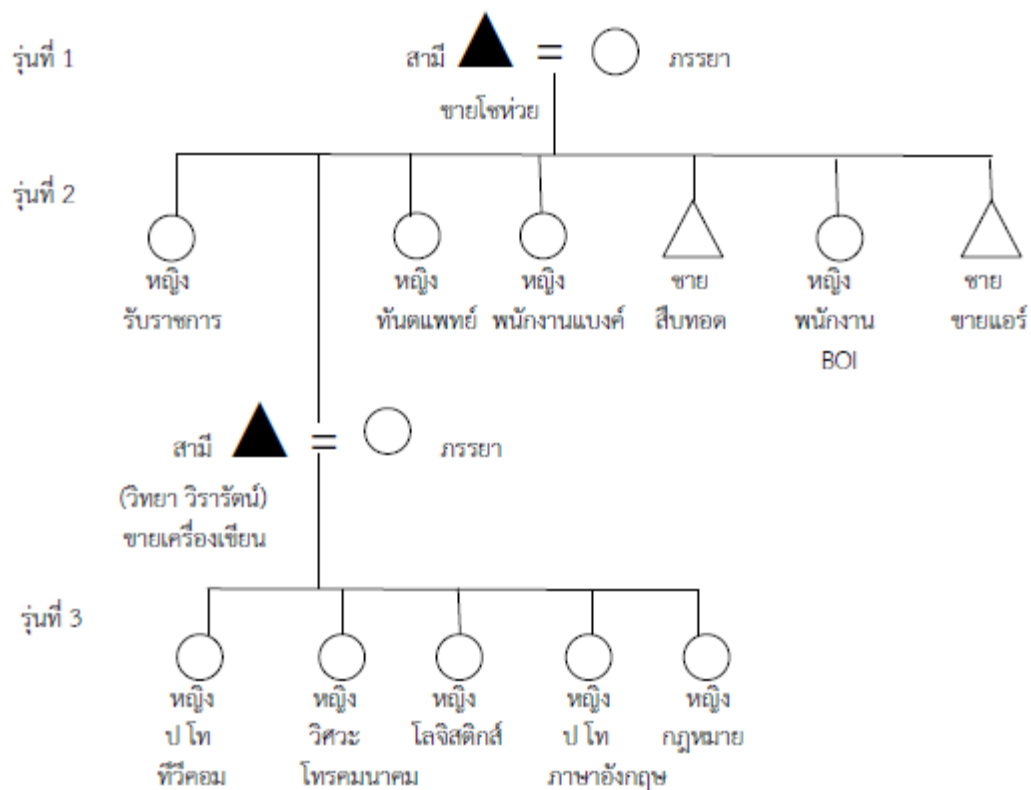
อาชีพรอง คือ ทำโรงกลึง ซ่อมจักรยานยนต์

ครอบครัวที่ 4 แซ่ลิ้ม จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อาจเคยอยู่ที่ค่ายทหารที่ร้อยเอ็ด ตอนนั้นอาจประกอบอาชีพขายโชห่วย ต่อมามีการยุบกรมทหารร้อยเอ็ด ทำให้เก็บหนี้ไม่ได้ จึงเดินทางมายังจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ที่ถนนวงแหวน เดิมที่ศรีสะเกษมีโรงผืนเก่า ต่อมาย้ายไปอยู่ที่บ้านหนองครก เส้นถนนสุขุมวิท 5 กิโลเมตร ยังคงประกอบอาชีพขายโชห่วย อาจเสียชีวิตตอนที่คุณวิทยา อายุได้ 7-8 ขวบ น่าจะช่วงปี พ.ศ. 2500 ผมเป็นลูกชายคนโตของที่บ้านจึงเสียสละออกมาช่วยคุณพ่อทำโชห่วย ลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยกิจการหลังจากคุณพ่อเสียชีวิต โรงเรียนที่ฮั่วเฉียว จังหวัดศรีสะเกษ ถูกรัฐบาลปิด คหบดีสมัยนั้นถูกจับกว่า 10 คน ซึ่งใครที่ถือใบต่างด้าวสมัยนั้นจะถูกส่งกลับประเทศจีน เมื่อโรงเรียนจีนที่ศรีสะเกษ ปิดตัวลง เดินทางได้เรียนหนังสือจีนที่จังหวัดสุรินทร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มีเพื่อนร่วมรุ่นสมัยนั้น ร้านลำฟ้า จังหวัดอุบล ร้านกงกั๊กไม้ ต่อมาไปเรียนที่ปากเซ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วข้ามชั้นไปเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผมมีเพื่อนทั้งจังหวัดอุบล ศรีสะเกษ สุรินทร์ มีบางคนก็อพยพไปอยู่ฝรั่งเศส ตอนที่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนที่มหาพุทธารามท่านเคยไปเป็นลูกน้องของร้านศรีสมไทย จังหวัดอุบลราชธานี ทำงาน ส่งของ แพ็คของ ซึ่งได้ประสบการณ์การแพ็คของ การจัดของ การส่งของ สมัยก่อนต้องปั่นจักรยานไปส่ง เคยยกกล่องรองเท้าหนังยางหากล่องปั่นจักรยานไปส่ง มือข้างหนึ่งถือกล่องรองเท้าซ้อนกันหากล่อง ผมแต่งงานเมื่อปี พ.ศ. 2517 แต่งงานกับลูกสาวของร้านวิทยาคาร จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากแต่งงานจึงแยกออกมาจากร้านรวมสินพาณิชย์ มาเน้นขายเครื่องเขียนและวัสดุทางการศึกษา เนื่องจากภรรยามีความชำนาญและคุ้นเคยกับสินค้าประเภทนี้อยู่ก่อนแล้ว

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อของผม ชื่อ ไพศาล แซ่ลิ้ม เรียนภาษาจีนที่โรงเรียนจีน ตอนนั้นขี่ม้ามาโรงเรียน เรียนหนังสือจีนจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอยู่ครั้งหนึ่ง ม้าไปขโมยอาหาร พ่อจึงรับจ้างทำงานเพื่อใช้หนี้ คุณพ่อผมมีลูกทั้งหมด 7 คน ลูกสาวคนโตรับราชการอยู่บริษัทการบินไทย ปัจจุบันเกษียณอายุแล้ว ผมเป็นบุตรชายคนโต น้องสาวคนที่สามเป็นทันตแพทย์ ส่วนน้องสาวคนที่สี่เป็นพนักงานแบงค์ อยู่ที่สำนักงานใหญ่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา น้องชายคนที่ห้า ดูแลร้านโชห่วย สืบทอดกิจการของคุณพ่อ คือร้านรวมสินพาณิชย์ และทำบริษัท ไพศาล ก๊อปปี้ เซ็นต์เตอร์ น้องสาวคนที่หกทำที่บริษัทบีโอไอ ส่วนน้องชายคนสุดท้อง นายแอร์ ตรงข้ามร้านซุนเฮง ชื่อ แสงไพศาล เอ็นจิเนียริง

ภาพประกอบ 46 แผนผังแซ่ลิ้ม จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต คุณแม่จะส่งเสริมให้ลูกสาวทุกคนเรียนสูงๆ ถ้ามีความรู้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีแนวคิดที่ว่า “ผู้ชายสามารถเอาตัวรอดได้ แต่ผู้หญิงต้องมีความรู้”

อาชีพหลัก คือ ชายเครื่องเขียนและวัสดุทางการศึกษา

อาชีพรอง คือ ผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อประกอบการเรียนการสอน

ครอบครัวที่ 5 แซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว คุณพ่อเดิมประกอบอาชีพขายอ้อยคั้น ส่งหนังสือพิมพ์ ย้ายมาอยู่ที่ศรีสะเกษเนื่องจากมีคนรู้จักชวนมา จึงเริ่มประกอบอาชีพซ่อมจักรยายน ต่อมาชายโชห่วย คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 4 คน คนโตเป็นผู้หญิงแต่งงานกับหมอ ส่วนคนลูกสาวที่สองชายโชห่วย ที่ศรีสะเกษ

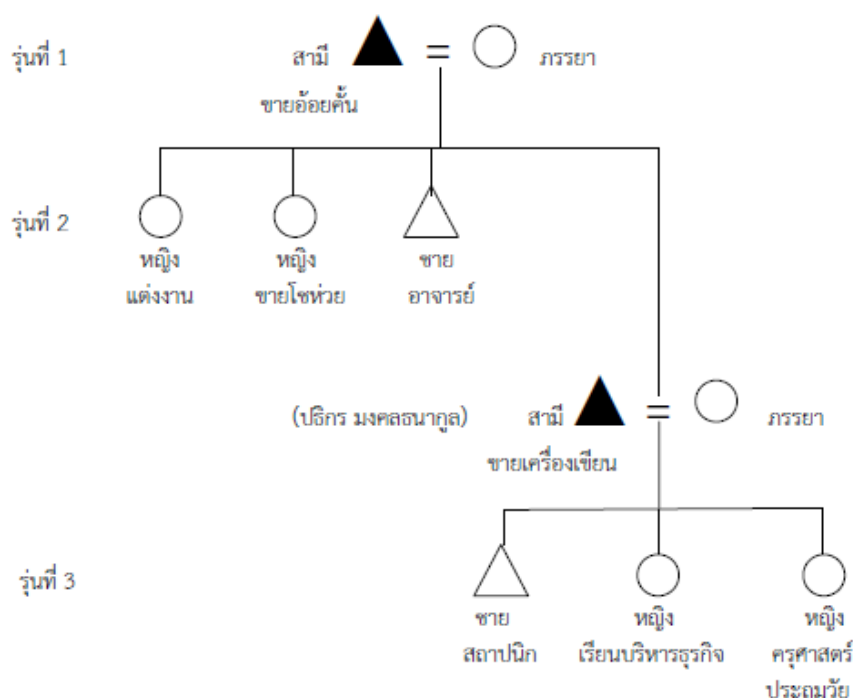
ชื่อร้านแสงเจริญพาณิชย์ ลูกชายคนที่สามเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ส่วนผมเป็นลูกชายคนสุดท้อง

ชายโชห่วยโดยขยายกลุ่มสินค้าคือ เครื่องเขียน กระจดาช ปากกา แผ่นดิสก์ ชายให้หน่วยงานราชการ

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ผมมีลูกทั้งหมด 3 คน ลูกสาว 2 คน ลูกชาย

1 คน กำลังศึกษา

ภาพประกอบ 47 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต สมัยก่อนพูดภาษาไทย เคยเรียนภาษาจีนกลางที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัด สุรินทร์ ตอนที่อยู่ประถมปีที่ 4 อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี มีอิสระทางความคิด ตัดสินใจเอง ส่วนการ ดูแลสุขภาพสมัยคุณพ่อจะหาหมोजินที่เยาวราช แต่ตนเองเน้นทางแพทย์แผนปัจจุบัน นับถือศาสนา พุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีของจีนยังคงปฏิบัติ โดยภรรยาจะเป็นคนจัดกลาง ตามที่เคยปฏิบัติ แต่ ส่วนตัวแล้วจะเน้นเข้าวัด ทำบุญมากกว่า

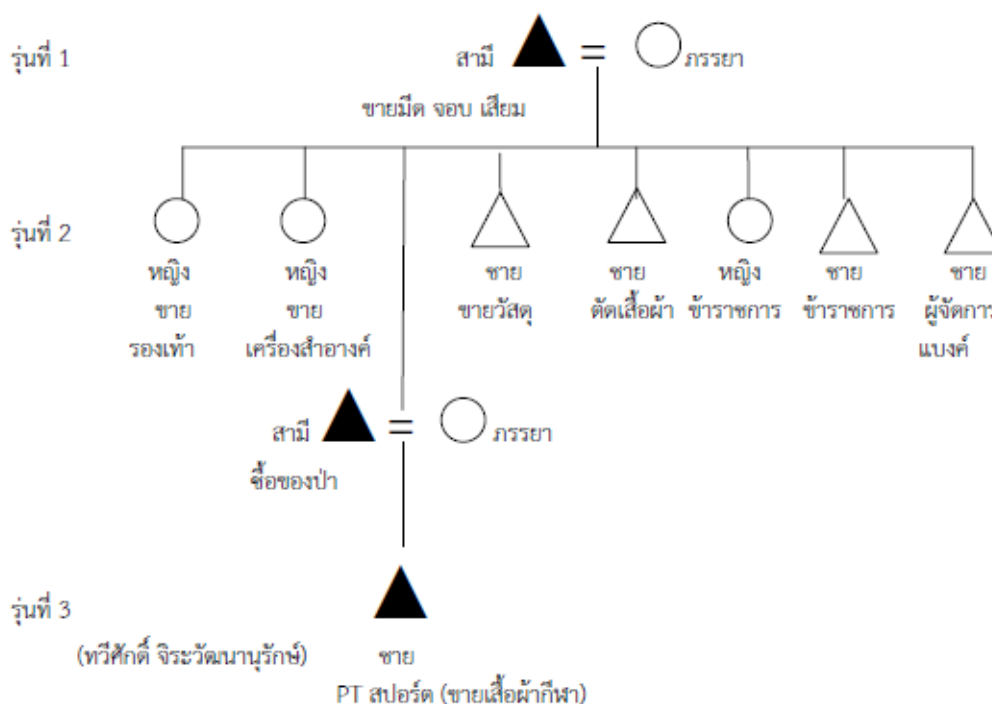
อาชีพหลัก คือ ชายเครื่องเขียนและวัสดุทางการศึกษา

ครอบครัวที่ 6 แซ่เจ็ง จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างตัว อากงเดินทางมาจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน ประกอบอาชีพ คือ ชายมีด จอบ และเสียม อากงมีลูกทั้งหมด 8 คน คนโตเป็นผู้หญิง ชายรองทำบาจาที่โคราช พี่สาว คนที่สองทำร้าน Cover Mark ส่วนคุณพ่อเป็นลูกที่สามรับซื้อของป่า ข้าวเปลือกและปอ น้องชายคนที่สี่ ชายวัสดุก่อสร้าง น้องสาวคนที่ห้าตัดเสื้อผ้า น้องชายคนที่หกเป็นหัวหน้าจังหวัดเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดสกลนคร น้องชายคนที่เจ็ดเป็นรองอธิบดีปศุสัตว์ น้องชายคนสุดท้ายเป็นผู้จัดการแบงค์

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อเริ่มซื้อของป่า ปอ ส่วนผมเป็น พนักงานแบงค์มาก่อน เมื่อปี พ.ศ. 2549 ลาออกจากแบงค์ ด้วยความที่เดิมเคยเป็นนักกีฬามาก่อน เล่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอล ชอบเล่นกีฬาทุกประเภท จึงหันมาเปิดร้านขายเสื้อผ้า อุปกรณ์ทางการกีฬา ทำกิจการแบบครอบครัว มีลูกพี่ลูกน้องมาช่วย หยุคร้านวันอาทิตย์ ไม่จ้างลูกจ้าง การค้าค่อนข้างไม่มี ปัญหา

ภาพประกอบ 48 แผนผังแซ่เจ็ง จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต การดูแลสุขภาพส่วนใหญ่จะรักษาตามแผนปัจจุบัน ขนบธรรมเนียมประเพณีเงินยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง เทศกาลกินเจ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการจดจำ

อาชีพหลัก คือ เสื้อผ้ากีฬา

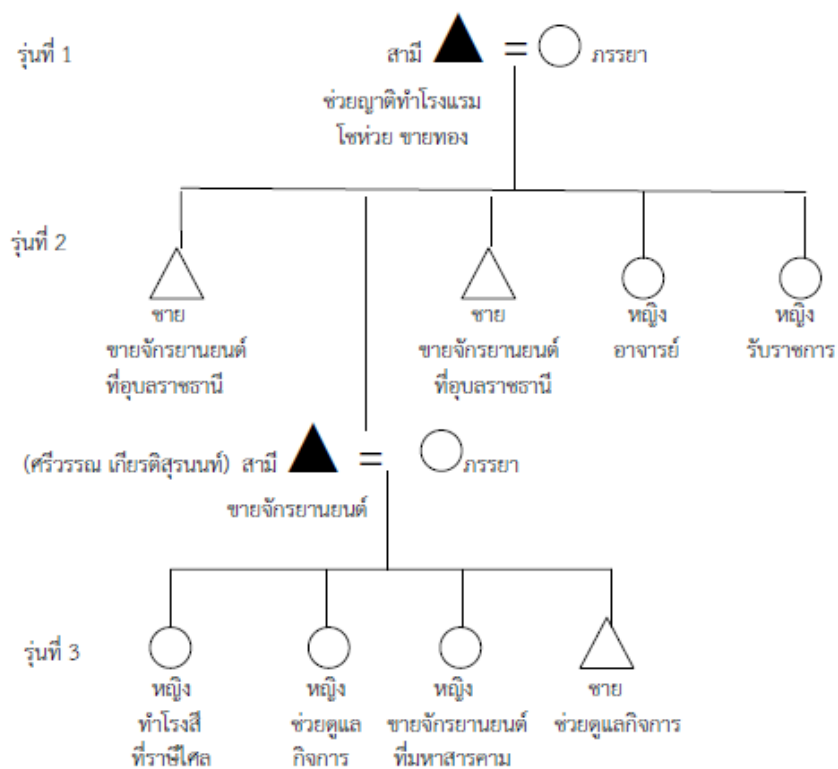
อาชีพรอง คือ ขายอุปกรณ์การกีฬา

ครอบครัวที่ 7 แซ่ก้วย จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อากงมาจากซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2489 ช่วงที่มาคือพี่สาวของพ่อ (คุณป้า)มาอยู่ก่อนแล้ว จึงชวนกันมา พี่สาวทำโรงแรมสันติสุข ที่ศรีสะเกษ โดยเดินทางมาอยู่ที่ กทม สองถึงสามเดือน เดินทางมาที่ศรีสะเกษ ช่วยทำโรงแรม โช่วย ขายทอง อากงมีลูกทั้งหมด 5 คน คนโตทำธุรกิจที่จังหวัดอุบลราชธานี ขายมอเตอร์ไซด์ ติดกับสะพานประชาธิปไตยและหน้าโรงแรมปทุมรัตน์ มีสาขาอีกหลายแห่ง ผมเป็นลูกชายคนที่สอง สืบทอดกิจการของพ่อแม่ คนที่สามประกอบธุรกิจขายรถมอเตอร์ไซด์ ร้านเกียรติสุรนนท์ ตรงแยกเนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี คนที่สี่ผู้หญิงเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยขอนแก่น คนที่ห้าเป็นผู้หญิงทำงานทางด้านแผนที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้ชายทำธุรกิจค้าขาย ผู้หญิงรับราชการ

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ผมมีลูกทั้งหมด 4 คน คนโตทำโรงสี คนที่สองช่วยกิจการ คนที่สามย้ายไปอยู่ที่จังหวัดมหาสารคามขายรถจักรยานยนต์ คนสุดท้ายช่วยดูแลกิจการทั้งหมด

ภาพประกอบ 49 แผนผังแซ่ก้วย จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต คนไทยเชื้อสายจีนจะหนักเอาเบาสู๋ เช่น ตระกูลจรรยาสิทธิวงศ์ แซ่จิ่ง เป็นนักพัฒนา ผมใช้ภาษาแต้จิ๋วกับคุณพ่อ แต่พูดไทยกลางกับลูก ดูแลสุขภาพรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม มีประยุกต์ ขึ้นมาบ้าง มีทำแผนว่าต้องไหว้วันไหน ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม็ง วันไหว้พระจันทร์ มีขนมไหว้พระจันทร์ สมัยก่อนฆ่าไก่เอง ขนมห่าง ขนมหียน พาเด็กๆทำ เต๋ยวันไม่ฆ่าไก่เอง แต่ต้มเอง ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

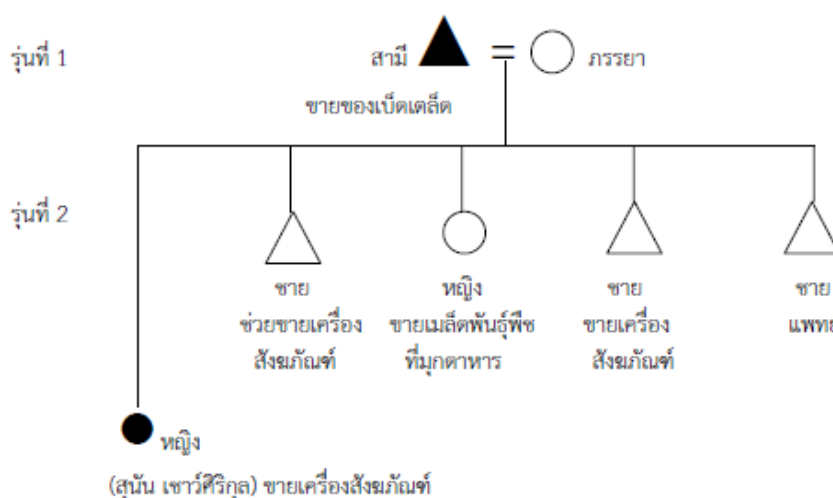
อาชีพหลัก คือ ขาจรจ้กรยานยนต์

ครอบครัวที่ 8 แซ่ก้วย จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างตัว คุณพ่อเดิมขายของอยู่ที่จังหวัดมุกดาหาร พอจังหวัดศรีสะเกษเปิด บขส ใหม่ จึงย้ายมา สมัยก่อนจะใช้ทั้งพูดอีสานปนภาษาแต้จิ๋ว ดิฉันมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ดิฉันเป็นคนโต น้องชายคนที่สองและน้องสาวคนที่สี่ช่วยกันดูแลร้าน น้องสาวคนที่สามไปอยู่จังหวัดมุกดาหารขายเมล็ดพันธุ์พืช ส่วนน้องชายคนสุดท้องเรียนหมอ

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อได้ย้ายจากจังหวัดมุกดาหารมายังจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากขณะนั้นศรีสะเกษกำลังจะเปิด บขส ใหม่ เริ่มแรกเช่าบ้านอยู่ก่อน ตอนแรกยังไม่รู้ว่าซื้ออะไรก็ซื้อตามความต้องการของลูกค้า ลูกค้าถามหาอะไรก็เอามาขาย พอขายได้สักพักจึง

เริ่มมาคัดสินค้าที่ขายได้บ่อยๆ เช่น สมัยก่อนจะขายตะเกียง กระป๋องน้ำมัน แก๊ส น้ำปลา ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2528 จะเพิ่มสินค้าที่ขายในช่วงเด็กเปิดเทอม เช่น หนังสือ เครื่องเขียน สมุดปกอ่อนขายดีมาก แต่พอทางโรงเรียนเปลี่ยนนโยบายว่าต้องใช้สมุดปกอ่อนของโรงเรียน ก็ขายได้น้อยลง จึงเลิกเอาสินค้าประเภทเครื่องเขียนมาขาย พอช่วงปี พ.ศ. 2529-2559 เริ่มขายสินค้าสังฆภัณฑ์ เนื่องจากลูกค้ามาถามผ้าสบง เครื่องสังฆภัณฑ์ เครื่องพระ จึงได้หันมาขายเครื่องสังฆภัณฑ์และสินค้าที่ใช้ตามประเพณีที่บ้านหรือประเพณีตามฤดูกาล เช่น เทศกาลออกพรรษา เทศกาลเข้าพรรษา งานบุญกฐิน และประเพณีชีวิตได้แก่ งานแต่งงาน งานศพ

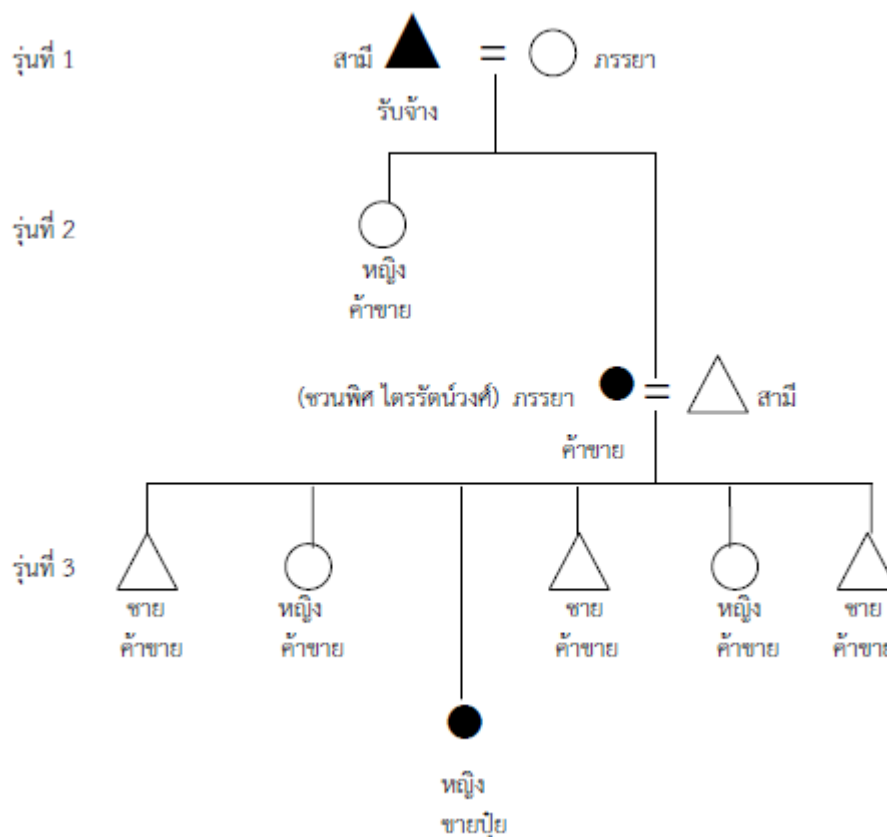
ภาพประกอบ 50 แผนผังแซ่ก้วย จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อน เข้าบ้านก่อน หลังจากตีห้าขายพอเก็บเป็นทุนจึงตัดสินใจซื้อบ้าน ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนจะเชื่อฟังคุณแม่เพราะท่านรู้เรื่องยาจีนบ้าง ส่วนใหญ่ซื้อยาที่ร้านยาไพศาลฟาร์มมาซี แต่ปัจจุบันก็หันมาปรึกษาพยาบาลปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ และจะมีไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง มีไปไหว้หลวงพ่อดโตที่หน้าตลาด ไหว้ประมาณสองทุ่ม ขนบธรรมเนียมประเพณีเงินยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม็ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ อาชีพหลัก คือ ขายเครื่องสังฆภัณฑ์ อาชีพรอง คือ ขายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับประเพณีต่างๆ สีส้อมผ้าครอบครัวที่ 9 แซ่พัว จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อากงเดินทางจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน เริ่มต้นประกอบอาชีพรับจ้าง โดยอยู่ที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีก่อน ช่วงประมาณก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากนั้นอากงย้ายไปอยู่ที่อำเภอศรีขรภูมิ เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง โดยประกอบอาชีพค้าขาย ขายของเบ็ดเตล็ด อากงมีลูกทั้งหมด 2 คน ลูกสาวสองคน โดยคุณแม่มีลูกทั้งหมด 6 คน ผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 3 คน ทุกคนประกอบอาชีพค้าขาย คุณแม่ย้ายมาอยู่ที่ศรีสะเกษ เนื่องจากมองว่าค้าขายเมืองใหญ่ น่าจะดีกว่า เริ่มค้าขายเบ็ดเตล็ดดิฉันมีลูกทั้งหมดเพียง 3 คน ผู้หญิง 2 คน ผู้ชาย 1 คน

ภาพประกอบ 51 แผนผังแซ่พั้ว จังหวัดศรีสะเกษ

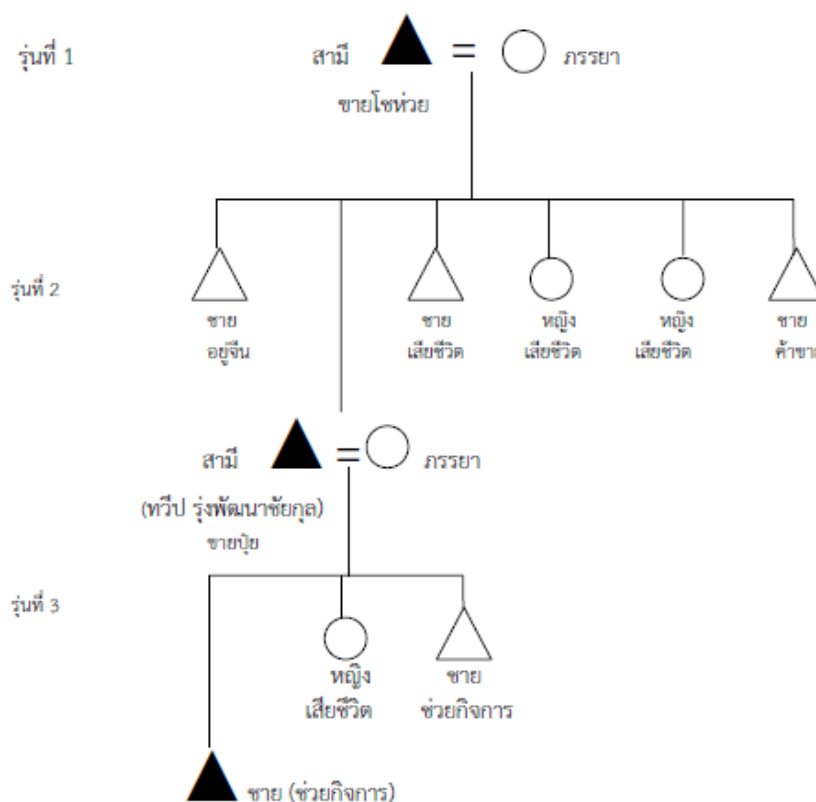
วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พูดแต่จิวกับอีसान พูดแต่จิวกับคุณแม่ และใช้ในคำขายกัน ปัจจุบันพูดไทยกับลูก การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูก อดทน ตรงไปตรงมากับลูกค้า สภาพที่อยู่สมัยก่อนเป็นไม้สองชั้น ในเรื่องการดูแลรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ อธิบายให้ลูกฟังว่าทำไมถึงไหว้ สำคัญอย่างไร อาชีพหลัก คือ ขายปุ๋ย อาชีพรอง คือ ยาเกษตรเคมี (ยากำจัดศัตรูพืช)

ครอบครัวที่ 10 แซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างตัว คุณพ่อเดินทางจากเมืองซัวเถา ประเทศจีน โดยญาติชวนมา และแนะนำให้มาที่อำเภออุษันธุ์ เริ่มต้นค้าขายก่อน เริ่มขายของเบ็ดเตล็ด มาขายโซ่ห่วย ดำเนินกิจการมาเรื่อยๆ

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 6 คน เสียชีวิตไปแล้ว 3 คน คำขายอีก 2 คน ผู้ชายคนโตอยู่ที่ประเทศจีน 1 คน เพราะแต่งงาน เข้ามาประเทศจีนไม่ได้เนื่องจากประเทศจีนเป็นคอมมิวนิสต์ในสมัยนั้น ผมเริ่มหันมาขายปุ๋ย ขายตามความต้องการของเกษตรกร ขายมาเรื่อยๆ แล้วค่อยๆขยายโกดังออกมานอกเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การขนถ่ายสินค้า และสะดวกแก่รถใหญ่เข้าออก

ภาพประกอบ 52 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พูดแต้จิว พูดไทยกับอีสานเล็กน้อย สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ การอบรมสั่งสอน เน้นสอนลูกหลานให้เป็นชื่อสัตย์สุจริต เป็นคนดีของสังคม สภาพที่อยู่อาศัยสองชั้น ในเรื่องการดูแลรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณียังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันแข่งแข่งประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

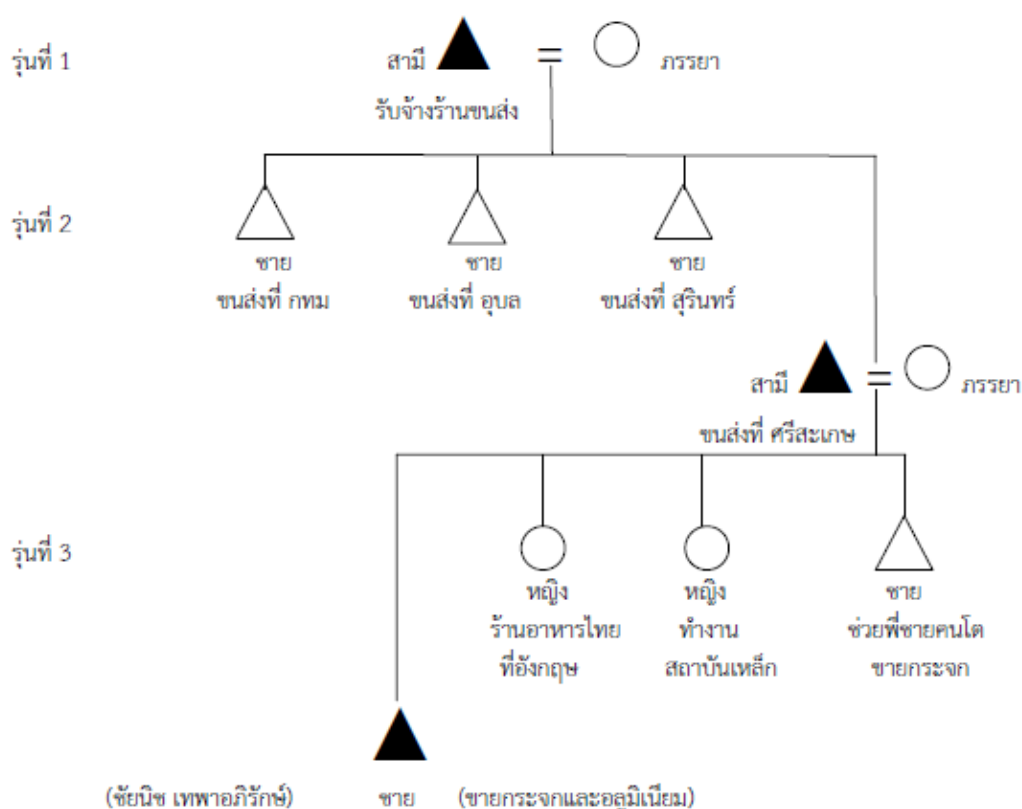
อาชีพหลัก คือ ชายบู้ อาชีพรอง คือ กระจกอลูมิเนียม

ครอบครัวที่ 11 แซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างตัว อากนังเรือสำเภามาจากเมืองซัวเถาของประเทศจีน สมัยนั้นเมืองจีนมีสภาพอดอยาก กันดารแห้งแล้ง เพื่อนๆชวนกันปากต่อปาก จึงพากันอพยพมาเมืองไทย อากนังมีลูกทั้งหมด 4 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด เดิมอากนังมาที่ศรีสะเกษ เพราะเพื่อนชวนมา เริ่มด้วยการรับจ้างร้านเคี้ยวเต็ก (ร้านขายยา) ปัจจุบันเป็นร้านเหลาวิส ศรีสะเกษ อากนังรับจ้างทำทุกอย่าง ทำงานตั้งแต่ 06:00 พยายามมองหาช่องทางในการสร้างเนื้อสร้างตัว อากนังไปเป็นกรรมกรของร้านขนส่งสมัยนั้น จึงตัดสินใจออกมาทำขนส่ง โดยให้ลูกชายคนแรกอยู่ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นศูนย์กระจายสินค้า ส่วนคนที่สองทำขนส่งที่อุบลราชธานี คนที่สามทำขนส่งที่สุรินทร์ ส่วนคุณพ่อทำขนส่งที่จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มทำขนส่งเมื่อปี พ.ศ. 2500 โดยมีชื่อว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดเลียงฮั่วไถ่ขนส่ง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อได้รับมอบหมายจากอากงให้มาเปิดขนส่งที่จังหวัดศรีสะเกษ คุณพ่อก็มีลูกทั้งหมด 4 คน ผมเป็นลูกชายคนโต น้องสาวคนที่สองใช้ชีวิตที่อังกฤษ เปิดร้านอาหารไทย น้องสาวคนที่สามทำงานที่สถาบันเหล็กที่กรุงเทพฯ ส่วนน้องชายคนสุดท้ายต้องช่วยดูแลกิจการ กิจการขนส่งทำมาเรื่อยๆตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 จนมาถึงปี พ.ศ. 2538 จึงเลิกกิจการขนส่งลง เนื่องจากปัญหาเกิดอุบัติเหตุบ่อย รถตกข้างทาง เวลาที่เกิดอุบัติเหตุ ผมต้องรีบขับรถไปดูไม่ว่าจะเวลาใด เพื่อไม่ให้สินค้าถูกขโมย ต้องรับผิดชอบให้กับ supplier ปัญหาเดิมๆ อีกทั้งเป็นธุรกิจงกสี เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวของคุณพ่อ จึงตัดสินใจหันมาทำกระจก อลูมิเนียม เพราะเป็นความชอบส่วนตัว

ภาพประกอบ 53 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คุณพ่อพูดแต่จิว ผมพูดไทยกับอีสาน สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวเล็ก การอบรมสั่งสอน เน้นสอนลูกหลานเป็นคนดีของสังคม ให้เป็นซื่อสัตย์ สุจริต ในเรื่องการดูแลรักษาแบบแผนปัจจุบัน ขนบธรรมเนียมประเพณีเงินยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง เครื่องในเรื่องข้อห้ามในวันสำคัญ เช่น ไม่พูดจาไม่ดีในวันตรุษจีน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ขายกระจกและอลูมิเนียม

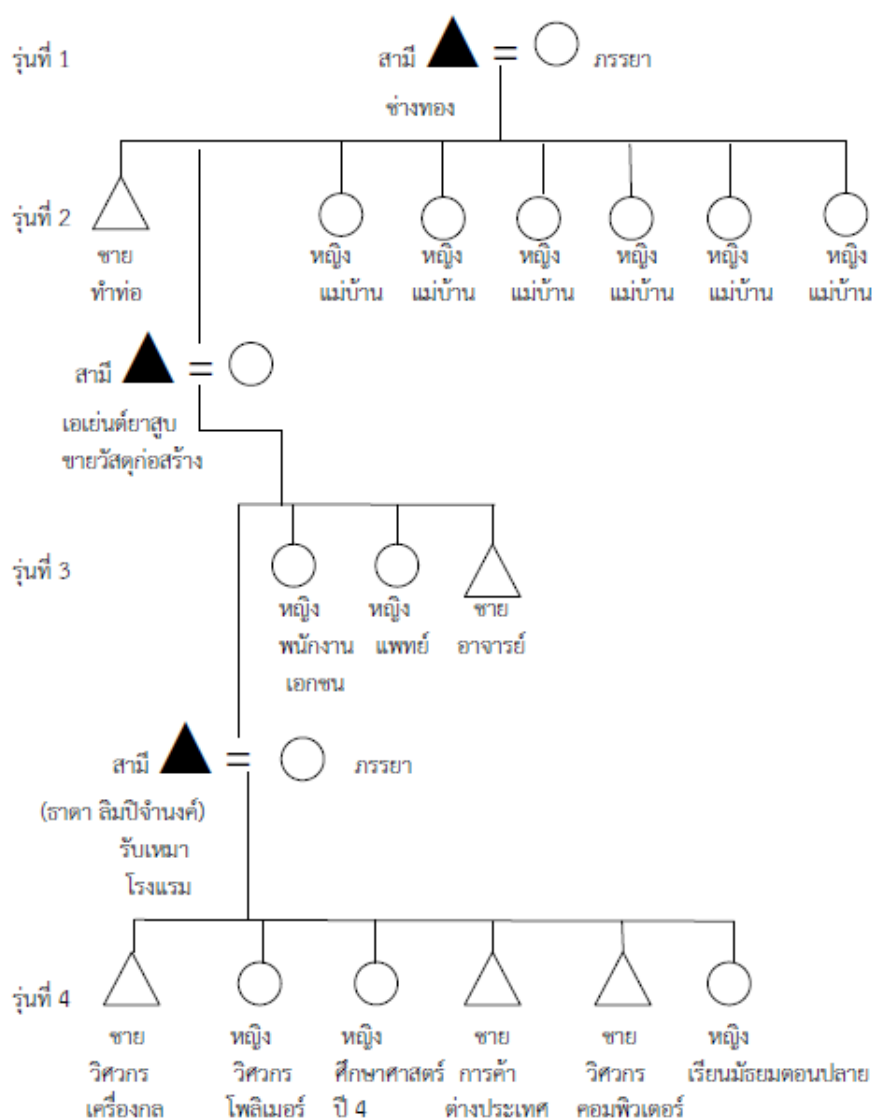

ครอบครัวที่ 12 แซ่ลิ้ม จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างตัว อากงมาจากตำบลแต่เอี้ยว อำเภอข้าวเภา ประเทศจีน ขึ้นท่าเรือที่กรุงเทพฯ เดินทางมาถึงจังหวัดสุรินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2469 มาที่จังหวัดนี้ก่อนเนื่องจากเพื่อนชวนมาอยู่สุรินทร์ เริ่มเป็นลูกจ้างร้านทำทอง ขายทองที่สุรินทร์ จนประกอบอาชีพเป็นช่างทอง พอร์ตไฟ มาถึงจังหวัดศรีสะเกษ อากงก็ย้ายมาที่จังหวัดศรีสะเกษ มาอยู่ที่ตลาดหลังสถานีรถไฟ คนจีนสมัยนั้นส่วนมากรู้จักกัน บ้านใกล้เรือนเคียงจะรู้จักกัน ตอนนั้นอากงทำทอง 4-5 บาท เดินทางขี่ม้าไปขายต่างอำเภอ รับทองเก่ามาทำใหม่ พี่ชายอากงเห็นอากงเป็นคนขยัน จึงแนะนำอากงมาให้รู้จักกับอากง ช่วงนั้นอากงก็มีฐานะพอควร จึงแต่งงานกัน

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงมีลูกทั้งหมด 8 คน ลูกชายคนโตย้ายมาอยู่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทำกิจการรับเหมาก่อสร้าง เส้าเซิม ชื่อร้าน “อีสานคอนกรีต” ส่วนคุณพ่อเป็นลูกชายคนที่สอง มีน้องสาวทั้งหมด 6 คน ผมได้กลับมาช่วยคุณพ่อในส่วนของการรับเหมาก่อสร้าง เนื่องจากจบวิศวกรรมศาสตร์ สาขาการโยธา แต่ด้วยความที่ได้สัมผัสกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างแล้ว พบว่าไม่ยากทำ เนื่องจากทำรับเหมาก่อสร้างมีงานต้องไปประมูลกับหน่วยงานราชการ ใครที่เสนอราคาต่ำ มักจะถูกเลือกได้งานประมูล แต่ด้วยความที่ผมมีความรู้ด้านการก่อสร้าง ไม่คิดว่าจะไปลดสเปกของงานได้ เพราะจะกลายเป็นงานที่ขาดคุณภาพ ขาดความปลอดภัย จึงตัดสินใจเลิกทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง หลังจากเลิกกิจการรับเหมาก่อสร้าง และขายวัสดุก่อสร้าง ที่แรกคิดว่าจะไปอยู่สวนแบบเงียบๆ เพื่อนๆอยากเจอเจอ จึงหันมาทำธุรกิจโรงแรม ซึ่งเปิดเมื่อปี พ.ศ. 2538 สมัยนั้นเป็นโรงแรมแห่งเดียวในจังหวัดศรีสะเกษที่มีห้องประชุมสัมมนา รายได้ที่ได้สามารถไปปลดหนี้แบงค์ได้ภายในเวลา 7 ปี แต่พอมาเจอยุค IMF ปี พ.ศ. 2543 ช่วงนั้นรัฐบาลลดการจัดประชุมสัมมนา กิจการธุรกิจโรงแรมระดับประคองไปเรื่อยๆ

ภาพประกอบ 54 แผนผังแซ่ลิ้ม จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พูดแต่จิว พูดไทยกับอีสานเล็กน้อย สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ การอบรมสั่งสอน เน้นสอนลูกหลานให้เป็นซื่อสัตย์ ปลูกฝังให้ลูกตั้งใจเรียนเป็นคนดีของสังคม ไม่ทำเรื่องผิดกฎหมาย สภาพที่อยู่อาศัยคนจีนสมัยก่อน อาคารไม้ชั้นเดียว ผนังใช้ดินกับฟางปั้นเป็นก้อน หลังคาเป็นสังกะสี ปัจจุบันยังคงมีให้เห็นที่ถนนอุบล คงเหลือไว้ 10 กว่าห้อง ในเรื่องการดูแลรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม็ง ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการทำให้เห็น ซึมซับ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ธุรกิจที่พักและบริการ

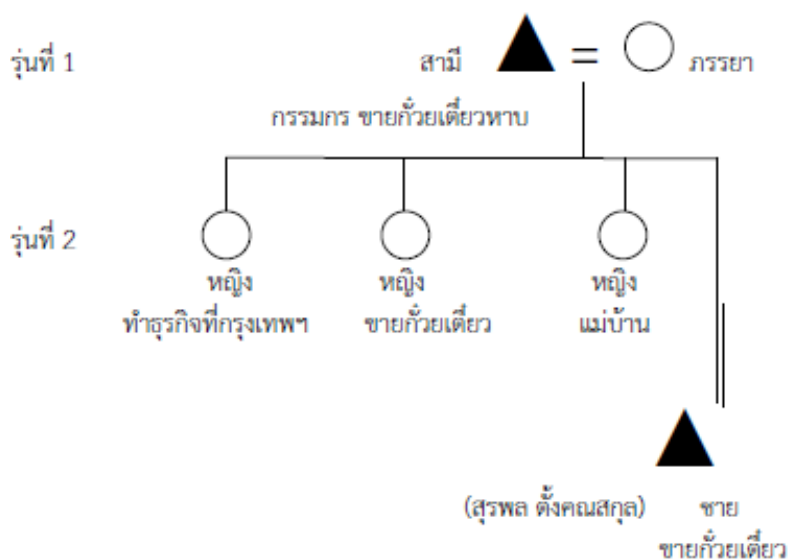
อาชีพรอง คือ เอเย่นต์บุหรี

ครอบครัวที่ 13 แซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างตัว พ่อเดินทางมาจากเมืองซัวเถาของประเทศจีน คุณพ่อเป็นลูกชายคนโตของที่บ้าน สาเหตุที่มาเนื่องจากมีญาติทางแม่แต่งงานมาที่สุวรรณเขตจึงถือโอกาสมาเยี่ยมญาติ และด้วยที่รัฐบาลสมัยนั้นของจีน หากทำการเกษตร ผลผลิตต่างๆต้องส่งรัฐบาลจีน ที่บ้านก็ลำบากมาก จึงตัดสินใจเดินทางมายังประเทศไทย คุณพ่อเป็นกรรมกรมาก่อน เลือกคู่ครองเอง คุณแม่เป็นคนไทย ทำอาชีพรับจ้าง เมื่อแต่งงานกันเริ่มอาชีพค้าขายเล็กๆน้อยๆในตลาด คุณแม่ประกอบอาชีพเป็นชานา เป็นคนอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนคุณพ่อชอบค้าขาย ขายของแถวอำเภวารินชำราบ แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ นางสาวของคุณพ่อได้ย้ายตามสามีมาอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษ จึงชวนคุณพ่อมาด้วย คุณพ่อจึงเริ่มค้าขายเล็กๆน้อยๆ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงเริ่มทำก๊วยเตี่ยวขาย ในวัดแจ้งอ๊ สมัยนั้นจะมีขนมพื้นเมือง ขนมครก ข้าวจี๋ ขายตามเทศกาล คุณพ่อเป็นเจ้าของที่ขายก๊วยเตี่ยว คุณพ่อได้เล่าให้ฟังถึงที่มาของเส้นก๊วยเตี่ยวว่า ในการนั่งเรือมาจากประเทศจีนถึงเมืองไทยนั้นใช้เวลาแรมเดือน บนเรือต่างคนก็ต่างทำอาหารกินกัน ทำข้าวต้มกิน ทำแต่อาหารเดิมๆ บางคนจึงเอาแป้งข้าวเจ้ามาทำเป็นเส้น โดยใช้มัดขอยเป็นเส้น จึงเป็นที่มาของเส้นก๊วยเตี่ยว หลังจากที่คุณพ่อขายก๊วยเตี่ยวในงานเทศกาลตามวัด เป็นก๊วยเตี่ยวหาบ ก็เริ่มมีลูกค้าประจำ จึงเริ่มเข้าร้านทำก๊วยเตี่ยว แถวทางตลาดที่มีกาแปโบริณชาย ซึ่งอยู่ทางห้องแถวย่านสถานีรถไฟ ตั้งชื่อร้านเป็น “แสงวิรัตน์” ซึ่งชื่อนี้พระท่านตั้งให้ ช่วงที่อยู่แถวสถานีรถไฟขายดีมาก ต่อมาหาทำเลใหม่ เพื่อต้องการขยายร้านเป็น 2-3 ห้อง จึงย้ายมาที่ถนนชุมชน ซึ่งติดกับคิวดรถ ต่อมาเนื่องจากคิวดรถหรือสร้างอาคารพาณิชย์จึงย้ายมาอยู่ตรงข้ามโรงเรียนรวมสินวิทยา ตอนนั้นมีเป็นอาคารพาณิชย์สามห้อง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ผมมีพี่น้องทั้งหมด 4 คน ผมเป็นลูกชายคนสุดท้อง มีพี่สาวทั้งหมด 3 คน โดยพี่สาวคนโตแต่งงานและประกอบธุรกิจที่กรุงเทพฯ ส่วนพี่สาวคนที่สองสืบทอดกิจการร้านก๊วยเตี่ยวกับคุณสุรพล ส่วนพี่สาวคนที่สามแต่งงานไปอยู่กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 55 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดศรีสะเกษ

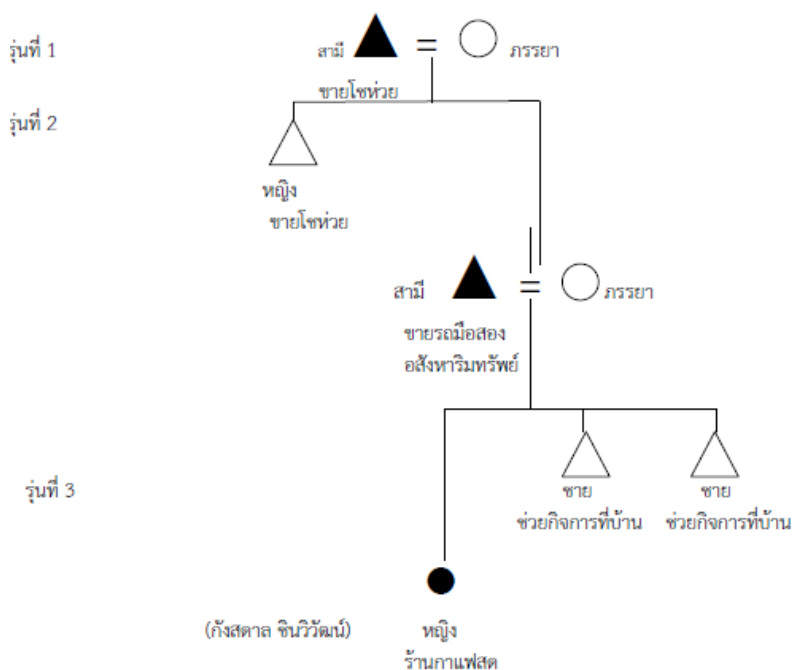
วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ผมพูดแต่จ๊วและอีसानกับคุณพ่อ การอบรมสั่งสอนสมัยก่อน จะถูกตีเมื่อเวลาที่ทำผิด เน้นความรับผิดชอบและความมีระเบียบ ในการดูแลสุขภาพ นิยมรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี เมื่อก่อนจะเคร่งมาก แต่ปัจจุบันจะจัดตามฤกษ์สะดวก การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ ดูจากคุณแม่ จดจำและปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ขายก๋วยเตี๋ยว อาชีพรอง คือ ทำลูกชิ้นขาย (เนื้อวัว)

ครอบครัวที่ 14 แซ่ชิน จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อากงชายโซ่ห่วย มีลูกชาย 2 คน เดิมคุณพ่อค้าขายกับพี่ชาย โดยเริ่มขายโซ่ห่วย เป็นตัวแทนขายเหล่า หลังจากนั้นได้แยกตัวออกมาดำเนินธุรกิจเพื่อขยายกิจการ เริ่มทำร้านอาหารเป็นลักษณะสวนอาหาร ทำได้ประมาณ 5-6 เดือนจึงเลิกทำ หลังจากนั้นหันมาขายรถมือสอง รถปิคอัพ ทำได้ประมาณ 7-8 ปี สมัยนั้นคนทำน้อย ได้กำไรดี ไม่มีคู่แข่งมาก ต่อมาคนหันมาทำเยอะขึ้น จึงเปลี่ยนมาขายรถหกล้อ สิบล้อ มือสองกำไรจากการขายหนึ่งคันได้กำไรเยอะกว่าขายปิคอัพหลายๆ คัน จึงขายรถสิบล้อ หกล้อมือสองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก่อนปี พ.ศ. 2540 คุณพ่อหันมาทำอสังหาริมทรัพย์ พอสร้างเสร็จมาเจอวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง ปี พ.ศ. 2540 แต่โชคดีเพราะหนี้รถสิบล้อที่ลูกค้าค้างไว้ ทำให้มีเงินเข้ามาหมุนเวียน แก้ปัญหาได้ในช่วงนั้น

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกเพียง 3 คน ซึ่งตนเองเป็นลูกสาวคนโต น้องชายทั้งสองคน ช่วยคุณพ่อที่บ้าน ตนเองเริ่มธุรกิจร้านกาแฟ เมื่อปี พ.ศ. 2552 เพราะอยากมีธุรกิจเป็นของตนเอง เริ่มแรกยังขายไม่ดี บางวันขายได้เพียง 10-20 แก้ว แต่ด้วยความอดทน กลัวว่าที่พ่อแม่ลงทุนให้จะสูญเปล่า จึงทำมาเรื่อยๆจนลูกค้าติดใจในรสชาติ จึงได้ขยายสาขาไปที่อุทุมพร 4 สาขา และเปิดกิจการในเมืองศรีสะเกษ รวม 3 สาขา ซึ่งร่วมหุ้นกับลูกพี่ลูกน้องที่ศรีสะเกษ

ภาพประกอบ 56 แผนผังแซ่ชิน จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารพูดไทยกับอีสาน สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวเล็ก การอบรมสั่งสอนของคุณแม่ เน้นสอนลูกหลานให้เป็นคนดี สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อน เดิมเป็นอาคารพาณิชย์สองชั้น ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยรักษาแบบแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคุณแม่ทำให้เห็น ชิมซั๊บ จดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

ครอบครัวที่ 15 แซ่ซื่อ จังหวัดศรีสะเกษ

การก่อสร้างสร้างตัว อากงเดินทางนั่งเรือเรือกลไฟมา มาจากตำบลท่งไธ้ ประเทศจีน มาลงที่กรุงเทพฯ แล้วนั่งรถไฟต่อมาถึงโคราช ขายยาจีนที่โคราชก่อน ชื่อร้านท่งอั้งตั้ง คุณพ่อได้มีความรู้ขายยาจีน ทำที่นี่ประมาณ 10 ปี พอรถไฟมาถึงศรีสะเกษ จึงเดินทางมาที่ศรีสะเกษ เริ่มแรกเช่าบ้านก่อน ร้านเดิมอยู่ฝั่งตรงข้าม ต่อมาย้ายมาที่ถนนอุบล

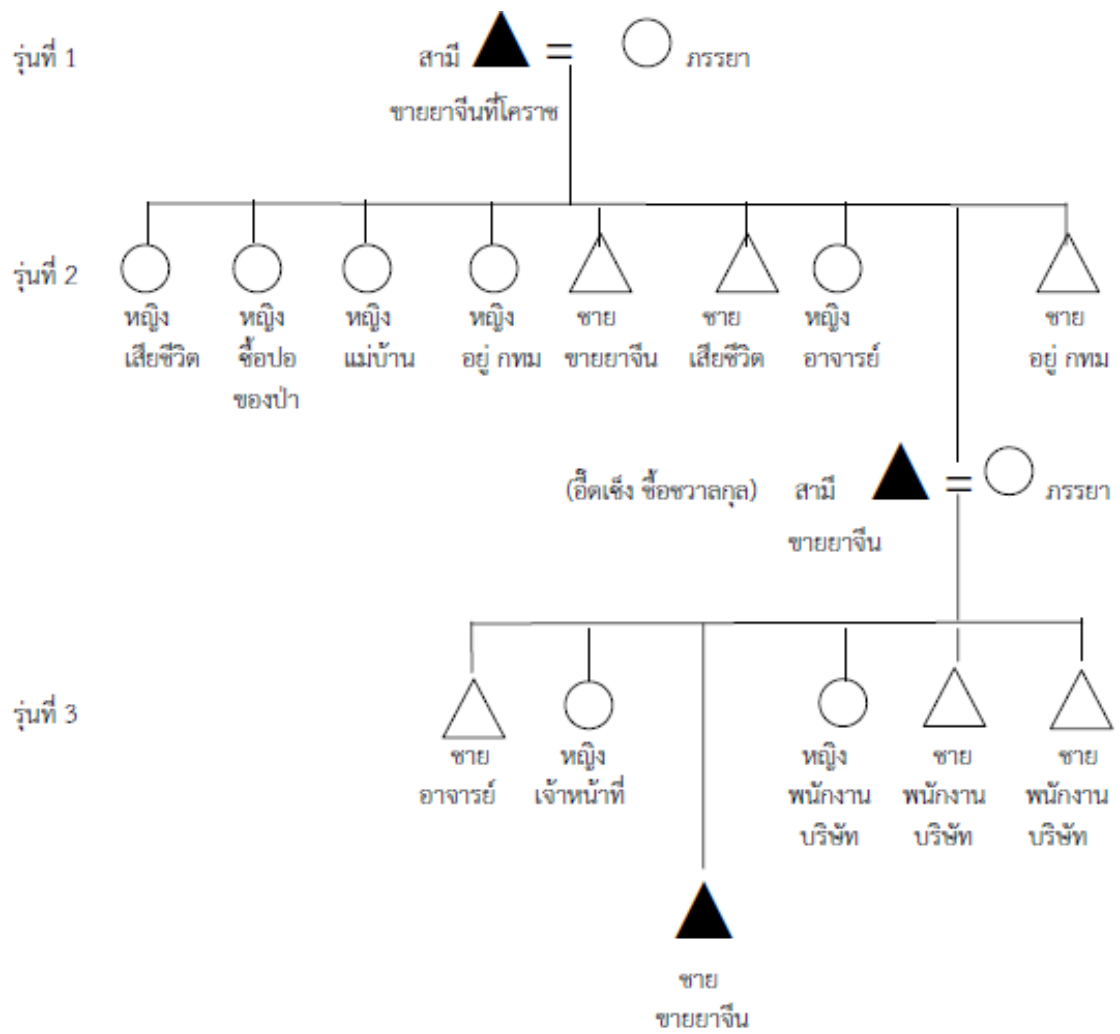
ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ครอบครัวผมเป็นลักษณะครอบครัวใหญ่ มีพี่น้องทั้งหมด 9 คน คนโตเป็นผู้หญิงเสียชีวิต เนื่องจากป่วย คนที่สองเดิมชื่อป้อและของป่าที่จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันอายุ 86 ปี ย้ายไปอยู่กับลูกที่กรุงเทพฯ น้องสาวคนที่สามแต่งงานเป็นครูที่โรงเรียนเกษศิริ ปัจจุบันป่วย น้องสาวคนที่สี่ย้ายไปอยู่กับลูกๆ ที่กรุงเทพฯ พี่ชายคนที่ห้าช่วยขายยาจีนที่ร้าน พี่ชายคนที่หกเสียชีวิตแล้ว เป็นมะเร็งตับอ่อน พี่สาวคนที่เจ็ดเป็นอาจารย์ที่กรุงเทพฯ ส่วนผมเป็นลูกชายคนที่แปด สืบทอดกิจการร้านขายยาจีน ส่วนน้องชายคนสุดท้องย้ายไปอยู่กับลูก เดิมอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่เมื่อผู้หญิงแต่งงานไปจะแยกย้ายอยู่กับครอบครัวสามี ผมมีลูกทั้งหมด 6 คนลูกชายคนโตเป็นอาจารย์

ด้านเทคนิคการแพทย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลูกสาวคนที่สองเป็นเจ้าของร้านที่โนนมหาวิทาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ลูกชายคนที่สามอยู่ช่วยที่ร้าน ลูกสาวคนที่สี่และลูกชายคนที่ห้าเป็นพนักงานดีแทค ลูกชายคนสุดท้องเป็นพนักงานปูนซีเมนต์ไทย

วิถีชีวิต สมัยก่อนจะใช้ทั้งพูดภาษาแต้จิ๋ว พูดได้ ฟังได้ แต่เขียนไม่ได้ จะอบรมสั่งสอนบุตรให้ตั้งใจเรียน ให้อิสระในการเลือกอาชีพ ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนก็ดูแลด้วยสมุนไพรจีน เมื่อก่อนมีหมอจีนตรวจ ปัจจุบันคนก็นิยมรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ และจะมีไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง มีไปไหว้หลวงพ่อบุญที่หน้าตลาด ไหว้ประมาณสองทุ่ม ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

ภาพประกอบ 57 แผนผังแซ่ชื่อ จังหวัดศรีสะเกษ

ตาราง 6 การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนแต่ละรุ่นในจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
1. แปรรูปอาหาร					
ร้านกึ่งเตี้ยง	แซ่เฮ้ง	ขายหมูใน ตลาด เชียง หมู	ทำกุนเชียงขาย	-	-
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาตรี	-	-
	เพศ	หญิง	ลูกสาวคนที่ 8	ยังไม่มี	-
โรงงานน้ำดื่ม	แซ่ไคว่	ภัตตาคาร อาหารจีน	พนักงานธนาคาร หันมาเปิดโรงงาน น้ำดื่ม	โรงงานน้ำดื่ม	-
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาตรี		-
	เพศ	ชาย	ลูกสาวคนโต		-
2. ขายปลีก ขายส่ง					
ขายอะไหล่ จักรยานยนต์	แซ่ไคว่	เดินเรือทะเล ทำโรงน้ำแข็ง ที่โคราช โรงงานหีบ อ้อย	อะไหล่ รถจักรยานยนต์	อะไหล่ รถจักรยานยนต์	-
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ชาย	ลูกชายคนที่ 6	-
ไพศาลวิทยา (เครื่องเขียน)	แซ่ลิ้ม	ขายโซ่ห่วย	ขายเครื่องเขียน	ขายเครื่องเขียน	-
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาโท	ปริญญาโท	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกสาว	-

ตาราง 6 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
แสงเจริญ กม 7 (เครื่องเขียน)	แซ่ตั้ง	ชายอ้อยคั้น ซ่อมจักรยาน ชายโชห่วย	ชายเครื่องเขียน	ชายเครื่องเขียน	-
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 4	ชาย	-
PT สปอร์ต (ขายเสื้อผ้ากีฬา)	แซ่เจ็ง	ชายมีด จอบ เสียม	ซื้อของป่า	พนักงาน ธนาคาร เปิด ร้านขายเสื้อผ้า กีฬา (เคยเป็น นักกีฬา)	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 3	ลูกชายคนที่ 1	-
ชาย รถจักรยานยนต์	แซ่ก้วย	ช่วยดูแล โรงแรมสันติ สุข ชายทอง	เครื่องไฟฟ้า รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์ ขยายสาขา	-
	ระดับ การศึกษา	-	ดุขภูบัณทิต	ปริญญาตรี /โท	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 2	-
ไช่ฮอง (สังฆภัณฑ์)	แซ่ก้วย	ชายของชำ เครื่องเขียน	เครื่องเขียน เครื่องสังฆภัณฑ์	-	-
	ระดับ การศึกษา	-	ชั้นประถมปีที่ 6	-	-
	เพศ	หญิง	ลูกสาวคนโต	ไม่มีลูก	-

ตาราง 6 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
3. สินค้า					
การเกษตร					
ย่งลิ่ง (ขายปุ๋ย)	แช่พั้ว	ขายของ เบ็ดเตล็ด	ขายปุ๋ย	ขายปุ๋ย	-
	ระดับ การศึกษา	-	ชั้นประถมปีที่ 5	ปริญญาตรี	-
	เพศ	หญิง	ลูกสาวคนที่ 2	ลูกสาวคนที่ 3	-
กิจทวี (ขายปุ๋ย)	แช่ตั้ง		ขายปุ๋ย	ขายปุ๋ย	-
	ระดับ การศึกษา	ขายของ เบ็ดเตล็ด	ชั้นประถมปีที่ 4	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 1	-
4. วัสดุ					
ก่อสร้าง					
ฟ้าไทยกระจก อลูมิเนียม	แช่ตั้ง	กรรมกร ขนส่ง	ขนส่ง	ขายกระจก อลูมิเนียม	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 4	ลูกชายคนโต	-
5. โรงแรมที่					
พักบริการ					
อาหาร					
โรงแรมเกษศิริ	แช่ลิ้ม	ช่างทอง รับเหมา ก่อสร้าง	รับเหมา ก่อสร้าง โรงแรม	โรงแรม	กำลังศึกษา
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนโต	

ตาราง 6 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
แสงวิรัตน์ (กัวยเดี่ยวเนื้อ)	แซ่ตั้ง	กัวยเดี่ยวหาบ	ร้านกัวยเดี่ยว ทำลูกชิ้น	-	-
	ระดับ การศึกษา	-	ปริญญาตรี	ไม่มีลูก	-
	เพศ	ชาย	ชาย		-
ร้านกาแฟสด	แซ่ชิน	โซห่วย โรงสี โรงปอ รถบัส (ศรีสะเกษ-อุทุมพร)	โซห่วย ขายรถมือสอง สร้างบ้าน	ร้านกาแฟสด เบอร์เกอร์รี่	-
	ระดับ การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	หญิง	ลูกชายคนที่ 2	ลูกสาวคนโต	-
6. เชี่ยวชาญ					
ร้านกำโล่ว (ขายยาจีน)	แซ่ซื่อ	ขายยาจีน	ขายยาจีน	ขายยาจีน	-
	ระดับการศึกษา		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 8	ลูกชายคนที่ 3	-

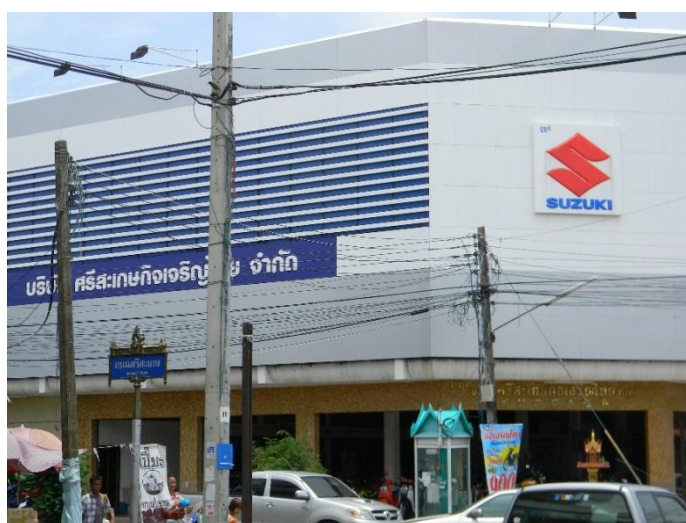
จากตาราง 6 การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) ผู้วิจัยพบว่าชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษ มีอาชีพหลากหลายไม่เฉพาะกรรมกร ได้แก่ ขายหมูในตลาด มีเชียงใหม่ อาหารจีน เดินเรือ โรงงานหีบ อ้อย ขายอ้อยคั้น ซ่อมจักรยาน ขายมีด จอบ เสียม ขายทอง ขายของเบ็ดเตล็ด ขายกัวยเดี่ยวหาบ ทำโรงสี โรงปอ ขายยาจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายที่อพยพมา การศึกษาในรุ่นที่ 1 ยังไม่พบว่าศึกษาในระดับสูง การประกอบอาชีพของรุ่นที่ 2 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ด้วยปัจจัยทางการศึกษา เป็นพนักงานธนาคาร ขายเครื่องเขียน รับราชการ ปัจจัยทางด้านคมนาคมขนส่ง ได้แก่ ขายรถจักรยานยนต์ เดินรถระหว่างอำเภอ ขายปลาในตลาด ขายอะไหล่รถจักรยานยนต์ ด้านเศรษฐกิจ คือ ขายวัสดุ ก่อสร้าง ขายปุ๋ย ซึ่งการประกอบอาชีพในรุ่นที่ 2 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ มีเชียงใหม่ ทำกุนเชียงขาย ขายยาจีน หรือมีบ้างที่เลิกกิจการไป คือ ขนส่ง เนื่องจากปัญหาครอบครัวและต้องดูแลสินค้าเองในเวลาที่เหมาะสมอุบัติเหตุ รถตกข้างทาง ส่วนการประกอบอาชีพของรุ่นที่ 3 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ ทำกุนเชียงขาย มีการปรับปรุงร้าน การบรรจุหีบห่อสินค้า มีบางอาชีพที่เลิกกิจการไป คือ การขนส่ง เพราะเป็นงานที่จุกจิกรายละเอียดเยอะ ค่าใช้จ่ายสูง รุ่นที่สามได้รับการศึกษาอย่างต่ำปริญญาตรีส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนมามากขึ้น ส่วนรุ่นที่ 3 และ 4 มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น พบว่า ได้แก่ โลจิสติกส์ กฎหมาย วิศวกรโพลีเมอร์ วิศวกรโทรคมนาคม วิศวกรคอมพิวเตอร์

กิจการโรงแรม ในอดีตมีโรงแรมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นและได้ยุบกิจการ เช่น โรงแรมนิทราคาร โรงแรมเกษทอง โรงแรมศรีไพบุลย์ ปัจจุบันโรงแรมในระดับดี คือ โรงแรมเกษสิริ โรงแรมพรมพิมาย แกรนด์ไฮเต็ล รองลงมาคือโรงแรมสันติสุข โรงแรมไทยเสริมไทย และโรงแรมศรีสะเกษไฮเต็ล (วรเทพ สันติวรรักษ์. 2542 : 51) ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“...อาจมาจากชั่วเถา ช่วง พ.ศ. 2489 ช่วงที่มาคือพี่สาวของพ่อมาอยู่ก่อนแล้ว จึงชวนกันมา พี่สาวทำโรงแรมสันติสุข ที่ศรีสะเกษ โดยเดินทางมาอยู่ที่กรุงเทพฯสองถึงสามเดือน แล้วค่อยเดินทางมา ที่ศรีสะเกษ ช่วยทำโรงแรม โชห่วย ขายทอง...”

(ศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 58 บริษัท ศรีสะเกษกิจเจริญไทย จำกัด จังหวัดศรีสะเกษ (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559)

การประกอบอาชีพในรุ่นที่สอง (รุ่นรอยต่อ) สภาพประกอบอาชีพในรุ่นที่สองมีบ้างที่ สืบทอดต่อจากรุ่นที่หนึ่ง เช่น ร้านขายยาจีน ร้านทำกุนเชียง ร้านกัวยเตี๋ยวมี่บางอาชีพที่ต้องเลิกกิจการ ไป เช่น โรงหีบอ้อย ส่วนการประกอบอาชีพที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ได้แก่ จากเดิมขายโชห่วย เปลี่ยนเป็นขายเครื่องเขียน จากเดิมขายโชห่วยเปลี่ยนเป็นขายปุ๋ย จากเดิมรุ่นที่หนึ่งเป็นช่างทอง เปลี่ยนเป็นขายเครื่องไฟฟ้า ขายนานาฬิกา ขายรถจักรยานยนต์ หรือเกิดจากปรับเปลี่ยนอาชีพจากการ แต่งงาน จากเดิมก่อนแต่งงานขายโชห่วย หลังแต่งงานเปลี่ยนเป็นขายปุ๋ย

การประกอบอาชีพรุ่นที่สาม (รุ่นพัฒนา) คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ประกอบอาชีพต่อจากรุ่นที่สอง มีทั้งที่สืบทอด เช่น ร้านยาสมุนไพรจีน ร้านขายจักรยานยนต์ ร้านขายอะไหล่จักรยานยนต์ ร้านขายปุ๋ยและเคมีเกษตร โรงแรม โรงสี และมีหลากหลายอาชีพมากขึ้น ตามสาขาอาชีพที่ตนเอง เรียนมา เช่น สถาปนิก อาจารย์ พนักงานบริษัทเอกชน วิศวกรเครื่องกล วิศวกรโพลีเมอร์ วิศวกร โทรคมนาคม

การประกอบอาชีพในรุ่นที่สาม (รุ่นพัฒนา) สภาพประกอบอาชีพในรุ่นที่สามของคนไทยเชื้อสายจีนของจังหวัดศรีสะเกษ ที่ยังคงสืบทอด เช่น ร้านยาจีน แต่ก็ขายไม่ดีเหมือนเมื่อก่อน ส่วนร้านที่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้จะมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องพื้นที่โดยการขยายร้านไปทางนอกเมืองเพื่อให้สะดวกในการขนถ่ายสินค้าสำหรับรถใหญ่ และมีเนื้อที่ในการจัดเก็บสินค้ามากขึ้น เช่น ร้านขายปุ๋ย รุ่นที่สองมีหลายคนที่ครองตัวเป็นโสด จึงไม่มีผู้สืบทอดในรุ่นที่สาม เช่น ร้านขายกุนเชียง ร้านกัวยเตี่ยว ร้านขายเสื่อกีฬา บางธุรกิจเริ่มต้นใหม่ไม่ได้ต่อยอดจากรุ่นที่สอง เช่น ร้านกาแฟสด หากเป็นร้านที่สามารถดำเนินธุรกิจซึ่งรุ่นที่สองสามารถบริหารงานได้ จะมีลูกช่วยบริหารงานด้วย เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพ แต่จะมีบ้างที่จะให้ลูกๆ ประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนมา เช่น สถาปนิก อาจารย์ พนักงานบริษัทเอกชน วิศวกรเครื่องกล วิศวกรโพลีเมอร์ ด้านกฎหมาย เป็นต้น หรือนำความรู้ที่เรียนมาใช้กับธุรกิจเดิม เพื่อเป็นการต่อยอดในการขยายธุรกิจ ดังตาราง 7

ตาราง 7 สรุปการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1-4 ในจังหวัดศรีสะเกษ

ประเภท	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
รับจ้าง กรรมกร	√	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
เกษตรกร (ปลูกผัก)	√	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
ค้าขาย (ซื้อมาขายไป) เบ็ดเตล็ด ทอง อะไหล่ รถยนต์ เครื่องเขียน	√	√	√	-
ผู้ผลิต เช่น โรงงาน โรงสี โรงน้ำแข็ง น้ำ ดื่ม	√	√	√	-
บริการและที่พัก เช่น โรงแรม ร้านอาหาร	√	√	√	√
เชี่ยวชาญ เช่น ร้าน ยาจีน หมอ พยาบาล	√	√	√	-
รับราชการ	ไม่พบ	√	√	

จากตาราง 7 พบว่า การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1 ในจังหวัดศรีสะเกษ การประกอบอาชีพ คือ รับจ้างหรือเป็นกรรมกร ทำการเกษตร เมื่อสะสมทุนได้ระดับหนึ่งเริ่มค้าขาย ลักษณะซื้อมาขายไป ได้แก่ ขายเบ็ดเตล็ด ขายโซ่ห่วย ร้านอาหาร ร้านขายยาจีน ไม่พบรับราชการ เนื่องจากสมัยนั้นยังไม่นิยมรับราชการ พ่อรุ่นที่ 2 เริ่มมีรับราชการบ้าง เนื่องจากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือวิชาชีพ เช่น อาจารย์ วิศวกร ส่วนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ไม่พบการประกอบอาชีพรับจ้าง และทำการเกษตร มีค้าขายเกี่ยวกับสินค้าการเกษตร เครื่องเขียน ส่วนรุ่นที่ 3 ประกอบอาชีพตามที่ตนเองจบมามากขึ้น ทำงานบริษัทเอกชน เช่น วิศวกร แพทย์ บางส่วนยังคงสืบทอดธุรกิจของครอบครัว เช่น ขายเป็นรถจักรยานยนต์ ขายอะไหล่ ขายปุ๋ย

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น

“...เดิมคุณพ่อและคุณแม่ขายหมู มีเชียงหมู ในตลาด ปัจจุบันปรับตัวแปรรูปเป็นหมูหยอง หมูแดดเดียว และจัดร้านให้น้ำเข้า สะอาด ทันสมัย ลูกค้าเลือกหยิบสินค้าได้ตามสะดวก...”

(สุปราณี มณีกาญจนสิงห์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เน้นเรื่องคุณภาพของน้ำ ความสะอาด ส่งสินค้าตรงเวลา เน้นขายให้กับหน่วยงาน เช่น โรงพยาบาล เราขายของเอากำไรไม่มาก ดูแลลูกค้าเต็มที่...”

(นารีฐา หลาวทอง. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...ที่ผ่านมา ปรับตัวในเรื่องสินค้า ขายตามความต้องการของลูกค้า ส่วนใหญ่มีลูกค้าประจำ เพราะเราขายของเอากำไรไม่มาก ดูแลลูกค้าเต็มที่ ไม่ได้จ้างคนงาน ช่วยกันดูแลตามประสาพี่น้องไม่ได้ขยายร้าน เราเน้นอยู่อย่างพอเพียงไม่ทำเกินตัว...”

(สุนัน เชาวศิริกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปรับตัวด้วยการมีเครือข่ายทางเศรษฐกิจ ทั้งระดับธุรกิจ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติเพื่อสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจ เลือกคนที่มีฝีมือมาช่วยพัฒนา และปรับตัวตามสมัย ปรับตัวตลอดเวลา...”

(มนตรี ทวีสุขศิริ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปรับตัวไม่ค่อยมาก มีลูกค้าประจำ ทางร้านให้ความสำคัญกับลูกค้าของเรา ปรับในเรื่องของพื้นที่ของร้าน คือ เดิมอยู่ที่ 395 ถนนกลางเมือง ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่ 333-334 ถนนอุทุมพร อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สาเหตุที่ย้าย เนื่องจากขยายกิจการและเพื่อรองรับลูกค้าขยายกิจการ เนื่องจากต้องการมีที่จอดรถ และสามารถรองรับลูกค้าได้...”

(ปรีกร มงคลธนากุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปัจจัยที่ส่งผล คือเรื่องผลิตภัณฑ์เพราะเสื้อผ้าก็หาตกุ่นเร็ว มีขายตัดราคากัน แต่ทางร้านเน้นกำไรน้อย รีบปล่อยของออกเพราะกลัวตกุ่น ทางร้านไม่ได้จ้างคนงาน ช่วยกันดูแลตามประสาพี่น้อง ไม่ได้ขยายร้าน เน้นอยู่อย่างพอเพียง ไม่ทำเกินตัว...”

(ทวีศักดิ์ จิระวัฒนานุรักษ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...มีการจัดการระบบการเงินที่ดี การสั่งรถ เงินทุนพอเหมาะ จัดการให้สอดคล้องกัน พนักงานเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีคนเก่าคนแก่ คนรุ่นใหม่พยายามให้อยู่ได้นานที่สุดไม่ว่าค่าแรงขั้นต่ำ ทำตามกฎหมาย กติกาต่างๆ...”

(ศวีวรรณ เกียรติสุรนนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...ในช่วงที่ทำขนส่ง การแข่งขันยังไม่สูงมาก มีแต่ค่าบำรุงซ่อมแซมรถขนส่ง ตัวเครื่อง ยางรถ ช่วงที่ทำขนส่งค่อนข้างจะประสบปัญหาเยอะ เพราะเกิดอุบัติเหตุเป็นประจำ รถตกทางข้าง ขนข้าง จะแก็ไปตามสถานการณ์ต่างๆ ต้องพยายามระบายสินค้าให้เร็วเท่าที่จะเร็วได้ แต่ก็ต้องขับรถไปดูไม่ว่าจะตึกแค่นี้ เพราะกลัวโดนขโมยของที่ขึ้นมา เพราะทางขนส่งต้องรับผิดชอบ ปัญหาเกิดซ้ำซาก จึงตัดสินใจเลิกธุรกิจขนส่ง หันมาทำกระจกอลูมิเนียม...”

(ชัยนิช เทพอาภรณ์. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขยายปุ๋ย ขยายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้นน้ำ สินค้าการประมง

“...ขายตามความต้องการของผู้ซื้อ ปรับตัวตามความเจริญของบ้านเมือง ปฏิบัติตามกฎหมาย...”

(ทวีป รุ่งพัฒนาชัยกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เป็นแบบซื้อมาขายไป ง่ายๆ ปัจจุบันมีเครื่องทุ่นแรง ทันสมัยขึ้น สมัยก่อนลำเลียงสินค้าทางรถไฟ ปัจจุบันรถไฟไม่ค่อยสำคัญ นิยมขนส่งทางรถยนต์มากขึ้น ส่งถึงที่...”

(ชวนพิศ ไตรรัตน์วงศ์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...ปรับปรุงร้านให้ทันสมัย สะอาด หากลูกค้าเป็นนักเรียน จะปรับร้านกาแฟที่นั่งม เพื่อตอบโจทย์ตามความต้องการของผู้บริโภค เปิดร้านตั้งแต่เช้าคือ 07 : 00 ปิดร้านดึกถึง 21 : 00 จะได้ลูกค้าเกือบทุกวัย...”

(กังสดาล ชินวิวัฒน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สมัยคุณพ่อขายของในตลาด ต่อมาเปลี่ยนมาขายก๋วยเตี๋ยว เป็นก๋วยเตี๋ยวหาบแล้วค่อยเข้าร้านเป็นของตนเอง ส่วนผมกับพี่สาวก็สืบสานและอนุรักษ์ อาชีพเดิมของคุณพ่อซึ่งตนถือว่าเป็นอาชีพที่สร้างเราขึ้นมาจนเติบโตใหญ่ สิ่งที่ปรับเปลี่ยนในเรื่องของเวลาการเปิดร้าน สมัยก่อนเปิดร้านแต่เช้า แต่ปัจจุบันนี้ อาหารมีความหลากหลายมากขึ้น จึงต้องปรับเวลาขาย เปิดประมาณเก้าโมง บ่ายสองบ่ายสามก็ปิดละ ขายได้ไม่กี่ชั่วโมง...”

(สุรพล ตั้งคนสกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

6. กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยายาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษังกร

“...เมื่อก่อนขายยาจีน ไม่ได้แตกต่างจากเดิมมาก ก็ยังคงสืบทอดร้านเก่าไว้ ไม่ได้ปรับตัวอะไรมาก ปรับตัวในเรื่องการส่งยามาขาย เมื่อก่อนส่งเยอะ แต่ปัจจุบันส่งเฉพาะยาที่ขายได้ เช่น ยาหลังคลอด คือยาต้มหลังคลอด ช่วยแก้ปัญหาลูกหลังคลอดลูกแล้วไม่มีน้ำนม...”

(อีดเซ็ง ชื่อชวาลกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ค่านิยม ความต้องการของสินค้า คุณภาพของสินค้า ความทันสมัยของสินค้า เช่น สินค้าด้านกีฬาตกรุ่งเร็ว ต้องรีบระบายสินค้าออก ระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้าเปลี่ยนไป เช่น ร้านขายก๋วยเตี๋ยว เมื่อก่อนขายได้ตลอด ปัจจุบันขายได้บางช่วงเวลาเท่านั้น การบริการลูกค้ามีส่วนสำคัญมากขึ้นกว่าสมัยก่อน การคมนาคมขนส่งสมัยก่อนขนส่งทางรถไฟ ปัจจุบันขนส่งทางรถยนต์ เพราะสะดวก สามารถขนส่งสินค้าถึงจุดหมายปลายทาง เศรษฐกิจ การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับตามกฎหมาย และกติกาต่างๆ รวมทั้งสวัสดิการของพนักงานที่ต้องดูแล

ตาราง 8 สาเหตุของการคงอยู่หรือปรับเปลี่ยนของกลุ่มในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

ประเภท การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของการปรับเปลี่ยน	
	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
1. แปรรูปอาหาร										
ร้านกึ่งเตี๋ยง	✓		✓	-	-	-	-	-	ค่านิยม	
โรงงานน้ำดื่ม		✓		✓	-	-	-	-		เศรษฐกิจ การศึกษา เทคโนโลยี
2. ขายส่ง ขายปลีกปืมน้ำมัน ยานยนต์ อะไหล่ เสื้อผ้า หนังสือ ทอง										
โคว้ทองอยู่ 2 (อะไหล่จักร ยายนต์)	✓			✓			-	-		เศรษฐกิจ คมนาคมขนส่ง
ไพศาลวิทยา (เครื่องเขียน)		✓			✓	✓	-	-	แต่งงาน	การศึกษา เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
แสงเจริญ กม7(เครื่อง เขียน)		✓		✓			-	-		การศึกษา เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
PT สปอร์ต		✓	✓	-	-	-	-	-	ค่านิยม	

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของการปรับเปลี่ยน	
	คง เดิม	ปรับ เปลี่ยน	คง เดิม	ปรับ เปลี่ยน	คง เดิม	ปรับ เปลี่ยน	คง เดิม	ปรับ เปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
ไช่ฮอง (สังฆภัณฑ์)		✓	✓		-		-	-	สังคมและวัฒนธรรม	เศรษฐกิจ
ศรีสะเกษกิจเจริญไทย		✓	✓		✓		-	-	ครอบครัว	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
3. เกี่ยวกับการเกษตร										
ย่งลิ่ง (ขายปุ๋ยและ เคมีภัณฑ์)	✓			✓	✓		-	-	ครอบครัว	เศรษฐกิจ ความเจริญทาง เทคโนโลยี คมนาคม
กิจทวี (ขายปุ๋ย)	✓			✓	✓		-	-	ครอบครัว	เศรษฐกิจ ความเจริญทาง เทคโนโลยี คมนาคม
4. วัสดุก่อสร้าง รับเหมา สร้างบ้าน อาคารให้เช่า กระจกอลูมิเนียม										
ฟ้าไทยกระจกอลูมิเนียม	✓			✓	✓		-	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
ฟ้าไทยกระจกอลูมิเนียม	✓		✓			✓	-	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การคมนาคม

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของการปรับเปลี่ยน	
	คงเดิม	ปรับ เปลี่ยน	คงเดิม	ปรับ เปลี่ยน	คงเดิม	ปรับ เปลี่ยน	คงเดิม	ปรับ เปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
5. โรงแรมที่พักบริการและ อาหาร เบอร์เกอร์รี่										
โรงแรมเกษศิริ			✓			✓		✓		เศรษฐกิจ การคมนาคม
แสงวิรัตน์ (ก๋วยเตี๋ยว)		✓			✓		-	-	ค่านิยม	
6. ร้านขายยา สุขภาพ ความรู้ความชำนาญใน วิชาชีพ										
กำโล่ว (ยาจีน)	✓	✓			✓		✓	-	ครอบครัว ค่านิยม	

3. สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือสุดของไทย เมืองอุบลในสมัยแรกๆ แทบไม่มีการซื้อขายสินค้ากัน มีแต่การแลกเปลี่ยนสินค้าแบบพึ่งพาอาศัยกัน ระบบเศรษฐกิจของเมืองอุบลราชธานีในสมัยนั้นเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อคนจีนเข้ามา เงินตราสะพัดก็เริ่มใช้ มีการกู้ยืม หลักทรัพย์ค้ำประกัน เมืองอุบลราชธานีได้รับอิทธิพลการค้าขายจากชาวจีน เศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ในยุคเริ่มแรกการคมนาคมทางน้ำจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองรวมทั้งคนจีนด้วย แม่น้ำจึงเป็นเหมือนท่อน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น ท่าเรือที่สำคัญคือ ท่าจอดเรือกลไฟ ซึ่งเดิมการข้ามฟากระหว่างอำเภอวารินชำราบกับอำเภอเมืองอุบลราชธานี อาศัยเรือแจว เรือพาย หรือเรือยนต์บ้าง ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มีสะพานข้ามระหว่างอำเภอ การขนส่งของหนักสมัยนั้นจึงต้องลงแพไม้ไผ่ เมื่อเมืองอุบลราชธานีมีความเจริญมากขึ้น ก็เกิดอาชีพที่สำคัญๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อาทิเช่น ชาวจีนทำให้เมืองอุบลราชธานีมีร้านค้า ส่วนมากมีการเย็บเสื้อผ้าบริเวณตลาดหลวงหรือตลาดผ้าสมัยก่อน เวลากลางวันมีแต่เสียงจักรเย็บผ้า การประกอบอาชีพของชาวจีนที่สำคัญ คือ รับซื้อของป่า ลำเลียงสินค้าโดยเกวียนเมื่อถึงโคราชจึงนำเลียงโดยรถไฟเพื่อส่งไปยังกรุงเทพฯ ตระกูลโกศลวิตรทำการค้าขายวัวเกวียนจากอุบลราชธานีไปโคราชแล้วส่งต่อไปกรุงเทพฯ แล้วซื้อของต่างๆ เครื่องเทศจากเมืองจีน ผลไม้ ผลไม้ดองจากจีน มาค้าขายในเมืองไทย ตลาดสดสมัยนั้น ตั้งอยู่ถนนพรหมเทพ เรียก ท่าตลาดหลวง หรือ ท่าขุนพงษ์ เป็น ตลาดสด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขายในสมัยนั้น ตลาดผ้าเป็นร้านยงสงวนในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ถนนหลวง เดิมเป็นตลาดสด แต่ต่อมาเป็นตลาดผ้า ดังนั้นจึงได้ย้ายตลาดสดไปอยู่บริเวณท่าจวน และเป็นตลาดสดแห่งใหม่คือ ตลาดใหญ่ในปัจจุบันนั่นเอง มีร้านกาแฟชื่อดัง คือ ร้านแข่งพั้ง ร้านกาแฟฮะฮอง ร้านกาแฟชาวจีนได้กระจายไปทั่วเมืองอุบล โรงสีข้าว สมัยก่อนเป็นแบบเครื่องจักรไอน้ำ ต่อมาเปลี่ยนเป็นเครื่องจักรสตีมีกลายเป็นเชื้อเพลิง จึงเรียกว่า โรงสีไฟ ซึ่งโรงสีมักจะมีอยู่ริมน้ำ เพราะสะดวกในการขนส่งทางเรือ เพราะสมัยนั้นไม่มีรถยนต์ ชาวจีนมีประกอบธุรกิจร้านค้าเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ร้านแป๊ะฮวด ตั้งอยู่ถนนพรหมราช ร้านเอี้ยง่วนกี ขายทั้งวิทยุฟิลลิป พัดลม ร้านแข่งฮะ ขายนมปัง ขายนม นมใส่ปี๊บ ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 เมื่อจังหวัดอุบลราชธานีเข้าสู่การพัฒนาเมืองทำให้มีการปลูกสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น อาชีพขายวัสดุก่อสร้างและรับเหมาก่อสร้าง จึงมีความสำคัญมากขึ้น ตลอดจนโรงแรมที่พักอาศัยในสมัยนั้น ได้แก่ โรงแรมเจียวกี โรงแรมราชธานี โรงแรมเดชา โรงแรมศรีกมล โรงแรมศรีอีสาน และที่มีชื่อเสียงมากที่สุดสมัยนั้น คือ โรงแรมปทุมรัตน์ มีโรงภาพยนตร์ ได้แก่ โรงหนังเหนือ เป็นของคนไทยเชื้อสายจีนชื่อจางวางหยู ศรีธัญรัตน์ ปัจจุบันคือโรงแรมเก้าชั้น โรงหนังกลาง (คือ โรงหนังอุบลภาพยนตร์) โรงหนังใต้เป็นของคนจีน ฉายหนังจีน และโรงหนังเวนาด้าซึ่งยังคงดำเนินธุรกิจโรงภาพยนตร์จนถึงปัจจุบัน กิจกรรมทางด้านการศึกษา ได้แก่ บริษัทก้าวหน้า เริ่มต้นจากการค้าขายของชำอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษประกอบอาชีพตามพ่อแม่ ต่อมาได้ขยายครอบครัวมาอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานีค้าขายอาหารสัตว์ ไข่ไก่ จนกระทั่งปัจจุบันมีโรงเชือดไก่ และส่งออกไก่แช่แข็งไปยังต่างประเทศ ปัจจุบันคือ บริษัท ก้าวหน้าไก่สด (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 80-87)

ปี พ.ศ. 2473-2488 กลุ่มชาติพันธุ์จีนได้เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองอุบลฯ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางรถไฟเปิดให้บริการถึงสถานีวารินชำราบในปี พ.ศ. 2473 ทั้งยังสร้างฐานะจากการประกอบอาชีพโรงสี รับซื้อข้าวเปลือก ของป่า พืชไร่ ควบคู่ไปกับการเลี้ยงสุกร ในปี พ.ศ. 2480-2488 เศรษฐกิจเริ่มซบเซา และตกต่ำในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2484-2488 ด้านการเมืองในปี พ.ศ. 2478 สายตระกูลเจ้าภานุยาอาการเริ่มเล่นการเมืองระดับท้องถิ่น พระราชกำหนดเขตหวงห้ามต่างดาว ปี พ.ศ. 2484 ผลักดันให้คนต่างดาวต้องย้ายออกจากเมืองอุบล ฯ และวารินชำราบ เพราะเป็น 2 ในเขตยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ผลการศึกษาและวิจัยพบว่า ระยะเวลา 77 ปี ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนตั้งรกรากในเมืองอุบลราชธานีนั้น ได้สร้างประโยชน์ในฐานะตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค ซึ่งได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาลสยาม ในกลางทศวรรษที่ 2450 รัฐบาลสยามเริ่มวิตกกังวลกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองสายปฏิรูปในเมืองจีนส่งอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มทางการเมืองในกลุ่มคนจีนโพ้นทะเลสยาม คนจีนเมืองอุบลราชธานีปรับกลยุทธ์การรวมกลุ่มเป็นการริเริ่มงานด้านสังคมสงเคราะห์ ช่วงเวลาเดียวกับสมาคมจีนในกรุงเทพฯ ได้บริจาคสิ่งของให้กับผู้ยากไร้ ด้านสังคมแรกเริ่มดำรงฐานะเป็นเขยเมืองอุบล ต่อมาไม่นิยมการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับสตรีลาว การก่อตั้งโรงเรียนจีน ในปี พ.ศ. 2470 คือจุดวางรากฐานการตั้งมั่นอย่างถาวรในเมืองอุบลราชธานีกระทั่งปัจจุบัน (อนันธนา เมธานนท์ และณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล. 2556 : 81-82)

“...คนจีนสมัยนั้นประกอบอาชีพการค้าเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนไทยรับราชการ ทำสวน ในปี พ.ศ. 2484 เกิดสงครามเอเชียบูรพา จีนอยู่ฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นเข้าครอบครองประเทศไทย ปีคับนั้นให้รัฐบาลไทยสมัยนั้นทำตาม ซึ่งขณะนั้นญี่ปุ่นไม่ไว้วางใจคนจีน จึงบังคับให้คนจีนออกจากเมืองอุบลราชธานี รัศมีไม่น้อยกว่า 5-10 กิโลเมตร ในช่วงนั้นการค้าของชาวจีนหยุดชะงักลงอย่างสิ้นเชิง ช่วงนั้นคนจีนประกอบอาชีพโดยการซื้อพืชผลทางการเกษตรจากชาวบ้านและส่งมาขายในเมืองให้ญาติพี่น้องหรือผู้ที่ไม่ต้องอพยพออกเป็นผู้ค้าขายแทน (คือคนจีนเป็นเขยของคนไทยนั่นเอง) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนจีนตั้งโรงสีตามลำน้ำมูลซึ่งสมัยนั้นคือ คุณ วิชิต โกศลวิชัย หรือ จีนฮกไต้ ผู้มีอิทธิพลในการค้าข้าวสมัยนั้น ในช่วงที่การค้าของคนจีนหยุดชะงัก คนจีน 3-4 Һุ่นส่วนได้ขอให้เพื่อนคนไทยช่วยดูแล ได้แก่ ร้านเบญจพรซึ่งเป็นเหมือนห้างสรรพสินค้าแต่ได้เลิกกิจการไปแล้ว ร้านค้าที่ยังคงดำเนินกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ร้านเอี้ยะฮั่ว (ขายของชำ ตัวแทนเบียร์สิงห์ ร้าน D-Mart) ร้านยงสงวน (ชื่อร้านเดิมคือ โควยังง่วน ปัจจุบันเป็นซูเปอร์สโตร์ มีร้านสะดวกซื้อ ชื่อว่า Save-Land หลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านตั้งซุ่นเส็ง (ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันมีหลายสาขาในจังหวัดอุบลราชธานี) ร้านจิบเซ่งฮอง (จากเดิมขายปุ๋ย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นขายเครื่องสำอางค์) ร้านศรีจำรัส และร้านโพธิ์ทอง เป็นต้น ที่ยังคงดำเนินกิจการ ซึ่งปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น จากเดิมขายโซ่ห่วย ปรับให้ทันสมัยจัดร้านให้เป็นสัดส่วนเหมือนโลตัส แม็คโคร บิ๊กซี นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วยคิดเงิน เซ็คสต็อกสินค้าสะดวกรวดเร็วมากขึ้น จากเดิมร้านเฟอร์นิเจอร์ซึ่งอยู่ในเมืองไม่มีที่จอดรถ ก็ขยายกิจการโดยการหาทำเลที่มีที่จอดรถ จัดร้านให้ดูสะอาดตาน่าเข้าชม บางสาขามีร้านกาแฟอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า...”

(สุวิซช คุณผล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้จำกัดเขตอาศัยของคนจีน ซึ่งขณะนั้นจำกัดเขตไม่ให้อยู่ที่อำเภอวารินชำราบและอำเภอเมืองอุบลราชธานี คุณพ่อจึงย้ายไปอยู่ที่อำนาจเจริญ เป็นลูกจ้าง และย้ายครอบครัวไปอยู่ที่จำปาสัก (เมืองเก่า) ต่อมาได้ย้ายกลับมาที่อุบลราชธานี ได้เป็นผู้จัดการโรงสีของคุณวิจิตร โกศลวิชัย เมื่อสะสมเงินทุนได้จำนวนหนึ่งจึงมาเช่าบ้านอยู่ในเมืองอุบลราชธานี เปิดร้านขายหม้อ จาน คุณพ่อขี่เกวียนไปซื้อถ้วยกาไก่ที่เมืองยโสธรขายของเบ็ดเตล็ด...”

(สุนีย์ แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

การก่อสร้างสร้างตัว ครอบครัวและการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

ครอบครัวที่ 1 แซ่จู่ จังหวัดอุบลราชธานี

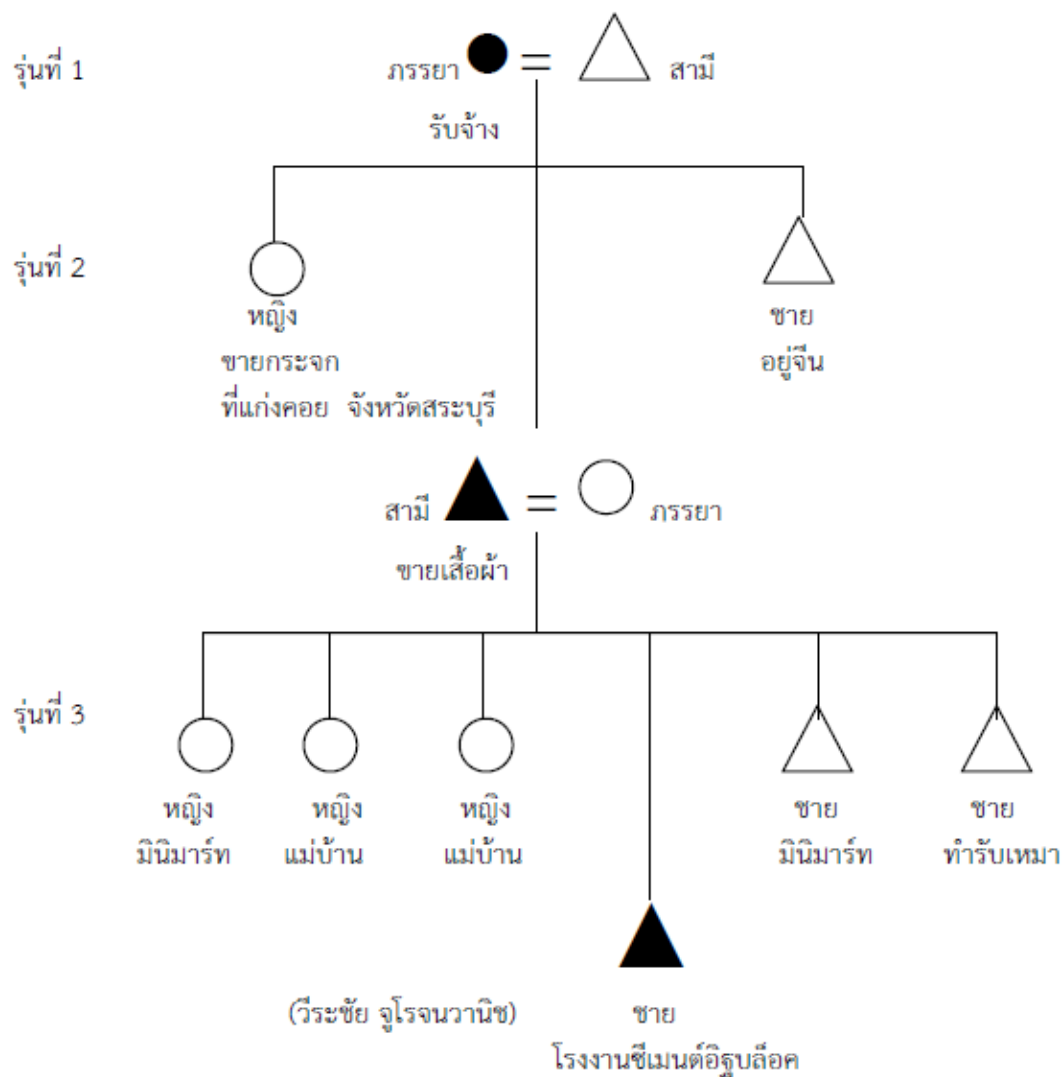
การก่อสร้างสร้างตัว คุณพ่อได้เดินทางมาพร้อมอาม่าและพี่สาวจากเมืองโผวเล้งของประเทศจีน มายังท่าเรือคลองเตย แรกเริ่มที่เดินทางมาก็ไปอาศัยอยู่กับญาติที่กรุงเทพฯ ต่อมาท่านได้ย้ายมาอยู่ที่สลัมคลองเตย ขณะนั้นพ่ออายุเพียง 7 ขวบ รับจ้างเก็บหอยโข่ม เป็นกรรมกร รับจ้างทำทุกอย่าง ท่านไขว่คว้าหาความรู้โดยเรียนหนังสือที่โรงเรียนจีนที่กรุงเทพฯ ซึ่งสอนฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย ต่อมาอาม่าได้มาจากไปด้วยวัยเพียง 30 กว่าปี สาเหตุการเสียชีวิตเกิดจากเป็นโรคขาดสารอาหาร เพราะในสมัยนั้นคนจีนจะอดอยากมาก ความเป็นอยู่ที่ยากลำบากที่สลัมคลองเตยนั้น ทำให้ท่านตัดสินใจเดินทางนั่งรถไฟไปแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พร้อมพี่สาว ซึ่งขณะนั้นท่านประกอบอาชีพขายกระจก ตัดกระจก ณ ช่วงเวลานั้นเอง ไปรษณีย์ที่แก่งคอยกำลังก่อสร้าง ซึ่งต้องการให้ท่านรับทำกระจกให้ ท่านจึงได้เริ่มบุกเบิกรับทำกระจก โดยได้รับความช่วยเหลือจากอานี้ (สามีพี่สาว) กิจการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ท่านจึงตัดสินใจยกกิจการทั้งหมดตั้งกล่าวให้กับพี่สาว ส่วนตนเองเป็นผู้ขายตัดสินใจไปบุกเบิกกิจการของตนเอง โดยได้รับคำชักชวนจากอาเหล่าเจ็ก ให้มาช่วยงานที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มาช่วยแบกข้าวสาร จะให้ค่าแรงและค่าอาหาร มีที่พักให้ ซึ่งสมัยนั้นข้าวสารสอบละ 100 กิโลกรัม ปั่นจักรยานไปส่งลูกค้า เมื่อมาถึงก็ได้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่สุดท้ายแล้วไม่ได้รับค่าจ้างตามที่เหล่าเจ็กได้สัญญาไว้ จึงตัดสินใจออกมาค้าขายเอง และเป็นความโชคดีที่รู้จักเพื่อนข้างบ้านซึ่งให้ความนับถือกันเป็นพี่น้อง คอยให้คำแนะนำเรื่องการค้าขาย แนะนำให้ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเริ่มจากการเข็นรถไปขายเสื้อผ้าตามต่างๆ และขายในตลาด เมื่อมีเงินก้อน ก็เริ่มเช่าบ้านโดยให้ภรรยาขายของเบ็ดเตล็ด สิ่งทอ ด้าย ฝ้าย คุณพ่อเองก็ยังเข็นรถไปขายเสื้อผ้าสำเร็จรูปเหมือนเดิม เก็บเงินจนสามารถซื้ออาคารพาณิชย์ 1 คูหาได้ ปัจจุบันท่านทั้งสองเกษียณแล้ว ร้านค้าก็ปรับเป็นมินิมาร์ทชื่อว่า “ร้านสมสมัยมินิมาร์ท” หลังตลาดเทศบาลอำเภอวารินชำราบ มีลูกสาวและลูกชายช่วยดูแลกิจการแทน ใกล้กับสถานี บขส วารินชำราบ

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเดิมเป็นครอบครัวใหญ่ มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน มีพี่สาว 3 คน น้องชาย 2 คน ผมเป็นบุตรชายคนที่ 4 ของครอบครัว เป็นบุตรชายคนโต เมื่อโตขึ้นต่างคนต่างมีครอบครัวก็แยกย้ายไปสร้างครอบครัวของตนเอง เมื่อปี พ.ศ. 2533 ผมมีเพื่อนที่เคยเรียนมัธยมปลายด้วยกันซึ่งทำขณะนั้นดำเนินกิจการรับเหมาก่อสร้าง ได้แวะมาพูดคุยพบปะ มาบ่นถึงการขาดแคลนสินค้าประเภทอิฐบล็อก ผู้ผลิตมีจำนวนน้อยราย ต้องนำเข้ามาจาก

ต่างจังหวัด และนำเข้ามาไม่เพียงพอกับจำนวนอิฐบล็อกที่ต้องการ ผมจึงเกิดความสนใจในธุรกิจผลิตอิฐบล็อกนี้ จึงนำไปปรึกษาคุณพ่อ ปรึกษาเหมาะกับช่วงเซ็งเม้งซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไหว้บรรพบุรุษที่ชลบุรี จึงได้ปรึกษาญาติที่แก่งคอย จังหวัดสระบุรี อีกทั้งทางญาติกำลังวางแผนทำโรงงานอิฐบล็อกในช่วงเวลาเดียวกัน การเลือกทำเลที่ตั้งของโรงงานเลือกสถานที่ที่รถใหญ่เข้าออกได้สะดวก ซึ่งเดิมตั้งอยู่ ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี แต่ปัจจุบันย้ายโรงงานมาที่ ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากทำเลเดิมไม่ได้ติดถนนใหญ่ การขนส่งลำบาก จึงหาทำเลที่ติดหน้าถนน การขนส่งสะดวกและสามารถเปิดขายหน้าร้านได้ด้วย

ภาพประกอบ 59 แผนผังแซ่จู จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต การอบรมเลี้ยงดูบุตร จะปลูกฝังให้บุตรมีวินัย ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ รับผิดชอบงานและคนรอบข้าง และสอนบุตรในโลกของความเป็นจริง สามารถอยู่รอดในสังคมได้ เป็นคนดีของสังคมไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านฝ่ายชาย เนื่องจากมีเครือญาติค่อนข้างเยอะ สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 1 คูหา ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนมักจะเดินทางไปรักษาที่หมอจีนที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีร้านหมอจีน เรียกหมอจีนท่านนี้ “อาบั้งแปะ” อยู่ที่ร้านยานาสมัย หลังร้านสกุลไทย แต่ต่อมาก็ได้หันมารักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากคุณหมอลำท่านนี้ไม่ได้รักษาแล้ว ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม็ง ครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ เครื่องเช่นไหว้ เนื่องจากสมัยก่อนฐานะการเงินไม่ค่อยดี ขอให้เครื่องเช่นไหว้ครบ มีซาแซ โหงวแซ ก็เพียงพอแล้ว แต่ปัจจุบันฐานะทางการเงินดีขึ้นกว่าเดิม จึงเพิ่มเครื่องเช่นไหว้เยอะขึ้น การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

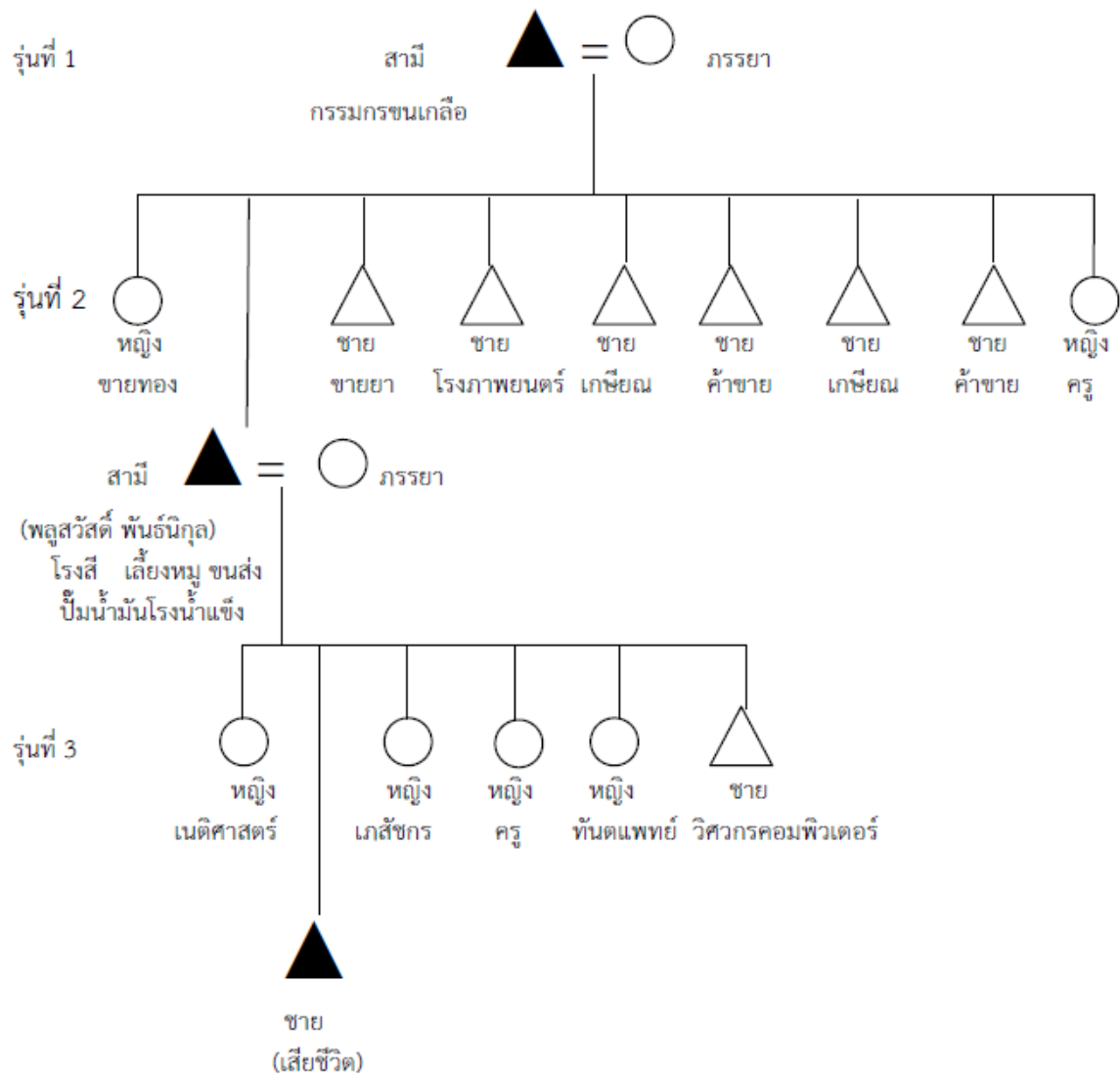
อาชีพหลัก คือ การผลิตอิฐบล็อกจากดิน

อาชีพรอง คือ การขายอุปกรณ์และวัสดุก่อสร้าง ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์
ครอบครัวที่ 2 แห่งนี้ จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างตัว อากาศเดินทางมาจากเมืองชัวเถา ประเทศจีน มาลงที่ท่าเรือคลองเตยไม่ได้เนื่องจากเป็นโรคจิตสติดวงตา จึงไปลงที่ตราด จากนั้นประกอบอาชีพเป็นกรรมกรขนเกลือ นั่งรถไฟมาถึงโคราช แต่คนจีนมาอยู่ก่อนเยอะ และมีนักเลงจับจ้องการทำมาหากิน จึงมีคนแนะนำหากไม่มีความรู้ก็มาทำมาหากินที่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นปลายทางรถไฟ น่าจะมีลู่วางทำมาหากิน จึงได้ตัดสินใจมาที่อุบลราชธานี ช่วงที่อำเภอวารินชำราบและอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีถูกกีดกันคนจีน อากาศปั่นจักรยานไปกลับมาขายผักที่อำเภอเมืองตอนเช้า ปั่นไปนอนที่อำเภอม่วงสามสิบ อากาศมีภรรยาสี่คน คนแรกอยู่ที่จีน คนที่สองมีเชื้อสายเวียดนาม ซึ่งมีลูกด้วยกันหลายคน ในที่นี้ขอพูดเฉพาะคุณแม่ซึ่งเป็นภรรยาคนที่สอง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อเป็นครอบครัวใหญ่ มีลูกทั้งหมด 9 คน ผมเป็นคนโตไม่ได้เรียนหนังสือออกมาช่วยคุณพ่อตั้งแต่เด็ก ขายของป่า ทำโรงปอ โรงสี เลี้ยงหมู จนกระทั่งพี่น้องต่างมีครอบครัวจึงแยกย้ายไปประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด ผมออกมาทำโรงสี ทำไปสักพัก มาเลี้ยงหมู หมูกินรำ เราก็ประหยัดต้นทุนเรื่องอาหารหมู ทำไปพร้อมๆกัน ประมาณปี 2524 เริ่มทำตู้เพลง วิ่งตามต่างอำเภอ ทั่วจังหวัดอุบลราชธานี น้องชายคนที่หกพาทำเพราะไปอยู่อเมริกา มาสอนช่างซ่อมตู้เพลงให้ ตอนหลังคนเลิกนิยมก็เลิกทำ เมื่อปี 2534 โรงสีถูกรื้อเรียนว่าอยู่ใกล้ชุมชน จึงเลิกทำหันมาทำสถานบริการน้ำมัน ช่วงนั้นเป็นโลโก้บางจาก พร้อมกับทำโรงน้ำแข็งด้วย ทำมาเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ แบนก์ที่กู้เงิน เราก็แยกไปด้วย จึงเลิกทำ ลูกๆมีอาชีพกัน เพราะเรียนสายอาชีพมา

ภาพประกอบ 60 แผนผังแซ่แต่ จังหวัดอุบลราชธานี

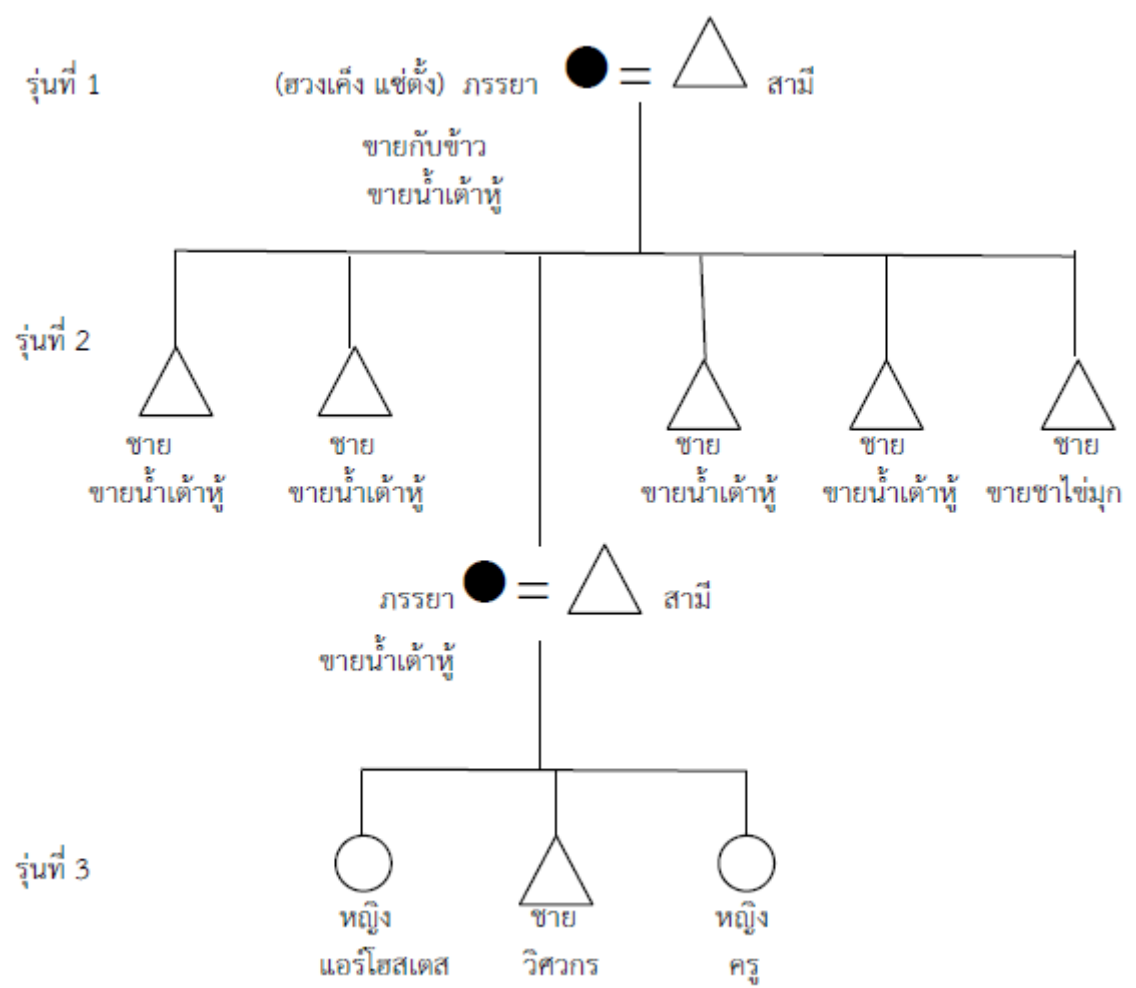
วิถีชีวิต ผมฝึกลูกให้พูดภาษาท้องถิ่นให้คล่อง อยู่บ้านเขาต้องทำตัวเหมือนเขา และสามารถพูดภาษาไทยได้ชัด สมัยก่อนอาจอยากให้ลูกๆ ค้าขายเพราะนิยมความร่ำรวย ค้าขายจึงจะรวย เพราะอาจอยู่เงินลำบากมาก ข้าวแทบไม่มีกิน เอาไปไม่แห้งมาก่อไฟต้มข้าว รุ่นที่สองจึงเป็นรุ่นสร้างเนื้อสร้างตัวด้วย ไม่ต้องเรียนสูง แต่พอรุ่นที่สามเน้นให้เรียนสูง เพราะค้าขายเหนื่อยมาก คู่แข่งเยอะไม่เหมือนสมัยก่อน ประเพณีวัฒนธรรมเงินยังคงปฏิบัติ ไม่เคร่งมาก แต่ก็เข้าวัด ไปตักบาตร สวดมนต์บ้าง

ครอบครัวที่ 3 แห่งจังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว ฉันทมาตอนอายุ 19 ปี มาเมื่อ พ.ศ. 2488 นั่งเรือใหญ่มาจากเมืองจีน มีเก้าอี้เก้าอี้ให้มา ใช้ระยะเวลาเจ็ดวันเจ็ดคืนในการนั่งเรือ เดินทางจากเมืองซัวเถาถึงกรุงเทพฯ ก็แต่งงาน มาขายของ เริ่มขายของหวานถั่วเขียว มัน เต้าส่วน เม็ดเดียว ถั่วดำ ข้าวเหนียวดำเผือก นั่งรถไฟไปขายสามจากกรุงเทพฯมาถึงตอนเช้าที่อุบลราชธานี เพราะเพื่อนชวนมา เมื่อมาถึงอุบลราชธานี เริ่มขายกับข้าว ผัดหอยแมลงภู่ ใส่กระเทียม ใบโหระพา พริก ใส่ผงชูรส หมูแดง หมูสามชั้น หมูกรอบ แล้วหันมาขายน้ำเต้าหู้ ทำปาท่องโก๋มีหวานมีเค็ม ทอดหัวไชเท้า สามี่เคยเป็นเสมียนอยู่ร้านเซียงไท่ ช่างโรงแรมศรีอีสานแล้วแต่คนจีนเขาจะขาย สมัยก่อนอยู่แถวตลาดกัน สามี่ทำซาลาเปาขาย เลือกรุ่นของตัวเอง ไม่ได้คลุมถุงชนเหมือนสมัยก่อนรุ่นที่ 3

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ฉันทมีลูกทั้งหมด 6 คน ชาย 5 คน หญิง 1 คน ช่วยกันขายน้ำเต้าหู้ ขายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 คนที่หกขายขนมไข่มุก

ภาพประกอบ 61 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สมัยก่อนจะใช้ทั้งพุทจีนแต่จิว การอบรมเลี้ยงดูบุตร สอนให้เป็นคนดี ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาหาหมอจีน เดียวนี้หาหมอแผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง วันสารทจีน สมัยก่อนจะมาไหว้พร้อมกัน บ้านใกล้เรือนเคียง มีไหว้เทพตอนกลางคืน ปัจจุบันต่างคนต่างไหว้ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ปัจจุบันซื้อมาไหว้ การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพหลัก คือ ขายนํ้าเต้าหู้ ตั้งแต่ ปี 2509 อุปสรรคหรือปัญหา ขาดดี แต่ไม่มีคนช่วยทำ รุ่นหลานไม่มีใครสืบทอดกิจการ เหนื่อยต้องตื่นตั้งแต่ตีสาม

ครอบครัวที่ 4 แซ่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว อาศัยเดินทางมาจาก ต. อี้กิ่ง เมืองซัวเถาของประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2470 ล่องเรือรับส่งสินค้า ส่งข้าว มีลูกทั้งหมด 7 คน บุตรชายคนแรก (อาตั่วแปะ) ทำอาชีพล่องเรือจากกรุงเทพฯ ถึงอุบล ไปยังยโสธร จนถึงมหาชนะชัย ทางลำนํ้ามูลและลำนํ้าชี ลูกสาวคนที่สามไปอยู่ยโสธร สมัยนั้นขายของป่า ครั่งและข้าว ส่วนคุณแม่เป็นบุตรชายคนที่สี่ ช่วยพี่ชายคนโตล่องเรือเดินรถและคุมท้องเรือดูแลเรื่องอะไหล่ เคยไปทำงานที่โรงกลึง และไปทำงานที่เรือรังชี ขายเครื่องโรงสีและเครื่องบดกาแฟ ทำบริษัทเดินรถ จากอุบลถึงตระการพืชผล สมัยก่อนเป็นรถจีบทหาร ใช้เวลาเดินทาง 1 วัน และเดินรถจากอุบลถึงอำเภอตระการพืชผล บุตรสาวคนที่ห้าขายกับข้าว ร้านอารีย์

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ เมื่อปี พ.ศ. 2508 พี่ชายคนโตของคุณพ่อเปิดร้านขายอะไหล่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 คุณพ่อแต่งงานกับคุณแม่ จึงขอซื้อร้านอะไหล่จากพี่ชายคนโต ร้านเดิมอยู่ราชบุตร ติดกับร้านแข่งพัง ต่อมาปีเมื่อปี พ.ศ. 2514 เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่เมืองอุบล จึงย้ายร้านมาอยู่ที่หัวสะพานติดกับโรงพิมพ์อำนวยการ ซึ่งรับพิมพ์การ์ดภาษาจีน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2517 ได้มาซื้ออาคารพาณิชย์ 4 ชั้น 2 คูหา ที่ถนนอุปราชา เนื่องจากที่เดิมคับแคบ และซื้อเพิ่มอีก 2 คูหา

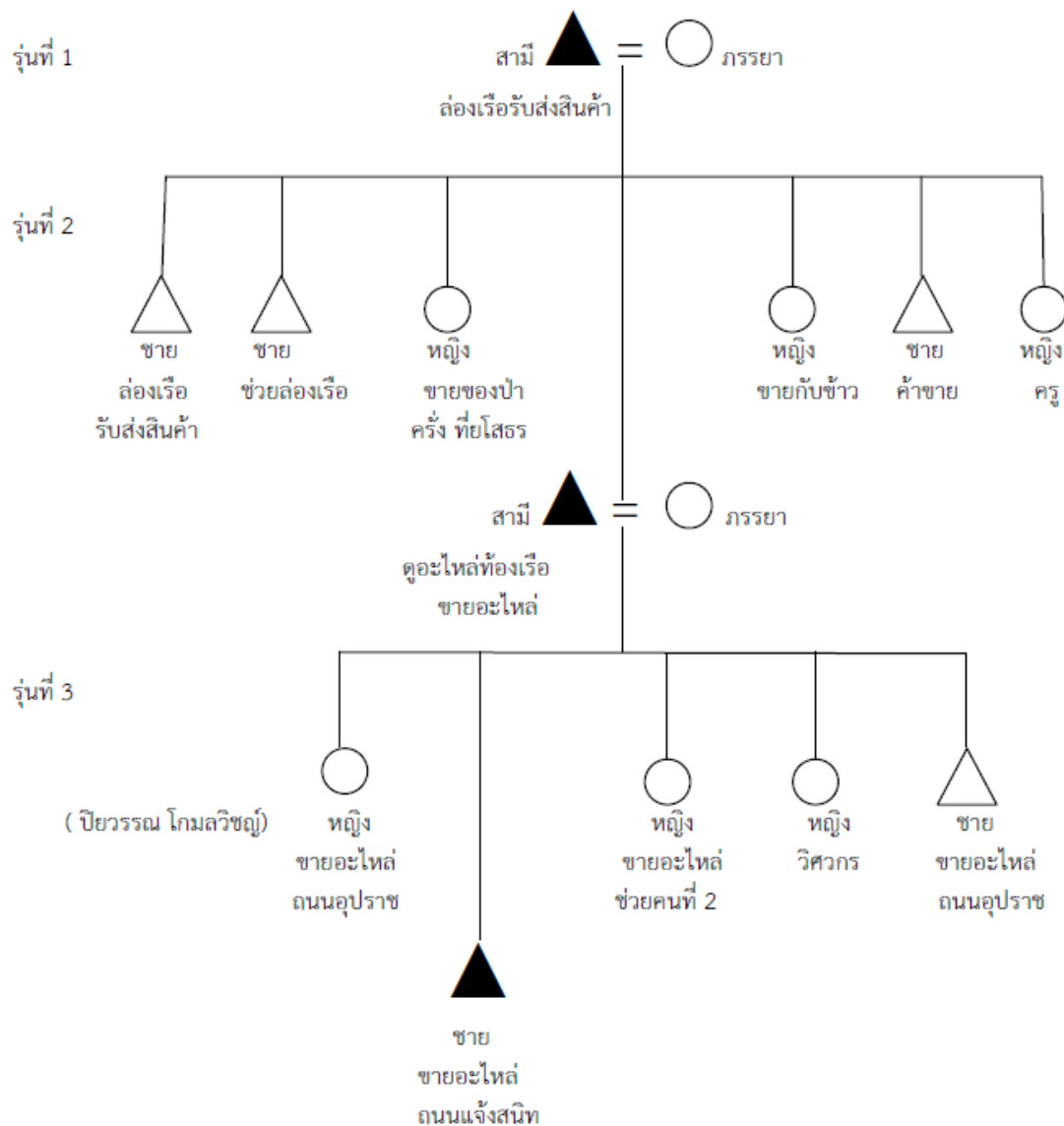
วิถีชีวิต สมัยก่อนจะใช้ทั้งพุทไทยกับคุณย่า เนื่องจากคุณย่าเป็นคนไทย ขนบธรรมเนียมจีนยังคงปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คุณแม่ก่อนเสียชีวิตจดโน้ตให้สำหรับการเตรียมการไหว้ในเทศกาลต่างๆ วันตรุษจีน วันไหว้บรรพบุรุษ วันเซ็งเม้ง วันสารทจีน

อาชีพหลัก คือ จำหน่ายอะไหล่รถยนต์

อาชีพรอง คือ ทำอู่ซ่อมและโรงกลึง เกี่ยวกับชิ้นส่วนอะไหล่ที่นำไปประกอบรถยนต์

อุปสรรคหรือปัญหา พนักงานต้องมีทักษะความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือเป็นอย่างดี มีการอบรมฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ สำหรับพนักงานขายจะจัดอบรมให้ทุกปี การพูดจากับลูกค้า ให้ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ กับลูกค้า อย่างสม่ำเสมอ

ภาพประกอบ 62 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี

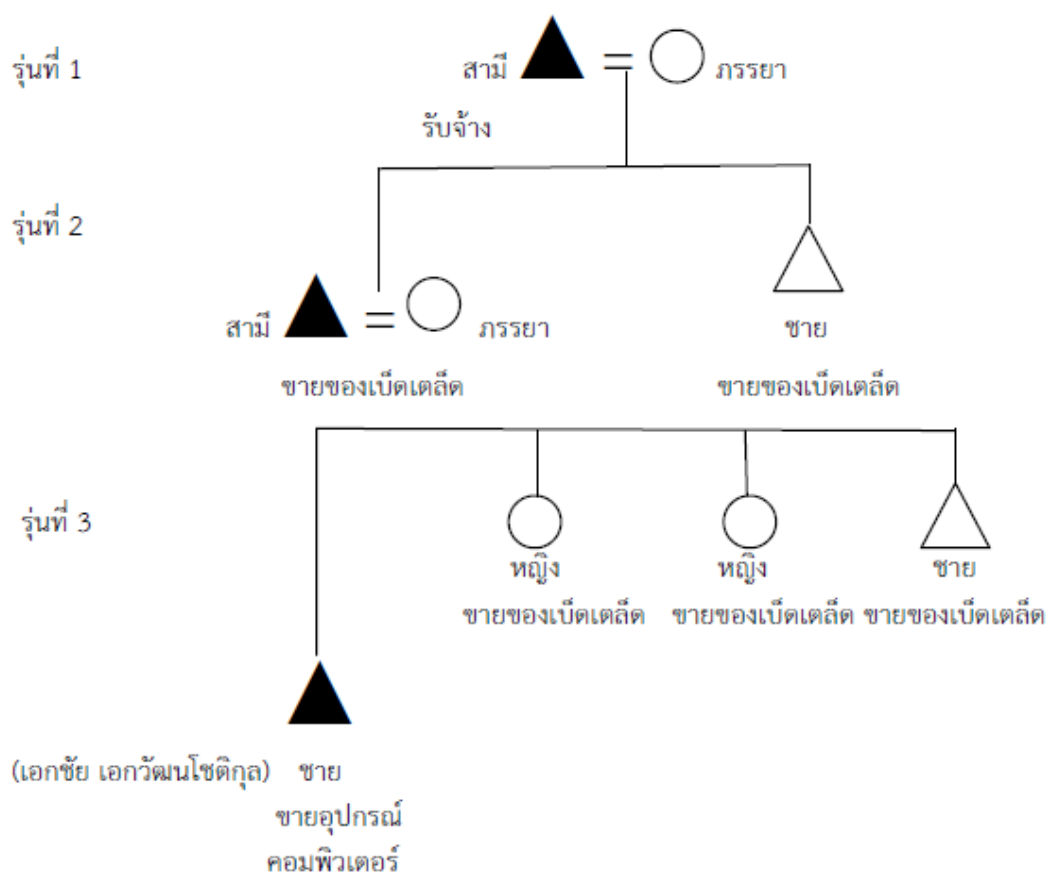
ครอบครัวที่ 5 แซ่ไหล จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างตัว อากงทำงานรับจ้าง คุณแม่เดิมที่อยู่จังหวัดสุรินทร์ ได้แต่งงานกับคุณพ่อจึงย้ายมาอยู่ที่อุบลโดยวิธีคลุมถุงชนจึงได้ย้ายมาอยู่ที่วารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ความสัมพันธ์ทางเครือญาติช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย แต่จะเน้นทางฝ่ายชายมากกว่า เนื่องจากเมื่อแต่งงานแล้วก็ไม่ค่อยได้กลับไปสุรินทร์ ทำเลที่ตั้งและที่อยู่อาศัยเป็นที่ดินมรดกแต่เดิมซึ่งได้รับจากคุณย่า พ่อแม่เปิดร้านขายของเบ็ดเตล็ด ใกล้กับตลาดวารินชำราบ เนื่องจากเป็นเขตชุมชน การค้าขายสมัยก่อนลูกค้าเยอะ เนื่องจากคู่แข่งไม่มาก ปัจจุบันน้องทั้งสามคนช่วยกันค้าขายที่บ้าน เนื่องจากยังคงเคยชินกับการค้าแบบเดิม ถ้อยคิดว่ากำไรน้อยแต่ขายเยอะ ไม่ได้เปลี่ยนระบบการขายเหมือนปัจจุบันที่มี

คอมพิวเตอร์มาช่วยคิดเงินและคุมสต็อกสินค้า เนื่องจากหากนำระบบนี้เข้ามาตั้งค่าจ้างพนักงานเพิ่มอีกไม่ต่ำกว่าสองคน จึงตัดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ออกไปดูแลกิจการกันเองในครอบครัว

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเดิมเป็นครอบครัวใหญ่ มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน มีน้องสาว 2 คน น้องชาย 1 คน คุณเอกชัยเป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว เมื่อมีครอบครัวผมก็แยกครอบครัวออกมาสร้างครอบครัวของตนเอง การแต่งงานและการมีครอบครัวนั้น ผมเลือกคู่ครองเอง การอบรมเลี้ยงดูบุตร ในสมัยก่อนไม่ค่อยได้สอน เพราะพ่อแม่ค้าขายไม่มีเวลายานั่งสอน ปล่อยให้เรียนรู้เอง แต่จะเน้นเรื่องความขยัน ถ้าขี้เกียจจะถูกตี มักจะตีลูกโดยถือคติว่า รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี สมัยก่อนมักจะปลูกฝังอาชีพตามที่พ่อแม่ทำมาหากิน (เย็บเสื้อผ้า ขายของ ตัดผ้า ห่อขนม (ข้าวพอง) ถั่วดิน ถั่วตัด

ภาพประกอบ 63 แผนผังแซ่ไหล จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สมัยก่อนคุณย่าหรืออาม่า ไม่มีเงินยากจนมาก ไม่สามารถส่งเสียลูกเรียนหนังสือ อาม่ามักจะทำงานหนักตั้งแต่เด็ก ตักน้ำ ตำข้าว ห่อขนมขาย ตั้งแต่เช้าเพื่อที่จะทำงานต่างๆ เอาปลาหามาแลกกับข้าวกิน ซื้อปลาหามาขายหารายได้ อาชีพที่ทำส่วนใหญ่เป็นการค้าขาย ซื้อมาขายไป (ไม่ใช่เกษตรกรรม) ไม่มีความสะดวกสบาย มีแต่ความยากแค้นลำเค็ญ พ่อแม่คนจีนในสมัยก่อน

ไม่ส่งเสริมลูกเรียนหนังสือ มักจะให้ลูกค้าขาย มักนิยมตบตีลูกเพื่อให้ลูกเคารพภรรยา เวียงและหลายจำ คนสมัยก่อนถือว่าการตามใจลูกจะทำให้เสียคน ส่วนสมัยนี้ ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก ส่งเสริมให้ลูกเรียน การเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ เน้นให้เก่งไว้ก่อน จึงต้องหาที่เรียนพิเศษให้ลูก หรือหาติวเตอร์มาสอนที่บ้าน หรือส่งไปเรียนพิเศษที่สถาบันที่มีชื่อเสียง แม้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายมากเท่าใด พ่อแม่ที่มีเงินพอจะส่งเสียได้ก็ยินดี

อาชีพหลัก คือ ขายอุปกรณ์ IT คอมพิวเตอร์ Harddisk บริการซ่อมบำรุง
อุปกรณ์ IT printer

อาชีพรอง คือ ทำอาคารพาณิชย์ขาย

อุปสรรคหรือปัญหา อุปกรณ์ IT ล้าสมัยเร็ว ภายในสองปีก็จะหมดความนิยม คุณเอกชัยเคยขายโทรศัพท์มือถือ แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีถือหมดความนิยมเร็ว และรุ่นใหม่ออกเร็วมาก จึงเลิกนำมือถือมาขาย

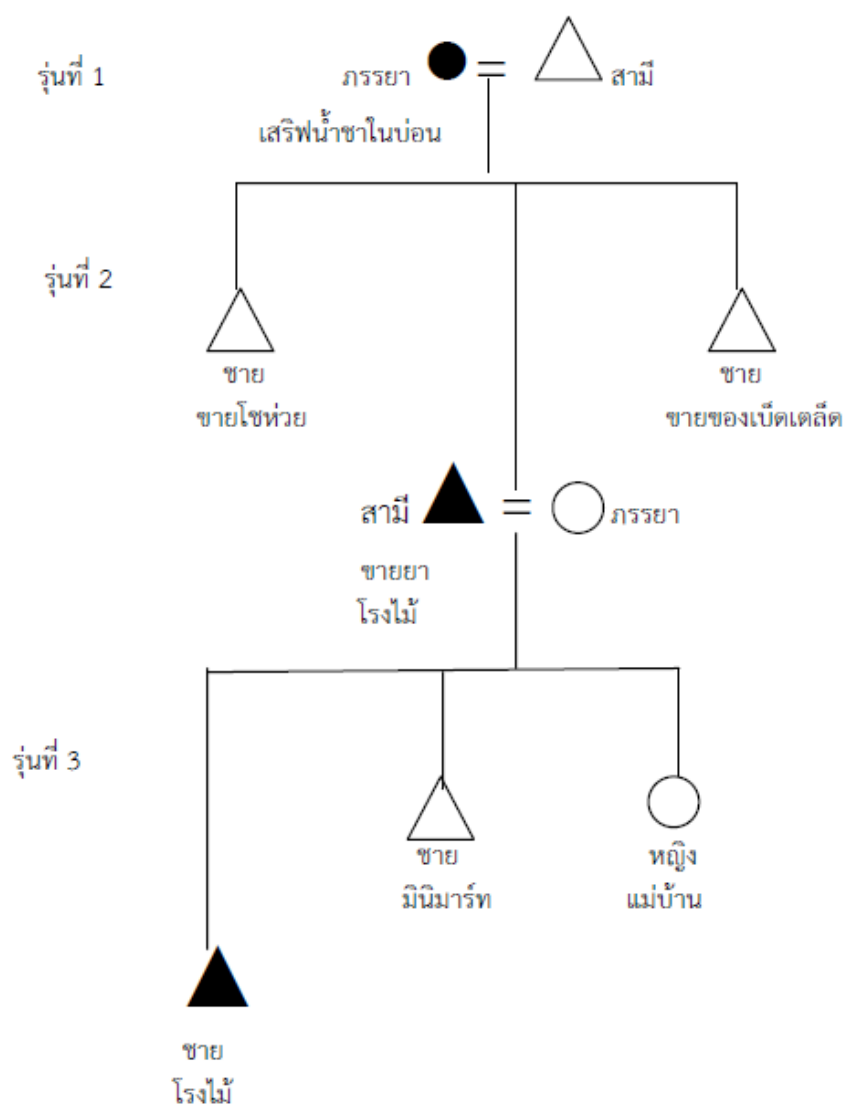
ครอบครัวที่ 6 แห่งนี้ จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว อาม่าเดินทางจากเมืองข้าวเถา มาทำงานที่เยาวราชทำงานเสริฟน้ำชาในบ่อนและทำงานบ้าน ย้ายไปที่นครปฐม นั่งรถไฟมาที่โคราช สุดท้ายมาที่จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาอาม่าจึงเรียกคุณพ่อกับมาอยู่เมืองไทย เริ่มช่วยงานอยู่ที่หนองคาย หลังจากนั้นมาช่วยงานที่โรงสีโนวาริน จึงได้มาเปิดร้านขายยาและทำโรงไม้ด้วย โรงไม้ได้มอบให้พี่ชายคนโตสืบทอดกิจการ ร้านขายยาที่เปิดในสมัยนั้นเป็นลักษณะเภสัชกรรมซึ่งขณะนั้นร้านขายยายังไม่บังคับว่าต้องมีเภสัชกรประจำร้าน ขณะนั้นเริ่มขายเครื่องสำอางค์บ้าง เมื่อผมจบจากปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์ทางการเงิน จึงไขว่คว้าหาความรู้ ได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมสัมมนาซึ่งในยุคนั้นได้เข้าร่วมฟังเกี่ยวกับร้าน 7-11 และได้อ่านข้อมูลของหอการค้าจังหวัดอุบล บอกถึงยอดขายของร้าน 7-11 จึงเกิดความคิดในการปรับร้านขายยาซึ่งต่อไปต้องมีเภสัชกรประจำร้าน ประจวบเหมาะกับขณะนั้นมีขายเครื่องสำอางค์บ้างแล้ว จึงเริ่มปรับร้านเป็นมินิมาร์ทเมื่อ ปี พ.ศ. 2537 และนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการเก็บเงิน และการคุมสต็อกสินค้า หลังจากนั้นยอดขายเพิ่มขึ้น จึงเริ่มขยายร้านค้า เมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ซื้อตึกใหม่เพื่อขยายสาขาซึ่งอยู่เยื้องกับร้านเดิม พื้นที่ใหญ่กว่าร้านเดิม มีทั้งหมดสองชั้น ชั้นหนึ่งเน้นขายสินค้ามินิมาร์ททั่วไป เน้นการจัดร้านสะอาดตา และมีมุมขายขนมชื่อ “Cha Cool” จุดประสงค์ในการจัดมุมนี้เพื่อเป็นที่สำหรับลูกค้ายาเสพติด นัดหมาย ไม่ได้เน้นให้แน่นหนาเหมือนร้านกาแฟโดยทั่วไป เหตุที่ทำธุรกิจนี้เนื่องจากธุรกิจนี้ไม่ให้เครดิต เก็บเงินสด สินค้าเป็นลักษณะฝากขาย ร้านค้ามีชื่อเสียงแต่เดิม และมีลูกค้าประจำแต่เดิม เน้นให้เป็นมินิมาร์ทประจำท้องถิ่น แต่ปัจจุบันคู่แข่งเยอะขึ้นขายไม่ดีเหมือนแต่ก่อน

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเดิมเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน มีพี่ชาย 1 คน น้องสาว 1 คน ผมเป็นบุตรชายคนกลางของครอบครัว แต่เป็นพี่ชายคนโตทำโรงไม้สืบทอดกิจการของคุณพ่อ การแต่งงานและการมีครอบครัวนั้น ผมเลือกคู่ครองเอง ขอให้ดูดีเป็นคนขยัน มุมมองคล้ายกัน ครอบครัวดี การอบรมเลี้ยงดูบุตร จะปลูกฝังให้ลูกมีอิสระในความคิด ให้มีความสุขในสิ่งที่ทำ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

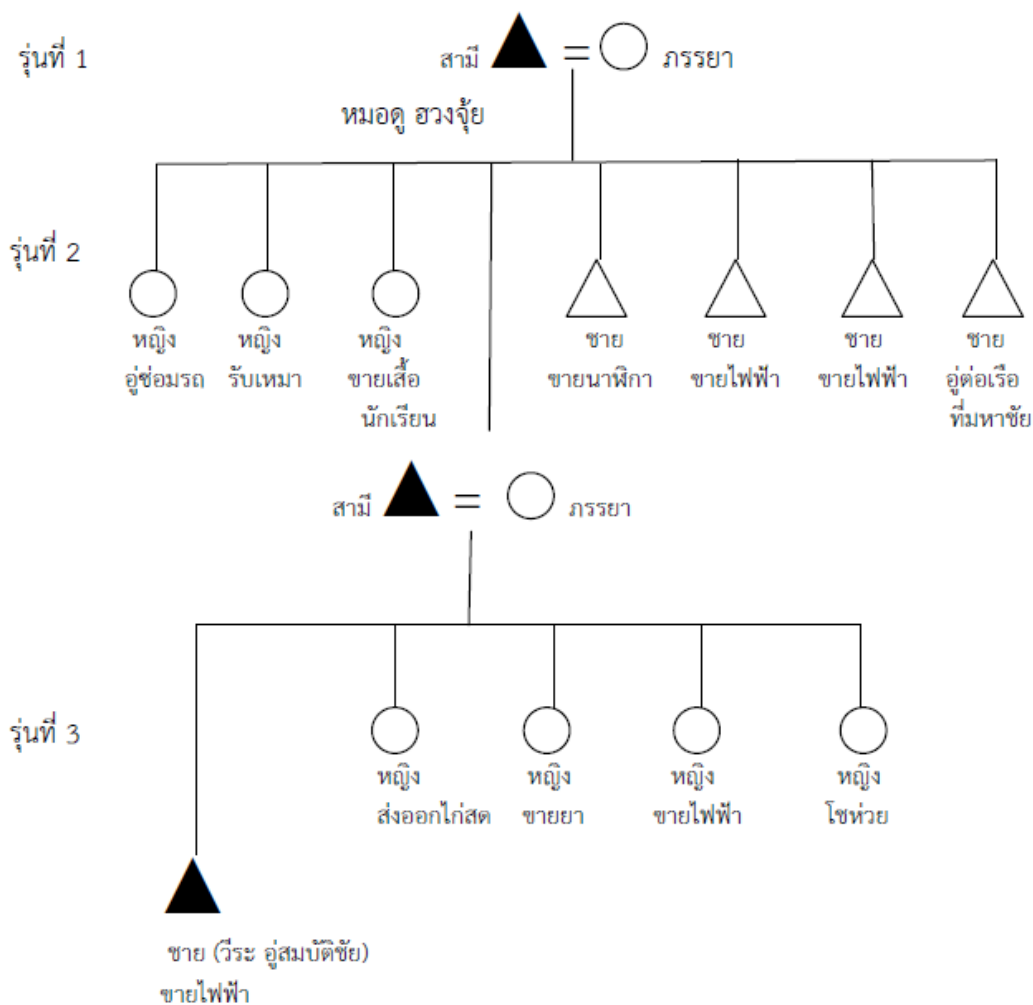
ภาพประกอบ 64 แผนผังแซ่แต่ จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 2 คูหา ชั้นล่างของอาคารจะวางสินค้าเพื่อไว้จำหน่ายจัดร้านแบบมินิมาร์ทเน้นสะอาด เป็นระเบียบ ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนมักจะเดินทางไปรักษากับหมอจีนที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีร้านหมอจีน เรียกหมอจีนท่านนี้ “อาบั้งแปะ” อยู่ที่ร้านยานาสสมัย หลังร้านสกุลไทย แต่ต่อมาก็ได้หันมารักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าวัด แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง บางเทศกาลก็ไม่ได้ปฏิบัติแล้ว เช่น เทศกาลไหว้พระจันทร์ เดิมอาม่าเคยจัดโต๊ะไหว้พระจันทร์ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ไหว้แล้ว ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ ลดขั้นตอนและรายละเอียดลง แต่ขอให้เครื่องเช่นไหว้ครบ มีชาแซ โหงวแซ ก็เพียงพอแล้ว การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ การซึมซับและปฏิบัติเป็นประจำ

ครอบครัวที่ 7 แซ่โง้ว จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างตัว อากงเดินทางมาจากเมืองจีนโดยทางเรือ อาชีพของอากงเดิมเป็นหมอดู คนดูวงจ้อย ดูดวง อากงก็เป็นคณะกรรมการผู้ก่อตั้งสุสานที่จังหวัดอุบลราชธานี ท่านมีบุตรสาว 3 คน บุตรชาย 5 คน ลูกสาวคนที่สามเปิดร้านขายเครื่องแบบนักเรียน น้องชายคนที่สองขายนาฬิกา น้องชายคนสุดท้ายทำอยู่ต่อเรือและโรงงานทำไคนาโม ทีมหาชัย จังหวัดสมุทรปราการ เดิมที่คุณพ่อเรียนที่อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เคยเป็นภารโรง และขับรถส่งของที่กรุงเทพฯ หลังจากนั้นมาเปิดร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าที่อำเภอวารินชำราบ ประมาณปี พ.ศ. 2514

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ หลังจากที่ถูกจากปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ได้ทำงานบริษัทเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรม ทำได้ 4 เดือน จึงลาออกเนื่องจากงานค่อนข้างกดดัน จึงกลับบ้านมาช่วยขายอุปกรณ์การไฟฟ้า และในปี พ.ศ. 2539 จึงเปิดร้านขาย CVD และ DVD จนถึงปัจจุบันนี้ ทำเลที่ตั้งของร้านเป็นของอากงแต่เดิม จึงมีเพียงปรับปรุงร้านและขยายร้าน

ภาพประกอบ 65 แผนผังแซ่โง้ว จังหวัดอุบลราชธานี

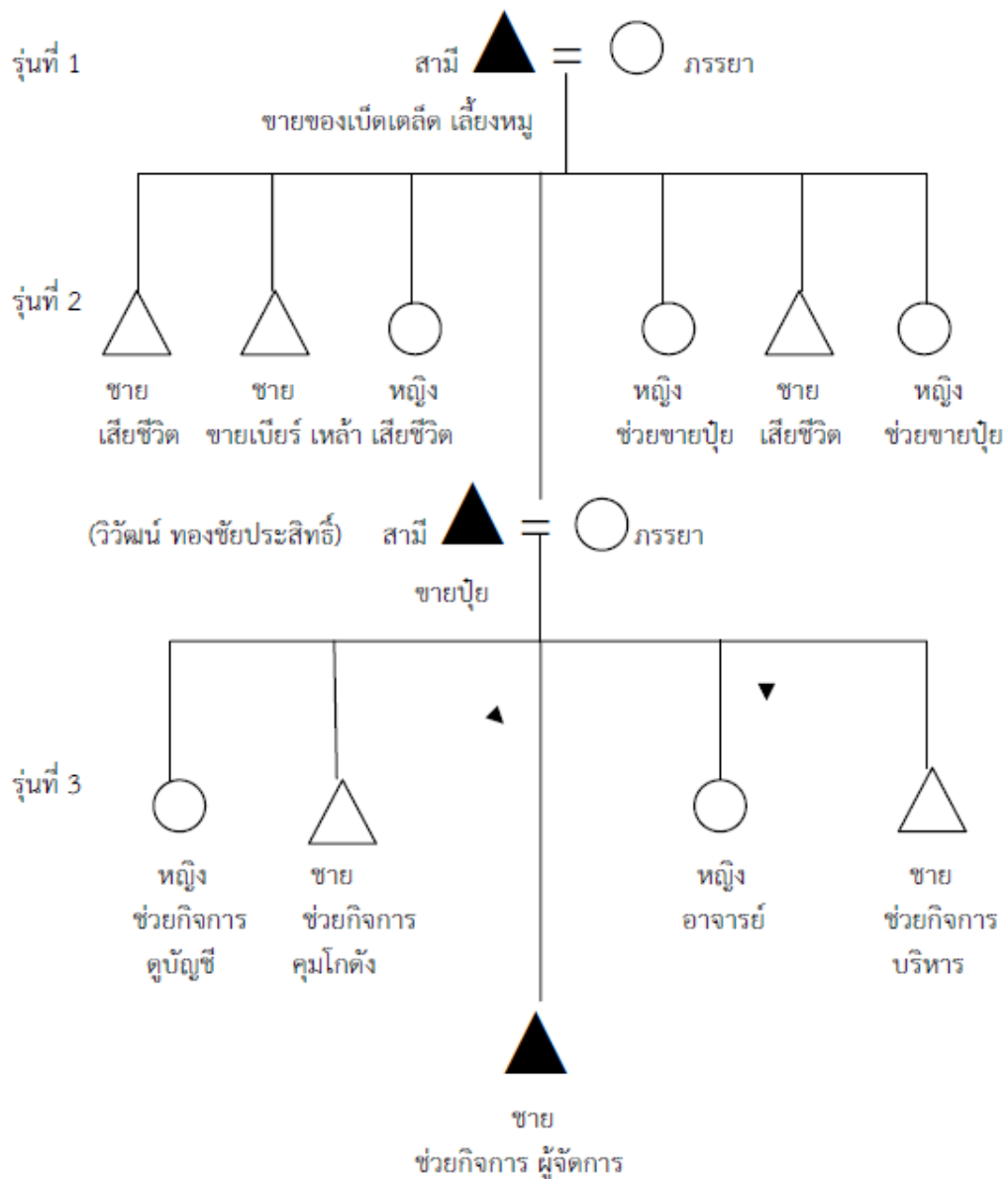
วิถีชีวิต สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น 1 คูหา แต่ปัจจุบันเป็นอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น 5 คูหา ในบ้านมีลิฟท์ส่งของ แต่ละชั้นจะเก็บสต็อกสินค้าไว้ ทุกชั้นของอาคารจะวางสินค้าเพื่อไว้จำหน่าย รักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน ตนเองนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม็ง วันสารทจีน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี คุณแม่จะเป็นผู้จัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรม คุณแม่จะบอกต่อ ไม่มีจด มีลิ้มบ้าง การถ่ายทอดยังไม่สมบูรณ์ เกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

ครอบครัวที่ 8 แซ่กิม จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว คุณพ่อเดินทางมาจากตำบลแห่งไธ้ หมู่บ้านอ่าวเคยกิม หมู่บ้านแซ่กิม มาจากประเทศจีน ด้วยสาเหตุความอดอยากมาก มาอยู่ที่อำเภออำนาจเจริญ ย้ายไปอยู่บ้านจิเถิง ชายของเบ็ดเตล็ด และเลี้ยงหมู ต่อมาย้ายไปโรงสีดอนพันชาติของนามสกุลตั้งธงชัย คุณพ่อเสียชีวิตตอนที่อายุ 47 ปี ซึ่ง ผมอยู่บ้านคำว้า แล้วย้ายบ้านนามน ผมมีพี่น้องทั้งหมด 7 คน เสียชีวิตไปแล้ว 3 คน พี่ชายคนโตและพี่สาวคนที่สามเสียชีวิต ผมเป็นบุตรชายคนที่สี่ พี่ชายคนที่สองชายของเบ็ดเตล็ด ชายเหล่า เปียร์ ชายขนม ที่จังหวัดศรีสะเกษ น้องสาวคนที่ห้าช่วยดูแลธุรกิจ น้องชายคนที่หกเสียชีวิต ผมจบชั้นประถมปีที่ 4 ย้ายมาอยู่ท่ากวางตั้ง โดยคุณแม่ทำขนมอังก้วยท้อ ขายในตลาด พี่สาวน้องสาวหาบถั่วดิน ถั่วต้มขาย ขายเป็นกระป๋อง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ มาอยู่ท่ากวางตั้ง เริ่มทำงานร้านศรีจำรัตน์ หน้าโรงหนังกลาง ทำได้สองปี ชายเบ็ดเตล็ด ชายผลไม้ ทุเรียน กล้วยหอม หลังจากนั้นเรียนพิเศษ ต้องเรียนภาษาแต้จิ๋วเพื่อการค้า ช่วงนั้นอายุ 16 ปี พออายุได้ 17 ปี ไปทำงานที่ร้านตั้งบัวนอง ชายโขห่วย น้ำปลา กระทบดอง ทำประมาณสามปี ต่อมาอยู่ที่ตั้งไช่ฮวด ชายฝ้าย ทำด้าย ชายโขห่วย ทำมาได้สองปีหลังจากนั้นไปทำที่ร้านจิบเซ่งฮอง ชายโขห่วย ตะปู สังกะสี ปู่ย ทำได้เก้าปี เป็นหลงจู้ (ตัวแทนขายของต่างจังหวัด) แทนคนเก่า พออายุ 30 ปี ออกมาเปิดร้านเอง ชื่อร้าน กิมบัวนเซ็ง โดยครุจีนตั้งชื่อร้านให้ ชายปู่ย สังกะสี อาหารสัตว์ (หมู เป็ด ไก่) ชายข้าวสาร รำ ขั้บรถไปซื้อตามบ้านนอก ส่งตามต่างอำเภอ อำเภอลิ่ง อำนาจเจริญ ม่วงสามสิบ ผมมีลูกชาย 3 คน และลูกสาว 2 คน มาช่วยดูแลกิจการที่บ้านทุกคน

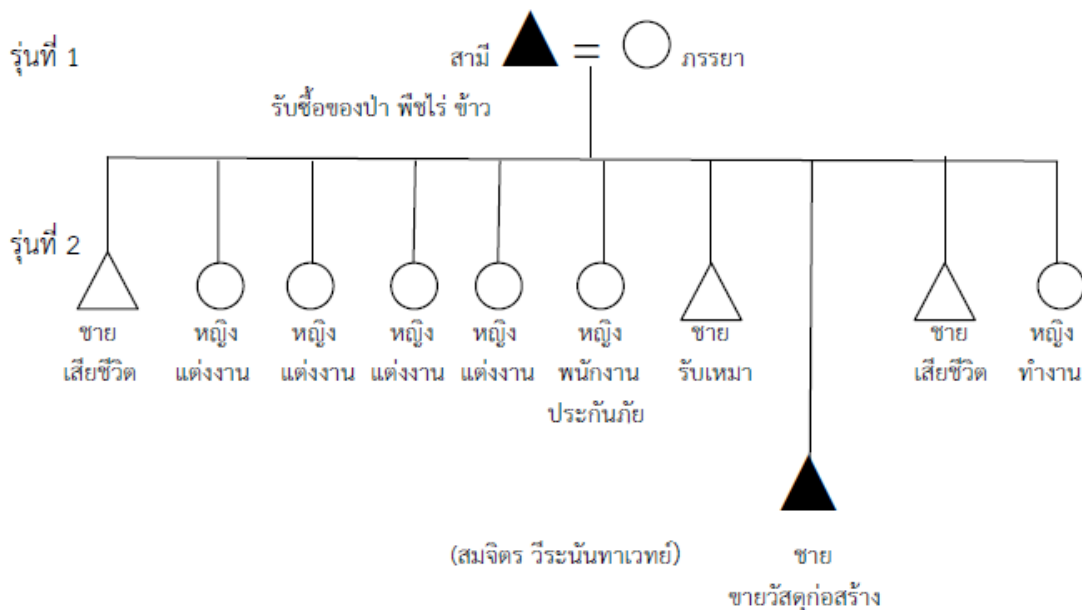
ภาพประกอบ 66 แผนผังแซ็กมิ จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สมัยก่อนจะใช้ทั้งพูดภาษาอีสานผสมจีนแต้จิ๋ว ซึ่งใช้สื่อสารกันในครอบครัวแต่ปัจจุบันจะใช้ภาษาอีสานพูดกับลูกๆ การอบรมเลี้ยงดูบุตร ให้เป็นคนขยัน เป็นคนดีของสังคม ไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น ดูเราเป็นแบบอย่าง ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม็ง ครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ เครื่องเช่นไหว่ เมื่อก่อนทำเอง เตรียมเครื่องเช่นไหว่เอง ปัจจุบันซื้อมาไหว่ การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

ครอบครัวที่ 9 แห่งเต็ง จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างตัว เดิมอาจรับซื้อของป่า พืชไร่ ข้าว เมื่อ ปี พ.ศ. 2518 ได้จดทะเบียนการค้า เปลี่ยนมาขายสังกะสี เนื่องจากบ้านเรือนสมัยนั้นเริ่มใช้สังกะสีมุงหลังคา เมื่อปี พ.ศ. 2523 เริ่มขายกระเบื้อง โดยจำหน่ายกระเบื้องตราสิงห์เหยียบลูกโลกของบริษัทซุเปอร์ ในปี พ.ศ. 2534 เป็นตัวแทนจำหน่ายของบริษัทที่พีโอโพลิน จำหน่ายปูนซีเมนต์ และในปี พ.ศ. 2535 เริ่มขายวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เหล็ก หลังคา การขยายการจำหน่ายสินค้ามากขึ้น เนื่องจากผู้แทนขายของบริษัทแต่ละบริษัทได้ขยายผู้แทนจำหน่ายในแต่ละจังหวัด การเลือกทำเลที่ตั้งของร้านค้ามีมาแต่เดิม เนื่องจากการเดินทางสะดวก เนื้อที่กว้างขวาง สมัยอาจค้าของป่า พืชไร่ ครั่ง แต่ได้ปรับเปลี่ยนสินค้าตามความต้องการของตลาด เพราะมองเห็นความจำเป็นในการสร้างบ้านเรือนสมัยนั้น ต้องใช้สังกะสี ตะปู และมีทำบ้านเช่าให้ทหารอเมริกันเช่า เรียกว่า บังกะโล มี 4 หลังอยู่หลังโกดัง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ผมมีพี่น้องทั้งสิ้น 11 คน ชาย 5 คน และหญิง 6 คน ผมเป็นบุตรชายคนที่ 7 ของครอบครัว แต่เป็นบุตรชายคนที่ 3 เนื่องจากพี่ชายคนโตได้เสียชีวิตตั้งแต่วัยหนุ่ม พี่ชายคนที่สองแยกออกไปทำรับเหมาก่อสร้าง ผมจึงเป็นผู้ดูแลกิจการของที่บ้าน ส่วนภรรยาทำหน้าที่ช่วยดูแลด้านงานบ้าน คุณพ่อสอนให้ใฝ่รู้ เรียนรู้ด้วยตนเอง ถ้าทำผิดจะมานั่งอบรมให้ฟัง เช่น การสต็อกสินค้าเพื่อสามารถคาดการณ์ราคาสินค้าล่วงหน้าเพื่อให้ธุรกิจเกิดกำไร

ภาพประกอบ 67 แผนผังแห่งเต็ง จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านฝ่ายชาย เนื่องจากมีเครือญาติค่อนข้างเยอะ สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนจากเดิมเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ปัจจุบันสร้างใหม่เป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 6 คูหา สินค้าจะวางไว้แสดงที่ชั้นหนึ่ง และมีโกดังสต็อกสินค้าหลังบ้าน เดิมคุณพ่อเป็นพนักงานบัญชีช่วยงานที่ร้านของคุณแม่

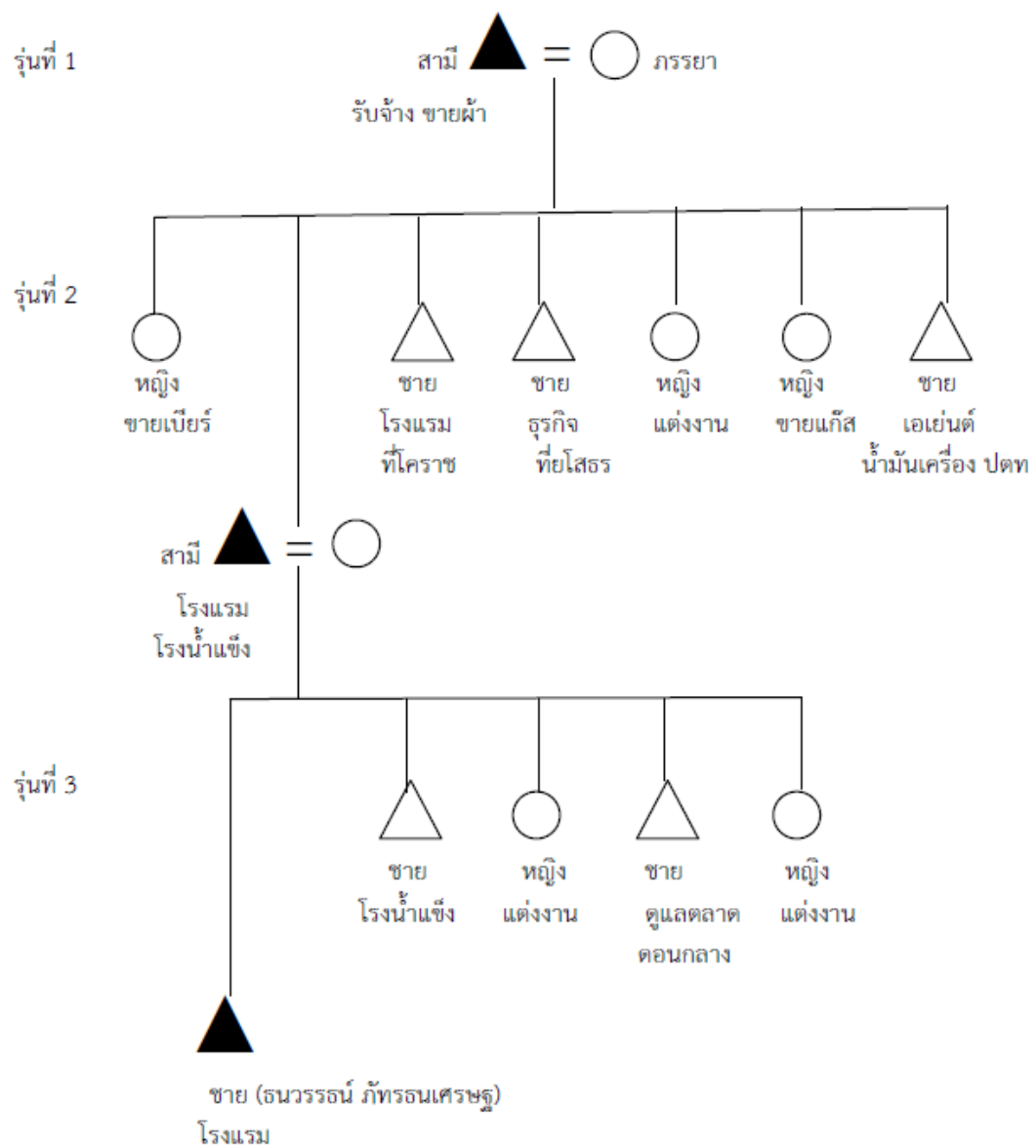
เป็นคนขยัน มีวินัย ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนมักจะเดินทางไปรักษาที่อำเภอเมือง มีร้านหม้อจิ้นเรียกหม้อจิ้นท่านนี้ “อาบั้งแปะ” อยู่ที่ร้านยานำสมัย หลังร้านสกุลไทย แต่ต่อมาก็ได้หันมา รักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากคุณหม้อท่านนี้ไม่ได้รับการรักษาแล้ว ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือ ศาสนาพุทธ และเข้าร่วมมูลนิธิศิษย์พระอรหันต์จี๊ก โดยเคยเป็นคณะกรรมการแต่ปัจจุบันได้ลาออกแล้ว ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตามได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม็ง ครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ยังคงให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณี จีน การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

ครอบครัวที่ 10 แซ่เลียง จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว อากงมาจากซัวเถา ช่วงที่เหมาเจอตุงปฏิวัติวัฒนธรรม มาอยู่ที่ คลองเตยเริ่มแรกรับจ้างทั่วไป ค่อยๆเก็บเงินค่าขาย ซื้อผ้าไปขายที่โคราชกับกรุงเทพฯ ต่อมาทหาร อเมริกามาตั้งฐานทัพที่อุบล ก็เอาผ้ามาขายที่อุบล ขายดีมากจึงตัดสินใจมาอยู่ที่อุบล ส่วนผมหลังจากจบ การศึกษาระดับปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ ผมได้กลับมาช่วยธุรกิจที่บ้านเลย เนื่องจากที่บ้านขณะนั้นทำ หลายกิจการ มีทั้งขายเบ็ดเตล็ด ทำโรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม เมื่อปี พ.ศ. 2527 ซึ่งสมัยนั้นคู่แข่งไม่เยอะมาก ในปี พ.ศ. 2535 ได้เริ่มเปิดโรงแรมริเจ็นซ์ โดย ซึ่งในขณะนั้นโรงแรมในจังหวัดอุบลราชธานีน้อยมาก และค่อนข้างจำกัดจำนวนโรงแรม และในปีพ.ศ. 2540 เริ่มเปิดตลาดตอนกลาง ปัจจุบันดูแลในส่วนของ โรงแรมริเจ็นซ์และคาราโอเกะ การเลือกทำเลที่ตั้งจะเลือกให้เหมาะกับประเภทธุรกิจ ส่วนใหญ่เน้นตาม ชุมชนคนเยอะ แต่หากเป็นโรงงานจะขยายออกไปนอกเมือง เนื่องจากสามารถปรับทำเลในเมืองทำอย่าง อื่นให้เกิดมูลค่ามากกว่าเดิม

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงมีลูกทั้งหมด 7 คน สภาพครอบครัวเดิม เป็นครอบครัวใหญ่ คนโตค้าขายเบ็ดเตล็ด ขายเปียร์สิงห์ พ่อผมเป็นคนที่สองขายเบ็ดเตล็ด ทำโรงแรม โรงน้ำแข็ง คนที่สามทำธุรกิจที่โคราช คนที่สี่ทำธุรกิจที่ยโสธร ลูกสาวคนที่ห้าแต่งงานไปกรุงเทพ คนที่ หกขายแก๊ส และคนสุดท้ายเป็นเอเยนต์น้ำมันเครื่อง ปตท ผมมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน มีน้องสาว 2 คน น้องชาย 2 คน ผมเป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว น้องชายคนที่สองรับผิดชอบโรงน้ำแข็ง น้องสาวคน ที่สามแต่งงานไปอยู่สกลนคร น้องชายคนที่สี่ดูแลตลาดตอนกลาง ส่วนน้องสาวคนสุดท้ายแต่งงานทำ ธุรกิจเกี่ยวกับบ้านจัดสรร

ภาพประกอบ 68 แผนผังแซ่เลี้ยง จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต การเลือกทำเลและที่อยู่อาศัยเลือกตามชุมชน ติดทำวัดหลวง แกวตลาดใหญ่ สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น 3 คูหา แต่ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่ถนนอุปราชา หลังจากเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนทานยาจีน ปัจจุบันก็ทานบ้าง เช่น แก้วร้อน ใน กินยาชาทุกย ตนเองนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม็ง วันสารทจีน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น ปฏิบัติเป็นประจำจนสามารถจดจำได้ การอบรมสั่งสอนของคุณพ่อและอาภรณ์นั้นจะเป็นลักษณะการบอก ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ไม่ค่อยปล่อยให้ตัดสินใจด้วยตัวเองในสมัยนั้น

อาชีพหลัก คือ โรงแรม
 อาชีพรอง คือ โรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม ตลาดตอนกลาง และอสังหาริมทรัพย์
 อุปสรรคหรือปัญหา แต่ละธุรกิจจะมีปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น โรงแรมจะเป็น
 เรื่องของการบริหารจัดการประสานงานกับผู้จัดการ โรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม เดิมอยู่เขตชุมชน จึงขยาย
 ออกมานอกเมือง ตลาดตอนกลางก็ขยายพื้นที่ให้เช่ามากขึ้น

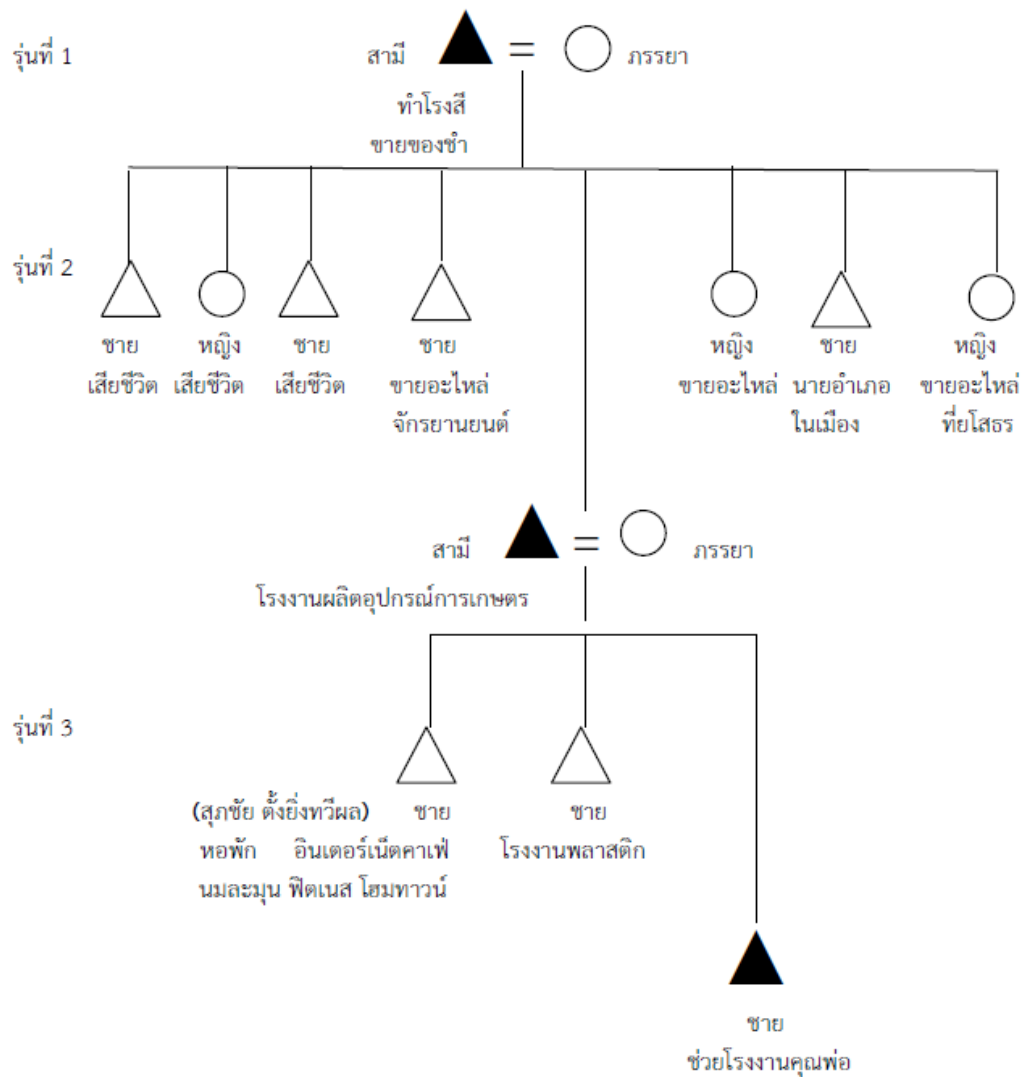
ครอบครัวที่ 11 แซ่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว องค์กรและอาม่าได้เดินทางจากเมืองซัวเถาของประเทศจีน
 แต่ไปอยู่ที่ สปป ลาวก่อน แล้วคุณพ่อจึงได้ย้ายมาอยู่ที่อำเภอเขมราฐและแต่งงานกับคุณแม่ เดิมอากง
 ทำโรงสี และขายของชำ หลังจากผมจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษ ได้ทำงานที่บริษัท Double A
 ตำแหน่งเป็น dealer คิวท้าวอีสาน ปัญหาที่เจอในขณะนั้นจะเป็นเรื่องของคน การประสานงานกับคน
 ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาต้องเป็นคนเข้าไปแก้ปัญหา การวางแผนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำที่บริษัทนี้
 ประมาณแปดเดือน จึงลาออกเนื่องจากคุณพ่อป่วยต้องผ่าตัดหัวใจ มาช่วยดูโรงงานของคุณพ่อ ซึ่งทำ
 โรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตร รถไถนา ท่อสูบน้ำ คราด อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับรถไถ แต่เมื่อเข้าไปช่วยงาน
 คุณพ่อก็เกิดปัญหาของ family business แนวคิดแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งคุณพ่อบริหารงานแบบเดิม
 เป็นลักษณะเก่าแก่ ดังนั้นอำนาจตัดสินใจอยู่ที่คุณพ่อคนเดียว ผมพยายามนำเสนอแนวคิดแบบใหม่ใน
 ด้านการบริหารจัดการ การจัดระบบบัญชี การใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยเพื่อความรวดเร็วและ
 ประหยัดเวลา แต่ก็ได้รับการปฏิเสธ ผมจึงตัดสินใจซื้อที่ดินตรงข้ามมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เมื่อปี
 พ.ศ. 2551 และตัดสินใจสร้างหอพักทันที เนื่องจากเพื่อนคุณพ่อทำรับเหมาก่อสร้างอยู่แล้วจึงแนะนำให้
 สร้างหอพัก และสร้างหอพักแล้วเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ. 2552 และเริ่มสนใจทำธุรกิจอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ พ.ศ.
 2553 เพราะผมชอบเล่นเกมมาตั้งแต่สมัยเด็ก จึงมีความสนใจเปิดร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และขยายสาขา
 ทุกปี ขณะนี้รวมทั้งหมดมี 4 สาขา

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงอาม่ามีลูกทั้งหมด 8 คน บุตรชาย 5 คน
 บุตรสาว 3 คน คุณพ่อของเป็นบุตรคนที่ 5 คุณลุงคนแรกและคนที่สี่ช่วยอากงทำโรงสี เมื่อคุณลุงทั้งสอง
 ท่านเสียชีวิต จึงเลิกทำกิจการโรงสี จึงหันมาขายของชำ คุณลุงคนที่สามขายอะไหล่ แต่ปัจจุบันท่าน
 เสียชีวิตแล้ว คุณพ่อขายของชำมาเรื่อยๆ ต่อมาเมื่อย้ายมาอยู่ในเมืองอุบลจึงขายอะไหล่รถมอเตอร์ไซด์
 และให้อาโกวคนเล็กขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์ต่อไป แต่คุณพ่อออกมาตั้งโรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตร รถ
 ไถนา ท่อสูบน้ำ คราด อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการไถนา จากเดิมโรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตรอยู่ที่ถนนอุบล
 ตระการ ได้ขยายโรงงานไปที่ตำบลไร่โน้ย และช่วงสองสามปีที่ผ่านมานโยบายจํานำข้าวของรัฐบาล
 ส่งผลทำให้โรงงานขาดรายได้ไป 50% เนื่องจากชาวนาไม่มีเงินมาจ่าย จึงหันไปทำโรงงานผลิตขวด
 พลาสติกที่ตำบลไร่โน้ย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนอาโกวคนที่หก ขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์ที่
 จังหวัดยโสธร อาเจ็กเป็นนายอำเภอ ปัจจุบันเกษียณแล้ว ซึ่งท่านแต่งงานกับตระกูลศรีธัญรัตน์ ส่วน
 อาโกวคนสุดท้ายขายอะไหล่มอเตอร์ไซด์ในเมือง

ภาพประกอบ 69 แผนผังแซ่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สมัยก่อนคุณพ่อจะใช้ทั้งพูดไทยปนภาษาแต้จิ๋วคุยกับอาม่า ซึ่งใช้สื่อสารกันในครอบครัวแต่ปัจจุบันจะใช้ภาษาไทยพูดกับลูกๆ เพื่อให้ลูกๆ ไม่สับสนและพูดภาษาไทยได้ชัด ผมเองใช้ภาษาไทยอย่างเดียว สภาพครอบครัว มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน น้องชาย 2 คน ผมเป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว เมื่อจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษได้ทำงานที่บริษัท Double A หลังจากทำได้แปดเดือน คุณพ่อป่วยเป็นโรคหัวใจ จึงกลับมาช่วยกิจการที่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สภาพความเป็นอยู่ บ้านจะอยู่ติดกับโรงงานทำอุปกรณ์เกษตร แต่ปัจจุบันย้ายออกมา ในเรื่องการดูแลสุขภาพรักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน คุณหมอไชยันต์ ตนเองนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีนได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน แต่ไม่ได้ทำวันเซ็งเม้ง ส่วนใหญ่เข้าวัดมากกว่า ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี

อาชีพหลัก คือ หอพัก

อาชีพรอง คือ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ นมละมุน fitness Hometown

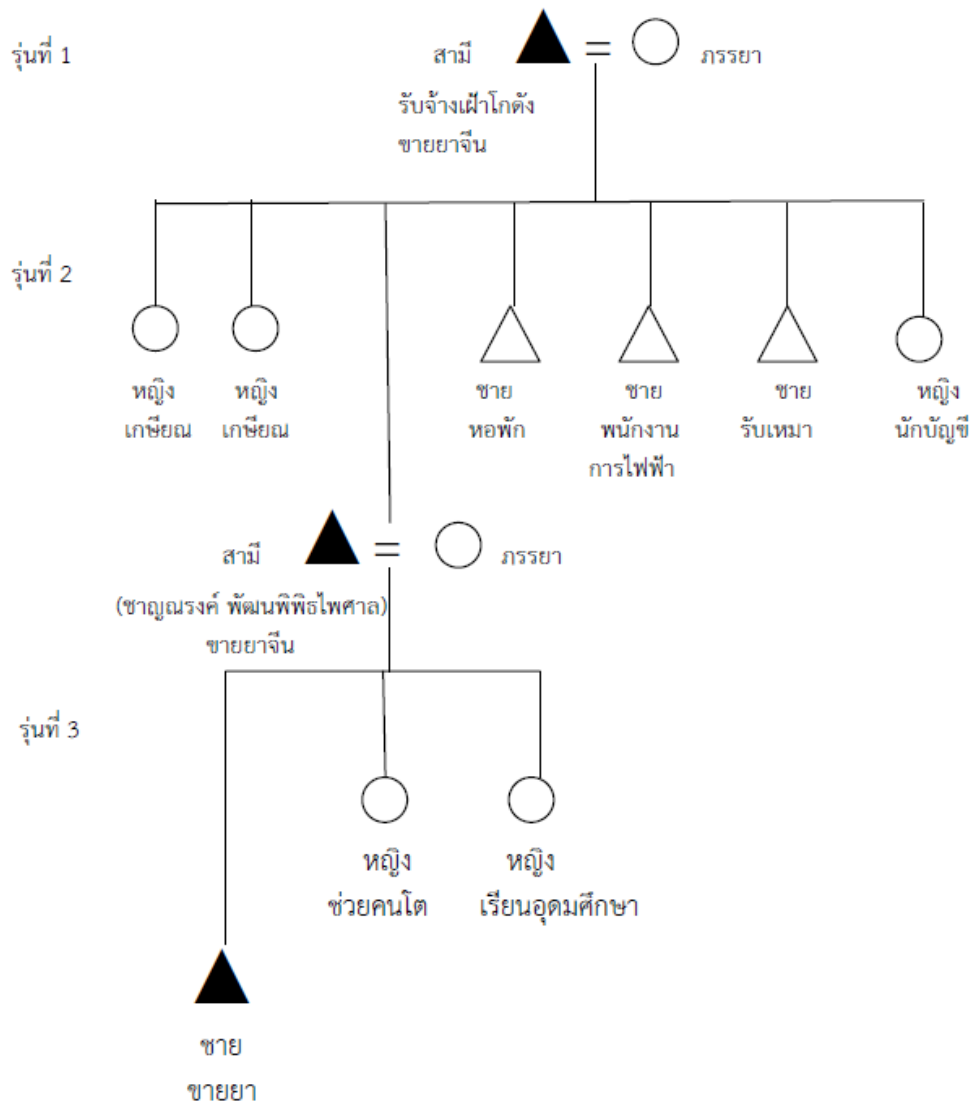
อุปสรรคหรือปัญหา ช่วงเริ่มต้นธุรกิจใหม่ๆ มักจะเจอปัญหาตลอดแต่ก็แก้ไขทีละอย่างไป

ครอบครัวที่ 12 แซ่แต้ จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างตัว ญาติแซ่เดียวกันชวนมา พอมาถึงอุบล คุณพ่อมาเฝ้าโกดังเก็บของป่าและพืชผลทางการเกษตรแถวสถานีรถไฟวารินให้กับญาติ ส่วนคุณแม่หาบเร่ขายขนมตามงานวัด ขายยาสูบ เคยขายขนมรังผึ้ง กาละแมร์ และเย็บเสื้อโหล ต่อมาย้ายมาอยู่ที่กิโลศูนย์เปิดร้านขายของเบ็ดเตล็ด เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ทำประมาณประมาณ 5-6 ปี คุณพ่อหันมาเปิดร้านขายยาจีน เมื่อปี พ.ศ. 2514 เนื่องจากคุณพ่อมีประสบการณ์ได้ไปช่วยร้านขายยาจีนกว่า 29 ปี ปัจจุบันบ้านเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 2 คูหา ชั้นล่าง จัดร้านตามสไตล์ร้านขายยาจีน ผมได้ช่วยคุณพ่อขายยาจีนมาตั้งแต่เปิดร้าน พ.ศ. 2514 เรียนรู้จากคุณพ่อคือ อยู่หน้าร้านช่วยหยิบสมุนไพรจีนตามที่คุณพ่อบอก เรียนรู้โดยธรรมชาติ ทำตามที่คุณพ่อบอก เริ่มต้นจากบอกชื่อสมุนไพร จนเกิดความเคยชิน ทำให้เกิดองค์ความรู้พื้นฐาน ทำประจำทุกวันจนจำได้ สมัยก่อนเปิดร้านตั้งแต่ 05:30-22:00 และผมเริ่มไปเรียนเภสัชแผนโบราณ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านสมุนไพรมากขึ้น สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 7 คน พี่สาวสองคน เกษียณ ส่วนผมดูแลร้านขายยาจีน น้องชายคนที่สี่ทำหอพัก น้องชายคนที่ 5 ทำงานที่การไฟฟ้า น้องชายคนที่หกทำรับเหมาก่อสร้าง ส่วนน้องสาวคนสุดท้องเป็นบัญชีให้บริษัทเอกชนครอบครัวผมรวมทั้งสิ้น 3 คน บุตรชาย 1 คน และบุตรหญิง 2 คน

ภาพประกอบ 70 แผนผังแซ่แต่ จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต การอบรมเลี้ยงดูบุตร จะทำเป็นตัวอย่างให้ลูกดู ค่อยๆถ่ายทอดความรู้ให้กับลูก โดยวิธีปฏิบัติ ฝึกขายทุกวัน ค่อยๆ ซึมซับความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรจากการขายหน้าร้าน จะปลูกฝังให้บุตรมีวินัย ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ รับผิดชอบงานและคนรอบข้าง และสอนบุตรในโลกของความเป็นจริง สามารถอยู่รอดในสังคมได้ เป็นคนดีของสังคมไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น ให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้ป่วยจริงๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นบ้านไม้ ชั้นเดียว ในเรื่องการดูแลสุขภาพยังรักษาด้วยสมุนไพรจีนส่วนมากกินยาจีน ซึ่งปัจจุบันก็มีแปรรูปเป็นแคปซูล ไม่ต้องต้มเหมือนสมัยก่อน ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง วันสารทจีน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

อาชีพลูก คือ ยาสมุนไพรร (ร้านขายยาจีน)

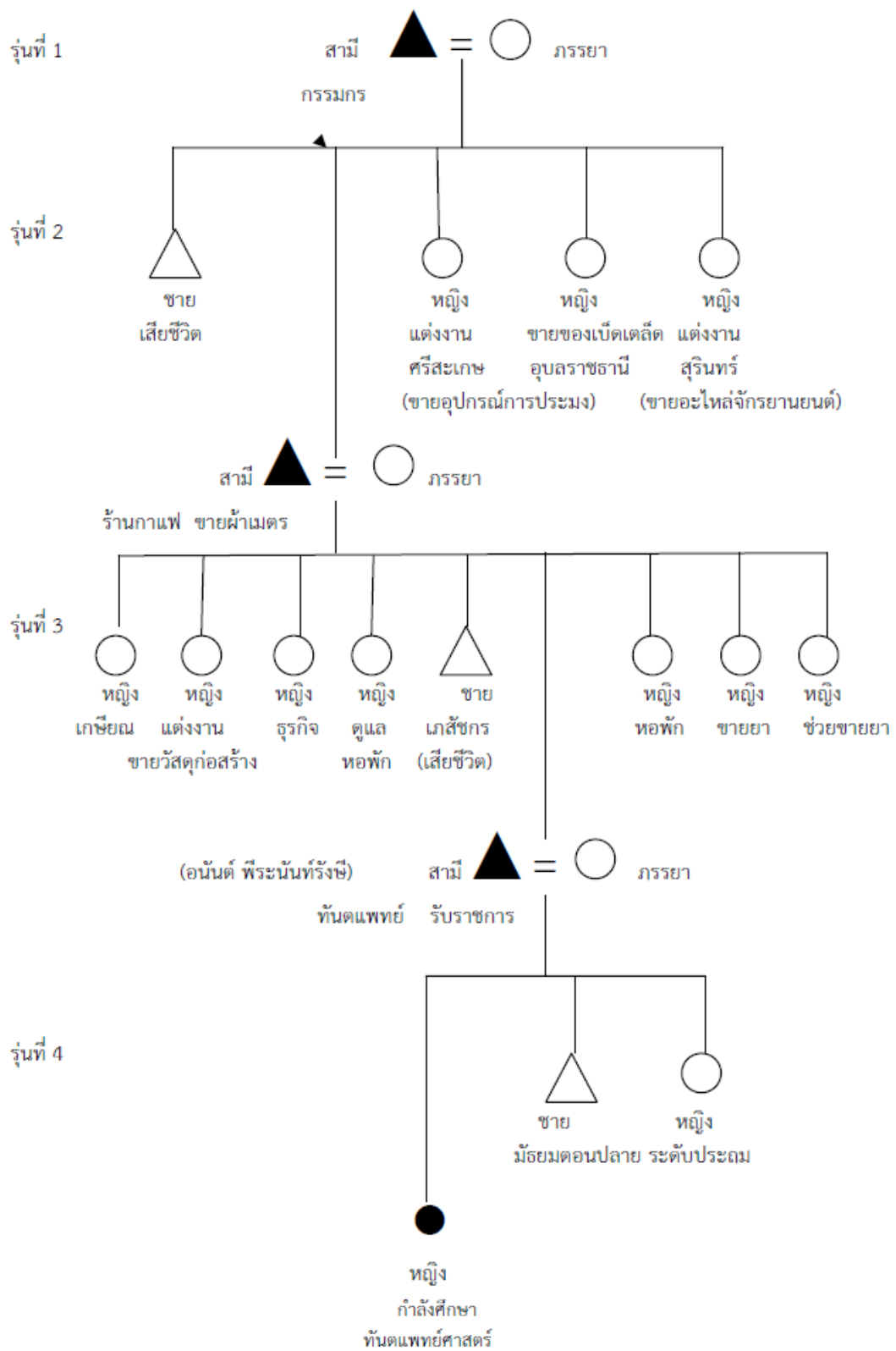
อาชีพรอง คือ เป็นวิทยากรรับเชิญ สอนองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสมุนไพรจีน
อุปสรรคหรือปัญหา เรื่องของทะเบียนยา ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นชื่อคุณแม่
ทางกฎหมายยังเปลี่ยนชื่อไม่ได้ ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2535 (ไม่นิยมกินสมุนไพร) บางวันขายไม่ได้เลย
แต่หลังจากที่มีโครงการของในพระราชดำริ การขายสมุนไพรกลับมาดีขึ้น และแพทย์หญิงเพ็ญภา
ได้สนับสนุนในการเปิดแพทย์ทางเลือก ช่วงที่แก้ปัญหา คือ ขายยาอีกกลุ่ม คือ ยาแผนปัจจุบันบรรจุ
เสร็จ เพิ่มความหลากหลายของยามากขึ้น และช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา พ.ศ. 2549-2559
ความนิยมยาสมุนไพรมากขึ้น แต่ยังคงขาดบุคลากรทางด้านนี้น้อยมาก

ครอบครัวที่ 13 แซ่จิ้ง จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างตัว อากงนั่งเรือจากเมืองจันทุมเมืองมาลงที่ท่าเรือคลองเตย อากงเริ่มทำ
อาชีพกรรมกร จากนั้นนั่งรถไฟมาที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีญาติมาขายของชำที่ศรีสะเกษอยู่ก่อนแล้ว
อากงก็เริ่มขายของชำเช่นเดียวกัน เมื่อเริ่มตั้งตัวได้บ้าง จึงเขียนจดหมายถึงอาม่าให้เดินทางจากเมืองจัน
มาตั้งถิ่นฐานที่เมืองไทย แต่อากงเลือกย้ายมาอยู่ที่อุบลราชธานี เนื่องจากมองว่าเป็นจังหวัดที่มีความ
อุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำมูลไหลผ่าน และรถไฟมาถึง จึงตัดสินใจมาตั้งถิ่นฐานที่อุบลราชธานี

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ อากงมีลูกทั้งหมด 5 คน มีลูกชาย 2 คน ลูก
สาว 3 คน โดยอากงเมื่อย้ายมาที่อุบลราชธานี ขายของชำ ลูกสาวของอากงสามคนนั้น คนแรกแต่งงาน
ไปอยู่ที่ศรีสะเกษ ทำร้านขายอุปกรณ์การประมง คนที่สองขายของเบ็ดเตล็ดอยู่ที่อุบลราชธานี คน
สุดท้องแต่งงานไปอยู่ที่สุรินทร์ขายอุปกรณ์อะไหล่รถยนต์ ส่วนคุณพ่อเป็นลูกชายคนที่สอง สภาพ
ครอบครัวเดิมเป็นครอบครัวใหญ่ คุณพ่อมีลูกทั้งหมด 9 คน มีพี่สาว 4 คน น้องสาว 2 คน พี่ชาย 2 คน
น้องชาย 1 คน เมื่อคุณพ่อมีครอบครัวก็ก่อสร้างตัวโดยเริ่มกิจการขายกาแฟ ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นขาย
ผ้าเมตร เนื่องจาก ณ ตอนนั้น มีความต้องการผ้าสูง และเปลี่ยนมาขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป เสื้อผ้าวัยรุ่น
เสื้อผ้านักศึกษา ในปี พ.ศ. 2542 เลิกกิจการขายเสื้อผ้า เนื่องจากคนซื้อน้อยลง ยอดขายลดลง รายได้ก็
ลดลง บางวันขายไม่ได้เลย จึงตัดสินใจเลิกกิจการ ซึ่งปัจจุบันทางบ้านทำธุรกิจห่อพักอย่างเดียว แต่ก็
ค่อนข้างประสบปัญหา เนื่องจากขยายห่อพักเร็วเกินไป ต้องเสียค่าดอกเบี้ยให้ธนาคารในอัตราที่สูง
พี่สาวคนโตเกษียณช่วยดูแลแม่ พี่สาวคนที่สองแต่งงาน ขายวัสดุก่อสร้างที่อุบลราชธานี พี่สาวคนที่สาม
เคยรับราชการครู ลาออกและมาทำธุรกิจส่วนตัว พี่สาวคนที่สี่ ดูแลห่อพักกับพี่ชายคนที่หก ส่วนพี่ชาย
คนที่ห้าเป็นเภสัชกรเปิดร้านขายยาแต่เสียชีวิตกะทันหันเมื่อ ปี พ.ศ. 2538 ส่วนผมเป็นบุตรชายคนที่ 8
น้องสาวสองคนมาช่วยดูแลร้านขายยาหลังจากที่คุณอนันต์กลับเข้ารับราชการใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2544
และปัจจุบันช่วยภรรยาดูแลคลินิกทันตกรรม

ภาพประกอบ 71 แผนผังแซ่จิ้ง จังหวัดอุบลราชธานี

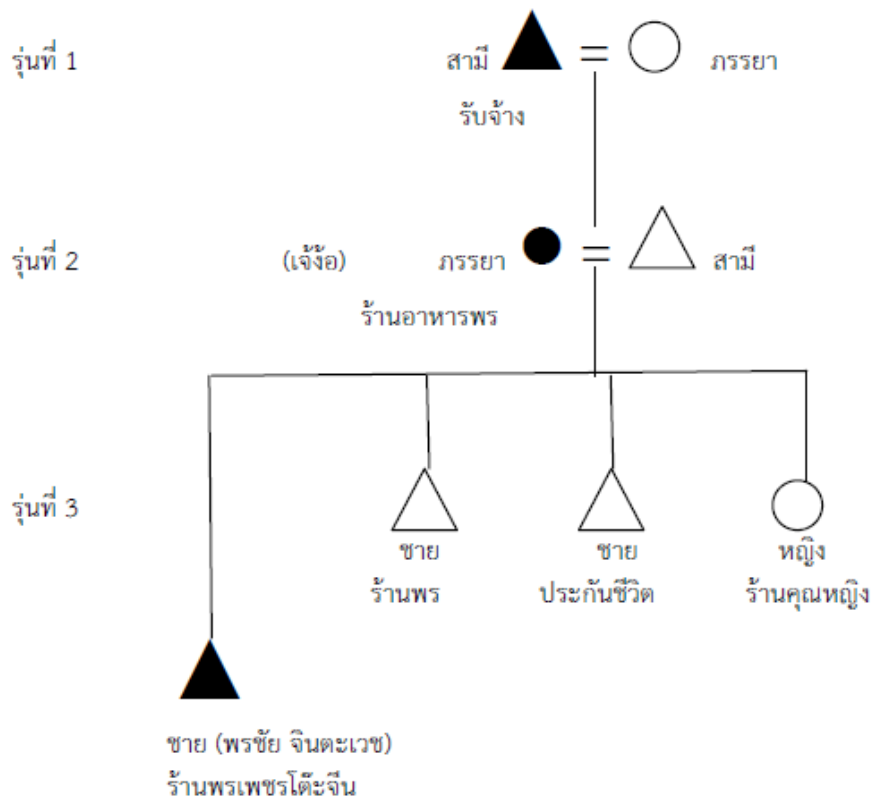
วิถีชีวิต สมัยก่อนจะใช้ทั้งพูดอีสานปนภาษาแต้จิ๋ว แต่เวลาคุยกับอาม่าจะพูดแต้จิ๋ว สื่อสารกับคนในครอบครัวส่วนใหญ่ใช้ภาษาอีสาน แต่ปัจจุบันจะใช้ภาษาไทยพูดกับลูกๆ มากกว่า แต่ลูกก็สามารถฟังภาษาอีสานได้ ผมเลือกคู่ครองเอง การอบรมสั่งสอนบุตรสมัยก่อนคุณพ่อของคุณอนันต์มักจะตีเพื่ออบรมมากกว่า จะไม่ค่อยใช้คำพูด คือ ทำผิดมักจะตีเพื่อให้หลาบจำ การอบรมเลี้ยงดูบุตร ผมจะปลุกฝังให้ลูกเป็นคนมีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนในครอบครัวและต่อคนรอบข้าง ลูกไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งมาก แต่ก็ไม่เลวร้ายจนเกินไป สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 2 คูหา เป็นลักษณะบ้านพัก ไม่ได้ทำคลินิก เนื่องจากสมัยนั้นเช่าคลินิกอยู่ร้านตรงข้ามร้านขายยาของพี่ชาย ทำได้ไม่นานก็ย้ายคลินิกมาอยู่ข้างร้านขายยาของพี่ชาย เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนมักจะเดินทางไปปรึกษากับหมอแผนปัจจุบัน สมัยนั้นหมอเกียรติ ซึ่งมีชื่อเสียงมากในสมัยนั้น ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง ครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ เครื่องเช่นไห้ว คือ ลดขั้นตอนและรายละเอียดลดลงให้กระชับมากขึ้น ยังมีไห้วตั้งตู้เอี๊ย ส่วนใหญ่ตามฤกษ์สะดวก สมัยก่อนจะมีวันไห้ว การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ แต่ก็มีปรับบ้างคือลดขั้นตอน ไม่ได้เคร่งมาก

ครอบครัวที่ 14 แซ่เตีย จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว อากงมาจากเมืองจีน มีภรรยาสามคน คุณแม่เป็นลูกสาวคนสุดท้อง สมัยก่อนใครๆ เรียกคุณแม่ว่า เจ๊อ มีลูกทั้งหมด 4 คน เดิมคุณแม่ประกอบอาชีพขายผัก คุณพ่อเป็นช่างตัดเสื้อ คุณแม่ชอบทำกับข้าว โดยเฉพาะผัดผัก สูตรดั้งเดิมของจีนแต้จิ๋ว เคยเปิดร้านข้าวต้มต่อมาปี 2527 เปิดภัตตาคารร้านพร เดิมอยู่ข้างเทศบาล ที่ตรงนั้นเป็นที่ราชพัสดุ เมื่อคุณแม่เสียชีวิตต่างคนต่างมีครอบครัวจึงแยกย้ายมาเปิดร้านอาหารของตัวเอง

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ ผมเป็นคนโต น้องชายคนที่สองเปิดร้านพร ปัจจุบันอยู่ข้างๆ แม็คโครอุบล น้องชายคนที่สามทำประกันชีวิต น้องสาวคนสุดท้องทำร้านอาหาร ชื่อร้านคุณหญิงส่วนใหญ่สานต่ออาชีพเดิมของคุณแม่ เพราะยังมีเมนูเด่นๆ ที่คนอุบลรู้จัก เช่น วิหคคีนรัง ไก่มะนาว เต้าหู้ทรงเครื่อง ยังคงเป็นที่นิยม

ภาพประกอบ 72 แผนผังแซ่เตี้ย จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สมัยก่อนพูดแต่จื๋วกับคุณแม่ ภาษาที่พูดจะเป็นภาษาอีสาน ตนเองนั้นไม่มีลูก พี่น้อง นับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง วันสารทจีน

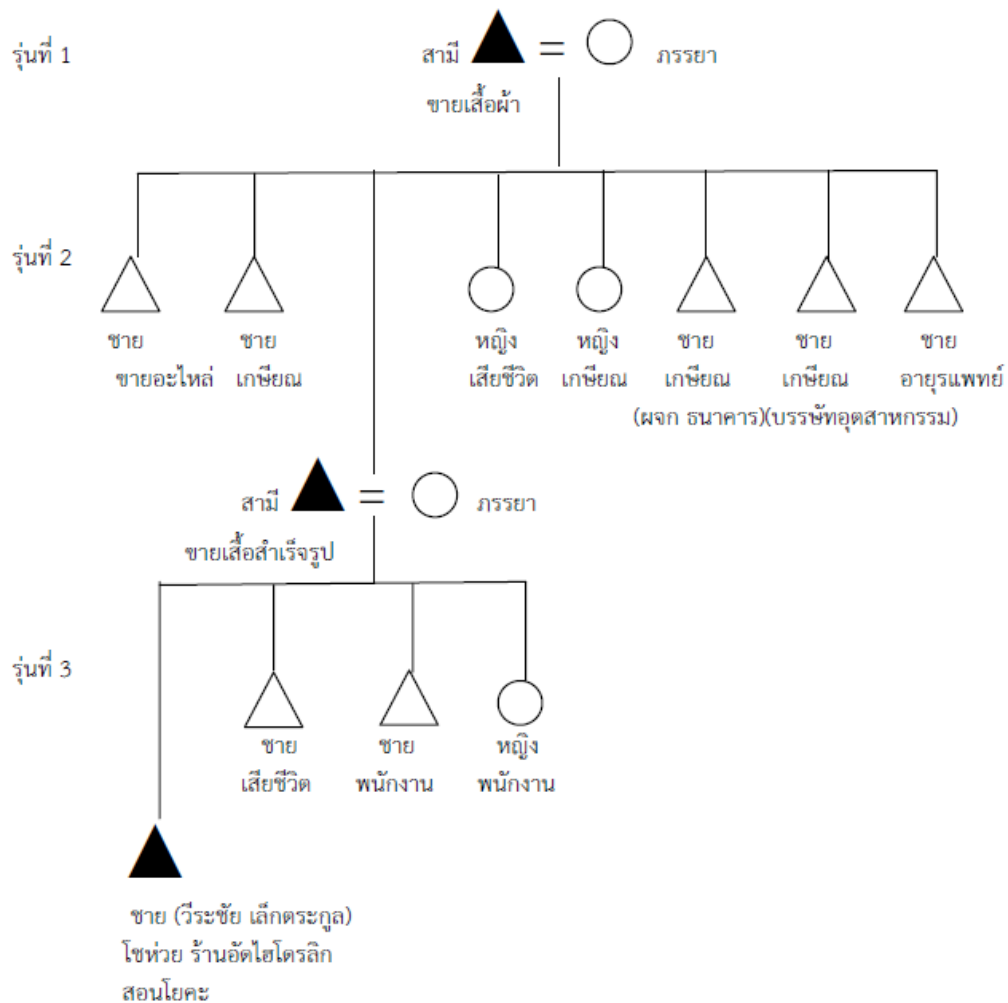
อาชีพหลัก คือ จัดโต๊ะจีนทั้งในและนอกสถานที่
อาชีพรอง คือ สู้ก็ หมูกะทะ

อุปสรรคหรือปัญหา สมัย 10-20 ปีที่แล้ว เคยมีพูดคุยกันในบรรดาร้านอาหารจีน ปัจจุบันไม่มีโอกาสได้ติดต่อประสานกัน ราคาโต๊ะจีนจึงไม่มีราคากลาง แล้วแต่ร้านกำหนดกันเอง ต่างคนต่างทำ ขาดคนมีอุดมการณ์ ขาดผู้ประสานงาน เน้นที่เมนูอาหารที่โดดเด่นของแต่ละร้าน

ครอบครัวที่ 15 แซ่เล็ก จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อสร้างสร้างตัว อากงเดินทางมาจากเมืองซัวเถาของประเทศจีน อาชีพของอากงคือ ขายเสื้อผ้า และขายผ้าเมตร อากงมีลูกทั้งหมด 8 คน ผู้ชาย 6 คน ผู้หญิง 2 คน บุตรชายคนโตชายอะไหล่ ชื่อร้านชัยกิจ อยู่หน้าเทศบาล ถนนเขื่อนธานี บุตรชายคนที่สองเกษียณอายุ มีปัญหาเรื่องสายตา คุณพ่อของคุณวีระชัยเป็นบุตรชายคนที่สาม ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยขับรถขายไปตามอำเภอต่างๆในจังหวัดอุบลราชธานี บุตรสาวคนที่สี่เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง บุตรสาวคนที่ห้า เกษียณอายุ อดีตเป็นผู้จัดการธนาคาร บุตรสาวคนที่หกทำงานบริษัทอุตสาหกรรม ปัจจุบันเกษียณอายุแล้ว บุตรสาวคนที่เจ็ด เกษียณอายุ และบุตรสาวคนสุดท้องเป็นแพทย์อายุรกรรม อยู่ที่จังหวัดสกลนคร

ครอบครัวและการประกอบอาชีพ สภาพครอบครัวเดิมเป็นครอบครัวขนาดกลาง มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน มีผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 1 คน ผมเป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว น้องชายคนที่สองเสียชีวิต หลังจากปี พ.ศ. 2537 ผมจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาเหมืองแร่และปิโตรเลียม จึงได้เป็นพนักงานที่บริษัทเหมืองแร่แห่งหนึ่ง ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทำได้ประมาณ 5-6 ปี จึงได้ลาออก ในปี พ.ศ. 2543 เนื่องจากตำแหน่งงานไม่ปรับขึ้น และกลับมาที่อุบลราชธานี เปิดร้านอัดไฮโดรลิก ซึ่งเป็นเฟรนไชส์ ทำได้เพียง 1 ปีเท่านั้น ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงหันไปเปิดร้านโซห่วย อยู่ที่ตลาดบ้านดู่ ในปี พ.ศ. 2544 ดำเนินกิจการจนกระทั่งปีในปี พ.ศ. 2555 ตัดสินใจเลิกกิจการ เพราะมีปัญหาในเรื่องขาดแคลนแรงงาน การค้าพอไปได้ แต่กำไรไม่มาก ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ภรรยาผมได้เข้าเรียนคอร์สอบรมครูโยคะ และเปิดสอนในช่วงหกโมงเย็น ตอนเช้าขายของ ตอนเย็นสอนโยคะ หลังจากที่เริ่มมีนักเรียนมาเรียนมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ การเปิดร้านโซห่วยจึงตัดสินใจเลิกกิจการ หันมาเปิดสอนโยคะเต็มตัว จนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 73 แผนผังแซ่เล็ก จังหวัดอุบลราชธานี

วิถีชีวิต สมัยก่อนจะใช้เฉพาะภาษาไทยกลาง มาหัดพูดอีสานตอนที่เข้ามัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากต้องการพูดคุยกับเพื่อนๆในชั้น การแต่งงานและการมีครอบครัวนั้น ผมเลือกคู่ครองเอง ไม่ได้เกิดจากการคลุมถุงชน ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สภาพที่อยู่อาศัยสมัยก่อนเป็นอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น 1 คูหา ทุกชั้นมีห้องสอนโยคะ แต่ชั้นสองจะทำช่องตรงกลางเพื่อสำหรับลำเลียงสินค้าหรือส่งของจากชั้นสองลงชั้นล่าง ปัจจุบันช่องดังกล่าวไม่ได้ใช้แล้ว จึงปิดไว้ เดิมคุณพ่อขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในเรื่องการดูแลสุขภาพสมัยก่อนรักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน แต่เดินทางไปรักษากับคุณหมอนภา ศรีสกุล ที่อำเภวารินชำราบ ตนเองและครอบครัวนั้นนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง ลดชั้นตอนลงบ้างโดยปัจจุบันไม่ได้ไปเซ็งเม้งที่สุสาน แล้ว แต่ไหว้เซ็งเม้งที่บ้านแทน เนื่องจากอาโกว อาแป๊ะแก่กันมากแล้วเดินทางไปสุสานก็ลำบาก ตนเองและภรรยาจะไปไหว้กับพ่อแม่ ไม่ได้จัดเครื่องเซ่นไหว้เอง ไม่ได้เคร่งในเรื่องเทศกาลมาก อาชีพหลัก คือ ครูสอนโยคะ

ตาราง 9 การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนของแต่ละรุ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
1. แปรรูปอาหาร					
สมสมัยซีเมนต์อิฐบล็อก	ช่าง	รับจ้างเก็บหอย โขม แก้วสลัม คลองเตย กรรมกร	ตัดกระจก รับจ้าง ขายเสื้อผ้า สำเร็จรูป เปิดร้านมินิ มาร์ท	ผลิตซีเมนต์ อิฐบล็อกและ จำหน่ายวัสดุ	-
	ระดับการศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 4	-
โรงงานน้ำดื่ม และน้ำแข็ง	ช่างแต่	กรรมกรขน เกลือ	โรงสี เลี้ยงหมู ขนส่ง ตู้เพลง	วิศวกร เภสัชกร ครู ทันตแพทย์	-
	การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2		-

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
น้ำเต้าหู้เอาแป๊ะ (ตลาดใหญ่)	แซ่แต้	ขายกับข้าว ผัด หอยแมลงภู่นึ่ง กระเทียม ใบ โหระพา พริก ใส่ผงชูรส หมู แดง หมูสาม ชั้น หมูกรอบ แล้วหันมาขาย น้ำเต้าหู้ (2488) ทำปาต่องโก๋มี หวานมีเค็ม ทอดหัวไชเท้า สามีทำ ซาลาเปาขาย ขายน้ำเต้าหู้	ขายน้ำเต้าหู้	ครู โรงเรียนเอกชน	-
	ระดับการศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	
	เพศ	หญิง	หญิงและชาย	หญิง	
2. ขายปลีก					
ขายส่ง					
ขายอะไหล่ รถยนต์	แซ่ตั้ง	ล่องเรือรับส่ง สินค้า ส่งข้าว (2470)	ดูแลอะไหล่ ท้องเรือ ทำงานโรงกลึง ขายเครื่องบด กาแฟ ทำบริษัทเดิน รถ อะไหล่รถยนต์ (2510)	อะไหล่รถยนต์ ขยายสาขา	-
	ระดับการศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 2	-

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
ขายอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	แซ่ไหล	ขายของเบ็ดเตล็ด	ขายโชห่วย	พนักงานบริษัท สร้างบ้านที่ กทม ขายอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ (2543)	-
	ระดับการศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนโต	ลูกชายคนโต	-
ร้านหนังสือทองมินิมาร์ท	แซ่แต่	เสรีพน้ำชาในบ่อน ที่ กทม	ช่วยงานในโรงสี โรงไม้ เปิดร้านขายยา	มินิมาร์ท ซูเปอร์สโตร์ ขยายสาขา	-
	ระดับการศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 3	-
Y.I.M (เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า)	แซ่โหว้ว	หมอดูฮวงจุ้ย ดูดวง	เป็นภารโรงขับรถ ส่งของไป กทม ขายอุปกรณ์ไฟฟ้า (2514)	เปิดร้านขาย CVD,DVD (2539) จำหน่าย อุปกรณ์ไฟฟ้า (ขายส่ง)	-
	ระดับการศึกษา	-	-	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 3	ลูกชายคนโต	-
3. สินค้า การเกษตร					
กิมบัวนเซ็ง (ขายปุ๋ย)	แซ่กิม	ขายของ เบ็ดเตล็ด เลียงหมู	ขายผลไม้ทุเรียน กล้วยหอม ลูกจ้ำงที่ตั้งบัวนง (ขายโชห่วย น้ำปลา กระเทียมดอง) ลูกจ้ำงที่ตั้งไชฮวด (ขายฝ้าย ด้าย) ลูกจ้ำงที่จิบเซ่งฮง (ตะปู สังกะสี ปุ๋ย)	ขายปุ๋ย (2505) ขายข้าวสาร ให้ Makro เซา ที่อำเภวาริน ชำราบ	-
	ระดับการศึกษา	-	ชั้นประถมปีที่ 4	ปริญญาโท	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 4	หญิงและชาย	-

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
4. วัสดุก่อสร้าง					
		ขายสังกะสี	(2523) ตัวแทนจำหน่าย ปูนซีเมนต์ของ บริษัททีพีโอโพลี ลีน (2534) ขายเหล็ก หลังคา (2535)		
	การศึกษา	-	มัธยมปีที่ 3		
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 7	ไม่มีลูก	
5. โรงแรมที่พักบริการอาหาร					
โรงแรมรีเจนซ์	แซ่เลียง	รับจ้าง ค้าขาย ขายผ้าส่งไป โคราช	โรงงานน้ำดื่ม และน้ำแข็ง (ไทยสงวน)	โรงแรม	-
	การศึกษา	-	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 1	-
หอพัก อินเทอร์เน็ตคา เฟ่	แซ่ตั้ง	โรงสี ขายของ ชำ	ขายอะไหล่ รถจักรยานยนต์ โรงงานผลิต อุปกรณ์ทาง การเกษตร รถไถ นา ท่อสูบน้ำ คราด อุปกรณ์ เกี่ยวกับการไถนา	นักการตลาด (บริษัทเอกชน) หอพัก ร้านอินเทอร์เน็ต คาเฟ่	-
	การศึกษา	-	-	ปริญญาโท การตลาด	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 5	ลูกชายคนโต	-

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ครอบครัว	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
ร้านอาหารพร	แม่เดี่ยว	รับจ้าง	ร้านอาหารพร	พรเพชรโต๊ะจีน	-
	การศึกษา	-		ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	หญิง	ลูกชายคนโต	-
6. เชี่ยวชาญ					
ร้านเอี้ยะแซ (ขายยาจีน)	แม่เล็ก	ขายยาจีน	ขายยาจีน	ขายยาจีน	-
	ระดับการศึกษา		สายเภสัชกร แผน โบราณและ เศรษฐศาสตร์ การตลาด	ปริญญาตรี	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 3	ลูกชายคนโต	-
คลินิกยิมหวาน	แม่จิง	กรรมกร ขายของชำ	ขายกาแฟ ขายผ้าเมตร ขายเสื้อผ้า สำเร็จรูป ขายเสื้อผ้าวัยรุ่น เสื้อผ้านักเรียน	ทำคลินิกยิม หวาน (รักษาฟัน จัดฟัน) รับราชการ	-
	การศึกษา	-	-	ปริญญาตรี ทันตแพทย์	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่ 2	ลูกชายคนที่ 2	-
อันจาลีโยคะ	แม่เล็ก	ขายเสื้อผ้า	ขายเสื้อผ้า สำเร็จรูป (เครื่องแบบ) ส่งต่างอำเภอ	พนักงาน บริษัทเอกชน ร้านฮาร์ดโตรลิก (2543) ร้านโชห่วย (2544) โยคะ (2555)	-
	ระดับการศึกษา			ปริญญาตรี เรียนเพิ่มเติม หลักสูตรโยคะ	-
	เพศ	ชาย	ลูกชายคนที่สาม	ลูกชายคนโต	-

จากตาราง 9 การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) ผู้วิจัยพบว่ามีชาวจีนในจังหวัดอุบลราชธานีมีอาชีพหลากหลายไม่เฉพาะกรรมกรหรือค้าขาย ได้แก่ ล่องเรือรับส่งสินค้า รับจ้างแบกหามเป็นกรรมกร ขายกับข้าว ผัดหอยแมลงภูใส่กระเทียม ใบโหระพา พริก ใส่ผงชูรส หมูแดง หมูสามชั้น หมูกรอบ แล้วหันมาขายน้ำเต้าหู้ หรือเป็นกุ๊ลิ ขายของเบ็ดเตล็ด (ค้าขาย) ซื้อของป่า พืชไร้มอดดูฮวงจู้ ดูดวง โรงสี โรงปอ โรงครั่ง เลี้ยงหมู ขายโซห่วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายที่อพยพมา การศึกษาในรุ่นที่ 1 ยังไม่พบว่าศึกษาในระดับสูง การประกอบอาชีพของรุ่นที่ 2 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้วยปัจจัยทางการคมนาคมขนส่ง ได้แก่ ขยายรถจักรยานยนต์ เดินรถระหว่างอำเภอ ร้านขายยา โรงไม้ ขายสังกะสี ขายทุเรียน ขายฝ้าย ขายผ้าเมตร ขายปุ๋ย ขายอุปกรณ์ทางการเกษตร ขายกาแพ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งการประกอบอาชีพในรุ่นที่ 2 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ ขายยาจีน หรือมีบ้างที่เลิกกิจการไป คือ ซื้อพืชไร่ ส่วนการประกอบอาชีพของรุ่นที่ 3 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ ขายยาสมุนไพรจีน เพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ มีบางอาชีพที่เลิกกิจการไป คือ ขายสังกะสี เพราะไม่เป็นที่นิยม หันมาใช้กระเบื้อง บางร้านเลิกขายโซห่วย คนไทยซื้อสายจุนรุ่นที่สามที่ได้รับการศึกษาอย่างต่ำปริญญาตรีส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนมามากขึ้น หรือมีอาชีพใหม่เกิดขึ้น เช่น ครูสอนโยคะ ซึ่งปัจจุบันหันมาดูแลสุขภาพกันมากขึ้น

การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งรับจ้าง แบกหามเป็นกรรมกร หรือเป็นกุ๊ลิ เป็นหมอดู ดูฮวงจู้ เลี้ยงหมู ล่องเรือส่งสินค้า ขายของเบ็ดเตล็ด (ค้าขายเล็กๆน้อยๆ) ค้าขายแบบซื้อมาขายไป ขายของชำ ลูกจ้างร้านขายยาจีน รับซื้อของป่า พืชไร่ ทำโรงสี ขายเครื่องเขียนและหนังสือ หลงจู้ (ผู้จัดการ) ให้โรงสี เสมียนให้กับร้านค้า อีกทั้งประกอบอาชีพเกี่ยวกับอาหาร ขายกับข้าว ผัดหอยแมลงภูใส่กระเทียม ใบโหระพา พริก ใส่ผงชูรส ทำหมูแดง หมูสามชั้น หมูกรอบ แล้วหันมาขายน้ำเต้าหู้ ทำปาตองโกมีหวานมีเค็ม ทอดหัวไข่เต้า ทำซาลาเปาขาย เครื่องดื่ม เช่น ขายกาแพ น้ำเต้าหู้

รัฐบาลไทยได้นำใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในช่วงปี พ.ศ. 2504-2509 เป็นระยะเวลาเดียวกับที่ สุวิทย์ ธีรศาสตร์ได้เรียกยุคนี้ว่า “ยุคชนบทอีสานพึ่งพาพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว” สินค้าส่งออกโดยรวมอยู่ในภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าว ยางพารา ข้าวโพด และไม้สัก เริ่มประสบปัญหา การขาดสมดุลทางธรรมชาติ รัฐบาลได้เริ่มแนะนำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ได้แก่ มันสำปะหลัง และการพัฒนาคุณภาพครั้ง และปศุสัตว์ประเภทสัตว์ปีก เพื่อเป็นสินค้าส่งออก ด้วยการคาดหวังในการหาทางแก้ไขดุลการค้าให้ดีขึ้น “โดยหาตลาดสำหรับสินค้าสำคัญเพิ่มเติมในต่างประเทศ ในเมื่อมีการเพิ่มปริมาณการผลิตพืชและสินค้าที่สำคัญบางอย่าง (ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ครั่ง และยาง)” สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“...คุณพ่อย้ายมาจากเมืองตังซัว ทางตอนใต้ของประเทศจีน นั่งเรือโดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 เดือน ระกอบอาชีพเป็นลูกจ้างที่สำเพ็งก่อนทำงานได้สักพักพอมีเงินเก็บจึงย้ายไปอยู่ที่โคราชกับญาติ จากนั้นได้ นั่งรถไฟมาที่จังหวัดอุบลราชธานี เข้าบ้าน ถนนเส้นกลาง เริ่มด้วยการค้าขายเครื่องเขียนและหนังสือ ทำกิจการนี้ได้ประมาณ 2 ปี แต่เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่เมืองอุบลราชธานี จึงเลิกขาย หันไปค้าของป่า ทำโรงครั่ง ส่งครั่งบริสุทธิ์ให้ประเทศญี่ปุ่น และส่งขลัด

ให้สหรัฐอเมริกา ช่วงปี พ.ศ. 2497-2498 คุณพ่อได้ทำโรงครัวและทำแชลแล็ค ขายครึ่งบริสุทธิ ส่งประเทศญี่ปุ่น ส่วนแชลแล็คส่งสหรัฐอเมริกา ต่อมาทำโรงปอดำเนินกิจการช่วงปี พ.ศ. 2508-2517 โดยซื้อปอมาอัดส่งญี่ปุ่น เพราะสมัยนั้นญี่ปุ่นมีโรงงานทำกระสอบ ขายดีขายเป็นเงินปอนด์ แต่ต่อมาเงินปอนด์ราคาร่วงจากเดิม 60 บาทต่อปอนด์เหลือ 40 บาทต่อปอนด์ จึงเลิกทำ...”

(ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ฉันมาประเทศไทยตอนอายุ 19 ปี มาเมื่อ พ.ศ. 2488 นั่งเรือใหญ่มาจากเมืองจีน มีเก้าอี้ แก่หมาเรือให้มา ใช้ระยะเวลาเจ็ดวันเจ็ดคืนในการนั่งเรือ เดินทางจากเมืองซัวเถาถึงกรุงเทพฯ ก็แต่งงาน มาขายของ เริ่มขายของหวานถั่วเขียว มัน เต้าส่วน เม็ดเต๋อย ถั่วดำ ข้าวเหนียวดำ เผือก นั่งรถไฟไปขายสามจากกรุงเทพ มาถึงที่อุบลราชธานีช่วงเช้า เพราะเพื่อนชวนมา เมื่อมาถึงอุบลราชธานี เริ่มขายกับข้าว ผัดหอยแมลงภูใส่กระเทียม ใบโหระพา พริก ใส่ผงชูรส ทำหมูแดง หมูสามชั้น หมูกรอบ แล้วหันมาขายน้ำเต้าหู้ ทำปาตองโก มีหวานมีเค็ม ทอดหัวไชเท้า สามีทำ ซาลาเปาขาย เคยเป็นเสมียนอยู่ร้านเซียงไท่ ข้างโรงแรมศรีอีสาน...”

(ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 74 ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง อายุ 90 ปี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2559) ซ้ายมือคือลูกสาว

จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์พบว่าการประกอบอาชีพของคนจีนรุ่นที่ 1 ที่อพยพเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี มีหลากหลายอาชีพ ได้แก่ รับจ้าง แยกหามเป็นกรรมกร หมอดู ดูฮวงจุ้ย เลี้ยงหมู ล่องเรือส่งสินค้า ขายของเบ็ดเตล็ด (ค้าขายเล็กๆน้อยๆ) ค้าขายแบบซื้อมาขายไป ขายของชำ ลูกจ้างร้านขายยาจีน รับซื้อของป่า พิซไร่ ทำโรงสี ขายเครื่องเขียนและหนังสือ หลงจู้ (ผู้จัดการให้โรงสี เสมียนให้กับร้านค้า) อีกทั้งประกอบอาชีพเกี่ยวกับอาหาร ขายกับข้าว ผัดหอยแมลงภูใส่กระเทียม

ไปโหระพา พริก ใส่ผงชูรส ทำหมูแดง หมูสามชั้น หมูกรอบ แล้วหันมาขายน้ำเต้าหู้ ทำปาต่องโก๋มีหวาน มีเค็ม ทอดหัวไชเท้า ทำซาลาเปาขาย เครื่องดื่ม เช่น ขายกาแฟ น้ำเต้าหู้ เป็นต้น

การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 2 (รุ่นรอยต่อ) เป็นรุ่นที่ต่อจากจากรุ่นที่แรก ซึ่งการประกอบอาชีพในรุ่นที่ 2 มีบ้างที่คงเดิมคือสืบทอด หรือมีบ้างที่เลิกกิจการไป หรืออาจมีบ้างที่เปลี่ยนแปลงไป ที่เปลี่ยนแปลงไปอาจเป็นเพราะปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอก โดยแบ่งประเภทการประกอบอาชีพดังนี้

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...พ่อแม่เปิดร้านขายของเบ็ดเตล็ด ใกล้กับตลาดวารินชำราบ เนื่องจากเป็นเขตชุมชนการค้าขาย สมัยก่อนลูกค้าเยอะ เนื่องจากคู่แข่งไม่มาก ปัจจุบันน้องทั้งสามคนช่วยกันค้าขายช่วยที่บ้าน...”
(เอกชัย เอกวิวัฒน์โชติกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...คุณพ่อตัดสินใจเดินทางนั่งรถไฟไปแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พร้อมคุณป้า ซึ่งขณะนั้นท่านประกอบอาชีพขายกระเจก ตัดกระเจก ณ ช่วงเวลานั้นเอง ไปรษณีย์ที่แก่งคอยกำลังก่อสร้าง ซึ่งต้องการให้ท่านรับทำกระเจกให้ ท่านจึงได้เริ่มบุกเบิกรับทำกระเจก โดยได้รับความช่วยเหลือจากอานัน (สามีพี่สาว) กิจการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ท่านจึงตัดสินใจในยกกิจการทั้งหมดดังกล่าวให้กับพี่สาว ส่วนตนเองเป็นผู้ชายตัดสินใจไปบุกเบิกกิจการของตนเอง โดยได้รับคำชักชวนจากอาเหล่าเจ็ก ให้มาช่วยงานที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มาช่วยแบกข้าวสาร จะให้ค่าแรงและค่าอาหาร มีที่พักให้ ซึ่งสมัยนั้นข้าวสารสอบละ 100 กิโลกรัม ปั่นจักรยานไปส่งลูกค้า เมื่อมาถึงก็ได้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่สุดท้ายแล้วไม่ได้รับค่าจ้างตามที่เหล่าเจ็กได้สัญญาไว้ จึงตัดสินใจออกมาค้าขายเอง และเป็นความโชคดีที่ได้รู้จักเพื่อนข้างบ้านซึ่งให้ความสนับสนุนกันเป็นที่น้อง คอยให้คำแนะนำเรื่องการค้าขาย แนะนำให้ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเริ่มจากการเข็นรถไปขายเสื้อผ้าตามที่ต่างๆ และขายในตลาด เมื่อสะสมเงินได้ก็เริ่มเช่าบ้านโดยให้คุณแม่ขายของเบ็ดเตล็ดสิ่งทอ ด้าย ฝ้าย คุณพ่อเองก็ยังเข็นรถไปขายเสื้อผ้าสำเร็จรูปเหมือนเดิม เก็บเงินจนสามารถซื้ออาคารพาณิชย์ 1 คูหาได้ ปัจจุบันท่านทั้งสองเกษียณแล้ว...”

(วีระชัย จุโรจนวานิช. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ความเจริญของเมืองอุบลราชธานีมีมาเรื่อยๆ ทำให้ผู้คนสร้างบ้านเรือนกันมากขึ้น ช่วงที่ทหารอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพที่สนามบินอุบลราชธานี คุณพ่อได้สร้างบังกะโล 5-6 หลังให้ฝรั่งเช่า หลังจากฝรั่งกลับไป จึงให้ข้าราชการมาเช่า เมื่อ ปี พ.ศ. 2518 ได้จดทะเบียนการค้า

เปลี่ยนมาขายสังกะสี เนื่องจากบ้านเรือนสมัยนั้นเริ่มใช้สังกะสีมุงหลังคา เมื่อปี พ.ศ. 2523 เริ่มขายกระเบื้องโดยจำหน่ายกระเบื้องตราสิงห์เหยียบลูกโลกของบริษัทซุเปอร์...”

(สมจิตร วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อากงอามามีลูกทั้งหมด 8 คน บุตรชาย 5 คน บุตรสาว 3 คน คุณพ่อเป็นลูกคนที่ 5 คุณลุงคนแรกและคนที่สี่ช่วยอากงทำโรงสี เมื่อคุณลุงทั้งสองท่านเสียชีวิต จึงเลิกทำกิจการโรงสี จึงหันมาขายของชำ คุณลุงคนที่สามขายอะไหล่ แต่ปัจจุบันท่านเสียชีวิตแล้ว คุณพ่อขายก็ของชำ มาเรื่อยๆ ต่อมาเมื่อย้ายมาอยู่ในเมืองอุบลจึงขายอะไหล่รถมอเตอร์ไซด์ และให้อาโกวคนเล็กขาย อะไหล่มอเตอร์ไซด์ต่อไป แต่คุณพ่อกับคุณตาตั้งโรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตร รถไถนา ท่อสูบน้ำ คราด อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการไถนา จากเดิมโรงงานผลิต อุปกรณ์การเกษตรอยู่ที่ถนนอุบล-ตระการ ได้ขยายโรงงานไปที่ตำบลไร่น้อย...”

(สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ในปี พ.ศ. 2490-2495 คุณพ่อช่วยพี่ชายล่องเรือส่งสินค้า ดูแลห้องเครื่องอะไหล่ใน ท้องเรือ คุณพ่อช่วยดูแลเรืออะไหล่ เคยไปทำงานที่โรงกลึง และไปทำงานที่เรือรังสี ขายเครื่อง โรงสีและเครื่องบดกาแฟ และเคยทำบริษัทเดินรถ จากอุบลถึงตระการพืชผล สมัยก่อนเป็นรถจ๊อบ คล้ายรถจ๊อบทหาร ใช้เวลาเดินทาง 1 วัน และเดินรถจากอุบลถึงอำเภอตระการพืชผล เมื่อปี พ.ศ. 2508 พี่ชายคนโตของคุณพ่อเปิดร้านขายอะไหล่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 คุณพ่อแต่งงานกับคุณ แม่ จึงขอซื้อร้านอะไหล่จากพี่ชายคนโต ร้านเดิมอยู่ถนนราชบุตร ติดกับร้านแข่งพัง ต่อมาปีเมื่อปี พ.ศ. 2514 เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่เมืองอุบล จึงย้ายร้านมาอยู่ที่หัวสะพานติดกับโรงพิมพ์อำนาจ สาสนซึ่งรับพิมพ์การ์ดภาษาจีนต่อมาเมื่อปีพ.ศ. 2517 ได้มาซื้ออาคารพาณิชย์ 4 ชั้น 2 คูหา ที่ ถนนอุปราชา เนื่องจากที่เดิมคับแคบ และซื้อเพิ่มอีก 2 คูหา...”

(ปิยวรรณ โภมลวิชญ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อากงมีบุตรสาว 3 คน บุตรชาย 5 คน ลูกสาวคนที่สามเปิดร้านขายเครื่องแบบนักเรียน น้องชายคนที่สองขายนาฬิกา น้องชายคนสุดท้องทำอู่ต่อเรือและโรงงานทำไดนาโม ที่มหาชัย จังหวัด สมุทรปราการ เดิมที่คุณพ่อเรียนที่อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เคยเป็นภารโรง และขับรถส่งของที่ กรุงเทพฯ หลังจากนั้นมาเปิดร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าที่อำเภอวารินชำราบ ประมาณปี พ.ศ. 2514...”

(วีระ อุสมบัติชัย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อากงมีลูกทั้งหมด 7 คน บุตรสาวคนโตค้าขายเบ็ดเตล็ด ขายของชำ ตัวแทนเปียร์สิงห์ น้ำดื่มสิงห์ ชื่อ เอี้ยะฮั่ว ปัจจุบันคือ ร้าน D-Mart คุณพ่อเป็นบุตรชายคนที่สอง ขายของ เบ็ดเตล็ด ทำโรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม ชื่อร้านคือ ไทยสงวน ซึ่งชื่อนี้ซื้อต่อจากร้านเดิมที่มีอยู่แล้ว บุตรชายคนที่สามทำโรงแรมที่นครราชสีมา และทำธุรกิจที่กรุงเทพมหานคร ส่วนบุตรชายคนที่ สี่ทำธุรกิจที่ยโสธร บุตรสาวคนที่ห้าแต่งงานไปอยู่กรุงเทพ บุตรสาวคนที่ห้าทำสยามแก๊ส บุตรชายคนสุดท้องเป็นเอเย่นส์ขายน้ำมันเครื่อง ปตท...”

(ธนวรรณ ภัทรธนเศรษฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขayıปุ๋ย ขayıยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง

“...เมื่อย้ายมาอยู่ท่ากวางตุ้ง ผมเริ่มทำงานร้านศรีจำรัตน์หน้าโรงหนังกลาง ทำได้สองปี ขayıของเบ็ดเตล็ด ขayıผลไม้ ทุเรียน กลั้วยหอม หลังจากนั้นเรียนพิเศษ ต้องเรียนภาษาแต่จิวเพื่อการค้า ช่วงนั้นอายุ 16 ปี พออายุได้ 17 ปี ไปทำงานที่ร้านตั้งบวนอง ขayıโซห่วย น้ำปลา กระเทียมดอง ทำประมาณสามปี ต่อมาอยู่ที่ตั้งไซ่ฮวด ขayıฝ้าย ทำด้าย ขayıโซห่วย ทำมาได้สองปี หลังจากนั้นไปทำที่ร้านจิบเซ่งฮอง ขayıโซห่วย ตะปู สังกะสี ปุ๋ย ทำได้เก้าปี เป็นหลงจู้ (ตัวแทน ขayıของต่างจังหวัด) แทนคนเก่า พออายุ 30 ปี ออกมาเปิดร้านเอง ชื่อร้าน กิมบ้วนเซ็ง โดยครูจิ้นตั้งชื่อร้านให้ขayıปุ๋ย สังกะสี อาหารสัตว์ (หมู เป็ด ไก่) ขayıข้าวสาร รำ ขั้บรถไปซื้อตามบ้านนอก ส่งตามต่างอำเภอ อำเภอเลิง อำนาจเจริญ ม่วงสามสิบ...”

(วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องต้ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...เมื่อคุณพ่อมีครอบครัวก็ก่อสร้างตัวโดยเริ่มกิจการขายกาแพ ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นขายผ้าเมตร เนื่องจากในช่วงนั้นมีความต้องการผ้าสูง และเปลี่ยนมาขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป เสื้อผ้าวัยรุ่น เสื้อผ้านักศึกษา...”

(อนันต์ พิระนนท์รังษี. 2559 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากคุณพ่อเลิกทำโรงปอ ผมก็หันมาทำโรงถัก ซึ่งสมัยนั้นถึงใส่น้ำซึ่งทำจากเหล็กพลาสติกจะแพงมาก คนสมัยนั้นนิยมใช้ถักเหล็ก ขณะที่ทำโรงถัก สมัยนั้นเรียก “คุถัก” จะซื้อวัตถุดิบจากในประเทศ ขayıถักให้เกษตรกรบ้านเราขayıดีมาก ต่อมาเมื่อการใช้สอยของเกษตรกรเปลี่ยนไป ประกอบกับมีไฟฟ้าใช้ เกษตรกรหันไปใช้เครื่องสูบน้ำ เครื่องปั้มน้ำ ทำให้คนใช้ถักเหล็กน้อยลง จึงเลิกทำโรงถัก อีกทั้งประเทศไทยเริ่มมีโรงงานปิโตรเคมี ธุรกิจเม็ดพลาสติกถูกลงจากเดิม เพราะสมัยก่อนมีผู้นำเข้าเม็ดพลาสติกจากญี่ปุ่นเพียง 5 รายเท่านั้น หลังจากปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง ทำให้ขาดแรงงานคนงานขayıที่นาเพราะราคาที่ดินแพงขึ้น เลิกเป็นลูกจ้าง จึงปรับตัวมาสร้างอาคารพาณิชย์ให้บริษัทและสำนักงานเช่า...”

(ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 75 โรงงานถลุง (คูลิ่ง) (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559)

ภาพประกอบ 76 บริเวณโดยรอบโรงงานคูลิ่ง (ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559)

“...ฉันมีลูกทั้งหมด 6 คน บุตรชาย 5 คน และบุตรหญิง 1 คน ช่วยกันขายน้ำเต้าหู้ ลูกชายคนสุดท้องขายซาไข่มุก ซีมอเตอร์ไซด์ขาย ปัจจุบันเป็นที่รู้จักขายในตลาดใหญ่ ลูกค้าจะเรียกว่า “น้ำเต้าหู้อาแป๊ะ” ซึ่ง ขายมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2509 รวมเวลา 50 ปีแล้ว...”

(ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

6. กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษตรกร

“...อาม่าจึงเรียกคุณพ่อของคุณชาติรีมาอยู่เมืองไทย คุณพ่อเริ่มช่วยงานอยู่ที่หนองคาย หลังจากนั้นมาช่วยงานที่โรงสีในวารินชำราบ ต่อมาคุณพ่อจึงได้มาเปิดร้านขายยาและทำโรงไม้ด้วย โรงไม้ได้มอบให้พี่ชายคนโตสืบทอดกิจการ ร้านขายยาที่เปิดในสมัยนั้นเป็นลักษณะเภสัชอบรม ซึ่งขณะนั้นร้านขายยายังไม่บังคับว่าต้องมีเภสัชกรประจำร้าน...”

(ชาตรี เตชะวีรกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมได้ช่วยคุณพ่อขายยาจีนมาตั้งแต่เปิดร้าน พ.ศ. 2514 เรียนรู้จากคุณพ่อคือ อยู่หน้าร้านช่วยหยิบสมุนไพรจีนตามที่คุณพ่อบอก เรียนรู้โดยธรรมชาติ ทำตามที่คุณพ่อบอก เริ่มต้นจากบอกชื่อสมุนไพร จนเกิดความเคยชิน ทำให้เกิดองค์ความรู้พื้นฐาน ทำประจำทุกวันจนจำได้ สมัยก่อนเปิดร้านตั้งแต่ 05 : 30 - 22 : 00 และผมเริ่มไปเรียนเภสัชแผนโบราณ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านสมุนไพรมากขึ้น สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน...”

(ชาญณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 77 ชาญณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล (ร้านเอี้ยะแซ จังหวัดอุบลราชธานี) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2559)

การประกอบอาชีพในรุ่นที่สอง สภาพประกอบอาชีพในรุ่นที่สองมีบ้างที่สืบทอดต่อจากรุ่นที่หนึ่ง เช่น ร้านขายยาจีน ขายน้ำเต้าหู้ มีบางอาชีพที่ไม่มีการสืบทอด เช่น หมอคู ดูวงจ้อย เนื่องจากคนรุ่นที่หนึ่งเสียชีวิตไป ส่วนการประกอบอาชีพที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ได้แก่ จากเดิมที่ขายของป่า มาทำโรงถลุง ขายสังกะสี ตะปู กระเบื้อง สร้างบังกะโลให้เช่า ขายปุ๋ย อาหารสัตว์ (หมู เป็ด ไก่) ขายข้าวสาร รำ ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้า ขายของเบ็ดเตล็ด ขายผลไม้ ทุเรียน กลัวยหอม ทำโรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม ขายอะไหล่รถยนต์ ขายอะไหล่จักรยายนต์ ทำโรงไม้ ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ขายผ้าเมตร ขายกาแฟ ขายฝ้าย ทำด้าย ตั้งโรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตร รถไถนา ท่อสูบน้ำ คราด อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการไถนา

การปรับเปลี่ยนในการประกอบอาชีพในรุ่นที่สองของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ ระบบครอบครัว เชื่อชาติ สังคม และวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การแต่งงาน ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ เศรษฐกิจ การศึกษา การคมนาคม การเมือง ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี

รุ่นที่สาม (ยุคพัฒนา) คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ประกอบอาชีพต่อจากรุ่นที่สองเป็นการสืบทอด เช่น ร้านขายอะไหล่ ร้านขายเต้าหู้ ร้านขายยาจีน ขายกาแฟ ขายอาหาร แต่มีการปรับเปลี่ยนในเรื่องพื้นที่ในการขายร้านหรือเพิ่มสาขา เช่น ร้านวัสดุก่อสร้าง ร้านขายอะไหล่ มินิมาร์ท หรือซูเปอร์สโตร์ หรือปรับปรุงร้าน จัดร้านให้น่าเข้า เลือกลงสินค้าง่าย ทำเหมือนโมเดิร์นเทรด เช่น ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านไอที ร้านขายเครื่องไฟฟ้า การประกอบอาชีพใหม่ๆไม่ได้ต่อยอดจากรุ่นที่สอง เช่น ร้านไอที ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ บางร้านเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์ เช่นร้านขายยาจีน เป็นต้น บางร้านปรับเปลี่ยนจากขายโชห่วย มาเป็นครูสอนโยคะ ซึ่งไปเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเอง โดยแบ่งประเภทการประกอบอาชีพดังนี้

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงบ่อ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงงานทำลูกชิ้น
2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...หลังจากแต่งงาน ผมจึงแยกครอบครัวออกมา ผมเป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว หลังจากจบการศึกษาปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมศาสตร์โยธาเคยเป็นพนักงานของบริษัทเอกชนซึ่งรับสร้างบ้านระยะเวลาในการทำงานเป็นลูกจ้าง 8 ปี ช่วงที่เป็นลูกจ้างกดดันมาก ไม่สามารถควบคุมทุกอย่างได้ ทำตามคำสั่งของบริษัท ต้องใช้จิตวิทยาทำงานกับคนค่อนข้างสูง และทางบริษัทจะกำหนดระยะเวลาในการสร้างบ้าน สองเดือนต้องสร้างบ้านเสร็จจำนวน 2 หลัง ปัญหาลูกทีม สั่งงานลำบาก เครียดมากจนเป็นโรคกระเพาะอาหาร จึงตัดสินใจลาออกจากงานประจำ หลังจากที่คุณเอกชัยแต่งงาน เมื่อปี พ.ศ. 2543 จึงเริ่มก่อร่างสร้างตัวกับภรรยา มองหาธุรกิจในยุคนี้ซึ่งธุรกิจทางด้าน IT ที่จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนน้อย อีกทั้งอาคารพาณิชย์ ปัจจุบันซึ่งเป็นของภรรยาไม่ได้ทำอะไร จึงตัดสินใจทำธุรกิจทางด้าน IT...”

(เอกชัย เอกวัฒน์โชติกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 78 เอกชัย เอกวัฒน์โชติกุล (ร้าน IT ZONE) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2559)

“...ผมจบปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์ทางการเงินได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งในยุคนั้นได้เข้าร่วมฟังเกี่ยวกับร้าน 7-11 และได้อ่านข้อมูลของหอการค้าจังหวัดอุบล พุดถึงยอดขายของร้าน 7-11 จึงเกิดความคิดในการปรับร้านขายยา ซึ่งร้านขายยาต่อไปต้องมีเภสัชกรประจำร้าน ประจวบเหมาะๆกับขณะนั้นมีขายเครื่องสำอางค์บ้างแล้ว จึงเริ่มปรับร้านเป็นมินิมาร์ทเมื่อ ปี พ.ศ. 2537 และนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการคิดเงิน เก็บเงินและการคุมสต็อกสินค้า หลังจากนั้นยอดขายเพิ่มขึ้น จึงเริ่มขยายร้านค้าไปตามสถานที่ต่างๆ แต่ยังคงอยู่ในอำเภอวารินชำราบ เมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ซื้อตึกใหม่เพื่อขยายสาขาซึ่งอยู่เยื้องกับร้านเดิม พื้นที่กว้างกว่าร้านเดิมมีทั้งหมดสองชั้น ชั้นหนึ่งเน้นขายสินค้ามินิมาร์ททั่วไป เน้นการจัดร้านสะอาดตาไม่รก และเพิ่มมุมขายขนมชื่อ “Cha Cool” จุดประสงค์ในการจัดมุมนี้เพื่อเป็นที่สำหรับลูกค้ามารอรถ นัดหมาย ไม่ได้เน้นให้นั่งนานเหมือนร้านกาแฟโดยทั่วไป เหตุที่ลูกค้าตรีทำธุรกิจนี้เนื่องจากธุรกิจนี้ไม่ให้เครดิต เก็บเงินสด สินค้าเป็นลักษณะฝากขายร้านค้ามีชื่อเสียงแต่เดิม และมีลูกค้าประจำแต่เดิม เน้นให้เป็นมินิมาร์ทประจำท้องถิ่น...”

(ชาตรี เตชะวีรกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 79 ชาตรี เตชะวริกุล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2559)

“...หลังจากจบจากปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ได้ทำงานบริษัทเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรม ทำได้ 4 เดือน จึงลาออก เนื่องจากงานค่อนข้างกดดัน จึงกลับบ้านมาช่วยขายอุปกรณ์การไฟฟ้า และในปี พ.ศ. 2539 จึงเปิดร้านขาย CVD และDVD จนถึงปัจจุบันนี้ ทำเลที่ตั้งของร้านเป็นของอากแต่เดิม จึงมีเพียงปรับปรุงร้านและขยายร้านอีกหนึ่งร้านในห้างสรรพสินค้าของจังหวัด...”

(วีระ อุ่มสมบัติชัย. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 80 วีระ อุ่มสมบัติชัย (ร้าน Y.I.M. จำหน่ายอุปกรณ์ไฟฟ้า (ขายส่ง)) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559)

“...หลังจากจบจากปริญญาตรี ก็มาช่วยกิจการที่บ้านทันที ได้กลับมาพัฒนาระบบการจัดการ การบริหารสต็อกของสินค้าให้ทันสมัยมากขึ้น และดูแลพนักงานในร้านเหมือนส่วนหนึ่งของครอบครัว และขยายกิจการร้าน นอกจากขายอะไหล่รถยนต์ ยังมีโรงกลึงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้ามากขึ้น...”

(ปิยวรรณ โกมลวิชญ์. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 81 ปิยวรรณ โกมลวิชญ์ (ร้าน ต. อะไหล่ อุลล) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...ผมได้ออกจากครอบครัวพ่อแม่มาสร้างธุรกิจของตนเอง เนื่องจากเป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว เมื่อปี พ.ศ. 2533 มีเพื่อนที่เคยเรียนมัธยมไปด้วยกันซึ่งทำขณะนั้นดำเนินกิจการรับเหมาก่อสร้างได้แวะมาพูดคุยพบปะ มาบ่นถึงการขาดแคลนสินค้าประเภทอิฐบล็อก ผู้ผลิตมีจำนวนน้อยราย ต้องนำเข้าจากต่างจังหวัด และนำเข้าไม่เพียงพอกับจำนวนอิฐบล็อกที่ต้องการ ผมจึงเกิดความสนใจในธุรกิจผลิตอิฐบล็อกนี้ จึงนำไปปรึกษาคุณพ่อประจวบเหมาะแก่ช่วงซึ่ง मैंซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไหว้บรรพบุรุษที่ชลบุรี จึงได้ปรึกษาญาติที่แก่งคอย จังหวัดสระบุรี อีกทั้งทางญาติกำลังวางแผนทำโรงงานอิฐบล็อกในช่วงเวลาเดียวกัน การเลือกทำเลที่ตั้งของโรงงานเลือกสถานที่ที่รถใหญ่เข้าออกได้สะดวก ซึ่งเดิมตั้งอยู่ ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี แต่ปัจจุบันย้ายโรงงานมาที่ ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากทำเลเดิมไม่ได้ติดถนนใหญ่ การขนส่งลำบาก จึงหาทำเลที่ติดหน้าถนน การขนส่งสะดวกและสามารถเปิดขายหน้าร้านได้ด้วย...”

(วีระชัย จูโรจนวานิช. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 82 วีระชัย จูโรจนวานิช (ร้านสมสมัยซีเมนต์บล็อก) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559)

“...ผมสืบทอดธุรกิจต่อจากคุณพ่อ จากเดิมอาจรับซื้อของป่า ฟืชไร่ ข้าว เมื่อ ปี พ.ศ. 2518 ได้จดทะเบียนการค้า เปลี่ยนมาขายสังกะสี เนื่องจากบ้านเรือนสมัยนั้นเริ่มใช้สังกะสีมุงหลังคา เมื่อปี พ.ศ. 2523 เริ่มขายกระเบื้อง โดยจำหน่ายกระเบื้องตราสิงห์เหยียบลูกโลกของบริษัทซูปเปอร์ ในปี พ.ศ. 2534 เป็นตัวแทนจำหน่ายของบริษัททีพีไอโพลีน จำหน่ายปูนซีเมนต์ และในปี พ.ศ. 2535 เริ่มขายวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเหล็ก หลังคา การขยายการจำหน่ายสินค้ามากขึ้น เนื่องจากผู้แทนขายของบริษัทแต่ละบริษัทได้ขยายผู้แทนจำหน่ายในแต่ละจังหวัด การเลือกทำเลที่ตั้งของร้านค้ามีมาแต่เดิม เนื่องจากการเดินทางสะดวก เนื้อที่กว้างขวาง การได้ปรับเปลี่ยนสินค้าตามความต้องการของตลาด เพราะมองเห็นความจำเป็นในการสร้างบ้านเรือนสมัยนั้น ต้องใช้สังกะสี ตะปู และมีทำบ้านเช่าให้ทหารอเมริกันเช่า เรียกว่า บังกะโล มี 4-5 หลังอยู่หลังโกดัง...”

(สมจิตร วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง ทำให้ขาดแรงงานคนงานชายที่นาเพราะราคาที่ดินแพงขึ้น เลิกเป็นลูกจ้าง จึงปรับตัวมาสร้างอาคารพาณิชย์ให้บริษัทและสำนักงานเช่า ส่วนลูกชายทั้งสามก็ไปทำงานตามวิชาชีพที่ตนเองเรียนมา เป็นอาจารย์สอนบัญชี วิศวกรโยธา และพนักงานขาย...”

(ยุทธชัย วีระนันทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้นน้ำ สินค้าการประมง

“...ผมมีลูกชาย 3 คน ลูกสาว 2 คน จบมาก็มาช่วยกิจการที่บ้าน แบ่งเบาภาระกันไป บางคนดูบัญชี บางคนดูสต็อกสินค้า บางคนเก็บตังค์ ทำกันเป็นครอบครัว...”

(วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ ผมได้กลับมาช่วยธุรกิจที่บ้านเลย เนื่องจากที่บ้าน ขณะนั้นทำหลายกิจการ มีทั้งขายเบ็ดเตล็ด ทำโรงงานน้ำแข็งและน้ำดื่ม เมื่อปี พ.ศ. 2527 ซึ่งสมัยนั้นคู่แข่งไม่เยอะมาก ในปี พ.ศ. 2535 ได้เริ่มเปิดโรงแรมรีเจ็นซ์ โดย ซึ่งในขณะนั้นโรงแรมในจังหวัดอุบลราชธานีน้อยมาก และค่อนข้างจำกัดจำนวนโรงแรม และในปีพ.ศ. 2540 เริ่มเปิดตลาดตอนกลาง ปัจจุบันดูแลในส่วนของโรงแรมรีเจ็นซ์และคาราโอเกะ การเลือกทำเลที่ตั้งจะเลือกให้เหมาะกับประเภทธุรกิจ ส่วนใหญ่เน้นตามชุมชนคนเยอะ แต่หากเป็นโรงงานจะขยายออกไปนอกเมือง เนื่องจากสามารถปรับทำเลในเมืองทำอย่างอื่นให้เกิดมูลค่ามากกว่าเดิม...”

(ธนวรรณ ภัทรธนเศรษฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากผมจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษ ได้ทำงานที่บริษัท Double A ตำแหน่งเป็น Dealer คุมหัวอีสาน ปัญหาที่เจอในขณะนั้นจะเป็นเรื่องของการประสานงานกับคน ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาต้องเป็นคนเข้าไปแก้ปัญหา การวางแผนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำที่บริษัทนี้ประมาณแปดเดือน จึงลาออกเนื่องจากคุณพ่อป่วยต้องผ่าตัดหัวใจ มาช่วยดูโรงงานของคุณพ่อ ซึ่งทำโรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตร รถไถนา ท่อสูบน้ำ คราด อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับรถไถ แต่เมื่อเข้าไปช่วยงานคุณพ่อก็เกิดปัญหาของ Family Business แนวคิดแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งคุณพ่อบริหารงานแบบเดิมเป็นลักษณะเจ้าแก่ ดังนั้นอำนาจตัดสินใจอยู่ที่คุณพ่อคนเดียว ผมพยายามนำเสนอแนวคิดแบบใหม่ในด้านการบริหารจัดการ การจัดระบบบัญชี การใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยเพื่อความรวดเร็วและประหยัดเวลา แต่ก็ได้รับการปฏิเสธ ผมจึงตัดสินใจซื้อที่ดินตรงข้ามมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2551 และตัดสินใจสร้างหอพักทันที เนื่องจากเพื่อนคุณพ่อทำรับเหมาก่อสร้างอยู่แล้วจึงแนะนำให้สร้างหอพัก และสร้างหอพักแล้วเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ. 2552 และเริ่มสนใจทำธุรกิจอินเทอร์เน็ตเน็ตคาเฟ่ พ.ศ. 2553 เพราะผมชอบเล่นเกมมาตั้งแต่สมัยเด็ก จึงมีความสนใจเปิดร้านอินเทอร์เน็ตเน็ตคาเฟ่ และขยายสาขาทุกปี ขณะนี้รวมทั้งหมดมี 4 สาขา...”

(สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 83 สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559)

6. กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกรรรม สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษีษกร

“...เมื่อจบการศึกษาเป็นทันตแพทย์ ก็เข้ารับราชการทันที เนื่องจากต้องใช้ทุนระยะเวลา 3 ปี หลังจากทำงานหกเดือนแรก จึงตัดสินใจเปิดคลินิกทันตกรรมที่ถนนอนุปราข ทำคลีนิคช่วงเย็น เพื่อหารายได้เสริม แต่ในปี พ.ศ. 2538 พี่ชายซึ่งเป็นเภสัชกรเปิดร้านขายยานั้นได้เสียชีวิตอย่างกะทันหัน ผมจึงตัดสินใจ ลาออกจากราชการ เพื่อมาดูแลกิจการร้านขายยา เริ่มเรียนรู้เรื่อง ยา การสั่งยา การสต็อกยา การจัดยา ใช้เวลาเรียนรู้และจัดระบบเป็นระยะเวลา 5 ปี จึงตัดสินใจ กลับเข้ารับราชการใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่ง ประจวบเหมาะกัพี่สาวสองคนมาช่วยดูแล กิจการร้านยาแทนพอดี เหตุที่กลับไปรับราชการเช่นเดิม เนื่องจากด้วยบุคลิกลักษณะเป็นคน ชอบพบปะผู้คนหากกลับไปรับราชการดังเดิมได้มีโอกาสพบปะคนหลากหลายอาชีพ ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล และบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อีกทั้ง ในช่วง พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้ออกนโยบายให้กับบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อไม่ให้ลาออกไปเปิด คลินิกเอง คือหากไม่เปิดคลินิก รัฐบาลจะมีเงินเพิ่มให้ 10,000 บาท มีค่าเบี้ยกันดาร 2,000-

5,000 บาท มีค่าเบี้ยโรงพยาบาลชุมชน โดยให้ตามอายุงาน หากอายุงาน 1-3 ปี ได้รับเงิน 10,000 บาท หากอายุงาน 3-10 ปี ได้รับเงิน 20,000 บาท หากอายุงาน 10 ปีขึ้นไป ได้รับเงิน 30,000-40,000 บาท แต่ปัจจัยที่ทำให้ผมยังคงรับราชการจนถึงปัจจุบันเนื่องจากได้พบปะผู้คนหลากหลายวิชาชีพ งานไม่น่าเบื่อ เกิดเครือข่ายในการทำงาน ส่วนคลินิกจะเป็นภรรยาเป็นผู้ดูแล แต่ก็มีมาช่วยในการบริหารจัดการคลินิก การขยายห้องทำฟัน การส่งเครื่องมือทางทันตกรรม และการดูแลผู้ช่วยทันตกรรม...”

(อนันต์ พิระนนท์รังษี. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เมื่อปี พ.ศ. 2537 ผมจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาเหมืองแร่และปิโตรเลียม จึงได้เป็นพนักงานที่บริษัทเหมืองแร่แห่งหนึ่ง ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทำได้ประมาณ 5-6 ปี จึงได้ลาออก ในปี พ.ศ. 2543 เนื่องจากตำแหน่งงานไม่ปรับขึ้น จึงกลับมาที่อุบลราชธานี เปิดร้านอัดไฮโดรลิก ซึ่งเป็นเฟรนไชน์ ทำได้เพียง 1 ปีเท่านั้น ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงหันไปเปิดร้านโซห่วย อยู่ที่ตลาดบ้านดู่ ในปี พ.ศ. 2544 ดำเนินกิจการจนกระทั่งปีในปี พ.ศ. 2555 ตัดสินใจเลิกกิจการเพราะมีปัญหาในเรื่องขาดแคลนแรงงาน การค้าพอไปได้ แต่กำไรไม่มาก ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2554 ภรรยาของผมได้เข้าเรียนคอร์สอบรมครูโยคะ และเปิดสอนในช่วงหกโมงเย็น ตอนเช้าขายของ ตอนเย็นสอนโยคะ หลังจากที่เริ่มมีนักเรียนมาเรียนมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกับการเปิดร้านโซห่วยจึงตัดสินใจเลิกกิจการ หันมาเปิดสอนโยคะเต็มตัว จนถึงปัจจุบัน...”

(วีระชัย เล็กตระกูล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมยังคงถ่ายทอดความรู้เรื่องสมุนไพรให้แก่ลูกค้า ผมมีบุตรชาย 1 คน และบุตรหญิง 2 คน มีลูกๆมาช่วยดูแลร้านและเพิ่มช่องทางขายยาจีนทางออนไลน์...”

(ชาลฎณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...หลายๆ ไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนมา เช่น อาจารย์สอนภาษาจีน แพทย์...”

(ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

การประกอบอาชีพในรุ่นที่สาม สภาพประกอบอาชีพในรุ่นที่สามของคนไทยเชื้อสายจีนของจังหวัดอุบลราชธานี คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ประกอบอาชีพต่อจากรุ่นที่สองที่ยังคงเดิม เช่น ร้านขายอะไหล่ ร้านขายเต้าหู้ ร้านขายยาจีน ขายกาแฟ ขายอาหาร แต่มีการปรับเปลี่ยนในเรื่องพื้นที่ในการขายร้านหรือเพิ่มสาขา เช่น ร้านวัสดุก่อสร้าง ร้านขายอะไหล่ มินิมาร์ทหรือซูเปอร์สโตร์ หรือปรับปรุงร้าน จัดร้านให้น่าเข้า เลือกสินค้างาน ทำเหมือนโมเดิร์นเทรด เช่น ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านไอที ร้านขายเครื่องไฟฟ้า การประกอบอาชีพใหม่ๆไม่ได้ต่อยอดจากรุ่นที่สอง เช่น ร้านไอที ร้านอินเตอร์เน็ตคาเฟ่ บางร้านเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์ เช่น ร้านขายยาจีน บางร้านปรับเปลี่ยนจากขาย โซห่วยมาเป็นครูสอนโยคะ ซึ่งไปเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเอง ที่สำคัญการประกอบอาชีพนั้นเกิดขึ้นจากความชอบเป็นสำคัญและการประกอบอาชีพของรุ่นที่สามจะเปลี่ยนไปตามสาขาวิชาที่จบการศึกษาหากครอบครัวไม่มีกิจการที่สามารถจะดำเนินกิจการต่อไปได้ แต่หากเป็นกิจการที่มีความเข้มแข็งมันจะขยายกิจการใหญ่ขึ้นหรือเพิ่มสายธุรกิจที่แตกต่างออกไป เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจการเดิมที่ทำอยู่หรือมองว่ากิจการใหม่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ตาราง 10 สรุปการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1-4 ในจังหวัดอุบลราชธานี

ประเภท	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
รับจ้าง กรรมกร	√	ไม่พบ	ไม่พบ	-
เกษตรกร (ปลูกผัก)	√	ไม่พบ	ไม่พบ	-
ค้าขาย (ซื้อมาขายไป)	√	√	√	-
เบ็ดเตล็ด ทอง อะไหล่ รถยนต์ โซ ห่วย				
ผู้ผลิต เช่น โรงงาน โรงสี โรงน้ำแข็ง น้ำ ดื่ม	√	√	√	-
บริการและที่พัก เช่น โรงแรม ร้านอาหาร	√	√	√	-
เชี่ยวชาญ เช่น ร้านขายยาจีน	√	√	√	-
รับราชการ	ไม่พบ	√	√	-

จากตาราง 10 พบว่า การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1 ในจังหวัดอุบลราชธานี การประกอบอาชีพ ได้แก่ รับจ้างหรือเป็นกรรมกร ทำการเกษตร เมื่อสะสมทุนได้ระดับหนึ่งเริ่มค้าขาย ลักษณะซื้อมาขายไป ได้แก่ ขายเบ็ดเตล็ด ขายโซห่วย ร้านอาหาร ร้านขายยาจีน ไม่พบรับราชการ เนื่องจากสมัยนั้นยังไม่นิยมรับราชการ พอรุ่นที่ 2 เริ่มมีรับราชการบ้าง เนื่องจากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือวิชาชีพ เช่น อาจารย์ วิศวกร ส่วนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ไม่พบการประกอบอาชีพรับจ้าง และทำการเกษตร มีค้าขายเกี่ยวกับสินค้าการเกษตร ส่วนรุ่นที่ 3 ประกอบอาชีพตามที่ตนเองจบมามากขึ้น ทำงานบริษัทเอกชน เช่น ทันตแพทย์ วิศวกร แพทย์ บางส่วนยังคงประกอบอาชีพสืบทอดธุรกิจของครอบครัว เช่น ขายอะไหล่ ขายปุ๋ย และมีการประกอบอาชีพหลากหลายมากขึ้น เช่น ขายวัสดุอุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์ ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ หรือจากร้านเดิมที่ขายของโซห่วยปรับเป็นซูเปอร์สโตร์ ร้านขายยาจีนจากเดิมขายหน้าร้าน เพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ความต้องการของสินค้า คุณภาพของสินค้าความทันสมัยของสินค้า ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญของเทคโนโลยี เช่น สินค้าจากเดิมใช้สังกะสีมุงหลังคาบ้าน เปลี่ยนสินค้ามาเป็นกระเบื้องแทน จากเดิมใช้ถังที่ทำจากเหล็กเปลี่ยนมาใช้ถังพลาสติก รูปแบบและช่องทางการจัด

จำหน่ายเปลี่ยนไป เมื่อก่อนคนขายหีบสินค้าให้ลูกค้า ลูกค้าเลือกหีบสินค้าได้ตามความต้องการ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพ เช่น จากเดิมขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป เมื่อจบสาขาที่ตนเรียนมาคือทันตแพทย์ เปิดร้านคลินิกเป็นของตนเอง หรือจากเดิมขายโซ่ห่วยมีความสนใจในเรื่องสุขภาพ ก็ไปเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับโยคะ ปัจจุบันเปิดสอนโยคะ การประกอบอาชีพของคนไทย เชื่อสายจีนปรับเปลี่ยนเนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น ร้านขายยาจีน ต้องเพิ่มช่องทางในการขายออนไลน์และส่งทางไปรษณีย์ ด้านการแข่งขันก็มีส่วนสำคัญ

ตาราง 11 จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปตารางในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี

ประเภท การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของคงอยู่หรือการปรับเปลี่ยน	
	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
1. แปรรูปอาหาร										
น้ำเต้าหู้เอาแป๊ะ	√		√						ค่านิยม	
2. ขายส่ง ขายปลีกปืมน้ำมัน ยานยนต์ อะไหล่ เสื้อผ้า หนังสือ ทอง										
ต. อะไหล่ อูบล	√		√						ครอบครัว	เศรษฐกิจ การคมนาคม เทคโนโลยี
หงส์ทอง (มินิมาร์ท ซูเปอร์ สโตร์)		√		√	√	√		√		เศรษฐกิจ การคมนาคม เทคโนโลยี
IT Zone		√		√	√	√		√		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
Y.I.M.		√		√	√	√		√		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
แต่มังฮะ		√		√	√	√	-	-		เศรษฐกิจ คมนาคม เทคโนโลยี

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของคงอยู่หรือการปรับเปลี่ยน	
	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
3. เกี่ยวกับการเกษตร										
กิมบ้านแข็ง		√		√			-	-	ค่านิยม	เศรษฐกิจ คมนาคม ความเจริญทางเทคโนโลยี
4. วัสดุก่อสร้าง รับเหมา สร้างบ้าน อาคารให้เช่า กระจกอลูมิเนียม										
โลหะอุบล		√	√				--	-	ค่านิยม	เศรษฐกิจ ความเจริญทาง เทคโนโลยี คมนาคม
สมัยซีเมนต์อิฐบล็อก		√		√	√	√	-	-		เศรษฐกิจ ความเจริญทาง เทคโนโลยี คมนาคม
อุตสาหกรรม		√		√		√	-	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม การศึกษา

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท การประกอบอาชีพ	รุ่นที่หนึ่ง		รุ่นที่สอง		รุ่นที่สาม		รุ่นที่สี่		สาเหตุของคงอยู่หรือการปรับเปลี่ยน	
	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	คง อยู่	ปรับ เปลี่ยน	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	คงอยู่	ปรับ เปลี่ยน	ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
5. โรงแรมที่พักบริการและ อาหาร เบอร์เกอร์รี่										
โรงแรมรีเจ็นซ์		✓		✓		✓	-	-		เศรษฐกิจ ความเจริญทาง เทคโนโลยี คมนาคม การศึกษา
ร้านอาหารพร		✓		✓		✓	-	-	ครอบครัว ค่านิยม	
6. ร้านขายยา สุขภาพ ความรู้ความชำนาญใน วิชาชีพ										
คลินิกยืมหวาน (รักษาฟัน)		✓		✓		✓	-	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา
อันจาลีโยคะ		✓		✓		✓	-	-		การศึกษา
เอี้ยแซ (ขายยาสมุนไพรไทยและ จีน)	✓		✓		✓		-	-	ค่านิยม	

สภาพในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ พบว่า การประกอบอาชีพในรุ่นที่ 1 (รุ่นบุกเบิก) ชาวจีนมีอาชีพหลากหลายไม่เฉพาะกรรมกรหรือค้าขายอุปโภคบริโภค ได้แก่ การขนส่งโดยเกวียน รับจ้าง แยกหามเป็นกรรมกร หรือเป็นกุลี ล่องเรือรับส่งสินค้า รับซื้อของป่า ปอ ครั้ง หมอดูฮวงจุ้ย เลี้ยงหมู ขายของเบ็ดเตล็ด (ค้าขาย) ซื่อพีซไรว์ หลงจู้ (ผู้จัดการ) ให้กับโรงสี ทำเชียง หมูในตลาด เลี้ยงหมู ขายโซ่ห่วย ของชำ หมอจีน ขายยาสมุนไพรจีน เสมียน ทำโรงน้ำแข็ง ขายอ้อยคั้น เป็นช่างทอง ช่างซ่อมจักรยาน ขายมีด จอบ เสียม อีกทั้งประกอบอาชีพเกี่ยวกับอาหาร ร้านอาหารจีน ทำกับข้าวขาย ผักหอบแหมลงภู หมูแดง หมูสามชั้น หมูกรอบ ขายก๋วยเตี๋ยว โรงสี โรงปอ ทำกุนเชียงขาย เครื่องดื่ม เช่น ขายกาแฟ ขายน้ำเต้าหู้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายที่อพยพมา การศึกษาในรุ่นที่ 1 ยังไม่พบว่า ศึกษาในระดับสูง การประกอบอาชีพของรุ่นที่ 2 (รุ่นรอยต่อ) เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ด้วยปัจจัยทางด้านการคมนาคมขนส่ง ได้แก่ อาชีพธุรกิจสถานบริการน้ำมัน ขายเป็นรถจักรยานยนต์ ขายยางรถยนต์ ขายอะไหล่รถจักรยานยนต์ เดินรถระหว่างอำเภอ ขายปลาในตลาด โรงแรม โรงภาพยนตร์ ตัดกระดาษ ขายผ้าเมตร ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีบังกะโลให้เช่า ขายสังกะสี อุปกรณ์ไฟฟ้า ทำตุ้เพลง โรงงานผลิต อุปกรณ์ทางการเกษตร ขายปุ๋ย ปัจจัยทางการศึกษา คือ ขายเครื่องเขียน ขายยาแผนปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ คือ ขายวัสดุก่อสร้าง ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี ซึ่งการประกอบอาชีพในรุ่นที่ 2 มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ ทำกุนเชียงขาย ขายยาจีน ขายน้ำเต้าหู้ หรือมีบ้างที่เลิกกิจการไป คือ หมอจีน หมอดูฮวงจุ้ย เนื่องจากรุ่นลูกไม่สามารถสืบทอดได้ เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละคน หรือเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิม ได้แก่ ซื่อพีซไรว์หันไปทำโรงสี ส่วนการประกอบอาชีพของรุ่นที่ 3 (รุ่นพัฒนา) มีบางอาชีพที่คงเดิมคือยังคงสืบทอด คือ ทำกุนเชียงขาย มีการขายยา ร้านขายยาสมุนไพร เพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ มีบางอาชีพที่เลิกกิจการไป คือ ธุรกิจงัดเด็ก เพราะเป็นงานที่จุกจิก รายละเอียดเยอะ ค่าใช้จ่ายสูง คนไทยเชื้อสายจีนทำน้อยลง และร้านขายยาสมุนไพรจีนบางร้านเลิกทำไป เนื่องจากรุ่นที่ 3 ไม่มีความรู้ด้านภาษาจีนเพื่อใช้ในการศึกษาต่อยาสมุนไพรจีน และรุ่นที่สามได้รับการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีจึงหันไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนมามากขึ้น เช่น ครู พนักงานบริษัทเอกชน วิศวกร แพทย์ ทันตแพทย์ เกษษกร มีบางอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น ร้านกาแฟสด ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ร้านไอทีขายอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อันจาลีโยคะ มีบางอาชีพที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ได้แก่ ขายข้าวสารหันไปขายปุ๋ย ขายโซ่ห่วยหันไปเปิดมินิมาร์ท ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 4 ในจังหวัด สุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีอาชีพที่มีความหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ เนติบัณฑิต ทหาร วิศวกรโพลิเมอร์ โลจิสติกส์ แต่ยังคงสืบทอดอาชีพของครอบครัว ได้แก่ สถานบริการน้ำมัน โรงแรม อย่างไรก็ตามการสืบทอดอาชีพจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนใหญ่เป็นลูกชายคนโตสืบทอดกิจการหรือหากลูกชายคนโตเสียชีวิตลูกชายคนถัดไปจะเป็นผู้สืบทอดกิจการ ส่วนลูกสาวส่งเสริมให้เรียนสูงมีความรู้เพื่อที่จะสามารถพึ่งพาตนเองได้ หากไม่มีครอบครัว สำหรับผู้ลูกสาวที่แต่งงานไปมักจะประกอบอาชีพตามฝ่ายชาย แต่มีบางครอบครัวที่ฝ่ายชายจะปรับเปลี่ยนอาชีพตามที่ฝ่ายหญิงถนัด เช่น ขายทอง ขายเครื่องเขียน

ตาราง 12 กลุ่มในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

กลุ่มอาชีพ	ร้าน	รุ่นที่ 1 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 2 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 3 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 4 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	ปัจจัย	
						ภายใน	ภายนอก
1.แปรรูป อาหาร	ร้าน กุนเชียง 5 ดาว	คงเดิม	คงเดิม	คงเดิม	-	ค่านิยม	เทคโนโลยี
	ร้านกิจ เตี้ยง	คงเดิม	คงเดิม	-	-	ค่านิยม	
	น้ำเต้าหู้	คงเดิม	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	-	ค่านิยม	การศึกษา
	ผลิต ซีเมนต์ อิฐ บล็อก	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ
	โรงงาน น้ำแข็ง และน้ำ ดื่ม	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
	โรงงาน น้ำดื่ม	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
2. ขายส่งขาย ปลีก							
ขายอะไหล่ รถจักรยานยนต์	ร้าน เซียม เฮงลั้ง	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
	ร้าน ไคว่ทอง อยู่	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	-		เศรษฐกิจ การ คมนาคม
ขายอะไหล่ รถยนต์	หจก ต. อะไหล่ อุบล	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	-		เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ร้าน	รุ่นที่ 1 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 2 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 3 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 4 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	ปัจจัย	
						ภายใน	ภายนอก
ขาย รถจักรยานยนต์	คุณเฮง ยานยนต์	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ คมนาคม
	ศรีสะเกษ เกษกิจ เจริญ ไทย	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม			เศรษฐกิจ คมนาคม
	เหรียญ ทองคำ รถ	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	-	-	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
ขายทอง		คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	-	การ แต่งงาน	
ขายเสื้อผ้ากีฬา		ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	-	ค่านิยม	
ขายเครื่อง สังฆภัณฑ์		ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	-	-		เศรษฐกิจ
สถานบริการ น้ำมัน		ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ครอบครัว ค่านิยม	การ คมนาคม เศรษฐกิจ
ขายอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์		ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
มินิมาร์ท		ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
ขายอุปกรณ์ ไฟฟ้า		ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ร้าน	รุ่นที่ 1 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 2 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 3 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 4 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	ปัจจัย	
						ภายใน	ภายนอก
3. เกี่ยวกับการเกษตร							
	ศิริโชติ	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	คงเดิม	-	ครอบครัว ค่านิยม	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	สุรินทร์ รุ่งโรจน์	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	คงเดิม	-	ครอบครัว ค่านิยม	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	กิจทวี	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม		ครอบครัว	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	ย่งลั้ง	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม		ครอบครัว	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	กิมบัวน เซ็ง	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
4. วัสดุ ก่อสร้าง รับเหมา อาคารให้ เช่า							
	บริษัท ไอคิว โม เดิร์น เทรต	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	-	ครอบครัว ค่านิยม	เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	หจก โลหะ อูบล	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	คงเดิม			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	อุดมกิจ	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ร้าน	รุ่นที่ 1 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 2 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 3 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 4 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	ปัจจัย	
						ภายใน	ภายนอก
ขายกระจก	ฟ้าไทยกระจกอลูมิเนียม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
	เช่าที่จอดรถจักรยานยนต์	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ คมนาคม
5. ที่พักและบริการร้านอาหาร							
โรงแรม	โรงแรมเกษศิริ	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม		เศรษฐกิจ คมนาคม
	โรงแรมรีเจนซ์	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี คมนาคม
ร้านอาหาร	นกเย็นตาโฟ	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน	-		แต่งงาน	
	ไผ่เงินเบอร์เกอร์รี่	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			การศึกษา
	ร้านอาหารพร	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	คงเดิม		ค่านิยม	เศรษฐกิจ
	ร้านกาแฟสด	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ
	ร้านแสงวิรัตน์ (ก้วยเตี่ยว)	คงเดิม	คงเดิม	-		ค่านิยม	
	อินเทอร์เน็ตคาเฟ่	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา
6. ความชำนาญในอาชีพ ร้านขายยาจีน หมอเภสัชกร							
	บุญเที่ยงเภสัช	ปรับเปลี่ยน	คงเดิม	คงเดิม			การศึกษา

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่มอาชีพ	ร้าน	รุ่นที่ 1 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 2 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 3 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	รุ่นที่ 4 คงเดิมหรือ ปรับเปลี่ยน	ปัจจัย	
						ภายใน	ภายนอก
	ร้าน ขายยา จีน	คงเดิม	คงเดิม	ปรับเปลี่ยน			การศึกษา
	ก๋ำโล้ว	คงเดิม	คงเดิม	คงเดิม	-	ครอบครัว ค่านิยม	
	เอี้ยะแซ	คงเดิม	คงเดิม	คงเดิม		ครอบครัว ค่านิยม	
	อันจาลี โยคะ	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			การศึกษา
	คลินิก ยี่ม หวาน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน			การศึกษา เศรษฐกิจ เทคโนโลยี

จากตาราง 12 ผู้วิจัยพบว่า การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ สามารถจัดแบ่งรูปแบบการปรับตัวได้ 3 รูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบการปรับตัวในการประกอบอาชีพที่ยังคงเดิมจากรุ่นสู่รุ่น คือ กลุ่มแปรรูปอาหาร ได้แก่ ร้านกุนเชียง 5 ดาว ร้านกิจเตียง ร้านทำน้ำเต้าหู้ขาย ซึ่งยังคงรสชาติดั้งเดิมหรือสูตรดั้งเดิม จะปรับและพัฒนาในส่วนของหีบห่อ บรรจุภัณฑ์ ระยะเวลาในการเก็บรักษา ส่วนกลุ่มอาหาร ได้แก่ ร้านก้วยเตี่ยว ร้านอาหารพร และกลุ่มร้านขายยาจีน ได้แก่ ร้านเอี้ยะแซ ซึ่งเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต และร้านก๋ำโล้ว ที่ยังคงดำเนินกิจการถึงปัจจุบัน 2) รูปแบบการปรับเปลี่ยนบางส่วนจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นลักษณะของการซื้อมาขายไป ได้แก่ จากเดิมเคยขายของเบ็ดเตล็ด ขายของชำ เดิมมีสินค้าหลากหลายให้เลือกหันมาเน้นขายกลุ่มสินค้าที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น ร้านขายสังฆภัณฑ์ ร้านขายเครื่องเขียน ร้านขายปุ๋ย ร้านขายอะไหล่ ขายรถจักรยานยนต์ ขายทองรูปพรรณ 3) รูปแบบที่ปรับเปลี่ยนอย่างสิ้นเชิง (Discontinuity) ได้แก่ จากเดิมทำขนส่งหันมาขายกระจก ตัดกระจก จากเดิมซื้อขายของป่า ทำโรงสี หันมาขายรถจักรยานยนต์ จากเดิมรับเหมาก่อสร้างหันมาทำโรงแรม จากเดิมขายปอ ครั่ง หันมาขายสังกะสี กระจับปี่ ปูนซีเมนต์ จากเดิมขายยางรถยนต์ หันมาขายวัสดุก่อสร้าง จากเดิมขายปลา หันมาขายเครื่องเขียน จากเดิมขายของเบ็ดเตล็ดหันมาทำโรงงานผลิตอิฐบล็อก จากเดิมเป็นพนักงานในบริษัทหันมาขายอุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์ จากเดิมขายยา หันมาทำซูเปอร์มาร์เก็ต จากเดิมขายของชำหันมาเป็นครูสอนโยคะ จากเดิมขายเสื้อผ้า ขายยาหันมาประกอบอาชีพเป็นทันตแพทย์เนื่องจากปัจจัยทางการศึกษา จากเดิมทำโรงงานผลิตอุปกรณ์การเกษตรหันมาทำหอพัก และอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ จากเดิมทำโรงสีหันมาทำสถานบริการน้ำมัน จากเดิมทำธุรกิจจกเด็กหันมาขายรถมือสอง จากเดิมขายรถหันมาเปิดร้านกาแฟสด ซึ่งรูปแบบนี้มักพบในรุ่นที่ 3 เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา

สภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

จังหวัดสุรินทร์

ด้านสังคม

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ในสมัยก่อนจะใช้ภาษาแต้จิ๋วในการสื่อสารในครอบครัว และการค้าขาย แต่พูดภาษาไทยกับลูกๆ คนรุ่นแรกๆ จะพูดได้ทั้งจีน เขมรและภาษาไทย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในสมัยนั้นจะพูดแต้จิ๋วกับคนจีน พูดเขมรกับชาวบ้านเพราะต้องติดต่อค้าขายกัน ช่วงหลังหันมาใช้ภาษาไทยมากขึ้น

สภาพครอบครัว รุ่นที่สองเป็นครอบครัวใหญ่ มีพี่น้องหลายคน พ่อแต่งงานต่างก็แยกย้ายมีครอบครัวของตนเอง มีติดต่อกัน เช่น วันไหว้เซ็งเม้ง พ่อรุ่นที่สามมีลูกน้อยลงไม่เหมือนรุ่นแรกที่มีลูกมาก

การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูก เน้นระเบียบวินัยด้านการเงิน ปลูกฝังให้เป็นคนขยัน ปลูกฝังให้เป็นคนขยัน มัธยัสถ์ มีบ้างที่ใช้ความรู้โบราณมาสอน ประกอบกับเรียนรู้ตามสถานการณ์ ปัจจุบัน การประกอบอาชีพทำมาหากินต้องซื่อสัตย์กับตัวเองและผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มาอยู่เมืองใหญ่อย่าโกงกินผู้อื่น เงินที่โกงกินมันต่อยอดไม่ได้ เน้นสอนบุตรหลานกตัญญูกตเวที

การดูแลสุขภาพ สมัยก่อนจะมีหมอยจีน หาหมอยจีนรักษา ความนิยมการกินยาจีนลดลง แต่ยังกินยาจีนบ้าง เช่น ร้อนใน กินยาเซากุยก แต่ปัจจุบันรักษาแบบแผนปัจจุบัน

ด้านวัฒนธรรม

ศาสนาและความเชื่อ นับถือศาสนาพุทธ มีบ้างที่นับถือโยเร ซึ่งมาจากประเทศญี่ปุ่นแต่เป็นส่วนน้อย ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง กราบไหว้บรรพชน แต่ปัจจุบันมีความแตกต่างกันตรงที่ ความเคร่งจะลดน้อยลง สิ่งที่ยังคงให้ความสำคัญอยู่คือ เรื่องข้อห้าม เช่น ห้ามใส่เสื้อสีดำในวันตรุษจีน ต้องใส่เสื้อสีแดงเพื่อเป็นสิริมงคล ถือฤกษ์ตามสะดวก อาหารหรือการจัดเตรียมไม่ได้ซับซ้อนมาก ผลไม้ไม่ได้เคร่งมาก เลือกที่คนที่บ้านชอบทาน เช่น แอปเปิ้ลแทนส้ม ทางบ้านถือฤกษ์ตามสะดวก วันเซ็งเม้งอาจไหว้ก่อนหรือหลังวันจริงตามปฏิทิน แล้วแต่แต่ละครอบครัวสะดวกมาไหว้พร้อมหน้ากัน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากคนรุ่นก่อนทำให้เห็น ชิมซบจดจำ และปฏิบัติเป็นประจำ

จังหวัดศรีสะเกษ

ด้านสังคม

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร สมัยก่อนจะใช้ทั้งพูดภาษาแต้จิ๋ว พูดได้ ฟังได้ แต่เขียนไม่ได้ พูดแต้จิ๋ว พูดไทยกับอีสานเล็กน้อย ในสมัยนั้นจะพูดแต้จิ๋วเพื่อการติดต่อการค้าในกลุ่มคนจีนด้วยกัน มีพูดภาษาอีสานกันบ้าง หรือทำกิจกรรมประเพณีร่วมกัน แต่ปัจจุบันพูดภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่

สภาพครอบครัว รุ่นที่สองเป็นครอบครัวใหญ่ มีพี่น้องหลายคน พ่อแต่งงานต่างก็แยกย้ายมีครอบครัวของตนเอง เมื่อผู้หญิงแต่งงานไปจะแยกย้ายอยู่กับครอบครัวสามี

การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูก เน้นสอนลูกหลานเน้นสอนลูกหลานให้เป็นซื่อสัตย์ สุจริต เป็นคนดีของสังคม ปลูกฝังให้ตั้งใจเรียน มีอิสระทางความคิด เป็นคนนักคิด นักทำ ตัดสินใจเอง

ให้อิสระในการเลือกอาชีพ สอนลูกให้อดทน ตรงไปตรงมากับลูกค้า การอบรมสั่งสอนสมัยก่อน จะถูกตีเมื่อเวลาที่ทำผิด เน้นความรับผิดชอบและความมีระเบียบ ไม่ทำเรื่องผิดกฎหมาย

การศึกษา เรียนภาษาจีนกลางที่อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ตอนที่อยู่ประถมปีที่ 4 ที่ศรีสะเกษไม่มีโรงเรียนจีน เนื่องจากถูกปิดสมัยจอมพลสฤษดิ์ รัชชระชด์

การดูแลสุขภาพ สมัยก่อนจะมีหมอจีน เมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว มีที่พาไปหาหมอจีนที่เขาวราช ดูแลด้วยสมุนไพรจีน เมื่อก่อนมีหมอจีนตรวจ สมัยก่อนจะเชื่อฟังผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้าน เพราะท่านรู้เรื่องยาจีน ส่วนใหญ่ซื้อยาที่ร้านยาไพศาลฟาร์มมาซี ปัจจุบันคนก็นิยมรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า เพราะที่ศรีสะเกษไม่มีหมอจีนแล้ว ความนิยมการกินยาจีนลดลง

ด้านวัฒนธรรม

ศาสนาและความเชื่อ นับถือศาสนาพุทธ มีไหว้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง มีไปไหว้หลวงพ่พระโตที่หน้าตลาด ไหว้ประมาณสองทุ่ม ในช่วงวันตรุษจีน ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติตาม ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง กราบไหว้บรรพชน ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ มีจะเน้นเข้าวัดทำบุญมากกว่า ส่วนเทศกาลไหว้พระจันทร์เล็กไหว้เมื่อปี พ.ศ. 2513 ที่นักบินอวกาศของสหรัฐอเมริกาไปเหยียบดวงจันทร์ เมื่อก่อนประเพณีต่างๆ จะเคร่งมาก แต่ปัจจุบันจะจัดตามลักษณะศวก การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ ดูจากคุณแม่ จัดจำและปฏิบัติเป็นประจำ อธิบายให้ลูกฟังว่าทำไมถึงไหว้ มีความสำคัญอย่างไร

จังหวัดอุบลราชธานี

ด้านสังคม

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร จะใช้ทั้งพูดอีสานปนภาษาแต่จิว ซึ่งใช้สื่อสารกันในครอบครัวแต่ปัจจุบันจะใช้ภาษาไทยพูดกับลูกๆ เพื่อให้ลูกๆพูดภาษาไทยได้ชัด สมัยก่อนจะใช้ทั้งพูดอีสานปนภาษาแต่จิว แต่เวลาคุยกับคนแก่คนเฒ่าที่บ้านจะพูดแต่จิว สื่อสารกับคนในครอบครัวส่วนใหญ่ใช้ภาษาอีสาน แต่ปัจจุบันจะใช้ภาษาไทยพูดกับลูกๆมากกว่า แต่ลูกก็สามารถฟังภาษาอีสานได้

สภาพครอบครัว สมัยก่อนจะนิยมมีลูกมาก 6-9 คน อยากรมีลูกชายเพื่อสืบทอดกิจการ หากเป็นหญิงเมื่อแต่งงานแล้วจะแยกครอบครัวไปอยู่กับสามี ส่วนครอบครัวไหนไม่มีลูกชาย จะรอนกว่าให้มีลูกชายเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล ในปัจจุบันไม่ได้คาดหวังว่าต้องมีลูกชาย มีลูกสาวก็ได้ คนรุ่นที่สามจะไม่นิยมมีลูกมากหากฐานะทางครอบครัวไม่ดี เพราะกลัวเลี้ยงลูกไม่ไหว แต่ถ้าหากครอบครัวมีฐานะ ก็ไม่กลัวที่จะเลี้ยง

การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูก จะปลูกฝังให้ลูกมีวินัย ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ รับผิดชอบงานและคนรอบข้าง และสอนบุตรในโลกของความเป็นจริง สามารถอยู่รอดในสังคมได้ เป็นคนดีของสังคมไม่เอาเปรียบผู้อื่น จะเป็นลักษณะการบอก ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ไม่ค่อยปล่อยให้ตัดสินใจด้วยตัวเองในสมัยนั้น ส่วนสมัยนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาสูง ส่งเสริมให้ลูกเรียน การเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ เน้นให้เก่งไว้ก่อน จึงต้องหาที่เรียนพิเศษให้ลูก หรือหาติวเตอร์มาสอนที่บ้าน หรือส่งไปเรียนพิเศษที่สถาบันที่มีชื่อเสียง แม้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายมากเท่าใด พ่อแม่ที่มีเงินพอจะส่งเสียได้ก็ยินดี

การดูแลสุขภาพ สมัยก่อนมักจะเดินทางไปปรึกษากับหมอจีนที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีร้านหมอจีน เรียกหมอจีนท่านนี้ “อาบั้งแปะ” อยู่ที่ร้านยานำสมัย หลังร้านสกุล

ไทย แต่ต่อมาก็ได้หันมารักษาด้วยยาแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากคุณหมอต่านนี้ไม่ได้รักษาแล้ว บางครอบครัวยังรักษาด้วยสมุนไพรจีน ส่วนมากกินยาจีน ซึ่งปัจจุบันก็มีแปรรูปเป็นแคปซูล ไม่ต้องต้มเหมือนสมัยก่อน

ด้านวัฒนธรรม

ศาสนาและความเชื่อ นับถือศาสนาพุทธ มีที่เข้าร่วมมูลนิธิศิษย์พระอรหันต์จี๋จิง จิตัมเกาะ แต่ยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ได้แก่ วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง ครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ ยังมีไหว้ตี่จูเอี้ย ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ เครื่องเซ่นไหว้ เนื่องจากสมัยก่อนฐานะการเงินไม่ค่อยดี ขอให้ไหว้เครื่องเซ่นไหว้ครบ มีซาแซ โหงวแซ ก็เพียงพอแล้ว แต่ปัจจุบันฐานะทางการเงินดีขึ้นกว่าเดิม จึงเพิ่มเครื่องเซ่นไหว้เยอะขึ้น ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ รายละเอียดในการจัดเตรียม เครื่องเซ่นไหว้จะต้องครบทุกส่วน บางครอบครัวจะเคร่งมาก แต่ปัจจุบัน ก็จะไม่เคร่งมาก จัดเครื่องเซ่นไหว้น้อยลง แต่ขอให้จัดเครื่องเซ่นไหว้ครบ การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ บางครอบครัวถ้ามีคนแก่ในบ้านจะเป็นผู้จัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม บางเทศกาลก็ไม่ได้ปฏิบัติแล้ว เช่น เทศกาลไหว้พระจันทร์ เดิมที่บ้านเคยจัดโต๊ะไหว้พระจันทร์ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ไหว้แล้ว ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้นก็ยังคงปฏิบัติประจำทุกปี ส่วนสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ เครื่องเซ่นไหว้ เมื่อก่อนทำเอง เตรียมเครื่องเซ่นไหว้เอง ปัจจุบันซื้อมาไหว้ ลดขั้นตอนและรายละเอียดลง แต่ขอให้ไหว้เครื่องเซ่นไหว้ครบ มีซาแซ โหงวแซ ก็เพียงพอแล้ว บางครอบครัววันเซ็งเม้งลดขั้นตอนลงบ้างโดยปัจจุบันไม่ได้ไปเซ็งเม้งที่สุสานแล้ว แต่ไหว้เซ็งเม้งที่บ้านแทน เนื่องจากอายุมากเดินทางไปสุสานก็ลำบาก บางครอบครัว แต่ไม่ได้ทำวันเซ็งเม้ง ส่วนใหญ่เข้าวัดมากกว่า การถ่ายทอดและการสืบทอดทางวัฒนธรรม คุณแม่จะบอกต่อ ไม่มีจด มีลิ้มบ้าง การถ่ายทอดยังไม่สมบูรณ์ เกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นประจำ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ มีหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยภายใน เช่น ครอบครัว เชื่อชาติ ค่านิยม สังคมและวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี การคมนาคม ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งเป็นรายจังหวัดและแบ่งตามประเภทการประกอบอาชีพ

จังหวัดสุรินทร์

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงบ่อ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น

“...เทคโนโลยี การบรรจุหีบห่อ ต้องทันสมัย สวยงาม คงทน เก็บรักษาได้นาน และความปลอดภัยของสินค้าที่ผลิตออกมา ซึ่งเคยมีข่าวว่ากินกุนเชียงแล้วเป็นมะเร็ง เพิ่มช่องทางขายสินค้าออนไลน์...”

(ธนวรรธน์ ประสิทธิ์ธิดา. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...ปรับเปลี่ยนไปตามสมัย สมัยก่อน สินค้ามีขายไม่มาก ปัจจุบันมีหลากหลายมากขึ้น ทางร้านจึงเลือกขายสินค้าไม่กี่อย่าง แต่สามารถดูแลรักษาลูกค้าได้ และเน้นการบริการ...”
(ดนัย อารีย์วัฒนานนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เทคโนโลยี เช่น มือถือ โน้ตบุ๊ก เครื่องเขียนกลายเป็นสินค้า low technology ไม่เป็นที่นิยมของเด็กวัยเรียน...”
(นเรนทร์ ธรรมกฤษดา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สถานบริการน้ำมันเน้นงานบริการ เวลาที่เลือกคนมาทำงานด้วย จะเน้นเรื่องความกตัญญู เขาดูแลพ่อแม่มี ส่วนใหญ่จะสัมภาษณ์คนที่มาสมัครทำงานด้วย...”
(ออมสิน ศรีสุรินทร์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ค่านิยม ในการบริการดูแลก่อนใช้และหลังใช้งาน...”
(กฤติชัย สุรีย์ฉาย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ราคาทอง ทองแพงไม่ค่อยมีลูกค้า แต่ถ้าราคาทองถูกลูกค้าจะมีเยอะขึ้น...”
(สุรศักดิ์ ร่วมพัฒนา. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...ปรับตัวตลอดเวลาให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน รักในสิ่งที่ทำ เลือกขายสินค้าตามความนิยม รถมือสอง มีห้องว่างให้เช่า...”
(เชื้อะเกียง แซ่จิ่ง. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้นน้ำ สินค้าการประมง

“...การคมนาคมสะดวกเพื่อง่ายในการจอดรถ พื้นที่รองรับลูกค้าได้ จากเดิมมีร้านค้าเพียงสองคูหา ขยายเป็นสิบคูหา ที่ถนนศิริรัฐ ปัจจุบันมาสร้างโกดังด้านนอก พื้นที่มากขึ้น สะดวกในการขนถ่ายสินค้า...”
(ยงคัยุทธ สุรินทร์ศิริรัฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เศรษฐกิจ การเมือง เดิมขายเฉพาะข้าวสาร ปัจจุบันเปลี่ยนมาขายปุ๋ย ยา เคมีเกษตร กระจกอบ ถุงปุ๋ยเก่า-ใหม่ พร้อมพิมพ์ทุกขนาด เมล็ดพันธุ์ จักรเย็บปากถุง อุปกรณ์การเกษตรทุก

ชนิด เนื่องจากระบบกลไกของข้าวไม่แน่นอน และความต้องการของเกษตรกรมีความหลากหลายมากขึ้น จึงเพิ่มประเภทสินค้าทางการเกษตรมากขึ้น และปรับชื่อเดิมของร้านจากเดิม คือ “สุรินทร์ค้าข้าว” แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น “สุรินทร์รุ่งโรจน์” ...”

(รุ่งโรจน์ กิตติลักษณ์านนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. กลุ่มอื่นๆเช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยายาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกรม สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษษกร จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญของเทคโนโลยี ค่านิยม เช่น มือถือ โน้ตบุ๊ก ทำให้คนใช้เครื่องเขียน เช่น สมุด น้อยลง สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ เช่น ราคาทอง สมัยก่อนไม่เน้นเรื่องการบริการมาก แต่ปัจจุบันต้องมีบริการหลังการขายจึงจะสามารถแข่งขันกันได้ ความต้องการสินค้าเป็นไปตามยุคตามสมัย ตามความนิยม ประกอบกับค่านิยมของคนในสังคม บางอย่างทีล้าหลังก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ จึงต้องปรับตัวตามสถานการณ์ขณะนั้น

จังหวัดศรีสะเกษ

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงบอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงโมหิน โรงงานทำลูกชิ้น

“...เดิมคุณพ่อและคุณแม่ขายหมู มีเขียงหมู ในตลาด ปัจจุบันปรับตัวแปรรูปเป็นหมูหยอง หมูแดดเดียว และจัดร้านให้น่าเข้า สะอาด ทันสมัย ลูกค้าเลือกหยิบสินค้าได้ตามสะดวก...”

(สุปราณี มณีกาญจนสิงห์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เน้นเรื่องคุณภาพของน้ำ ความสะอาด ส่งสินค้าตรงเวลา เน้นขายให้กับหน่วยงาน เช่น โรงพยาบาล เราขายของเอากำไรไม่มาก ดูแลลูกค้าเต็มที่...”

(นารีฐา หลาวทอง. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...ที่ผ่านมาปรับตัวในเรื่องสินค้า ขายตามความต้องการของลูกค้า ส่วนใหญ่มีลูกค้าประจำ เพราะเราขายของเอากำไรไม่มาก ดูแลลูกค้าเต็มที่ ไม่ได้จ้างคนงาน ช่วยกันดูแลตามประสาพี่น้องไม่ได้ ขยายร้าน เราเน้นอยู่อย่างพอเพียง ไม่ทำเกินตัว...”

(สุนัน เชาวศิริกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปรับตัวด้วยการมีเครือข่ายทางเศรษฐกิจ ทั้งระดับธุรกิจ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ เพื่อสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจ เลือคนที่มีฝีมือมาช่วยพัฒนา และปรับตัวตามสมัย ปรับตัวตลอดเวลา...”
(มนตรี ทวีสุขศิริ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปรับตัวไม่ค่อยมาก มีลูกค้าประจำ ทางร้านให้ความสำคัญกับลูกค้าของเรา ปรับในเรื่องของพื้นที่ของร้าน คือ เดิมอยู่ที่ 395 ถนนกลางเมือง ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่ 333-334 ถนนอุทุมพร อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สาเหตุที่ย้าย เนื่องจากขยายกิจการ และเพื่อรองรับลูกค้าขยายกิจการ เนื่องจากต้องการมีที่จอดรถ และสามารถรองรับลูกค้าได้...”
(ปธิกร มงคลธนากุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปัจจัยที่ส่งผล คือเรื่องผลิตภัณฑ์เพราะเสื้อผ้าก็พาดกรุ่นเร็ว มีขายตัดราคากัน แต่ทางร้านเน้นกำไรน้อย ปล่อยให้ของออกเพราะกลัวตกรุ่น ทางร้านไม่ได้จ้างคนงาน ช่วยกันดูแลตามประสาพี่น้อง ไม่ได้ขยายร้าน เน้นอยู่อย่างพอเพียง ไม่ทำเกินตัว...”
(ทวีศักดิ์ จิระวัฒนานุรักษ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...มีการจัดการระบบการเงินที่ดี การสั่งรถ เงินทุนพอเหมาะ จัดการให้สอดคล้องกัน พนักงานเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีคนเก่าคนแก่ คนรุ่นใหม่พยายามให้อยู่ได้นานที่สุดไม่ว่าค่าแรงขั้นต่ำ ทำตามกฎหมาย กติกาต่างๆ...”
(ศรียรรณ เกียรติสุนนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...ในช่วงที่ทำขนส่ง การแข่งขันยังไม่สูงมาก มีก็แต่ค่าบำรุงซ่อมแซมรถขนส่ง ตัวเครื่อง ยางรถช่วงที่ทำขนส่งค่อนข้างจะประสบปัญหาเยอะ เพราะเกิดอุบัติเหตุเป็นประจำ รถตกทางบ้าง ขนบ้าง จะแก้ไปตามสถานการณ์ต่างๆ ต้องพยายามระบายสินค้าให้เร็วเท่าที่จะเร็วได้ แต่ก็ต้องขับรถไปดูไม่ว่าจะตึกแค่นี้ เพราะกลัวโดนขโมยของที่ขนมา เพราะทางขนส่งต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ปัญหาเกิดซ้ำซาก จึงตัดสินใจเลิกธุรกิจขนส่ง หันมาขายกระจกอลูมิเนียม...”
(ชัยนิช เทพอาภรณ์. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง

“...ขายตามความต้องการของผู้ซื้อ ปรับตัวตามความเจริญของบ้านเมือง ปฏิบัติตามกฎหมาย...”
(ทวีป รุ่งพัฒนาชัยกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เป็นแบบซื้อมาขายไป ง่ายๆ ปัจจุบันมีเครื่องทุนแรง ทันสมัยขึ้น สมัยก่อนลำเลียงสินค้าทางรถไฟ ปัจจุบันรถไฟไม่ค่อยสำคัญ นิยมขนส่งทางรถยนต์มากขึ้น...”

(ชวนพิศ ไตรรัตน์วงศ์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม
โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...ปรับปรุงร้านให้ทันสมัย สะอาด หากลูกค้าเป็นนักเรียน จะปรับร้านกาแฟกินนม เพื่อตอบ
โจทย์ตามความต้องการของผู้บริโภค เปิดร้านตั้งแต่เช้าคือ 07 : 00 ปิดร้านดึกถึง 21 : 00 จะได้ลูกค้า
เกือบทุกวัย...”

(กังสตาล ชินวิวัฒน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สมัยคุณพ่อขายของในตลาด ต่อมาเปลี่ยนมาขายก๋วยเตี๋ยว เป็นก๋วยเตี๋ยวจานแล้วค่อย
เข้าร้านเป็นของตนเอง ส่วนผมกับพี่สาวก็สืบสานและอนุรักษ์ อาชีพเดิมของคุณพ่อซึ่งตนถือว่าเป็น
เป็นอาชีพที่สร้างเราขึ้นมาจนเติบโตใหญ่ สิ่งที่ปรับเปลี่ยนในเรื่องของเวลาการเปิดร้าน สมัยก่อน
เปิดร้านแต่เช้า แต่ปัจจุบันนี้ อาหารมีความหลากหลายมากขึ้น จึงต้องปรับเวลาขาย เปิด
ประมาณเก้าโมง บ่ายสองบ่ายสามก็ปิดละ ขายได้ไม่กี่ชั่วโมง...”

(สุรพล ตั้งคนสกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

6. กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา
ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษังกร

“...เมื่อก่อนขายยาจีน ไม่ได้แตกต่างจากเดิมมาก ก็ยังคงสืบทอดร้านเก่าไว้ ไม่ได้ปรับตัวอะไร
มาก ปรับตัวในเรื่องการส่งยามาขาย เมื่อก่อนส่งเยอะ แต่ปัจจุบันส่งเฉพาะยาที่ขายได้ เช่น ยาหลัง
คลอด คือยาต้มหลังคลอด ช่วยแก้ปัญหาลูกหลังคลอดลูกแล้วไม่มีน้ำนม...”

(อืดเซ็ง ชื่อชวาลกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสาย
จีนในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ค่านิยม ความต้องการของสินค้า คุณภาพของสินค้า
ความทันสมัยของสินค้า เช่น สินค้าด้านกีฬาตกรุ่งเร็ว ต้องรีบระบายสินค้าออก ระยะเวลาในการ
จำหน่ายสินค้าเปลี่ยนไป เช่น ร้านขายก๋วยเตี๋ยว เมื่อก่อนขายได้ตลอด ปัจจุบันขายได้บางช่วงเวลา
เท่านั้น การบริการลูกค้ามีส่วนสำคัญมากขึ้นกว่าสมัยก่อน การคมนาคมขนส่งสมัยก่อนขนส่งทางรถไฟ
ปัจจุบันขนส่งทางรถยนต์ เพราะสะดวก สามารถขนส่งสินค้าถึงจุดหมายปลายทาง เศรษฐกิจ การปฏิบัติ
ตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับตามกฎหมาย และกติกาต่างๆ รวมทั้งสวัสดิการของพนักงานที่ต้องดูแล

จังหวัดอุบลราชธานี

1. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโซ่ห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...การแข่งขันค่อนข้างสูง ร้านค้า IT เยอะขึ้น คนขายมากกว่าคนซื้อ เน้นการบริการพูดคุยกับลูกค้าเองบ้าง ช่วยลูกน้องแก้ไขปัญหา การเพิ่มทุนมีในส่วนของค่าแรง 300 บาทต่อวัน ค่าใช้จ่ายก็เยอะขึ้น แต่ก็ปฏิบัติตามกฎหมายให้ถูกต้อง เลือกจ้างพนักงานที่มีคุณภาพ ตั้งใจทำงาน การขยายกิจการ สินค้า IT ไม่เหมาะกับการขยายกิจการ สินค้ามีวันหมดอายุ ถ้าสั่งสินค้าผิดพลาดเงินก็จะจม ดังนั้นการเปิดสาขาต้องบริหารจัดการสต็อกสินค้าได้อย่างยอดเยี่ยมมาก...”

(เอกชัย เอกวัฒนโชติกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...การแข่งขัน สมัยก่อนคู่แข่งไม่เยอะ ปัจจุบันคู่แข่งเยอะเช่น ร้าน 7-11, Big C, Makro แก้ปัญหาโดยหาสินค้าใหม่ๆและต่างจากคู่แข่ง การนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บเงิน อีทีดีจะใช้เพียงเครื่องคิดเลข หรือลูกคิดแบบจีนด้วยซ้ำไป การเพิ่มทุน และการขยายกิจการต้องลงทุนให้ถูกจังหวะ เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ชื่อดีปัจจุบันเข้าไป หากชื่อในปี พ.ศ. 2554 และเปิดขายในช่วงนั้นยอดขายน่าจะดีขึ้น แต่เนื่องจากช่วงนั้นนำเงินไปปรับปรุงโกดัง หลังจากรัฐบาลปรับค่าแรง 300 บาทต่อวัน ก็มีผลกระทบเนื่องจากค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่ 70% ของพนักงานที่ร้านล้วนมีค่าแรงเกิน 300 บาท แต่ต้องมาฝึกพนักงานใหม่ที่รักษางานสบาย ดิดแอร์ไม่สู้งาน ว่างก็เล่นโทรศัพท์...”

(ชาตรี เตชะวรีกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...การแข่งขัน ทางร้านเน้นขายส่ง ขายในปริมาณมากๆ กำไรน้อยหน่อยแต่ขอให้รักษาลูกค้าไว้ได้ การพัฒนาอาชีพ พนักงานค่อยๆเรียนรู้ไป ค่อยๆสอนไป พนักงานไม่ค่อยทงาน เพราะต้องยกของหนัก ไม่สู้งาน ในขณะที่คนต่างชาติ เช่น ลาว พม่า เขมร สู้งาน ไม่เลื่องงาน และอยู่ด้วยในอดีตนงานหาง่าย ไม่เลื่องงาน พร้อมทั้งจะเรียนรู้งาน มีความอดทน สมัยก่อนเปิดร้านตามเวลาของรถไฟ เพราะมีลูกค้าเดินทางนั่งรถไฟมาจากจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันเปิดตามเวลาที่กำหนด (07:30-18:00) ในเรื่องการขนส่ง ในอดีตจะส่งของทางรถไฟ รถสิบล้อ รถทัวร์ แต่ปัจจุบันมีรถขนส่งอะไหล่อย่างเดียว ซึ่งค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม ค่าขนส่งต่อชิ้นมีตั้งแต่ 20-60 บาท หรืออาจมากกว่า แล้วแต่น้ำหนักในเรื่องการแข่งขัน ร้านค้าขายอะไหล่เยอะขึ้น แต่ละอำเภอก็มี จึงต้องปรับในเรื่องการบริการลูกค้า ให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้นและสามารถตอบคำถามลูกค้าได้...”

(ปิยวรรณ โกลมวิชัย. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...การแข่งขันในเรื่องของราคาสินค้า แต่จะสำรวจดูร้านใกล้ๆ หรือร้านสะดวกซื้อเพื่อไม่ให้ต่างกันมาก หรือกำหนดราคาถ้าไรเกินควร การนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บเงิน อดีตจะใช้เพียงเครื่องคิดเลข หรือลูกคิดแบบจีนด้วยซ้ำไป การเพิ่มทุนจะเพิ่มการลงทุนในจังหวะที่เหมาะสม เช่น ช่วงเทศกาล หากสินค้าใดขายดีจะสั่งสต็อกของไว้ล่วงหน้า การขยายกิจการ เดิมมีอาคารพาณิชย์เพียงหนึ่งคูหา ต่อมาเมื่อลูกค้าเยอะขึ้น รายได้มากขึ้น จึงตัดสินใจซื้ออาคารเพิ่มอีกหนึ่งคูหาแต่จะซื้อคูหาที่ติดกัน เพื่อง่ายในการดูแลให้ทั่วถึงและสามารถเก็บสินค้าได้ การรักษาลูกค้า มีของสัมมนาคุณให้ เพื่อให้ลูกค้าประจำไม่หนีไปซื้อที่ร้านอื่น...”

(วิระชัย จุโรจนวานิช. 2559 : สัมภาษณ์)

“...การแข่งขันในเรื่องของราคาสินค้า เพราะคู่แข่งเยอะขึ้นตัวแทนการขายของบริษัทจะช่วยปรับกลยุทธ์ด้านราคาให้ จะเพิ่มการลงทุนในช่วงที่เศรษฐกิจดี สต็อกสินค้าไว้ล่วงหน้า ในเรื่องการขยายกิจการ เดิมเป็นเพียงบ้านไม้สองชั้น ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 6 คูหา การรักษาลูกค้า มีของสัมมนาคุณให้ เพื่อให้ลูกค้าประจำไม่หนีไปซื้อที่ร้านอื่น...”

(สมจิตร วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...การแข่งขันร้านนมก็เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีร้านเปิดใหม่เพิ่มอีกสิบร้าน จึงต้องหาวิธีส่งเสริมการค้า เช่น เมนูอาหารแล้วแถมน้ำดื่ม ในเรื่องการเพิ่มทุน เมื่อค่าแรงเพิ่มเป็น 300 บาทต่อวัน เป็นปัญหาทางอ้อม เพราะวัตถุดิบ ต้นทุนต่างๆปรับราคาสูงขึ้น ทำให้ต้องปรับราคาสินค้าสูงขึ้นในเรื่องการขยายกิจการ วางแผนที่จะขยายกิจการร้านนมละมุน หน้าถนนเนื่องจากร้านเดิมอยู่ในซอยลึก การเดินทางไม่สะดวก การรักษาลูกค้า มีของสัมมนาคุณให้กับลูกค้าที่เช่าหอพักอย่างสม่ำเสมอ ให้สิทธิ์ในการจับสลากชิงรางวัลหากใครอยู่ได้นาน 12 เดือน...”

(สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้นน้ำ ลินค้าการประมง

“...เดิมขายสังกะสีได้เยอะ ช่วงหลังสังกะสีเปลี่ยนรูปแบบไม่เหมือนสังกะสีสมัยก่อนที่ตอกตะปุดติดกับไม้ จึงตัดสินใจขายน้อยลง เพราะหากขายสังกะสีรูปแบบใหม่ต้องดูแลถึงขั้นติดสังกะสีให้ดูแลยาก และไม่มี ความชำนาญ ถนัดการซื้อมาขายไปมากกว่า จึงตัดสินใจขายสังกะสีน้อยลงหันมาขายปุ๋ยอาหารสัตว์มากขึ้น ขายข้าวสาร รำ บ้าง...”

(วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...คู่แข่งเยอะขึ้น โรงแรมก็พยายามปรับปรุงห้องพัก เน้นกลุ่มลูกค้าให้ชัดเจนมากขึ้น ในเรื่องการพัฒนาอาชีพ เพิ่มเครื่องจักรในการผลิตในส่วนของโรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม ในเรื่องการเพิ่มทุน ค่าแรง 300 บาท มีผลกับการเพิ่มทุน แต่ก็ปรับให้ถูกต้องตามกฎหมายในเรื่องการขยายกิจการ ขยายโรงงานไปนอกเมือง เพิ่มกำลังการผลิตให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น...”

(ธนวรรธน์ ภัทรธนเศรษฐ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ในเรื่องการแข่งขัน มีการแข่งขันในเรื่องของราคาสินค้า สมัยที่ทำโรงดัง มีไม่มาก เพราะเป็นโรงดังที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี แต่มาขาดทุนช่วงเงินบาทลอยตัว สมัยที่ท่านขวลิต ยังใจยุทธ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในเรื่องการพัฒนาอาชีพ สมัยที่ทำโรงดัง ใช้เครื่องมือและวัตถุดิบที่ผลิตในไทย ความทันสมัยทางด้าน เทคโนโลยียังน้อย อีกทั้งอุบลราชธานี ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครมาก เทคโนโลยีจึงมาล่าช้า เพราะมองว่าต่อไปคนคงนิยมใช้พลาสติกมากขึ้นเพราะเริ่มมีโรงงานปิโตรเคมีในประเทศไทย...”

(ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

5. กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษตรกร

“...การแข่งขัน ยังไม่มีการแข่งขันที่รุนแรงนัก เพราะเป็นช่วงกำลังเติบโต คนยังเล่นโยคะไม่มาก ครูสอนโยคะต้องพัฒนาทักษะตลอดเวลา ปีหนึ่งต้องไปอบรมทุกปี บางปีอบรมทุกเดือนและพบปะอาจารย์ผู้สอน ยังไม่ได้ขยายกิจการ ในช่วงแรกจะปรับปรุงสถานที่ให้ดีขึ้น การรักษาลูกค้า มีช่วงเวลาการสอนทั้งเช้าและเย็น ลูกค้าเลือกมาได้ตามความสะดวก บางคนมาสองครั้งต่อหนึ่งวัน...”

(วีระชัย เล็กตระกูล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...การแข่งขันไม่ค่อยมีผลกระทบ เพราะคนไข้จะเลือกทันตแพทย์อยู่แล้ว การฝึกผู้ช่วยทันตกรรมให้เกิดความชำนาญในงานอยู่เสมอ ในเรื่องการเพิ่มทุน เริ่มเพิ่มการลงทุนคือเพิ่มห้องทำฟัน อุปกรณ์ทันตกรรม ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนคนไข้มากขึ้น ซึ่งห้องทำฟัน เครื่องมือทันตกรรม ราคาค่อนข้างสูง และจ้างทันตแพทย์มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับจำนวนคนไข้ที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ในเรื่องการขยายกิจการ เดิมมีอาคารพาณิชย์เพียงหนึ่งคูหา ต่อมาเมื่อลูกค้าเยอะขึ้น รายได้มากขึ้น จึงตัดสินใจซื้ออาคารเพิ่มอีกหนึ่งคูหาแต่จะซื้อคูหาที่ติดกัน เพื่อง่ายในการดูแลให้ทั่วถึง...”

(อนันต์ พิระนนทร์รังษี. 2559 : สัมภาษณ์)

“...มีการแข่งขันไม่มาก เนื่องจากร้านยาจีนมีไม่มาก การนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์มาใช้ เช่น ขายทางออนไลน์ ทาง Facebook เน้นให้ข้อมูลสรรพคุณของยาสมุนไพรแก่ผู้บริโภคมากกว่า เนื่องจากให้ความสำคัญกับสุขภาพของคนเป็นหลักในเรื่องการขยายกิจการเน้นการ สืบทอดกิจการมากกว่า เพราะมองว่าอนาคตดี แต่ขาดคนรุ่นหลังมาสืบทอด แต่ตนเองนั้นก็พยายาม

ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกๆ ขึ้นกับลูกๆ จะซึมซับองค์ความรู้ได้ขนาดไหน การรักษาลูกค้า ให้
ข้อมูลสรรพคุณเกี่ยวกับตัวยา และบริการลูกค้าอย่างเต็มที่...”

(ชาณูณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน
ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ความต้องการของสินค้า คุณภาพของสินค้าความทันสมัยของสินค้า ยุค
สมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญของเทคโนโลยี เช่น สินค้าจากเดิมใช้สังกะสีมุงหลังคาบ้าน เปลี่ยนสินค้ามา
เป็นกระเบื้องแทน จากเดิมใช้ถังที่ทำจากเหล็กเปลี่ยนมาใช้ถังพลาสติก รูปแบบและช่องทางการจัด
จำหน่ายเปลี่ยนไป เมื่อก่อนคนขายหีบสินค้าให้ลูกค้า ลูกค้าเลือกหีบสินค้าได้ตามความต้องการ
การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพ เช่น จากเดิมขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป เมื่อ
จบสาขาที่ตนเรียนมาคือทันตแพทย์ เปิดร้านคลินิกเป็นของตนเอง หรือจากเดิมขายโชห่วยมีความสนใจ
ในเรื่องสุขภาพ ก็ไปเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับโยคะ ปัจจุบันเปิดสอนโยคะ การประกอบอาชีพของคนไทย
เชื้อสายจีนปรับเปลี่ยนเนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น ร้านขายยาจีน ต้องเพิ่มช่องทางในการ
ขายออนไลน์และส่งทางไปรษณีย์ ด้านการแข่งขันก็มีส่วนสำคัญ

หน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนควรมีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุน

หน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนควรมีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการประกอบอาชีพ
ของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งเป็นรายจังหวัดและแบ่งตามกลุ่มประเภทการ
ประกอบอาชีพ

จังหวัดสุรินทร์

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงาน
ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น

“...อยากให้หน่วยงานรัฐช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์มากขึ้น มีเวทีในการแสดงสินค้ามาก
กว่าเดิม ซึ่งปกติมีงานแสดงสินค้าโอท็อป อยากให้จัดบ่อยๆ อยากให้รัฐสนับสนุนงบประมาณของ
เครื่องจักรในการผลิตมากขึ้น เพราะบางเครื่องแพงมากหลักแสนถึงหลักล้านก็มี...”

(ธนวรรธน์ ประสิทธิ์ธิเม. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขาย
เครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขาย
เครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...ความต่อเนื่องของคนที่ได้รับผิดชอบในการสั่งซื้อของจากร้านในหน่วยงานราชการ หาก
บุคคลเดิมพ้นตำแหน่งก็ควรมีแนวทางในการติดตามหนี้ได้...”

(दनัย อารีย์วัฒนานนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้รัฐบาลรองรับมาตรการราคารถมือสองที่ได้มาตรฐาน มีราคากลางทั่วประเทศ รถรุ่นนี้ ยี่ห้อนี้ อายุการใช้งานกี่ปี มีราคาที่ได้มาตรฐาน เหมือนราคาน้ำมัน ราคาทองคำ รถรุ่นไหนที่อายุการใช้งานนานมาก ซึ่งเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ก็ไม่ควรนำมาขาย ส่วนนโยบายรถคันแรก ทำให้มีผลกระทบกับรถมือสอง ขาดทุนเยอะ เพราะพอข้ามปี ราคารถตกไปหลายหมื่น จึงต้องปรับเปลี่ยนมาขายรถมือสองราคาไม่เกินสามแสนห้าหมื่นบาท...”

(เชื้อยะเกียง แซ่จิ่ง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนในเรื่อง สนามบินสุรินทร์ เดินทางระหว่างสุรินทร์และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ...”

(ออมสิน ศรีสุรินทร์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้กฎหมายคุ้มครองนายจ้างบ้าง เพราะมุมมองภาครัฐมักมองว่าผู้ประกอบการเอาเปรียบแรงงาน ในฐานะที่เป็นนายจ้าง หากลูกน้องเป็นคนดี นายจ้างก็พร้อมจ่ายค่าตอบแทนและดูแลอย่างเต็มที่จึงอยากให้มึลักษณะการบังคับกฎหมาย เช่น การฉ้อโกงของคนงาน ผลักดันให้ใช้อย่างเคร่งครัดและจริงจัง...”

(กฤติชัย สุริย์ฉาย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้รัฐควบคุมราคาทองในการผลิต แต่จริงๆ ตลาดทองเป็นกลไกทางการตลาด มีทั้งข้อดีและข้อเสีย...”

(สุรศักดิ์ ร่วมพัฒนา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้รัฐส่งเสริมด้านการศึกษา ส่งเสริมให้เด็กรู้มีคุณธรรม จริยธรรม รู้ความถูกต้อง ความรักชาติ...”

(นเรนทร์ ธรรมกฤษฎา. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปัมน้ำ สินค้าการประมง

“...อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุนสินค้าของผู้ผลิตในท้องถิ่นมากขึ้น ในเรื่องของนโยบายของรัฐบาลที่ออกมาถือว่าเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ นโยบายที่เป็นรูปธรรมของรัฐบาลที่ชัดเจน คือ เมื่อปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลช่วยรับประกันดอกเบี้ยเงินกู้ 4%...”

(ยงคัยุทธ สุรินทร์ศิริรัฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้รัฐปรับปรุงกลไกการตลาดการค้าข้าวและการสร้างมูลค่าของข้าว ประกอบกับควรมีการป้องกันและการปราบปรามในเรื่องคุณภาพของข้าว เนื่องจากที่ผ่านมาเคยขายข้าวปัจจุบันไม่เหมือนเดิม โอกาสการทำกำไรมีน้อย จึงหันมาขายปุ๋ย อยากให้รัฐเอาใจจริงเอาใจในเรื่อง

แหล่งปุ๋ยปลอม และทำอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนในเรื่องสารสนเทศให้มากขึ้น ให้ข้อมูลทางด้าน
เกษตร หาแหล่งน้ำ แหล่งเก็บน้ำ ไม่ต้องพึ่งพาฝนธรรมชาติ...”

(รุ่งโรจน์ กิตติลักษณ์. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรง
ภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...อยากให้หน่วยงานรัฐบาลควบคุมราคาแก๊สหุงต้ม ราคาหมู และหน่วยงานระดับ
จังหวัด ช่วยประชาสัมพันธ์ ร้านอาหารในจังหวัดสุรินทร์มากขึ้น เช่น ของอร่อยในจังหวัดสุรินทร์ เพราะ
ส่วนใหญ่ลูกค้าที่มาที่ร้านจะเป็นขาประจำ เป็นแบบปากต่อปาก ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมา พุดง่าย ๆ คือ
คนต่างถิ่นจะไม่รู้จัก...”

(พงษ์มิตร บัณชราศพรณ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...มีบางร้านที่เริ่มปิดไป เช่น ร้านขายไหมพรม รัฐบาลควรหาแนวทางในการส่งเสริมร้านค้าที่
ประสบปัญหาที่ใกล้ปิดตัว อาชีพที่รองรับ หรือแนวทางสนับสนุนให้คงอยู่ได้...”

(สุทธิกายุจน์ เกตุราพรณ. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยพบว่า หน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนควรมีส่วนช่วยเหลือหรือ
สนับสนุนในการประกอบอาชีพของจังหวัดสุรินทร์ จัดแบ่งตามประเภทดังนี้ 1) ประเภทแปรรูปอาหาร
เช่น กุนเชียง หมูหยอง รัฐบาลควรมีเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์มากขึ้น 2) ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง
ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า
ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) ในเรื่อง
ของทอง รัฐบาลควรมีควบคุมราคาทองในการผลิต แต่จริงๆ ตลาดทองเป็นกลไกทางการตลาด มีทั้งข้อดีและ
ข้อเสีย ในเรื่องของรถมือสอง รัฐบาลควรมีมาตรการรองรับราคารถมือสองให้ได้มาตรฐานเดียวกัน
มีราคากลางทั่วประเทศ รถรุ่นนี้ ยี่ห้อนี้ อายุการใช้งานกี่ปี มีราคาที่มาตราฐาน เหมือนราคาน้ำมัน ราคา
ทองคำ รถรุ่นไหนที่อายุการใช้งานนานมาก ซึ่งเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ก็ไม่ควรนำมาขาย และอยาก
ให้มีกฎหมายคุ้มครองนายจ้างบ้าง เพราะมุมมองภาครัฐมักมองว่าผู้ประกอบการเอาเปรียบแรงงาน
ในฐานะที่เป็นนายจ้าง หากลูกน้องเป็นคนดี นายจ้างก็พร้อมจ่ายค่าตอบแทนและดูแลอย่างเต็มที่
จึงอยากให้มึลักษณะการบังคับกฎหมาย เช่น การฉ้อโกงของคนงาน ผลักดันให้ใช้อย่างเคร่งครัดและ
จริงจัง 3) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่ง
หรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง 4) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตร
เคมี เครื่องปั้นน้ำ สินค้าการประมง ภาครัฐควรช่วยเหลือสนับสนุนสินค้าของผู้ผลิตในท้องถิ่นมากขึ้น
และรัฐปรับปรุงกลไกการตลาดการค้าข้าวและการสร้างมูลค่าของข้าว ประกอบกับควรมีการป้องกันและ
การปราบปรามในเรื่องคุณภาพของข้าว เนื่องจากที่ผ่านมาเคยขายข้าว ปัจจุบันไม่เหมือนเดิม โอกาส
ทำกำไรมีน้อย จึงหันมาขายปุ๋ยแทนควบคุมราคาปุ๋ย อยากให้รัฐเอาใจจริงเอาใจในเรื่องแหล่งปุ๋ยปลอม
และทำอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนในเรื่องสารสนเทศให้มากขึ้น ให้ข้อมูลทางด้านเกษตร หาแหล่งน้ำ แหล่ง

เก็บน้ำ ไม่ต้องพึ่งพาฝนธรรมชาติ 5) ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท ในเรื่องของร้านอยากให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท ในเรื่องของร้านอยากให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท ในเรื่องของร้านอยากให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการและที่พัก

จังหวัดศรีสะเกษ

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงปอ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น

“...ในเรื่องของระบบภาษี เพราะระบบจะดูแต่ยอดขาย ในฐานะที่ประกอบธุรกิจด้านอาหาร อาหารมีวันหมดอายุ ควรจะต้องนำมาคิดในส่วนที่ต้องสูญเสียไปด้วย ในเรื่องการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เช่น การบรรจุหีบห่อ (Packaging) ทางร้านยังไม่สามารถประสานหรือติดต่อกับหน่วยงานรัฐในเรื่องของขั้นตอนการบรรจุหีบห่อได้...”

(สุปราณี มณีกาญจนสิงห์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้หน่วยงานรัฐเข้มงวดในการจัดตั้งโรงงานที่จะเกิดขึ้นใหม่ และตรวจสอบเข้มงวดโรงงานที่มีอยู่เดิมว่าละเอียดด้านความสะอาดหรือไม่ การนำน้ำไปตรวจทุกปีนั้นเดิมที่เจ้าหน้าที่มาเก็บน้ำไปตรวจเอง แต่ปัจจุบันให้โรงงานนำน้ำไปส่งเอง ซึ่งก็ไม่แน่ใจว่าใช้น้ำจากโรงงานที่ผลิตจริงหรือไม่ ควรมีการกำหนดราคาให้เป็นมาตรฐาน และมีแกนกลางในการจัดตั้งสมาคมน้ำดื่ม เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกัน...”

(นารีฐา หลาวทอง. 2559 : สัมภาษณ์)

2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...ระบบ SME OTOP ตามแหล่งพัฒนาชุมชน แม้ว่ารัฐบาลจะช่วยเรื่องเงินทุน แต่ขาดความต่อเนื่อง ไม่ใช่ตั้งมาเพื่อเอาเงินอย่างเดียว ควรมีการรวมตัวกัน บริหารงาน บริหารเงินให้เป็น ใช้จ่ายอย่างไร รัฐบาลมีนโยบายประชารัฐ ควรต้องมีคนบริหารอย่างต่อเนื่อง ระบบการติดตาม แต่หลังจากหมดสมัยไปแล้วความต่อเนื่องหายไปไหน...”

(ศรียรรณ เกียรติสุนนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...SME ยังช่วยเหลือไม่ทั่วถึง รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการมากขึ้น มีนโยบายส่งเสริมต่างๆ...”

(วิทยา วิรัตน์. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องป้อนน้ำ สินค้าการประมง

“...อยากให้รัฐบาล ทำยังไงประชาชนจะอยู่ได้ จัดสรรสวัสดิการแก่ประชาชนให้ดีขึ้น เวลาที่แก่ตัว เช่น ชาวนา เกษตรกรยามเกษียณอายุ ปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนในบ้านเมืองให้ดีขึ้น ปลุกฝังให้คนในประเทศอย่าโกง ประเทศชาติจะได้เจริญ...”

(ทวีป รุ่งพัฒนาชัยกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้ช่วยเกษตรกร ราคาข้าวไม่ดี มีผลต่อกิจการทางอ้อม ถ้าเกษตรกรมีรายได้ไม่ดี กิจการจะค้าขายไม่ดี...”

(ชวนพิศ ไตรรัตน์วงศ์. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...รัฐบาลพยายามผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ให้ซื้อสินค้าจากโลตัส บิ๊กซี เพื่อสามารถนำใบลดหย่อนภาษีได้ แต่ร้านก๋วยเตี๋ยวไม่สามารถทำได้ เป็นการจ่ายแบบเหมาจ่าย ใช้สิทธิ์ลดหย่อนภาษี เช่น ใบประกันชีวิต ใบฎีกา เป็นต้น ร้านก๋วยเตี๋ยวไม่ได้ขายดีทุกวัน ซึ่งเดิมขายได้ทั้งช่วงเช้า เย็น เพราะสมัยนั้นอาหารยังขายน้อยอยู่ แต่ปัจจุบันทางร้านขายได้เฉพาะช่วงเที่ยง ขายได้อย่างมากเพียงสองชั่วโมง เคยถูกหน่วยงานของรัฐมานับจำนวนโต๊ะที่นั่งแล้วประเมินภาษีออกมา ปรากฏว่าต้องเข้าไปอธิบายว่า ไม่ได้ขายดีทุกวัน ขายได้อย่างมากสุดคือสองชั่วโมงต่อวัน ซึ่งรายละเอียดเล็กน้อยและสำคัญเช่นนี้ หน่วยงานรัฐควรทบทวนระบบการคิดคำนวณภาษีใหม่ และอาหารเป็นสิ่งที่ขายได้ไม่หมดทุกวัน มีที่สูญเสียและบูดก็มี ซึ่งรัฐพิจารณาแต่เพียงยอดขาย...”

(สุรพล ตั้งคนสกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

5. กลุ่มอื่นๆ เช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยายาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษตรกร

จากการวิจัยพบว่า หน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนควรมีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการประกอบอาชีพของจังหวัดศรีสะเกษ จัดแบ่งตามประเภทดังนี้ 1) ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม เช่นในเรื่องของระบบภาษี เพราะระบบจะดูแลยอดขาย ในฐานะที่ประกอบธุรกิจด้านอาหาร อาหารมีวันหมดอายุ ควรจะต้องนำมาคิดในส่วนที่ต้องสูญเสียไปด้วย ในเรื่องการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เช่น การบรรจุหีบห่อ (Packaging) ทางร้านยังไม่สามารถประสานหรือติดต่อกับหน่วยงานรัฐในเรื่องของขั้นตอนการบรรจุหีบห่อ สำหรับโรงงานผลิตน้ำดื่ม อยากให้หน่วยงานรัฐเข้มงวดในการจัดตั้งโรงงานที่จะเกิดขึ้นใหม่ และ

ตรวจสอบเข้มงวดโรงงานที่มีอยู่เดิมว่าละเลยด้านความสะอาดหรือไม่ การนำน้ำไปตรวจทุกปีนั้นเดิมที่เจ้าหน้าที่มาเก็บน้ำไปตรวจเอง แต่ปัจจุบันให้โรงงานนำน้ำไปส่งเอง ซึ่งก็ไม่แน่ใจว่าใช้น้ำจากโรงงานที่ผลิตจริงหรือไม่ ควรมีการกำหนดราคาให้เป็นมาตรฐาน และมีแกนกลางในการจัดตั้งสมาคมน้ำดื่มเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกัน 2) ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโซห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) ระบบ SME OTOP ตามแหล่งพัฒนาชุมชน แม้ว่ารัฐบาลจะช่วยเรื่องเงินทุน ขาดความต่อเนื่อง ไม่ใช่ตั้งมาเพื่อเอาเงินอย่างเดียว ควรมีการรวมตัวกันบริหารงาน บริหารเงินให้เป็น ใช้จ่ายอย่างไร รัฐบาลมีนโยบายประชารัฐ ควรต้องมีคนบริหารอย่างต่อเนื่อง ระบบการติดตาม แต่หลังจากหมดสมัยไปแล้วความต่อเนื่องหายไปไหน และ SME ยังคงช่วยเหลือไม่ทั่วถึง รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการมากขึ้น มีนโยบายส่งเสริมต่างๆ

3) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขายปุ๋ย ขายยาเกษตรเคมี เครื่องปั้มน้ำ สินค้าการประมง อยากรัฐบาล ทำยังไงประชาชนจะอยู่ได้ จัดสรรสวัสดิการแก่ประชาชนให้ดีขึ้น เวลาที่แก่ตัว เช่น ขาวนา เกษตรกรยามเกษียณอายุ อยากรัฐบาลช่วยเกษตรกร เนื่องจากราคาข้าวไม่ดี มีผลต่อกิจการทางอ้อม ถ้าเกษตรกรมีรายได้ไม่ดี กิจการจะค้าขายไม่ดี 4) ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท อาทิวาไรเซ่น รัฐบาลพยายามผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ให้ซื้อสินค้าจากโลตัส บิ๊กซี เพื่อสามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ แต่ร้านก๊วยเตี๋ยไม่สามารถทำได้ เป็นการจ่ายแบบเหมาจ่าย ใช้สิทธิ์ลดหย่อนภาษี เช่น ใบประกันชีวิต ใบปฏิกา เป็นต้น ร้านก๊วยเตี๋ยไม่ได้ขายดีทุกวัน ซึ่งเดิมขายได้ทั้งช่วงเช้า เที่ยง เย็น เพราะสมัยนั้นอาหารยังขายน้อยอยู่ แต่ปัจจุบันทางร้านขายได้เฉพาะช่วงเที่ยง ขายได้อย่างมากเพียงสองชั่วโมง เคยถูกหน่วยงานของรัฐมานับจำนวนโต๊ะที่นั่ง แล้วประเมินภาษีออกมา ปรากฏว่าต้องเข้าไปอธิบายว่า ไม่ได้ขายดีทุกวัน ขายได้อย่างมากที่สุดคือสองชั่วโมงต่อวัน ซึ่งรายละเอียดเล็กน้อยและสำคัญเช่นนี้ หน่วยงานรัฐควรทบทวนระบบการคิดคำนวณภาษีใหม่ และอาหารเป็นสิ่งที่ขายได้ไม่หมดทุกวัน มีที่สูญเสียและบูดก็มี ซึ่งรัฐพิจารณาแต่เพียงยอดขาย

จังหวัดอุบลราชธานี

1. ประเภทแปรรูปอาหาร หรือทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โรงบ่อ ครั่ง โรงสี โรงงานทำเส้นก๊วยเตี๋ย กุนเชียง หมูหยอง โรงน้ำแข็งหรือน้ำดื่ม โรงไม้หิน โรงงานทำลูกชิ้น
2. ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายของอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโซห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง)

“...อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุนสินค้าของผู้ขาย IT ในท้องถิ่นมากขึ้น นโยบายของรัฐบาลที่ออกมา เช่น Soft Loan ยังกระจายไม่ทั่วถึง...”

(เอกชัย เอกวัฒนโชคติกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...เดิมสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย เคยมีนโยบายในการวางผังเมือง ซึ่งร้านค้าจะห่างจากชุมชน 20-30 กิโลเมตร แต่เมื่อสมัยรัฐบาลทักษิณ ยุค 2540 ร้านค้าทั้ง Big C, Lotus, Makro สามารถตั้งสาขาได้ตามหมู่บ้าน ดังนั้นร้านโชห่วยปิดกิจการไปตามๆ กัน อยากให้รัฐบาลแก้ปัญหาในส่วนนี้...”

(ชาติรี เตชะวีรกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรรมการ รับจ้าง

“...ภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุนสินค้าของผู้ผลิตในท้องถิ่นมากขึ้น นโยบายของรัฐบาลที่ออกมาถือว่าเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ แต่ต้องการให้ผู้ปฏิบัติควรดำเนินการอย่างจริงจังจิงตามนโยบายของรัฐ นโยบายที่เป็นรูปธรรมของรัฐบาลที่ชัดเจน คือ เมื่อปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลช่วยรับประกันดอกเบี้ยเงินกู้ 4% และสรรพากรได้เสนอแนวทางให้จัดแจงเพื่อเข้าระบบสรรพากร และได้จัดบุคลากรมาให้ความรู้คำแนะนำอย่างจริงจัง...”

(วีระชัย จุโรจนวานิช. 2559 : สัมภาษณ์)

4. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสินค้าการเกษตร เช่น ขยายปุ๋ย ขยายยาเกษตรเคมี เครื่องป้อนน้ำ สินค้าการประมง

“...นโยบายของรัฐ ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ปัญหาเศรษฐกิจ สภาพอากาศในปีที่ผ่านมา ไม่เอื้อต่อการผลิตอุปกรณ์ทางการเกษตร...”

(สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล. 2559 : สัมภาษณ์)

5. ประเภทที่เกี่ยวกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท

“...อยากให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือในเรื่องลดขั้นตอนในการทำธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนระยะเวลาให้สั้นลง เช่น การขอใบอนุญาตต่างๆ และระเบียบหรือข้อปฏิบัติบางอย่างควรผ่อนปรนบ้าง เช่น ระยะเวลาเปิดปิดสถานบันเทิง ควรผ่อนปรนบ้าง การออกกฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เช่น การจัด Zoning ร้านค้า ซึ่งร้านต่างๆ เปิดก่อนการมาจัด Zoning...”

(ธนวรรณ ภัทรธนเศรษฐ์. 2559 : สัมภาษณ์)

6. กลุ่มอื่นๆเช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยายาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทนตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษตรกร

“...ภาครัฐควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านสมุนไพร ทั้งสมุนไพรไทยดั้งเดิมและสมุนไพรจีน การเทียบชื่อสมุนไพรระหว่างไทย-จีน-อังกฤษ-ภาษาพื้นบ้าน เพราะสรรพคุณของสมุนไพรนั้นมีความคล้ายคลึงกันเกือบ 80% ภาครัฐควรสนับสนุนแพทย์ทางเลือกมากขึ้น เพราะบางที่จบมาตงงานขาดหน่วยงานรองรับช่วงปี พ.ศ. 2548 เคยเป็นวิทยากรอบรมให้กับศูนย์สิรินธร ทุกคนได้ใบประกอบโรคศิลป์ มีงานทำ แต่ ณ ตอนนี้อย่างที่จบมาไม่มีหน่วยงานรองรับ...”

(ชาญณรงค์ พัฒนพิลทิไพศาล. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยพบว่า หน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนควรมีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการประกอบอาชีพของจังหวัดอุบลราชธานี จัดแบ่งตามประเภทดังนี้ 1) ประเภทที่ขายปลีก ขายส่ง ขายเครื่องอุปโภคบริโภค เสื้อผ้า อะไหล่ ทอง ขายเครื่องเขียน วัสดุทางการศึกษา ได้แก่ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอะไหล่ ร้านขายของชำ ขายทอง ขายเครื่องเขียน ร้านโชห่วย (ขายปลีกหรือขายส่ง) อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุนสินค้าของผู้ขาย IT ในท้องถิ่นมากขึ้น นโยบายของรัฐบาลที่ออกมา เช่น Soft Loan ยังกระจายไม่ทั่วถึง เดิมสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย เคยมีนโยบายในการวางผังเมือง ซึ่งร้านค้าจะห่างจากชุมชน 20-30 กิโลเมตร แต่เมื่อสมัยรัฐบาลทักษิณ ยุค 2540 ร้านค้าทั้ง Big C , Lotus , Makro สามารถตั้งสาขาได้ตามหมู่บ้าน ดังนั้นร้านโชห่วยปิดกิจการไปตามๆกัน อยากให้รัฐบาลแก้ปัญหาในส่วนนี้ 2) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัสดุก่อสร้าง รับเหมาก่อสร้าง หมู่บ้านจัดสรร อาคารให้เช่า การขนส่งหรือคมนาคม กรมกร รับจ้าง อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุนสินค้าของผู้ผลิตในท้องถิ่นมากขึ้น นโยบายของรัฐบาลที่ออกมาถือว่าเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ 3) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับการบริการและที่พัก ร้านอาหารเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงแรม โรงภาพยนตร์ รีสอร์ท อยากให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือในเรื่องลดขั้นตอนในการทำธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนระยะเวลาให้สั้นลง เช่น การขอใบอนุญาตต่างๆ และระเบียบหรือข้อปฏิบัติบางอย่างควรผ่อนปรนบ้าง เช่น ระยะเวลาเปิดปิดสถานบันเทิง ควรผ่อนปรนบ้าง การออกกฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เช่น การจัด Zoning ร้านค้าซึ่งร้านต่างๆ เปิด ก่อนการมาจัด Zoning 4) กลุ่มอื่นๆเช่น ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ร้านขายยา ยาจีน ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ทันตแพทย์ นักบัญชี ร้านขายยาจีน เกษษกร

ภาครัฐควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านสมุนไพร ทั้งสมุนไพรไทยดั้งเดิมและสมุนไพรจีน การเทียบชื่อสมุนไพรระหว่างไทย-จีน-อังกฤษ-ภาษาพื้นบ้าน เพราะสรรพคุณของสมุนไพรนั้นมีความคล้ายคลึงกันเกือบ 80% ภาครัฐควรสนับสนุนแพทย์ทางเลือกมากขึ้น เพราะบางที่จบมาตงงานขาดหน่วยงานรองรับช่วงปี พ.ศ. 2548 เคยเป็นวิทยากรอบรมให้กับศูนย์สิรินธร ทุกคนได้ใบประกอบโรคศิลป์ มีงานทำ แต่ ณ ตอนนี้อย่างที่จบมาไม่มีหน่วยงานรองรับ

คติธรรมหรือคติเตือนใจในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ผู้วิจัยพบว่าคนไทยเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีคติธรรมประจำใจในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอแยกเป็นรายจังหวัดดังนี้

คติเตือนใจที่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ยึดถือในการประกอบอาชีพ

“...มีวินัยทางการเงิน ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า จริ่งใจกับลูกค้า มีความมุ่งมั่น...”
(ยงค์ยวาท สุรินทร์ศิริรัฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ รักษาเครดิต...”
(รุ่งโรจน์ กิตติลักษณ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ทำตามกำลังที่เราสามารถทำได้...”
(दनัย อารีย์วัฒนานนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ จริ่งใจกับลูกค้า ขยัน อดทน...”
(เจ็ยะเกียง แซ่จิ่ง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยัน ต่อสู้...”
(พงษ์มิตร บัณชรมาศพรรณ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ทำในสิ่งที่รัก มุ่งมั่นทำให้สำเร็จ...”
(ธนวรรธน์ ประสิทธิ์ธิเม. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คุณย่อภาทลงเป็นต้นแบบในการใช้เงิน เห็นคุณค่าของเงิน ยกตัวอย่างว่า คนจะรวยอยู่ที่ว่าเงินเหลือ ทำให้รวย เช่น หาเงินได้สิบบาทแต่ใช้ 1 บาทเหลือ 9 บาท กับคนมีร้อยบาทใช้ 99 บาทแต่เหลือ 1 บาท...”

(ออมสิน ศรีสุรินทร์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ อดทน ขยัน...”
(กฤติชัย สุรีย์ฉาย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อตรง เอาใจใส่ลูกค้า ไม่ค้ากำไรเกินควร...”
(สุรศักดิ์ ร่วมพัฒนา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ ซื่อตรง สร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้า...”
(เกรียงศักดิ์ ปาลีคุปต์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ไม่เอาเปรียบลูกค้า ทำแบบพอกินพอใช้...”
(นเรนทร์ ธรรมภักดา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คิดดีทำดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอาชีพเดียวกัน...”
(ธนยศ ญาณวิเศษกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...กตัญญู อย่าโก่งกินผู้อื่น เพราะเงินที่โก่งมาต่อยอดทำกำไรไม่ได้...”

(สุทธิกาญจน์ เกษราพรหม. 2559 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลสัมภาษณ์คติเตือนใจของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ที่ยึดถือในการประกอบอาชีพ พอสรุปได้ดังนี้ คือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ขยัน อดทน จริ่งใจ มุ่งมั่น สร้างความเชื่อถือแก่ลูกค้า เอาใจใส่ลูกค้า ต่อสู้กับปัญหา ทำในสิ่งที่รักมุ่งมั่นให้สำเร็จ เห็นคุณค่าของเงิน ทำตามกำลังที่ทำได้ อย่าโก่งกินผู้อื่น เพราะเงินที่โก่งมาต่อยอดทำกำไรไม่ได้

คติเตือนใจที่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษยึดถือในการประกอบอาชีพ

“...ประหยัด ไม่ใช่จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่ายซึ่งซึมซับมาจากคุณพ่อ จำได้ว่า แม่คุณพ่อจะประหยัด แต่เวลาที่ฤดูกาลผลไม้ ออกใหม่ คุณพ่อท่านจะซื้อให้กิน ได้กินของดี...”

(สุนัน เชาวศิริกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ประหยัด ใช้ชีวิตพออยู่พอกิน...”

(อืดแข็ง ชื่อขวาลกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ประหยัด ไม่ซี้เกียจที่จะฝึกคนงานใหม่ๆ เพราะถือว่าปัญหาคนงานเป็นเรื่องธรรมดา...”

(สุปราณี มณีกาญจนสิงห์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...คิดไม่เหมือนคนอื่นคิด คิดทำไม่เหมือนคนอื่นทำ คือ ต้องรู้จักคิดนอกกรอบ...”

(มนตรี ทวีสุขศิริ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ตั้งใจ ขยัน อดทน อย่าท้อกับปัญหา ฟันฝ่าอุปสรรคไปให้ได้...”

(สุรพล ตั้งคนสกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ประหยัด ซื่อสัตย์ ขยัน...”

(ปริกร มงคลธนากุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยัน ประหยัด...”

(ทวีศักดิ์ จิระวัฒนานุรักษ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดี ขยัน ให้ความสำคัญกับลูกค้า สั่งสอนแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่เอาเปรียบคน...”

(วิทยา วิรัตน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ประหยัด ซื่อสัตย์ เอาใจใส่ ทุ่มเท...”

(ชัยนิช เทพอาภรณ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ดูแลเอาใจใส่ คุณภาพของสินค้า ผลิตภัณฑ์...”

(นารีฐา หลาวทอง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...อดทน ซื่อสัตย์กับอาชีพ รู้จักลองผิดลองถูก มีการพัฒนา ปรับปรุง...”

(กังสตาล ชินวิวัฒน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ในอาชีพ ไม่เอาเปรียบคนอื่น ช่วยได้ก็ช่วย...”

(ธาดา ลิ้มปิจำนงค์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต...”

(ทวีป รุ่งพัฒนาชัยกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยัน อดทน ซื่อสัตย์กับลูกค้า บริการรวดเร็ว มีมนุษยสัมพันธ์...”

(ชานพิศ ไตรรัตน์วงศ์. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์คติเตือนใจของคนไทยเชื้อสายจีนในศรีสะเกษที่ยึดถือในการประกอบอาชีพ พอสรุปได้ดังนี้ คือ ประหยัด ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ทุ่มเทเอาใจใส่ ตั้งใจ มีมนุษยสัมพันธ์ อย่าทำกับปัญหา ฟันฝ่าอุปสรรคไปให้ได้ พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดี มีการพัฒนาและปรับปรุง คิดนอกกรอบ คิดไม่เหมือนคนอื่นคิดและใช้ชีวิตพออยู่พอกิน
คติเตือนใจที่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานียึดถือในการประกอบอาชีพ

“...ต้องสู้กับปัญหา อาย่อย่ท้อ ถ้าท้อแท้เมื่อไหร่ทุกอย่างก็จบ ซึ่งคุณพ่อมักจะสอนว่า ค่อยๆ แก้ปัญหาไป และการถ่ายทอดแก่บุตรหลาน ฝึกให้ลูกหลานมีระเบียบวินัย รู้จักวางแผนในอนาคต...”

(วิระชัย จุโรจนวานิช. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อลูกค้า มีคุณธรรมและจรรยาบรรณต่อลูกค้า...”

(สมจิตร วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เต็มที่ ถ้าเกิดปัญหาก็จะพยายามแก้ไขให้สำเร็จ ที่สำคัญหากรู้ว่าตรงไหนมีปัญหาจะแก้ไขล่วงหน้าก่อน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา...”

(เอกชัย เอกวัฒน์โชติกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...มีความสุขในสิ่งที่ทำ มีอิสระในการคิด การลงทุนมีข้อผิดพลาดได้ ทำใจให้ได้ ปล่อยวาง ทุกสิ่งอาจไม่เป็นอย่างที่คิดไว้เสมอไป ซึ่งคุณพ่อมักจะให้อิสระในการคิด รับฟังความคิดเห็น และการถ่ายทอดแก่บุตรคือ ขอให้มีความสุขในสิ่งที่ทำ หากเกิดความผิดพลาดก็สามารถทำใจยอมรับได้...”

(ชาตรี เตชะวรีกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ความอดทนเป็นพื้นฐานของความสำเร็จทุกอย่าง...”

(อนันต์ พิระนันท์รังษี. 2559 : สัมภาษณ์)

“...มีความสุขในปัจจุบันและรู้จักพอเพียง ทำตามกำลัง...”

(วีระชัย เล็กตระกูล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ทำในสิ่งที่ชอบ เช่น ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ชอบเล่นเกมส์มาตั้งแต่เด็กและร้านนมละมุน เนื่องจากคุณสุภชัยเป็นคนชอบดื่มกาแฟ มีแรงขับเคลื่อนจากการเผชิญปัญหาที่ผ่านมา...”

(สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สู้ และให้กำลังใจกับตนเองเสมอ จะไม่ได้เปรียบเทียบกับคนที่สบายกว่า เพราะยังมีคนที่ลำบากกว่าเรา...”

(วีระ อุสมบัติชัย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา อดทน และมุ่งมั่น ศึกษาเรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ...”

(ปิยวรรณ โกมลวิชญ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยัน อดทน ประหยัด ซึ่งเกิดจากการสังเกตจากคุณพ่อ และอาจทำให้เห็น...”

(ธนวรรณ ภัทรธนเศรษฐ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยัน อดทน...”

(ชาญณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ต้องสู้กับปัญหา รู้จักแก้ไขปัญหาและอดทน...”

(ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เน้นการรักษาลูกค้า หากราคาสินค้าขึ้นจะไม่ขึ้นราคาทันที แบ่งส่วนขายราคาเต็มให้กับลูกค้า...”

(วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ขยัน...”

(ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์คติเตือนใจของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานีที่ยึดถือในการประกอบอาชีพ สรุปได้ดังนี้ คือ รักในสิ่งที่ทำ ต่อสู้กับปัญหา ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน ทำตามกำลัง มุ่งมั่น ประหยัด ศึกษาเรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เต็มที่ ถ้าเกิดปัญหาก็จะพยายามแก้ไขให้สำเร็จ ที่สำคัญหากรู้ว่าตรงไหนมีปัญหาจะแก้ไขล่วงหน้าก่อน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา

คติเตือนใจหรือคตินิยมในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ขยันหมั่นเพียร อดทน จริงใจ มุ่งมั่น สร้างความเชื่อถือแก่ลูกค้า เอาใจใส่ลูกค้า ต่อสู้กับปัญหา ทำในสิ่งที่รักมุ่งมั่นให้สำเร็จ เห็นคุณค่าของเงิน ทำตามกำลังที่ทำได้ อย่าโกงกินผู้อื่น เพราะเงินที่โกงมาต่อยอดทำกำไรไม่ได้ ซื่อสัตย์สุจริต ทุ่มเทเอาใจใส่ ตั้งใจ มีมนุษยสัมพันธ์ อย่าท้อกับปัญหา พินิจอุปสรรคไปให้ได้ พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดี มีการพัฒนาและปรับปรุง คิดนอกกรอบ คิดไม่เหมือนคนอื่นคิด รักในสิ่งที่ทำ ทำตามกำลัง มุ่งมั่น ศึกษาเรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เต็มที่ ถ้าเกิดปัญหาก็จะพยายามแก้ไขให้สำเร็จ ที่สำคัญหากรู้ว่าตรงไหนมีปัญหาจะแก้ไขล่วงหน้าก่อน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา และใช้ชีวิตพออยู่พอกิน

หลักคิดในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ สรุปได้ดังนี้

1. การประกอบอาชีพที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ควรประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจกับลูกค้า ขยันหมั่นเพียร รู้จักแก้ไขปัญหา มีการปรับตัว พัฒนา ปรับปรุงตามสถานการณ์ตลอดเวลา
2. หากพี่น้องหรือญาติอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จะประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือกัน
3. หากพี่น้องประกอบอาชีพหรือทำธุรกิจเหมือนกันมักจะอยู่คนละพื้นที่กัน เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือกัน หรือขยายธุรกิจครอบครัวให้ใหญ่มากขึ้น เช่น การขนส่ง ร้านขายยา ขายรถจักรยานยนต์
4. การถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพนิยมถ่ายทอดให้กับบุตรชายมากกว่าบุตรสาว เพราะถือว่ายังงบุตรสาวแต่งงานไปก็ไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายชาย
5. การได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้คนหลากหลาย ต่างวัย และการมีเครือข่าย ชมรม สมาคม ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหา ตลอดจนปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

การปรับตัวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

นอกจากสภาพและการปรับตัวในประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ คนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยขอจำแนกในแต่ละพื้นที่ดังนี้

1. จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีหน่วยงานหรือองค์กรที่เกิดจากคนไทยเชื้อสายจีนร่วมกันก่อตั้งเพื่อมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้ คือ

1.1 หอการค้าจังหวัดสุรินทร์ หอการค้าจังหวัดสุรินทร์ ส่งเสริมนโยบายการค้าขาย ในจังหวัดสุรินทร์ ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของ ผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและ ส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและ อุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

หอการค้าจังหวัดสุรินทร์ได้เปิดตัวคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ “สมบัติ สมบูรณ์ เทอดธนา” ประธานหอการค้าจังหวัดสุรินทร์ได้แถลงนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาสุรินทร์ 8 ด้าน พร้อมส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวสู่ AEC และผลักดันให้มีสนามบิน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยส่งเสริม ผู้ประกอบการธุรกิจให้สามารถเพิ่มโอกาสทางการค้า และการลงทุนในพื้นที่ เข้ามาประสาน ความร่วมมือกันทำงานระหว่างภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้จังหวัดสุรินทร์มีการพัฒนาและมี ศักยภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามมีหน้าที่และภารกิจ ดูแลผู้ประกอบการ รวมถึงให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสมาชิกเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาแนวความคิดการประกอบธุรกิจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ หอการค้าจังหวัดสุรินทร์ มีนโยบายและยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาในด้านต่างๆ ของจังหวัดสุรินทร์ 8 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการสร้างโอกาสและเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีขีดความสามารถ เพื่อเข้าสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2. ด้านการสร้างโอกาสและเพิ่มรายได้ให้กับเศรษฐกิจจังหวัดสุรินทร์ ใน การท่องเที่ยวและพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ ทั้งเรื่องความร่วมมือและสนับสนุนให้มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ มากขึ้น การพัฒนาและจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม ปลอดภัยและได้มาตรฐานสากล 3. ด้านการส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาผังเมืองให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจและสังคมเมืองสุรินทร์ 4. ด้านการสนับสนุนและเสริมสร้างธุรกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 5. ด้านการส่งเสริมพัฒนาระบบ การศึกษาให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคต 6. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาระบบ การคมนาคมให้ครอบคลุมทั้งทางบกและทางอากาศ โดยจะผลักดันให้มีการพัฒนาถนนสายหลักของ จังหวัดสุรินทร์ให้เป็น 4 ช่องจราจร (lane) ผลักดันให้มีสนามบินในท้องถิ่น เพิ่มแสงสว่างและทางเท้า เพิ่มขึ้นในเขตชุมชนและบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่น 7. ด้านการสร้างโอกาสและเพิ่มรายได้ของ เกษตรกรให้เติบโต เพื่อเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยมุ่งส่งเสริมชาวนาให้ทำ การเกษตรอินทรีย์ ปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมมะลิให้มีความหอมและมีคุณภาพ เพื่อสร้างคุณค่า ของผลผลิตให้กับท้องถิ่น และ 8. ด้านสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.2 มูลนิธิสามัคคีสุรินทร์ ฌาปนกิจสงเคราะห์ (ใต้ฮองกง) ซึ่งก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2501 ซึ่งเกิดจากการรวบรวมเงินบริจาคซื้อที่ดินในการสร้างมูลนิธิโดยชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการประกอบศาสนกิจ และฝังศพตามประเพณีจีน โดยเริ่มแรกมีเนื้อที่ 30 ไร่ ปัจจุบันมีเนื้อที่กว่า 74 ไร่ (เมฆม สอดส่องภุช. 2555 : 63) นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปทำบุญ บริจาคโลงศพ

1.3 มูลนิธิสุรินทร์สามัคคีกุศลสถานสงเคราะห์ (มูลนิธิจิตต์เชิงตั้ง) เริ่มก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2503 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเป็นสถานที่ให้ประชาชนชนทั่วไปได้ใช้เป็นที่เก็บศพ และฝังศพ ทำพิธีทางศาสนา โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ และไม่คิดค่าตอบแทนหรือหวังผลใดๆ รับผิดชอบ งานศพให้แก่ผู้ตายตามความประสงค์ของผู้ตายหรือทายาท ที่ได้แจ้งความจำนงต่อมูลนิธิก่อนตาย รับผิดชอบงานศพไร้ญาติ จัดการเพื่อประโยชน์ในการกุศลอื่นๆและช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย (เมฆม สอดส่องภุช. 2555 : 74) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ดังนี้คือ

“...มูลนิธิสุรินทร์สามัคคีสถานสงเคราะห์ (มูลนิธิจิตต์กสิกรรม) ได้ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา กว่า 50 ปี โดยมีวัตถุประสงค์นี้คือ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่ง ทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมเด่นๆ 3 กิจกรรมในแต่ละปีได้แก่ 1) งานสะเดาะเคราะห์ ประมาณ มิถุนายน ถึง กรกฎาคม 2) งานเทศกาลจาด 29-30 กันยายน 3) งานเทศกาลกินเจ 1-9 ตุลาคม ในปี พ.ศ. 2559 ทางมูลนิธิพยายามเน้นไม่เพียงเฉพาะคนไทยเชื้อสายจีนที่มาร่วมกิจกรรม คน ไทยหรือคนท้องถิ่นก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคน ในจังหวัด...”

(ประเสริฐ ชัยชนะศิริวิทยา. 2559 : สัมภาษณ์)

1.4 โรงเรียนวณิชยกุล เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนแบบสหศึกษาเดิมชื่อ “โรงเรียน กงลิบ” เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2467 โดยพ่อค้าวานิชชาวจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญของการศึกษา อยากให้บุตรหลานได้เล่าเรียนหนังสือ มีความรู้ สืบทอดขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมอันดีงาม ประกอบอาชีพบนพื้นแผ่นดินไทยอย่างสุจริตจึงได้ก่อตั้งโรงเรียนขึ้น โดยได้เข้าบ้าน ไม้ชั้นเดียวอยู่ทางทิศเหนือเยื้องไปหน้าสถานีรถไฟในปัจจุบัน มีครูสอน 1 คน และนักเรียนไม่เกิน 50 คน ปี พ.ศ. 2469 รถไฟขยายมาถึงจังหวัดสุรินทร์ ทางรถไฟตัดผ่านกันโรงเรียนและตลาดคนละฟาก ทำ การเดินทางไปเรียนยากลำบากและไม่ปลอดภัย ท่านเจ้าแกเจ้าของโรงสี ศรีสุรินทร์ คุณจิ้งเคียง แซ่ตั้ง หรือรองอำมาตย์ตรีขุนศรีสุรินทร์พาณิชย์ ได้ยกที่ดินจำนวน 2 ไร่เศษ ซึ่งเป็นที่ดินปัจจุบันชาวตลาดและ พ่อค้าชาวจีนจึงร่วมใจบริจาคทรัพย์สร้างโรงเรียนเป็นอาคารไม้สองชั้น ชื่อ โรงเรียนกงลิบ แปลวาส เป็น ของส่วนรวม ก่อตั้งขึ้น

1.5 สมาคมจีนไผ่เลี้ยงจังหวัดสุรินทร์ เป็นสมาคมที่เป็นศูนย์รวมความเป็นญาติของ คนไทยเชื้อสายจีน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมและ ประเพณีดั้งเดิม อีกทั้งเป็นสมาคมที่ดำเนินงานด้านการกุศลและดำเนินกิจกรรมสงเคราะห์ช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบภัย และช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่สมาชิกชาวไผ่เลี้ยงและสังคม ภายใต้ การดำเนินงานเพื่อพัฒนาสังคม เป็นกิจกรรมเพื่อสังคมในทางการสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

1.6 สมาคมฮากกาจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ธรรมระหว่างชาวจีนฮากกาให้สนิทสนมกันเพื่ออุดหนุนการประกอบอาชีพให้เกิดประโยชน์และสวัสดิ ภาพร่วมกัน อนุเคราะห์ผู้ยากจน อนุเคราะห์ ในเรื่องการรักษาพยาบาล การศึกษาและการบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ อีกทั้งมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือชาวจีนและที่ตกทุกข์ได้ยากในจังหวัด อุบลราชธานี จากสาธารณภัยต่างๆ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย และวาตภัย และสมาคมฮากกาจะไม่ยุ่ง เกี่ยวกับทางการเมืองใดๆทั้งสิ้น

1.7 เครือข่ายแห่งตระกูลในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ สมาคมตระกูลลื้อ สมาคมจั้งเจริณ สามัคคี (ตระกูลเตี้ย) สาขาจังหวัดสุรินทร์ สมาคมตระกูลจั้ง สมาคมตระกูลอั้ง สมาคมตระกูลตั้ง สมาคม ตระกูลลิ้ม สมาคมตระกูลจิว โดยมีวัตถุประสงค์เชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสมาชิก เป็นที่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ระหว่างสมาชิก บำเพ็ญประโยชน์และสาธารณกุศล ช่วยแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งของสมาชิก และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

1.8 เครือข่ายทางด้านอาชีพ ได้แก่ สมาคมโรงสีข้าว สมาคมร้านขายทอง ชมรมร้านขายยา

อย่างไรก็ตาม คนไทยเชื้อสายจีนในสุรินทร์ นอกจากจะสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ บริจาคทุนทรัพย์ บริจาคที่ดิน พัฒนาท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ทำนุบำรุงศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้คือ

“...ผมเคยช่วยเหลือสังคม หลายด้าน เช่น เคยดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานกรรมการมูลนิธิสุรินทร์สามัคคีกุศลสงเคราะห์ นายกสมาคมตระกูลตั้ง คณะกรรมการโรงเรียนวณิชย์นุกูล...”
(ยงคัยุทธ สุรินทร์ศิริรัฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนตัวผมบริจาคทุนทรัพย์ หากหน่วยงานรัฐหรือเอกชนร้องขอมา ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร เกษตรจังหวัด สนับสนุนในส่วนที่รัฐบาลต้องการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร...”
(รุ่งโรจน์ กิตติลักษณ์านนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเคยช่วยเหลือสังคม บริจาคทุนทรัพย์ หากทางอุตสาหกรรมหรือตำรวจของความมั่นคง แต่ต้องมีหนังสือราชการมา เพราะเคยเจอแบบแอบอ้างมา...”
(दनัย อารีย์วัฒนานนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเคยช่วยเหลือสังคม เช่น ช่วยเหลือกิจกรรมที่ลูกเรียน ทำบุญหอพักแพทย์ ทำโรงงานตาม มูลนิธิต่างๆ บริจาคโรงศพสม่าเสมอ บริจาคทุนทรัพย์ให้มูลนิธิตามฐานะ...”
(เจี๊ยะเกียง แซ่จิ่ง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเคยช่วยเหลือสังคม บริจาคทุนทรัพย์ จัดโรงงานเป็นประจำ...”
(พงษ์มิตร บัณชรมาศพรณ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเคยช่วยเหลือสังคม บริจาคทุนทรัพย์ จัดโรงงานนำกุนเชียงหรือสินค้าภายในร้านไปช่วยบ้างหรือตามศาลเจ้า งานประเพณีต่างๆ ร่วมกลับหน่วยงานรัฐอย่างสม่าเสมอ เช่น การออกร้านจัดแสดงสินค้า เข้าร่วมอบรมต่างๆ...”
(ธนวรรธน์ ประสิทธิ์ธิเม. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ปัจจุบันเป็นสมาชิกในหอการค้าจังหวัดสุรินทร์ ร่วมกิจกรรมที่หอการค้ามีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น พร้อมทำโครงการตั้งดอกไม้บาน คือ ธรรมะจัดสรร ให้กำลังใจแก่ผู้ต้องขังอย่างไร เมื่อเขาพ้นโทษออกมา และโครงการช่วยขัง คือ ธรรมะข้าง ให้คนได้รู้จักกับวิถีชีวิตของข้างสุรินทร์มากขึ้น ช่วยเหลือสังคม บริจาคทุนทรัพย์ แก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ร้องขอมา...”

(ออมสิน ศรีสุรินทร์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมช่วยสนับสนุนรณรงค์ขับขี้ปลอดภัย ป้องกันอุบัติเหตุ จัดอบรมตามสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ร้องขอมา จัดบริการ รณรงค์กับหน่วยงานภาครัฐ ตรวจสอบก่อนใช้ ในช่วงปีใหม่ หรือเทศกาลสงกรานต์ การมอบป้ายไว้นิลเช่น การลดอุบัติเหตุต่างๆ กับทางภาครัฐ และสนับสนุนทางด้านการศึกษาร่วมกับอาสาชิวะ ฮอนด้าคู่ขนานกับอาสาชิวะ เช่น One Leader One School...”

(กฤติชัย สุริย์ฉาย. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมช่วยเหลือเกษตรกร บรรเทาทุกข์ ร่วมมือให้ความช่วยเหลือภัยน้ำท่วม ภัยหนาว เมื่อปี พ.ศ. 2554 ผู้ประสบภัยที่ด่านชายแดน เนื่องจากเกิดระเบิด บริเวณเขาพระวิหาร...”

(เกรียงศักดิ์ ปาลีคุปต์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเป็นสมาชิกในหอการค้าจังหวัดสุรินทร์ ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัดสุรินทร์ มากขึ้นที่จังหวัดสุรินทร์มีมูลนิธิไต่ฮงกง มูลนิธิจิบเต็กเซ่งตึ้ง ชมรมตระกูลต่างๆ เป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือทั้งคนที่เป็สมาชิกและคนในท้องถิ่น...”

(นเรนทร์ ธรรมกฤษดา. 2559 : สัมภาษณ์)

“...จังหวัดสุรินทร์มีกลุ่มชมรมร้านขายยา บริจาคทุนทรัพย์ในส่วนของตนเอง ปี พ.ศ. 2538 สร้างเมรุ ที่วัด บ้านดงมันอำเภอนอกเมือง จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2549 ถวายที่ดิน 4 ไร่ 3 งาน 13 ตารางวา เป็นพระราชกุศล ทดแทนคุณแผ่นดิน ปัจจุบันเป็นโครงการศูนย์การเรียนรู้ย่านป่าไม้ในโครงการพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2558 สร้างเมรุ ที่วัด ห้วยตามอน อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ...”

(ธนยศ ญาณวิเศษกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในสุรินทร์ ช่วยกันประมูลเจ้าแม่กวนอิม และช่วยกันระดมทุน เพื่อบูรณะอนุรักษศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์...”

(สุทธิกาญจน์ เกตุราพรรณ. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 84 มูลนิธิสุรินทร์สามัคคีสถานสงเคราะห์ จัดเทศกาลกินเจ วันที่ 1-9 ตุลาคม 2559

ภาพประกอบ 85 มูลนิธิจิบเติกเซียงตั้งบริจาคทุนทรัพย์งานสมโภชน์ศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์

จากการวิจัยพบว่าในการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในสุรินทร์มีส่วนสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้ 1) มีองค์กรหรือหน่วยงานที่ผลักดันในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ หอการค้าจังหวัดสุรินทร์ ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัดสุรินทร์ ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พัฒนาในด้านเศรษฐกิจแล้ว ในจังหวัดสุรินทร์มีมูลนิธิใต้สงก มูลนิธิจิตต์แข่งตั้ง ชมรมตระกูลต่างๆ เป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ส่งเสริมในด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน ช่วยกันประมูลเจ้าแม่กวนอิม และช่วยกันระดมทุน เพื่อบูรณะอนุสรณ์ศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้มูลนิธิจิตต์แข่งตั้งหรือมูลนิธิสุรินทร์สามัคคีสถาน สงเคราะห์ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่งทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมเด่นๆ 3 กิจกรรมในแต่ละปี ได้แก่ 1. งานสะเดาะเคราะห์ ประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2. งานเทศกาล 29-30 กันยายน 3. งานเทศกาลกินเจ 1-9 ตุลาคม ของทุกปี โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือกันเป็นประจำทุกปี ในส่วนด้านการศึกษา คนไทยเชื้อสายจีนสนับสนุนให้ลูกหลานชาวจีนได้เรียนภาษาจีน มีทั้งผู้ที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนวณิชยกุล จังหวัดสุรินทร์ คนไทยเชื้อสายจีนอีกหลายท่านที่ช่วยบริจาคทรัพย์เพื่อพัฒนาโรงเรียนของรัฐและของเอกชน เช่น โรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนวณิชยกุล เป็นต้น นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์มีทั้งที่บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือสังคม บูรณะวัดวาอาราม ถวายที่ดินเป็นพระราชกุศลทดแทนคุณแผ่นดิน ปัจจุบันเป็นโครงการศูนย์การเรียนรู้ย่านป่าไม้ในโครงการพระราชดำริ บางท่านทำโรงงาน ตามแต่จิตศรัทธา ในจังหวัดสุรินทร์ยังมีทั้งหน่วยงานหรือเครือข่ายแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน คือ สมาคมจีนโพ้นทะเลจังหวัดสุรินทร์ เครือข่ายแซ่ตระกูล ได้แก่ สมาคมตระกูลล้อ สมาคมจิงเจริญสามัคคี (ตระกูลเตี้ย) สาขาจังหวัดสุรินทร์ สมาคมตระกูลจิง สมาคมตระกูลอึ้ง สมาคมตระกูลตั้ง สมาคมตระกูลลิ้ม สมาคมตระกูลจิว นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายทางด้านอาชีพ ได้แก่ สมาคมโรงสีข้าว สมาคมร้านขายทอง ชมรมร้านขายยา

ภาพประกอบ 86 เทศกาลกินเจ (1-9 ตุลาคม 2559) ที่จังหวัดสุรินทร์

2. จังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษมีหน่วยงานหรือองค์กรที่เกิดจากคนไทยเชื้อสายจีนร่วมกันก่อตั้งเพื่อมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้ คือ

2.1 หอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มแรกในการก่อตั้งเกิดจากนักธุรกิจในจังหวัดต้องการผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งในการทำธุรกิจของจังหวัด ต่อมาได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจคือ “ส่งเสริมการค้า พัฒนาเศรษฐกิจ เป็นมิตรแนะนำ สัมพันธ์ราชการ”

2.2 มูลนิธิศรีสะเกษสงเคราะห์ มูลนิธินี้เดิมที่เป็นเพียงสมาคมโดยผู้ก่อตั้งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยนางบุญเล้ง วิสมหมาย มูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์และการให้ทานแก่คนยากจนผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนต่างๆ เช่น ช่วยเหลือการจัดงานศพทั่วไปตลอดจนศพอนาถาหรือศพไร้ญาติ โดยการฝังหรือการเผา การจัดตั้งสุสานและฌาปนสถาน อีกทั้งประกอบกรกุศลสาธารณประโยชน์ และบรรเทาสาธารณภัย (หน่วยกู้ภัย) นอกจากนี้ยังจัดตั้งโรงเรียนส่งเสริมการศึกษา ภาษาไทย จีน อังกฤษและวิชาชีพอื่นๆ โดยไม่หวังผลกำไรตลอดจนทุนเล่าเรียนให้แก่นักเรียนที่ยากจน (เมฆม สอดส่องกฤษ. 2555 : 43)

2.3 มูลนิธิสว่างจิตต์ศรีสะเกษธรรมสถาน (เก่า) โดยจะใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การนำศพมาบำเพ็ญกุศล การเผาศพ รวมทั้งมูลนิธิแห่งนี้เป็นศูนย์รวมของหน่วยกู้ภัยจิตต์ที่รวมตัวกันที่นี่

2.4 มูลนิธิสว่างจิตต์ศรีสะเกษธรรมสถาน (ใหม่) มีเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ มูลนิธิแห่งนี้จะจัดกิจกรรมแต่เรื่องมงคล เป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมทำบุญ และรับบริจาคเงินหรือโรงศพ งานเทศกาลและงานกินเจมาจัดที่นี่ เนื่องจากมีบริเวณพื้นที่ๆ กว้าง (เมฆม สอดส่องกฤษ. 2555 : 49)

2.5 ศาลเจ้าปู่ตาศูนย์การค้า เปรียบเสมือนพระภูมิเจ้าที่ของไทย สร้างขึ้นตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อเป็นการสักการบูชาและขอพรเพื่อปกป้องรักษาผู้คนที่ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากอันตราย ตลอดจนประกอบกิจการค้าขายรุ่งเรือง (เมฆม สอดส่องกฤษ. 2555 : 51)

2.6 ศาลเจ้าพ่อปู่ตา ปิงเถ่ากงม่า ซึ่งเป็นสถานที่จัดงานจิวสมโภชศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ศาลเจ้าปู่ตา ปิงเถ่ากงม่า ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศรีสะเกษ โดยงานจิวจะมีจัด 2 ครั้งต่อปี คือ ต้นปี (ต้นปีช่วงหลังตรุษจีน)เป็นการขอพรปีใหม่ และจัดปลายปี (ช่วงเดือนพฤศจิกายนหรือเดือนธันวาคม) ซึ่งแสดงถึงการขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองตลอดปีที่ผ่านมา วัตถุประสงค์หลักๆ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่จังหวัดและทุกๆ คน (เมฆม สอดส่องกฤษ. 2555 : 55)

2.7 เครือข่ายแซ่ตระกูล ได้แก่ ชมรมตระกูลตั้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อและเสริมสร้างความสามัคคีของชาวตระกูลตั้งในศรีสะเกษ ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการจัดงานพิธีต่างๆของชมรม และสาธารณภัย เพื่อเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงและเกียรติยศตระกูล และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

คนไทยเชื้อสายจีนในศรีสะเกษ นอกจากจะสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ บริจาคทุนทรัพย์ สร้างอาคารเรียน ทำนุบำรุงศาลหลักเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ ช่วยเหลือเกื้อกูลคนในท้องถิ่น ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ เช่น

“...ส่วนใหญ่มักจะไปทำบุญที่วัด และไปที่ศาลเจ้าปิงเถ่ากง หากเป็นช่วงเวลาเลี้ยงพระประจำปี...”

(สุนัน เชาวศิริกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนใหญ่จะไปทำบุญที่วัด ถวายปัจจัย และไปที่ศาลเจ้าปิงเถ่ากง หากเป็นช่วงเวลาเลี้ยงพระประจำปี ถ้าเป็นถ่านั่งบริจาคต่ำสุดคือ 2,000 บาท แต่ถ้าไปช่วยงานปกติ จะบริจาค 400-500 บาทแล้วแต่ศรัทธา...”

(อืดเซ็ง ชื่อชวาลกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ดิฉันเป็นคณะกรรมการงานจิวของจังหวัด ซึ่งจะจัดช่วงต้นปี (มกราคม-กุมภาพันธ์) และปลายปี (พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีการจับฉลากร้านค้า จำนวน 40 ร้านค้าในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นถ่านั่ง สมัยก่อนคนดูเยอะ ปัจจุบันคนดูน้อยลงเดี๋ยวกๆ หันมาดูการเปลี่ยนหน้ากาก มีเข้าร่วมในกิจกรรมของมูลนิธิสว่างจิต...”

(สุปราณี มณีกาญจนสิงห์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมมักจะช่วยสังคม เป็นกรรมการของมูลนิธิศรีสะเกษสงเคราะห์ ชมรมตระกูลตั้ง จัดงานบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ...”

(สุรพล ตั้งคนสกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ส่วนตัวมักทำบุญทุกวันพฤหัสบดี ถวายเพล กับวัดใกล้บ้าน วัดที่ห่างไกลความเจริญ มักจะเน้นไปทำบุญที่วัด บริจาคสิ่งของให้กับหน่วยงาน หากหน่วยงานร้องขอ บริจาคทุนทรัพย์ บ้าง ให้ความสำคัญกับชุมชนใกล้เคียง เช่น บริจาคเงินช่วยเหลือโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีกีฬา สีสานงานวันเด็ก บริจาคปัจจัย บริจาคถ้วยรางวัล เมื่อปี พ.ศ. 2556 ศรีสะเกษเกิดน้ำท่วมใหญ่จัดทำ โรงครัวช่วยเหลือชาวบ้าน โรงเรียนและวัด...”

(ปธิกร มงคลธนากุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมมักจะสนับสนุนทุนทรัพย์ช่วยเหลือ แต่จะไม่ใส่ชื่อ จะขออยู่เบื้องหลัง...”

(ทวีศักดิ์ จิระวัฒนานุกรักษ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเป็นกรรมการสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 (ฉ 5 ชัยภูมิ โคราช บุรีรัมย์ สุรินทร์) (ฉ 4 อุบล ยโสธร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ) เกี่ยวกับนโยบายด้านการศึกษา เป็นประธาน หอการค้า ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด คณะกรรมการมหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษเป็นกรรมการ การศึกษา กศจ.ช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนด้านการศึกษา...”

(วิทยา วิรารัตน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมช่วยการกุศลทั่วไป มีองค์กรการกุศลต่างๆ มูลนิธิสว่างจิต เดิมมีมูลนิธิศรีสะเกษ สงเคราะห์ (ปอเต็กตึ้ง)...”

(ชัยนิช เทพอาภรณ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ดิฉันมักจะบริจาคทุนการศึกษา บริจาคน้ำให้โรงเรียน วัด โรงอาหาร โรงพยาบาลศรีสะเกษ โรงพยาบาลประชารักษ์ และบริจาคน้ำให้ห้องทำฟัน ห้องตรวจไต ซื่อเครื่องเย็นให้...”

(นารีฐา หลาวทอง. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมเป็นคณะกรรมการงานจิวของจังหวัด ซึ่งจะจัดช่วงต้นปี (มกราคม-กุมภาพันธ์) และ ปลายปี (พฤศจิกายน-ธันวาคม) บริจาคพัดลมให้แก่หน่วยงานรัฐ บริจาคตู้เย็น แอร์ ให้โรงเรียนใน จังหวัดศรีสะเกษ สอนเทนนิสฟรี ให้กับบุคคลทั่วไปที่หนองแคน ศรีขรภูมิ มีเข้าร่วมในกิจกรรมของ มูลนิธิสว่างจิต...”

(มนตรี ทวีสุขศิริ. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ดิฉันบริจาคหลังคาให้แก่วัด แลวบ้าน เข้าร่วมเทศกาลกินเจ แก้ว...”

(กังสดาล ชินวิวัฒน์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมร่วมเป็นคณะกรรมการของทางภาครัฐ หลายหน่วยงาน เช่น เสนอมุมมองในการแก้ไขปัญหา ด้านการศึกษา การก่อสร้างถนนหนทาง..”

(ธาดา ลิ้มปิจำนงค์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมร่วมงานจิว งานประเพณี งานตรุษจีน งานสารทจีน งานมูลนิธิ เช่น เทภระจาด เก็บศพ ไร่ญาติ ทำบุญเข้าวัด แล้วแต่สะดวก ตามงานประเพณีท้องถิ่น...”

(ทวีป รุ่งพัฒนาชัยกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

“ดิฉันเป็นคณะกรรมการงานจิว มูลนิธิสว่างจิตศรีสะเกษสงเคราะห์ธรรมสถาน...”

(ชานพิศ ไตรรัตน์วงศ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมสร้างอาคารอเนกประสงค์ให้กับโรงพยาบาลศรีสะเกษ สร้างห้องประชุมกิจเจริญชัย ให้แก่โรงเรียน เพื่อไว้ใช้ในยามที่มีการจัดงานสำคัญๆ งานแต่งงาน งานเกษียณอายุ สร้างตึกอาคาร เกียรติสุนนท์ให้กับโรงเรียนตระเวนชายแดน ทำให้เกิดประโยชน์ด้านสังคม การศึกษา...”

(ศรีวรรณ เกียรติสุนนท์. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยพบว่าในการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในศรีสะเกษยังมีส่วนสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้ 1) มืองค์กรหรือหน่วยงานที่ผลักดันในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ สมาคมหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัดศรีสะเกษ ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พัฒนาในด้านเศรษฐกิจแล้ว ให้การสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคี ศรีสะเกษ จำกัด เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการประสานงานการขับเคลื่อนและขยายผลในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพิจารณากลับกรองโครงการและให้ความเห็นชอบในการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท มีส่วนร่วมในการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ นอกจากนี้จังหวัดศรีสะเกษมีมูลนิธิสว่างจิตศรีสะเกษสงเคราะห์ธรรมสถาน ช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ส่งเสริมในด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการจัดงานเทศกาลกินเจ งานแสดงจิว โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิ มาช่วยเหลือกันเป็นประจำทุกปี ในส่วนด้านการศึกษา คนไทยเชื้อสายจีนสนับสนุนทุนการศึกษาแก่โรงเรียน บริจาคน้ำให้กับโรงเรียน มีทั้งผู้ที่บริจาคทุนทรัพย์สร้างอาคารอเนกประสงค์ให้กับโรงพยาบาลศรีสะเกษ สร้างห้องประชุมให้แก่โรงเรียน เพื่อไว้ใช้ในยามที่มีการจัดงานสำคัญๆ งานแต่งงาน งานเกษียณอายุ สร้างตึกอาคารให้กับโรงเรียนตระเวนชายแดน ทำให้เกิดประโยชน์ด้านสังคม การศึกษา นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ มีทั้งที่บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือสังคม บูรณะวัดวาอาราม สร้างหลังคาวัด บางท่านทำโรงงานตามแต่จิตศรัทธา ช่วยเหลือผู้ยากไร้ยามเมื่อประสบภัยน้ำท่วม เป็นต้น จังหวัดศรีสะเกษยังมีทั้งหน่วยงานหรือเครือข่ายแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน คือ เครือข่ายแซ่ตระกูล ได้แก่ ชมรมตระกูลตั้ง ตระกูลลิ้ม นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายทางด้านอาชีพ ได้แก่ สมาคมโรงสีข้าว สมาคมร้านขายทอง ชมรมร้านขายยา

ภาพประกอบ 87 บูรณะศาลปุดา จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพประกอบ 88 เทศกาลกินเจ (วันที่ 1-9 ตุลาคม 2559) มูลนิธิสว่างจิตศรีสะเกษสงเคราะห์ธรรมสถาน จังหวัดศรีสะเกษ

3. จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานีมีหน่วยงานหรือองค์กรที่เกิดจากคนไทยเชื้อสายจีนร่วมกันก่อตั้ง เพื่อมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้ คือ

3.1 อุบลวานิชสมาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามัคคี ศิลธรรมจรรยาและ วัฒนธรรมแก่สมาชิก ส่งเสริมวิชาความรู้ในด้านการค้าและทั่วไป โดยจัดให้มีห้องสมุดเป็นต้น ส่งเสริม การกุศลสาธารณะ

3.2 หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี เป็นสมาคมทางการค้าที่เป็นการรวมตัวกัน ระหว่างสมาคมหอการค้ากับหน่วยงานราชการที่ทำการค้า โดยบทบาทหน้าที่สำคัญคือ การให้ คำปรึกษาหารือผู้ประกอบการต่างๆ แนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลาง ในการกระจายข่าวสารต่างๆ โฆษณาธุรกิจของผู้ประกอบการ และกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมเมืองอุบลฯ ให้กับสมาชิกและผู้สนใจด้วยหนังสือพิมพ์รายเดือนของทางสมาคมหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี อย่างไรก็ตามสมาคมหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานีมีความแตกต่างจากอุบลวานิชสมาคมตรงที่ สมาคม หอการค้าจะทำหน้าที่เป็นสากลและทำธุรกิจในเครือข่ายใหญ่ เช่น การส่งออกต่างประเทศ แต่สำหรับ อุบลวานิชสมาคมจะทำธุรกิจย่อยในจังหวัด (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 127)

3.3 มูลนิธิการกุศลอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

3.3.1 จัดตั้งโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการศึกษาภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษานิยมและภาษาอื่นๆโดยมีหวังผลกำไร หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก อุบลราชธานี

3.3.2 จัดตั้งส่วนสังคมสงเคราะห์เพื่อบำเพ็ญการกุศลโดยทั่วไป ช่วยเหลือ การจัดงานศพทั่วไปตามมติคณะกรรมกร โดยมิมูลนิธิจี้ตัมเกาะ (ส่วนสังคมสงเคราะห์) เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งเป็นมูลนิธิเพื่อการกุศลทำหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับดำเนินการเกี่ยวกับสาธารณชน เช่น บริจาคสิ่งของ จัดให้เป็นที่เคารพแก่ประชาชนทั่วไป ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัยและภัยอื่นๆ

“...ผมเป็นรองประธานมูลนิธิจี้ตัมเกาะ ช่วยเหลือในกิจกรรมงานต่างๆ ของจี้ตัมเกาะทำ เช่น ประเพณีต่างๆ เทศกาลกินเจ งานเทศกาล งานศพ สุสาน เป็นต้น...”

(วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...สมัยก่อนผมจะช่วยกิจกรรมเกือบทุกอย่าง เช่น งานจิว งานศพ ส่วนใหญ่จะช่วยออกแรง ช่วยจัด แต่ปัจจุบันมีองค์กรหรือมูลนิธิต่างๆ ช่วยดำเนินการ จะเป็นการบริจาคทรัพย์เพื่อสนับสนุน กิจกรรมต่างๆ ทั้งมูลนิธิจี้ตัมเกาะ เป็นต้น...”

(ชาญณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ด้านสังคม ผมมีช่วยเหลืองานประจำของจังหวัด บริจาคสิ่งของบรรเทาทุกข์แก่ผู้ยากไร้ บริจาคปูนซีเมนต์หรือช่วยเหลือผู้ประสบเหตุน้ำท่วม ด้านวัฒนธรรมสนับสนุนต้นเทียนพรรษา ตามวัด คือ วัดไชยมงคล ด้านเศรษฐกิจ มีเข้าร่วมสโมสรไลออน์ เพื่อช่วยเหลือเด็กยากไร้ คนไร้ บ้าน ไร้ที่พึ่ง เข้าร่วมสมาคมหอการค้าจังหวัด เพื่อส่งเสริมธุรกิจในห้องถิ่น ในชุมชนจีน ร่วมมูลนิธิจี้ตัมเกาะ เป็นคณะกรรมการในจัดงานจิวเพื่อเฉลิมฉลอง ศาลเจ้าเก้าก่งเก้ามา จัดสองปีครั้ง...”

(ธนวรรณ ภัทรธนเศรษฐ. 2559 : สัมภาษณ์)

3.3.3 จัดตั้งสุสานเพื่อทำการช่วยเหลือจัดการงานศพทั่วไป ซึ่งเป็นการเผาหรือฝัง และจัดฌาปนกิจที่สุสาน หน่วยงานที่รับผิดชอบคือสุสานฮวยเซย

3.3.4 ไม่ดำเนินการใดๆเกี่ยวกับการเมือง

3.3.5 ส่งเสริมการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ด้วยความเป็นกลางและไม่สนับสนุนด้านการเงินหรือทรัพย์สินแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมืองใด (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 160)

จากข้อมูลข้างต้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้ คือ

“...อุบลวานิชสมาคม เป็นองค์กรเพื่อเป็นแกนกลางของอาชีพเพื่อการปรับมาตรฐานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมในพื้นที่ ขณะเดียวกันเป็นแหล่งรวมพ่อค้าทุกสาขาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพ่อค้าด้วยกัน ประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการ ทำธุรกิจย่อยในจังหวัด ส่งเสริมความสามัคคี ศีลธรรมจรรยา วัฒนธรรม ส่งเสริมให้ความรู้ในด้านธุรกิจการค้า ส่วนสมาคมหอการค้าจะทำหน้าที่เป็นสากลและทำธุรกิจในเครือข่ายใหญ่ เช่น การส่งออกต่างประเทศ แต่สำหรับมูลนิธิการกุศลอุบลราชธานี มีหน่วยงานรับผิดชอบมีทั้งหมด 4 องค์กร ได้แก่ 1) โรงเรียนฮั่วเฉียวกงฮัก 1 และ 2 จังหวัดอุบลราชธานี 2) มูลนิธิจิตต์มเกาะ (ส่วนสังคมสงเคราะห์) 3) สุสานฮวยแซเซยฮั่วจิ่ง และโรงเจฮกเต็กฮกตั้ง เป็นองค์กรที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมกินเจในช่วงเทศกาลกินเจ หรือช่วงอื่นๆ ให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ ส่วนสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเฉียวกงฮัก มีหน้าที่ดูแลการบริหารและการจัดการโรงเรียนฮั่วเฉียวกงฮัก

(ขวลิต องควานิช. 2560 : สัมภาษณ์)

3.4 มูลนิธิการกุศลสว่างบุชาธรรมสถาน (เหม่งจุง) เป็นองค์กรที่เน้นให้ความสำคัญด้านหารดำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อรับบริการศพไร้ญาติ ศพอนาถา การอุปการะรักษาพยาบาลคนอนาถาป่วยไข้ โดยการจ่ายยาหรือให้สถานที่พักอาศัยในระหว่างป่วยไข้โดยไม่คิดค่าตอบแทน การช่วยเหลือประชาชน และเพื่อประกอบกิจการสาธารณประโยชน์ เช่น ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย อุทกภัย และภัยอื่นๆ ทั้งนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือพรรคการเมืองแต่อย่างใด นอกจากนี้ทางมูลนิธิยังคงดำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีน โดยประเพณีหลักๆ ได้แก่ 1) เทศกาลพะเก้ง หรือรับพรปีใหม่ หลังตรุษจีนประมาณหนึ่งเดือน เรียกว่า ชิวอิก ซึ่งจะจัดงานร่วมกับศาลเจ้าพ่อวารินทร์ โดยนำคณะจี้วมาเล่นทุกปี 2) เทศกาลเทกระจาด วันชิวอี่ เดือน 7 ของจีน ซึ่งไม่ตรงกับมูลนิธิต่างๆ โดยทางมูลนิธิจะแจกใบปลิวไปแล้ว ผู้มารับบริจาคก็จะมารับบริจาค ทั้งนี้แล้วแต่ประชาชนที่มาใช้บริการ ในวันเทกระจาดจะปิดประตูตอนบ่ายสองโมงเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีทั้งกระจาด 3) เทศกาลกินเจ จะจัดตรงกับทุกมูลนิธิ คือ จัด 9 วัน นอกจากนี้มีวันตรุษจีน ส่วนวันเซ็งเม้งไปไหว้กันที่สุสานสว่างบุชาธรรมสถาน อำเภวารินชำราบ ส่วนวันไหว้พระจันทร์ไม่มีจัด มีเฉพาะที่มูลนิธิจิตต์มเกาะอุบลราชธานี (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 165-166)

“...ผมมีช่วยเหลือมูลนิธิจิตต์มเกาะที่อุบล และมูลนิธิสว่างบุชาธรรม (มูลนิธิเหม่งจุงตัว) ที่อำเภวารินชำราบ...”

(ชาตรี เตชะวีริกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

3.5 สมาคมมิตรภาพไทย-จีน อุบลราชธานี สืบเนื่องจากการที่คนไทยเชื้อสายจีน และชาวอุบลราชธานีมีความสนใจในการมีส่วนร่วมสนับสนุนภาครัฐในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พัฒนาการทำงานของกลุ่มให้ประสิทธิภาพและประสานเครือข่ายการดำเนินงานกับองค์กรเอกชนอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1) ให้การส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเอกชนในด้านต่างๆ 2) เป็นศูนย์กลาง แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์กรเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมมิตรภาพระหว่างชาวจีนและชาวไทยให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น 3) ร่วมมือประสานงานองค์กร เอกชน และทางราชการจัดกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับงานวัฒนธรรม 4) ศึกษาค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับการ พัฒนาองค์กรเอกชน 5) ประสานประโยชน์ระหว่างองค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศ 6) ส่งเสริม วัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางขนบธรรมเนียมประเพณี ระหว่างสมาชิกและประชาชนทั่วไป 7) ช่วยเหลือการ กุศลสาธารณะและการสังคมสงเคราะห์ (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 170-172)

3.6 สมาคมพุทธศาสตร์ประทีป (ผ่งไถ่) โดยมีวัตถุประสงค์เสริมสร้างความสามัคคี ของสมาชิก 1) ส่งเสริมให้สมาชิกอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม 2) ส่งเสริมให้สมาคมประพฤติปฏิบัติตามหลัก พระพุทธศาสนา 3) ส่งเสริมวัฒนธรรม ศีลธรรมอันดีงาม และส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนที่เกี่ยวกับ ด้านพุทธศาสนา 4) ให้การสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก และดำเนินการให้ความร่วมมือกับราชการองค์กร เอกชนต่างๆ ในด้านสาธารณกุศล และสาธารณประโยชน์ตลอดบสงเคราะห์ 5) ส่งเสริมและสนับสนุน ด้านสวัสดิการต่างๆ แก่สมาชิก ยกเว้น การฌาปนกิจสงเคราะห์ 6) ส่งเสริมและสนับสนุนในด้าน การศึกษา การบันเทิงและสันทนาการของเยาวชน ไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 174-175)

3.7 สมาคมไผ่เลี้ยงจังหวัดอุบลราชธานี เป็นสมาคมที่เป็นศูนย์รวมความเป็นญาติ ของคนไทยเชื้อสายจีน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบทอดมรดกวัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิม อีกทั้งเป็นสมาคมที่ดำเนินงานด้านการกุศลและดำเนินกิจกรรมสงเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบภัย และประกอบกิจอันเป็นสาธารณประโยชน์ตาม โอกาสอำนวย (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 176-177)

3.8 สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเฉียวกงฮัก อุบลราชธานี เริ่มดำเนินการก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516 โดยคุณเทียน เอื่อนภูมิ และเพื่อนสมาชิกอีก 9 คน จนสำเร็จและได้จดทะเบียนเป็นสมาคม เมื่อ วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2517 โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง ดังนี้ คือ เพื่ออุปถัมภ์โรงเรียนฮั่ว เฉียวกงฮัก อุบลราชธานี เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างศิษย์เก่าทุกคน และเพื่อส่งเสริมวิทยาการ วัฒนธรรม และช่วยเหลือสาธารณกุศล ทางสมาคมมีจุดยืนชัดเจนที่จะไม่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง หรือการเมืองใดๆ

“...ผมมักทำบุญร่วมกับศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเฉียวกงฮักร่วมกันสร้างตึกให้กับโรงเรียนฮั่วเฉียว กงฮัก 2...”

(วีระ อุสมบัติชัย. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 89 โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก 2

3.9 โรงเรียนฮั่วเฉียวอุบลราชธานี 2 จัดตั้งขึ้นตามคำริของคณะกรรมการมูลนิธิการกุศลอุบลราชธานี ได้มอบหมายให้สมาคมศิษย์เก่าฮั่วเฉียววงฮักอุบลฯ เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง และจัดตั้งโรงเรียน บนเนื้อที่ 13 ไร่ เลขที่ 31 ถนนเลียงเมือง (ใกล้สวนวรารมย์) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากมูลนิธิการกุศลอุบลราชธานี โดยนักธุรกิจ ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งร่วมเป็นคณะกรรมการสภาการศึกษา และโรงเรียนฮั่วเฉียวอุบลราชธานี 2 เป็นหนึ่งใน 5 องค์กรเครือข่ายมูลนิธิการกุศลอุบลราชธานี ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ส่วนใหญ่มักจะบริจาคทุนการศึกษา ห้องเรียนประชาชนเคราะห์ ให้แก่ โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก บริจาคคอมพิวเตอร์ และโรงพยาบาล โรงเรียน วัด เช่น บริจาคเงินทำห้อง ICU ห้องผู้ป่วย บริจาคเก้าอี้รถเข็น เตียงผู้ป่วย ให้แก่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ศูนย์มะเร็ง ทุนการศึกษาแก่ลูกหลานพนักงาน และเป็นคณะกรรมการนารีนุกูลสมาคมศิษย์เก่า บริจาคหลังคาให้กับวัด สร้างโบสถ์ให้กับวัด แจ้ง ทำโรงทานที่วัดหนองป่าพงทุกปี บวชเณรให้กับวัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล...”

(ปิยวรรณ โกมลวิชญ์. 2559 : สัมภาษณ์)

3.10 สมาคมฮากกาอุบล สำเนียงแต่จิวเรียกว่า “แคะนั้ง” หรือจีนแคะที่มักได้ยิน ชาวฮากกาในกลุ่มแรกๆ ที่มาอุบลประมาณ 40 คนรวมตัวกลุ่มกัน ก่อตั้งเป็นชมรมจีนแคะขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจะช่วยเหลือในกลุ่มจีนฮากกาด้วยตนเอง ใครมีปัญหาเรื่องธุรกิจการค้า ชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ ก็จะช่วยกัน ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นสมาคมฮากกาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2519 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนฮากกาที่อยู่ในประเทศไทย หรือที่อื่นให้สนิทสนมกันเพื่ออุดหนุนการประกอบอาชีพให้เกิดประโยชน์และสวัสดิภาพร่วมกัน อนุเคราะห์ผู้ยากจน อนุเคราะห์ในการรักษาพยาบาล การศึกษาและการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ อีกทั้งมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือชาวจีนแคะที่ตกทุกข์ได้ยากในจังหวัดอุบลราชธานี จากสาธารณณภัยต่างๆ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย และวาตภัย และสมาคมฮากกาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 149-150)

3.11 ชมรมศิษย์พระอรหันต์จี้กง เป็นชมรมที่แยกออกมาจากมูลนิธิการกุศล อุบลราชธานี จิตต์เมฆา โดยเจ้าของร้านอุปกรณ์อะไหล่ยนต์เป็นผู้ก่อตั้ง มีวัตถุประสงค์ในการกุศลสาธารณภัยต่างๆ โปรตวิญญาน เทกระจาด ซึ่งจะดำเนินการเฉพาะในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 126)

“...ในอดีตผมเคยเป็นคณะกรรมการชมรมศิษย์พระอรหันต์จี้กง (มูลนิธิจิตเมฆา) กิจกรรมที่ทำประจำ เช่น แจกผ้าห่ม อาหาร เครื่องเขียน จักรยาน ลูกบอล ลูกวอลเลย์บอล อุปกรณ์กีฬาให้นักเรียนตามโรงเรียนที่ขาดแคลน ช่วยกู้ภัยหากเกิดอัคคีภัย ฝนน้ำ หรือเกิดน้ำท่วม...” (สมจิตร วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมบริจาคเงินช่วยเหลือวัดที่อยู่ห่างไกล บริจาคข้าวของที่ไม่ได้ใช้ หรือ บริจาคไม้กระเบื้องช่วยสร้างวัดมีบริจาคช่วยมูลนิธิศิษย์พระอรหันต์จี้กงเป็นรายปี...” (เอกชัย เอกวัฒนโชติกุล. 2559 : สัมภาษณ์)

3.12 ชมรมแข่งตระกูล ชาวจีนมีความผูกพันทางชาติพันธุ์ การรวมกลุ่มขึ้นพื้นฐานคือครอบครัว จึงค่อยๆ ขยายไปยังหมู่บ้านเดียวกัน การรวมแข่งตระกูลเดียวกันจึงเกิดขึ้น การติดต่อเชื่อมโยงกันโยผ้าเครือข่ายตระกูลแข่งเดียวกันมักจะเกิดความราบรื่น ชาวจีนจึงตั้งชมรมแข่งตระกูลขึ้น ในจังหวัดอุบลราชธานีมีชมรมหลายตระกูล เช่น ชมรมตระกูลตั้ง ชมรมตระกูลลิ้ม โดยกิจกรรมของชมรมแข่งตระกูลต่างๆ จะเป็นการพบปะสังสรรค์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ถือว่าเป็นงานสังสรรค์ประจำตระกูล มีจับฉลาก มอบทุนการศึกษา ทั้งนี้เป็นการรวมกลุ่มกันหลากหลายอาชีพ ต่างวัยกัน ประกอบธุรกิจที่แตกต่างกัน (วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. 2546 : 128-129)

“...ส่วนใหญ่ผมร่วมกิจกรรมกับชมรมตระกูลตั้ง เช่น งานศพ ไปช่วยงานศพ...” (ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์. 2559 : สัมภาษณ์)

คนไทยเชื้อสายจีนในอุบลราชธานี นอกจากจะสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ บริจาคทุนทรัพย์ ส่งเสริมและสืบสานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาพ สังคมและวัฒนธรรม โดยได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้ เช่น

“...ส่วนใหญ่ผมจะช่วยเหลือคนงานในโรงงานของตนเอง สนับสนุนคนในเขตพื้นที่มีงานทำ สนับสนุนเงินทุนในการอนุรักษ์ครุสภา (ครุเพลง) ท้องถิ่น บริจาคจตุปัจจัยเข้าวัดที่ห่างไกลและบูรณการ ร่วมกิจกรรมทอดผ้าป่า ร่วมทำบุญในงานแสดงงิ้วของอำเภวารินชำราบ ในอนาคตวางแผนบริจาคเงินช่วยเหลือวัดที่ขาดแคลน...”

(วีระชัย จูโรจนวานิช. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมมีส่วนช่วยในการเป็นวิทยากร “อบรมเพื่อสุขภาพเพื่อให้รู้จักโยคะ” ตามงบประมาณของรัฐบาลที่กำหนด ปีหนึ่งมีสองถึงสามโครงการ...”

(วีระชัย เล็กตระกูล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมร่วมสมทบทุนสนับสนุนนักศึกษา คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในงาน freshy night และร่วมสนับสนุนกีฬามหาวิทยาลัย (กันเกราเกมส์) เมื่อมกราคม ปี พ.ศ. 2559...”

(สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ผมบริจาคสร้างศาลา ที่สำนักสงฆ์ภวนาพุทธนิรมิต (สาขาหลวงปู่ชา) บ้านหนองจำหนัก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นโยมอุปทาน สนับสนุนสังฆทานทุกเดือนปีหนึ่งจะพาพนักงานและผู้ช่วยทันตกรรมในคลินิกทำบุญที่บ้านบ้าง ที่วัดบ้างในอนาคตอยากช่วยเหลือเด็กกำพร้า หรือเด็กปัญญาอ่อน...”

(อนันต์ พิระนันท์รังษี. 2559 : สัมภาษณ์)

“...ครอบครัวช่วยกันตามเทศกาลต่างๆ เช่น บริจาคเงินในการหล่อเทียนที่วัดไชยมงคล...”

(ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง. 2559 : สัมภาษณ์)

จากการวิจัยพบว่าในการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอุบลราชธานียังมีส่วนสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้ 1) มีองค์กรหรือหน่วยงานที่ผลักดันในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ สมาคมหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากพัฒนาในด้านเศรษฐกิจแล้ว อีกทั้งร่วมกันสร้าง "จังหวัดใสสะอาด อำเภอใสสะอาด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใสสะอาด" โดยกลไกประชารัฐ และ "วันต่อต้านคอร์รัปชันแห่งชาติ 2559" จังหวัดอุบลราชธานี คณะกรรมการหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี และสมาชิก

หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานีร่วมสมทบ เพื่อมอบให้กับผู้มีจิตกุศลบริจาคโลหิต เนื่องในวันแม่แห่งชาติ ตามโครงการ น้อมดวงใจบริจาคโลหิต ถวายแม่ของแผ่นดิน ณ สำนักงานภาคบริการโลหิตแห่งชาติที่ 7 จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลนิธิจิตต์มเกาช่วยเหลือผู้ประสบเหตุจากอุทกภัย อัคคีภัยและกิจกรรมงานต่างๆ ที่จิตต์มเกาทำ เช่น ประเพณีต่างๆ เทศกาลกินเจ งานเทศกาล งานศพ เป็นต้น มีชมรมศิษย์พระอรหันต์จิ้ง (มูลนิธิจิตต์มเกา) ช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุอุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น ในด้านสังคมและวัฒนธรรม การจัดงานเทศกาลกินเจ งานแสดงจิว โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือกันเป็นประจำทุกปี ในส่วนด้านการศึกษา คนไทยเชื้อสายจีน สนับสนุนทุนการศึกษาแก่โรงเรียน มีทั้งผู้ที่บริจาคทุนทรัพย์สร้างอาคารให้กับโรงเรียน อีกทั้งบริจาคทุนทรัพย์ให้โรงพยาบาล ทำให้เกิดประโยชน์ด้านสังคม การศึกษา นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งที่บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือสังคม ส่งเสริมในด้านวัฒนธรรม เช่น บริจาคทุนทรัพย์ในการหล่อเทียนที่วัดไชยมงคล บูรณะวัดวาอาราม สร้างหลังคาวัด บางท่านทำโรงงานตามแต่จิตศรัทธา เช่น ทำโรงงานที่วัดหนองป่าพง ซึ่งจัดในช่วงต้นเดือนมกราคมของทุกปี อย่างไรก็ตามในจังหวัดอุบลราชธานียังมีหน่วยงานหรือเครือข่ายแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนคือ สมาคมจีนโพวเล้งจังหวัดอุบลราชธานี เครือข่ายแซ่ตระกูล ได้แก่ ชมรมตระกูลตั้ง ชมรมตระกูลลิ้ม ชมรมตระกูลแต้ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายทางด้านอาชีพ ได้แก่ สมาคมโรงสีข้าว สมาคมร้านขายทอง ชมรมร้านขายยา

ภาพประกอบ 90 รถกุโบต้าจะช่วยเหลือขนย้ายเทียนพรรษาทุกปี

จากการวิจัยพบว่ารูปแบบเครือข่ายของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้มี 5 รูปแบบ คือ

1. เครือข่ายด้านความเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนยังคงอนุรักษ์และรักษาไว้ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ความเป็นชาติพันธุ์ของจีน เช่น จีนแต้จิ๋ว จีนฮากกา(จีนแคะ) สมาคมไผ่เล้ง เป็นต้น เครือข่ายด้านชาติพันธุ์จีน ได้แก่ สมาคมฮากกา (จีนแคะ) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในความดำรงอยู่และอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไว้ เพื่อความสมัครสมานสามัคคีในกลุ่มชาวฮากกา ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนแต่ละพื้นที่ เครือข่ายแช่ตระกูล ได้แก่ ชมรมตระกูลลิ้ม สมาคมตระกูลตั้ง สมาคมตระกูลจิ่ง สมาคมตระกูลแต้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ 1) สร้างความสมัครสมานสามัคคีในสายตระกูลทั้งระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศและระหว่างประเทศ 2) มอบทุนการศึกษาให้แก่ลูกหลานตระกูล 3) ใ้ไว้บรรพบุรุษที่สมาคมใหญ่ 4) ช่วยเหลืองานศพ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ของสมาชิกในชมรมหรือสมาคมตระกูล

2. เครือข่ายด้านจิตอาสา ได้แก่ มูลนิธิจิตเติกเซ่งตั้งหรือมูลนิธิสุรินทร์สามัคคีสถาน สงเคราะห์ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่งทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมเด่นๆ 3 กิจกรรมในแต่ละปี ได้แก่ 1. งานสะเดาะเคราะห์ ประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2. งานเทกระจาด 29-30 กันยายน 3. งานเทศกาลกินเจ 1-9 ตุลาคมของทุกปี จังหวัดศรีสะเกษมีมูลนิธิสว่างจิตศรีสะเกษสงเคราะห์ธรรมสถาน ช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ส่งเสริมในด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการจัดงานเทศกาลกินเจ งานแสดงงิ้ว โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือนกันเป็นประจำทุกปี วัตถุประสงค์มีมูลนิธิจิตติมเกาะ ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุจากอุทกภัย อัคคีภัยและกิจกรรมงานต่างๆ ที่จิตติมเกาะทำ เช่น ประเพณีต่างๆ เทศกาลกินเจ งานเทกระจาด งานศพ เป็นต้น มีชมรมศิษย์พระอรหันต์จิ้ง (มูลนิธิจิ้งหึงเกาะ) ช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุ อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น และมูลนิธิสว่างบุชาธรรม (มูลนิธิเม็งจุงตัว) ที่อำเภอวารินชำราบ การจัดงานเทศกาลกินเจ งานแสดงงิ้ว โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือนกันเป็นประจำทุกปี

3. เครือข่ายทางด้านเศรษฐกิจ คือ สมาคมหอการค้าจังหวัดต่างๆ ได้แก่ สมาคมหอการค้าจังหวัดสุรินทร์ สมาคมหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษและการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคีศรีสะเกษ จำกัด เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการประสานงานการขับเคลื่อนและขยายผลในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพิจารณากลับกรองโครงการและให้ความเห็นชอบในการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท มีส่วนร่วมในการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ และสมาคมหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี โดยสมาคมหอการค้าแต่ละจังหวัดมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัด ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

4. เครือข่ายด้านการศึกษา คนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ยังคงสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนภาษาจีน โดยมีสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีน ได้แก่ โรงเรียนวาทินชยุตกุล จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนฮั่วเฉียวกงฮัก 1 และ 2 จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนจังหวัดศรีสะเกษนั้น จะส่งลูกหลานเรียนภาษาจีนที่อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากในตัวเมืองจังหวัด โรงเรียนจีนถูกปิดไปเนื่องจากเหตุการณ์ทางการเมือง เครือข่ายด้านการศึกษา ยังประกอบด้วย เครือข่ายสมาคมศิษย์เก่า เพื่อช่วยสนับสนุนและดำเนินการทางด้านการศึกษาให้แก่ โรงเรียนจีนของแต่ละจังหวัด

5. เครือข่ายด้านอาชีพ เช่น ชมรมร้านขายยา สมาคมโรงสี สมาคมร้านขายทอง ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มอาชีพเดียวกัน และช่วยประสานงานกับหน่วยงานรัฐตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ

ทั้งนี้เครือข่ายทั้ง 5 รูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้ของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้มีส่วนสำคัญในการผลักดันและขับเคลื่อนในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่อีสานใต้ให้เห็นได้ชัด โดยสรุปแจกแจงดังตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 เครือข่ายของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

พื้นที่	เครือข่าย	ด้านอัตลักษณ์	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านจิตอาสา	ด้านการศึกษา	ด้านอาชีพ
จังหวัดสุรินทร์		ชมรมตระกูลลิ้ม สมาคมตระกูลตั้ง สมาคมตระกูลจิ่ง สมาคมจิ่งเจริญ สามัคคี (ตระกูล เตี้ย) สมาคมตระกูลจิว สมาคมไผ่เลี้ยง จังหวัดสุรินทร์ สมาคมฮากกา สุรินทร์ สมาคมเสริมสร้าง สัมพันธ์ภาพไทย- จีน	สมาคมหอการค้า จังหวัดสุรินทร์	มูลนิธิจิบเด็กเซีย งตั้งหรือมูลนิธิ สุรินทร์สามัคคีสถาน สงเคราะห์ มูลนิธิใต้ฮองกง	โรงเรียนวาทินชยุ ตกุล	ชมรมร้าน ขายยา สมาคมโรงสี ข้าว สมาคมร้าน ขายทอง
จังหวัด ศรีสะเกษ		ชมรมตระกูลลิ้ม ชมรมตระกูลตั้ง ชมรมตระกูลจิ่ง ชมรมตระกูลเตี้ย ชมรมตระกูลอึ้ง สมาคมไผ่เลี้ยง	สมาคมหอการค้า จังหวัดศรีสะเกษ	มูลนิธิสว่างจิตศรีสะ เกษสงเคราะห์ธรรม สถาน	-	ชมรมร้าน ขายยา สมาคมโรงสี ข้าว สมาคมร้าน ขายทอง

ตาราง 13 (ต่อ)

พื้นที่	เครือข่าย	ด้านอัตลักษณ์	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านจิตอาสา	ด้านการศึกษา	ด้านอาชีพ
จังหวัด อุบลราชธานี	ชมรมตระกูลลิ้ม ชมรมตระกูลตั้ง ชมรมตระกูลจิ่ง ชมรมตระกูลอึ้ง ชมรมตระกูลแต้ ชมรมตระกูลล้อโล้ว ไทล สมาคมไผ่เลี้ยง จังหวัดอุบลราชธานี สมาคมฮากกาอุบล สมาคมเสริมสร้าง สัมพันธ์ภาพไทย- จีน	สมาคมหอการค้า จังหวัด อุบลราชธานี	มูลนิธิการกุศล (อุบลราชธานี) -มูลนิธิจิตัมเกาะ -สุสานฮวยแซเซย ซัวจิ่ง -โรงเรียนเด็ก ฮกตั้ง มูลนิธิสว่างบุชาธรรม (มูลนิธิเม็งจุงตัว) ชมรมศิษย์พระ อรหันต์จิ่ง (มูลนิธิ จีหังเกาะ) สมาคมพุทธศาสตร์ ประทีป (ผ่งไถ่)	โรงเรียนฮั่ว เฉียววงฮัก 1 และ 2 สมาคมศิษย์เก่า ฮั่วเฉียววงฮัก	ชมรมร้าน ขายยา สมาคมโรงสี ข้าว สมาคมร้าน ขายทอง	

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ตลอดจนการปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีน การประกอบอาชีพ ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การบันทึกตรวจสอบข้อมูลความครบถ้วนสมบูรณ์ และความถูกต้อง ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หากข้อมูลที่ได้มาไม่ครบถ้วนหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
2. เพื่อศึกษาสภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

สรุปผล

1. ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ทั้งสามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ในส่วนของบริบทพื้นที่ของทั้งสามจังหวัดมีส่วนที่คล้ายคลึงกันคือมีชุมชนที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอย่างหนาแน่นใกล้กับบริเวณสถานีรถไฟ ที่พบเห็นเด่นชัด ได้แก่ เทศบาลเมืองสุรินทร์ และเทศบาลเมืองศรีสะเกษ แต่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นสถานีรถไฟปลายทางของอีสานใต้นั้น ชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอวารินชำราบ ค่อยๆ ขยับขยายออกไปนอกบริเวณสถานีรถไฟ เนื่องจากมีการสร้างถนนเกิดขึ้น และตลาดเทศบาลเมืองวารินชำราบซึ่งมีสถานีขนส่งระหว่างอำเภอ อย่างไรก็ตามชาวจีนที่อพยพตามมาที่หลังได้ ขยับขยายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งเมืองอุบลราชธานี เนื่องจากมีชาวจีนมาอยู่ก่อนแล้วในอำเภอวารินชำราบ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศของอำเภอวารินชำราบเป็นพื้นที่เนินสูง ชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในอีสานใต้ (จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี) ผู้วิจัยจึงได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ดูแลสุสานและดูสารบัญชารายชื่อบนป้ายหินสลัก ประกอบกับสำรวจป้ายหินสลักของฮวงจุ้ยในสุสานของแต่ละจังหวัด ซึ่งป้ายหินสลักจะบอก

ถึงถิ่นเดิมของชาวจีนในอีสานได้เป็นอย่างดี แต่จะบอกแต่เพียงถิ่นเดิมของผู้ชายเป็นหลัก ผู้วิจัยพบว่า ชาวจีนที่อพยพมายังอีสานใต้เป็นชาวจีนแต่จิวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมาจากอำเภอโผวเล้งมากที่สุด โดยมีจำนวน 553 คิดเป็นร้อยละ 37.90 รองลงมาคือมาจากอำเภอเตี้ยอัน มีจำนวน 176 คิดเป็นร้อยละ 12.06 ลำดับที่สามคืออำเภอเตี้ยเอี้ย มีจำนวน 127 คิดเป็นร้อยละ 8.70 ส่วนชาวจีนฮากกา (จีนแคะ) อพยพมาจากอำเภอสูงสูงมากที่สุด โดยมีจำนวน 80 คิดเป็นร้อยละ 5.48 เมืองตัวโปว มีจำนวน 34 คิดเป็นร้อยละ 2.33 อำเภอบัวย มีจำนวน 13 คิดเป็นร้อยละ 0.89 ยังคงมีชาวจีนไหหลำที่อพยพเข้ามาปักหลักในอีสานใต้ โดยมีจำนวน 15 คิดเป็นร้อยละ 1.03 ส่วนชาวจีนเซียงไฮ้ซึ่งมาจากมณฑลหูเป่ย์มีจำนวน 1 และมณฑลเจียงซู มีจำนวน 1 รวมคิดเป็นร้อยละ 0.21 และชาวจีนฮกเกี้ยนมีเพียง 1 คิดเป็นร้อยละ 0.07 หากจำแนกจากภาษาพูดจากการสำรวจป้ายหินสลักของแต่ละฮวงจู้ในสุสานทั้ง 3 จังหวัด พบว่าคนจีนแต่จิวมากที่สุดมีจำนวน 1,191 คิดเป็นร้อยละ 81.63 คนจีนฮากกา (จีนแคะ) มีจำนวน 129 คิดเป็นร้อยละ 8.84 คนจีนกวางตุ้งมีจำนวน 5 คิดเป็นร้อยละ 0.34 คนจีนเซียงไฮ้มีจำนวน 4 คิดเป็นร้อยละ 0.27 และคนจีนฮกเกี้ยนมีจำนวน 1 คิดเป็นร้อยละ 0.07

เส้นทางการอพยพของชาวจีนมี 3 เส้นทางดังนี้คือ 1) เส้นทางแรก คือนั่งเรือกลไฟจากจีนมาลงที่เกาะสีชัง บ้างก็ปักหลักที่ชลบุรี หรือบ้างก็ไปปักหลักที่ยานนาวา กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการรวมตัวของคนจีน มีชาวจีนที่เดินทางต่อมายังโคราช เมื่อชาวจีนที่โคราชมียุคจำนวนมากขึ้น จึงทำให้ชาวจีนบางส่วนเดินทางมาค้าขายตามหัวเมืองต่างๆ โดยการเดินทางมายังอีสานใต้ ดังนี้ คือ เส้นทางก่อนมีรถไฟตัดผ่าน ชาวจีนรุ่นแรกๆเดินทางโดยเกวียนในฤดูแล้งหรือโดยเรือในฤดูน้ำมาก เริ่มแรกเป็นลักษณะค้าขายชั่วคราวยังไม่ปักหลัก ชาวจีนรุ่นแรกๆที่เดินทางมาค้าขายเครื่องอุปโภคบริโภค เดินทางมาโดยเกวียนจากโคราช ผ่านบุรีรัมย์ มีบ้างที่ปักหลักที่บุรีรัมย์ แต่ชาวจีนเดินทางต่อมาปักหลักที่สุรินทร์ แรกเริ่ม คือ “ขุนศรีสุรินทร์” เป็นชาวจีนตระกูลตั้ง ต่อมาชาวจีนคนอื่นๆเดินทางตามมา ก่อนที่ขุนศรีสุรินทร์เข้ามาค้าขายที่จังหวัดสุรินทร์ มีคนจีนฮกเกี้ยนอยู่สองฝากฝั่งวัดจุมพล ส่วนคนจีนไหหลำจะอยู่แถวตลาดเก่าวัดกลางเป็นส่วนมาก ซึ่งการเดินทางเส้นทางแรก คือนั่งเรือกลไฟมา เมื่อก่อนเมืองไทยไม่มีท่าเรือ มาขึ้นที่ท่าเรือไม่ได้จึงต้องไปขึ้นที่เกาะสีชัง จะมีเรือขนาดเล็กรับจากเกาะสีชังมาที่ชลบุรี มีที่อยู่ชลบุรี มีที่เลี้ยงโชคมาต่อมายังสุรินทร์ 2) เส้นทางที่สอง คือ คนจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยหาบเข่งสองใบใส่คนมา หาบมาจากเมืองซัวเถา โผวเล้ง ผ่านมายังเส้นทางคูนหมิงข้ามแม่น้ำโขงแบกมาถึงเมืองสุรินทร์ 3) เส้นทางที่สาม นั่งเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินทางถึงพนมเปญ เดินทางเลาะข้ามป่าเขาตามแนวตะเข็บชายแดน ตลอดเส้นทางก็มีครอบครัวกันบ้าง ลูกๆหลานก็ค่อยๆขยับขยายมาจนถึงสุรินทร์ หลังจากเริ่มมีการสร้างเส้นทางรถไฟตัดผ่านยังหัวเมืองต่างๆ ได้แก่ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชาวจีนเริ่มทยอยมากขึ้นมากขึ้น ด้วยสาเหตุความอดอยากของประเทศจีน และภัยสงคราม ส่วนใหญ่ชาวจีนที่มาประกอบอาชีพเป็นกรรมกรหรือกุลีสู่สร้างทางรถไฟ เส้นทางรถไฟสร้างถึงไหนชาวจีนจะตั้งถิ่นฐานที่นั่น หากเมืองไหนคนจีนอยู่เต็มแล้ว ชาวจีนที่มาที่หลังจะขยับขยายไปตั้งถิ่นฐานเมืองถัดไป ชาวจีนที่เคยอยู่ก่อนเมื่อปักหลักตั้งถิ่นฐานเห็นลู่ทางการทำมาหากินมักจะเขียนจดหมายชักชวนญาติพี่น้องที่มีแซ่ตระกูลเดียวกันมาอยู่ด้วยกัน

การขนส่งสินค้าจากเดิมโดยเกวียนในฤดูน้ำน้อย ทางเรือในฤดูน้ำมาก เมื่อรถไฟตัดผ่าน เทศบาลเมืองสุรินทร์ เทศบาลเมืองศรีสะเกษ และอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทำให้บริเวณใกล้สถานีรถไฟ เป็นย่านการค้า เป็นแหล่งชุมชนและเกิดตลาดถาวรขึ้น เรียกว่า “ย่านชุมชนคนจีน” จึงเป็นย่านที่ใกล้สถานีรถไฟและย่านตลาดของแต่ละจังหวัด เช่น เทศบาลเมืองสุรินทร์ เมืองศรีสะเกษ ซึ่งจุดเด่นของย่านตลาด เป็นบริเวณที่มีการนำสินค้ามาขายแลกเปลี่ยนกัน มีอาคารที่อยู่อาศัยของพ่อค้าแม่ค้า ตลาดจะนำผู้คนหลากหลายอาชีพทั้งฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขาย ชาวจีนที่อพยพมาส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เริ่มต้นหากยังไม่ทำงาน จะอยู่กับญาติที่มาอยู่ก่อน แล้วค่อยๆ สะสมทุนและเริ่มเรียนรู้พูดภาษาพื้นถิ่น เช่น หากอยู่ที่สุรินทร์จะฝึกพูดภาษาเขมร หากอยู่ที่ศรีสะเกษและอุบลราชธานีฝึกพูดภาษาอีสาน เพื่อติดต่อกับคนท้องถิ่นได้ และเพื่อเกิดความกลมกลืนกับคนท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้ง่ายแก่การประกอบอาชีพหรือทำมาหากิน แต่ในกลุ่มชาวจีนด้วยกันจะพูดภาษาจีน ชาวจีนแต่จิวจะพูดภาษาแต่จิวกัน หากเป็นแซ่ตระกูลเดียวกันเมื่อเกิดความเดือดร้อนจะช่วยเหลือกันทันที เช่น หากงานให้ทำ หาที่พักคือทำงานช่วยญาตินั่นเอง แล้วจึงค่อยๆ สะสมเงินทุน พอมีครอบครัว เมื่อเห็นลู่ทางการทำมาหากินก็แยกตัวจากญาติออกไปมีกิจการเล็กๆ ของตน คนไทยชอบคนจีนเพราะเป็นคนขยัน รู้จักทำมาหากิน มักจะยกลูกสาวให้ก็มี ซึ่งชาวจีนที่อพยพมาส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย บางคนมีภรรยาที่จีนอยู่ก่อนแล้วก็มี เมื่อตั้งหลักปักฐานได้ จะเขียนจดหมายชวนภรรยาหรือครอบครัวที่จีนมา บางคนมาเมืองไทยได้ แต่บางคนมาไม่ทันเนื่องจากประเทศจีนปิดประเทศเสียก่อน จึงต้องมีภรรยาเป็นคนไทยเพื่อที่ลูกหลานจะได้ถือสัญชาติไทย เพราะภาวะการเมืองในประเทศจีนไม่มีความแน่นอน ด้วยความขยันทำมาหากิน ไม่กลัวความเหน็ดเหนื่อย อีกทั้งมีความประหยัดมัธยัสถ์ รู้จักอดออม รู้คุณค่าของเงิน ทำให้หลายคนจึงสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ เปรียบเสมือนคำกล่าวที่ว่า “เสื่อผืนหมอนใบ” และมีฐานะที่ร่ำรวยได้ในช่วงหนึ่งอายุคน คนที่มีฐานะร่ำรวย มีกิจการที่มั่นคง มักจะให้ลูกชายสืบทอดกิจการ ถ่ายทอดความรู้ทางด้านธุรกิจให้ ส่วนผู้หญิงเมื่อแต่งงานต้องไปอยู่กับครอบครัวสามี สามีทำกิจการอะไรก็ไปช่วยสามี

การอพยพของชาวจีนในอีสานใต้พบว่าฝ่ายชายที่อพยพมายังอีสานใต้ ยังคงมีอุดมการณ์รักชาติ รักแผ่นดินแม่ และต้องส่งเงินจุนเจือครอบครัวที่อยู่ประเทศจีนเพราะความอดอยาก สงครามกลางเมือง ก่อนที่ประเทศจีนเปลี่ยนระบบการปกครองเป็นแบบคอมมิวนิสต์ ยังมีความหวังที่จะกลับไปยังแผ่นดินแม่ ซึ่งมักส่งลูกชายคนโตกลับไปเรียนหนังสือที่ประเทศจีน จึงมีการรวมตัวกันของชาวจีนอย่างมีอุดมการณ์รักชาติที่ชัดเจน จนทำให้รัฐบาลไทยต้องมีนโยบายเข้มงวดเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาของชาวจีน ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และปิดโรงเรียนจีนในบางจังหวัด เช่น จังหวัดศรีสะเกษ ชาวจีนบางคนถูกจับส่งกลับยังประเทศจีน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพลัดถิ่น ซึ่งเป็นลักษณะกลุ่มอพยพแบบ The Sojourner Pattern (华侨 Huaqiao) หมายถึง ผู้ที่มาอยู่พักชั่วคราว แต่หมายถึง คนจีนโพ้นทะเล ทั่วไป โดยพัฒนาการของคนจีนที่อพยพแบบนี้มีบริบทที่เพิ่มขึ้นคือมรณการสอดแทรกอุดมคติทางการเมืองและสังคม ความเป็นชาตินิยมเพิ่มเติมเข้ามา นอกเหนือจากการเป็นแค่พ่อค้าหรือแรงงานรับจ้าง ซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้อพยพที่เป็นครู นักหนังสือพิมพ์ และสายอาชีพอื่นๆ ที่มีการสร้างความตระหนักในความยิ่งใหญ่ของวัฒนธรรมจีนแก่ผู้ที่มาอยู่ต่างแดนจากแผ่นดินแม่ ซึ่งในประเทศไทยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น คือ ช่วงเกิดจากพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ และการปฏิบัติของขุนยัดเขินซึ่งเข้ามาสนับสนุนร่วมกับชาวจีนในไทยให้มีการเข้าร่วมอุดมการณ์รักชาติและชาตินิยมขึ้นในไทย

2. สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ในอดีตชาวจีนที่อพยพมาประกอบอาชีพเป็นกรรมกร รับจ้างแบกหาม ขวานา ข่างทอง ไม่ได้ได้รับการศึกษาสูง เมื่อเริ่มสะสมเงินทุนได้ จึงค่อยๆ ขยับขยาย เปิดร้านเป็นของตนเอง เช่น เริ่มแรกหาบกล้วยเดี่ยวขายตามงานงิ้ว งานวัด เมื่อสามารถสะสมเงินทุนได้ ก็เริ่มเช่าร้านใกล้สถานีรถไฟ เช่าห้องแถวขายกล้วยเดี่ยว เมื่อมีเงินทุนพอจะซื้อบ้านได้ จึงจะซื้อ คนสมัยก่อนไม่นิยมเป็นหนี้ หากรุ่นพ่อ (รุ่นที่ 1 หรือรุ่นบุกเบิก พ.ศ. 2450-2489) มีอาชีพค้าขายแต่เดิม ซึ่งสมัยนั้นไม่นิยมให้ลูกเรียนหนังสือสูง จะให้ลูกชายมาช่วยดูแลกิจการตั้งแต่ยังเด็ก โดยเฉพาะลูกชายคนโต เมื่อเรียนรู้และสะสมประสบการณ์การค้าขาย ก็สามารถดำเนินกิจการต่อจากรุ่นพ่อได้ดี ซึ่งรุ่นลูก (รุ่นที่สอง หรือรุ่นรอยต่อ พ.ศ. 2490-2529) บางคนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถขยายธุรกิจได้หลายสาขา เช่น ขายเป็นรถจักรยานยนต์ ขายอะไหล่รถยนต์หรือหากธุรกิจเดิมไม่ดี ก็สามารถปรับเปลี่ยนประกอบอาชีพอื่นได้ เช่น จากเดิมขายของชำปรับเปลี่ยนมาขายปุ๋ย จากเดิมทำรับเหมาก่อสร้างปรับเปลี่ยนมาทำโรงแรม มีบางครอบครัวที่พ่อแม่จะส่งไปฝึกงานตามร้านค้าใหญ่ๆ ตามเมืองต่างๆ เมื่อมีความรู้ระดับหนึ่ง ก็จะสามารถเปิดร้านเป็นของตัวเองได้ เช่น ร้านขายยาจีน ร้านขายของชำ โชห่วย ส่วนใหญ่ในรุ่นที่สองมักจะสืบทอดกิจการต่อจากรุ่นที่หนึ่ง ส่วนรุ่นที่สาม (รุ่นพัฒนา พ.ศ. 2530-2559) เริ่มได้รับการส่งเสริมทั้งหญิงและชายให้เรียนสูงถึงระดับปริญญาตรี หรือเรียนสายวิชาชีพ เช่น หมอ วิศวกร เกษษกร ทันตแพทย์ ทนายความ ครู รุ่นที่สามจึงหันมาประกอบอาชีพตามที่ตนเรียนมามากขึ้น หรือเข้ารับราชการมากขึ้น

สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ ปัจจุบันบางกลุ่มอาชีพยังคงสามารถรักษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการประกอบอาชีพของรุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นที่ 3 ยังคงประกอบอาชีพเดิม ได้แก่ ร้านทำกุนเชียง ร้านขายยาจีน ร้านขายกล้วยเดี่ยว ขายน้ำเต้าหู้ โรงโม่หิน ด้วยปัจจัยของครอบครัวและค่านิยม แต่บางกลุ่มอาชีพมีการปรับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพต่างไปจากอาชีพเดิม กล่าวคือ การประกอบอาชีพของรุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นที่ 3 เปลี่ยนไปซึ่งประกอบอาชีพที่แตกต่างจากอาชีพเดิม ได้แก่ จากเดิมขายยางรถยนต์ปรับเปลี่ยนไปขายวัสดุก่อสร้าง พัฒนาร้านเป็นลักษณะโมเดิร์นเทรดเพื่อสามารถแข่งขันกับคู่แข่งระดับประเทศได้ จากเดิมขายปลาทุเปลี่ยนเป็นขายเครื่องเขียน จากเดิมขายโชห่วยหันมาขายเครื่องสำอางค์ภัณฑ์ หรือจากเดิมขายข้าวสารหันไปขายปุ๋ย ยาเกษตรเคมี จากเดิมขายทองเปลี่ยนมาขายจักรยานยนต์ เดิมขายยาเปลี่ยนมาเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต มินิมาร์ท ด้วยเนื่องจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการคมนาคมขนส่งเป็นสิ่งสำคัญ จากเดิมขายหนังสือต้องปรับเปลี่ยนเป็นขายวัสดุทางการศึกษาแทน เนื่องจากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี จากเดิมขายของชำ ขายของเบ็ดเตล็ด โชห่วย ต้องปรับเปลี่ยนมาขายสินค้าใดสินค้าหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ขายเฉพาะเครื่องสำอางค์ ในบางกลุ่มอาชีพต้องเลิกไป เช่น ขายปลาทุ ขายหนังสือ ขายยาจีน หมอดู ธุรกิจงเด็ก ขนส่ง เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดกิจการหรือลูกหลานนั้นไปประกอบอาชีพตามวิชาชีพหรือสายงานที่ตนเองเรียนมา เช่น พยาบาล หมอ วิศวกร เนื่องด้วยปัจจัยทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ

สภาพการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 ในอีสานใต้ ส่วนใหญ่เป็นประกอบอาชีพลักษณะซื้อมาขายไป แต่ก็มีบางกลุ่มอาชีพที่เริ่มปรับตัวมาเป็นผู้ผลิตเอง เช่น โรงงานน้ำตาล ทำลูกชิ้นเอง ทำกุนเชียงเอง น้ำเต้าหู้ แต่ในรุ่นที่สองและรุ่นที่สาม คนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้เริ่มมีแนวโน้มในการประกอบอาชีพตามที่ตนเรียนนามากขึ้น เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล หนายความ วิศวกร เพราะค่านิยมเปลี่ยนไป สมัยก่อนพ่ออยากให้ลูกออกมาค้าขาย สืบทอดกิจการโดยเฉพาะลูกชาย แต่ปัจจุบันหากกิจการที่ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เช่น ร้านขายของชำ โชห่วยขายของเบ็ดเตล็ด ไม่สามารถแข่งขันกับร้านค้าระดับชาติได้ จึงทำให้คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่สามหันมาประกอบอาชีพตามที่ตนเองเรียนนามากขึ้น แต่ในรุ่นที่สองและรุ่นที่สามยังมีกลุ่มอาชีพบางกลุ่มอาชีพที่ยังคงสามารถคงอาชีพเดิมของครอบครัวไว้ เช่น ร้านขายอะไหล่รถยนต์ ขายอะไหล่ ขายรถจักรยานยนต์ อย่างไรก็ตามด้วยปัจจัยทั้งภายใน ได้แก่ ครอบครัว ค่านิยม สังคมวัฒนธรรม และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ การขนส่งและการคมนาคม การศึกษา สิ่งเหล่านี้จึงทำให้คนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้นั้น ต้องปรับตัวในการประกอบอาชีพตลอดเวลา ตามยุคตามสมัย ตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ อีกทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ร้านขายหนังสือ สมัยก่อนขายดีมาก ปัจจุบันนี้คนเริ่มหันมาใช้มือถือและคอมพิวเตอร์มากขึ้น หากใครที่สามารถปรับตัว ปรับเปลี่ยนได้ดีจึงจะสามารถอยู่รอดได้

3. การปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

คนไทยเชื้อสายจีนถึงแม้จะประสบความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพของตนเองแล้ว และสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ยังมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

แต่ละจังหวัดมีองค์กรหรือหน่วยงานที่ผลักดันในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ สมาคมหอการค้า ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัด ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

ในจังหวัดศรีสะเกษให้การสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคีศรีสะเกษ จำกัด เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการประสานงานการขับเคลื่อนและขยายผลในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพิจารณากลับกรองโครงการและให้ความเห็นชอบในการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท มีส่วนร่วมในการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ

จังหวัดอุบลราชธานีมีกิจกรรมร่วมกันสร้าง "จังหวัดใสสะอาด อำเภอใสสะอาด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใสสะอาด" โดยกลไกประชารัฐ และ "วันต่อต้านคอร์รัปชันแห่งชาติ 2559" จังหวัดอุบลราชธานี คณะกรรมการหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี และสมาชิกหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานีร่วมสมทบ เพื่อมอบให้กับผู้มีจิตกุศลบริจาคโลหิต เนื่องในวันแม่แห่งชาติ ตามโครงการน้อมดวงใจบริจาคโลหิต ถวายแม่ของแผ่นดิน ณ สำนักงานภาคบริการโลหิตแห่งชาติที่ 7 จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี กิจกรรมต่างๆที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น ช่วยเหลือชาวนา โดยซื้อข้าวจากชาวนาในช่วงที่ราคาข้าวตกต่ำ เช่น บริษัทเกียรติสุนทรนที อุบลราชธานี จำกัด

3.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ในแต่ละจังหวัด มีมูลนิธิต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ศพไร้ญาติ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่งทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละปี เช่น 1. งานสารทจีน 2. งานเทศกาล 3. งานเทศกาลกินเจ ตลอดจนช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนให้คงอยู่ต่อไป โดยแต่ละจังหวัดมีองค์กรส่งเสริมในด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

3.2.1 จังหวัดสุรินทร์มีมูลนิธิไต่ฮงกง มูลนิธิจิเบ็กเซ่งตั้ง ชมรมตระกูลต่างๆ เป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ส่งเสริมในด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน ช่วยกันประมวลเจ้าแม่กวนอิม และช่วยกันระดมทุน เพื่อบูรณะอนุสรณ์ศาลหลักเมืองของจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้มูลนิธิจิเบ็กเซ่งตั้งหรือมูลนิธิสุรินทร์สามัคคีสถาน สงเคราะห์ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่งทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมเด่นๆ 3 กิจกรรมในแต่ละปี ได้แก่ 1. งานสะเดาะเคราะห์ ประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2. งานเทศกาล 29-30 กันยายน 3. งานเทศกาลกินเจ 1-9 ตุลาคม ของทุกปี โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือกันเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์มีทั้งที่บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือสังคม บูรณะวัดวาอาราม ถวายที่ดินเป็นพระราชกุศลทดแทนคุณแผ่นดิน ปัจจุบันเป็นโครงการศูนย์การเรียนรู้ยานป่าไม้ในโครงการพระราชดำริ บางท่านทำโรงงาน ตามแต่จิตศรัทธา

3.2.2 จังหวัดศรีสะเกษมีมูลนิธิสว่างจิตศรีสะเกษสงเคราะห์ธรรมสถาน ช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ส่งเสริมในด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการจัดงานเทศกาลกินเจ งานแสดงงิ้ว โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือกันเป็นประจำทุกปี

3.2.3 จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลนิธิจิตต์มเกาะ ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุจาก อุทกภัย อัคคีภัยและกิจกรรมงานต่างๆ จัดที่จิตต์มเกาะ เช่น ประเพณีต่างๆ เทศกาลกินเจ งานเทศกาล งานศพ เป็นต้น มีชมรมศิษย์พระอรหันต์จี๊ก (มูลนิธิจี๊กเกาะ) ช่วยเหลือทั้งคนที่เป็นสมาชิกและคนในท้องถิ่น ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุอุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น ในด้านสังคมและวัฒนธรรม การจัดงานเทศกาลกินเจ งานแสดงงิ้ว โดยได้รับความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีนและคณะกรรมการของมูลนิธิมาช่วยเหลือกันเป็นประจำทุกปี คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งที่บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือสังคม ส่งเสริมในด้านวัฒนธรรมเช่น บริจาคทุนทรัพย์ในการหล่อเทียนที่วัดไชยมงคล บูรณะวัดวาอาราม สร้างหลังคาวัด บางท่านทำโรงงานตามแต่จิตศรัทธา เช่น ทำโรงงานที่วัดหนองป่าพง ซึ่งจัดในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ร้านค้าบางร้านจัดกิจกรรมกินฟรี สำหรับผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป

3.3 ด้านการศึกษา

คนไทยเชื้อสายจีนสนับสนุนให้ลูกหลานชาวจีนได้เรียนภาษาจีน มีทั้งผู้ที่บริจาคทุนทรัพย์ หรือที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนจีน มีทั้งผู้ที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนนานาชาติบุญกุล จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก 1 และ 2 จังหวัดอุบลราชธานี คนไทยเชื้อสายจีนอีกหลายท่านที่ช่วยบริจาคทรัพย์เพื่อพัฒนาโรงเรียนของรัฐและของเอกชน แต่ในเทศบาลเมือง จังหวัดศรีสะเกษไม่มีโรงเรียนจีน คนไทยเชื้อสายจีนส่งลูกหลานไปเรียนที่อำเภออุทุมพรพิสัย เพราะมีโรงเรียนจีนที่นั่น

คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษสนับสนุนทุนการศึกษาแก่โรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน บริจาคน้ำดื่มให้กับโรงเรียน มีทั้งผู้ที่บริจาคทุนทรัพย์สร้างอาคารอเนกประสงค์ให้กับโรงพยาบาลศรีสะเกษ สร้างห้องประชุมให้แก่โรงเรียน เพื่อไว้ใช้ในยามที่มีการจัดงานสำคัญๆ เช่น งานแต่งงาน งานเกษียณอายุ สร้างตึกอาคารให้กับโรงเรียนตระเวนชายแดน ทำให้เกิดประโยชน์ด้านสังคม การศึกษา นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดศรีสะเกษ มีทั้งที่บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือสังคม บุรณะวัดวาอาราม สร้างหลังคาวัด บางท่านทำโรงงานตามแต่จิตศรัทธา ช่วยเหลือผู้ยากไร้ยามเมื่อประสบภัยน้ำท่วม เป็นต้น

3.4 ด้านสุขภาพ

แต่ละจังหวัดนั้นคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีกิจกรรมทางด้านสุขภาพ เช่น มีการรวมกันของคนไทยเชื้อสายจีนออกกำลังกายในช่วงเช้าตรู่ ที่บริเวณทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี นัดกันใส่เสื้อสีตามสีวัน มีการจัดอบรมโยคะให้แก่ผู้พิการ ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยช่วยกันระดมความคิดในการออกแบบท่าที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ ส่วนที่จังหวัดศรีสะเกษนั้นเห็นผลชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัจจุบันนี้จังหวัดศรีสะเกษได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งกีฬา โดยจุดเริ่มต้นจากกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนร่วมทุนกันตลอดเวลา คนละ 500 บาท 1,000 บาท ตามกำลัง เพื่อสะสมเงินทุนให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่มีความสามารถด้านกีฬาแต่ขาดทุนทรัพย์ ทำเช่นนี้กว่า 20 ปี อีกทั้งได้รับการสนับสนุนให้ทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมอบทุนเรียนฟรีสำหรับเด็กที่มีความสามารถด้านกีฬา ปัจจุบันนี้จังหวัดศรีสะเกษมีนักกีฬาที่มีความสามารถ และมีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐานที่สามารถรองรับการแข่งขันระดับประเทศและระดับชาติได้ เช่น สนามกีฬาบอลเลย์บอล ฟุตบอล

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
2. สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้
3. การปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

1. ความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้เกี่ยวกับความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ พบว่าคนจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ สาเหตุเนื่องจากสมัยนั้นประเทศจีนเกิดจากความอดอยาก ภัยสงคราม มีหลายเส้นทางผ่านมายังสุรินทร์ เส้นทางแรก นั่งเรือมา เมื่อก่อนเมืองไทยไม่มีท่าเรือ มาขึ้นที่ท่าเรือไม่ได้จึงต้องไปขึ้นที่เกาะสีชัง จะมีเรือขนาดเล็กรับจากเกาะสีชังมาที่ชลบุรี มีบ้างที่อยู่ชลบุรี มีบ้างที่เสี่ยงโชคมา เส้นทางที่สองก่อนที่จะมีทางรถไฟมาถึงสุรินทร์ คนจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยหาบแข่งสองใบใส่คนมา หาบมาจากเมืองชัวเถา โผวเล้ง ผ่านมายังเส้นทางคูนหมิงข้ามแม่น้ำโขงมาแบกมาถึงเมืองสุรินทร์ เส้นทางที่สาม นั่งเรือผ่านเข้ามาทางเวียดนาม เดินมาถึงพนมเปญ เดินลัด

เลาะข้ามป่าเขา ตามแนวตะเข็บชายแดน ตลอดเส้นทางก็มีครอบครัวกันบ้าง ลูกๆหลานก็ค่อยๆ ขยับขยายมาจนถึงสุรินทร์ คนจีนสมัยนั้นเดินทางมายังประเทศไทยโดยนั่งเรือกลไฟ เรือใช้ถ่านหินหรือไม้เป็นเชื้อเพลิง หากเป็นรุ่นแรกๆที่มาอยู่สุรินทร์ ก็คือ “ขุนศรีสุรินทร์” ซึ่งปัจจุบันใช้นามสกุลว่า “ศรีสุรินทร์” มีลูกหลานมากมาย ที่ดินหรือตึกแถวบริเวณสถานีขนส่งเป็นของตระกูลนี้ ขุนศรีสุรินทร์มาแต่งงานกับคนไทยที่นี่ หลังจากนั้นก็มีคนจีนคนอื่นตามมาบ้าง สมัยก่อนมีรถไฟมาถึงแค่โคราช จากโคราชมาถึงสุรินทร์นั่งเกวียนมา พอเริ่มมีคนจีนมาอยู่เรื่อยๆ ก็ติดต่อพี่น้องให้เดินทางมาที่สุรินทร์กัน เมื่อก่อนมีมาไม่กี่ตระกูล ได้แก่ แซ่ตั้ง แซ่เตีย แซ่เต็ง ต่อมาหลายตระกูลมาเยอะขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของกฤษฎา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์ (2548 : 11-13) บางส่วนที่กล่าวว่า พ่อค้าชาวจีนในจังหวัดสุรินทร์ เป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากนครราชสีมา เมื่อ ปี พ.ศ. 2450 แต่ยังมีชาวจีนที่อพยพมาจากพนมเปญ ประเทศกัมพูชา มาประกอบอาชีพค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรในจังหวัดสุรินทร์ จนมีทายาทสืบทอดกิจการ ลูกหลานของชาวจีนเหล่านี้ได้กลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีหลายตระกูล เช่น ชิดชอบ สุจินทรัพย์ ธนาบุรณ์ เป็นต้น กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ไปอย่างรวดเร็วจากการประกอบค้าขาย การทำอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าต่างๆ กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่สำคัญตระกูลหนึ่งได้แก่ กลุ่มตระกูลแซ่ตั้ง ซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้าเมืองนครราชสีมาให้มาตั้งรกรากที่เมืองสุรินทร์ที่มีชื่อในชื่อเสียงกลุ่มนี้ คือ ขุนศรีสุรินทร์พาณิชย์ ซึ่งเข้ามาดำเนินธุรกิจโรงเหล้าบริเวณใกล้วัดศาลาลอย ต่อมาได้ย้ายกิจการไปอยู่ที่เมืองสุรินทร์ (อำเภอลำดวนในปัจจุบัน) และขยายกิจการไปอีกหลายอย่าง เช่น โรงสีไฟ โรงภาพยนตร์ โรงการพนัน โรงไม้ เป็นต้น ข้อค้นพบที่แตกต่างออกไป คือ เส้นทาง การอพยพของชาวจีน คือเส้นทางที่สองก่อนที่จะมีทางรถไฟมาถึงสุรินทร์ คนจีนบางคนจ้างคนหาบมา โดยหาบแข่งสองใบใส่คนมา หาบมาจากเมืองซัวเถา โผวเล้ง ผ่านมายังเส้นทางคูนหมิงข้ามแม่น้ำโขงมาแบกมาถึงเมืองสุรินทร์ การเข้ามาของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้เริ่มแรกเดินทางโดยทางเรือข้ามน้ำข้ามทะเลจากประเทศจีน มาลงที่ท่าเรือคลองเตย หรือที่เกาะสีชัง เดินทางโดยเกวียน มายังย่านยานนาวา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกรุงเทพฯ เมื่อมีรถไฟตัดผ่านจึงเดินทางตามเส้นทางรถไฟประกอบอาชีพตามที่ตนถนัด ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของสุวิทย์ ธีรศาตวัต (2551 : 319-325) ชาวจีนที่อพยพมาตั้งรกรากในภาคอีสานส่วนใหญ่เป็นจีนแต้จิ๋ว มณฑลกว่างตุ้ง เดินทางสู่อีสาน 2 เส้นทาง เส้นทางแรกขึ้นที่ท่าเรือกรุงเทพฯหรือเมืองอื่นในอ่าวไทยตอนบน แล้วนั่งรถไฟมาสู่ภาคอีสาน อีกเส้นทางหนึ่งมาขึ้นฝั่งที่เวียงจันทน์แล้วเดินทางเข้าสู่ลาวข้ามแม่น้ำโขงสู่ภาคอีสาน ชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาวนาหรือลูกชาวนาที่ยากจนเริ่มต้นหากไม่ทำงานอยู่กับญาติเพื่อสะสมทุนและเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีการแพร่กระจาย จึงยึดหลักว่า “วัฒนธรรมคือความคิดของพฤติกรรมของมนุษย์ ฉะนั้นจะไปไหนก็นำเอาวัฒนธรรมไปด้วย วัฒนธรรมจึงแพร่กระจายออกไป” การแพร่กระจายจึงยึดหลักการทางภูมิศาสตร์ มีความสะดวกในการเดินทางไม่มีอุปสรรค ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น การค้าขาย การทำงาน เมื่อไปยังสถานที่ต่างๆก็นำวัฒนธรรมไปด้วย ปัจจัยทางสังคม เช่น การปกครอง การแต่งงาน การศึกษา เป็นต้น ปัจจัยด้านการคมนาคมที่สะดวก อาจโดยทางเรือหรือเส้นทางคมนาคมอื่นๆ

2. สภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้เกี่ยวกับสภาพการประกอบอาชีพและการปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ยังคงมีการปรับตัวในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง แต่ชนบธรรมเนียมประเพณีจีนยังคงปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การอบรมเลี้ยงดูลูกเน้นเรื่องความกตัญญูทวดเทวี ความซื่อสัตย์ ประหยัดอดออม และความมีระเบียบวินัยทางการเงิน ซึ่งปลูกฝังให้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างเห็นได้ชัด การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนส่งผลให้จังหวัดสุรินทร์พัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานของกฤษฎา พิณศรี และชรินทร์น อิงพงษ์พันธ์ (2548 : 89-93) บางส่วนซึ่งกล่าวว่า สิ่งที่คนจีนยังเก็บรักษาและสืบทอดต่อไปต่อคนรุ่นหลัง คือ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม รวมทั้งการสั่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญู ขยันอดทน อันนำไปสู่เป้าหมาย คือ การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ตามที่บรรพบุรุษได้กระทำมาในอดีต ข้อค้นพบที่แตกต่างออกไป คือ การอบรมสั่งสอนลูกในเรื่องความซื่อสัตย์ ประหยัดอดออม และความมีระเบียบวินัยทางการเงิน ซึ่งปลูกฝังให้คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างเห็นได้ชัด

คนจีนที่อพยพมาที่จังหวัดศรีสะเกษนั้นมีลักษณะสองรูปแบบ รูปแบบแรกคือ รูปแบบที่หนึ่งเป็นลักษณะเป็นสาขาหรือเอเยนต์ เป็นนักธุรกิจทางโคราชแล้วขยายสาขาออกมา มาแล้วตั้งเป็นร้าน ส่วนมากเป็นร้านขายส่ง เป็นร้านใหญ่ หากเงินทุนน้อยจะเป็นลักษณะขายปลีก หาบขายตามหมู่บ้าน อีกรูปแบบหนึ่งที่มา คือ ประกอบอาชีพเป็นกุลี สมัยที่ทำทางรถไฟก่อนรถไฟจะเปิดที่ศรีสะเกษ กุลีที่มาสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นคนจีน ซึ่งกุลีก็ทำงานมาเรื่อยๆ หากเห็นว่าบริเวณไหนเหมาะสมก็จะปักหลัก หลังจากทีคนจีนเริ่มตั้งหลักปักฐานได้เริ่มรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรหลวมๆ ไม่ได้เป็นทางการ แต่เป็นที่เข้าใจกันในกลุ่ม โดยเถ่าแก่ใหญ่ๆ จะเป็นผู้รับฝากเงิน ซึ่งสมัยก่อนไม่มีธนาคาร ส่วนคนที่เงินทุนน้อยก็จะช่วยเหลือกันคือ เอาสินค้าให้ไปขายก่อน มีตั้งค้ค้อยเอามาคืน ส่วนคนจีนที่ต้องการส่งเงินกลับไปยังประเทศจีนสมัยนั้น แกนนำกลุ่มจะเป็นผู้จัดการให้ การประกอบอาชีพของคนจีนที่สำคัญในศรีสะเกษคือ การค้าขาย นอกจากค้าขายแล้วคนจีนยังประกอบอาชีพปลูกผัก ประมาณ 40 เจ้า จะขายที่ตลาดและมีประกอบอาชีพคือ ขายหมู มีเขียงหมู สมัยก่อนคนจีนไม่เลี้ยงหมู จะเป็นชาวบ้านเลี้ยงหมู คนจีนจะมารอซื้อหมู เพื่อมาขายต่อเหมือนเป็น นายหน้า ชื่อที่ด้านขายหมูด้านแรกก่อนแล้วนำมาขายที่ตลาดมีบ้างที่ฆ่าหมูขาย ขายเนื้อหมู ทำเขียงหมู เก็บน้ำมันหมูไว้เป็นปีบขายที่เป็นโบกี้รถไฟ เพื่อนำไปขายยังกรุงเทพฯ ซึ่งกำไรส่วนใหญ่จะได้จากการขายน้ำมันหมู มีบ้างที่ขายน้ำเต้าหู้ เต้าฮวย ส่วนช่าง ช่างฝีมือ เช่น สร้างบ้าน หรือตึก จะเป็นคนเวียดนาม คนจีนในสมัยก่อนบางส่วนที่ปลูกผัก บางส่วนที่หาบของขายส่วนร้านที่มาตรฐานะดีได้แก่ ร้านรวมสินวิทยา ปัจจุบันพัฒนามาเป็นร้านไพศาลวิทยา ร้านที่เป็นร้านขายยาได้แก่ ร้านเคียวเต็ก ร้านที่ร่ำรวยในช่วงนั้นคือ ร้านจงเจริญพาณิชย์ แต่ด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีความเจริญ ทำให้ร้านจงเจริญพาณิชย์ขายสินค้าได้น้อยลง ประกอบกับร้านโมเดิร์นเทรด เช่น บิ๊กซี โลตัส แม็คโคร เข้ามาทำให้ร้านโชห่วยบางร้านขายน้อยลง อีกตระกูลหนึ่งที่ทำธุรกิจโรงพยาบาลคือ ตระกูลเกียรติชุมพล เมื่อก่อนกิจการโรงพยาบาลเป็นที่นิยมมาก แต่ปัจจุบันโรงพยาบาลตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานของวราเทพ สันติวรวัฑฒ์ (2542 : 165-166)

บางส่วน ซึ่งกล่าวว่า ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ ประกอบอาชีพค้าขาย โดยเริ่มอาชีพขนาดเล็กแบบครอบครัวแล้วพัฒนากิจการการค้าขนาดใหญ่มาเป็นบริษัทห้างร้าน เช่น โรงสี โรงแรม ร้านทอง ภัตตาคารและศูนย์การค้า โดยมีระบบตระกูลแซ่เป็นปัจจัยหลักและการก่อตั้งมูลนิธิและรวมตัวของสมาคมเป็นปัจจัยรอง ที่ทำให้ธุรกิจเป็นปีกแผ่นและสามารถเชื่อมโยงนำไปสู่อำนาจทางการเมือง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาและประกอบอาชีพที่มั่นคง ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ จึงการเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังสามารถผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ข้อค้นพบที่แตกต่างออกไป คือ การอพยพเข้ามาของคนจีนในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะสองรูปแบบคือ รูปแบบแรกคือ รูปแบบที่เป็นลักษณะเป็นสาขาหรือเอเยนต์ เป็นนักธุรกิจทางโคราซแล้วขยายสาขาออกมา มาแล้วตั้งเป็นร้าน ส่วนมากเป็นร้านขายส่ง เป็นร้านใหญ่ หากเงินทุนน้อยจะเป็นลักษณะขายปลีก หาบขายตามหมู่บ้าน อีกรูปแบบหนึ่งที่มา คือ ประกอบอาชีพเป็นกุลี สมัยที่ทำทางรถไฟก่อนรถไฟจะเปิดที่ศรีสะเกษ กุลีที่มาสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นคนจีน ซึ่งกุลีก็ทำงานมาเรื่อยๆ หากเห็นว่าบริเวณไหนเหมาะสมก็จะปักหลัง ข้อค้นพบอีกประเด็น คือ หลังจากมีการสร้างถนนมากขึ้น การคมนาคมสะดวกมากขึ้น แม้จังหวัดศรีสะเกษ จึงสร้างสถานีขนส่งแห่งใหม่ขึ้น จึงมีชาวจีนบางกลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดมุกดาหาร โดยมาประกอบอาชีพค้าขาย ขายของเบ็ดเตล็ด

คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี มีบ้างที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอวารินชำราบ แต่ส่วนใหญ่เลือกที่จะอยู่อำเภอเมืองอุบลราชธานีมากกว่าเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของอำเภอวารินชำราบเป็นลักษณะเนินสูง ไม่ได้เป็นที่ราบเหมือนกับที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี และมีคนจีนที่มาอยู่อำเภอวารินชำราบอยู่ก่อนแล้วการอพยพมาของคนจีนส่วนใหญ่เลือกมาตามเส้นทางรถไฟ บ้างก็ล่องเรือมาค้าขายที่ริมแม่น้ำมูล โดยการประกอบอาชีพของคนจีนสมัยก่อนปลูกผักแกวทำกวาดตุง มีทั้งเลี้ยงหมูอยู่ที่หนองศาลา สมัยก่อนเรียก “แจ็กเลี้ยงหมู” หาบปลาตามริมแม่น้ำมูล มีร้านก๋วยเตี๋ยวอาไคว้ (ร้านอาไคว้) สมัยนั้นขายเพียงขามละ 3 สตางค์ ร้านอยู่ทางฝั่งทิศตะวันตกของวัดป่าใหญ่ มีร้านแจ็กหัวโต (ย้อมผ้ากระโปรงนักเรียน) อยู่หน้าวัดป่าใหญ่ มีท่าเรือก๋วยเตี๋ยวร้านอยู่ริมวัดทุ่ง คนจีนมีทำข้าวพอง ทำขนมเปียะขนมรังผึ้ง ขนมไข่ มีโรงเลื่อยที่ทำตลาด ขายกาแฟ ปลูกผัก มีที่ขายของตามตลาด หาบขายก็มี ขายผลไม้ ทุเรียน กล้วยหอม ทำขนมอังก๋วยท้อ (ขนมชนิดหนึ่งของจีน) หาบถั่วดิน ถั่วต้มขาย ขายเป็นกระป๋องขายในตลาด ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ขายของเบ็ดเตล็ด ทำโรงสีเล็ก ขายข้าว ขายของป่า ฟ้าไร่ หนังกว้างหนังกวาย เลี้ยงหมู ทำโรงปอ หนังกว้างหนังกวาย โรงภาพยนตร์ ส่วนที่เป็นกรรมกร แบกหามพอกับเงินได้ก็มาเปิดร้านค้า ขายของเล็กๆ น้อยๆ กิจการค่อยๆ เติบโตตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานของณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล และอนันธนา เมธานนท์ (2556 : 81-82) บางส่วน ช่วงที่ระหว่าง ปี พ.ศ. 2411-2447 คนจีนมีบทบาทที่เด่นด้านเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพ 6 ประเภท พ่อค้ารายย่อย พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าระหว่างภูมิภาค ข้าราชการจากส่วนกลาง เจ้าภานายอากร และแรงงานรับจ้าง ช่วงปี พ.ศ. 2447-2472 สมัยการสะสมทุนระยะแรกของชาวจีนทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการกระจายสินค้า สิ่งของแลกเปลี่ยนให้กับชุมชนเมืองอุบลราชธานี กลุ่มเจ้าภานายอากร 4 สายตระกูลคือกลุ่มผู้มั่งมีประจำเมือง มีบทบาทด้านการอุปถัมภ์เครือข่ายการค้ากลุ่มชาติพันธุ์จีน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับด้านการเมือง ด้านสังคมค้นพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์จีนเมืองอุบลฯ ระยะเวลาไม่นิยมแต่งงานกับสตรีพื้นเมือง ยังค้นพบปัญหา

คนจีนในบังคับฝรั่งเศสปรากฏในอนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ชุมชนจีนได้เริ่มสร้างโรงเรียนจีนอันเป็นฐาน พุมพิภภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลัง ช่วงที่สาม ปี พ.ศ. 2473-2488 กลุ่มชาติพันธุ์จีนได้เดินทางเข้ามา ประกอบอาชีพในเมืองอุบล ฯ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางรถไฟเปิดให้บริการถึงสถานีวารินชำราบในปี พ.ศ. 2473 ทั้งยังสร้างฐานะจากการประกอบอาชีพโรงสี รับซื้อข้าวเปลือก ของป่า พืชไร่ ควบคู่ไปกับการเลี้ยงสุกร ในปี พ.ศ. 2480-2488 เศรษฐกิจเริ่มซบเซา และตกต่ำในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2484-2488 ด้านการเมืองในปี พ.ศ. 2478 สายตระกูลเจ้าภานุโยธาเริ่มเล่นการเมืองระดับท้องถิ่น พระราชกำหนดเขตหวงห้ามต่างดาว ปี พ.ศ. 2484 ผลักดันให้คนต่างดาวต้องย้ายออกจากเมืองอุบลฯ และวารินชำราบ เพราะเป็น 2 ในเขตยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ข้อค้นพบที่แตกต่างออกไป คือ การประกอบอาชีพของคนจีนมีทำข้าวพอง ทำขนมเปียะ ขนมรังผึ้ง ขนมไข่ มีโรงเลื่อยที่ทำตลาด ขายกาแพ ปลุกผัก มีที่ขายของตามตลาด เช่น หาบของขายก็มี ขายผลไม้ ทุเรียน กลัวยหอม ทำขนมอังก๋วยท้อ (ขนมชนิดหนึ่งของจีน) หาบถั่วดิน ถั่วต้มขาย ขายเป็นกระป๋องขายในตลาด ขายของเบ็ดเตล็ด ทำโรงสีเล็ก ขายข้าว ขายของป่า พืชไร่ หนังกวักหนังกววย เลี้ยงหมู ทำโรงปอ โรงครั่ง โรงถัง ขายสังกะสี หันทำโรงสีใหญ่ โรงภาพยนตร์ ส่วนที่เป็นกรรมกร แยกหามพอบเก็บเงินได้ก็มาเปิดร้านค้า ขายของเล็กๆ น้อยๆ กิจการค่อยๆ เติบโตตามลำดับ

3. การปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้

ข้อค้นพบในงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนถึงแม้จะประสบความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพของตนเองแล้ว และสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพจากรุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันคนไทยเชื้อสายจีนยังมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็นประเด็นที่สำคัญดังนี้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ซึ่งกล่าวไว้ว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ถูกนำเสนอ โดย Brown (นียบรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ. 2540 : 108-111 ; อ้างอิงมาจาก Steward. 1949) โดยมีแนวคิดวาระบบสังคมต่างๆ ประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ โครงสร้างทางสังคม คือแบบแผนที่อยู่ได้นานโดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โครงสร้างจะได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เน้นการทำความเข้าใจกับการคงอยู่และการสืบเนื่องของโครงสร้างและเสถียรภาพทางสังคม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่เกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมอยู่กันอย่างมีระบบ ในแต่ละระบบจะมีส่วนหรือระบบย่อยๆ ทำหน้าที่ต่างๆ (Function) เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีระเบียบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นจุดมุ่งหมายของสังคม หากระบบใดไม่ทำหน้าที่ของตนจะก่อให้เกิดการปรับตัวเอง และเกิดความสมดุลในที่สุด ซึ่งระบบต่างๆ ที่เป็นอยู่ในสังคมจะมองว่าสมดุลอยู่แล้วสิ่งที่จะทำให้ระบบย่อยต่างๆ ได้มีการปรับตัวเข้าหากันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ เพื่อรักษาสมดุลในระบบ จากกระทำของบุคคลและสังคม ผลการวิจัยสรุประบบย่อยที่ทำหน้าที่ได้อย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรม ดังนี้ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการศึกษา (Education System) ด้านสุขภาพ (Health System) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอีสานใต้

จากการวิจัยพบว่ารูปแบบเครือข่ายของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้มี 5 รูปแบบ ดังนี้คือ

- 1) เครือข่ายด้านความเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายจีนยังคงอนุรักษ์และรักษาไว้ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ความเป็นชาติพันธุ์ของจีน เช่น จีนแต้จิ๋ว จีนฮากกา (จีนแคะ) สมาคมโผเลี้ยง เป็นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในความดำรงอยู่และอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไว้ ได้แก่ เครือข่ายด้านชาติพันธุ์จีน ได้แก่ สมาคมฮากกา (จีนแคะ) เครือข่ายแซ่ตระกูล ได้แก่ ชมรมตระกูลลิ้ม สมาคมตระกูลตั้ง สมาคมตระกูลจิ่ง สมาคมตระกูลแต้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ สร้างความสมัครสมานสามัคคีในสายตระกูลทั้งระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศและระหว่างประเทศ
- 2) เครือข่ายด้านจิตอาสา ได้แก่ มูลนิธิต่างๆของแต่ละจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ซึ่งทางมูลนิธิจะจัดกิจกรรมเด่นๆ ในแต่ละปี เช่น งานสะเดาะเคราะห์ งานเทกระจาด งานเทศกาลกินเจ
- 3) เครือข่ายด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สมาคมหอการค้าของแต่ละจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ ส่งเสริมนโยบายการค้าขายในจังหวัด ร่วมมือกับภาครัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้า โดยเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการภาคเอกชน ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างรัฐและเอกชน และสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง
- 4) เครือข่ายด้านการศึกษา มีวัตถุประสงค์สนับสนุนให้บุตรหลานเรียนภาษาจีน โดยมีสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีน ได้แก่ โรงเรียนวณิชยกุล จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนฮั่วเฉียววงฮัก 1 และ 2 จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนจังหวัดศรีสะเกษนั้น จะส่งลูกหลานเรียนภาษาจีนที่อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ เครือข่ายด้านการศึกษา ยังประกอบด้วย เครือข่ายสมาคมศิษย์เก่า เพื่อช่วยสนับสนุนและดำเนินการทางด้านการศึกษาให้แก่ โรงเรียนจีนของแต่ละจังหวัด
- 5) เครือข่ายด้านอาชีพ เช่น ชมรมร้านขายยา สมาคมโรงสี สมาคมร้านขายทอง ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มอาชีพเดียวกัน และช่วยประสานงานกับหน่วยงานรัฐตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่าย คือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางครอบครัว แซ่ตระกูล กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มองค์กร โดยเฉพาะภายในพื้นที่ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งอาจมีทั้งการเชื่อมโยงเฉพาะกิจหรือการขับเคลื่อนประสานประโยชน์ร่วมกันในแต่ละพื้นที่ โดยเครือข่ายของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ แบ่งเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ (area) คือแต่ละจังหวัด อีกทั้งเป็นเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตอาสา ด้านการศึกษา และเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายด้านครอบครัวตระกูลหรือแซ่ เพื่อความสมัครสมานและความสามัคคีในกลุ่ม ซึ่งมีส่วนผลักดันให้คนไทยเชื้อสายจีนประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้จากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในอีสานใต้

ข้อค้นพบใหม่ในด้านทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจจากการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานใต้ มีดังนี้ คือ

1. แม้คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการปรับตัวในการประกอบอาชีพตามสมัย แต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนเองของแต่ละพื้นที่ และยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั้งเดิมไว้ เช่น เคารพสักการะบรรพบุรุษ ให้ความเคารพศาสนสถานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นศาลเจ้าจีน สุสานจีน รวมทั้งมูลนิธิต่างๆ ปฏิบัติตามวันเทศกาลสำคัญ เช่น วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง วันสารทจีน เทศกาลกินเจ
2. กลุ่มการประกอบอาชีพร้านค้าประเภทโชห่วย ซูเปอร์มาร์เก็ต ต้องปรับตัวในการขายสินค้า เนื่องจากการแข่งขันค่อนข้างสูง จึงควรรหาสินค้าที่มีความแตกต่างจากร้านค้าระดับชาติ เช่น ร้าน 7-11 ร้านเทสโก้โลตัส ร้านบิ๊กซี ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น สร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมการขายสินค้ามากขึ้น จัดร้านให้สะอาด สะดวกน่าเข้า จัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย
3. กลุ่มการประกอบอาชีพที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น ร้านขายยาจีน ต้องปรับตัว แม้ปัจจุบันไม่มีหมอจีนมากเท่าในอดีต โดยเพิ่มช่องทางในการขาย ทางออนไลน์ จัดส่งถึงบ้าน พร้อมกับพัฒนาให้ความรู้ทางด้านยาสมุนไพรจีนให้มากขึ้น
4. กลุ่มการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ภัตตาคารอาหารจีน ต้องปรับตัวโดยจัดเมนูอาหารทั้งแบบจีนแท้ แบบกึ่งไทย แบบกึ่งอาหารอีสาน หรือเพิ่มเมนูอาหาร เช่น สุกี้ หมูกระทะ เพื่อเพิ่มช่องทางในการขายมากขึ้น เช่น รับจัดงานนอกสถานที่ รับจัดอาหารช่วงเทศกาล เช่น จัดชุดอาหารในวันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง เนื่องจากปัจจุบัน คนไทยเชื้อสายจีนไม่นิยมฆ่าไก่ฆ่าเป็ดเอง บริการจัดส่งถึงบ้าน อีกทั้งต้องเผชิญกับคู่แข่งมากขึ้นเนื่องจากมีห้างสรรพสินค้าระดับชาติที่มีร้านอาหาร หรือ food court
5. กลุ่มการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปอาหาร ยังคงต้องรักษาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาการบรรจุหีบห่อเพื่อรักษาคุณภาพให้ยาวนาน และออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ดึงดูดลูกค้าได้ ตลอดจนเพิ่มช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์ เพื่อสามารถขายสินค้าได้ปริมาณที่มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป
  - 1.1 ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ควรคำนึงถึงความปลอดภัย สถานที่ในการไปสัมภาษณ์ การเดินทางช่วงเก็บข้อมูล ช่วงฤดูกาล ความเหมาะสมและเวลาในการนัดหมาย และต้องกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไม่พุดนอกประเด็นในการสัมภาษณ์
  - 1.2 ในการเก็บข้อมูล ควรค้นหาผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น เช่น เข้าไปขอความร่วมมือจากหน่วยงานหรือสมาคมหอการค้าแต่ละจังหวัด เพื่อช่วยกระชับเวลาในการสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกันเบื้องต้น
  - 1.3 การเข้าไปสัมภาษณ์ควรชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เนื่องจากบางท่านกลัวถูกหลอกกลัวสรรพากร แม้แสดงหนังสือการลงพื้นที่แล้วก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดนครราชสีมา ในอีสานใต้ หรือในภูมิภาคต่างๆในประเทศไทย เพื่อทราบความเป็นมา สภาพการประกอบอาชีพ และการปรับตัวในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยลักษณะการเปรียบเทียบการปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการปรับตัวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

2.3 ควรมีการศึกษากการประกอบอาชีพใดของคนไทยเชื้อสายจีนที่กำลังหายไปเพราะเหตุใดและแนวทางในการส่งเสริมอาชีพดังกล่าวจะทำได้อย่างไร เช่น ร้านขายยาจีน ซึ่งแต่ละจังหวัดเริ่มเหลือเพียง 1-2 ร้านเท่านั้น อีกทั้งการประกอบอาชีพทางด้านภัตตาคารอาหารจีน (โต๊ะจีน) ธุรกิจงเด็ก เป็นต้น

2.4 ควรมีการศึกษากการประกอบอาชีพของชาวจีนโดยจำแนกจากภาษาพูด นอกจากจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย ยังมีจีนไหหลำ จีนกวางตุ้ง จีนฮากกา (จีนแคะ) จีนเซียงไฮ้ และจีนอื่นๆที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย เพื่อทราบความเป็นมา สภาพการประกอบอาชีพ และการปรับตัวในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

2.5 ควรมีการศึกษากลุ่มธุรกิจร้านค้าประเภทโชห่วย ขายของเบ็ดเตล็ด ซูเปอร์มาร์เก็ต ที่ได้รับผลกระทบจากจากร้านค้าระดับชาติ เช่น ร้าน 7-11 ร้านเทสโก้โลตัส ร้านบิ๊กซี บางร้านต้องเลิกกิจการไป แนวทางในการปรับตัวในการประกอบอาชีพเพื่อให้อยู่รอดได้ในอนาคต สะท้อนให้รัฐบาลเห็นถึงปัญหาในการผูกขาดการค้าปลีกจากร้านค้าระดับชาติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่สะสมยาวนานกว่า 20 ปี

2.6 ควรมีการศึกษาวิจัยมุมมองของคนไทยเชื้อสายจีนในอีสานเกี่ยวกับการสร้างชุมชนเมืองใหม่ตามแนวชายแดนไทย-เขมร และไทย-ลาว หลังจากเปิดประชาคมอาเซียนแล้ว บริเวณตามแนวชายแดนดังกล่าวเกิดประโยชน์ทางการค้าหรือเกิดปัญหาในการประกอบอาชีพในด้านใด แนวโน้มในการประกอบอาชีพจะเป็นไปในลักษณะใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนเกี่ยวกับนโยบายของหน่วยงานภาครัฐต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล จันทรสร. อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลและบทบาทของคนจีนในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน.
พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2506.
- กฤษฎา พิณศรี และชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์. การปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนภายใต้วัฒนธรรมเขมร
สุรินทร์. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2548.
- กอแก้ว ศิริกุล. การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อสร้างสังคม
เข้มแข็งในจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2551.
- กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนโดยถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ :
สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2537.
- แก้วตา จันทรานุสรณ์. คนจีนกับการสร้างวัฒนธรรมสาธารณะในเทศบาลนครขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. ชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2517ก.
- _____ . ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2517ข.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. วัฒนธรรม
พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ :
คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, 2542.
- งามพิศ สัตย์สงวน. การวิจัยเชิงคุณภาพทางมนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2542.
- จงจิต กล่อมสิงห์. การรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.
- จินตนา สารุพันธ์. แนวทางการพัฒนาอาชีพอิสระของคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัด
นครปฐม. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- จารุวรรณ พรหมหวัง. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยลื้อ. วิทยานิพนธ์
อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.
- จี วิลเลียม สกินเนอร์. สังคมจีนในไทย ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ.
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- จุลี จุลละเกศ. มนุษยศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2514.
- เจษฎา โลห่อ้นจิตร และสมบุรณ์ ศิริประชัย. ในคนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร.
กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2527.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เจริญทัศน์
การพิมพ์, 2533.
- _____ . จากประวัติศาสตร์หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์,
2544.

- ชรินทร์ อิงพงษ์พันธ์. การศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและสัมพันธภาพของคนไทยเชื้อสายจีน: กรณีศึกษาสมาคมแช่ตั้ง สมาคมแช่เตี้ย และสมาคมแช่อึ้ง ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2548.
- ชะลอ บุญช่วย. ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532.
- ชาญชัย จิรวรรณกิจ. การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
- ชาญชัย ใจหาญ. การผสมผสานวัฒนธรรมของชาวไทยญอกับชาวไทยลาว บ้านหัวหมู ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนในประเทศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.
- ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
- ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล และอนันต์ธนา เมธานนท์. ชาวจีนเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ. 2411-2555. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2556.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. ชาวจีนในอำเภอสองแห่งในจังหวัดยโสธร. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532.
- ดรุฬพัศร์ สำราญวงศ์. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยง. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ดำรง ฐานดี. สังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- ต่วน ลี เชิง. คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. เส้นทางเศรษฐกิจ : ศรีชัยการพิมพ์, 2527.
- ทรงคุณ จันทจร. การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม(ภาคปฏิบัติ). กอปลินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2557.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลางรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411-2475. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- ทิพดี นิमितพงศ์ธร. การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2547.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ลิขิต ธีรเวคิน. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา, 2521.
- ธนพฤษก์ ชามะรัตน์. “หมุดยึดคนกระจาย : เครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน,” วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 7(3) : 27-51 ; กันยายน-ธันวาคม, 2554.
- ธมลวรรณ ตั้งวงศ์เจริญ. เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- นงนุช ทรัพย์สาร. “ชาวจีนในสังคมอีสาน,” วารสารช่อพะยอม. 15(3) : 11-20 ; พศจิกายน, 2550.
- นงลักษณ์ ลีมีศิริ. ความสำคัญของกบฏหัวเมืองอีสาน พ.ศ. 2325-2445. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524.
- นรา รัตนรุจ. บทบาทชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2521.
- นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- นารีรัตน์ ปรีสุทธิวุฒิพร. โครงการวิจัย เรื่อง คนจีนกับการขยายตัวของเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548.
- . องค์ความรู้เรื่องเงินในประเทศไทยตั้งแต่ ค.ศ 1975-1995. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- นิคม มุสิกคามะ. วัฒนธรรม : บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2545.
- นิปาติเมาะ หะยิหามะ และอรอุษา ปุระยบุรณะ. การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอ จังหวัดปัตตานี. ทุนวิจัยอุดหนุนสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2549.
- นียบรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- นिति เอียวศรีวงศ์. ความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย : การท้าทายใหม่ในปัจจุบันและอนาคตของงานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2533.
- . ปากกาและใบเรือ รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2527.
- บัวกนก วัชรปรีดา. การผสมผสานวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- บุญยงค์ เกศเทศ. วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. กรุงเทพฯ : ยงสวัสดิ์การพิมพ์, 2536.
- ประจักษ์ เข้มมุกด์. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวพวนกับวัฒนธรรมไทยศึกษา กรณีชาวพวนในตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521.
- ประยงค์ อนันทวงศ์. หล่นบนโต๊ะจีน ชุดที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์, 2540.
- ประภาพร แก้วอมตะวงศ์ และสุธิดา ตันเลิศ. คนจีนกับเศรษฐกิจท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี ช่วงปี พ.ศ. 2504-2555. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2556.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- ผาณิต รวมศิลป์. นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481- ถึง พ.ศ. 2487. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521
- พลกุล อังกินันท์. บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514.

- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2547.
- พวงไข่มุก คุณารัตนพฤษ. ความสำคัญของเมืองนครราชสีมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453). วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- พัชรา กิจปฐมมงคล. พิธีกรรมคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2547.
- พิมพ์ ชาญธนะวัฒน์. การปรับเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ : กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่ หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2546.
- พรีนา บุลมพิลด์. ความเชื่อชาวจีน. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย หยกแดง. กรุงเทพฯ : ยินหยาง, 2533.
- ภูวดล ทองประเสริฐ. เงินโพ้นทะเลสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : แชนด์เอง, 2547.
- . นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500). วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- มัลลิกา เรืองระพี. บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงสมัยรัชกาลที่ 4. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- เมฆม สอดส่องกฤษ และธีรวิทย์ กาปัญญา. นามานุกรมธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2553.
- รตพร ปัทมเจริญ. บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- รพีพรรณ ลิ้มปิติ. การถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- รุ่งจิต ปรัชญาสันติ. การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิตและบทบาทของชาวจีน ในอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างปี พ.ศ. 2490-2539. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- วราเทพ สันติวรรักษ์. ชาวจีนในเขตสถานีรถไฟศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล. อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2552.
- วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. จีน-เทศกาลและวันสำคัญ. กรุงเทพฯ : สายใจ, 2536.
- วัลภา บุรุษพัฒน์. ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2517.
- วิทยา วิทยอำนวยคุณ. คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิริชัยการพิมพ์, 2528.
- วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน : ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

- วิรัตน์ แก้วแทน. การศึกษาประเพณีกินเจของคนไทยเชื้อสายจีนในอำเภอตรัง จังหวัดตรัง.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2537.
- วิลาศ โพธิสาร. รถไฟกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่างระหว่างปี พ.ศ.
2449-2484. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2536.
- วีรวัลย์ งามสันติกุล. ชาวจีนกับกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2420-2513.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- ไวพจน์ ชันสุวรรณ. บทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของคนไทยเชื้อสายจีน เขตเมือง
มหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2543.
- ศศิวิมล ศรีวิจิตรมณี. บทบาทของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูลูก : กระบวนการ
ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง. วิทยานิพนธ์ มน.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ศิริพร สุขเมธารัตน์. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
2554.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. ชาวจีนอพยพในชยันนาท อุทัยธานี และนครสวรรค์ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง
รัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ : สมาคมประวัติศาสตร์, 2536.
- ศุภวรรณ ชวรัตน์วงศ์. บทบาทชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัชกาลที่ 3 แห่ง
รัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172-2394. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.
- สนธิ สมครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- สวาท เสนารงค์. ภูมิประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- สุนิสา บิลสมัท. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพอิสระของประชาชน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- สุรรัตน์ โลหะขจรพันธุ์. การประกอบอาชีพอิสระของคนพิการที่กู้ยืมเงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคน
พิการนครนายก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- สัญญา จัตตานนท์. แนวโน้มของการประกอบอาชีพอิสระในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
สังคมศาสตร์. 2527.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สมุดรายงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ : สำนักงานนายกรัฐมนตรี้,
2542ก.
- . สมุดรายงานสถิติจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานนายกรัฐมนตรี้, 2542ข.
- . สมุดรายงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ : สำนักงานนายกรัฐมนตรี้, 2542ค.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ตำนานเกี่ยวกับท้าวสูงเจือง : มิติทางประวัติศาสตร์และ
วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยอุ้งจังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- สิริจิตต์ ปันเงิน. “จริยปรัชญาการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม ชาวจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 21(37) : 57-87 ; กันยายน-ธันวาคม, 2556.
- สุจิรา ประยูรพิทักษ์. การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าเข้าบ้านผาเตือ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สุชาดา ต้นตอรุณกุล. โพยก๊วน : การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม : ครอบครัว : ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- . สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2535.
- สุภิตา ไชยสวัสดิ์. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวจีนผู้ไทกับชาวไทยลาว ศึกษากรณีบ้านคำกั้ง ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- สุนทร สุรวาทกุล. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของคนไทยที่พูดภาษาลาว กวย และเขมร ศึกษากรณีบ้านเกาะแก้ว อำเภอร่องทาบ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- สุนน อยู่ลิน. พฤติกรรมกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตเทศบาลเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. ประวัติศาสตร์จีนอีสาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- เสฐียรโกเศศ นาคะประทีป. ลัทธิเพื่อน ตอนลัทธิศาสนาของจีน ภาค 4 ตอน 1. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2475.
- อภิเดช สัตยาวิรุทธ์. คนไทยเชื้อสายจีน : การพัฒนาการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาคม). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- . วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- อาดีส วารีกุล. ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2546.
- อุทัย หิรัญโต. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534.

- Baker, D. R. Chinese Family and Kinship. London : The Macmillan Press, 1979.
- Doak, A. Barnett. “Communist China and Asia: Challenge to American Policy,” Journal of Modern History. 33(1) : 109-110 ; March, 1960.
- Boonsanong, Punyodyana. Chinese-Thai Differential Assimilation in Bangkok : An Exploratory Study. New York : Ithaca Cornell University, 1971.
- Chansiri, Disapol. “Overseas Chinese in Thailand : A Case Study of Chinese Emigres in Thailand in the Twentieth Century,” Dissertation Abstract International. 66(12) : unpagged ; June, 2006.
- Hyunh, Vac Phuc. จามมุสลิมในเวียดนามหลังนโยบายโดยเมื่อย การปรับปรนวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ ศาสนปฏิบัติและชาติพันธุ์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2554.
- Koojaroenpaisan, Pranee. “Evaluation of Trust in the Selection of International Wholesaler : The Case of Ethnic Chinese Suppliers in Thailand,” Dissertation Abstract International. 57(4) : 1740-A ; October, 1996.
- Refield, Robert. The Little Community and Reasant Society and Culture. Chicago : University of Chicago Press, 1960.
- Richard, J. Coughlin. Double Identity The Chinese in Modern Thailand. Hongkong : Hongkong University Press, 1960.
- Sirijaraya, Sueb-Sak. “Dermatoglyphic Genetics of Live Populations in Thailand,” Dissertation Abstract International. 50(5) : 1354-A ; November, 1989.
- Skinner, William G. Chinese Society in Thailand : An Analytical History. New York : Cornell University, 1957.
- Victor, Simpao Limlingan. The Overseas Chinese in Asean. Massachusetts : Harvard University, 1986.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้รู้

ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้

จำนง มหาผล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 1357 ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

ปรีชา วรเศรษฐสิณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559.

สุวิชัย คุณผล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 38 ถนนพิชิตรังสรรค์ สี่แยกศาลยุติธรรม จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2559.

ผู้สูงอายุ

ประดิษฐ์ ศิลาบุตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559.

สุนีย์ แซ่ตั้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 134 ถนนขยางกรู ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559.

อนันต์ เทียวเจริญโสภา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 99 ถนนหลักเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

ผู้นำชุมชน หรือองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานราชการ

ชวลิต องควานิช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 118-120 ถนนหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2559.

ธงชัย มุ่งเจริญพร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5-7 ถนนภักดีชุมพล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559.

วิทยา วิรารัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 0556-59 ถนนวัดพระโต อำเภอเมืองเหนือ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.

ผู้ปฏิบัติ

กฤติชัย สุริย์ฉาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 272-2-8 ถนนเทศบาล 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559.

กังสตาล ชินวิวัฒน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 234 หมู่ 2 ตำบลสำโรง อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2559.

เกรียงศักดิ์ ปาลีคุปต์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ผนัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 331 หมู่ 10 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559.

- เกียรติ เกียรติคุณรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 76 ถนนกรุงศรีไน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.
- ชวณพิศ ไตรรัตน์วงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 1492/81-85 ตลาดศูนย์กลาง ถนนสุขุขันธ์ ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.
- ชัยนิช เทพอภิรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 339 ถนนกวางเฮง อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.
- ชาญณรงค์ พัฒนพิพิธไพศาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15 ถนนยุทธภักดิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2559.
- ชาติรี เตชะวรีกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 6 ถนนสถลมารท อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2559.
- เขี้ยะเกียง แซ่จิ่ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 69-71 ถนนเทศบาล 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2559.
- दनัย อารีย์วัฒนานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 234-8 ถนนจิตรบำรุง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.
- ทวีป รุ่งพัฒนาชัยกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 0987/31-32 ถนนสุขุขันธ์ ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.
- ทวีศักดิ์ จิระวัฒนารักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 917/17-18 ถนนวันลูกเสือ อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.
- ธงชัย มุ่งเจริญพร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5-7 ถนนภักดีชุมพล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559.
- ธนยศ ญาณวิเศษกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 66 หมู่ 10 ถนนกรุงศรีไน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559.
- ธนวรรณ ประสิทธิ์ธิเม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 414/1-6 ถนนธนสาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2559.
- ธนวรรณ ภัทรธนเศรษฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 104-108 ถนนอุปราชา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2559.
- ธาดา ลิ้มปิจำนงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 1102-05 ถนนสุขุขันธ์ ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2559.
- นเรนทร์ ธรรมภักดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 68, 70 ถนนกรุงศรีไน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559.

- นาริฐา หลาวทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 432 ถนนกลางเมือง ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.
- ปธิกร มงคลธนากุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 395 ถนนกลางเมือง ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.
- ปิยวรรณ โกมลวิษญ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 105 ถนนอุปราชา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559.
- พงษ์มิตร บัณชรมาศพรธร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 1717/6-7 ถนนเทศบาล 3 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2559.
- พุลสวัสดิ์ พันธนิกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 635-637 ถนนสรรพสิทธิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2559.
- มนตรี ทวีสุขศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 0715 ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2559.
- ยงค์ยุทธ สุรินทร์ศิริรัฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2/7-8 ถนนศิริรัฐ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 134 ถนนขยางกูร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559.
- รุ่งโรจน์ กิตติลักษณ์านนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 179-181 ถนนจิตรบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- วิทยา วิรารัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 0556-59 ถนนวัดพระโต อำเภอเมืองเหนือ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.
- วิวัฒน์ ทองชัยประสิทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 73-75 ถนนสรรพสิทธิ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2559.
- วีระ อุ่มสมบัติชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 27 ถนนวาริน-พิบูลตำบลวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559.
- วีระชัย จูโรจนวานิช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 199 หมู่ที่ 1 ถนนสถลมารท ตำบลธาตุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559.
- วีระชัย เล็กตระกูล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 209 ถนนพรหมเทพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559.
- ศรียวรรณ เกียรติสุนนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 987/33-35 ถนนชุนันท์ อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.
- ศุภชงค์ ชัยสิทธิานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15 ถนนอนันท์วิถิ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2559.
- สมจิตร วีระนนทาเวทย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 244-260 ถนนขยางกูร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2559.

- สุทิกาญจน์ เกยุราพรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7/2 ถนนหลักเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559.
- สุนันท์ เชาวศิริกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 1009/3 ถนนสุขุมวิท อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559.
- สุปราณี มณีกาญจนสิงห์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 642/11-13 ถนนราชการลูกไฟ 3 อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559.
- สุภชัย ตั้งยิ่งทวีผล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 114-116 ถนนพรหมเทพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559.
- สุรพล ตั้งคณสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 0820/8-9 ถนนอุบล อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559.
- สุรศักดิ์ ร่วมพัฒนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 162-164-164/1 ถนนธนสาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559.
- อนันต์ พิระนันท์รังษี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 49 ถนนอุปราชา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2559.
- ออมสิน ศรีสุรินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 423 ถนนจิตรบำรุง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2559.
- อืดแข็ง ชื่อชวาลกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 938-39 ถนนอุบล อำเภอเมืองใต้ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559.
- เอกชัย เอกวัฒน์โชติกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 363 ถนนสรรพสิทธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2559.
- ฮวงเค็ง แซ่ตั้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 ถนนอุปราชา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2559.

บุคคลทั่วไป

- กฤตวรรณ สามทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 48/8 ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- กฤษณะ ชินฉัตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 436/3 หมู่ที่ 11 ถนนคลองอาวุธ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2559.
- เกียรติศักดิ์ กอมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 26/3 ถนนสุริยาตร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559.
- เครือจิต เหมะนัค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 185 หมู่ที่ 12 บ้านชลประทาน ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2559.
- ชยพัทธ์ นิธิกรพงศ์ชนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 315 หมู่ที่ 8 ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- ตระการ ถนอมพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ญัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 25/7 ถนนเทศบาล 17 ตำบลวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559.

- ธัชพรรณ ปลื้มชิงชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 82/2 ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- ธิดารัตน์ เตือนเพ็ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านตะเคียน ตำบลโนนปูน อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- ธีรยุทธ อารุณยะเดช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 333 ถนนอุปราชา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2559.
- นารีวรรณ คำสิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 159 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559.
- ประกอบทรัพย์ มิ่งขวัญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 335/5 ถนนปลัดมณฑล ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559.
- ประจัน มณีนิล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 ถนนราษฎร์บำรุง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559.
- พลา ณ อุบล (สิงห์ขลุ่ย) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2 ถนนพิชิตรังสรรค์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559.
- เพิ่ม ปิยพัฒนาการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 338/1 หมู่ 16 ตำบลนอกเมือง ถนนสุรินทร์-สังขะ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2559.
- ยุทธชัย วีระนนทาเวทย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 134 ถนนชยางกูร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2559.
- รมย์ สายไทย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 14 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2559.
- รุ่งอรุณ ปรียานุภาพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 181 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559.
- วรพงษ์ แซ่ตั้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17-19 ถนนมิตรอารีย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2559.
- วินัย โภมลวิษุทธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 105 ถนนอุปราชา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559.
- สมนึก แซ่ตั้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 45 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2559.
- สมโรจน์ คุณกิจดิเกษม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 67- 71 ถนนปัทมานนท์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.

- สมัย มิ่งขวัญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 335/5 ถนนปลัดมณฑล ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559.
- สร้อย พูนเขตกิจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 33 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2559.
- สะอึ้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ศาลหลักเมือง จังหวัดสุรินทร์ ถนนหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2559.
- สาคร สิงคเสลิต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 3/3 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2559.
- สิริวรรณ พูนศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 8/9 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2559.
- โสทิต เกษชุมพล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 443/5 ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- เหมวรรณ เหมะนัค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 185 หมู่ที่ 12 ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2559.
- อรทัย สฤษดิ์นิรันดร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 391/8 บ้านหนองแดง ตำบลหนองครก อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.
- อรอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 244 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559.
- อาทิตย์ บุญอาจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อนุรักษ์ เตชะรุ่งไพศาล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 197 หมู่ที่ 4 ถนนเทศบาล 17 อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559.

ภาคผนวก ข
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1
สำหรับ กลุ่มผู้รู้ (Key Informants)
การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมในอีสานใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล.....อายุ..... เพศ.....
 แซ่จีน.....เปลี่ยนเป็นนามสกุลไทยเพราะเหตุใด.....
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 การศึกษาสูงสุด.....
 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน มีผู้หญิง.....คน ผู้ชาย.....คน
 อาชีพหรือตำแหน่ง.....
 ชื่อร้านค้า.....ชื่อจีน.....
 ประเภทของร้านค้า.....
 วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล.....

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ประวัติความเป็นมาและการประกอบอาชีพของชาวจีนใน
 จังหวัด.....**

1. สาเหตุที่ครอบครัวท่านย้ายมาจากประเทศจีน คืออะไร
  - ( ) ภัยสงคราม
  - ( ) เพื่อประกอบอาชีพ
  - ( ) แสวงหาโชค
  - ( ) ความอดอยาก
2. ท่านย้ายเข้ามาเมื่อ ปี พ.ศ.ใด .....
3. เส้นทางที่ย้ายมายังจังหวัด เป็นเช่นไร.....
 .....
4. ท่านย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดพร้อมกับใครบ้าง
  - ( ) เพื่อน   ( ) ครอบครัว
  - ( ) ญาติ   ( ) ตามลำพัง
5. ตอนที่ท่านย้ายเข้ามาครั้งแรกท่านอาศัยอยู่กับใคร
  - ( ) บิดา - มารดา
  - ( ) เพื่อน
  - ( ) ญาติพี่น้อง
6. ท่านเข้าตั้งถิ่นฐานในจังหวัดในบริเวณใด
  - ( ) ในเมือง บริเวณใด.....
  - ( ) นอกเมือง บริเวณใด.....

เพราะเหตุใดท่านถึงเลือกจังหวัดนี้

8. บริเวณแรกที่ท่านย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดมีคนจีนอาศัยอยู่ก่อนหรือไม่

9. บริเวณที่ชาวจีนอาศัยอยู่หนาแน่นในอดีต คือ

10. สภาพเมืองในอดีตเป็นเช่นไร.....

11. เมื่อมาถึงจังหวัดแล้วท่านประกอบอาชีพอะไร เป็นอันดับแรก

( ) ค้าขาย

( ) กรรมกร

( ) รับจ้างทั่วไป

( ) เกษตรกร

( ) อื่นๆ.....

12. ขณะนี้ท่านยังประกอบอาชีพตามข้อ 11 อยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด

( ) ประกอบอาชีพตามเดิม เพราะ

( ) เปลี่ยนอาชีพใหม่ เพราะ

13. ท่านมีอุปสรรคหรือปัญหาในการประกอบอาชีพหรือไม่ เพราะเหตุใด

( ) มี อย่างไร

( ) ไม่มี เพราะอะไร.....

14. วิถีชีวิตในอดีต เป็นเช่นไร

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร.....

สภาพครอบครัว

การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตร.....

ที่อยู่อาศัย.....

การดูแลสุขภาพ.....

15. ศาสนาและความเชื่อ

16. ประเพณีที่ปฏิบัติในสมัยนั้น และต่างจากปัจจุบันอย่างไร

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวในการประกอบอาชีพของท่าน

3.1 เมื่อท่านเข้ามาใช้ชีวิตในจังหวัดนี้อาชีพแรกเริ่มของท่านคือ ประกอบอาชีพคืออะไร เพราะเหตุใด

3.2 ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคในการประกอบอาชีพอย่างไร เพราะเหตุใด และท่านปรับตัวหรือ
แก้ปัญหาอย่างไร

3.3 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม หรือของจังหวัดหรือไม่ เพราะเหตุใด และมีกิจกรรมใดบ้าง

3.4 ท่านมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ท่านอาศัยอยู่อย่างไร
(ยกตัวอย่างประกอบ)

3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อในการประกอบอาชีพของท่าน ท่านปรับตัวเช่นไร (ยกตัวอย่างประกอบ)

.....
.....
.....
.....

3.6 คิดเตือนใจที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จในอาชีพของท่านคืออะไร และการถ่ายทอดแก่บุตรเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

3.7 ในอดีตการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนต่างจากปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์
สำหรับ ผู้ปฏิบัติ (Casual Informants)
การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมในอีสานใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อร้านค้า.....ชื่อจีน.....
 ประเภทของร้านค้า.....
 วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล.....
 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....สกุล.....อายุ.....
 เชื้อจีน.....เปลี่ยนเป็นนามสกุลไทยเพราะเหตุใด.....
 .....
 ที่อยู่เดิมเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 สาเหตุที่ย้ายเนื่องจาก.....
 การศึกษาสูงสุด.....
 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน มีผู้หญิง.....คน ผู้ชาย.....คน
 อาชีพหรือตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพการประกอบอาชีพ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.1 วิถีชีวิตจากเดิมและปัจจุบัน ปรับเปลี่ยนเป็นเช่นไร

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร.....
 .....
 สภาพครอบครัวขนาดเล็กหรือใหญ่.....
 .....
 การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตร.....
 .....
 ที่อยู่อาศัย.....
 .....
 การดูแลสุขภาพ.....
 .....

2.2 ศาสนาและความเชื่อ.....

.....

2.3 ขนบธรรมเนียมประเพณีจึนที่ปฏิบัติในสมัยนั้น ต่างจากปัจจุบันอย่างไร ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ยกตัวอย่างประกอบ)

.....

.....

.....

2.4 การปลูกฝัง การถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี แนวปฏิบัติเป็นเช่นไร

.....

.....

.....

2.5 การก่อร่างสร้างตัวพ่อแม่ในระยะแรกและของท่านเป็นเช่นไร ประกอบอาชีพอะไร

.....

.....

.....

2.6 การเลือกอาชีพและการประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก.....

.....

อาชีพรอง.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ

3.1 สภาพอดีตในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นเช่นไร แตกต่างจากสภาพปัจจุบันอย่างไร

.....

3.2 ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคในการประกอบอาชีพอย่างไร เพราะเหตุใด และท่านปรับตัวหรือแก้ปัญหาอย่างไร

.....

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อในการประกอบอาชีพของท่าน และท่านปรับตัวอย่างไร

.....

3.4 คติเตือนใจที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จในอาชีพของท่าน และการถ่ายทอดแก่บุตรหลาน คือ

.....

3.5 ท่านอยากให้หน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนมีส่วนช่วยเหลือท่านในเรื่องใดบ้าง อย่างไร

.....

3.6 ท่านมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ท่านอาศัยอยู่อย่างไร

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3
สำหรับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants)
การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมในอีสานใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล.....อายุ..... เพศ.....
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 การศึกษาสูงสุด.....
 อาชีพหรือตำแหน่ง.....
 วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั่วไป ในจังหวัด.....

2.1 ท่านเกิดที่จังหวัดนี้หรือไม่

- ( ) ใช่
 ( ) ไม่ใช่

2.2 ขณะนี้ท่านเป็นคนไทยเชื้อสายจีนหรือไม่

- ( ) เป็น
 ( ) ไม่เป็น

2.3 ท่านประกอบอาชีพอะไร

- ( ) ค้าขาย   ( ) เกษตรกร
 ( ) รับจ้างทั่วไป   ( ) รับราชการ
 ( ) กรรมกร   ( ) อื่นๆ .....

2.4 บริเวณใดที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่หนาแน่น และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไร

.....
 .....

2.5 คนไทยเชื้อสายจีนมีส่วนในการพัฒนาชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ ในด้านใดบ้าง อย่างไร

.....
 .....

2.6 วิธีการที่ทำให้คนไทยในท้องถิ่นยอมรับ คืออะไร

.....
 .....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวในการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม

3.1 ท่านคิดว่าการประกอบอาชีพในปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายจีนแตกต่างจากเดิมอย่างไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3.2 เมื่อท่านต้องติดต่อค้าขาย หรือปฏิสัมพันธ์กับคนไทยเชื้อสายจีน ท่านต้องปรับตัวด้านใดบ้าง เป็นเช่นไร จากอดีตถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

3.3 กิจกรรมหรือประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนใดบ้างที่ท่านเข้าร่วม เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3.4 ท่านคิดว่าคนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพในพื้นที่ มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ท่านอาศัยอยู่อย่างไร (ยกตัวอย่างประกอบ)

.....

.....

.....

3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม ได้แก่

.....

.....

.....

3.6 ทศนคติที่ท่านมีต่อคนไทยเชื้อสายจีนเป็นเช่นไร

.....

.....

.....

3.7 ปัจจุบันนี้ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยในท้องถิ่นกับคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดเป็นเช่นไร

.....

.....

.....

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมในอีสานใต้

ข้อมูลเบื้องต้น

1. ชื่อผู้ร่วมสนทนา.....เพศ.....อายุ.....
2. สถานที่สนทนา.....
3. วัน เดือน ปี สนทนา.....

รายการสนทนา

1. คนจีนย้ายมาจากไหน เดินทางมาอย่างไร
.....
.....
2. คนจีนมีวิธีการเลือกทำเลในสถานที่ทำการค้าขาย และการสร้างบ้านเรือนอย่างไร
.....
.....
3. ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ท่านประสบปัญหาในการประกอบอาชีพอย่างไรบ้าง และท่านปรับตัว
เช่นไร
.....
.....
.....
4. ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือสมาคมทั้งของเอกชนและหน่วยงานรัฐบาล
ใดบ้าง เพราะเหตุใด
.....
.....
.....
5. ท่านต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือในด้านการประกอบธุรกิจของท่านหรือไม่ อย่างไรบ้าง
.....
.....
.....
6. ท่านได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง เช่น ช่วยซื้อของในชุมชน เข้า
ร่วมกิจกรรมในชุมชน ส่งเสริมด้านการศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรม
.....
.....
.....

แบบสังเกต
การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมในอีสานใต้

1. การพบปะสังสรรค์ของคนไทยเชื้อสายจีน (สถานที่ เวลา)

.....

.....

.....

2. การเข้าร่วมกิจกรรม หรือสมาคมต่างๆ

.....

.....

.....

.....

3. การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. อื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
หนังสือเก็บข้อมูลภาคสนาม

ที่ ศธ ๐๕๓๐.๔๑/ว. ๒๒๓

คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม ๔๕๐๐๐

พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิติสภเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน

ด้วยนางสาวณัฐพัชร์ เตชะรุ่งไพศาล รหัสนิติสภ ๕๗๐๑๒๑๖๐๐๐๖ นิสิตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รับอนุมัติทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปรับตัวในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมใน อีสานใต้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ โดยมี อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ในการนี้ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ผู้วิจัย ดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี ศรีราชเลา)

รองคณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร
รักษาราชการแทน คณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

งานบัณฑิตศึกษา

คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มมส.

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๔๓๑๔-๒๘๒๗

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวณัฐพัชร เตชะรุ่งไพศาล
วันเกิด	วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2514
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 265-267 ถนนอุบล-ตระการ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตำบลศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2536	Business Chinese (B.A.) วิชาเอกภาษาจีน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
พ.ศ. 2550	Master of Business Administration (Chinese Program) (M.B.A) สาขาวิชาการจัดการ (ภาษาจีน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2561	ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

